

שיבת ציון

חלק ראשון

מתשובות שהשבתי אני **שמואל הקטן** בן הגאון המפורסם מהר"ר **יחזקאל** סג"ל **לנדא** לשואלים ממני דבר הלכה
 למעשה וקראתי שם הספר **שיבת ציון** כי אותיות **שיבת** הם אותיות ראשי תיבות
תשובות שמואל בן יחזקאל : ועוד נרמז בשם **הוא** יען כי מעט תורה **וחכמה** אשר חנני ה' וכל אשר אתה
 רואה לי מתורתו של **יחזקאל** אאמ"ו הגאון זצ"ל למדתי **וציון** עולה במספר **יחזקאל** חושבנא דדין כחושבנא דדין לכן שם
שיבת ציון נאה לו לרמז כי כל דברים הטובים שנמצאו כתיבוי **הוא** הולך ושב למקומו תראשון לאאמ"ו
 הגאון זצ"ל כי ממנו למדתי את הכל וממעין חכמתו נובעים אלה הדברים :

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
 ע"י חיים תשע"א

במדבר ילקוט

20170

בדפים של ר' יצחק מדפים

לפ"ק

תקצ"ד

בשנת

СЕФЕРЪ ШЫВАТЬ ЦЫОНЪ

ш, е,

ВОЗВРАЩЕНИЕ КЪ СІОНУ

СУДЗИЛКОВЪ

Въ Типографіи И, Мадфиса,

1834

Печатаніе Позволяется, съ тѣмъ Чтобы По Напечатаніи
Представлены были въ Ценсурный Комитетъ при Экзе-
мпляра Вильно, Іюля 23 дня 1833 года,
Ценсоръ Левъ Боровскій

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"א

שאלה

הוא דבר שאינו מוכרח כג' וק' :

מהרדני המופלא וכוונתו בתורה ויראה מו"ה משה ערישטאבע ג"מ מק"ק עיר החדש

א"ר ירדו הק' שמואל סג"ל לנדא בן הנאון אב"ד ז"ל :

בע"ה פראג יום ב' טו"ב שבט תקע"ג לפ"ק

שפעת שלום לכבוד אהובי ש"ב ומחותני ירדי הרבני המופלא ומופלג החרון ושנון הנגיד המפורסם הקצין בנן של קדושים מו"ה הילמן ג"מ אבן יקרא מתושבי ק"ק ניקלשברוג

כ ככתבו הכעים הגיעני ומחותני בשלום ובשלום תורתו . ועל דברי תורה אשר בא במשאל ומתן של הלכה חכו מחמקים להשיב על דברי תשובתי כנ"ב מה"ס בחלק א"ח סי' ג' בדין רעויות של תפילין שמשמחים בשומן של דג עומא : האמת אגיד כי סבבני ערדות רבות ואכני שאילנא לבני מתא קבל גדול הש"י ועסקי ליבור עמוסים עלי לכן אין הומן מסכים להעמיק העיון ולצווא בלחוכה ומפי כבודו להראות חיבה יתירה כי ערבים עלי דבריו הגמורים פניתי מעט להשיב כפי הגרסה בהסקפה ראשונה וזה :

ראשון נאמר מה דמפשט פשיטא לי' לכבוד מעל' ש"ב ומחותני ג"מ דאף לענין ממונה ואיסורא חזותא מילתא היא ת"מ דבר ממש לא הוי ש"אבא משום מותר צפיד אני אומר מה דמפשט פשיטא לי' מצביא לי עובא ונכנסתי בבית הספק בזה כמו שמבאר בדברי סם ונשענתי בסברא כיון שהלצב גורס הכבר המלוא ורחמנא קפיד בלועזת של תפילין ובגרי כהונה וכדומה על הלצב ומלונותו בך בזה אפשר לומר טפי דחזותא מלוא היא ונחשב לדבר ממש וכיון דצפיד מלוא תלוי בחזותא וממילא נדרגליות מן המותר צפיד וסברא זו היא ישרה צעיני ואם כבוד מעלתו בשיקול דעתו ממאן בסברא זו אני מה אעני אבתי ואין אני אומר קבלו דעתי : ומה שמעלתו ראה לעשות מטעמים להחזיק דבריו ולכך לא קפדין בחזותא שיהי' מן המותר צפיד הואיל וחזיק שהקיל בזה הדין דמותר צפיד ולא אחזי אלל מן המין האסור צפיד והתירו בשל נבלות וטרפות מומין המותר : תלילה וחלילה לומר שזולנו חכמינו ז"ל בדבר שהוא דאורייתא ואתי' מדרשא אבל הענין הוא כך כי משמעות הדרשא דמן המותר צפיד איש כי אם בזמן המותר דאין סברא לומר דקפיד קרא שיהי' מותר צפיד ממש וגם נבלות וטרפות מניין המותר נאבא דהא הך קרא דלמען תהי' תורת ה' צפיד נאמר גבי תפילין שהם מעור ומקלף ועשותה הלא דכל מעשה תפילין הם מדברים שאינם ראויים לאכילה ואף שיד לומר זו שיהי' מותר צפיד ממש אלא דהוי דכוונת הכתוב למען תהי' תורת ה' צפיד דקפיד על דבר ההיתר ע"כ לא אחי למעט נבלות וטרפות דהא אין בו טעם והוא מותר אלא שהקרא קפיד על המין ולא על העצם ההיתר והא ראי' דבדבר שהוא להקדמה דרשיקן שהיו כל הקרבנות ונסכים וכל מה שאבא על גבי המוצא מדבר המותר מקרא דמן המשקה לישראל מן המותר לישראל ודרשיקן שיהי' מותר ממש ולא דרשיקן משמעות הדרש מן המשקה לישראל מן המין המותר : ובג"ד דרשא דלמען תהי' תורת ה' צפיד דרשיקן הדרש מן המין המותר צפיד אלא הוא הדבר אשר דברתי דלמען תהי' תורת ה' צפיד נאמר בתפילין אשר הווייתן של תפילין הוא מדברים שבלא"ה איקן ראי' למאכל אדם ע"כ כוונת הכתוב הוא שיהי' רק מן מין המותר אבל בדבר שקב ע"ג מוצא שהוא מדברים הראויים לאכילת אדם . הדרשא הוא בפשיטות מן המותר לישראל ממש :

ואין לומר דלכך לא דרשי' מן המשקה לישראל מן המין המותר צפיד דהואיל שיש לנו עוד דרשות בקרבנות לאיזא ולאסור נבלות וטרפות להקריב ע"ג מוצא דרשיקן מן הבקר לאיזא את הטרפה וגם מכל אשר יצבור תחת השבט פרט לטרפה שאינה עוברת מ"מ קשה דבמס' מנחות דף ו"ו ע"א ובמס' תמורה דף כ"ט ע"א קאמי' דמלכ' ג' קראי' : דהוי מחשקה ישראל היא דוקא בטוגדה טריפה ולא היתה לה שעת הסוד אבל היכא דהקדשה ואח"כ נטרפה יהי' כשר לקרבן לכך נרדף תלתא קראי' ע"ש ואחזי לא קאמר הגמרא דהי' מחשקה לישראל לתוד לא הוי ממשיקין נבלה וטרפה והוי דרשיקן מן המותר לישראל כמו דרשיקן מן המותר צפיד מן מין המותר אלא דהוי ע"כ ז"ל דפשטא ממשמעות הדרש הוא שיהי' מותר צפיד ממש רק דדרשא דמן המותר צפיד הגאמר גבי תפילין ליכא למימר שיהי' מן המותר צפיד ממש דהאיל ותפילין הם מדברים שבלא"ה איקראוי' לאכילה כנ"ל וע"כ הכוונה מן המותר צפיד מן המין המותר צפיד לאיזא דבר הבא מן דבר עומא . ולא ישיבני דא"כ הוא למה לא השיב ר' יהושע במס' צבת דף ק"ח ע"א תשובה זו הגה אני אומר כיון דשאלה זו שאל ביטוס אחד את ר"י ואיך ישיב דבר ממשמעות הדרש למי שטופר בתורה שבעל פה וזה בכלל מה דאמר חז"ל דע מה שתיב לאפיקודוס ואם הי' ר"י משיב לו תשובה זו הי' נתן אלצב בין שמי רשעים לדחת כל עיקר הדרשא דלמען תהי' תורת ה' צפיד והי' הביטוס אומר דליתא כלל לכה דרשא דמן המותר צפיד כיון שנאמר בדבר שאינו ראוי לאכילה ולכן בחר ר' יהושע להשיב לו דבר טעם בכבודו שכלית דלוייה משובח זה שהרגו אשכנזי . ואז זה שהרגו האלך כאשר באמת אודה לו הביטוס :

זהו לשון השאל : ולמדנו רבנו מה שלא הכנינו כנ"ב מה"ס צ"ד סי' קע"ה וז"ל נכן נאמר אני תומה על המחבר בש"ע א"ח סי' י"א סעיף ב' שכתב עוואן עובד כוכבים ומזלות וישראל עומד על גביו . ואומר לו שיעשה למען להרמב"ם פסול ולהרא"ש כשר וע"ז הקשה אביו רבינו הגדול ז"ל דהרב צ"י למד דין זה מהפליין לציית וסבר רבינו צ"י כמו שמכשר הרא"ש בעיבוד ה"ג מכשיר בטויית הציית וזה לא דמי דבשלמא בעיבוד התלמת העיבוד ממשך אחריו כל העיבוד אבל עויית לציית דומה ממש לכתיבת הגט עכ"ל של כ"ב ס"ס שוב מלחתי גטם בספר דגול מרצבה הקשה קבוא זו והניח צ"ע על מין צ"י ישיין שם מר הגאון ג"מ . ולא הכנינו צעני דאם נאמר כאביו רבינו הגאון ז"ל דגם להרא"ש פסול עויית לציית בעומד על גביו : א"כ למה נרדף קרא דבני ישראל גבי תלוי' צבד לאסוקי עובדי כוכבים ומזלות הלא גם עווי' דלויכא קרא נמי פסול בעובדי כוכבים ומזלות אפילו ע"ג . בשלמא הרמב"ם לשיטתו דסובר בהדיא דתלוי' צבד לא צעיין לשמה כדאי' בהדיא בא"ח סי' י"ד סעיף ב' א"כ נרדף קרא דבני ישראל לאסוקי עובדי כוכבים ומזלות אבל אם נאמר דגם הרא"ש סובר כהרמב"ם דגם עווי' צעיין לשמה אפילו היכא דלויכא קרא בהדיא דבני ישראל שסובר בהדיא דתלוי' צעיין לשמה א"כ למה לי קרא דבני ישראל גבי תלוי' לאסוקי עובדי כוכבים ומזלות הלא גם בישראל לא מהני אפי' עווי' אי לא עשה מעשה וגם ליכא קרא דבני ישראל : וימתיל מר הגאון ג"מ לעיין במג"א סי' י"ד סק"א ע"ס פי' הגאון מורה"ש קטלון ס"ס וימלא בהדיא כדברי . דהא בהא תלוי' הרא"ש דפוסק דתלוי' צעיין לשמה א"כ ע"כ עווי' לא צעיין לשמה : אבל הרמב"ם דפוסק דעווי' לא מהני ע"ג לכן מוכרח לפסוק דתלוי' לא צעיין לשמה :

תשובה א

משה שפיר קאמר : דורש קל ותומר : ה"ה א"י ירדי הרבני המופלא ומופלג בתורה כבוד מו"ה משה ג"מ :

מה שפירש בספר מחלית השקל את דברי המג"א סי' י"ד סק"א דהא בהא תלוי' דלהרא"ש דפוסק תלויית הציית ע"י עובד כוכבים ומזלות ע"כ סובר דעווי' כשר ע"י עובד כוכבים ומזלות ואם ישראל עומד על גביו : הגה אין זה מוכרח דיש לומר אף לדעת הרא"ש הגאון ז"ל דגם להרא"ש פסול העווי' ע"י עובד כוכבים ומזלות בישראל ע"ג אפי' ממשטיק תלוי' צבד ע"י עובד כוכבים ומזלות ומקרא דדבר אל בני ישראל ונרדף קרא לזה דאין ללמוד תלוי' צבד מטווי' דאף דעווי' פסול ע"י עובד כוכבים ומזלות אפי' היא תלוי' כשר ע"י עובד כוכבים ומזלות אם ישראל עומד ע"ג והדבר מוכח דהא לשמואל דפוסל בטווי' שלא לשמה אפי' נרדף קרא דבני ישראל למעט תלוי' ע"י עובדי כוכבים ומזלות כמו שמבאר בטו"י סי' י"ד סק"ב דאין ללמוד תלוי' צבד מטווי' ע"כ בטו"י אמנם לדברי הרא"ש הגאון ז"ל הענין צביאו' הדברי' הוא כך דודאי להרא"ש ס"ל בתפילין בישראל ע"ג צענת תחלת העיבוד נחשב לשמה הואיל וכל העיבוד נמשך אחר תחלת העיבוד דהיינו צענת כתיבת הערות לתוך הסיד ואז נעשה העיבוד כי הסיד פועל העיבוד מעלמו משא"כ העווי' אין תחלת העווי' גורס סוף העווי' ומדמה זה לכתיבת הגט ובאמת אם הי' אפשר שישראל יעמוד בכל מחד העווי' ואמר בכל רגע ורגע צענת שיהפוך הגלגול לעוויית החטם באמת הי' כשר אבל זה אי אפשר לנמסר בכל תנועה ותנועה מהעווי' כמו שאי אפשר בגט לומר בכל אות ואת שיכוין לשמה ולכך סובר הרא"ש ז"ל דבני עווי' לא מהני עומד ע"ג משא"כ צענת תלוי' צבד הלא אפשר לישראל לומר לעובד כוכבים ומזלות בשעה שמכניס הציית לתוך כנפי הבגד שיכוין לעשות לשמה וזה הי' כשר לדעת הרא"ש דתלוי' צבד דומה לעיבוד השוחת לתפילין שהוא מעשה אחת וא"כ אי לאו קרא דבני ישראל הי' דכשר ע"י עובד כוכבים ומזלות אם ישראל עומד על גביו דזה שפיר מקרי לשמה ולכך נרדף קרא דאל בני ישראל למעט דאפילו בכה"ג נמי פסול תלוי' ע"י עובד כוכבים ומזלות ודברי המג"א מובנים כפשטן והיינו דכוונת המג"א לפרש מה שכתב המחבר לציית שעשאן עובד כוכבים ומזלות פסול האי עשאן הוא הפירוש התלוי' צבד דליכא למימר דעשאן הוא הפי' גוף עשיית הציית דהיינו העווי' זה אי אפשר לומר דהא המחבר פסק לעיל בסו' י"א לפרש צענת הרא"ש דעווי' כשר ע"י עובד כוכבים ומזלות כשישראל עומד ע"ג אלא ע"כ הפי' עשאן הוא התלוי' וס"ל להמחבר דאף שכשר להרא"ש העווי' ע"י עובד כוכבים ומזלות כשישראל ע"ג אפי' התלוי' פסול ע"י עובד כוכבים דכתיב דבר אל בני ישראל זה הוא סוגת האב"א לפרש דברי המחבר דהאי עשאן עובד כוכבים ומזלות הוא הפי' התלוי' ולא העווי' אבל משולם לא עלה על דעת המג"א שיהי' זה בזה תלוי' דאם התלוי' ע"י עובד כוכבים ומזלות פסול . מקרא דדבר אל בני ישראל ע"כ העווי' כשר אין זה מוכרח כלל דהא לשמואל פסול העווי' שלא לשמה ואפי' דרשיקן דבר אל בני ישראל לפסול ע"י סתיים ופירוש הרב מחלית השקל

אלף

ועל

ועל מה שכתבתי לפרט דברי הר"ן בתשובה דהאי בעי' בגמרא במס' צ"ק דף ק"א ע"א וע"ב אי חות' הוא רק להוי גרמא ולא מונס וע"ז כתב מעלתו שאני טעיתי מאוד דהא איבעיא הוא אי מחשב החוותא להשבת כבולות סמיך ואי לא הוא רק חוותא ח"ד יעלה על הדעת כלל דמתשב זה השבס : ארובי ש"ב ומחומתי כל כי האי מילתא לתאמרי משמתי והנה אני מחביר הדבר לכבוד מעלתו ויראה שאין טעות בדברי דהא האיבעיא הוא שהיו הסמיך שרין ונמוכו במים ולצע בהן האמר ולרוב הפוסקים מייירי שבשעת הגזילה ה' האמר שזה כפי הסמיך אלא שאח"כ כחל והאיבעיא הוא אי חת' ויכול לומר לו הרי שלך לפניך ואי חוותא לאו מילתא היא איני יכול לומר הרי שלך לפניך ועיין במ"ס ח"ת ס"י ע"ב ס"ק ט"ו . ומעתה נראה ח"ד שחזותא לא חשיב ממש והוא רק גרמת הנאה : עכ"פ הוי השבת בגזילה דהא הסמיך מובלעים בלמר והוא חשיב לו הכל ואומר לו הרי שלך לפניך שהרי יש לך גרמת הנאה מהסמיך דהא יש שבת סמיך בלמר אבל אי חריקין חוותא לאו מילתא ולא הוי אשילו גרמת הנאה שוב לא הוי השבת דאינו יכול לומר הרי שלך לפניך וכיון שאין בו גרמת הנאה כלל במה יאמר הרי שלך לפניך הא אינו לפניו דבר והוי זה כמו שגזל ומניחו במקום שאינו קראה והיו הגזול יכול להוציא משם . וכל אלה הדברים רמזתי שם בתשובה וכתבתי בזה הלשון ח"ד שהגמרא קאי באיבעיא אי חוותא מילתא היינו אי יכול לומר הרי שלך לפניך אבל זה פשיטא דלא הוי ח"ד ממשא של איסור ע"כ לשוני שם . כללו של דבר דח"ד דחוותא מילתא הוי רק להיות נחשב לגרמא ולא מונס ג"כ איכה השבס מעליה דהא הסמיך מובלעים בלמר וגרם הנאת החוותא גורם להיותו נראה ואומר לו הרי שלך לפניך ואין בידי מאומה משך והכל הוי מחזיר לך ועיקר מה שכתבתי בתשובתי בביאור דברי הר"ן בתשובה לחלק בין גרם למחש' אין בו נפקותא לשאר מילי ולא גרע כח הגרם ממתמא אלא לענין איכורי הנאה חס' יש עוד גרם אחר כהדי' לרין בו דין זה וזה גורם : ובספר פרי תואר מוכיח דע"כ האיבעיא בגמרא אי חות' הוא רק אי חוותא מחשב הנאה או לא דליכא למימר דאיבעיא ה' אי חוותא הוי מונס ח"כ מאי קא פשיט' לי' מערלה ובי לא ידעין דערלה אסור בהנאה ואם מוכרח דחוותא הוי הנאה עדיין לא נפשט האיבעיא אי חוותא הוי מונס אלא דהאיבעיא ה' אי חוותא מילתא והוי גרם הנאה או אי חוותא לאו מילתא ואשילו גרם הנאה ליכא והאר"ך בזה בספר פרי תואר ומה אעשה חס' אין ציד מעלתו הספר הוא ובודאי חות' כהנאה שם בקבלתכם אלא ידידי הגאון אב"ד נר"ו .

ומה שהקשיתי על דברי תוס' שם בתוספת צ"ק ד"ה דבא רמי כתב מעלתו דקבוצת התוס' הוא רק אלישנא דרבא דאמר אלמא חוותא מילתא דמתעב דשטיטא לי' דחוותא מילתא אין זה ברור ומנינו כמה פעמים צ"ק דח"ד דליכא איבעיא' דלא אישטתא חס' נקטו אמוראי לשון דח"ד לחד ביבא של האיבעיא לחד החומרא כיון דשטיקא חוטיק לחומרא . ודוגמא לזה מנינו במס' סוכה דף ל"ב דאמר רב פפא זאת חומרת אין דיתוי אלא מלות ואפ"ה חס' הש"ס דרב פפא גופא מספקא לי' ונהו ירא חריקין ולקולא לא אמריקין ואף דמשמעות פ' רש"י שם דלר"ש לא ה' מספקא לי' רק רב ירמיה קא מבעי' לי' דרש"י פ' ב"ה דר"פ גופא האי דיוקא דר"פ מבעיא לי' לר"י והאיבעיא דר"י הוא הימה שתי במתני' כסאו הרוח חייב לכסות או מפשט פשיטא לי' להתא דאין דיתוי אלא מלות או דסוקין מספקא לי' לתנא ומספקא פסק לחומרא הרי דלפי פירש"י נא ה' הספק לר"פ רק לר"י האנס לפי הגירסא שלפנינו במס' ע"ז דף מ"ז ע"א מפורש דגם הליבא דר"פ קא מבעי' לר"י וגם לדברי ר"פ איכא לסוקי חס' מה דאמר ר"פ זאת חומרת אין דיתוי אלא מלות דמשפט פשיטא לי' או דילמא סוקי מספקא לי' ולחומרא אמריקין ולקולא לא אמריקין : וכך הוא הגירסא שם במס' ע"ז דר"פ גופא איבעיא לי' מפשט פשיטא לי' לרב פפא דאין דיתוי אלא מלות וכו' או דלמא סוקי מספקא לי' הרי מפורש דאיבעיא דר"י הוא אי גס לר"פ סוקי מספקא לי' וכן נראה שגירסא זו נכונה דהי הוי פשיטא לי' לר"פ דאין דיתוי אחתי לא פשיט לי' ר"י וגם סתמא דתלמודא הניח איבעיא זו צתיקו אחתי לא פשיט לי' מר"פ אלא דח"ד דגם לר"פ ה' מספקא לי' חס' מה דתני במתני' כסאו הרוח חייב לכסות הוא מניח דמשפט פשיטא לי' לתנא דאין דיתוי אלא מלות וכו' ולחומרא או דסוקי מספקא לי' ומספקא לחומרא אמריקין ולקולא לא אמריקין . ובחידושי בראתי דבר זה דח"ד שייך ליתן מקום לספק זה לומר על דין שתי במתניתין סתם חייב לכסות הוא מפני ספק וגם בספר יצין שמועה כלל רפ"ו מס' דדוקא לומר על תנא דהי' מספק בדין ומהי במשנה הדין מפני ספק יעיי"ש ואין כאן מקומו להאריך בזה עכ"פ נראה מסוג' דע"ז הג"ל דח"ד בר"פ אמר זאת חומרת אין דיתוי אלא מלות וכפירש"י יש לומר דסוקי מספקא לי' ולחומרא אמריקין ולקולא לא אמריקין ח"כ וגם בסוגיא דב"ק אבר אנו שוסקין בו ג"כ יש לומר לרבא דאמר ילמא חות' היינו להאי גיטא של האיבעיא אי ילפינן מערלה לשאר מילי וזהו קמה וגם נלצה מה שכתבתי בתשובתי לדחות קבוצת התוס' דל"ה רבא רמי :

ומה שכתבתי שאין ללמוד שביעית מערלה דמה לערלה שכן לא ה' לו שעת הכבוד הכוונה בזה שערלה לא ה' לו היתר מעולם אבל בביעיה מפורשת שביעית הוא מותר כדמפורש בהרמב"ם והוא תכנה מפורשת צ"ו דשביעית הלכא עובע לענין אבל לא בשכר לחתים ואחר שכלה זמן הביעור צריך לשרוף אותו דברים אחר יש לכן בייעור ואם לבע תמן אחר זמן הביעור על זה תני בברייתא דילק הבגד הרי ה' לו שעת הכבוד בתוך זמן הביעור ואינו שרפה אלא לאחר זמן הביעור וק"ל :

ומה שכתב מעלתו ל"י דיותר ה' לי לומר דשביעית קולא טפי מערלה שהרי רק בעשה משא"כ ערלה שהוא בלאו האובי ש"ב ידידי ל"י אני

לא מלאתי פירכא כו' צ"ק ס' רק שפרך שכן עגש כרת וכו' פירכא שהוא בעגש כרת או מיתה אבל לפרוך חומרת מאיסור לאו עגש לא מנינו ואף שכל לא תעשה איכא עונש מלקות ארבעים צ"ד של מסה ועגש איסור עשה ליכא שום עונש צ"ד של מטעם וגם צ"ד של מעלה אמרו דעונשו אעשה רק צעירין ריתחא אעפ"כ דבר זה תלי' באשלי דבדבי ויש כמה גדולי חו"ל דסבורים דעשה חמורה מלא תעשה וראש המדברים בזה הוא הרמב"ן ז"ל צעירוס התורה צ"ב יתרו צפוקי זכור את יום השבת כתב דעשה גדולה מל"ת שאר מנינו עשה דוחה לא תעשה ובספר הליכות עולם להרב בית יוסף דההראיות הרמב"ן ואמר דמה שעשה דוחה לא תעשה לא מוסר דעשה חמורה מלא תעשה אלא שלא תעשה נאמרו על תנאי ולא נאמרו במקום דליכא עשה : ובספר תוס' יום הכפורים מוכיח דעשה חמורה מל"ת דקאמר במס' יומא פ"ב ע"א מי שאחזו בזלמון מאכילין אותו הקל הקל תחלה עבל ונצילה מאכילין אותו נצילה עבל ושביעית מאכילין אותו שביעית (יעיי"ש בגמרא) וקשה למה לא נקט דבותא טפי נצילה ושביעית מאכילין אותו שביעית וכו"ש דעבל ושביעית מאכילין אותו שביעית אלא ע"כ צ"ל דנצילה ושביעית מאכילין אותו נצילה דעשה חמורה מלא תעשה ע"ש בספר תוס' יומ"כ . הן אמת שיש לדחות דבריו ויש לומר דכי הדדי נינהו עכ"פ מוכח שאין הלא תעשה חמורה מעשה :

ומה שכתבתי שם שאף שיש ללמוד ערלה משביעית צ"ק חס' לא הוי כפי כתובין דתהי' אינו מיותר דלריכא דלרשא בתוס' דמיס' סוגתי בזה דאי לא הוי גלי לן קרא בפירוש גבי ערלה לאסור נציעה לא הוי יבולין למילף ערלה משביעית דשביעית גופא לא הוי דרשיקן לאסור נציעה ואי מוקי קרא דתהי' רק לענין תוס' דמיס' אבל איסור נציעה הוי מוקיין אסור חיונא דחוותא לאו מילתא היא רק עכשו שכבר גלי לן קרא גבי ערלה לאסור נציעה ממילא דרשיקן תהי' דכתיב גבי שביעית לכל מילי ומרביקין גס נציעה :

ומה ששמע מעלתו על פלפולי בסוגי' דתת' במס' שבת לא ידעתי להשיב ואין דבר לחדש מעתה כי הכל מבוחר היעב שם צדברי דהואיל והרצועות הם קבועים ונקשרים אל הבתים של תפילין יש להם דין בתים עצמם . וכמו שהביתם עצמם רביקין להיות מן החומר צפ"ד שם תורה עצמה דיש בהם כתב צפ"ד של קמטים כן הדין ברצועות דחלה מנהו היא והם נעלפין זה לזה :

גם יפה דקתי את דברי ע"ש דכתב דלא קיימא לן הא דר"י דמורה מספק לתפילין וס"ת ומזויות ודחתי דברי הרמב"ם שכתב דאיתקשו כל המלות לתפילין והוכחתי דע"כ לרין מותר צפ"ד לא איתקשו שאל מלות לתפילין דא"כ מאי קא מבעי לי' להש"ס מאי הוי עגש דתת' וגם מדקשר פיל לרופן סוכה . גם מה שכתב הרמב"ם דמור שה"י צקורות הוא דס' הנירו בחי' טומאה מכל זה מוכח כדברי הרמב"ם דלא איתקשו שאל מלות לתפילין לענין מותר צפ"ד ודברי הרמב"ם נכונים להתיר שופר מזהמה טומאה דגם שופר אינו אלא תשמיש מנוה והח"כ הברתי דברי הר"ן דבשופר יש להחמיר מעטס דהואיל ולחומרא חלי כלפניס דמי וחמיר טפי אכל עכ"פ דברי הרמב"ם נדחין דבא לרין צדבר חדש דכל המלות איתקשו לתפילין זה ע"כ ליתא לענין מותר צפ"ד והאריכות בזה ללא צורך ולמה אכשל הדברי אחר כבר נאמרו וכגון בתשובה זו והראיתי פנים לכל דבר וכבוד מעלתו ש"ב כ"י בודאי בתשובתו עבר על דברי התשובה הזאת וקראה סיווגן סיווגין בלי סדר :

ומה שהקשה מעלתו על דברי רש"י במס' צ"ק של הא דבגד שנצטב בקליפי שביעית : יפה הקשה וכבר קדמוהו בזה רב פני יואשע ועיין שם . ומה שהקשה למה השמיט הרמב"ם הך דבגד שנצטב בקליפי שביעית דילק באמת הוא תמוה מאוד שלא הרגיש בזה אחד מטבאי כליו ולחומר הענין נראה לי דהנה בעיקר דין פירות שביעית שצריך לשורפן ולא צדק אחר הביעור יש בזה מחלוקת ומבואר גדול דהרמב"ם צדברק ז' מהל' שמיט' הלכה ג' פסק שחייב לשורפן ולא צדק אמנס הכסף משנה הביא דעת הרמב"ן צפי' התורה ושאר גדולי פוסקים ס"ל דאין צריך לשורפן ולא צדק אלא הביעור הוא שמוציא מן הבית ומשקין להרמב"ן צפי' התורה מביא כמה ראיות ממשנה ותוספתא דאינו חייב לשורפן ולא צדק אלא שמשקין ומה שאמר פירות שביעית אורסין צ"כ"ש היינו מוסר שיש לכן היתר לצערס מביטס ואו מותרין באכילה : ומעתה לפי זה יוקשה הא בהך ברייתא דמביא במס' צ"ק דילק הבגד ולפי תי' הגמרא הוא דאורייתא דהא מתרץ שאני התם דאמר קרא תהי' הרי דנפקא לי' מקרא ולריקין אנו לומר דבאמת הוא פנוגתא דתנאי והך ברייתא דתני ילק שבירא לי' דהביעור הוא שחייב לשרוף או לצדק הפירות אחר הביעור והנה ודאי שאין הלכה כהאי ברייתא דהרבה ברייתות ומשניות מולקין בזה אעפ"כ סתם גמרא שפיר רצה לנשט האיבעיא בחוותא מילתא דח"ד שאין הלכה כהאי ברייתא צעיקר הדין בייעור פירות שביעית עכ"פ מוכח מהך ברייתא דחוותא מילתא וכו' לא נמנא חולק על הברייתא ומדחה בגמרא שאני התם דכתיב תהי' ומרבה חוותא דלפי סך ברייתא הביעור בשריפה הוא מן התורה שפיר נתרבה גס חוותא לביעור מקרא דתהי' אמנס לדין לא שייך דין זה לפי דעת הרמב"ן דגם אחר הביעור אינו נאכר וכו' דעת התוס' במס' פסחידק"פ צ"ב ע"ז ד"ה מתבערין שומתו להכניסן ונאכלן אחר הביעור ולפי' הך ברייתא דבגד שנצטב בקליפי שביעית ילק נדחה מהלכה אמנס אעפ"כ יש להצטב דין שביעית כדקתי במתני' צפ"ו משביעית וכמו שמתבאר בסוגי' דצ"ק ממין הזבועים וכו' יש לכן שביעית ולמיתקן שביעית לענין שאסור לעשות מהן סחורה גס קליפי' דחוו לצבוע בהן צריך לצערס היינו להפקין ולהוציאן מן הבית ועי"ש צפי' יואשע שם במס' פסחים דכתב דמה שפסק הרמב"ם דצריך לשרוף ולא צדק פירות שביעית אחר

אחד וזמן הביעור זה הוא רק מחומר מדרבנן ואינו מן התורה כמו שהוכיח הרמב"ם בפ"י התורה ע"ש.

וארר הודיעני ה' את כל זאת נשבע ונתקרה לדעת לדין דאין הביעור לפירות שביעית מן התורה אלא להוציא מן הבית ולהפקידן אם עבר ולא הוציא קליפי פירות שביעית מן הבית ונבע אח"כ בהם בגד מה דיעו של אותו בגד ולפי הנראה בהשקפה ראשונה י"ל דהוה שומרינו לתנא דברייתא דתניא דלק הבגד דחזותא מילתא היא גבי שביעית מקרא דתני' כמו כן לדין דאף דאין לרדך לשרוף ולאבד מ"מ אחרבי החזותא מה"ל קרא דתני' דע"כ לרדך להוציא אותו בגד מן הבית ולרדך להפקירו כמו שה"ל לרדך לבער הקליפין כשה"ל בעין - ולפ"ז י"ל לנו ליישב דהרמב"ם לא הביא הדין בבגד שנבעו בקליפי שביעית ודלק - כיון דביעור פירות שביעית עלמס שיהיו לריכין שריפה זו גופא הוא רק מדרבנן אף לדעת הרמב"ם כמו שהבאתי לפי ששם הפני יהושע א"כ י"ל לומר דס"ל להרמב"ם כי אמרינן חומרא זו שה"ל הביעור לפירות שביעית בשריפה היינו כשהם בעין - אבל כשהיו בעין והוריק חזותא לא מהמרינן בהו והגינו על דין תורה ואינו לרדך לשורף - אמנם עדיין אף מרפא בזה דעדין קשה דה"ל להרמב"ם להביא דין בגד שנבעו בקליפי שביעית שרדך ביעור כמו הקרי עלמס ואף שאינו לרדך לשרוף ולאבד וכ"כ ע"כ לרדך הוא להוציא מן הבית ולהפקירו דכבר נמרה חזותא שביעית שה"ל מחשב כאילו הוא בעין מקרא דתני' - ונראה בזה דלשמה דרמי רבא לקמן ממין הוצעו לענין הסקה ומתוך דעממא דמיני נבעין י"ל להם קדשת שביעית האיל והגאחן וביעורן שיהו פירש"י דבשעת רחיצת היורה לכה השורש וקולט הנבע והוס' כתבו כיון דחזותא מלתא לא הוי ביעורו בקליפת הנבע ולכך פירשו התוס' שהגאחן וביעורן בזה כשנכנסו כלה ונתבער הנבע מיום אל יום :

ולכאורה יש להכריע כדברי התו' דהנה קשה איך תני במתני' בפ"ז דשביעית משנה ג' הנבע לובע לעמסו הא כיון דלעמסו שביעית חזותא מלתא היא וא"כ יהי לרדך לבער הבגדים בזמן הביעור וראיתי שפני יהושע הרביש בזה ומדחיק עלמסו דהך מתני' בתי הנבע לובע לעמסו מידי במוציא לבעיט שאין להם ביעור דחשב שם במשנה ב' ובהו רבא הפני יהושע ליישב דברי ר"ש שנקט בסוגיא זו דאסור לנבע משום שאין עושין בחורה : אמנם זה הוא דוקא אם הביעור שביעית דוקא בשריפה ואיבוד כמו להכרייתא דתני דלק הבגד דלאחר זמן הביעור אסור באכילה ובהנאה כמ"ס לעיל - אבל אם מדאורי' אף לאחר הביעור מותר באכילה והביעור הוא רק להוציא מן הבית ולהפקיר פירות נראה לומר דזה הוא החיוב על הפירות שיש לו צביתו שמתקיימן ואין הולכין לאיבוד לרדך הוא להוציא מן הבית אבל אם הפירות כלן מחליהן למאי לרדך להוציא מן הבית לפיכך אם כבר נבע במיני נבעין ואחר היו לריכין ביעור להוציאם מהבית להפקירו והוא לא הוציא ונבע בהן בגד אין התנאי להוציא אותו בגד ולהפקירו כיון שהנבע הולך לאיבוד ונתבער הנבע מיום אל יום . כמ"ס התוס' זה הביעור עדיף טפי ומה שתנא במשנה ריש פ"ז במסכת שביעית ממין הוצעו יש להם ביעור ולדמיהן ביעור היינו כשהם בעין ולא נבע בהן עדין או י"ל דין פירות שביעית לביעור ולרדך להוציא מן הבית ולהפקירם אבל כשכבר נבע בהן אין החיוב על הבגד להוציא ולהפקירו כיון שהולך לאיבוד אין לך ביעור גדול מזה החלא מזה דלדין ליתא להך דברייתא דילק הבגד ולכך השמיטו הרמב"ם ז"ל : ב"ד ש"ב ומחמתו :

הק' שמואל סג"ל לנרא

ישאו דרים שלום לכבוד אהובי ידידי הרב המאוה"ג החריף והבקי משנתו קב ונקי בש"ת מוה' פלק כ"ץ נ"י העומד לשרת בקודש בגליל פלוען וגלאמיו יע"א :

ג : מכתבו הגעיס הגיעני לנכון ומפני קרדוס הציבור העמוסים עלי בצוק עתים הללו אין הפנאי מסכים עמדי להאריך וההכרח לא יוגה לחחו בדרך קלה להשיב מפני הכבוד : ע"ד אשר הקשה מעלתו על מה שכתבתי בתשובה בנוגע ביהודה מהדורא תניינא חלק א"ח סי' ג' בענין רעויות של תפילין שמוחסיס בשומן דג עמא שאין קפידא בזה ושכחתי על דברי המדרש ילקוט רמז קפ"ו שמכשיר לעבד עורות מלאות כלבים לכתוב בהן ס"ת תפילין ומזוזות אף שהוא דבר היולא מן העמא . וע"ז הקשה כבוד מעלתו שאין ראוי מלאות כלבי דהוי רק פירשא בעלמא כמו שפסקין בש"ע י"ד סי' פ"א ס"ד דגליא בהחמור נולד בו מותר משום דהוי פירשא בעלמא ומכ"ס דליכא איסור בצואה היולא מן העמא : אהובי ידידי גם ממני לא נעלם דבר זה אבל אין ענין לזה לתשמישי קדושה דמה שמוהר פירשא היולא מן העמא היינו רק לענין אכילה : דכיון שהוא פירשא בעלמא אין בו טעם איסור מח"כ לעשות תשמישי קדושה מדבר היולא מן העמא אסור אף באין בו טעם כלל וראוי לזה משערות של בהמה עמאיה שאין לך פירשא בעלמא יותר משערות שאין בהם לא טעם ולא ריח כלל וכלל . ואפ"ה אסור לכרוך בהן הפרשיות של תפילין מדרבא דלמטן תהי' תורת ה' צפ"ד מן האומר צפ"ד דליתא במס' שבת דף כ"ה ע"ב צ"ע . וכבר ביארתי שם בתשובתי כמה שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות כלי מקדש דמור אשר ה' מסמני הקטורת הוא דס ח' הגמלא בארץ אדו . והרב"ד ז"ל השיב עליו : וכתיב הלילה לומר שלקחו לקטורת דבר היולא מן העמא והכ"מ שם התלין בעד הרמב"ם לומר דכיון דנתייבש כעשה כמו פירשא בעלמא ואני הבאתי על זה דאף שאין בו טעם והוא פירשא בעלמא לא עדיף משערות ועור מן דבר עמא שב"כ אין בו טעם והוא רק פירשא בעלמא ואפ"ה אסור לעשות מהן דבר קדושה ע"ש :

ומלכד זה אני אומר מה יענה לדעת הרב"ד ז"ל בפ"ד מהלכות מ"א הל' כ' שפסק כרז שנת במס' בטורות דף ו' ואוסר כל שהי' בתוך העמא אף ללא מגוש ומגוין ובהו אשר יש טמר דהרב"ד בהלכות כלי מקדש דאוסר ליקח לקטורת דס הרורו בחיה עמאיה אולי לשיטתו דפסק כרז שנת ואוסר כל שהי' בתוך העמא אף שהוא פירשא בעלמא ואין כאן מקום להאריך בזה ועכ"פ יהי' לדעת הרב"ד דאוסר כל שהי' בתוך העמא אף שהיא פירשא בעלמא סתירה מדברי המדרש הזה דמותר לעבד עורות בצואת כלבי' לכתוב בהן ס"ת תו"מ ובהו קמה וגם נכזה הראי' דעכ"פ כיון דמדרבא הרב"ד מוכח דמה שהוא לנודך עיבוד אין בו קפידא אם הוא מדבר עמא ובסברא זו לא מצינו חולק בפוסקי' על דעת הרב"ד : **ועל** יתה שהבאתי שם בצואת תשובה להסיר עורות שסבו בשומן דגים עמאיהם מטעם שאין הסוכה עושה פעולה בגוף העיבוד שכבר נעשה העיבוד רק שסכין השומן אח"כ כדי לרדך העור ולהליל המרא' ע"ז השיב כבוד מעל' מהא דליתא במס' שביעית בפ"ח משנה ט' עור שסבו בשמן של שביעית חמטים ואומרים דילכל כנגדו ומזה יצא מעלתו לזון מדתני יאכל כנגדו מכלל דנחשב השומן בעור וממילא יש בו קפידא לרעויות של תפילין אם הסוכה הוא מדבר עמא לא ידעתי איך מדמה זה לזה אני כתבתי בתשובתי דכיון דבני סוכת שמן של דג עמא ג"כ ה' העור ראוי לעשות ממנו רעויות שוב אין לאסור משום דרשא דלמטן תהי' תורת ה' בפירשיה' מן העמא צפ"ד כיון דראוי למטא אף בלתי ה' ה' סוכה בשומן דג עמא והקפידה שהי' מן העמא צפ"ד הוא רק שציקר קיום המצוה יהי' מדבר העומד אבל דבר שאינו כי אם ליפות ולהליל הנבע יכול להיות גם מדבר האיסור . יתא"כ לענין שביעית דסס אלו דנין אם הולך לאיבוד או לא בזה כל שמשיב העור ליפות ולרדך אותו הרי פעולת השמן נרגש ונראה לעינים אין זה הולך לאיבוד בדבר שמשיב העור וק"ל : ומפני רוב העורה לקרר אני לרדך כ"ד ח"ג הד"ש :

הק' שמואל סג"ל לנרא

שלום לאהובי ידידי הרבני המופלא ומופלג בתורה מוה' יצחק נ"י :

ד ע"ד שלחתי שאלת חכם . סופר סת"ס יש לו בן חרש שאינו שומע ואינו מדבר והחרש הזה יודע לאמן את ידיו לכתוב כתב אשורות נאה ומאוד והוא מסייע לאביו לכתוב תפילין ואביו עומד ע"ג בעשה שבו כותב והבן אע"פ שהוא חרש הוא מניח תפילין בכל יום ויוזע שיש בהם קדושה כי מתבצבן ומנשקן כשלקוחן בידו ואם הבן מגיע אל סם משמות הקדושי' לוקח אביו הקולמוס מידו וכותב השמות הקדושי' בקדושה ואח"כ חוזר ונותן הקולמוס ביד בנו החרש לכתוב השאר בלופן שאביו סתב ומקדש השמות כדינו רק החרש כותב התיבות שבין שם ושם . יורינו אהוי את אותן תפילין כשרים . ע"כ לשון שאלתו :

השובה הרב בעל פרי מגד' בפתיחה סוללות לש"ע ח"ח עטע להקל ולהבשיר תפילין שכתבו חרש אך לא יצא י"ח ביאור ויש לעיין בזה הרבה ולכאורה יש לפסול אותן תפילין שאף הבן כותב השמות מ"מ גם שאר הכתב אף שאין בו שינות הקדושי' ג"כ לרדך לכותבן לשם קדושת תפילין כמ"ס בש"ע ח"ח סי' ל"ב סעיף י"ט אך משום זה יש ללמד להבשיר אותן תפילין יען שמקור דין זה הוא מהרא"ש ז"ל בסדר תיקון תפילין ולא נחבאר אם זה מעכב בדיעבד וכיון שלפי ה"א הוצא שם בספר עטרת זקנים שאינו לרדך שיאמר בפ"ד שכותב לשם קדושת תפילין ואני במחשבה ואפילו אם נימא שאם כותבין בלתי מחשבה פסול בדיעבד מ"מ כיון שבשעת כתיבת החרש הפיקח עומד על גביו ומרמז לו ברמזים שבין שיש בהן קדושה : ובן החרש מבין בהאי הרגשה יען שרואה תמיד שאביו כותב והחרש מבין שיש בהם קדושה שרואה שהפיקח מניח' והוא בעלמא מניח תפילין ומנשקן הוי זה כמו מחשבה לשם קדושת תפילין ואין קיימא לן גבי גט שכותבין חרש שוטה וקטן שפסול היינו משום שאין בשליחות ואין בני כריתות אבל משום שלא לשמה הוי כשר אפילו אם כתבו גם תורף הגט אם גדול עומד על גביהן וכן מפרש בתוס' מס' חולין דף י"ב ע"ב צ"ד מהן תנא ובתוס' גיעין דף כ"ב ע"ב בתוס' ד"ה והא לזו בני דיעה דכתבו דאם גדול עומד על גביהן ומזהיר אותן לעשות לשמה דין בני דיעה יש לחש"ז והוי כוונה לשמה ע"ש וכן מפרש בש"ע ח"ה ע"ב סי' כ"ב סק"ה דעממא גבי גט שכתבו חש"ז תורף הגט דפסול משום שאין בשליחות ואין בני כריתות אבל משום לשמה הוי כשר כשהגדול עומד על גביו ע"ש היטב הרי שאם גדול עומד ע"ג הוי כתיבה לשמה . א"כ גם בתפילין שכתבו חרש וגדול עומד ע"ג די לכימא ברמזו שמרמז לו הפיקח שהי' נחשב לשם קדושת תפילין :

אמנם יש בו טעם אחר לפסול התפילין שכתבו חרש כיון שאינו בר דעת ואינו במצות ולא הוי בר קפירה וכל שאינו בקפירה אינו בכתיבה וכמו שפסקין בש"ע ח"ח סימן ל"ט דתפילין שכתבו קטן פסולין . משום שאינו בקפירה כמו כן הדין בחרש דהא במס' יבמות בפרק חרש דף ק"ג ע"א ודף ק"ד ע"ב מדרמה הש"ס חרש לקטן וכמו דקטן אוכל נבלות אין צ"ד מלזון להפרישו כן בחרש אוכל נביעות אין צ"ד מלזון להפרישו רמסיס שם דחרש בחרשת הוי שבקין לאכל בתרומה מן התורה אי לא דגורין שמה יאכיל חרש צפקת' וכן בשני אחין אחד חרש ואחד פיקח נשואין לשני אחיות אחת פקחית ואחת חרשת : ומת פקח בעל הפקחית ליכא איסור אחיות חשה לבני חרש וירשת מדאורייתא משום דהוי קטן אוכל נבלות רק משום גזירה התרת יבמה לזקן גזרו רבנן שיוציא את אשתו בגט ע"ש בסוף פרק

פרק החרש וברמב"ם פ"ו תהל' יבוס הלכה י"ז וי"ח : הרי מוכח דחרש לא
 צר קשירה הוא והוא פטור ממזנות. א"כ אינו צרכייהו ואף שפסק עומד ע"ג
 לא מהני : אך א"כ הוא יכול בזה פליאה גדולה ממה דתניא בצרייתא במס'
 גיטין דף מ"ה ע"ב ובמס' מנחות דף מ"א ע"ב סת"מ שכתבנו מומר עובד
 כוכבים ומזלות ועבד ואשה וקטן פסולין דכתיב וקשרתם וכתבתם כל שיטנו
 בקשירה יבנו צרכייהו וכו' הצי"ו השו"ס וזהו תמיה גדולה שכלל הש"ס
 כיו"ל חס"י בחרה מתחלה ולמה צרכייהו כתיבת סת"מ נקט רק קטן והשמיט
 חרש ושומע ורחיטי להגאון תבואות שור באוף הקוטעים למס' גיטין שהרגיש
 בקושי' זו ומדחיק עליו ולא העלה הרוכה לתמי' זו וכתב דלכך השמיטו
 חרש משום שהוא מילתא דלא שכיח שחרש

הגהה

ומדי עסקי בענין זה מלאתי דבר
 תימא ברמב"ן ז"ל במלחמות פ"ק
 דכוכב שמביא ברייתא במס' מנחו'
 מ"ב ע"ב ת"ד תכלת אין לה
 בדיקה וכו' וגרס שם תפילין
 ומזנות ניקחין מכל אדם והקשה
 הרמב"ן ז"ל אמאי לא ניהוש שמה
 כתבו עובד כוכבים ומזלות חס"י
 ומה הוכיח דתפילין לא בעי
 עיבוד וכתובה לשמה ע"ש ברמב"ן
 וקשה לי אפי' אם לא נריך לשמה
 אחתי ניהוש שמה כתבן מי שאינו
 צר כתיבה וקשירה :

יכתוב סת"מ והוא דוחק גדול וגסרוא תמי'
 ציורתו שהטור ופ"ה ח"ה סי' ל"ט העתיקו
 הך ברייתא וג"כ השמיטו חרש ושומע :
 והר"ב בעל פרי מגדים באמת חלה לומר
 דחרש שכיב צר קשירה ואין דבריו נראין
 בזה כמו שיבאר לקמן : .

ולכאור

דין כתיבת חרש אקדים מה
 שכתב האלפ"י הגאון ז"ל
 בספרו גודע ציהורה מהדורא תניינא
 בחלק א"ה סימן ל"א אשר נשאל בקטן
 שהגיע לתוך שכתב תפילין אם הם
 כשרים ומפסקל סם האלפ"י הגאון ז"ל
 בדברי המרדכי בהלכות קטנות סוף
 הלכות תפילין ששאל תפילין שכתבו
 קטן באשילנו הגיע לתוך והמב"א
 הוסיף עוד בריש סימן ל"ט שאפילו

קטן בן י"ג שנה שכתב תפילין שפסולין ולא אמרי' ב' חזקה כיון שהגיע
 לכלל שנים הגיע לסמיני' כיון שהוא דאורייתא ואחמ"ו ז"ל חלה להוכיח שם
 בההילת דבריו שקטן שהגיע לתוך מקרי צר קשירה מהא דכתבו הר"י
 והרא"ש במה דקיימא לן שחיטת א"י נבלה הטעם משום דלא הוי צר זביחה
 וכתוב וזבחת ואכלת מי שהוא צר זביחה לאפוקי אינו ישראל שאינו צר
 זביחה ועל זה הקשה האלפ"י הגאון ז"ל לפני שיטת הרא"ש זביחה דומה
 לתפילין דדרשינן וקשרתם וכתבתם מי שהוא צר קשירה ה"ו דרשינן בשהיטה
 וזבחת מי שהוא צר זביחה לפ"ז קשה למה מכשיר במתני' בריש חולין שחיטת
 קטן כשהחיים רואין אותו הרי דגבי שחיטה קטן צר זביחה הוא ומ"ש גבי
 תפילין דלא מקרי קטן צר קשירה ומה רוצה האלפ"י הגאון ז"ל להוכיח דלא
 כהמרדכי וז"ל דאף דקטן הוכל נבלות אין צ"ד מנווין להפרישו מ"מ אביו
 מתיב להפרישו מטעם הינוך כמבואר ברמב"ם זב"ע א"ה סי' שמ"ג ולכך
 מקרי צר זביחה א"כ גם בתפילין אם הגיע לתוך מקרי צר קשירה ע"ש

בגודע ציהורה מהדורא תניינא: ולדברי האלפ"י ז"ל עדיין קשה הא צרייתא
 ריש מס' חולין קני גס הרש שהרש ואחריה רואין אותו שחיטתו כשירה
 ועל הרש קשה למה יהי' שחיטתו כשירה לשיטת הר"י והרא"ש הא גם הרש
 אוכל נבלות אין צ"ד מנווין להפרישו כדומה במס' יבמות ס"פ חוש :
 וא"כ לא הוי צר זביחה וגבי הרש לא שייך הינוך כלל ולמה יהי' שחיטת חרש
 כשירה אם אחרים רואין אותו אך לפי מסקנת דברי האלפ"י הגאון ז"ל ליכא
 קושיא כלל דהא דחה שם דברים האלה ומסיק שם דלכך הוי קטן צר זביחה
 דאף שקטן אוכל נביל' אין צ"ד מנווין להפרישו מ"מ אסור להאכילו
 צידים כמו דליתא שם במס' יבמות דף ק"ד ת"ש לא תאכלם להזהיר גדולים
 על הקטנים מאי לאו דהוור להו תאכלון לא דלא ליספו להו צידים א"כ
 מקרי הקטן עכ"פ צר זביחה כיון שאסור להאכילו צידים בשר נבלה' ולפ"ז
 גם החרש לא קשה מידי דג"כ י"ל דחרש מקרי צר זביחה דג"כ אסור לשיטת
 עו איסור צידים וכן כתב בספר תבואות שור סי' א' ע"ש ונפ"ז תפילין שכתבו
 חרש פסולין כיון שחרש בקשירה דלגבי קשירה לא שייך לומר אסור לשיטת
 איסורא כיון שהוא מלכות עשה והוא רק בשב' ואל תעשה אם אינו מניח תפילין
 ואין הכ"ד מנווין לרשו לחרש שניח תפילין כיון שהוא פטור ממזנות לא
 מקרי צר קשירה א"כ כמו דקיימא לן בקטן שכתב תפילין שפסולין כיון דלא
 מיקרי צר קשירה כיון שאינו חייב בתפילין ממילא גם חרש שכתב תפילין
 פסולין ונתחזק הקושיא למה השמיט הברייתא במס' גיטין הג"ל דין חרש
 שכתב תפילין שפסולין כמו שחני קטן : ורחיטי לחרש בעל שרי מגדים שם
 חולה לדמות חרש לענין כתיבת תפילין לנקטעה ידו שכתב המב"א בסי' ל"ט
 בעיף ה' דהוי צר קשירה דגברא צר חובבא הוא רק פומא כאיז' ל"ז ע"ד
 אין לדמות חרש לגדיס דזה הוא צר דעת ומחויב במזנות מה שא"כ חרש
 דלא חשיב צר דעת ואינו במזנות התורה כלל ואין ימא שהוא צר קשירה.

א"י יש בזה מקום עיון דאף דדרשינן במס' יבמות דף ק"ד מלא תאכלום
 דכתיב גבי צדקים ומכל נפש דכתיב גבי דם ומהאמר ואמרת דכתיב
 גבי עומאה להזהיר גדולים על הקטנים : עדיין יש ספק אם גבי חרש אמרי'
 גם דרשה זו לרבות גם חרש להזהיר הגדולים על הקטנים אבל להזהיר
 הפקחים על החרש שלא להאכילו צידים דבר איסור לא שמיטו ומה שהבאנו
 לכתב זה לתקן בין קטן לחרש הוא תמה דכתב האלפ"י הגאון ז"ל בספרו
 גודע ציהורה מהדורא קמא בחלק א"ה סי' ס"ד ליישב קוש' גיטין הגאון
 מנה' יוסף ז"ל שהקשה לר"י צר צריילא דחייב לקידוש קטן אם אחר קידש
 לו אשה מטעם וכו' דזכין לאדם שלא בפניו וכתב הת"ל בפ"י מהל' גירושין
 הלכה ג' דלדעת הר"י צר צריילא משום קידושי תורה אחי עליה והקשה

גיטין הגאון הג"ל מחדש למה תקמו חמשים כשואין לחרש מדרכן הא מני
 לתקן לו קידושי תורה שיקדש אחר בשבילו כמו בקידושי קטן לדעת הר"י
 צר צריילא וכתב האלפ"י הגאון ז"ל דלא דמי חרש לקטן דש"כ לא פסק
 הר"י צר צריילא בקטן שיש לו קידושין ע"י אחר : דקטן מקרי איתא בתורת
 קידושין שארי אחא לכלל הווי' כשגדל כמו דליתא במס' גיטין דף פ"ה דקא
 פשט לאיצטרי' באם אמר חוץ מקדושי קטן דגע פסול הואיל ואחרי לכלל
 הוי' לשגדל א"כ כיון שקטן מקרי צר הוי' לכך פסק הר"י צר צריילא
 דאם אחרים מקדשין לו אשה דמוקודשת מטעם דזכין לאדם שלא בפניו אבל
 חרש ליכא בתורת קידושין כלל דהרי לא אחי' לכלל הוי' ובטודע ציהורה
 מהדורא תניינא מחזיק תירוץ זה וכתב דאף שזריכין לומר דגם חרשת אחי'
 לכלל הוי' אם מתפקחה כמו"ש התוס' במס' גיטין דף כ"ב ע"ב צ"ב דל"ה
 הא לאו בני דיעה ניכרו שכתב הר"י שם דגם חרש מקרי צר כריתות אם
 תפקח כמו כן לריכין לומר דחרש אחי' לכלל הוי' לכשתפקח דאל"כ למה
 אמרינן דחרשת מתגרשת בריש פ' חרש הא בעינן ויאלה והיתה ואי חרשת
 לזו בת הוי' הוא א"כ ליכא ויאלה והיתה אלא ודאי
 דגם חרשת בת הוי' היא לכשתתפקח ואחמ"ו הגאון ז"ל מסיק שם להוכיח
 דהך דרשה דויאלה והיתה דדרשינן בסוגי' דגיטין דף פ"ה דליתא מתגרשת
 אלא מי ששייך בה הוי' גירסא זו אינה מוסכמת וכמה גדולי פוסקים לא
 גרסי הך גיטיותו שם ומסיק האלפ"י הגאון ז"ל דאף שיש סברא לומר שיתפקח
 החרש מ"מ הוא מלמא דלא שכיח ולא תפיק לחרש בתורת קידושין כלל
 ע"ש בנ"ב מ"ה תלך א"ה ע"י ס"ח שהאר"ץ צביאור דברים אלה :

ונראה לי ראי' לדברי האלפ"י הגאון ז"ל ממוס' במס' יבמות דף ק"ב
 ע"א דל"ה ואלו חרשת כתבו וא"ת מנ"ל דאי משום דקטן
 קטנה דלמא ל"ש חרשת שלא תבוא לכלל גלות ע"ש ודוק : ומעתה איני
 מדברי תוס' דחרש גרע מקטן דלא אחי' לכל גלות ע"ש ודוק : ומעתה איני
 אומר דאין ללמוד חרש מקטן כלל דלא ליכש' לי' דבר איסור צידים ד"ל מה
 שבדולים מוזהרין על הקטני' שלא להאכילו ציד' דבר איסור : היינו הואיל
 ובודאי אחי' לכלל מזנות וקטן עומד להתגדל אבל חרש לא שכיח שיתפקח
 ויבא לכלל מזנות אין הפקחים מוזהרין כלל מלהאכילו דבר איסור וא"כ הדרה
 קשיא לדוכתה למה מכשיר במתני' דריש חולין שחיטת חרש כשעומדי' ע"ב
 הא חרש אינו צר זביחה כלל כנ"ל :

ואם נימא בזה תדע מנח קשיא ובאמת מנח קשיא זו מוכח דס"ל לתמיני'
 צריש חולין דמנו שבדולי' מוזהרין על הקטני' שלא ליספות להם
 איסורא צידים כן הוא גם האוהרה בחרש שלא ליספות להם איסורא צידים
 אכתי קשה היא גופא מנ"ל דהא שם במס' יבמות דף ק"ד מביא הש"ס ג'
 למודים לטפות איסורא ציד' לקטן : אחד מלא תאכלום דכתיב גבי צד' :
 שנית מכל נפש לא תאכל כל דם : שלשית מאמור ואמרת דכתיב גבי עומאה
 ככניס' : וקא עביד לריכותא דלריך בכל בני ג' לכתוב האוהרה להזהיר גדולי'
 על הקטני' דאי כתיב צד' צד' הוי אמניא משום דאיסורא בתשאו ואי
 כתיב גבי דם הוי אמניא משום דענוס כרת : ואי הוי אשמיטין גבי עומאה
 הוי אמניא שאני כהניס משום דריבה בהן מזנות יתירות עיין שם בגמרא
 הרי מוכח מכוונא זו דמנח סברא הוי אמניא דמותר לגדולי' להאכיל איסור
 צידים לקטן הואיל ונריך קרף לכל בני לכל חד לאסור לקטן אם כן מנח
 לן ללמוד מזה גם חרש דלמא ע"כ לא אסר הכתוב לטפות איסור צידים אלא
 לקטן הואיל וסופו לבוא לכלל מזנות בודאי הוא עומד להתגדל ולבוא לכלל
 שנים שיהי' צר עובדין אבל חרש שאינו שכיח שיתפקח אוקמינא אסברא
 חלונה דמותר לטפות לי' איסורא צידים ובשרט לפ"מ שכתב מרן הב"י
 בח"ה סי' שמ"ג דהך לריכותא דעביד בגמרא הוא לאו דוקא ואי שני כתובי'
 הבאין כאחד ואין מלמדין שפטיא שאין ללמוד חרש מקטן ועיין בע"ז ב"ש ע"ב
 א"ח ריש סי' שמ"ג ע"כ ש' לדעת הב"י קשה למה לא עביד הגמרא הריכותא
 חד לקטן וחד לחרש אלא דהוי ס"ל להש"ס דגבי חרש אין מנווים להפרישו
 והנה רחיטי להגאון תבואות שור בסי' ל"א כתב בפשיטות דחרש מקרי צר
 זביחה ומביא שם איות מ"ט בשם מהרי"ל בתשובה דפקחים מוזהרי' עליה'
 שלא לטפות להם איסורא צידים ע"ש וכן כתב הר"ב פרי מגדים בפתיחה
 כוללת שלו לש"ע א"ה וסמך עליו במה שהביא מרן הב"י בח"ה סי' רס"ט
 בשם הר"ב המביד בפרק כ' מהל' שבת הלכה ז' ז"ל בשם הרשב"א והר"ן
 שכתבו דמה דאמרינן בפ"י מי שהתקד דותמו לחס"י כתבו הרשב"א והר"ן
 דכשנותנו לאחד מהלכו היינו שמיטו עליו כשהוא מהלך וטעמו כשהוא עומד
 דלא גרע מבחמה ואסור להאכילו צידים ע"ש הנה איני אומר דמלבד דעת
 הרמב"ם אינו כן כמו"ש ה"ה שם אלא אף מהרשב"א והר"ן אינו הוכחה והם
 לא כתבו אלא לענין שהפקח מלווה על שביעת חס"י דלא גרע מבחמה הן אמר
 דיש סברא לומר דגבי בהמה שהיא מיועדת לבעלים לעבוד בה בחול לכך
 מוזהר על שביעתה דהוי כמו ידו אבל חס"י שאין מיוחדים למלאכתו בחול
 לא שייך בהו לומר שהגדול מלווה על שביעתם אמנם לטון הה"מ שהביא בשם
 הר"ן והרשב"א דלא גרע מבחמה שמיטע דמוזר על שביעתן כמו על
 שביעת בהמתו וז"ע ומה שכתבו שלא להאכילו צידים ליטעא בעלמא נקטו
 וכתבו כן לקטן דאסור לטפות לי' איסורא אבל בחרש אפטר לומר ומוזר
 לטפות איסור צידים וחרש גרע מקטן לענין זה ואין ללמוד חרש מקטן בדבר
 זה ואף שיש סברא להיפך וי"ל דקטן גרע מחרש דקטן אף שסובס לטיות צר
 עובדין וחייב במזנות מ"מ עתה א"א לו לבוא לכלל חוב מלוה : והוא תלוי
 בזמן עד שיתגדל משא"כ גבי חרש כל שעה ורגע אפשר לו לבוא לידי חוב
 מלוה אם יתפקח ברגע זו מ"מ א"א ללמוד חרש מקטן מאחר שיש לומר גם
 הסברא להיפך דקטן עדיף מחרש דקטן בודאי עמיד להתגדל ולבוא לידי
 חוב מזנות משא"כ בחרש אינו בודאי שיתפקח אחרבא הוא מלמא דלא שכיח
 שיתפקח

שיתקפה כמו שמסיק ארמ"ו הגאון בתשובה הג"ל וכבר הבאתי ראי' לזה מדברי התוספות במס' יצמות דף קי"ג ע"א ז"ל והלו תרשת כמ"ש לעיל :

ועוד ראי' לזה ממס' שבת בפ' מי שהשיך דף קנ"ב ע"ב דקא מיבשי לוי להש"ס קטן והרש מאי להרש יהיב לוי דקטן התי' לכלל דעת : א"ל לקטן יהיב לוי דהרש התי' לחלוףי בפקח גדול ע"ש בגמ' וקשה אמאי ז"ל דהתי' לחלוףי בגדול אמאי לא מפרש טעמא דהייבוי' דלקטן יהיב לוי הואיל והשתא מיבוי' לאו בר חיוב מנות הוא וא"ל לבוא לכלל מנות כ"א לאהר זמן אכל הרש הפשר שיתפקח תיכף אלא ודאי דהוה ליכא סברא כלל דמלתא דלא בכית הוא שיתפקח הרש . הו"א מזה דאין לנו לינווד להזכיר הפקחין נכפות היכורא להרש ומכאן כבוא כמו שאין מלווין להכריע הרש מאיסור כמו כן מותר לכפות היכור בידים כיון שאינו במנות ויש להביא ראי' לזה מסוגיא דיצמות דף קי"ד ע"ב דפריך בגמ' גבי מת פקח בעל הפקחית אבר הגי שם במתניתין ע"ז פריך בגמרא שם דאמאי מוליא את אשתו בצנע תיתב גבי' הא קטן אוכל נבילות הוא וקשה הא כשהפקח בעל התרשת בא עליה קא שפית לוי איסורא בידים צביאת איסור בעל התרשה וצתרש בעל הפקחית היא כפית אכורא לבעלה הרש אם מודקקת לו לביאה ודוחק לומר דהוה שמתקן משום איסורא דידי' וידיה גס מסוגיא דמס' גיטין דף נ"ח ע"א ובמס' יצמות ד' קי"ג ע"א דקאמר דהרשת אשת כהן אינה אוכלת בתרומה משום גזירה שאלה הרש צתרת ופריך בגמ' וליכל הא קטן אוכל נבילות אין צ"ד וכו' ע"ש בגמ' ומאי פריך הא כיון שישראל נותן להרש והרשית תרומה קא שפית לוי איסורא בידים . אלא ודאי דס"ל להש"ס דמותר לכפות איסורא להרש והרשית ולדעתיה הוא זה ראי' שאין עליו תשובה נגד הרב האגוד הג"ל ונגד הרב' וממילא יסי' הקושאל לשיטת הר"י והרא"ש דמי שאינו בר זביחה שחיטתו פסולה ע"כ מוכח דהרש הוא בר זביחה . מדמכשר במתניתין הכל שוחטין בדים מס' חולין שחיטת הרש וגם מצרייתא דמס' גיטין ד' מ"ה ע"א דלא תני חרש לקטן לומר דגם חרש שכתבו תפילין מוכח דהרש הוא בר קשירה : והוא סתירה למה שמדמה במס' יצמות חרש לקטן לומר דגם חרש אוכל נבילות אין צ"ד מלווין להפרישו : ולכאורה יש לומר דהאי ד נא דהרש אי מקרי בר זביחה וקשירה תלי' בפלוגתא דר"א ורבנן שם במס' שבת ד' קנ"ג גבי תרומת הרש דתינו במתני' ריש מס' תרומות דתרומת חרש אינה תרומה כלל דתני הו"ה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה ואלו הן חרש בוטה וקטן וכו' : ובמס' שבת דף קנ"ג מבי' הגמרא דר"א פליג וסובר דתרומת חרש לא תנא לחולין מפני שהוא ספק וכתבו התוספ' דד"ה כי תיבטי לך הכא משמע דהלכה כרבנן ובמס' יצמות משמע דהלכ' כר"א דס"ל לר' חייל בר אשי ומר שמואל כותי' עכ"ל ורובנו לומר דפ' חרש דף קי"ג ע"א איכא תרי' לכוונת ללישנא קמא אחר שמואל אשת חרש אין חייבין עליו אשם תלוי ופריך הגמ' לימא מסייע לוי חמשה לא יתרומו וכו' וימתר הוא דאמר כר"א דאמר תרו מת חרש לא תנא לחולין מפני שהוא ספק וללישנא בתרא קאמר ר"ה צ"א אחר שמואל אשת חרש חייבין עליה אשם תלוי והיינו כר"א דהוא ספק ולפ"ז יש לומר דלכך השמיט רב המונח צרי' דרבא משחזקי' בצרייתא דמס' גיטין דף מ"ה ע"ב ולא תני גס חרש שכתב סת"מ שהוא פסול משום דס"ל כר"א דמספקא לוי' אי יש בו דעת או לא ואף דרב אשי במס' יצמות בסוגי' הג"ל קא מבשי' לוי' אליבא דר"א אי טעמא דר"א דס"ל דהרש דתי' קלישתא ולא דעתי' ללוה וטעמא דר"א דמספקא לוי' אם דעתו ללוה קת' או לא א"ל דפשיטא לוי' דדעתיה דהרש דעתי' קלישתא ולא דעתו ללוה וטעמא דר"א דעתי' תלי' ועתי' שוטה ע"ש בגמרא : מ"מ יש צתרש ספק אם הוא בר דעת קת' וחדא דעתא אית לוי' והוי בר קשירה וגם לאידך גיסא אם הוא עתי' תלי' עתי' שוטה ב"ב הוא בר קשירה כשעת שהוא תלי' וכיון שיש עכ"פ צוה ספק לר"א אם הוא בר קשירה או לא לכך השמיט רב המונח דין חרש שכתב סת"מ דהואיל והוא ספק ובספיקא לא קא מיירי א"ל דס"ל להאי תנא דברייתא כר' יודא דמיייתי לוי' בירושלמי ריש מס' תרומות דקאמר שם מאן תנא חרש דלא כר' דתינא אחר ר"י מעשה בצניו של ר' יוחנן בן גודגדא שהיו כולן חרשין והיו כל טהרות שבידועים נעשים על גביהם ע"ש בירושלמי (ומה שיש להקשות מזה לסוגיא דריש פרק חרש עיין בפ' התענה לר"ש ז"ל בריש מס' תרומות ואין כאן מקומו להאריך בזה) עכ"פ אית תנא דסבר דהרש אית לוי' דעת וא"כ י"ל דהאי צרייתא במס' גיטין ס"ל כר"י וגם על הש"ע והפוסקים ליכא להקשות למה השמיטו חרש ולא הביאו דין חרש שכ"ס סת"מ דהא אין קיימ"ל כרבנן דאין צו אפי' ספק דעת ואין פסקין כסתם משנה בריש מס' תרומות דאין תרומתו תרומה מ"מ יש לתמוך ולומר דהפוסקים הביאו הברייתא כגורתו ולא הביאו דין חרש הואיל וכמו על מה שפסקי' בתרומות חרש כרבנן דלאו בר דעת הוא וגם גבי מי שהשיך לו בדרך פסקי' דקטן וחרש נותן לזוה שירצה הואיל ואיכא תרי' לישנא במס' שבת מס' חולין דעביד כהאי עביד ומאן דעביד כהאי עביד עיין בהרי"ף והרא"ש שם במס' שבת וכן בש"ע א"ח ס' רס"ו והנה כל זה לתרץ הברייתא דמס' גיטין הג"ל : אבל הקושי' על הר"י ור"א ש דכברי דגם בשחיטה צריך להיות בר זביחה נשאר הקושי' למה תכשירי' שחיטת חרש כשאר חרשין ואין אותו הא אגן גי'מ"ז דהרש אין צו דעת כלל וחרש אוכל נבילות אין צ"ד מלווין להפרישו כמו דאיתא במס' פ' חרש א"כ לדין חרש אינו בר זביחה כלל :

המונע אותו לקיים מצות ה' : על אדם כזה אינו נוסף בו לומר שאינו בר זביחה ובר קשירה כיון שאינו צפוטורי דגופו כ"א מפני המניעה המונע אותו לקיים תורת ה' ומצותיו :

ומענה אני אומר דאין לדמות חרש לקטן בזה דבשלמא קטן שפיר שייד לומר שאינו בר קשירה ובר זביחה הואיל ותורת ה' ומצותיו לא נתנו לקטני' וכל זמן שאין הקטן בא לכלל גדלות פטור הוא פטורי דגופו צלתי שום סיבה ומניעה וא"ל לו לכנס לכלל חיוב קיום מצות אף שהקטן הוא חריף ובר דעת אפ"ה פטור ממצות וכוון שפטורו תלי' בזמן המוגבל ואין צדק שום סיבה שינוי כגון להפוך ולשנות לגלגל עליו חיוב המצות קודם שבה הגעת זמןן בזה שייד לומר שאינו בר קשירה משא"כ חרש דמה שהוא פטור ממצות ואינו בר כריתות ובר הוי' לא ילא מכלל ישראל ופטורו ממצות אינו תלוי בזמן כלל רק שהחוקן דעתו וקלישות הגנתו המה מונעים אותו מלקיים תורת ה' ומצותיו שפיר מקרי בר זביחה דהא איפשר שיתפקח ואף שהוא מלמא דלא בכית שיתפקח מ"מ מיקרי בר זביחה דמה שפטור ממצות אינו פטורו דגופו כי אם מפני שאין צו דעת והוי' כאדם יאן או כאדם שנתעלף ומעטה ילא מזה להרא"ש והר"י חרש מקרי גס בר קשירה דכמו דחשבינן לוי' לבר זביחה כמו כן חשבינן לוי' לבר קשירה וא"כ לשיטת הר"י והרא"ש אין אלו צריכין לאוקמי' הברייתא דמס' גיטין שהשמיט חרש שלא אליבא דהלכתא אלא שפיר יש לאוקמי' הברייתא כהלכתא דנהי שחרש פטור ממצות אפ"ה הוי' בר קשירה ודברים האלה הם קבוצין וכחוצין להחזיק ולקיים דברי הרב פרי מגדים בפתיחה כוללת שלו לש"ע א"ח דכתב חרש הוי' בר קשירה רק שומי' כאיב לוי' כמו שהבאתי דבריו לעיל סיומא דהך פסקא דהרש שכתב ס"ת ות"ו ואלו חרשים עומדים על גביו להזכירו שכתבו לשמה והפיקה כותב שמות הקדושי' בקדושת השם אין לפסולו אך יען שכל האוכחה זו נשען על יסוד קושיות וסברות לכן אני אומר מפני שאנו מדמין אין לעשות מעשה גלל כן יש להזכיר ולמונע להסופר שלא ימא עוד לבנו חרש לכתוב תפילין ומי שיש לו כבר מתפילין האלה שכתבו החרש יכול להניחם וללכת בהם שלא יהי' קרקפתא דלא מנח תפילין אם אין ידו משגת לקנות תפילין אחרים שכתבו פקח יען שאין לפסולו בצירור אפ"כ לא יבדך על הנחתן ויניחם בלא צרכה שפ"פ מיד' ספיקא לא נפקא כ"ד הכותב בידים דעות :

הק' שמואל א"ל לנדא

לרובני המופלג בתורה ויראה מוה' שלמה יצ"ו העומד לשרת בקודש בק"ק קארלסבורג במדינת זיבענבערגין יע"א :

ה' ע"ד שאלתו שבקבלתו נחלקו היסודים לשני קהלות קהל אשכנזים וקהל ספרדים : וזה כמה שנים שנעשה חרש לקהל ספרדים שלא ילך אחר מהם להתפלל בבית הכנסת של האשכנזים ואם יתמיני שיעבור אחר מהם ויילך לבכ"כ של האשכנזי' שלא יניחו האשכנזי' את הספרדי לעלות לתורה ונא יכבדו לו כבוד מלוה : וענה צע"ה פרץ ה' פרץ עזה בקבלתם ומתו כמה נפשות מקהל הספרדי' במעשה שהיה ר"ל בשנה העברה ונתמעטו הספרדי' שם עד שאין להם מנין ובריווח כי אם מזומנם מאלו ואין יכולין להתפלל בצבור בבית הכנסת של הספרדי' וטריחא נא מלתא למנא אשכנזי' שיבאו להתפלל בבית הכנסת של ספרדים ששלימו מנין עשרה כי אינם רוצים לשמח מנהגם להתפלל במנהג ספרדי' ועוד זאת גם התינוקות והצעירים מבני הספרדי' אין יכולין להתפלל במנהג ספרדים מפני שאין להם כעת מלמד תינוקות ספרדי' ובני ספרדי' צריכי' לילך לבית הספר למלמד של קהל אשכנזי' ואינם מרגילי' לדבר המונעם בלשון הקודש כדרך הספרדים ואינם מביינין ולא רגילי' על לשונם שפת ספרדים להבין התנועות וחיתוך התיבות בשפה הספרדי' ואם ש"ל הספרדי' מתפלל בליבד אין מביינים התפלות לענות אמן על הברכות ועתה בא בשאלה אם הספרדים רשאים לנהוג להתפלל בבית הכנסת שלהם כמנהג אשכנזי' ורוב מהספרדי' רוצים בכך מפני הלחץ והדחק רק שמישע מהקהל ומחמיט בזה ואינם רוצים להכניס לענות מנהגם . אם יש כח למיעוט הקהל למחות צדק ומעלתו אחו דרך רחוק בפלפולים אם מה שעשו זה כמה שנים חל על צמיהם הגולדים אח"כ ונכנסם בספיקות אם שייד בזה זכין לקטנים :

הנה נא לא ידעתי דורך בכל דבריו והלא הידר מפורש בש"ע י"ד ס' רכ"ח סעיף ג"ה וז"ל הש"ע אי אפשר להשביע הגולדים אחר זמן אבל ידויו וחרש חל על דורות הבאים וכתב הש"ך שם בס"ק ז"ד צדס הר"ם אלשקר דאם גזרו בחרש וכו' חל גם על דורות הבאים אשי' אם לא פירבו כן בשעת החרש ע"ש בש"ך ובע"ז : אמנם בגוף הדין גדון שאלתו אין מקום להחרש כלל דבהעתקת לשון החרש אין שום משמעות משגוי מנהג ספרדים למנהג אשכנזי' רק שהחרש ה' שלא ילכו מקהל ספרדים להתפלל בבית הכנסת של האשכנזי' ומשמעות הגדר הזה הוא שלא יתמעטו הציבור מבית הכנסת של ספרדי' משום דחובב עס הדרת מלך והוא ג"כ לכבוד הציבור בזמן שחס רבים וגם שלא יחסרו הכנסות בית הכנסת שלהם שאם יתמעטו מבית הכנסת שלהם יקופחו הכנסות מקופת הדקה של הספרדי' אבל אם יהי' ערך לשנות מנהגם למנהג אשכנזי' בבית הכנסת של ספרדים מזה אין צו שום זכרון בחרש : ומלבד כל זה אין מקום להחמיר מולד החרש דהא קיימ"ל שחרש הציבור אשר אין צו גדר וסיוג לתורה יכולים להתיר לעצמם בני שום פתח והרעה כמ"ש בש"ע י"ד ס' רכ"ח סעיף כ"ה ואפי' אם מיעוט הקהל מוחים בהתרה אוליין צתו רוב הקהל כמו שכתבתי שם סעיף ל"א יש"ש : אך בזה יש לנו

וליישב תמי' זו נראה לי לומר סברא אחת אשר היא ישרה בעיני דלא שייד לומר על אדם שאינו בר זביחה או שאינו בר קשירה אלא באדם אשר הוא חשגי ממצות צפוטורי דגופו והיינו שרממא פטור ממצות לא מפני מקרה הגוף בלתי סיבה כ"א מפני שאדם זה לא נכנס בחיוב קיום מצות ה' מנהג עמנותו אבל אדם אשר מלדו מציב ואינו חשגי ממצות ה' מתחמ' פטורו דגופו אלא שהוא פטור מחמת אזה סיבה ומקרה

לענין דבר זה אם ראשי לשנות מנהג אשר מנהג אבותינו בידיהם להתפלל בנוסח הספרדים ואף אתה יתפללו כפי מנהג אשכנזים ובסוסקים וכוונתו שאין הקהל ראוי לבטל מנהגם וענין צמ"א ריש סי' ס"ח שכתב המנהגים שנהגו בדרשי תפלה אין לשנות מנהג מקומו כי כל שבט מישראל יש לו ענין מיוחד שגורים ומנהג: ואיתא בירושלמי אע"פ שגלתו לכס סדר התפלות אל תשנו ממנהג אבותיכם ע"ש יא"כ לכאורה קשה להם לשנות ומנהגם בנוסח התפלה ממנהג ספרדי למנהג אשכנזים ובפרט בענין מנהג הפיוטים ההוגב אללינו אשכנזים שיש להספרדים לפקפק בו משום הפסק ברכות כמו"ס צמ"א ע"ש ח"ח סי' ס"ח וענין בתשובת ענין אפרים סי' י"ב: אעפ"כ נלע"ד שראוי לשנות מנהגם כיון שיש בו צורך להם להשיג מנין עשרה להתפלל צמ"א של ספרדים וגם הוא צורך להנערים אשר לא הורגלו כעת בשפת הספרדים ולריבם לש"א אשכנזי: צורך גדול כזה ההכרח לא יגונה לבטל להם מנהג ספרדים למנהג אשכנזים דלא עדיף מנהגם יומאות עשה דאורייתא ואיתא במ"ס ברכות דף מ"ז ע"ב דר"א שחרר עבדו כדי להשלים לו למנין עשרה בבית הכנסת להתפלל ואף שמשחרר עבדו עובר בעשה דלעולם בהם תעבדו אפ"ה מסיק שם הש"ס כיון דמלוה להתפלל צו"ד הוי מלוה דרבים ודוחה העשה דלעולם בהם תעבדו וע"ש בתום ד"ה מלוה דרבים וענין צמ"א סי' ל' ס"ק למ"ד ט"ש הרי מוצא דבצביל צורך להתפלל במנין עשרה דוחין למלות עשה דאורייתא מ"כ"ש שיש לדחות מנהג צבביל צורך להשיג מנין עשרה להתפלל ואף שיש להספרדים לחוש שלא יאמחו הפיוטים הגהוגים אללינו משום הפסק ברכות ענין צמ"א סי' ס"ח מ"מ עדיף להם לשנות מנהגם גם כזה כדי שיהי' סיפוק צידם להתפלל במנין עשרה אבר בלתי זאח לא ישגו למנין להתפלל בצבביל בבית הכנסת שלהם: לכן אין צוה דוס מיתוש להתפלל בבית הכנסת ספרדים מנהג אשכנזים כדי שיתואר להם אשכנזים להתפלל בצבביל ובפרט שפרט מנהגם הוא אינה לעולם ולא כלו רחמי ה' שיפרו וידעו וישלמו ויהי' להם מנין ברכות מאנשים ספרדים וגם יהי' סיפוק להם להחזיק לנביהם מלמדים ספרד'ם שירגיל את בנייהם לבפת ספרדים וכל זה במנהגי בית הכנסת וכוונת התפלות בצבביל בחזרת הש"ס ובפיוטים וכדומה צוה יגהגו מנהג אשכנזים אבל בתפלה בלתי כל יחיד ויחיד לריד להתפלל כפי מנהגו שנהג עד עתה כי צוה אין צו צורך לשנות המנהג אשר נהג והורגל צו וה' יגדור פרוצתם: כ"ד הפרוד:

בהתחלת התורה ומראה גודל התשוקה לתורתנו הקדושה צוהו אין כבוד הכהן עדיף מכבוד התורה עלמה וזה הוא מנהג ותיקון ושיד' צו לומר מנהג עוקר הלכה באשר שיש להמנהג הזה סוג וסמך להגדיל כבוד התורה וגם לא שייך צוה עקירת הלכה כל כך כיון שהוא רק פעם אחת בשנה ואינו בתמידות אבל חקנה שיהי' תמיד שהקונה המלות ראשי להכריח את הכהנים ללאת זה הוא גוד דין תורה והוא מנהג צורים ואין לך מנהג גרוע מזה ומעתה אני אומר אפילו אם הי' מנהג זה מימים ימימה אין להשגיח על מנהג זה מ"כ"ש וק"ו צן צנו של ק"ו שאין כח צד טובי העיר לחוש ולקבוע מנהג הדיוטות גוד דין תורה ואף שגם זה הוא צורך מלוה להחזיק קופת הקהל והכנסת הבית הכנסת מ"מ אין לזה ההכרח לעשות תקנה זו והם מחויבים לבנות נדבות מצני הקהלה לפי המון איש כמתנת ידו אבל לא להשגן הכנסת הקהל על ש"ש תיקון גוד דר"ת ונוסף לזה אני אומר מה שטובי העיר יכולין לתקן תקנות לצורך הגיבור זה הוא רק למגדר מילתא וכן פסק הרמ"א בש"ע ח"מ סי' צ' בהג"ה שאין הקהל ראוי לשנות דבר במידי דאיכא פסידא להאי וכוונתו להאי כי אם מדעת כולם וא"כ אין יכולים לעשות תקנה זאת פסידא להכניס אשר התורה זכתה להם לקדשם ולכבדם לקוראם ראשון וגם אין יכולים להעמיס העורחא על הכהנים ללאת תמיד בשעה שקוראין להעלות לתורה וכדאי בזיון להכנה ללאת מצבית הכנסת ואפי' אם כל הכהנים הדריס כעת שם יבכימו לתקנה וימחלו על זה אפ"ה אין הסכמתם מועיל דהא בית הכנסת כל כרכים אבר שכיח צוה אורחים ובאיכא לשם להתפלל ואין צד בני הכרכים למנוע את האורחים מלבוא בבית הכנסת להתפלל וא"כ אין יכולים הכהנים הדריס בעיר הזאת למחול על כבוד הכהנים אורחים אשר יבואו לשם להתפלל ולכהן האורחים לו זכות באשר הוא שם בבית הכנסת בשעת קריאת התורה שלא יקרא ישראל ראשון ולהכנה האורח הקדימה מכל זה נלע"ד פשוט שאין צד הקהל לתקן תקנה זו ולהיות פי הדברים פשוטים וגם אני ערוד מאלד לקצר אני לריד וה' שנותיו יאריך כ"ד אהבו הד"ש הטורד וכתב בנמולה רבה:

הק' שמואל סג"ל לנרא

ז שאלה בענין נוי לס"ת ותשמישי קדושה אם יכולין טובי העיר למכרם ולהצניאן לחולין לצורך איזה הוצאה אשר צריכי' לטובת הקהל:

הק' שמואל סג"ל לנרא

עלום לכבוד אהובי דהורני דרבני המופלא ומופלא בתורה נש"ת מודר צבי הרשי יצ"ו:

השובה המג"א בא"ח סי' כ"ג ס"ק י"ד וכן האלי' רבה שם פסק דתשמישי קדושה אף שמכרו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר בקדושתיהו הן עומדין וכן הוא מפורש בר"ן ובחידושי הרשב"א בשם הרמב"ן דהקשה אמתניתין וסוגי' דש"ס בר"פ בני העיר אין יכולין למכור בהכ"נ ולהוליאו לחולין הלא קדושה יש בה וכל דבר ראוי לגופו במקדשין אינו נפדה ומתוך דבהכ"נ לא תיקרי תשמישי קדושה אלא דין תשמישי מלוה כמו ציצית וסוכה וזבוח וכו' דמכרו ח"ן יולאין לחולין כדעת המג"א וא"כ בקדושתיהו הן עומדין ואף כשמכרו ח"ן יולאין לחולין כדעת המג"א וא"כ הג"ל ואף שהר"ן כתב על דברי הרמב"ן ואינו נראה היטב על מה שמתרץ הרמב"ן להשוות בהכ"נ לתשמישי מלוה כמו סוכה ולזבוח אבל במה שתשמישי קדושה ח"ן יולאין לחולין ע"י המכירה גם הר"ן מודה להרמב"ן אמנם הרמב"ם בפ"י מהל' ס"ת כתב דרמוני כהן והבזויאל בהן שגשגין לס"ת לני תשמישי קדושה הם ואסור להוליאם לחולין אלא א"כ מדר אותן לקנות בדמיון ס"ת או חומש הרי מפורש בהרמב"ם דאם מכרו אותן לקנות בדמיון ס"ת הם יולאין לחולין וכן פסק הטור צ"ד סוף סיומן רפ"ב תפוחי זהב של היחיד דמותר למכור אותן לדעת הרא"ש יכול להקוח לעשות בו מה שירצה הרי דדבר זה אם מכרו אותן שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר חלי' בפלוגתא דרבותא דלדעת הרמב"ם והטור אף תשמישי קדושה כשראשי למכרן יולאין לחולין (וענין צמ"א י"ד שם ס"ק י"א) ולהרמב"ן והר"ן והרשב"א ח"ן יולאין לחולין ע"י המכירה וכיון שהמג"א וא"כ סתמו כדעת הרמב"ן ושייעתו ח"ן בידינו להקל למכור הבני קודש שהם תשמישי קדושה ללוקח שמתמש בו תשמישי חל:

וכתבו הנעים הגיעני צו"ד ימי התשובה ואו לא ה' הומו מוכשר כי עול מלכות שמים ועול הגיבור העמוסים עלי לא נתנו הכב לרוחי אפי' לקרות את מכתבו וגם עתה אני מוטרד מכל צד בטורות התב דנפשי מילי בקהל גדול יוסף ה' עליהם אלף פעמים ככה בעול הוראה לכן אי אפשר להאריך: ולכבודו דמעל' פתייתו כתעט רגע לענין צמכתבו וישן כי שאלתו שאלת חכם חלי' תשובה לדעתו הוא דבר פשוט: לכן הגני משיב מפני הכבוד בקיבור מופלב:

והנה הרב פרי מגדים הרבה לתמוה על המג"א שכתב בפשיטות דאם מכרו טובי העיר במעמד אנשי העיר תשמישי קדושה בקדושתיהו הן עומדין וכאלו אין חולק בדבר ולא חש להביא דעת הרמב"ם והטור צוה ונ"ל צוה להשוות דעת הסוסקים ואין מחלוקת בדבר דלכאורה הוא תמוה למה נקט הטור דין זה להקוח יכול לעשות בו מה שירצה גבי תפוחי זהב דוקא ולמה לא כתב זה גבי שארי תשמישי קדושה ויותר ה"ל להטור לכתוב דין זה במה שכתב תיקודם תיק ומטפתת והארוך והמגדל והכסא תשמישי קדושה הן והאסורין ולאחר שכלו או כשברו עגמין שם ה' לו להטור לכתוב ואם הם של יחיד ומכרו או בכפריס שנמכרו צו טובי העיר ובמעמד אנשי העיר או יולאין לחולין ולהקוח יכול לעשות בו מה שירצה:

וזה דבר השאלה שכתב מעלתו צוה הגבון: אם יש מקום לתקן במקומות שמוכרים המלות להכריח את הכהנים ללאת מצבית הכנסת בשעת קריאת הראשון לעלות לתורה כדי שיטולים לקרות לתורה לישראל במקום כהן כדי שיתרצה חשת קנין המלות ולא יגיע ע"י זה הפסד להכנסת הקהל: ולמדן אחד רוצה להתעקש להביא ראוי ממנהי"ק הובא צמ"א סימן קל"ה ס"ק ו"ו ובסי' קל"ו עכ"ל כבוד מעלתו: הנה יפה כתב מעלתו שאין ראוי מדברי מהר"ק כלל ואדרבא המג"א בס"ק קל"ו הביא בשם הלבוש דאף מי שקנה המלות מחויב לקרוא לכל חד וחד לפי כבודו ואין לך כבוד יותר ממה שזוהה לנו התורה וקדשתו ואני אומר דאפי' אם ה' להם מנהג זה מימיס קדמונים אין לילך אחר מנהג גרוע כזה שהוא גוד דין תורה והרמ"א בש"ע ח"מ סי' רפ"א הציף ד' כתב דמקום שהוא המנהג שאין הכבוד נוטל פי שנים אין לילך אחר המנהג ע"ש: ומעתה אם בדברים הגוששים בממון אשר שייך צו העטעם קלת לומר הפקר צ"ד הפקר לקיים המנהג כסך מור"ס ז"ל דלא משגיחין מנהגם לסתור דין תורה. מ"כ"ש בדבר שהוא דבר מלוה לכבד לכהן לקראו ראשון פשיטא דלא חוליקן בתר מנהג ואף דאתריקן בעלמא מנהג עוקר הלכה היינו מנהג ותיקין שהוא למגדר מלתא וענין כספר בחר שבע דף ל"ו דמילתא דאיסורא לריד להצת מנהג ותיקין ולריד להיות לו ראוי מן התורה אבל מנהג כזה שהוא רק להרבות הכנסת הקהל הוי כעושה בשקול הדעת ולא חוליקן בתר מנהג גרוע וענין במ"ס צ"ב דף צ' ע"א בתום ד"ה בגוויל שכתבו בשם ר"ת להוכיח דיש מנהגים שאין לכמוד עליהם אפי' במקום דתקן הכל במנהג המדינה וכן כתב המור"כ בפ' הכוכר את הטעמים דמנהג שאין לו ראוי וסמך מן התורה הוי כעושה בשקול הדעת וענין במהרי"ק בורש ק"צ שהאריך צוה ומעתה כיון שזה שיהי' הכהן ראשון אם אין לישראל מעלה גוד הבקו והם שווין במעלה דין תורה הוא שהכסן קודם לכל דבר אין לילך אחר מנהג כזה: ומה שפסק המהרי"ק בצורש ט"א אם המנהג לקנות במעות מי שיקרא ראשון בשבת בראשית להתחלת התורה מותר לכוף להכהן ללאת ע"י שלטון כדי שיקרא הישראל אשר קנה במעות לקרוא בהתחלת התורה ולא יבטלו המנהג עטמו של המהרי"ק צוה הוא כיון שהמנהג הזה הוא סייג להגדיל כבוד התורה ולתצבנה שקלי'ם ומוצבזים מעות בצבביל הכבוד שיהי' יקרא

ועוד קשה לי מה שהקשה צ"י שם דמלשון הטור משמע דדון זה של הרמב"ם אינו לדעת הרא"ש הלא אין דבר זה תלוי בדעת הרא"ש דדין מכירת ס"ת של יחיד דגם לדעת הרא"ש שייך הך דינא של הרמב"ם בכפרים שלא מכרוהו צו טובי העיר במעמד אנשי העיר ע"ש בבית יוסף:

ועוד קשה לי על הב"י שם דמתמש מדבריו שהסכים לדעת הטור ולמה נא חש הב"י להביא דעת הרמב"ן ושייעתו דכביא ליה דתשמישי קדושה אף שמכרוהו שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר עדין בקדושתיהו צ"י

בדבר קדושה שדרך לקנות כל מי שיש לו ס'ת בזה אין תנאי הימר המכירה תלי' בהפקעת הקדושה גם להרמב"ם ביד הלוקח בקדושתיהו קיימי : ולפ"ז גם לדעת הטור הוא כן דדוקא בתפוחי זהב וכסף פסק הטור דרשות ללוקח לעשות בו מה שירצה הוא ג"כ מטעם דהוי כאלו התנה מתחלה ומדן תנאי נגע בו . אמנם מה שכתב הטור ומיהו וכו' דמשמע שיש בזה פלוגתא בין הרמב"ם להרא"ש כוונת הטור לדעת הרמב"ם שאינו ראוי למכור התפוחי זהב אלא ללורך קניות ס'ת וחומש בזה אמרין דנעשה כאלו התנה בתחלת עשייתן שיוציאו לחולין במכירה : אבל אם עבר ומכרו ללורך אחר אף שהדיון הוא שמכירתו מכירה וקנה הלוקח: מ"מ לא פקע קדושתיהו מיניה דלא אמרי' דנעשה כמי שהתנה מתחלת עשייתן . אלא במכירה שאינה בזהיתר : אבל על מכירה שהיא באיסור ע"ז לא שייך התנאי . ועל זה כתב הטור ומיהו בפרק בני העיר קאמר על כל הנך דקתני ביה שאסור לשטות לקדושה קלה אמר רבא ל"ש אלא שלא מכרוהו ז"ט לא העיר אבל מכרוהו ז"ט העיר במעמד א"הע אפילו למשתי ב"י שירא : וכתב א"א הרא"ש ז"ל הלכך יחיד שמכר ס'ת שלו לדמי למכרוהו ז"ט העיר : אי"כ כיון שמוכר לאדם למכור הס'ת שלו לכל עת שירצה וכמון ז"ט העיר וכ"ש שיכול למכור התפוחי כסף והבז שהם לטי א"כ כל מכירה הוי מכירת הימר דאפילו ב"ס'ת עלמה כתב הג"י בא"ח סי' קל"ג דמותר ליחיד למכרה ואף שאינו רואה בו סימן ברכה מ"מ ליכא איסור במכירה והוא כאלו התנה מתחלת עשייתן שיהי' רשות בידו למכור וכיון שבתפוחי זהב וכסף שהם רק לגוי הימר הפקעת לחולין חלוי בזהיתר המכירה . וכיון שהי' התנאי למוכר כל אימת שירצה ממילא תלי' ב"י התנאי שיהי' רשות ללוקח לעשות בו מה שירצה דאם אין לו רשות להשתמש בהם לא ימלא לוקח כנ"ל . ומה העיל התנאי למכרו וא"כ שפיר כתב הטור דזה הדיון שאם מכרן שלא ללורך קיימי ס'ת או חומש א"ס מותר ללוקח לעשות בו מה שירצה תלי' בפלוגתא זו דהרמב"ם והרא"ש :

זכינו לדין דגם להרמב"ם ולהטור שאר תשמישי קדושה בקדושתיהו קיימי ולפ"ז נוסבולק התמי' של הרב פרי מגדים על המ"א דלמה סתם וכתב דתשמישי קדושה בקדושתיהו קיימי הלא הרמב"ם והטור תולקים ולא סבירא להו כן : ולפ"ז גם לכ"ע תשמישי קדושה גם ביד הלוקח לא נפקא הקדושה מהם רק בתפוחי זהב וכסף שהם רק לגוי ס'ל דלוקח יכול להשתמש בהם והוא מטעם תנאי שהתנה מתחלת עשייתן כנ"ל .

ולפ"ז מתורץ נמי דלא חשיב בבביתא גס מה שהוא לגוי לס'ת לתשמישי קדושה . דאף יכול לחושבן שזרכין בגיזה הלא יש בניזויאית ללאת לחולין בגון א"ס יומכרם בזהיתר לקנות ס'ת וחומש ולא חשיב בבביתא כ"א דברים אשר גם ע"י מכירתן לא נפקא הקדושה מהם ואין להם תקנה אחרת כ"א בגיזה :

אמנם אף שהאכתי לקרב דעת הרמב"ם לדעת הרמב"ן דתשמישי קדושה גם ביד הלוקח בקדושתן קיימי ורק בתפוחי זהב וכסף שעשיין לגוי ס'ת בזה ס'ל להרמב"ם והטור שהלוקח יכול לעשות בו מה שירצה אם נמכרו בזהיתר אעפ"כ איפכא ליכא למוכר דהרמב"ן וסייעתו ס'ל להרמב"ם והטור בתפוחי זהב וכסף : דע"כ לא ס'ל להרמב"ן אך סבירא . דא"כ לא מקשה כלל על ב"הכנ שמכרו ז' טובי העיר במת"א"ע איד ינאו לחולין ואיד מוכר . וגם למה אמרין דמהנה כמכר אחאי חפקע הקדושה כיון שהך הגאה כבר נאכל ואין כאן דבר שיחפסם בו הקדושה . הלא יכולין לתרץ כל הגי תמיהות ג"כ ע"י סבירא זו דכיון שיש פה ביד ז"ט העיר במעמד א"הע למכור הב"הבג אימת שירצו א"כ הוי זה כמו שהתנה מתחלה שיפקיע הקדושה מהם : דאי יהי' בקדושתן לעולם לא ימלא קונה על ב"הכנ דמה יעשה בו הלוקח אם אינו רואי לו לתשמישי חול : דאחד מן האלף לא ינטרך לב"הכנ לעצמו : וא"כ הימר הפקעתו לחולין תולה בזהיתר המכירה כמו"ס ללענין גוי ס'ת : א"ז דס'ל להרמב"ן וסייעתו דאי ב"הכנ הוי תשמישי קדושה לא אמרין דלפקע לחולין מטעם תנאי ולפ"ז גם בתפוחי זהב וכסף אינו יוצא לחולין ע"י המכירה ע"פ דעת רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים :

ומעתה נשנה ונחקרה צדיו כלי כס' אשר א"ט דנין עליהם לדעת הרמב"ן וסייעתו לא אמרי' להפקיע קדושתן אף במכירת הימר ולדעת הרמב"ם אין נמכרין כ"א ללורך קניות ס'ת וחומש א"כ בקדושתיהו קיימי ולרכין לפדותן וגם לדעת הבית יוסף כיון שסתם בשלחנו הטור ב"ד סימן רפ"ב סעיף מ"ו דעת הרמב"ם שאין נמכרים כ"א ללורך לקנות ס'ת או חומש וביחיד א"ס יכול למכור ס'ת ותשמישי ג"כ אינו מכריע ועיין בש"ע א"ח סימן קנ"ג ס"י ובש"ע י"ד סימן רפ"ב ס"ח א"כ כיון דבמדין דיון אין בו לורך למכור רק משום הרווחה שאם יעשו חדשים לא יהי' בו האלוות כל כך כמו בפדיון וגם זה הוא דבר מועט : דאין ליבור ע"י : וגם מי יודע אם החדשים יהיו ביופי האלמנה כמו הישנים ועכ"פ לא נחשב המכירה להיתר לומר עליו שמתחלת עשייתן הי' תנאי שיכולין להוציאו לחולין ולהפקיע קדושת תשמישי קדושה :

ודנה כל זה הוא לפלפל בתשמישי קדושה בשל כפרים אבל בשל כרכים בנ"ה"ה יש לאסור והרי בית הכנסת אשר נשאלתי עליו . כולם דין כרכים יש לכן כי העיר כלילת יופי מכלת לכל הארץ ותמיד מנא"ס הרבה ממקומות אחרים ומדינות רחוקות למכור ויש להם עסקים בהעיר בזה בודאי אין צד הגבאים ועובי העיר למכור לא בית הכנסת ולא דבר קדושה כמו שפסקין בסיון קנ"ג ס"ד וא"ס אנו אומרים דטעמא דשל כרכים אין יכולים למכור הוא מטעם שבו בו אחרים ושמו"ס יש אחד בסוף העולם אשר יקפיד שלא למכור אפשר יש לומר בנדון דיון שיכולין למכור דכיון שא"ס לא ימכרו כרכים ליתן כסף פדיון שבו אין אנו חייבים ליתן כסף פדיון בשביל אחרים

צ"ד הלוקח ולא עוד דבש"ע א"ח סי' קנ"ג מביא דברי הר"ן בשם הרמב"ן האלה ולא כתב עליהם דבר ופה בש"ע י"ד אשר הוא עיקר מקומו של דין ס'ת ותשמישי הוא כמריש לדעת ולא הזכיר כלל מדברי הרמב"ן וכמו שכתב א"ח"כ לענין מותר המעות וכבר כתבתי בזה בטור א"ח ה' לכתוב גם על דין זה אם הלוקח יכול לעשות בו מה שירצה ולהראות מקום למה שביא שם בשם הרמב"ן :

עוד קשה לי מדברי הטור מכמע שכתב דין זה לדעת אביו הרא"ש ז"ל דהלוקח יכול לעשות בתשמישי קדושה מה שירצה ובאמת לא כן הוא מדברי הרא"ש מכמע שס"ל כדעת הרמב"ן וסייעתו דתשמישי קדושה בקדושתיהו קיימי אף צ"ד הלוקח דהא הרא"ש כתב שם בר"פ בני העיר אהא דלמור רבא ל"ש אלא שלא מכרו ז' טובי העיר וכו' בבהכ"כ של כפרים איירי אבל בשל כרכים לא מהני מדי טובי העיר אבל הני דמתניתין קאי הלכך יחיד שמכר ספר תורה שלו יכול להשתמש בדמיו ודינו כמכרו ז' טובי העיר אפילו למשתי ב"י שירא וכו' ומיהו ה"ה בבהכ"כ יכול לעשות בו הלוקח כל לורכו אפילו ד' דברים שאסרו חכמים עכ"ל הרא"ש ומעתה אי ס'ל להרא"ש דגם בתשמישי קדושה יכול לעשות בו הלוקח מה שירצה קשה למה נקט הרא"ש דוקא בית הכנסת ובדיק תיבה ומטעמת דתני במתניתין א"י דס'ל להרא"ש דתשמישי קדושה דין ס'ת עלמו יש לו וכמו דבס"ת אף שראוי למכורו כגאר בקדושתו צ"ד הלוקח כמו כן כל תשמישי קדושה השייך לס'ת ג"כ נשאר בקדושה צ"ד הלוקח ולא נקט כי א"ס בהכ"כ :

ובמשבר הראב"ן דחייב לעלמי דהרא"ש נקט בהכ"כ לאחזקתין דא"ס מכרוהו ז"ט העיר במעמד א"הע יכול הלוקח לעשות בו אפילו ד' דברים שאכרו חכמים כדעת הרמב"ם בפ"א מהלכ' תפלה ולא שקוי מדעת הראב"ד ע"ש בכ"מ אמנם אחר העיון עדיין קשה דאעפ"כ לא הי' לו להרא"ש ז"ל למנקט בהכ"כ דוקא דגם כגאר תשמישי קדושה הי' יכול לאחזקתין הך דינא וטפי ה"ל למינקט אפילו שאר תשמישי קדושה שיכול הלוקח לעשות בהן מה שירצה אפילו תשמישי ציון ולפ"ז שפיר יש להוכיח דמדנקט הרא"ש דוקא בהכ"כ מכלל דתשמישי קדושה ס'ל בהרמב"ן וסייעתו דגם צ"ד הלוקח הם בקדושתן וא"כ קשה מנ"ל להטור דדעת אביו הרא"ש דלא כהרמב"ם הא הרא"ש מייירי בבהכ"כ והרמב"ם מייירי בתפוחי זהב וכסף שהם תשמישי קדושה ממש :

עוד קשה לי דבש"ם שם פרק בני העיר דף כ"ז ע"ב תניא בבביתא ת"ד תשמישי מלוא מרכין תשמישי קדושה נגזון ואלו הן תשמישי מלוא סוכה לולב שופר זינית ואלו הן תשמישי קדושה דלובקמי ספרי' תפילין מוזנות תיק של ס'ת וכו' והדבר תמוה למה הוזכר בבביתא דברים שנורך לס'ת להנעו בו להגין עליו ולמה לא נקט גם מה שהוא לגוי לס'ת שהוא ג"כ תשמיש כמו שפסק הרמב"ם והוא רבותא טפי דלא מבעי' תיק שהוא נורך להספר להנעו ולשומרו אלא אפילו דבר שאין נורך להספר והוא רק לגוי ג"כ דין תשמישי קדושה יש בו :

ומכא כל אלו הקוסיות מראה לי לומר סבירא אחת אשר בו יתורץ הכל דהנה ודאי בתשמישי קדושה מועיל בו תנאי הן למכרו והן להוציאו לחולין חוץ מ"ס'ת ענינו שא"י להורידו מקדושתו אבל תשמישי קדוש' א"ס התנה בו מתחל' שיהי' בידו למכור ולהוציאו לחולין מהני בו תנאי כמ"ש בש"ע א"ח סי' קנ"ד ס"ח ובמ"א סי' קנ"ג ס"ק מ"ג והנה לדעת הרמב"ם דאינו ראוי למכור תשמישי קדושה כי א"ס לקנות ס'ת וחומש ולדעת הרא"ש והטור יחיד בשלו ובכפרי' צ"ט העיר במעמד א"הע העיר יכול למכור ס'ת ותשמישי קדושה א"כ בכל זה שמוכר למכור הוי כאלו התנה שא"ס יארע דבר זה אשר על ידי סיבה זו יהי' ינחא ל"י למכרו ראוי למכור ואף שלא התנה בפירוש הוי כאלו התנה וכאלו דעתו לכך מתחלה כמו שכתב הט"ו בסי' קנ"ג סוף ס"ק א' וכ"כ הרמ"א סי' קנ"ד ס"ח בהג"ה והנה בודאי התנאי הוא במכירה שיהי' לו לחובלת דבר מה להגיי' לתכלית מבוקשו דהיינו שיהי' לו המעות ללורכו והנה כל תשמישי קדושה כמו תיק ונרתיק תיבה ומגדל וכדומה יוכל הוא למכור לאחד שיש לו ספר תורה וימציאו לו קונים דכל מי שיש לו ספר תורה נריך לתיק ונרתיק להנעו בו ספר תורה וא"ס כן כיון שיכול הוא למכור ללוקח שם הלוקח ישתמש בו בתשמישי קדושה א"ס כן אין תנאי המכירה תנאי להוציאו לחולין דהא אף אם לא יפקיע הקדושה מיני' גם כן ימנאו לו קונים וא"ס כן אף אם דעתו הי' מתחלה למכור התשמישי קדושה לעת הצורך מכל מקום לא הי' דעתו להפקיע קדושתו וכו' הוא בתשמישי קדושה אשר הספר תורה לרכין להם ומי שיש לו ספר תורה קונה אותם אבל דבר אשר הוא רק לגוי ואינו מן ההכרח לגוי שיש לו ספר תורה שיקנה דברים לגוי ומכל שכן תפוחי זהב וכסף אשר דמיהם יקרים ואינו בממלא קונים שיקו אותן לגוי לכפר תורה שגלה כ"א אחד מהלף אשר צ"ד ללבושו להוציאו המעות עליהם כדנכת לבו בזה כשהי' דעתו מתחלה למכרו לעת הצורך בודאי הי' דעתו מתחלה להפקיע קדושתן במכירה כדי שיהי' ללוקח רשות לעשות בו מה שירצה דא"ס לא כן מה מועיל לו התנאי שיכול למכור לעת הצורך א"ס לא ימנאו לו קונים וא"ס כן בזה הפקעת קדושתן תנאי בתנאי המכירה דכל אימת שראוי למכור הוא יכול להוציאו לחולין :

ומעתה עלה בידנו לחלק בין תשמישי קדושה אשר הוא ללורך הס'ת ובין תשמישי קדושה אשר הוא לגוי וא"כ אין לנו הרבה לומר דהרמב"ם והטור תולקים על גוף הדיון עם הרמב"ן וסייעתו וס'ל דתשמישי קדושה יוצאין לחולין : אלא דגם הרמב"ם סובר דתשמישי קדושה שנמכרו בקדושתיהו קיימי : ומה שפסק דרמזי זהב וכסף העשוין לגוי יכול להוציאו לחולין א"ס מוכרו כדי לקנות ס'ת וחומש הוא מטעם דהוי כאלו התנה בתחלת עשייתן שיהי' לו רשות להוציאו לחולין : דא"ס לא יוצאין לחולין לא ימנאו לו קונים כנ"ל : וא"כ להרמב"ם מטעם תנאי הוא מפקיע קדושה . אבל

אחרים ולהחזיק ולהניח כמו שהן אמנם כל זה בכלים שהם תשמישי מצוה ואין בו קדושה אבל בכלי כסף שהם לנוי לספר תורה ויש בהם קדושה איכה טעמא חרינה לאסור דאין צידינו להפקיע קדושתן דשמואל י' אחד צעולם שאינו מסכים בהפקעת קדושה ואי אפשר להפקיע הקדושה כל זמן שאינו בהכנת כליה אשר יש לו בהם זכות ועיין במג"א סימן קכ"ג סוף ס"ק ד' ובסק"י ואם כן כלי כסף אשר צבית הכנסת של כרכין והם תשמישי קדושה בודאי אין בני הברכים יכולין למוכרם ולהפקיע קדושתן ואף שכתב הרמ"א ד' טובי העיר דינס כהנר עיר פיין ברמ"א סימן קכ"ג סעיף י"ד בהג"ה וגם המג"א ס"ק ל"ז מביא שם צדקס המ"ב דהאדלנא ו' טובי העיר יכולין למכור אף בכרכין כל זה הוא לענין דינא היכא דליכא בהו משום הפקעת קדושה כגון שנמכר שגם הלוקח ישתמש בו קדושה או בתשמישי מצוה שהיו בהם משום הפקעת קדושה אבל לענין איסורא בתשמישי קדושה להפקיע קדושתן לא שמענו ועיי"ש ברמ"ב דל"א איירי הלא צבית הכנסת ועיין במג"א ס"ק ל"ז דכתב דבשל כרכים גם להרמ"א לא מהני ז' טובי העיר ועיין גם במג"א ס"ק י"ז שחולק על המ"ב ומסיק לדינא דבתשמישי קדושה בשל כרכין לא מהני שבעה טובי העיר ע"ש ובפרט לפמ"ש התוספות במסכת מגילה דף כ"ז ע"א ד"ה כיון דמעלמא קאמי דטעמא דשל כרכין אינן יכולין לומר הואיל ולדעת רבים נעשה חנוורה קדושתו בודאי א"א למכרן ולהפקיע קדושתן :

הן אמות בהרמב"ם ורוב הפוסקים נקטו העצם הראשון והואיל ועל דעת כל אנשי היולס נעשה של כל ישראל וכפירש רש"י דהכל נעשו בשליהן אבל מכל מקום אף לפי הרמב"ם ורש"י אי אפשר להפקיע בלי רצון והסכמת כל מי שיש לו בו חלק כמו שכתב המג"א וכן דאי כשותפין שאין אחד יכול להוציא מקדש לחול שלא ברצון חבירו ומשתה נחול אף איזה כלי קדש אבר יש ללמד נהקל והנה בודאי הכתר ועטרה שנתונים על הספר תורה צבעת הוצאה מן הארון הקודש וכן המגדלי"ל כסף שנתנים על העין חיים של ספר תורה בזה ליכא לפקע שהשתמשו קדושה והם הרמוני זהב ותשומי כסף שהוציאו הרמב"ם והגור ואלו בודאי צריכין לפדותן שלא לתסללוואין לחולין כג"ל אמנסהטין של כסף אף כג"ל הם למי נס"ת אפי"ת יש ללמד להקל עליהן ולומר שאין ככלל תשמישי קדושה כמו שהביא הש"ך צ"ד סימן רכ"ט ס"ק ו"א צדקס מהר"ו דהפחים ששל הס"ת אין תשמישי קדושה כיון שלא נעשו אלא לסימנים בעלמא שלא יעשו להוציא ס"ת שלא הוציאו לקריאת מצות היום גם היות עיקרם הם להראות להקרא כדי שלא יעשה ואף שהמג"א ס"ק קל"ד סק"ד כתב שבעשוי נהבו לס"ת למי מ"מ לאו מלתא דפסיקתא היא כיון שאינו נראה מתחוק לא נאמר בהן שהן לנוי גם המגדלי"ל אשר היו כבר לנוי לס"ת ובעשוי נכשר ואין רצון עוד לתת לס"ת ג"כ מתוך נחמדות דכבר נהבו למכור השברים לעשות מהן חדשים או שנותנין לאומן א"י השברי כלים לעשות חדשים ואין מקפידין להשיגו אם יתניף האומן בכף אחר צלותן השברים וכיון שכבר נהגו כן טוב אמרין דהוי כמו שהנהיגו מתחלה שאם יבדו יפקיע הקדושה מהם כמש"ל כן נלעג"ד וכן נעשה מעשה ע"פ הוראה זאת בהרבה בתי כנסיות וכן הסכים עמדי ידידי הרב המהר"ה האופל בתורה ובחסידות המפורסם מוה"ר יעקב גינצבורג נרו פה פראג יוס"א כ"ו אדר שני תקצ"ל :

הק' שמואל כג"ל לנדא בן הגאון אב"ד זצ"ל :
דמשק אליעזר דולה ומשקה מתורתו יורד לעומקה של
הלכה ברוב חבונתו ר"ה א"ג ידידי הרב המאו"ה הרורף ובקי
כש"ת מ"ה ל"זר נ"י אב"ד דק"ק ליבנא וגליל קיורשים :

ה ע"ד שאלתו בעיר אשר מתוה לה יש הרבה בתי סמוכים זה לזה בתוך שבעים אמה ושני שלישים ובסוף הבתים האלה יש ארוות סוסיס מקום שנגדלי"ס צו סוסיס (שקורין שטורתייא) ובתוכו בית דירה לשומרים אם תשיב ג"כ לבית דירה להכניס הבנין הזה לתוך העיר ולמחוד התחום מסוף הארוות סוסיס הלוה יפה פסק כבוד מעל" שאלה הוא מוקף לדירה מתערבים עמה כמו שפורש בצרייתא במס' עירובין דף נ"ה ע"ב דתני"ן שם אלו מתערבין עמה נפש שיש בה ד' על ד' וכו' ובהג"ה שיש בה בית דירה להחן ובית עבודה כוכבי" שיש בה דירה למרתת והארוות (פי' רש"י ארוות סוסיס) והארוות ששדה שיש בהן בית דירה וכו' ובסיפא דהאי צרייתא קא חשיב כל אלו אם אין בה בית דירה אין מתערבין עמה ע"ש הרי מפורש דארוות סוסיס שיש בה בית דירה חשיב כבית ומתערבין עמה ובה תמה כבוד מעל" על האמ"ו הגאון ז"ל בספרו טודע ציטורה מהדורא תנייה בחלק א"ח ס"י מ"ג שמפסל שם אי צעניו דדיר וסודר של בהמות שהי' בו בית דירה אשר השומר דר בו ובעיני שהי' מוקף לדירה ושמד מעל" בתמי' קיימת למה לא הביא האמ"ו ראי' מהך צרייתא דמפורש בצרייתא סוסיס שצריך שהי' בו בית דירה לשומרים ולא חשיב בית דירה ע"י הסוסיס ומאי חילוק יש בין ארוות סוסיס לדיר של בהמות יפה תמה מעלתו בזה אמנם עיקר הדין אשר דיבר בו האמ"ו הגאון ז"ל הוא על הבגלה שבכאל אם דיר של גדודי חיות (שקורין עהיר גארטען) מתערף לעיר והגלה שם דלא מהני צו צבית דירה דכמו שאמרו במס' עירובין דף כ"ג ע"ב נורע רובו הרי הוא כנינה ופי' רש"י שם דבטל דירתו דבארעיס לא דירי אינשי ק"ו שלא דירי אינשי בגדודי חיות ואף שלדשתי"ל לפקע על דברי האמ"ו הגאון ז"ל דגם בנורע רובו מהני לגינה עד בית סאחיס צבית שמירת וצדיר וכו' מהני שמייה אף ציותר חבית סאחיס הואיל ותשמישו רב כמו שכתבו התוס' שם בד"ה נורע רובו ע"ש והרי חייב דבנורע רובו אף שבארעיס לא דירי אינשי היינו באתסבני אדם אבל לשומר

שדר שם שפיר חשיב צבית דירה כיון דהורעיס צריכין לשמירה א"כ גסצגדודי חיות אף שלא דירי אינשי מ"מ לשומרים חשיב צבית דירה : ויש בזה אריכות דברים ואין כאן מקומו להאריך מזה אבל עכ"פ אין לדמות מקום גדודי חיות לארוות סוסיס . אמנם גם אני התחתי על תחלת דברי האמ"ו שם אשר מתחילה נשאל בדיר של בהמות אי צבי צבית שמירה ובתחתי שם בגליון לעיין במס' עירובין צדף נ"ה ע"ב צדן ארוות סוסיס הג"ל ובתחתי שם דהך דינא של ארוות סוסיס לאו מלתא דפסיקתא היא ותל"י באשלי רכרבי : דהא הרמב"ם צפ" כ"ח מהל' שבת הביא הך צרייתא וקא חשיב צ"הכנ ובית עבודת כוכבים ואולרות שיש בהם דירה והשמיט ארוות סוסיס וכן צש"ע א"ח סימן שצ"ח ג"כ לא הזכיר ארוות סוסיס אבל הר"ף והרא"ש והגור מצייתים גם ארוות סוסיס ע"ש הרי דדבר זה בתחלוקת שתי' אי גרסינן בהך צרייתא גם ארוות סוסיס וא"כ יש לומר דלהרמב"ם לא צריך ככל צבית דירה בארוות סוסיס ודיר של בהמות שהי' השומר צריך לדור בו : ויש סמך לזה מכוונא דמס' עירובין דף ס"ב ע"א דקאמר חזר של עובד כוכבים הרי הוא כדיר של בהמה ואף דשם לענין שלא לאסור ולבטל הרשות במבוי תני לה מ"מ משמע מלבין זה דשוויס הם לכל מיני דעירובין וממילא לענין צורגין חשיב דירת עובד כוכבי' דירה אם הוא הוד שבעים אמה ושיריים גם דיר של בהמה חשיב דירה : ועכ"פ אין להחליט ולטווח כונת הרמב"ם בזה אם השמיט ארוות סוסיס הואיל וס"ל בארוות סוסיס לא מהני צ"י צבית דירה והוא מחמיר יותר מהר"ף או דס"ל בארוות סוסיס ודיר של בהמה לא צריך צבו צבית דירה לשומר והוא מיקל יותר מהר"ף והרא"ש : ומעתה כיון שאין לנו הרבה צדעת הרמב"ם וס"ש צדן ארוות סוסיס מי יקל ראשו לפסוק עגד מה שפורש צרי"ף והרא"ש וטור : לכן יפה פסק מעלתו דאם יש שם צבית דירה גם ארוות סוסיס מתערף להעיר אם הוא בתוך שבעים אמה ושיריים ואם אין צבו צבית דירה אינו מתערף אל העיר : ומפני העררות העמוסס עלי יספק הקיבור :

הק' שמואל כג"ל לנדא :

שפעת שלום לכבוד אהובי ידידי הרבני המופלא ומופלב
בחורה החריף והבקי כש"ת מ"ה חיים משה יצ"ו מו"ץ
בק"ק דראוע :

ט ע"ד שאלתו שאלת חכם חני תשובה : יהודי שיש לו שחת אסומתר לזרוע שגורים ג"י קודם פסח ואם יש לחוש כי בזמן סוף ימי הסתיו האדמה רעובה ומלאה לחאוחית וגם גשמים וטל שכחים צעת ההוא צימי ניסן ועי"ו התבואה צאה לדי חיומוץ : והנה מעלתו נקט זה לספק אם יחמתן התבואה תוך האדמה : ולדעתו אין זה ספק כלל דאפי"ן צדן שפסל עליו מיס פסקין בא"ח ס"י תס"ו סעיף ב' דכיון דמינה צייחי אחי לדי חיומוץ ואף שיש מקילין היכא דלא שיה שיעור מיל' אבל היכא דשהה הרבה אין ספק שצאים לדי חיומוץ וכו"ש כשהתבואה עזר ומותה בצדמה לזריעה וללמנוה בודאי מתבקשו וצאים לדי חיומוץ וראיתי שמעלתו צידד להקל וזה לשון מעלתו דהנה ימי הקליטה לר"י הוא ג' ימים דכן פסקין כוותי' לענין חדש כמו"ש הש"ך בס"י רנ"ג צדס הת"ה וכדמוכח צפרק מקום שנהגו המנהג צ"ג ור"י סבר כל הרבה שאינה קולטת בשלשה ימים שוב אינה קולטת וכו' עכ"ל מעלתו : הנה תקע יחודותיו על דברי הש"ך בס"י רנ"ג צדבר שהש"ך עצמו חזר בו בצפר נקודת הכסף דהא אין קיימ"ל שתי שבתות כדאיתא במס' יבמות דף פ"ג ע"א ע"ש וכן פסק הרמב"ם וכל הפוסקים ועיין בצפר דגול מרצבה דגם האמ"ו הגאון ז"ל כתב כן : ומעתה כל ההיתרים שכתב מעלתו נעלו בצירא : אמנם אפי"ן גלעג"ד דיפה פסק מעלתו להקל אך לא מתעמי' כי אם מזה סברא דוראי כשצלו השטרין בצדמה נתפתו ונתבקשו וזו הם נמאס' ונשרתי' והוי חתך טקשה שאינו ראוי לאכילה ודבר זה התוס' מעיד דכל דבר המונח בצדמה רעובה נתעפש ואינו ראוי לאכילה וא"כ ממה נפשך דכל זמן שלא נכנס בו רעבת האדמה עדיין לא נתחמץ ואם שלטה בו הרעבת לפעול צו החיומוץ נתעפש ונמאס ונסרה ושוב אינו ראוי לאכילה : ואין להשיב על זה ממה שהחמיר מור"ס בס"י תל"ו סעיף א' בהג"ה צחמין שנומחים צקרקעות ע"ש דזה הוא שמומחים צאור צבור הנעשה להנטיע שם תעין צוה אינו נתעפש ואינו נתפת כי הבור רחבה ויש בו אויר וכעשה לצור תבואה רק מה שהוא בתחתית הבור נתלחח מתקרקעות הבור ונתחמץ ואינו נתעפש ואינו נמאס כלל משא"כ בצטרין שזרע כרי להנטיח הם תפורתי' אחת לאחת וסגורים בצדמה כדי ללמנוה זה ודאי נמאס ונתעפש ואינם ראויין לאכילה כלל ולא גרע מעריבה שיש בה צלק דכגוי אם מטיח בטיט כמ"ש צש"ע ס"י תמ"ב סעיף י"א ואין לך לכלוד וטיח יותר תגרשיני שגורים שזרעו בצדמה והוא גרע עפי מחשין ובטרין שבגללי הבהמה דאפי"ן אם חיש עליהם לאכילה אינו מתמא' כומאח אוכלים ואם לקטן לאכילה מתמא' כומאח אוכלין (עיין במס' יבמות דף ס"ס ע"א) היינו בלקטן והם שלימים רק שמואסין עיין בצבוגיא שם משא"כ שגורים שזרעו השגורים בצדמה והתחילו להתעפש עד שנתבקשו אינן ראויין לאכילה כלל כנלעג"ד : כ"ד הד"ש

הק' שמואל כג"ל לנדא :

אדר כתבו דברים הג"ל אחר כמה שכתבתי ציון כתבי קודם של האמ"ו הגאון ז"ל כתב צביתת ידו ממש סדר מציתת חמון שתייסד פה פראג

או זיין אייגענטום איבער געבט צעטען רעכטעס פארט ערווינדטע זא דאן אויך מיט דער צוילענהמונג דיזעס ליממער עבין אלס דארין צעפינדליכע אצטן ערוועהנטע שפייזן אונד געטרעניקע אלס זיין אייגענטום און איהס איבערגעטן אויך האצט און אן אצטערוועהנטען קייפער קראפט זיין צעוילענטע דעס אן איהס פערמיטעטען ליממער אויך אללעס גטר ייד דאס אויך דעס פעלדע האצט ניכט מינדער דען בראנדווין דאס אויך (צומקום פלוני) האצט צו זיינען אייגענטום פערקויפט צו מעהרער צקערפטיונג געבט אויך אן אצטערוועהנטען קייפער געבענווערטיונג קויף קאנטראקט דאס ער אויך מיט עמפאנג דיעועס קויף קאנטראקט דאס מיטטונגס רעכט דיעועס אצט ערוועהנטען ליממער אונד דאמיט אויך דאס אייגענטום דער דארין צעפינדליכע אונד אצטענד וועהנטע שפייזע אונד געטרעניקע לעטליך אצוואהל דער אצטערוועהנטער קייפער מיר דען רעכט געצליבענטען קויף שמללינג שולדיג צלייבט אונד (לזמן פלוני) צו צעאלהלען שולדיג איזט דענאך אצער ערקלעארט איד מיד דאס דיזע אללע איהס פערקויפטע שפייזן אונד געטרעניקע ניכט פערפענדעט ציאל מיר זיינן אונד דאהער אללע געפאהר דיזער אפפעקטען אויף דען קייפער אונד ניכט אויף מיד האפען אורקונד דעסען האצט אויך מיד היר אונטער שריבען זא גישען (צומקום פלוני צום פלוני) :

ע"ב נוסח שמר מכירה

והנה פרטנו שאמ"ל מה שבחדר אוכלין ומשקין ולא כתבנו שימכור בסתם כל מה שבחדר משם שלפעמים יש בחדר האור כלי מתכות או כלי זכוכית או כלי חרס מנופים בצבר ואם ימכור כל זה להאינו ישראל ויקנה מהא"י אחר פסח יהי לך עבילה מחדש :

ומי שיש לו בהמות סוסים ושורים וכיוצא בזה ומאכילם תבואה בימי הפסח לך ליתן להם המאכל צמקום כגון מעט מעט ולך לעמוד עליהם שלא יותירו ומה שיוותרו יבער כי יתחזק מרי שפיהם וציוס טוב וצבת שא"ל לבער יבטל המשתיי ויפקירו קודם שיתחזק והדך היותר נכון בזה שימכור הבהמות והתבואה לא"י וא"י יאכילום חוץ לרשות יאדי ושוב לא איכפת להיהודי אם יותירו :

ונראה לי קולא גדולה חזו שאלו שיש להם בתים שעושים יין שרף ומפסולת הגשאר מאכילים הבהמות ועבד הבהמות הללו שאם יעמדו ימים וועטים ולא יאכלו מפסולת היין שרף יתקלקלו הרבה וזה הוא הפסד מרובה ונראה שראוי למכור בערב פסח הבהמות עם פסולת יין שרף הנ"ל לא"י הרגיל עמו והא"י יאכילום כדרכם אמנם היהודי לא יאמר לו כלל שיאכילום פסולת הזה וגם יקחם הא"י לרשותו לחזן מרשות היהודי או שישיכרו גס הרפת אשר הבהמות עומדים שם ומכירת הבהמות יהי ג"כ אצב השכרת החדר כנזכר לעיל במכירת חמץ :

וצריך

שהיה האפנתח מהחדר שבו החמץ מסור ביד הא"י ויהי לו רשות ומאכל לחדר הזה צלי עיסוב ויהי הכל פתוח לא"י ולא יניח יהודי יתום או רושס או מבגרת שלו על שום דבר :

והיהודי

ובני ביתו לא יבואו כל ימי הפסח לחדר האור כי חויסקובחמן דלמא אחי למיכל מיני :

ולא

ימכור החמץ למי שהי מתחלה יהודי והתליף דמו : וכמו קן לאינו יהודי שטולד מאשה שהיתה יהודית אף שבשעה שטולד זה כבר היתה כמה שנים ברת אחרת :

כל זה העתקתי מכתובת יד של אאמ"ו הגאון זצ"ל : שלום וישערב : לאור נערב : היה א"נ יודי הרב הגאון המפורסם בתורה ויראה נ"י ע"ה פ"ה כבוד מוהר"ר דוד דייטש אב"ר דק"ק עיר חדש יע"א :

יב מה שהקשה על דברי האמ"ו הגאון זצ"ל בטובע ציבור מהדורא קמח בחלק א"ח ס"ס כ"ב דגס מי פירות ומים שגבל לתוכה חטה אוסרה בתשעה והביא ראי' מהרשב"א בתשובה סי' ל"ב שהביא הירושלמי דרשב"א הי' לו יין קוסם יהיב בגוויהו שערי בגין דחמץ שאל לרא' א"ל לך דתה לבער וכו' ע"ש וע"ז הקשה מעלתו דמירושלמי אין רא' ד"ל דסובר טקשה דמירושלמי אסור אכל חמץ קיימ"ל טקשה דדבנן והרשב"א לא הביא רא' מהירושלמי כי אם לענין דאין לחלק בין עעמו לממער עכ"ל מעלתו :

ארוכי

ידידי כמדומה לי שמעלתו לא ראה גוף תשובת הרשב"א רק מה שהביא אהמ"ו אשר לא העתיק תגלת דברי הרשב"א בתשובה שם וזה לשון הרשב"א ומן המדומה שלא רחית דברי הגאונים והלא דמית לך כי תמאלין ק כתוב בהלכות הרב ר' יצחק ז"ל פאסי במחלוקת מר עוקבא ושמואל וכן כתב הרב ר' יצחק ז"ל בן גיאיות משמן של רבותא ז"ל חלב שחלבו בכלי נקי קודם פסח וכן גבינה העשוי בכלים חדשים ושמין מחמץ מותר לאוכלו בפסח ואם לאו אכורין : וגם אסור יין ששפלו לתוכו שערי או חמץ או אכא מים בחמורא וכן כתבו מה שאמרו בירושלמי רשב"א ראי ל"י יין וכו' עכ"ל הרשב"א יע"ש הרי מפורש ברשב"א דהגאונים ושאר רבותא אסור במשהו חטה או שערי שגבל לתוך מי פירות ומים ואח"כ מביא הרשב"א וכן כתבו מה שאמרו בירושלמי וכו' רזוט לומר הגאונים הנ"ל כתבו מה דאיתא בירושלמי ופסקו בן להלכה ועל הגאונים האלה אין לומר שאבדו נוקשה דאורייתא : דהא הרי"ף פסק בצדית דטקשה הוא מדרבנן כדמפרש בטור א"ח ס' תמ"ב וכו' שפיר הביא אהמ"ו הגאון זצ"ל ראי' מהרשב"א דחמץ שגבל לתוך מי פירות ומים שאסור במשהו :

עוד להגאון הנ"ל :

יג ומה שהשיב מעל' על גוף דברי האמ"ו הגאון שם בתשובה הנ"ל דגיה דר"ע סובר טקשה דאורייתא מ"מ איכא סתמא דשא"ר ישרוף ח"ג

כראג עפ"י הוראת האמ"ו הגאון זצ"ל בהסכמת בית דינו הגדול הרבנים צ"ד מו"ש והגני מעתיק כתב הוראה הזאת כי יש בו תועלת לידע ולהודיע לנוי שיש לו חמץ ורולה למכרו לא"י קודם פסח או יתנהג במכירה כדי להקנות החמץ שלו לא"י עפ"י ד"ת . ולכאורה נראה בטוח כתב הזה כתיבה לדברי הנ"ל כי בכתב הזה לאמר שגם מי שיש לו תבואות צדה שירד עליו הגשם או שמתירא פן אולי ירד הגשם בימי הפסח ותבוא לודי חיומו או מי שיש לו יין שרף במקומות אחרים ואף במקום רחוק יכול למכור הכל אצב שכירת החדר עכ"ל הרי שחשש האמ"ו הגאון זצ"ל וצית דיתו הלקד גם למי שיש לו תבואה צדה שימכור לא"י וחששו עפ"י הגשם יתחזק התבואה שיש צדה : דע שלענ"ד אין מזה סתירה לדברי ודבר ברור לדעתנו שלא הי' כוונת האמ"ו זצ"ל בטוח כתב הזה על תבואה שמוערה צדה להמציח אלא הכוונה הוא על תבואות שמונחים צדה בכרי בגדיש תחת אויר הרקיע ואינם מוכחים תחת גג להגין עליהם מפני הגשמים או שמונח התבואה בצור צדה ודבר זה הוא מלוי במדינותינו וצויתר במדינת אונגארין שאינם מכניסין התבואות לבית ואולרים צדה בזה יש לחוש לחמץ אצל כמה שמוע צדה לנחוח אין בו שום מיוחד כנ"ל :

העתק מכתובת יד אאמ"ו הגאון זצ"ל אות באות

סדר מכירת חמץ ונתייכר פה פראג עפ"י הוראת אב"ד ובהסכמת בית דינו הגדול ב"ד מו"ש יצ"ו :

י היותר

טוב ומובחר שבדרכים להקנות החמץ לא"י אצב החדר כי כל המטלטלים נקנים אצב קרקע בודאי צלי שום פקפוק ואין לך למכור החדר רק שמשכירו אצל החמץ לך למכור מכירה גמורה ותלוטה . ואף שהקרקע היא בשכירות והמטלטלים במכירה חלוטה מ"מ קנין המטלטלים נקנים אצב השכרת החדר . וכיון שכן יותר טוב להשכיר החדר בתורת שכירות מלמכור החדר במכירה גמורה כי בשכירות ודאי קונה האינו יהודי בכסף למד משא"כ בתורת מכירה או אינו קונה אלא בכסף ובשטר : וכן מי שאין לו בית אינו יכול למכור החדר בלי רשות בעל הבית ולפעמים אין הבעל הבית עמו בעיר ולפעמים הבית הוא של א"י ולכן החלטנו ממש לא פלוג תקנה הטהה לכל להשכיר החדר על משך תשעה ימים מערב פסח עד כלות ימי הפסח : ולפי שמי שיושב צבית בשכירות מיהודי אינו יכול להשכיר לאינו יהודי לבית דירה בלי רשות בעל הבית לכן ישכירנו בפירוש באופן זה להאינו יהודי שאינו משכירו לדור צו רק להחזיק צו כליו ומטלטליו אצל לא ישכירו בפירוש להחזיק צו החמץ רק סתם להחזיק צו מטלטליו וכליו כרצונו : ועם כל זה מי שיש לו בית בשכירות מיהודי או חבירו אם המשכיר עמו בעיר יקח ממנו רשות להשכירו להאינו ישראל וכן מי שנוסע לדרך קודם פסח ואשתו חמטר חמלו יתן לה רשות בפירוש להשכיר החדר : ומי שיש לו תבואות צדה שירד עליהם הגשם או שמתירא פן ואולי ירד הגשם בימי הפסח ותבוא לודי חיומו : או מי שיש לו יין שרף במקומות אחרים אף רחוק ממנו יכול למכור הכל אצב השכרת החדר הזה אף שאין החמץ בחדר הזה כלל :

וכה

יהי סדר המכירה : היהודי יקח פרוטה או יותר מהאינו יהודי ומה יאמר לו בשעת קבלת המעות אויך פערמיטעטע איהגען דיזעט ליממער אויף ניין טאגי פו סומא (כך וכך) אויך פערקויפטע אויך איהגען אללע דיא דארין זיך צעפינדליכען ראהע אונד געקאכטע עסין שפייזע אונד גערענקע צו איהרען רעכט מעסיגען אונד ערענקע טען אייגענטוהס פער דיא סומא (כך וכך) (ואם יש לו תבואה או יין שרף או שאר דברים ממיני חמץ במקומות אחרים יאמר לו גם כן שמוכר לו כל התבואה שלו שצדה פלוני או יין שרף וכן שאר דברים שבמקום פלוני כסך פלוני) אונד אויך כשהמע דיזעט געלד דאס זיא מיר יעלט געבין צו דיזען יעלד דאס אויך איהגען אצטערוועהנטעם ליממער אום דיזען צעטראג אויף ניין טאג צעפרימטע . אונד היער מיט דיזעס ליממער אללע גלייך מיט אללען מיט טוהונגס רעכט אן איהגען אצטערוועהנטע אונד מיט דיזען ליממער ערווערבען זיא זיך אויך דאס אייגענטוהס דערן פאן מיר אן איהגען פערקויפטען (תבואה ויין שרף) אונד אללע אן איהגען פערקויפטע זא וואהל ראהע אלס אויך געקאכטע עסין שפייזע אונד געטרענקע וויא אצטען ערוועהנטע איזט . דען איבער רעסט דעס קויף שילינגעט אונד לינס אצער פער צלייבען זיא מיר שולדיג דיזען צעטראג פאן (כך וכך) אונד זיא מיר זאלכע שולד (יום פלוני) צו צעאלהלען שולדיג זינד : דאך אצער האפעטע דיזע שולד אויף איה' נען קיינעם וועגס אצער דאס דיזע היר אצטען צעמעלטע פערקויפטע שפייזע אונד געטרענקע אלס אין פפאהר אויף דיזער שולד אנגעזעהען ווערדען זאל אונד דאהער פאן יעלט אן אויך אללע געפאהר דער ועלבען אויף איה נען אונד ניכט אויף מיר אויט :

והנה נוסח שמר מכירה

יא צעלייגע היר מיט מיינער אונטערשיפט דאס אויך אן הא"י (פלוני) דאס ליממער (פלוני) אויף נאך איינארער פאלגענדע טאג פאן הייטע אן פעמיטעטע האצט אונד האצט אויך אללע אן דיזעס ליממער צע פינדליכע צום גוטם עויגליכע זא וואהל ראהע אלס אויך געקאכטע שפייזען אונד געטרענקע אן ועלבין רעכט מעסיג פערקויפט אונד האצט פאן דעס הצען צענאג' טען קייפער (סך פלוני) צור דרין גאצט ערהאלטען אונד האצט מיט דען ועלבין ציאל עמפאנג דיזער דרין גאצט פאר אצטענדעט דאס מיט דיזעס (סך פלוני) דען אויך פאן איהס עלט ערהאלטען האצט איזט איהס זא וואהל דאס ליממער צו זינען אונד צעטרענקען געברויך אויף 9 דורך איינארעדער פאלגנדע טעג פאן הייטע אן פערמיטעטע אלס ער אויך זיא דאמיט דאס אייגענטוהס אללער דארין צעפינדליכע ראהע אונד געקאכטע שפייזע אונד געטרענקע (וכל המוכר למעלה) דיא אויך איהס

ישרוף והוא כולו פטור והוא סתמא עדיף מסתמא דדיש אלו שוכרין שהוא סתמא
 בתרא : דבר זה לאו מילתא דפסיקתא הוא וכמה פוסקים סבירי נוקשה אסור
 מדאורייתא נגד דבר סתמא בתרא ; ועוד דזה גופא הוא הוכחה אמת'ו הגאון
 ז"ל להוכיח דמי פירות ומים מהניין חמץ גמור ואוכרין במשהו . דניחא לן
 יותר לומר כן מלומר דלא הוי אלא נוקשה ובסתמא דמתני' הוא דלא כר"ע
 דטפי עדיף לומר דרבי בתם כר"ע והדפתמא דנוקשה מתיר מן התור' אחי'
 אפי' כר"ע ומי פירות ומים הוא חמץ גמור :

יד ועד אשר הקשה כבוד מעלתו לפי מה שכתבתי בנוגע ביהודה
 מהדורה תניינא הלך א"ח סי' קנ"ו דגם רבא במס' יומא
 דף ו' ע"ב ס"ל תירוץ דרבינא דטומא' מת לא שכיח רק שהוכיח לתרץ
 טומאה הותרה בליכור לר"י דלא ס"ל מיתה לא שכיח ועל זה קא מתמה
 מטל' חיד' אמר רבא זאת אומרת טומאה הותרה וכו' הלך לשיטת ר"י לא
 לריד הוכחה ע"ז דפירושה אמר ר"י בצרייתא שם דף ו' ע"ב ובמס' פסחים
 דף ע"ז הנח ליהוה"כ דטומאה הותרה בליכור לא ידעתי למה העלים מעל'
 עיניו מדברי התוס' בדף ו' ע"ב דר"ה אמר רבא בר תחליפא דגם מתרין
 הר"י דמה דאמר רבא זאת אומרת טומאה הותרה בליכור אמר זאת אומרת ולי'
 לא פצירה לר"י ע"כ בתוס' הר"י ע"כ לשיטת ר"י בעל התוס' הך וזאת
 אומרת אינו מדוקדק דזאת אומרת משמע שפירש כן מסתמא דמתניין ולפי
 תירוץ הר"י רבא בעלמא לא ס"ל כן ועוד זאת לא קשה קוביט' מעלתו דמה
 דמצינו לר"י דסובר טומאה הותרה בליכור אינו במשנה כי אם בצרייתא אמר
 ר"י כן : ורבא דקאמר זאת אומרת הנה להוכיח כן ומשנה כי התעניות היו
 גבורים יותר צ"י האמוראים מצרייתא ואם כבוד מעלתו ה' ונהג לתפוס
 עלי בדבר הזה יותר ה' לן להקשות על דברי מלשון התוס' בצירוי' השני
 בתוס' הג"ל דתבין על דברי ר"י בעל התוס' דאיך נראה דאין אנו לריבין
 לומר דלא ס"ל כסתם מתני' וכו' ע"כ ולפי דברי גס לרבא לא מוכח מתני'
 דרבא ס"ל טומאה כותרה ואיכא למימר טעמא דמתני' הדין מפרשי' ואיכא
 מנומא' מת משוסדלא תיישילתיה ורבא לא קאמר זאת אומרת דטומאה
 הותרה אלא אליבא דר"י אך יש לומר לאיך גיטא להביא ראי' לדברי מהר"י
 בעל התוס' דלא תקשה לפי תירוץ חיד' פליג רבא על סתם מתניין דהכא
 מכלל דס"ל דאינו מוכח מהאי סתמא דטומאה הותרה בליכור ד"ל טעמא
 דמתני' משום דלא תיש למיתה ורבא לא מתרין כן אלא אליבא דר' יאודה
 כ"ל והאמת כן הוא דשני תירוץ התוס' מתולקי' בזה ה' רבא אמר זאת
 אומרת דהנח דמתני' ס"ל טומאה הותרה בליכור או אכנסרבי' ס"ל כתיורין
 דבינא דטעמא דמתני' משום דמיתה לא שכיחולא מתרין טומאה הותרה
 בליכור אלא אליבא דר"י : כ"ד ירדו :

הק' שמואל לנרא :

בע"ה יום ג' י"ב סיון תקע"ה לפ"ק :

יצו ה' את רבכה שלום לאחובי ידירי וחביבי הרב המופלא
 הררי' ובקי בש"ת מוה' יוזל יצ"ו היושב בשבת תחבטוני
 בק"ק קאסעוהארע יע"א :

כיו כזו רגע הביעני מכתבו הנעים ושמחתי בשלמו ובשלום תורתו : וע"ד
 מה שתמה מעלתו על מה שכתבתי בתשובה בנוגע ביהודה מקרה רח'
 תניינא הלך א"ח סי' קנ"ו דאי לאו קרא דלא תענהו גבי יו"כ לא הוי
 ממשטיין אכילה גסה מטעם דהוי שלא כדרך אכילה והוי מתשב' אכילה :
 חף שהאוק'ן באכילתו . מ"ת לגבי שאר בני אדם מתשב' זה אכילה ואינו
 דומה לאוכל דבר שאינו ראוי לאכילה לכל אדם . וע"ז עמד מעלתו להביא
 דברי התוס' במס' ב"מ דף פ"ו ע"ב ד"ה שבטן שכתבו דמואלת הוי
 ממשטיין אכילה גסה הר"י שכתבו התוס' דאכילה גסה לא מתשב' אכילה .
 אהובי ידידי . זה קתבו התוס' אליבא דאמת שכבר כתוב גבי יו"כ לא
 תענהו לדרוש מני' למשע אכילה גסה : וכן גבי תרומה ממשטיין מקרא
 יתורא אכילה גסה . וא"כ שפיר כתבו התוס' דאי לאו דהוי כתוב גבי כרס
 שבטן למשע אכילה גסה : הוה ממשטיין אכילה גסה מקרא דואכלת ותיינו
 לבהר דגלי לן קרא גבי יו"כ ותרומה למשע אכילה גסה דלא הוי בכלל
 אכילה . ומילא גבי כרס הוי נדרש ואכלת פרט לאכילה גסה דטפי מסתבר
 למשע אכילה גסה הלמשע מונח דשתי' הוי בכלל אכילה : דכיון דאשכחן
 גבי יו"כ ותרומה קא ממשטיין אכילה גסה ולא ממשטיין מונח אבל אי
 לא הוי גבי לן קרא גבי יו"כ ותרומה אכילה גסה באמת אין למשע אכילה
 גסה מואכלת : ועיין מטל' מה שכתבתי בזה בהשמות שם ב"ב מה"ת
 בסוף הלך א"ח י"ג ע"כ . גם אין להקשות לפי האמת למה לן בפועל מישוט
 אכילה למה לא כילף גם פועל מתרומה ויהי' כ"ד אכילה גסה ל"ש אכילה
 זה אינו דאי לאו קרא מיותר בפועל לא הוי ממשטיין מונח מואכלת . והוי
 אמרינן לשון דואכלת נקט הקרא לאשקי' אכילה גסה דטפי מסתבר למשע
 אכילה גסה למשע מונח כה"כ כשתי' וקיימ"ל בכל התורה דשתי' בכלל
 אכילה כמו"ש לילין גם אין להקשות דלפי מה שכתבתי בהשמות בנוגע
 ביהודה מהדורה תניינא הג"ל דיו"כ ותרומה לא הוי שגי כחובין דאין ללמוד
 זה מזה : מ"ו קשה לפי האמת דאכתי איכא שני כתובים תרומה ופועל הנה
 דבר זה הקשה ליהרב מוה' לייזר אב"ד דק"ק ליבנא וגליל קירדס והשבתי
 לן דמה שמשטיין פועל מאכילה גסה אין לשוט' מיני' דאכילה גסה לא
 שתי' אכילה דחף אסגימא דאכילה גסה שתי' אכילה גסה יש לפרש טעמא
 דקרא דמבוס הוי קפיד קרא בפועל לאסור אכילה גסה משום פסידא דבעל
 הכרס דמינו באסור ליתן אל כליו משום שהוא דבר שאין לו קבצה ואיכא
 פסידא דבעל הכרס : עמ' כן קפיד קרא על אכילה גסה דלא כיתן רשות

לפועל כי אם אכילה למלאות תאות נפשו כי ירעיו לו משא"כ אכילה גסה
 הוא פסידא דבה לבעל הכרס וא"כ לפי האמת אין ללמוד כלל מדרשה
 דשבטן לומר דאכילה גסה לא שמי' אכילה . ואפי' הכתבו התוס' שפיר דחף
 בלי דרשה דשבטן הוי ממשטיין מואכלת אכילה גסה היינו כיון דגלי לן קרא
 ביום הכפירים ובתרומה דאכילה גסה לא מתשב' לאכילה מואכלת ודעיין כל
 מקום שא"ל לשון אכילה בתורה אין בהשמות אכילה אכילה גסה כ"ל :

דברי ירדו הק' שמואל סג"ל לנרא :

לאהובי ידידי התורני הרבני המופלא מוה'
 אברהם פרעהליך יצ"ו :

מז מכתבו הביעני : וע"ד שאלתו מוכר אתרוגים שנשאר לו אתרוגים
 באין קונה וכעבור יום טוב תלה האתרוגים בסבך הסוכה
 לגוי סוכה ולא קשרן בקשר של קיימא כי אם בענינה ולמחרתו ב"ט ראשון
 של חג בא אליו איש אחד ממכר הסוכות ליעיר ודנה לקנות ממוט אתרוג למנות
 נטילת חרצפה מינים וזאל מעלתו אם מותר להקנות לו אתרוג אחד מאלו
 שתלה לגוי סוכה מאחר שאינו צריך להחיר קשר כי הם תלוים בענינה :
 ודעתו להחיר ולומר שאין צוה לחוש למוקפה למנותו לגוי סוכה כיון שזה
 עסקו למכור אתרוג' מסתמא לא הקנה האתרוגים לסבך סוכה והי' דעתו
 עליהם והי' יושב ומלפס שאם יחמתי לו קונה למכור אותן אתרוגים ומדמה
 זה למ"ש הט"ו ב"ח תרל"ח ס"ק ח' גבי סדיין שחולין לגוי סוכה אכן סהדי
 שלא תלאן להיות שם כל ימי התב תמיד ע"כ לא איתקנו כלל ואפי' לא התנה
 ולכן גסהמוכר האתרוגים הי' דעתו על האתרוגים שתלה בסבך סוכתו שאם
 יבוא קונה ליעלן יתן הסבך . וגם המוכר עצמו אמר שלכך פתחוון ולכך לא
 עשה כרס קשר של קיימא כי אם בענינה . ע"כ דברי מעלתו :

לדעתי

לא כוון יפה ואין הנדון דומה לסדינים שהקל בו הע"ז דשם
 גבי סדינים יש חשב' גנבים כמו שכתב הע"ז שם בזה שפיר
 קאמר דאין סהדי שלא תלאן לתוך הסוכה שיהיו שם תמיד וכל מי שחולה
 סדיין מנויירין בסוכתו דעתו הוא ליעלן משם בצת שיו' מן הסוכ' שלא
 יגונבו . וכיון שהדבר שכיח הרבה ודברים ששיסבן ידוע דסוכה אינה משומרת
 מפני הגנבים אכן סהדי דכל אחד חס על ממוט ועל חפצו ומתיירא מפני
 הגנבי' שלא יגונבו הסדינים ואין אדם מקפיד נכסים לאבדס : ובוה שפיר
 כתב הע"ז דלא צריך להתנות בתנאי מפורש בדבר שפורסם שכן הוא
 וסמכינן אסתמא דמילתא והוי כמו לב' ב"ד מתנה עליהם . והרי זה דומה
 למה שפסק הרמ"א ב"ח ח"ג סעיף ח' בהג"ה דנהגו להטות בכמה הנאות
 מדברי קדושה וכו' כיון שנהגו כן ואי אפשר להוציא לב' ב"ד מתנה עליהם ע"ש .
 ולכן גם בסדינים כיון שדברים חולין סדיין מנויירין לגוי סוכה ואדם חס על
 ממוטו ואי אפשר להוציא להחיות שם מפני הגנבים הוי זה כמו לב' ב"ד מתנה
 עליהן : אבל כדון שאלתו שמוכרי אתרוגים הם מושטים וממלא' אחד בעיר
 וגם הוא מלמא דלא שכיח שיתרמי לו אחד ביום שובר ראשון שצריך לו אתרוג
 לנחת בו וכולא טעמא מכינים להם ד' מינים קודם התב וגם זה הוא מילתא
 דלא שכיח שיעלו אתרוג מנוי סוכה לנחת בו למנות נטילת ללב ואין זה כי
 אם מקרה אחר לא יתמיד בכל שנה ונכה בזה לא יעלה על הדעת להקל בו
 בלי תנאי מפורש : ומה שכתב שיש הוכחה שנתין לכך והואיל ותלאן רק
 בענינה ונא קשרם בקשר של קיימא זה הוא רק גילוי דעת בעלמא ולא
 מהני בגוי סוכה שהוקפה למנותו וצריך תנאי מפורש לומר בפה מלא איני
 בודל מזה כל צין השמות וכבר כתב מור"ם ז"ל בס"ס תרל"ח ובסי'
 תרמ"ט סעיף ה' בהג"ה שאין אנו בקיאים בתנאי ע"ש : ואין ניזול בזה
 אחד מתשבה בעלמא לומר שהי' דעתו עליו ודברים שבלב אין דברי'
 ומה שתלה האתרוגים בענינה אין זה גילוי דעת ולא נתברר דעתו אימת
 שיעלם ועדיין איתקנו למנותם בלילה הראשונה ושוב איתקנו
 לכולא יומא :

גם אין לזדד ולהקל כיון דדן מוקפה למנותו הוא רק מדרבנן כיון דהנהגה
 אסור דרבנן מפני מנות נטילת ד' מינים ביום ראשון של חג שהוא
 מטה דאורייתא זה אינו דהאי מוקפה למנות ע"י סוכה לא גרע מאתרוג
 שגפל מן האתרוג ב"ט דפסק האב"א ריש סימן תרנ"ה דאין יוצאין בו
 ביום ראשון של חג משום דאסור לנטולי משום מוקפה ובאמת תמיה לי
 דהאב"א כתב דין זה מסביר' ענינו ובאמת הוא מפורש בתשובת הרשב"א סי'
 רל"ז דכתב בהדי' דאין לחלק בזה בין יו"ט ראשון ליו"ט שני ומשמעות לשון
 הרשב"א שם דקאי על הערבה כמלשנה ביו"ט והשאלה הי' על יו"ט שני
 וע"ז כתב הרשב"א דאסור לנטולי משום מוקפה ואין לחלק בזה בין יו"ט
 ראשון ליו"ט שני והיינו לנחת בו לנטילת ללב דגל אסור עלטול מוקפה
 לא צריך הרשב"א לאשמעינן דדן מוקפה כוונת ביו"ט שני כמו ביו"ט
 ראשון ואפשר דהרב מג"א לא ראה גוף התשובה ברשב"א דק ראה תולת
 דברי הרשב"א שהעתיק בד"ת : עכ"פ מפורש במג"א דגם ביו"ט ראשון אין
 מנות נטילת ד' מינים דומה שבות מוקפה דרבנן משום שכתב הרשב"א
 דחכמים העמידו דבריהם אפי' במקום מנהג דאורייתא והאי מוקפה למנותו
 לגוי סוכה חמור עפי דהא' ר' שמעון לית לי' מוקפה מודה במקפלה לגוי
 סוכה דאסור כמו דאיתא במס' שבת דף מ"ה ע"א דמיני' בצרייתא ושון
 בסוכת חג צנת באסור הוהילוקפלה למנותו הוקפה לחסות ע"ש בגמרא :
ודע שיש לומר עוד טעם דאתרוג הגפל מן האתרוג ביו"ט או שחלתי
 בסבך לגוי סוכה פסול ביו"ט ראשון מדן דאורייתא ואף שבגוף
 איסור מוקפה הוא מדבריהם מ"ת דין בו מחמת שהוא אסור באכילה משום
 מוקפה שוב פסול מן התורה מטעם שאין בו היתר אכילה כמו דאיתא
 בגמרא

בגמרא גבי אחרוב של ערלה ואף שאיסור אכילת מוקפה הוא רק מדרבנן מ"מ פסול ביום טוב ראשון דע"כ פ' נח מקרי לכס דארי' היא דרביע עליה דחכמים אסרו באכילה ודומה לזה כתב הב"ש בש"ע אה"ע סימן כ"ח ס"ק ל"ב לדעת רש"י ורמב"ם אם מקדש אשה בדבר שאסור בהנאה אינה מקודשת אף שאין לו עיקר מדאורייתא מ"מ כיון שאסור בהנאה מדרבנן אינו נותן לה כלום ע"ש בב"ש ועיין במגנה למלך פ"ה מהל' אישות הלכה א' והלכה ג' וא"כ ה"ד הכא באחרוב המוקפה דאסור באכילה מדרבנן שוב לא הוי לכס דהא אסור לו באכילה והפקיעו החכמים ממנו היתר אכילת אחרוב הזה ושוב לא הוי לכס ואין לחלק ולומר דשאי קדושי אשה דיש עוד סברא דכל המקדש ארשתא דרבנן ומקדש מ"מ יש ג"כ סברא באחרוב המוקפה דאסור באכילה דלא הוי לכס משום דהפקר ב"ד הפקר ושוב לא הוי אחרוב שלו לאכלו מגזירת חכמים שאסרו באכילה ומחתינו הרבני המופלג החריץ ושכין מוה"י יעקב פיסלינג י"ו העירונו בזה דבלא"ה מוכח דפסול אחרוב האסור באכילה מדרבנן דהרי לדעת רש"י ולדעת הראב"ד בהשגות בפ"ג מהלכות תרומות הלכה י"ו כל תרומות פירות שאינן תיבול ויבול אינן חייב מדאורייתא בתרומה ועיין במשנה למלך פ"ב מהל' תרומות הל' א' וא"כ אחרוב של תרומה עומה לאיסור הוא רק מדרבנן ואפ"ה קאמר בגמ' במס' סוכה דף ל"ה ע"ב דאחרוב של תרומה עומה פסול משום דאין בו היתר אכילה והשבתה למחתינו האורני הג"ל דמאחרוב של תרומה עומה ליכא דאורייתא המוקפה דתרומת פירות אף שהוא מדרבנן מ"מ יש לו עיקר מן התורה מחא"כ לאיסור יתקנה אין לו עיקר מן התורה כמו שכתבו התוס' במס' ביצה דף ד' ע"ב ב"ד"ה ותקן וכו' ע"ש שכתבו דתרומת פירות יש לו עיקר מן התורה ולאיסור מוקפה אין לו עיקר מן התורה ועיין בש"ע אה"י ס"ס כ"ח דיש פוסקים דמחלקים בזה לנענן קדושי אשה ע"ש בש"ע אה"י ס"ס דברי אולי לדעת הב"ש לשיטת הפוסקים דס"ל דמקדש אשה בדבר שאסור בהנאה מדרבנן אף שאין לו עיקר מן התורה אפ"ה אינה מקודשת משום דלאו מיהא יתיב לה ככ"ל :

שוב פקחתי עיני : וראיתי להרב בעל שער המלך בריש פ"ח מהלכו' לולב האריך מאור בענין זה והביא מתוס' פסחים דף ל"ח ע"א ב"ד"ה אכל וכו' דכתבו שאין יולאין ידי מנה בתלה של מעשר שני אפי' אם מחילה לקלוט הוא מדרבנן אפ"ה לא תשיב נאכל בכל מושבת וטור רח"י מאחרוב של ת"ט דכתבו התוס' דכתתי מכתת שיעורא והרי לדעת רש"י ותוס' תרומת פירות הוא מדרבנן והביא עוד כמה ראיות ברורות לזן זה ועיין בחידושי הר"ן במס' סנהדרין דף ק"ב ע"א גבי מעבר שני של עיר הנדחת שאסוקוהו לירושלים כתב הראב"ד לפרש דברי הגמ' שם דלרצא דכוזר מחילה לקלוט הוא מדרבנן יש למעשר בני איסור עיר הנדחת אע"פ שאמרו חכמים שיהיו מחילות קולטות אין מפקיעין איסור תורה בכך והר"ן שם חולק בזה וכתב שאין כאן הפקעת איסור תורה כיון דרבנן תיקנו שיהיו מחילות קולטות שוב אינן נקבלין לתוך עיר הנדחת והרי הן מובדלין מן העיר וכדי הוא תקנת חכמים שגזרו שיהיו מחילות קולטות ולא יאל משם לעולם שיהיו נבדלין מן העיר הרי שהראב"ד והר"ן ז"ל פליגי בסברא זו :

והנה ראיתי במשנה למלך בריש פ"ו מהל' תרומות גבי כהן עומה שאכל תרומה עומה שאינו במיתה מוכתב ומתו בו כי יתללוהו פרט לזו שמחוללת ועומדת כדאיתא במס' תולין ק"ג ע"ב ובמסכתא הרב מ"ל אם התרומה עומה מדרבנן או חייב מיתה אם אכלו כהן עומה מי אמרינן כיון דתרומה זו עברה מן התורה שפיר קרינן ב"י ומתו בו כי יתללוהו או דלמא כיון שע"כ מדרבנן הוא עומה טוב קרינן ב"י פרט לזו שמחוללת ועומדת ע"ש במ"ל במס' שחי' מיתה ולא ממתטינן י' מקרא דמתו בו כי יתללוהו כיון דמן התורה היא עומה ע"ש שהביא כמה ראיות דדבר שאסור רק מדרבנן אינו פועל על דין תורה והנה הרב שער המלך הג"ל הביא סוגיא דמס' סוכה דף כ"ב ע"א בשעשה סוכה בראש האילן או ע"ג גמל דביא במתניתין שהיא כשירה ואין עולין לה ב"י"ט וקאמר בגמרא דמתניתין ר' מאיר היא דתינא העושה סוכה ע"ג בהמה ר"מ מכשיר גר"י פוסל ומפרש בגמרא מ"ט גר"י אמר קרא חב הסוכות תעשה לך שבעת ימים סוכה ראו"י לשבעה שמה סוכה ושאינה ראו"י לשבעה לא שמה סוכה ור"מ הא נמי מדאורייתא מוחי חיית טוב הוי ראו"י לשבעה ורבנן הוא דגזרו ב"י הרי דלר"מ אמרינן כיון דמדאורייתא מחוי חיית טוב הוי ראו"י לשבעה אף דרבנן סברו הרדך וגורו שלא לעלות ע"ג בהמה ב"י"ט אפ"ה דנין אחר דין תורה וכיון דרוב פוסקים וכן הגורו ע"ג ס"י ה"כ"ח ע"כ כ"מ דאולינן בחר דין דאורייתא ולמה זה פסלו אחרוב של תרומה עומה הא ב"ב מדאורייתא מחוי חיית טוב הוי פירות הוא רק מדרבנן לדעת רש"י ותוס' ומפלג הרב שער המלך שם אף פסקין כר"מ מעטמא דאחרוב בגמרא דמדאורייתא מחוי חיית או שפסקו כר"מ ולא ממתטינן כי אם מטעם אחר דלא קיימא לן כהאי דרשה דהא הסוכות תעשה לך שבעת ימים ולדין לא לרדך להיות סוכה ראו"י לשבעה דהא קיימא לן במס' סוכה דף כ"ז ע"ב כרבנן דגושין סוכה בחול המועד אכל ע"כ"ס בזה סברא קיימ' ל' כרבי יהודה דלא אמרינן מחוי חיית ומס' הרב שער המלך שם דאין נותנו בתרומה דהתוס' פסקו דאורייתא מחוי חיית דפסקו כר"מ מטעם המפורש בגמ' גר"מ ראו"י ומדאורייתא מחוי חיית ולבסוף מתרן הרב שער המלך ג"כ כמו שכתבתי דשאי אחרוב של תרומה עומה דגם רבי מאיר טודה דאולינן בחר תקנת חכמים דראו"י ותרומת דגן ומירוש הוא וכן התורה טוב אמרינן כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון וגשאוהו כתבומה דאורייתא . מחא"כ בשעשה סוכה בראש האילן וע"ג בהנה דעיקרן אינו אלא מדרבנן ע"ש ובאמת חמי' לי דמלשון הרב שער המלך משמע שכתב ח"טק זה מסברא דנפש"ה והלא הדבר מפורש בפוסקים ופ"ע אה"ע

ס' כ"ח במקדש באיסורי הנאה מדרבנן דמחלק שם בין איסור דרבנן שיש לו עיקר מן התורה לאיסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה כגון תולין שגשמו בעורה למ"ד חולין שגשמו בעורה לאו דאורייתא שאין לו עיקר מן התורה אמנם תוך לדרכיו נראה לענ"ד דבלא"ה לא קשה מידי מנעשה סוכה בראש האילן וע"ג בהמה דע"כ לא קאמר ר"מ דסמכין היתר דאורייתא הוילין ור"י פוסל סוכה זו מטעם משום דאינה ראו"י לשבעה בזה שפיר קאמר ר"מ כיון דלאיסור לעלות לראש האילן וע"ג בהמה הוא רק מדרבנן עדיין חשוב סוכה זו סוכה ראו"י לשבעה מן התורה דהא בידו לעלות כל שבעה ואף שרבנן גזרו שלא לעלות לשבעה מ"מ הוי ראו"י וראש עובר ועולה יולא ידי חובת סוכה שוב אינו נופל עליו שם סוכה שאינו ראו"י לשבעה ולמה הדבר דומה להרם שעגביו מרובין מעליו דהני אין ממתטינן ב"י"ט מ"מ אם עבר ולקטן כתבו התוס' במס' סוכה דף ל"ב בסוף ד"ה באשרה דמשה וכן דף ל"ג ע"א ב"ד"ה נקטס מע"ט דלא הוי דיתוי מעיקרא כיון שהי' בידו לתקן ונהי דאסור למעט ב"י"ט מ"מ הוי בידו וכן כתבו התוס' במס' פסחים דף פ' ע"א ב"ד"ה איתא מדתינא וכו' דמי שהוא בדרך רחוקה ב"י"ט ראשון לא אמרינן ב"י מאן דלא חוי בראשון לא חוי בשני אף שאינו יכול לבוא ביום הראשון מ"מ כיון דתחומין דרבנן ויכול לבוא ולעשות ביום ראשון מן התורה שפיר הוי חוי בראשון ע"ש בתוס' דהי' מפורש שהדבר שהאנישה הוא רק משום איסור דרבנן מחשב בידו לעשות וא"כ ה"הד בסוכה בראש האילן וע"ג גמל לא שייך לפסלו משום שאינו ראו"י לשבעה כיון שבידו לעלות באיסור וללאות בה ידי מלות סוכה וכאשר נסתלק ממנו העיבוד המונע אותו דהא כבר עבר ועלה שוב מקיים מלות סוכה ואין האיסור תשמיש במחזור ומשמש בבטלי חיים פועל בעלמ' מלות סוכה ואם עבר ועלה בליל יו"ט ראשון דחייב לאכול פת ואכל שם בלילה זו יאל ידי חובת סוכה ולא שייך בזה תורה הנאה בעבירה לומר משום שעבר על איסור דרבנן ועיין ברש"י מס' פסחים דף ל"ה ע"ב ד"ה בטבל דרבנן שכתב שם דיואל דדיעבד ועוד נלעג"ד דאפילו בתורה הנאה בעבירה דאורייתא תלי' בפלוגתא אם יולא דדיעבד עיין ב"ב"ס מה"ת חלק א"ח ס' קל"ג וכו' קל"ד חבל עכ"פ אם הוי מן התורה אסור לעלות באילן ואע"ג בהמה לא הוי ראו"י לשבעה דלא אמרינן ארבעים בכתשי' וכשר ע"ש ברש"י במס' מנחות ריש דף פ"א ע"א ולכך אמר ר"מ מדאורייתא מחוי חוי ורבנן הוא דגזרו ב"י והוי סוכה ראו"י לשבעה מחא"כ באחרוב של תרומה עומה האיסור אכילתו פועל על עלמ' מלות נטילת ד' מינים דע"י שאסרו חכמים לאוכלו שוב לא מחשב לכס והאי כהפקר ב"ד לאסור אכילתו וא"כ כל זמן שאינו אוכלו עדיין אינו שלו דאיסורא דרבנן רבי' עלי' דפקעו ממנו הרשות לאוכלו ונהי שיש בידו לעבור על איסורא דרבנן לאוכלו מ"מ לא נכנס האחרוב הזה להיות מחשב שלו והוי כמו שאוכל דבר שאינו שלו כיון שאוכלו שלא ברשות חכמים ואם יעבור ויאכל שוב אי אפשר ליעלו ללאות בו לנטילת לולב אחר שאכל האחרוב וא"כ מתה נפסק קודם האכילה עדיין איסורא דרבנן עליה ואין בו היתר אכילה ואם יסלק המניעה ויעבור ויאכל שוב אין האחרוב בעולם לקיים מלות נטילת אחרוב וללבוש א"כ כיון שמשעה שטעל האחרוב ללאות בו אי אפשר לו לסלק המניעה והחאזן הפוסלו גם לר"מ פסול ללאות בו דוק בסברא זאת כי היא יורה לענ"ד :

ולפ"י נסתר כל הבנין של הרב שער המלך וסוכה שעשה בראש האילן וע"ג בהמה אינו דומה לשאר דברים . ומ"מ גוף הסברא לחלק בין איסור דרבנן שיש לו עיקר מן התורה לאיסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה שרר וקיום ומבואר בפוסקים גבי מקדש באיסורי הנאה מדרבנן ואין לדמות אחרוב של תרומה עומה לאחרוב המוקפה כ"ל הגם שיש שיטות בפוסקים במקדש באיסורי הנאה אף שאין לו עיקר מן התורה אין מושגין לקדושתן ועיין בב"ש ס' כ"ח ס"ק ל"א כ"ב מ"מ יספיק התירוץ לשיטת התוס' וסייעתא דס"ל תרומת פירות הוי רק מדרבנן ועליהם חשוב הקושיא מאחרוב של תרומה עומה וכו' והם לשיטתם שפיר יש לחלק בין איסור דרבנן שיש לו עיקר מן התורה לשאין לו עיקר מן התורה דהתוס' וברא"ש ס"ל במקדש בחמין דרבנן בשעות דרבנן מקודשת הוילין ותר' דרבנן הוי כמו איסור דרבנן שאין לו עיקר מן התורה ע"ש בב"ש . אמנם אחר עיין קצת נלע"ד דאחרוב המוקפה למלותו לגוי סוכה חמור ע"י משאר מוקפה דאיסור ט"י סוכה הוי איסור דרבנן שיש לו עיקר מן התורה וחד דינא אית ל' ע"ס אחרוב של תרומה עומה דהא בעני' סוכה שאסור' כל שבעה יליף לה במס' ביצה דף ל' ע"ב מקרא דחב הסוכות שבעת ימים לה' כסס שחל שם שמים על התבינה כך חל שם שמים על הסוכה והתוס' שם ב"ד"ה ע"י סוכה מקשים דמשמע שם וכן במס' שבת דף מ"ה ע"ב משמע דמה שעני' סוכה אסור' הוא מטעם מוקפה ועליל יליף לה מקרא דעני' סוכה אסור' מדאורייתא ומתרן ר"ת דכדי שיעור סוכה בגון ב' דפנות ושלישית טעם אסור מן התורה אכל יותר משיעור כדי סוכה אינו אסור אלא מדרבנן ור"י מתרן דכל זמן שהסוכה בעמידה אסור מדאורייתא ומרשע דונה רב לה' אף סוכה לה' אכל כשפלה לא שייך בה מה רב לה' ואינה אסורה אלא מטעם מוקפה והתוס' במס' שבת כ"ב ע"ב בס' ד"ה סוכ' תינא כתבו לחלק בין עני' סוכה לגוי סוכ' ע"ש היטב ולפ"י אחרוב שכתבו לגוי סוכה אף אם איסורו הוא רק מדרבנן משום מוקפה ומחשב לדבר שיעקר מן התורה הוילין וכדי הכשר סוכה עכ"פ אסור מן התורה וא"כ כיון שיש בסוכה איסור להסתפק ממנו כל שבעה מדאורייתא א"כ מה שהוספו חכמים לאסור אף יותר מבדי שיעור סוכה ומי סוכה מקרי דבר שיעקרו מן התורה ולפ"י באחרוב הנאסר משום מוקפה לגוי סוכה יש לומר לכל הפוסקי' שאין בו היתר אכילה הוילין ויש לו עיקר מן התורה והוא דומה ממש לאחרוב של תרומה עומה כ"ל ועיין בש"ע אה"י ס' ל"ח סעיף כ"א ע"ש היטב ועיין בספר נרות תמרים בסוגיא דאחרוב של ערלה .

אך כסתפקתי בזה דיש לומר דאין לרין באתרוג שאסור משום מוקפה שאין בו היתר אכילה כיון שאין האיסור מוקפה הוא איסור עולם ואינו אסור באכילה כי אם בשמונה ימי התבואה אצל אחר התבואה הוא חוזר להתירו ומילא בלי שום פעולה ולכן אפשר לומר דאין לעסיל אתרוג המוקפה משום דאין בו היתר אכילה כיון שעתיד להיות בו היתר אכילה שוב מקרי לכס : או יש לומר לאידך גיסא דלרין להיות בו היתר אכילה בשעת נטילה דמה מהגני שיהי' מותר אחר התבואה סוף סוף בהאי שעתה דרוגה להיות נפיק ב' לא הוי לכס משום שאסור בשעת המנוחה לאכילה בשביל מוקפה :

ולכאור

כפך זה הקד' מה שהביא המג"א בסיומן תרמ"ט ס"ק כ' בשם הג"א דאתרוג הנאכר נמאנת בליעת איסור פסול וכתב הג"א דאין מוכר דיש לומר דוקא כשאיסורו נמאנת עליו ע"ש במג"א במס' דע"פ ציוס הראשון אין לבדק עליו : וזה רבות בשנים שכתבתי על גליון הש"ע שלי דיש לדחות גוף הדין של הג"א מהא דאיתא במס' בוכה דף ל"ה ע"א דפליגי ר"ח ב"א ור"א באתרוג של ערלה ח"א מפני שאין בו היתר אכילה ור"א לשי שאין בו דין מומן ופריך הגמ' תנן של תרומה טמאה פסולה אף שיש בה דין מומן דרואי להסיקו תחת תבשילו ומתוך הג"ס דבהיתר אכילה כ"ע לא פליגי דבעין כי פליגי דדין מומן מ"ס בעיני ומר כבד לא בעיני ונפקא מינ' מעשר בני בירושל' אליבא דרבי מאיר דיש בו היתר אכילה ואין בו דין מומן וכתבו התוס' שם ב"ד"ה לשי שאין בו היתר אכילה דאתרוג של ערלה ותרומה טמאה בלא"ה פסול מבואר דלכריפה קיימא וכתוהי מכתת שיעורי' רק דפליגי בעממא דדין מומן שהוא כ"מ למ"ד בירושל' ומקשה המהרש"א כיון דאיכא באתרוג של ת"ט טמאה דמיכתת שיעורי' אמאי לא שבק המתוך סברת המקשן דמאן דבעי דין מומן לא בעי היתר אכילה והא דתרומו' טמאה פסולה מבואר דכתוהי מכתת שיעורי' ומתוך המהרש"א כיון דאיכא טמאה דמיכתת שיעורי' לפסול אתרוג של תרומה טמאה וגם באתרוג של ערלה איכא טמאה לפסול משום דהוי אתרוג של שותפין שוב ליכא נפקותא כלל למאן דבעי דין מומן דלא בעי היתר אכילה ע"ש במהרש"א ולפ"ו אי ס"ד באתרוג הבלוע מאיסור פסול נשאר קושי' המהרש"א אמאי לא בעי התירן סברת המקשה דמאן דבעי דין מומן לא בעי היתר אכילה ויש בו נפקותא באתרוג הבלוע מן האיסור שיש בו דין מומן ואין בו היתר אכילה מזה מוכח מדעת המג"א כיון שאין האיסור נמאנת עליו כשר דלא כש"ב ע"כ כתבתי בגליון הש"ע שלי : ומעתה נחוי אן באתרוג דאתקלי לנוי סוכה ג"כ אין בו היתר אכילה אבל יש בו דין מומן דהא מותר להריח בו כמו שפסק הרמ"א בס"ס תרל"ח בהג"ה ע"ש והנחת ריח לא גרע מדיון מומן לפ"ו מוכח גמי דאין לפסול אתרוג המוקפה לנוי סוכה דאל"כ הדרא קושי' המהרש"א לדוכתה אמאי לא שבק התירן סברת המקשן דמאן דבעי דין מומן לא בעי היתר אכילה ונפקא מינ' אתרוג המוקפה לנוי סוכה דמאן דבעי דין מומן הרי יש בו דין מומן דהא רואי להריח בו ומאן דבעי היתר אכילה פסול משום דאין בו היתר אכילה ודאי ל"ל דלא שייך בו לומר שאין בו היתר אכילה הואיל ועתיד להיות מותר לאחר יו"ט והוי לכס ואין לו ענין כלל לפלוגתייהו באתרוג של ערלה . והציתי להרב בעל כפות תמרים שמהרה את דברי המהרש"א וכתב שעדיין יש כ"מ באתרוג של ערלה מתבואה ופירות של כהן עליו שמפריש תרומה והוא לעצמו ואין בו משום אתרוג השותפין דאין לכהן אחר חלק בו ושפיר יש נפקותא באתרוג של ערלה למאן דבעי היתר אכילה פסול ולמאן דבעי דין מומן ולא בעי היתר אכילה הוא כשר ע"ש . ואני תמה על הרב בעל כפות תמרי' דהא זה הוא לתירן הרשב"א בתוס' במס' פסחים דף ל"ה ע"א אבל הר"י שם מתוך בעיני אחר דלרין קרא במנה של ערלה איכא שאלך ויתר משיעור חיוב מנה ואכל כל כך הרבה שאם הוי' עותן תרומה ומעשר ממה שאלך אחתי אכל שיעור חיוב מנה והרי תו' בשמעתין במס' סוכה ב"ד"ה אחי' לחס לחס מביאי' בק תירוח הרי' והשמיעו תירוח הרשב"א הרי דלית להו' להטו' בשמעתין תירוח של הרשב"א ודברי מהרש"א סוכה והלכ"ו לשיעת התוס' בשמעתין כמו מבואר בדבריו ואיך הקשה הרב בעל כפות תמרי' מתירוח הרשב"א אחר אינו מוכנס מהתוס' בשמעתין : ונראה לענ"ד ליתן טעם לשבח למה הר"י בעל התוס' וכן התוס' בשמעתין ומאלי' בתירוח הרשב"א הואיל ופ"ל דאף שהכהן זוכה בתרומה של עליו וכן הלוי זוכה במעשר של עליון שהפרישו מהעבד שלהם היינו אחר שהפרישו התרומה ומעשר יכול הכהן לזכות בתרומה שהפריש והלוי במעשר שהפריש ואין לזכות ליתן לכהן אחר ולוי אחר וכמו שהביא ר"ח יש לו טובת הגאה ליתן התרומה לכל כהן שירצה והמעשר לכל לוי שירצה כמו כן יש להכהן ולהלוי לזכות בתרומה ובמעשר אחר שהפרישו מן הכרי' . אבל קודם ההפרכה עדיין לא זכרנו : וכל זמן שהוא טבול חלק הכהני' מעורב בו : ואינו מצורר מי שיזכה בו רק שייך חלק הוה לכל השבט ולכל הכהני' בכלל :

מני לאוקמי הך ברייתא דדריש לא יחללו את קדשי בני ישראל ירימו שאין לו צדק אלא משעת הרמה דלתי ליד כהן בטבלייהו וקסבר האי תנא מתנית שלח הורמו לאו כמי שהורמו דמיון ומשום הכי פטור דאין לכהן אלא משעת הרמה תמש אלא דהש"ס לא מוקי הכי דאז לא הוי חידוש הדיוק כלל ע"ש בתוס' היעבד הרי מפורש דאם אמרינן מתנות שלח הורמו לאו כמי שהורמו דמיון אין להכהן זכיי' בתרומה כי אם עד שעת הרמה תמש וממילא גם בכהן שיש תבואה ופירות עבד של עליו ג"כ אינו זוכה בו להיות שלו ממש אלא עד אחד שהפריש התרומה וממעט מקרא דלא יחללו את קדשי בני ישראל אשר ירימו דאין לו צדק אלא משעת הפרשה למאן דס"ל מתנות שלח הורמו לאו כמי שהורמו דמיון וא"כ לפ"ו אתרוג של ערלה של כהן עליו פסול משום דלא הוי לכס דהא מעורב בו חלק תרומה ומעשר והכהן עליו עדיין אינו זוכה בו להיות שלו למאן דס"ל מתנות שלח הורמו לאו כהורמו דמיון . ומעתה מוכח דתירוח הרשב"א בתוס' במס' פסחים הג"ל לנו לדברי הכל הוא ולמאן דסבר לאו כהורמו דמיון אין מקום לתירוח הרשב"א ולכך תירחו הרי' והתוס' בשמעתין תירוח אחר התוס' חפ"י למ"ד מתנות שלח הורמו לאו כהורמו דמיון : ולפ"ו קמה וגם נכבד דברי המהרש"א שהקשה למה לא הניח התירוח סברת המקשן דמאן דבעי דין מומן לא בעי היתר אכילה וטעמא דאתרוג של תרומה טמאה פסול משום דכתוהי מכתת שיעורי' ואתרוג של ערלה פסול משום דלא הוי לכס דעדיין חלק גבוה מעורב בו ואח"כ כמ"ד מתנות שלח הורמו כמי שהורמו דמיון וגם אתרוג של ערלה של כהן עליו וכל זמן שהוא טבול לא מקרי לכס דחלק השבט דהיינו תרומה ומעשר עדיין מעורב בו . ואין לדחות קושי' המהרש"א דהתירוח רוצה לאוקמי פלוגתייהו דר"ח ב"א ור"א דדין מומן כמ"ד מתנות שלח הורמו כמו שהורמו דמיון וקושי' המקשן שמקשה מתחומה טמאה הוא לאו דוקא ועיקר הקושי' הוא מאתרוג של ערלה של כהן עליו . הנה מלבד שיעקר תירוח הכפות תמרים הוא דוחק גדול לומר דהמקשה נקט קושי' מת"ט וכוון על אתרוג של ערלה של כהן עליו אלא חפ"י אין מקום לומר דהמקשה והתירוח אזלי כמ"ד מתנות שלח הורמו כהורמו דמיון דמכח קושי' התוס' הג"ל דפריך במס' חולין למה לא מוקי הברייתא כמ"ד לאו כמי שהורמו דמיון משמע דלא ברירה לרבותינו בעלי התוספות להלכה דאל"כ איך מקשים התוס' לאוקמי שלח אליבא דהלכתא משמע דס"ל לרבותינו בעלי התוס' ז"ל דלא קיימ"ל כמ"ד כמי שהורמו דמיון דאל"כ איך מקשים לאוקמי שלח אליבא דהלכתא וכן הוא באמת דלא ברירה לן להלכתא אי קיימא לן מתנות שלח הורמו כמי שהורמו דמיון או לאו כהורמו דמיון ומלבד סגי' חולין הג"ל מינוי פעמים הרבה בש"ס כמ"ד כמי שהורמו דמיון וכן במס' ב"ב דף קכ"ג ע"ב ובמס' מכות ד' כ' ע"א מוקי הגמ' מכה וברייתא כמ"ד כמו שהורמו דמיון וכן במס' קדושין דף נ"ח ע"א מוקי הגמ' מתניתין דתני המקדש בתרומות ובמעשרות חפ"י י. ראל ה"ז מקודשת כמ"ד כמי שהורמו דמיון וכן במס' בכורות דף י"א ע"א אמר רב נחמן אמר רבה ב"א ישראל שהיו לו טבילים שהניחו לו אבי אמו הכהן ואחותו אבי אמו נפלו לו מאבי אמו ישראל מעשרן והם שלו ומסיק שם משום דס"ל מתנות שלח הורמו כמי שהורמו דמיון : וראיתי בתוס' במס' ב"ב דף קכ"ג ע"ב ב"ד"ה וקסבר ה"י להם הגירסא דבאוק' פ"ב ממוס' קדושין בסוגי' הג"ל מוקי הגמ' דרבי סבר כמ"ד מתנות שלח הורמו לאו כמי שהורמו דמיון והוא היפך הגירסא שלפנינו ומחלקים התוס' שם בין מתנות זרוע ולחיים וקובה שהם נראין ונכרין ס"ל כמי שהורמו דמיון משא"כ בתרומות ומעשרות שלריכין הפרשה וקריאת שם תרומה ומעשר ס"ל דלאו כמי שהורמו דמיון אך במס' קדושין דף כ"ד ע"ב מינוי דמוקי הש"ס סתם משנה במס' מעשרות פ"ד משנה ג' כמ"ד לאו כמי שהורמו דמיון ושם במשנה מיירי בטבול לתרומה ולמעשר הרי מבואר שיש סוגיות מתנגדים בדין מתנות שלח הורמו אם כמו שהורמו דמיון או לא : ובחידושי הריטב"א בסוגי' דמכות הג"ל ראיתי דברים המתמיהין דכתב שם מה דאמרינן כמו שהורמו דמיון היינו בזה ודכותא שהוא לחומרא . דאילו לקולא נא אמרינן כמו שהורמו דמיון דא"כ לא יחייב אדם מעולם משום עבד וזה ברור עכ"ל הריטב"א ז"ל ודבריו תמוהים דהא בסוגי' דסוף פ"ב דקדושין שהבאתי לעיל מוקי הש"ס מתניתין אליבא דמ"ד דטובת הגאה אינה מומן מה דתני דאפילו ישראל שקידש בתרומות ובמעשרות ה"ז מקודשת מיירי בעבדים שנפלו מאבי אמו כהן וכת"ד מתנות שלח הורמו כמי שהורמו דמיון הרי צפה מלא קהמר תנא דמתניתין הרי זו מקודשת היט קידושי ודאי והא זנתה נהרגת משום א"ח וכן אם פטתה ידה וקבלה קדושין מאחר אינה מקודשת מהגני ואין לן קולא גדולה מזו ולדברי הריטב"א ז"ל ה"ל תנא דמתניתין למיתגא רב תושעין לקדושין כמו בכל ספק קדושין . דאוליגן הכא והכא לתומרא וכן הרמב"ם בפ"ה מהל' אישות הלכה ו' ג"כ פסק וכתב ישראל שקידש אשה בתרומה ומעשר שנפלה לו מאבי אמו כהן מקודשת דמתנות שלח הורמו כמו שהורמו דמיון ע"ש הרי מפורש שמקודשת קידושי ודאי דלא כהריטב"א ואגם בסוגי' דמס' חולין שהבאתי לעיל דמוקי שם דאוכל טבילים דלתו ליד כהן בטבלייהו חייב לשלם מעטעם דמתנות שלח הורמו כמי שהורמו דמיון ולפי דברי הריטב"א דכתב דרק לתומרא אמרינן כן קשה איך מוליגין מומן מזה האוכל הא קיימ"ל בכל מקום דפסדין תומרא לתובע ולא לתבוע : ומגדול הלחץ ודחק צריכין אנו לתשכחי נפשן אדרב הריטב"א ז"ל ובדאי נפל טעות בהעתקות דבריו וצריכין אנו להביא בדבריו וכן פריך להוי' ב"ב ובדכות' אמרינן בש"ס כמו שהורמו דמיון אבל היכא דלא מפורש בש"ס אמרינן רק לתומרא ולקולא לא אמרינן דא"כ אין אדם מתחייב לשלם משום עבד כן נראה לענ"ד להביא בדברי הריטב"א ז"ל : עכ"פ מינוי בדין זה סתימת להלכתא והוא כפיקא דדיעא ולפ"ו אין הכרע מתימרא דר"ב אמר

אמר רבה בר אבבה במס' בכורות הג'ל דף י"א שהבאתי לעיל בסובר מהנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין דכך אמר שם ר"ג אמר רבה בר אבבה ישראל שהיו לו עשרה פטרי חמורים ודאי בתוך ביתו שגפלו מבית אבי אמו כהן שגפלו לכהן מבית אבי אמו ישראל מפרש עליהן עשרה שייין והם שלו והמר ר"ג אמר רבה בר אבבה ישראל שהיו לו טבילים ממורחין בתוך ביתו שגפלו מבית אבי אמו כהן וכו' מעברין והם שלו ויריבא דאי אשמעינן קמייתא משום דמפרש וקאי אבל הכא מהנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין אימת לא וכו' וכו' ליש לומר דעדיין אינו מוכח דרב נחמן אמר רבה בר אבבה אתי לאשמעינן שהוא ספיקא דדינא אי אמרינן כמי שהורמו דמיין או לאו ומכא ספיקא דדינא אמרינן דמעשרין והן שלו כמו בכל ספק מעשר אמרינן דמעשרין והן שלו דהגוי הוא המוליא ועליו להביא רא' והף שבספק תרומה חסור לו לאכול מ"מ הן שלו שיכול למורו לכהן שהמעט הוא שלו והמעט שהפריש יכול ישראל ללכלו דמעט הותר לזרים ולפ"ז ידק מה שבספק הרמב"ם בפרק ו' מהלכות מעשרות הלכה כ"א כהן מימרל דר"ג אמר רבה ב"א ד' ישראל שגפלו לו טבילים מאבי אמו כהן דמעשרין והם שלו והקשה הכ"מ בפ"ג מהל' מעשר שני הלכה י"ז סתירה ע"ז ממה שבספק שם דמעשר שני ממון גבוה הוא שלאמר לה' הוא לפיכך אינה נקנה במתנה אלא"כ נתן לו את הטבל והמקבל מפרש המעשר והקשה הכ"מ בפ"ג דרבינו פסק כר"מ דאפיסקו הילכתא הכי כר"ש ומפרש הגמרא במס' קדושין דף ג"ד ע"ב למה נקנה לו כשתתן את הטבל משום דקסבר מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין והרי הוא ז"ל פסק בפ"ו מהל' מעשרות הלכה כ"א ובכמה דוכתי דמי שהורמו דמיין ומתוך הכ"מ שם בשם הר"י קורקום דאף בעלמא אמרינן כמי שהורמו דמיין מ"מ בהך דינא דסבר ר"מ מעשר שני ממון גבוה הוא יליף לה מדכתיב לה' זה הוא דוקא אם כבר הפריש ונקרא מעשר ע"ש ככ"מ אמנם לדברי הג"ל בלא"ה ליכא סתירה בפסקי הרמב"ם ז"ל מהך דפסק בפ"ו מהל' מעשר הלכה כ"א כר"ג אמר רבה בר אבבה דיש לומר דהוי ספיקא דדינא כנ"ל ולכך פסק בפ"ו מהל' מעשר כר"ג אמר רבה בר אבבה דמעשרין והם שלו ואין הכהן והגוי יכולים להוליא נישת מספק וכן בפ"ג מהל' מעשר שני הלכה י"ז גם כן המקבל מתנה הוא מוחזק דהא כתב ואינו נקנה במתנה אלא א"כ נתן לו את הטבל והמקבל מפרש מעשר הרי מיירי דכבר בא ליד המקבל מתנה והוא מוחזק בטבל וג"כ מוקמינן הטבל ביד המוחזק דשנא מתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמיין ואין להקשות ולומר דאית צי' ספק איסור שמה לא נקנה הטבל להמקבל מתנה הוי זה המקבל חורס את שאיט שלו זה אינו דוח לא גרע מתרס את שאיט שלו ברשות בעלים וכיון שבעל הטבל נתן לו את הטבל הרי נתן לו רשות לתרום והתורס את שאיט שלו ברשות בעלי' תרומתו תרומה כמ"ש הרמב"ם בפ"ד מהל' תרומות הלכה ג' א"ע :

אך

עדיין לא תעלה ארוכה בזה למה שבספק הרמב"ם בפ"ה מהל' אישות הלכה ו' דכתב בפרש דמתנות שלא הורמו הרי הם כמי שהורמו לפיכך ישראל שגפלו לו טבילים מאבי אמו כהן ומפרש ממנו תרומת ומעשרות הרי הם כתרומות ומעשרות שגפלו מבית אבי אמו ואם קידש בו אשה הרי זה מקודשת עכ"ל הרי שפוטע לרבינו לשפק הלכה דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין ואין לומר שפסק לדון זה ג"כ מפני ספיקא דדינא דהא דבה מלא דיבר רבינו שהיא מקודשת ובוודאי כוונתו כפוטעו שמקודשת קדושי ודאי ואם זינתה נהרגת וכן אם קיבלה קדושין מאחר אינה מקודשת מהשני דאי מפני ספק ה"ל לומר חוששין לקדושין או ה"ז מקודשת מספק מזה מוכח דס"ל לרבינו למתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמיין והוא סתירה לפסקו בפ"ט מהל' מע"ש הלכה כ"א דטבל נקנה במתנה :

ויותר

הוא תמוה מה שבספק בפ"א מהל' מעשר הלכה ה' האוכל פירותיו טבל וכן בן לוי האכל המעשר בטבלו אין משלמין האמות לבעליהן שנאמר אשר ירומו לה' אין כך בהן כלום עד שירימו עכ"ל הגה בכך וכהם רבינו להך דינא כלשון הברייתא במס' חולין דף ק"ל ע"ב והשמיט האוקימתא דגמ' שם לחלק דאם באו ליד כהן בטבלייהו חייב האוכל טבל הזה כמ"ד מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין ורבינו שהשמיט דין זה דאחי לכהן בטבלייהו מכלל דס"ל מתנות שלא הורמו לאו כהורמו דמיין הרי ב"ח ע"מ לפסקו בהלכ' אישות הג"ל : ומלאתי ודאיתי להרב בעל שער המלך בפ"ה מהל' אישות מבית תמיה זו בשם נכסת הגדולה שהקשה למה השמיט הרמב"ם דין זה : אם אהו ליד כהן בטבלייהו שחייב האוכל לשלם באוקימתא דגמ' במס' חולין הג"ל ומתוך שם שהך אוקימת' לרד הש"ס להך טעמא דמזיק ואוכל מתנות כהונה דפטור משום דהוי ממון שאין לו תובעין אבל לאידך טעמא דאיתא שם במס' חולין דפטור משום דכתיב זה או דוקא כשהם בהווייתן בעין אבל לא כשהם עדיין מתורבים ואפי' דאחי ליד כהן בטבלייהו פטור האוכל ע"ש בשער המלך . ולעג"ד תיחזן זה לא יתכן להרמב"ם לשעתו דהא כתב בפירוש בפרק ע' מהל' ביטורים הלכה י"ד דפטור משום דהוי ממון שאין לו תובעין ולא הזכיר כלל הך טעמא דכתיב זה :

ואדר

עיון קצת נלעג"ד לקיים הישוב שכתבתי לעיל דעת הרמב"ם שדין זה אי מתנות שלא הורמו הרי הן כמו שהורמו הוא ספיקא דדינא להרמב"ם ולכך השמיט באוכל טבל דאחי ליד כהן בטבלייהו שיהי' חייב לשלם דכיון שהוא ספיקא דדינא אי כהורמו דמיין אין להוליא ממון מהאובל מספק ומה שבספק בפ"ה מהל' אישות דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין ולפיכך ישראל שגפלו לו טבילים מאבי אמו כהן והפריש ממנו תרומות ומעשרות הרי הן כתרומות ומעשרות שגפלו לו ביחודה מאבי אמו ואם קידש בו אשה ה"ו מקודשת י"ל דס"ל לרבינו דאף שדין זה אם מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין הוא ספיקא דדינא אש"ה אם קידש אשה כתרומות ומעשרות הג"ל היא מקודשת קדושי אחי וטעמא דמילתא דכיון

דמוחזקין תרומות ומעשרות שהם של ישראל מטעם שהוא מוחזק בהן והכהן או הגוי הוא המוליא ועליו להביא רא' הרי עכ"פ אותן תרומות ומעשרות שייכים לישראל והמה כנכסיו לכל דבר דהא הג"ד לחיזן לפסוק קן שהם של ישראל דיש לו חזקות מרא קמא והם צידו א"כ אם קידש בו אשה הרי זה מקודשת קדושי ודאי ללא שייך לומר שמה מתנות שלא הורמו לאו כמו שהורמו דמיין וקידש בדבר שאינו שלו דהא כבר פסקו הג"ד שהם של המקדש מטעם שהוא מוחזק בהן והוא יכול לעשות בהן מה שירצה וכבר זכה בהן מדין מוחזק והדבר מוכח דכלל מקום ששנינו בספק מעשרות שהוא מעשר והן שלו לא משתמיט בשום דוכתא לומר שאינו יכול לקדש בו אשה אלא ודאי דכיון דדין תורה הוא דכל ספק ממון אוקמינן ביד המוחזק א"כ הוא זוכה בו בדין דאורייתא והם ברשותו לכל דבר והוא ממון שלו :

והנה

לשיטת הפוסקים דפסקו בספק בכור אם תקפו כהן מוליאין מידו כמסקנת הש"ס במס' ז"מ דף ו' ע"ב ועיין בטור וס"ע י"ד סי' ס"א סעי' ז' ובסי' ע"ט סעי' א' ועיין ב"ש ד"ו וב"י ע"ס א"כ בודאי מוקמינן ביד המוחזק ומני לקדש בו אשה אך לשיטת הרמב"ם בפ"ג מהל' בכורות הלכה ו' בפ"ה שם הלכה ג' דספק פטור חמור לספק בכור אם תקפו כהן אין מוליאין מידו יש לפסקק אסיכול ישראל המוחזק לקדש בו אשה דכיון דעדיין יש להטען לז' כ"י בהם כמו שאיתא בסוגיא דמס' ז"מ ע"ש ברש"י ד"ה וחי ס"ד לא הויה ככאר נכסים דהא אם תקפו הכהן ממנו אין מוליאין מידו : אבל אחר העיון נראה לעג"ד דגם לשיטת הרמב"ם אף דסובר תקפו הכהן אין מולין מידו מ"מ כל זמן שלא תקפו הרי הספק בכור וספק פדיון פטור המור וכפיק תרומות ומעשרות הוי כמו שאר נכסים של ישראל המוחזק בהם : וראי' לזה דהא גוף פסק הרמב"ם בפסק תקפו הכהן אין מוליאין מידו הוא גר מסקנת הש"ס שם במס' ז"מ ד"ה המונח סבר כן אבל רבה רוב הניחא השיבו על דברי רב המונח וסבירא להו דתקפו כהן מוליאין מידו והביאו ראיה ממה דתימא דספיקות נכנסין לדין להתעשר ואי ס"ד תקפו כהן אין מוליאין מידו אמאי נכנסין לדין מוליאין זה פטור עלונו במוטע של כהן ע"ש בפ"ג א"כ א"כ פסק רבינו כרז המונח גר רבה רוב חנינא היכא שיש להם סיוע מצרייתא והדסיוע מספיקות שנכנסין לדין להתעשר קיימת במסקנא שם : ובתשובת הרשב"א ס"ש א"ה נדחה מאלו ליישב דעת הרמב"ם בזה אמנם הספק משנה בפ"ג מהל' בכורות הלכה ו' מיישב דעת הרמב"ם ז"ל דסובר רבינו דתשובת רבה רוב חנינא המה רק דיתוי בעלמא והסייעתא דרוב חנינא מהאי ברייתא דספיקות נכנסים לדין להתעשר לאו סייעתא כולי האי דכיון דברשות ישראל הוא והמוליא מתצירו עליו הראיה ואפי' דלא תקפו כהן אין מוליאין מידו לא נפיק מידו ממונא של ישראל ופסיר יכול לפטור עלונו בו פכ"ל מתן הכסף משנה ע"ש הרי מפורש דאפי' לדעת הרמב"ם דסבר תקפו כהן אין מוליאין מידו מ"מ כל זמן שלא תקפו ברשות ישראל הוא ונתשב מוטע לפטור עלונו ממעשר בהמה א"כ ה"ד דיכול לקדש בו אשה והוי קידושי ודאי דהרי הוא כשאר ממונו : ועוד נלעג"ד ללא שייך בזה לדון משום דתקפו כהן אין מוליאין מידו דהא הוא כל זמן שהוא ביד ישראל המפרש תרומות ומעשרות אבל כשמקדש בו אשה שוב אין הכהן יכול לתקוף מיד האשה דתיקף כשנא לרשות אחר שוב פקע זכות הכהן מיני' דאם ישראל נתן או מנר לאחר או לכ"ע אם תקף הכהן מיד המקבל והלקח מוליאין מידו לכ"ע . הוילנא מזה ד"ל להרמב"ם ז"ל ה"ד דין זה אם מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין ספיקא דדינא הואיל ובכמה סוגיות בש"ס מסקינן דהוי כמי שהורמו ובמקום אחר מסיק הש"ס כמ"ד לאו כמי שהורמו דמי' והוי ספיקא דדינא ואוקמינן הממון ביד המוחזק ועיין בתוס' במס' ז"מ דף ל"ב ע"ב ז"ל והילכתא ועיין בספר תקפו כהן להש"ך ובקטור תקפו כהן בספר אורים ותומי' סי' ז"ג ז"ל ז"ל : ל"ו ועוד שם בכמה מקומות דספק שהוא בפלוגתא דרבנותא הוילכתא פוסקים עדיף משאר ספיקות ועיין בש"ך י"ד סימן ס"א ס"ס י"ג דלהרמב"ם ספיקא דדינא אי שבת לוי איקרי עס הוי כמו ספק בכור והף שבספק זה אי שבת לוי איקרי עס הוא ספק שרז עלונו ה' מסופק בו ואין לדמות לשאר ספק הילכתא בפלוגתא דרבנותא מ"מ בספק זה אי מתנות שהורמו לאו כמי שהורמו דמי' הוי ג"כ ספק לתכתיב הש"ס בסוגיות שונות מי יבוא אחרי רבינא רוב אשי מסדרי התלמוד שלא הבריש גזה ופעמי' אחי' השקלא וטרי' כמ"ד כמו שהורמו דמי ולפעמים אזלי השקלא וטרי' כמ"ד לאו כמי שהורמו דמי כמו שבארתי לעיל מכמה סוגיות הש"ס וכיון שרבינא רוב אשי לא הבריש בזה מי הוא הגבר שיכריע והאי ספיקא דדינא הוי כמו אביו' דלא אישטיטא והש"ס קאי בתיקוי' ועיין באורים ותומים בקטור תקפו כהן אות ל"ח ע" :

ומעתה

אחרי הודעה האת שדין זה ה' להרמב"ם לספיקא דדינא ואוקמינן האמות בתוקף מרא קמא המוחזק בו והוי כמו ספק מעשר ביד ישראל ואמרינן בה מעשרין והן שלו דקפו כל פסקי הרמב"ם וכולם כאחד טובים ואין בהן סתירה כלל וכולם סובבים על קוטב אחד דמכא ספיקא דדינא אוקמינן ביד המוחזק והוא ממון שלו לכל דבר כמו שמואר לעיל : ואל תשיבני ממה שבספק הרמב"ם בפ"ג מהל' נגלות הלכה ג' שנתן אחד ממכירי אביו בהמה ואח"כ מת אביו הבכור טעל פי שנים במתנת ובמס' ז"מ דף קכ"ג קכ"ג מוצא העטע משום דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי ואי אמרת דדין זה אי כשהורמו דמי' הוא להרמב"ם ספיקא דדינא א"כ למה פסק הרמב"ם שבכור טעל פי שנים במתנת הגל אין להבכור חזקה בזה יותר מנאר יורשים אין זה קושיא כלל : דכבר מוצא שם בתוס' ד"ה ובספר וט' דמתנות זרוע לחיים וקובה עדיף עפי לומר בהם כהורמו דמי' הואיל והם נכרין ובוה לכ"ע אמרינן כהורמו דמי' אבל במתנת בתו"מ הוי דף ספק אי קיימ"ל כמ"ד כהורמו דמיין או לאו כמו שהורמו דמי' כנ"ל ולפ"ז לדעת הרמב"ם כהקדש לו אחרוג של טבל אינו יוצא בו דכיון שהוא ספיק דדינא

אם מחטת שלא הורמו כמי שהורמו דמי' ושמה הילכתא דלא כהורמו דמי' וא"כ כל זמן שלא הורמו מוטו התרומה עדיין לא זכה בו הכהן ומעורב בו חלק גבוה ולא הוי לכהן אחרון השותפין. וכיון שהוא שפיקא דדינא אינו יוצא בו :

ורגה כל זה הוא לשיטת הרמב"ם ז"ל אבל הרשב"א בתום' במס' פסחים ס"ל להלכה דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי כשיטת הש"ס במס' קדושין דף ג' ע"א דמוקי סתמא דמתניתין שם אליבא דמ"ד מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי' וכשיטת הש"ס במס' חולין דף קל"ג ע"ב שהבאתי לעיל וא"כ כהן שיש לו עובל לא שייך בו שותפות ואף חלק תרומה שמעורב בה הוא של כהן ולכך נרדף קרא למעט דאינו יוצא במנה של עובל. אבל הר"י ותוס' ממאנים בתירוק הרשב"א הואיל וס"ל דמתנות שלא הורמו לאו כמי שהורמו דמי' וא"כ כל זמן שלא האפרסה התרומה עדיין חלק גבוה מעורב בו ולא זכה בו הכהן אף בעובל של עמנו כ"ל :

ודע דעוד יש גומר דס"ל להתוס' דמהך סתמא במס' קדושין אינו מוכח כלל דין מתנות שלא הורמו דהך אוקימתא דס"ס הוא רק למ"ד טובת הגאה אינה ממון וא"כ לובא לאוקמי מתניתין דמי' ישראל שקודש אשה בתרומה ומעשר אלא בטבליס כנפלו מאבי אמו כהן וס"ל מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי' אבל ר"ח ז"ל הובא בר"ש ור"ן ז"ל בסוף פרק האיש מקדש דפסק טובת הגאה ממון וישראל המקדש בתרומה ובמעשר מקודשת בטובה הגאה שבו ומקמיקן. מתניתין דמי' שם דהמקדש בתרומה ובמעשר אפילו ישראל מקודשת בכל בוונא וליהא להך אוקימתא דס"ס שם וא"כ דברי המהרש"א במס' סוכה בחרוך דלשיטת ר"י והתוס' ליכא שום נפקותא אם נימא דבעיט דין ממון ולא בעיטן היתר אכילה בתרומה דלא מליקא בתרומה שיהי' בו דין ממון ולא יהי' בו היתר אכילה כי אם אחרון של תרומה עמאה ואתרוב של עובל ובלא"ה הם פסולים דאתרוב של תרומה עמאה כיון דלשפיה עומד כתותי מכתת שיעורי' ואתרוב של עובל פסול משום אחרון השותפין דהא מעורב בו תרומה שאינו של עובל העובל ולא הוי לכהן :

ומערה כשאר האוכחה קיימת דע"כ אחרון שנבלע בו איסור וק אחרון כהוקמה לטי סוכה אין לפסול משום שאין בו היתר אכילה דא"כ הדרא קושית המהרש"א ל"הוכח' אמאי לא שבק התירוק סברת המקש דמאן דבעי דין ממון לא בעי היתר אכילה ונפקא מיני' לאתרוג שנבלע בו איסור או אחרון המוקדש למנות כיו סוכה שיש בהם דין ממון ואין בהם היתר אכילה כמו שבארתי לעיל :

אמנם אף שאין לפסול אחרון של טי סוכה משום דאין היתר אכילה מ"מ בארתי לעיל שהוא פסול מחמת מוקדש שאסור בטלול כמו שבאר הרשב"א סימן רנ"ו לענין ערבה שנתלשה ביום טוב מן האוחז בו ואין לחלק בזה בין יו"ט ראשון ליו"ט שני דתכמים העמידו דבריהם אפילו במקום מלוא דאורייתא בשב ואל תעשה וכל שלא אחר בפירוש אינו בודל מהם כל בין השמשות הוא מוקדש למנותו וגילוי דעת בעלתה אינו מועיל בזה כמ"ש לעיל : כ"ד הגרוד הטוב צידים רעות

הק' שמואל כג"ל לנדא

שנית על הענין הנ"ל מה שהשבתי למחותי הרבני המופלא
המושלים מוה' שמעון או"ש סיקור קהלתנו יצ"ו אשר ראה
כמה דברים מתשובתי הנ"ל והשיב עליהן : וזה דבר התשובה
שהשבתי להרבני הנ"ל :

יצו ה' את הברכה שלום לאהובי מתותני ירדי וחביבי הרבני
המופלא והמופלב בתורה חריץ ושנון הבק כש"ת מוה'
שמעון או"ש :

יו מכתבו הגעיס הביעני ביום אחרון : הוצק חן בשפתותי ללל במים חדרים ואסף בחפציו מלא רוח חכמה משפוט גפ"ת עמוקות ורחבות ועלה בידו מלא קף נחת העחת רבות על דברי תשובתי אשר ערכתי מענין לשגן בדין אחרון המוקדש לטי סוכה אם יוצא בו ביום טוב ראשון לנעילת ארבע מינים והנה אני מוקיף בכתב טרדות ועמום בדלות אשר עבד ראשי עם כל זה לאהבתי לכבוד מעלתו פניתי מכל : ועיינתי בדבריו הנחמדים : והיה לי בהם שעשועים בלילה העבר : וזה פני מתשובתי אשר נחלתי להשיב על דבריו להגלותן ככתב כפי סוד מכתבו :

(א) מה שפסק מעלתו דאתרוב של עובל מקרי דבר שיש בו היתר אכילה הואיל ועתיד להיות מותר באכילה לכשיפריש עליו תרומתו ומעשרות לאחר יו"ט וששען בזה על הרב שער האורח בפ"ה מהלכות לולב וש"ת שב יעקב סי"ן ג' הנה רש"י ז"ל בד"ה מאן דבעי דין ממון וכו' כתב בפירוש דאתרוב של עובל אין בו היתר אכילה. וגם מהתוס' מוכח ק' כיון שלא השיב על רש"י בזה ואם לא סברו בעלי התוס' כדברי רש"י הוה ליה להזכיר דבריו ולהשיב עליהם כדרכם בכל מקום ובאשר שבסוגי' זו לא עשו ק' השתיקה האדאית דמי' שהם תשימי' לדברי רש"י בזה : וגם מדברי מהרש"א כאשר נבדו מעלתו חזה להבן עליו ולהסיר ממנו תלוות הרב כמות תמרי' מוכח דס"ל לדעת התוס' דאתרוב של עובל אין בו היתר אכילה דהא מהרש"א כתב הטעם דליכא נפקותא למאן דבעי ד"מ לא לבעי היתר אכילה לענין אחרון של עובל האויל ובלא"ה פסול משום אחרון השותפין כמ"ש התוס' ואמאי לא אחר בפשיטות דאין מוה נפקותא לאתרוג של עובל האויל ואית בי' תרתי למעלותא שיש בו היתר אכילה וגם יש בו דין ממון אלא

ודאי דס"ל דגם לשיטת התוס' אין בו היתר אכילה באחרון של עובל ועטם הדבר הואיל ואיסור אכילה אחרון של עובל אינו נפסק מעמנו ואין היתר עתיד לבוא בלתי פיעולת הפרשות תרומות ומעשרות ואין זה דומה להסברא שכתבתי באחרון המוקדש דשם היתר עתיד לבוא ממילא לאחר יו"ט משא"כ באיסור עובל שהוא קיים לעולם אם לא יעשה פיעולה להכשירו לאכילה ע"י הפרשת תרומה והדבר מוכח דהא עכ"פ פסול אחרון של עובל לשיטת התוס' מטעם אחרון השותפין לפי שיש להכהן חלק בו ולא הוי לכהן אלא נימא דהוי לכהן מטעם שיכול לסלק את הכהן והוי כאחרון דעלמא לאחר שפירש (כמו שסובר הרמב"ן ז"ל הובא בר"ן ז"ל בשמעתין שמכשיר את של עובל מטעם זה) וז"ל דס"ל להתוס' דאין לנו לקון על העתיד להיות ואינו דנין באחרון של עובל באשר הוא ברגע זו שנטלו לאתן בו יש להכהן חלק בו ולא הוי דירי' א"כ ממילא אם אנו דנין על אותה שעה אשר נטלו ללאת בו הרי יש בו איסור אכילה ואין לנו לדנין בשני הפסיים בטוהא אחד וממה נפשך אם אנו דנין באחרון של עובל כפי הזמן והעת אשר טענו ללאת בו הרי אין בו היתר אכילה ואם בלתי לקון בו מה שעתיד להיות בו שיהי' מותר באכילה ע"י הפרשת תרומה ממקום אחר גם שם של אחרון השותפין אינו עובל בו דהא עתיד לסלק להכהן חלקו ואי אפשר להפריד בין שתי בחינות האלה שיהיה אחרון של עובל נחשב לאחרון השותפין שיש להכהן חלק בו ויהי' מותר באכילה ולכן הדבר פשוט דמאן דפסול אחרון של עובל מטעם שיש להכהן בו שותפות פסול נמי מטעם שאין בו היתר אכילה. ומה שהוקשה למעלתו דאי"ה דאתרוב של עובל מחשב אין בו היתר אכילה לא האעילו התוס' כלום בתירוק' ועדיין קשיית' במקומה עומדת למה נרדף קרא למעט שאינו יוצא במנה של עובל הא' בלא"ה אינו יוצא בה משום דלא הוי מנתכס כיון דאין בו היתר אכילה כמו שלא הוי לכהן באחרון של עובל. קושית זו לא קשה מידי שאין לנו לרמות משמעות הדרשות זה לזה והענין הוא כך. דבנעילת ד' מיני לולב נאמר ולקחתם לכם ומשמעות הדרש הוא שזוה לנו הכתוב ליקח למנות נעילת ד' מיני' ממה שהוא ממומן לכם לכל דרכי הגאחן והכתוב דולקחתם לכם מורה על המקיימי מנות נעילת לולב שיהי' ממומן להם בכל דרכי הגאחן וממילא ממועט אחרון שאין בו היתר אכילה שאינו מתמומן לכל דרכי הגאחן אבל בתלה לא כתיב לכם רק ראשית עריסותיכם בזה אין במשמעות דורשין שיהיה מניסה המומון לכל דרכי הגאחן רק במשמעות הדרש הוא עריסותיכם לשלול ממוט עיסה שאינה של המפריש תלה והיא של אחרים. ומענה גבי מלה דאתי' מבג"ש לחס נחס ממילא הוי כאלו נאמר במנות אכילת מנה מנתכס וליכא בזה משמעות למעט דבר שאין בו היתר אכילה אלא לשלול ולהוציא מנה של אחרים או של שותפין. ומענה קמה וגם נכזה תירוק התוס' ז"ל דאם תולב כ"כ הרבה שאם ינטל חלק הכהן והלוי ישאר עדיין כזית שיהי' שלו לבדו הוה יוצא ידי אכילת מנה של עובל אי לאו דאתי קרא וממשיט לוי' כהדריה והדבר נכון הוא מאד לכל האתבונן במשמעות הדרשות וכן כתבו התוס' במס' סוכה דף כ"ו ע"ב בד"ה כל האוחז לחלק בין מה דפתיב לכם למה דכתיב עריסותיכם או מנתכס ע"ש שאין ללמוד להשוות מתשמעות הדרשות זו זו ואין להקשות למה לא מחלקי' התוספות בסברא זו דאתרוב של עובל פסול הואיל ומשמעות לכהן הוא שיהי' בו היתר אכילה אבל במנה של עובל לא נרדף להיות בו היתר אכילה זה אינו דעדיין יוקשה על המקשן דכבר דמאן דבעי דין ממון לא בעי היתר אכילה אם ק' למה יהיה אחרון של עובל פסול דער כהן לא פליגי ב"ש וכו' אלא באחרון של דמאי אבל אחרון של עובל לכ"ע פסול כמו שהסירי התוס' בקשיית' ואמאי הא יש בו דין ממון דהא עובל מותר בהגאה וע"כ ז"ל דלא הוי לכם מטעם שיש להכהן שותפות בו אם ק' למאי נרדף קרא למעט מנה של עובל הא ג"כ לא הוי מנתכס דהא יש להכהן שותפות בו וע"ז מתרשים דכיון שאוכל כל ק' הרבה עד שיסאר לו כזית בלתי חלק הכהן הוי יוצא בו דשפיר הוי מנתכס משא"כ באחרון של עובל כמו שכתבו התוס' בסברתם :

ואין להקשות לפי דברי הג"ל שכתבתי בפשוט כוונת מלת לכם הוא משמעות לכל דרכי הגאחן אם כן קשה לפי הס"ד דמאן דבעי דין ממון לא בעי היתר אכילה מאי עממא בזה להוציא משמעות לכם לדנין ממון ולא נרדף היתר אכילה שהוא הגאה ביותר יש לומר דעממא דמילתא דכיון דנכס טולל כל ד' מיני' שכלו לבוכיון דלגבי לולב והדמו וערבה לא שייך בזה היתר אכילה דהא אין ראוי לאכילה לכך מוקמינן הך לכם רק לדנין ממון לא להיתר אכילה ומאן דבעי היתר אכילה ולא בעי דין ממון סובר דקרא אתי' לכל חד וחד להראוי לו אחרון שיעקרו לאכילה אתי לכם להיתר אכילה נכד ושאר האימים שאינם ראויים לאכילה אתי לכם לשאר הגאות כמו שכתבו התוספות בד"ה לפי שאין בה וכו' :

ודע דלכאורה יש לומר שהוא בפלוגתא דתנאי במשמעות דורשין אי לכם כולל כל דרכי הגאה או שמורה רק על מקפת הגאות בזה דתני' בבביתא קדושין ע"ח ע"א רשב"י אומר גיורת פתחה מבת שלש שנים ויוס אחד כשירה לכהונה שנאמר כל הטף בגשים החיו לכם והרי פנחס ה' עמיה ורבן החיו לכם לעבדי' ולשפחות הרי פליגי במשמעות לכם דרשב"י סובר דלכם טולל כל דרכי הגאה אף ליקח מהטף לגשים ורבן סובר' דלכם הוי רק להגאה בעלמא דהיינו לעבדים ולשפחות. אמנם אחר העיון גם רבן סובר' להעמיד בלכם כל דרכי הגאה רק דהבא פליגי על רשב"י במשמעות זה האויל וקרא קא דחק ואוקמי אנפשי' שאינו כולל בזה להתיך אף הטף לישא לגשים האויל ופנחס ה' עמיה ורבן דרשי קרא ארינא דנאמר בקבלה ביחזקאל לא יקחו להם לגשים דהיינו כהני' לא יקחו

יקחו לנשים כי אם בתולות מורע בית ישראל עד שיהי' מורע ישראל או מקלת זרע ישראל או לכל הפחות מי שמורע בישראל לכל ימי כדאית לי' כדאיתא בקדושין טס אם קן לכך פליגי רבנן וסברי דהאי החיו לכס קאי רק לעבדי' ולשפחות הוואיל ומקרא דיתחקאל מוכח דגיורת אסורה לכהן אם קן לא שייך לכס דדי' להנאת אישות וכמו שכתב התוספות בסוכה דלהכי דרשינן גבי תרומה עמאה לך שלך תהי' להסיקה תחת תבשינך דכיון דנטמאת ואסרו הכתוב שייך לך דדי' לגבי שאר הגאות כמו ק סברי רבנן דפליגי על רשב"י בקדושין דכיון שמדברי קבלה מוכח דכהן אסור בגיורת אם קן דהאי לכס דכתיב בטף של צנות מדין קאי רק לשאר הגאות להיות להם לעבדים ולשפחות אבל בעלמא גס לרבנן משמעו לכס הוא לכל דרכי הנאחז כנ"ל וכמו שמוסיק הג"ס הכא בסוכה בהיתר הכילה כולי עלמא לא פליגי דבשיטן :

(ב) מה שכתב כבוד מעלתו על דברי המהרש"א הג"ל דהמהרש"א לא הועיל כלום בתירומו דאיתני קשה למה לא שבק התיירן סברת המקפן דמאן דבשי ד"מ לא צבי היתר הכילה והאי שאין צו נפקא מיני' לענין התרוב של תרומה עמאה והתרוב של טבל איתני איכא נפקותא בפלוגתא זו למי שנשבע שלא לאכול התרוב דיש בו דין ממון ואין צו היתר הכילה והתירך בפלפולו יתחול כבוד מעלתו דמה שפסק מהרש"א בתשובה ומו"ס בהג"ה בסו"ט תרמ"ט סעיף ב' במורד הגאה מלובב דאינו יוגא בו ציו"ט ראשון משום דלא הוי לכס היינו כיון שגד הגאה מלובב אף שמוותר לאחרים להטות בו מ"מ לא הוי שלו דכיון שסילק עצמו מכל הגאות שוב לא הוי שלו ואי כאלו הקנהו לאחרים כיון שהפקיע מעצמו כל הגאות מלובב שוב לאו דדי' הוא משא"כ אם נשבע שלא לאכול התרוב עדיין הוא שלו לשאר הגאות ואין לדון בו משום שאין לו בו היתר הכילה דעכ"פ יש בו היתר הכילה לשאר בני אדם ואין אט דנין דין אין צו היתר הכילה אלא בדבר שאסור באכילה לכל ישראל ודבר זה מפורש בתוס' סוכה דף ל"ה ע"ב ד"ה אי צבי מפקיר לנכסו' שכתבו דלא הוי צריך לזה אלא משום דיש בו היתר הכילה לעני כמו שישראל נפיק באתרוג של תרומה האיל וחזי' לכהן עכ"ל ע"ש : ומלבד זה נלעג"ד לומר באסור על עצמו אכילת אתרוג לא שייך לפסלו משום שאין בו היתר הכילה אפי' אם אסור אכילת אתרוג שלו לכל ישראל ועממה דמילתא כיון שאין אסור אכילת אתרוג זה מנזר עצמותו רק שהוא בדה איסור מעצמו ע"י נדר ושבעה זה לא מחשב לדון אין צו היתר הכילה ורק בנדר כל הגאות התרוב על עצמו כוברים מהרש"א ומוהר"ם דאינו יוגא בו ציו"ט ראשון משום דכיון שאסור להטות בו שוב הוי אינו שלו ואף שהוא בדה האיסור הגאה מעצמו מ"מ לא הוי שלו והוי כאלו הקנהו האתרוג לאחרים כמו שדארתי למעלה אבל היכא דכל הגאות שלו רק שאסור אכילת האתרוג על עצמו זה מחשב ליש צו היתר הכילה כיון שאין האיסור באתרוג רק שהוא בדה והמציא האיסור מעצמו ע"י נדר ושבעה : והוגמא לסברא זו מצינו בתוס' במס' תמורה דף ו"ע א"ב ד"ה והשתא וכו' שכתבו סס נשבע שלא לגרש את אשתו והוא עבר על שבועתו וגירשה לא אמרינן צ"י כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני הוואיל ולא הוי עליו איסור לגרש את אשתו רק שהוא בדה האיסור מעצמו ככה"צ לא אמר רבא לא מהני וכו' יעיין סס בתוס' : הרי מפורש דאף שאמר רחמנא שלא לעבוד על השבעה אפי' הכי אמרינן צ"י אי עביד מהני הוואיל ולא הוי עליו איסור גירושין מנזר עצמותו רק שהוא המשיך על עצמו ובה האיסור מעצמו ה"נ י"ל מי שאסור אכילת האתרוג שלו עליו ועל כל ישראל מחשב יש צו היתר הכילה הוואיל והאיסור הכילה אינו מעצמותו של האתרוג אלא שהוא בדה והמציא האיסור ע"י קונס וכדר ושבעה לא שייך צ"י למימר שאין צו היתר הכילה :

(ג) ומה שהקשה סתירה בדברי תוס' דהכא בסוכה מסק' דת"ט כותני מיכתת שיעורי' הוואיל ומצותו בשריפה ובמס' סוטה כ"ה ע"ב ד"ה לא נבזיו דמי כתבו דלא שייך כותני מיכתת שיעורי' אלא בדבר שאסור בהנאה דהוי כעפרא דעלמא אין צוה שום סתירה בדברי תוס' דבסוטה כתבו זה אליבא דרבנן ואלביא ת"ד דלא אמרינן כל העומד לקפון בקפון דמיתא וגם לא אמרינן כל העומד לזרוק כזרוק דמי וממילא לא סבירא לי' כל העומד לקפון כשרוף דמי' א"כ לא שייך לומר דדבר העומד לשריפה כותני מיכתת שיעורי' כיון דשריף לא נשפך לא הוי כשרוף ולכך כתבו דאפי' באשירה דמשה ועל ע"ז שאסור בהנאה מיתחב כותני מיכתת שיעורי' הוואיל והוא כעשרא בעלמא כיון שאסור בהנאה : אבל לדין דקיימא לן להלכתא כר"ס דכל העומד לזרוק כזרוק דמי וכן קיימא לן כר"מ דענבים העומדים לבזר כבזרות דמיין תתילא אמרינן בדבר שמתנו בשריפה דכותני מיכתת שיעורי' דכל העומד לשחף כשרוף דמי' וא"כ כל דברי תוס' הכא בסוכה סובבים והולכים אליבא דהלכתא ושפיר מקשים למה להו לאמוראי לפרש טעמא דאתרוג של ערלה משום דאין צו היתר הכילה או משום דאין צו דין ממון הא לדין לא צריכין להני טעמים ויש לומר טעם אחד מרווח יותר וכיון דלשריפה עומד כשרוף דמי וכותני מיכתת שיעורי' ודבר זה פשוט שאין אכילן סתירה בדברי תוס' :

(ד) ומה שכתבתי בעשה סוכה בראש האילין אף שאסור לעלות בה בשבת ו"ט אפי' מחשב לר"מ סוכה הראוי' לשבעה כיון שאסור לעלות ע"ג האילין הוא רק מדרבנן אמרינן שיש ציון לעבוד על גיורת חכמים לעלות ולנאת בו ידי מצות סוכה אף בשבת ו"ט ולכך הוי סוכה הראוי' לשבעה כמו שאמרינן בענבים מרובים מעלים דלא הוי דיתוי כיון שציון ללקטן אפי' ציו"ט : ע"ז הקשה מעלתו דלמה פסקו השפסקים במקדש באיסורי הגאה דרבנן דאינה מקודשת הלא יש צוה לעבוד על איסור דרבנן ולהטות מתוך זה . הנה מלבד מה שהשיב מעלתו לעצמו דשאני קדושך דכל המקדש

אדעתא דרבנן מקדש עוד צה שאין דמיונו עולה יפה צוה דכיון דחכמים אסרו חפץ זה בהנאה או הפקיעו חכמים הרשות מהחפץ הזה מכל אדם וא"כ מי שמקדש צו אשה לאו מידי יהיב לה דהא אין החפץ שלו והיא גס היא אינה מקבלת דבר ע"י חפץ זה שעדיין אין לה צו רשות דהפקר צ"ד הפקר ולא הוי שלה מלל ואסתאגה מתפזזה אינה נהנית לא משל המקדש ולא משל עצמה ובמה תהי' מקודשת וזה גרע מקודשה בצול :

(ה) ומה שכתבתי בתשובתי דתירון מהרש"א בתוס' פסחים דמתוך דלריך קרא למלך? של טבל בעבל של כהן עצמו וכתבתי דיתק תירון זה למ"ד מתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי' ואז וכה צו הכהן אף קודם הפרשת תרומה : וע"ז מפסק כבוד מעלתו כ"י מדברי חידושי הריטב"א במס' מכות דף כ"ע א"א דכתב סס דמה דאמר מתנות שלא אורמו כמי שהורמו דמיון הוא רק לחומר א"כ לא לקולא דהל"כ לא יתחייב האוכל טבל עכ"ל : הנה כבר בארתי בתשובתי לשיל דמסוביא דקדושין נ"ח ע"א ומסובי' דמס' חולין קל"א ע"א מוכח דאפי' לקולא אמרינן כהורמו דמי' וע"כ צריכין אנו להבי' בדברי הריטב"א ז"ל וכוונתו כ"מ שלא מפורש דמתנת שלא אורמו כה"ד אין לנו לומר דיוזה לקולא ולפ"ו דברי אתייבחהו גס לדברי הריטב"א ז"ל דדיוזה שהכחזוה בתרומתו בעבל של עצמו אף קודם הפרשה דאמרינן מתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמיון אפילו לקולא מפורש בש"ס . כל זה מנאיתי להגין בעדי נגד הערות שהעלה כבוד מעלתו על דברי תשובתי ויותר דברי מעלתו סס בנזים ארזי פו ולדקו יושר דבריו האחרים בחן וסכל טוב ובפרטות מה שחלה מחלוקת הר"י והמהרש"א בפסחים ל"ח ע"א במחלוקת הכ"מ ורש"י בפ"א מהלכות מעשר הלכה ד' ויעיין בראשון בשער האלף שס וגם הערות מדברי הריטב"א שבחידושו לקדושין נראה שהי' לו הגירסא צ"ב ק"ג ע"ב דמסיק הג"ס דמתנות של"ה לאו כמי שהורמו דמיון ובחידושו במס' מכות ד"כ ע"א נראה שהי' לי' מהגירסא צ"ב שסכו שהי' לפיט : ונחת ינחת צהס אהבכו הד"ס :

הק' שמואל סג"ל לנדא :

ישאו ררים שלום לאוצר בלום נופך ספיר ויהלים ה"ה כבוד הרב המופלג צנא מלא ספרא החכם השלם כבוד מורד"ר מרדכי אשיאו נ"י שלוהא דרומנא מק"ק צפת תוב"ב

יח מכתבו הגעים כולו מחמדים חנו מתמקיס הביעני ושמתני בדבריו הגעמיים והישרים ואני מוקף בטחנות רבות העמוסים עלי בדברים הגחולים לשה ולכבודו פניתי כמעט רגע להשיב מפני הכבוד ליישב דברי אהמ"ו הגאון ז"ל בדברים אשר כבוד מעלתו עמד עליהם ראשון נאמר מה שכתב אהמ"ו הגאון ז"ל בספרו נודע ביהודה מהדורה תשי"א חלק א"ח ס"ו ו' דכבר פשט המנהג כה"א ס"ו נ"ג ס"ק י"ג וכו' אין הכוונה לומר שנגד המנהג יהי' לו דין תיקף בלילה אחר כלות י"ג שנה הגה זה ודאי לא במנהגא תליא והוא מנזר הדין כמו שהביא כבוד מעלתו והוא מפורש בפוסקים אך כוונת אהמ"ו הגאון ז"ל במה שכתב שפשט המנהג היינו גוף הדבר שמימיים לעבור לפני התיבה כשעשה גדול אפי"פ שלא נתמלא זקנו אפילו שלא באקראי ולרוב הפוסקים אינו רשאי לירד לפני התיבה לעתים ידועים כי אם מי שיש לו זקן או שהגיע לכל הפחות לי"ח שנים כמו שפסק מרן הב"י ובש"ע א"ח ס"ו י"ג סעיף ח' וכן כתב מור"ם בהג"ה שס והוא מתשובת מהרש"א והרא"ש אמנם אללנו פשט המנהג שלא לדקדק בזה והנהגו שמימיים נערים כשהם אבלים על אבואם להתפלל כל ימי החול בשנת אבול אף שלא הגיעו לי"ח שנה ואין להם זקן ועממה דמילתא שהציבור מוחלים ע"ז ולפי מנהג הזה רשאי להתפלל תיקף כשתמלא לו י"ג שנה דלא מקרי גדול ע"פ הדין כדברי מה"א הג"ל :

יט שניות מדברי סופרים שהביא כבוד מעלתו לדקדק על דברי אהמ"ו הגאון ז"ל צ"ב סס ס"א א"א במעשה שאירע בשבת ר"ח אדם שטעה הקורא בספר תורה שהומינו לקרות צו פרשת שקלים והתחיל לקרות פ' שקלים קודם לפרשת ר"ח וזכר באמצע הקריאה ופסק אהמ"ו הגאון ז"ל שס לגמור הקריאה צ"פ שקלים ויקראו אח"כ עס המפטיר פרשת ר"ח וכתב שס שהוראה זו אליבא דר"ע וע"ז תמה כבוד מעלתו והביא דברי תשובת אחרונים הובא בספר לדוד אמת מהגאון המובהק מוה' חיד"א ז"ל במעשה שטעו בשבת ראש חודש ופ' החדש והקדוים הס"ת שהי' מוקף לקרות בו פ' החדש והעולה כבר בירך עליה בצדק התורה וסי' אז חלקי דעות אם יש לקרות פ' החדש תחלה הוואיל וכבר בירך עליה ברכת התורה שלא לגרום צרכה לבטלה או אם לגלול הספר לפ' ר"ח להקדים פ' ראש חודש שהוא תדיר הרי שפסק זה אינו מוסכם מוכ"ע ונפתח בצדולים שמתחילים צוה ומאי חילוק יש צוה בין פרשת החדש לפרשת שקלים הנה מלבד שאין זה הגהה על דברי אהמ"ו הגאון ז"ל שדבריו סס סובבים והולכים לפלפל בדברי האבודרהס שהביא מור"ם בש"ע א"ח סוף סימן תרפ"ה בהג"ה בטעה והתחיל לקרות בשל תמונה שלדין להפסיק מקריאת חזרה ולקרות בשל ר"ח תחלה שאין מזה סתירה לדון דדי' שהי' המעשה בשבת פ' שקלים דער כתיב לא פסק דמ"א להפסיק מקריאת תמונה כדי להקדים פ' ר"ח שהוא תדיר היינו מטעם שאין קיימא לן דאין מצינן בשל חטובה כל עיקר אבל אם אירע כן בשבת פ' שקלים שטעו והקדימו לקרות צ"פ שקלים קודם פרשת ד"ח צוה כ"ע מור"ם היינו אבודרהס והמ"א הג"ל שגומר פ' שקלים וקודא אח"כ למפטיר פ' ר"ח דחויב קריאת פרשת שקלים הוא מדיכא כמו פ' ר"ח רק שהוא משום שר"ח הוא תדיר מקדימן לקרות פ' ר"ח תחלה והיינו לכתחילה אבל בדיעבד שכבר התחילו לקרות תחלה באיט תדיר

תדיר אין מפסיקין באמצע פ' שקלים להקדים פ' ר"ח וא"כ סתמו כפירוש דמה שכתב לכ"ע היינו לשלול דעת אבודרהם ורמ"א ז"ל שאינם חולקים ומורים בפרשת שקלים לגמור פ' שקלים כפסק אהמ"ו הגאון ז"ל וידוע להיו לכבוד מעלתו האין בידון מחוייבים אנו למשנות נפש על פסק הרמ"א ז"ל ושארי גדולי פוסקים המפורסמים המקובלי אצלנו בני אשכנזי אצל לא בפסקי' שכתבו באוניס בתראי בחיבורים אשר לא פשטו בכל הגולה ואינם מלויס אצלנו במדינה זו ולא זכינו להטות מזיו אורם והדבר פשוט שאין אנו חוראין לחוש שמה נמצא בספרים שיצאו לאור אחר חתימת הש"ע ונשארו כליו המפורסמים אשר אין דעתם כדעתנו ואין הכרעותם כהכרעותנו ואנו אין לנו כי אם מה שעינינו רואים בפוסקים שלפנינו והראיות יתנו עידיהן וידיקו ואם אין הראיות מוכרחים ותל"י בסברא דבר זה נמסר לכל בר לבב להכריע הדין כפי ראות עיניו בשיקול דעתו ואת אשר יבחר יקרב ובר מן דין ימוחל כבוד מעלתו שלפי עכ"ד יש לחלק בין נדון שה' לפני אהמ"ו הגאון ז"ל לנדון שהביא הגאון מה"ר חיד"א בספרו לרוד אמת דהס' ה' המעשה כעדיין לא התחילו לקרות בפ' החדש רק שפתחו הספר שה' מוקן לקרות פ' החדש והעולה בירך עליו בזה שפיר פסקו הגדולים האלה לגבול הכפר ולקרו' פ' ר"ח שהוא תדיר ומה בכך שהעולה בירך ברכת התורה על כרשת החדש עדיין אין זה התחלה לחשוב בו דין דיעבד רק שהסתמולקים אם רשאין לגרום ברכה לבעלה בשב"ל הקדמות תדיר מה שאינו כן במדון של אהמ"ו הגאון ז"ל דהס כבר התחילו לקרות בפ' שקלים קס דית להשלים הקריאה אשר כבר התחילו בו ואין להפסיק באמצע הקריאה בשב"ל הקדמות תדיר כמו שמוכיח אהמ"ו הגאון ז"ל שס מסוגיא דמס' זבחים דמסקין דאס התחיל גומר את שאינה תדיר הגס שיש בזה סברא לחידך גיבא דו"ל דאס בירך ולא התחיל לקרות גרע טפי משום חשש שלא לגרום ברכה לבעלה אצל ששכר התחיל לקרות ג' פסוקים טוב אין כאן חשש ברכה לבעלה דכבר יצאו ידי ברכה בג' פסוקים שכבר קרא ואף כהו ה' הקריאה בטעות מ"מ אין כאן ברכה לבעלה דהא ילא במה שכבר קרא וכן נראה שדעת המג"א נוטה לסברא זו והוא ממה שכתב בח"מ ס' ק"מ ס"ק ד' דאס פתח בספר של תוכנה ובירך עליו הקורא יקרא בשל תוכנה שלא לגרום ברכה לבעלה יע"ש ולכאורה יש לזה סתירה ממה שמוזכר בס"מ תרפ"ד ושם הסכים המג"א לדברי הרמ"א שפסק שס בהג"ה שאס טעה והתחיל לקרות בשל תוכנה לרך להפסיק ולקרות בשל ר"ח יע"ש וע"כ לריבין אנו לומר כרי לכאן סתירה זו שהמג"א סובר לחלק בין היכא שכבר התחיל לקרות ג' פסוקים בשל תוכנה בזה פסק הרמ"א בסוף ס' תרפ"ד לרך להפסיק ולקרות בשל ר"ח שהיא תדיר ואין כאן גרם ברכה לבעלה כיון שלא ידי ברכ' במה שכבר קרא אצל באימון ק"מ ס"ק ד' שס ה' המעשה שבירך ולא התחיל עדיין לקרות בשל תוכנה בזה סובר המג"א דאין לגבול הספר ולקרות בשל ר"ח כיון שכבר בירך בשל תוכנה איכא גרם ברכה לבעלה אהמס סברא זו אינה מוכחת דהר"ב בספר אל"י רבה שס קאי בקושיא דדברי המג"א בס' ק"מ סוף ס"ק ד' סותרים לפסק הרמ"א בסוף סימון תרפ"ד יע"ש וכן נראה שאין סברא נחלק בכך דאל"כ לא ה"ל למור"ס בס"מ תרפ"ד לסתום ולכתוב טעה והתחיל לקרות בשל תוכנה וה"ל לפרש ולכתוב טעה והתחיל לקרות ג' פסוקים בשל תוכנה וט' דאס התחיל לקרות ולא קרא ג' פסוקים עדיין יש חשש ברכה לבעלה דאין קורין בתורה פחות מג' פסוקים ומ"ש בש"ע א"ח ס' קל"ז סוף ג' יע"ש ומדלת חילק בכך מכלל דסברא זו דחווה היא והעיקר הוא לחלק דאס כבר התחיל לקרות בשאיני תדיר גומר קריאתו דזה הוי כמו דיעבד והקדמת תדיר הוא רק נכתחיה ולא דיעבד כמו שנראה במס' מנחות דף ת"ט ע"ב דמשני דהאי דתדיר עדיף מלוא בעלמא הוא ויעיין בה"י רבה ס' ק"מ ס"ק ד' ולפ"ו דברי הג"ל שרירין וקיימין דמתלוקת שהביא הגאון בס"ר לרוד אמת דהס עדיין לא התחילו לקרות בפ' החדש רק שהעולה כבר בירך על התורה בזה יש שפסקו לגבול הספר ולקרות ר"ח דזה הוי כמו לכתחילה ולא חשו לגרם ברכה לבעלה והתולקים סבירא לכו כיון דאיכא חשש ברכה לבעלה הוי זה כמו דיעבד ועיקר המחלוקת הוא בסברא אס הברכה אשר כבר בירך מתחב כמו דיעבד או לא אצל ששכר התחיל לקרות כ"ע מודים שאין להפסיק דזה הוי דיעבד כמו שפסק אהמ"ו הגאון ז"ל :

עוד כתב מעלתו דאף אס נימא דהלכתא כאביי נגד רבא במקום שגס שאר אמוראי ס"ל כאביי זה הוא דווקא שנמצא אמורא דסובר כאביי בפירוש אצל אס לא נמצא מפורש בדברי אביי רק שסתם סוגי' בש"ס אזלא כוותי' דאביי בזה לא שבקינן הכלל דהלכתא כרבא נגד אביי והביא מעלתו שכן כתב בספר יד מלאכי הנה הספר יד מלאכי אינו נמצא כעת בקהילתינו אהמס כבודו במקומו ולדידי חוי לי דברי הרשב"א בתשובה ס' קמ"א שכתב בעלגותא דאביי ורבא בלאו שבכללות אפילו להאי גירסא דאביי ס"ל אין לוקון על לאו שבכללות ורבא סבר לוקון אש"ה קיימ"ל דאין לוקון כאביי הואיל וסתמא דתלמודא בריש מס' כריתות קא מיהדר לאוקמי דר' ישמעאל סובר אין לוקון על לאו שבכללות ואש"י אית ליה לרבא דלוקון לא קיי"ל כוותי' ע"כ לשון הרשב"א יע"ש הרי מפורש היכא דסוגיין דעלמא אזלי אליבא דאביי לא אמרינן הילכתא כרבא אף שלא בכלל ביע"ל ק"מ ויעיין בג"כ מה"מ חלק ח"מ ס' ס' דגס אהמ"ו הגאון ז"ל כתב כן ויעיין בהגהתי שם :

כא ועל ארבע לו אביבט במה שכתב אהמ"ו הגאון שס בחלק א"ה ע"ס קכ"ט דהאי כללא דהלכתא כרבא נגד אביי זה הוא רק בדינים הנהגים בזמן אמוראי אצל היכא דפליגי בהלכתא למשיחא ליתא להאי כללא וע"ז הקשה כבוד מעלתו מדברי המחן כ"מ בפ"א מה"ל א"מ הלכה ד' שכתב ליישב דעת הרמב"ם ז"ל דפסק כרבא במקום שבעל מוס ואקדמי והקטיר אמוריו לוקה ד' ואף שרבא שס קאי בתשובתא מצרייתא אש"ה הלכה כרבא הואיל ולא חשיב ל' ביע"ל ק"מ ולשי דברי אהמ"ו הגאון ז"ל אין מזה ראיה דו"ל דלא חשיב ל' ביע"ל ק"מ הואיל והוא הלכתא למשיחא הנה הפלאה זו לא ידעתי מה הוא דהלא כה דיבר אהמ"ו הגאון שס וסייככתב ובוה מתורץ כמה מקומות במה שפסק הרמב"ם ז"ל בסדר קדשים כאביי ויגעו טבאי כליו ליישב דבריו עכ"ל ע"ש הרי בפה מלא אמר שטבאי כליו הרמב"ם לא נחתו לחלק בכך וסתמא כפירושא דגס מרן הכ"מ הוא בכלל והוא מראשי נוטאי כלים מהרמב"ם ז"ל וגס הוא מוחלף לחלק בהאי כללא דהלכתא כרבא בין דין שהוא נוהג בזמניו ובין דין שהוא הילכתא למשיחא אהמס גוף תמיה הכ"מ על הרמב"ם שס מתיישבת שפיר מדברי הרשב"א בתשובה הג"ל דשפיר פסק הרמב"ם במקום שבעל מוס וקרב האימורין דאין לוקה חמש משום דהוי לאו שבכללות ואף שמצרייתא מוכח דלוקון על לאו שבכללות ורבא קאי בתשובתא מ"מ כיון דהרע"ט דסוגיא בריש מס' כריתות אזלא כמ"ד אין לוקון על לאו שבכללות מכלל דהכי הלכתא כמו שכתב הרשב"א בתשובה הג"ל ובאמת הוא תמוה על מה שהי' בהעלמות עין ממון הכ"מ דברי תשובת הרשב"א הג"ל :

ואחר אחרון אני בא מה שהביא מעלתו בשם ספר יד מלאכי דמפרש טעמא דהרמב"ם פ' י"ב מהלכות נדרים הלכה ח' באשה שנדרה שאינה נהנית מהציות דאין הבעל בכלל וכתב הכ"מ שס דפליגי בה אמוראי במס' נדרים דף פ"ג וכתב הרב יד מלאכי דרבא סבר דבעל הוא בכלל בריות ועולא ור"ג סבר בעל אינו בכלל בריות ופסק רבינו כעולא ור"ג שס רבים נגד רבא וכתב הרב יד מלאכי דאף בלי טעמא דעולא סבר כוותי' דר"ג נמי הוי הלכה כר"ג הכא נגד רבא תלמידי ואין הלכה כתלמיד במקום רבו ואף בעלמא הלכה כרבא נגד ר"ג דהוא בתרא מ"מ היכא שתלמיד התווכח עס הרב פנים בפנים קיימ"ל דאין הלכה כתלמיד במקום רב ודברי שס בסוגיא דנדרים התווכח רבא עס ר"ג אס הבעל הוא בכלל בריות דהא קאמר שס חתיביה רבא לר"ג ור"ג השיב לו לעולם אימא לך וכו' כי האי בודאי אין הלכה כתלמיד במקום רב כמ"ס הר"ף בפ' חוקת הבתים וכן כתב הר"ש בפסקיו בפ' בתרא במס' נדרים וזה לשון והלכה כעולא ור"ג דבעל לאו בכלל בריות הוא ואש"י דרבא בתרא הוא מ"מ הלכה כר"ג רבו וקכתב הרמב"ם עכ"ל הר"ש ע"ז כתב מעלתו להוכיח ממה שכתב הרמב"ם בפ"ג מה"ל מגילה ותוכנה הלכה ו' דלא תקנו הלל בשרים משום שקראת הגניולה הוא ההלל עכ"ל וארי זה דברי ר"ג במס' עירובין דף י' ובתוס' מגילה דף י"ד ע"א אצל רבא פליג שס ואמר טעם אחר מ"אס דלכתי עברי אחרושים אק והרי שס לא פליג רבא עס ר"ג פנים בפנים דהא איתא שס בלשון רבא אמר ואש"י פסק הרמב"ם כר"ג מכלל דס"ל להרמב"ם ז"ל דתמיד הלכתא כר"ג נגד רבא מעטעם שאין הלכה כתלמיד בתיקום רבו אף שלא נאמר אשגותא

תדיר אין מפסיקין באמצע פ' שקלים להקדים פ' ר"ח וא"כ סתמו כפירוש דמה שכתב לכ"ע היינו לשלול דעת אבודרהם ורמ"א ז"ל שאינם חולקים ומורים בפרשת שקלים לגמור פ' שקלים כפסק אהמ"ו הגאון ז"ל וידוע להיו לכבוד מעלתו האין בידון מחוייבים אנו למשנות נפש על פסק הרמ"א ז"ל ושארי גדולי פוסקים המפורסמים המקובלי אצלנו בני אשכנזי אצל לא בפסקי' שכתבו באוניס בתראי בחיבורים אשר לא פשטו בכל הגולה ואינם מלויס אצלנו במדינה זו ולא זכינו להטות מזיו אורם והדבר פשוט שאין אנו חוראין לחוש שמה נמצא בספרים שיצאו לאור אחר חתימת הש"ע ונשארו כליו המפורסמים אשר אין דעתם כדעתנו ואין הכרעותם כהכרעותנו ואנו אין לנו כי אם מה שעינינו רואים בפוסקים שלפנינו והראיות יתנו עידיהן וידיקו ואם אין הראיות מוכרחים ותל"י בסברא דבר זה נמסר לכל בר לבב להכריע הדין כפי ראות עיניו בשיקול דעתו ואת אשר יבחר יקרב ובר מן דין ימוחל כבוד מעלתו שלפי עכ"ד יש לחלק בין נדון שה' לפני אהמ"ו הגאון ז"ל לנדון שהביא הגאון מה"ר חיד"א בספרו לרוד אמת דהס' ה' המעשה כעדיין לא התחילו לקרות בפ' החדש רק שפתחו הספר שה' מוקן לקרות פ' החדש והעולה בירך עליו בזה שפיר פסקו הגדולים האלה לגבול הכפר ולקרו' פ' ר"ח שהוא תדיר ומה בכך שהעולה בירך ברכת התורה על כרשת החדש עדיין אין זה התחלה לחשוב בו דין דיעבד רק שהסתמולקים אם רשאין לגרום ברכה לבעלה בשב"ל הקדמות תדיר מה שאינו כן במדון של אהמ"ו הגאון ז"ל דהס כבר התחילו לקרות בפ' שקלים קס דית להשלים הקריאה אשר כבר התחילו בו ואין להפסיק באמצע הקריאה בשב"ל הקדמות תדיר כמו שמוכיח אהמ"ו הגאון ז"ל שס מסוגיא דמס' זבחים דמסקין דאס התחיל גומר את שאינה תדיר הגס שיש בזה סברא לחידך גיבא דו"ל דאס בירך ולא התחיל לקרות גרע טפי משום חשש שלא לגרום ברכה לבעלה אצל ששכר התחיל לקרות ג' פסוקים טוב אין כאן חשש ברכה לבעלה דכבר יצאו ידי ברכה בג' פסוקים שכבר קרא ואף כהו ה' הקריאה בטעות מ"מ אין כאן ברכה לבעלה דהא ילא במה שכבר קרא וכן נראה שדעת המג"א נוטה לסברא זו והוא ממה שכתב בח"מ ס' ק"מ ס"ק ד' דאס פתח בספר של תוכנה ובירך עליו הקורא יקרא בשל תוכנה שלא לגרום ברכה לבעלה יע"ש ולכאורה יש לזה סתירה ממה שמוזכר בס"מ תרפ"ד ושם הסכים המג"א לדברי הרמ"א שפסק שס בהג"ה שאס טעה והתחיל לקרות בשל תוכנה לרך להפסיק ולקרות בשל ר"ח יע"ש וע"כ לריבין אנו לומר כרי לכאן סתירה זו שהמג"א סובר לחלק בין היכא שכבר התחיל לקרות ג' פסוקים בשל תוכנה בזה פסק הרמ"א בסוף ס' תרפ"ד לרך להפסיק ולקרות בשל ר"ח שהיא תדיר ואין כאן גרם ברכה לבעלה כיון שלא ידי ברכ' במה שכבר קרא אצל באימון ק"מ ס"ק ד' שס ה' המעשה שבירך ולא התחיל עדיין לקרות בשל תוכנה בזה סובר המג"א דאין לגבול הספר ולקרות בשל ר"ח כיון שכבר בירך בשל תוכנה איכא גרם ברכה לבעלה אהמס סברא זו אינה מוכחת דהר"ב בספר אל"י רבה שס קאי בקושיא דדברי המג"א בס' ק"מ סוף ס"ק ד' סותרים לפסק הרמ"א בסוף סימון תרפ"ד יע"ש וכן נראה שאין סברא נחלק בכך דאל"כ לא ה"ל למור"ס בס"מ תרפ"ד לסתום ולכתוב טעה והתחיל לקרות בשל תוכנה וה"ל לפרש ולכתוב טעה והתחיל לקרות ג' פסוקים בשל תוכנה וט' דאס התחיל לקרות ולא קרא ג' פסוקים עדיין יש חשש ברכה לבעלה דאין קורין בתורה פחות מג' פסוקים ומ"ש בש"ע א"ח ס' קל"ז סוף ג' יע"ש ומדלת חילק בכך מכלל דסברא זו דחווה היא והעיקר הוא לחלק דאס כבר התחיל לקרות בשאיני תדיר גומר קריאתו דזה הוי כמו דיעבד והקדמת תדיר הוא רק נכתחיה ולא דיעבד כמו שנראה במס' מנחות דף ת"ט ע"ב דמשני דהאי דתדיר עדיף מלוא בעלמא הוא ויעיין בה"י רבה ס' ק"מ ס"ק ד' ולפ"ו דברי הג"ל שרירין וקיימין דמתלוקת שהביא הגאון בס"ר לרוד אמת דהס עדיין לא התחילו לקרות בפ' החדש רק שהעולה כבר בירך על התורה בזה יש שפסקו לגבול הספר ולקרות ר"ח דזה הוי כמו לכתחילה ולא חשו לגרם ברכה לבעלה והתולקים סבירא לכו כיון דאיכא חשש ברכה לבעלה הוי זה כמו דיעבד ועיקר המחלוקת הוא בסברא אס הברכה אשר כבר בירך מתחב כמו דיעבד או לא אצל ששכר התחיל לקרות כ"ע מודים שאין להפסיק דזה הוי דיעבד כמו שפסק אהמ"ו הגאון ז"ל :

כ שדישית מה שתמה מעלתו על דברי אהמ"ו הגאון בג"כ חלק אה"ע ס' ג' שכתב ליישב דברי הר"ש ס' ז' ס"ק ט"ז דס"ל לרב"ש דהלכתא כרבא לבר מיע"ל ק"מ אף במקום שרב אפי ס"ל כאביי או שבוית הש"ס אזלי כוותי' דאביי אש"ה הלכה כרבא מה שאינו בכלל יע"ל ק"מ וע"ז השיב מעל' שזה הוא פלוגתא דקמאי שהר"ף בריש פ' הנוקין פסק כאביי בטור טוב היוצא על היתומים כיון שר"ג ואביי קיימי בתרא שיטתא ה"ל יחיד לגבייהו וכ"כ הר"ש שס לעג"ד אין מזה סתירה לדברי אהמ"ו הגאון ז"ל ואין לדמות בזה רב אפי לשאר אמוראים ועיקר טעמא דאהמ"ו שס הוא מעטעם שרב אפי הוא ממוסדרי הש"ס והוא סתם להאי כללא דהלכתא כרבא נגד אביי חזן מיע"ל ק"מ וא"כ אף במקום שרב אפי בעלמו סובר כאביי אש"ה אין הלכה כאביי משום שהוא עשנו יסוד הכלל דהילכתא כרבא א"כ סתם נגד דעת עשנו וכמו שמליט שרביט הקדוש בידר המצניות ומנה פעמים סתם הלכה נגד דעת עשנו כמו קן הדבר שרב אפי סידד הש"ס וסתם שהלכתא כרבא ולא הוציא מן הכלל כי אס יע"ל ק"מ ולמה לא הוציא גס הדיני' אבר הוא עשנו סובר כאביי וא"כ מאי אולמא האי דרב אפי במקום שסובר כאביי מהאי דרב אפי אשר בפה מלא דבר דהלכתא כרבא לבר מיע"ל ק"מ וכן קבע מר בר רב אפי להאי כללא צחתימות התלמוד וכל זה שייך בדברי רב אפי עשנו מיידי' חרידי' אצל היכא דרב נחתן קאי כוותי' דאביי בזה שפיר כתב הר"ף דאין הלכה כרבא נגד רב נחתן היכא דאביי קאי כוותי' דהוי רבא יחיד לגבייהו והיינו

הפולגות פנים בפנים : וכבוד מעלתו מתפלה ביותר על הרב יד מלאכי
 שהביא דברי הרמב"ם ולא העלה ארוכה לזה וגם על דברי הר"ם בפ' י"ב
 מהל' גדרים הלכה ח' יש להקשות דלמאי צריך לומר הטעם דבשביל כדפסק
 הרמב"ם דבעל אינו בכלל בריות דלא כדברא הואיל ור"כ ועולא קיימי בחדא
 שיטתא והלכה כרבים נגד רבא ולפי שיטת הרמב"ם בהלכות מגילה הג"ל
 בלא"ה אין הלכה כרבים נגד ר"נ משום דאין הלכה כתלמיד במקום רב אף
 שהתלמוד הוא בתרא ופליגי אפי' שלא פנים בפנים וכבוד מעלתו האריך בזה :
 הנה אני אומר שכבוד מעלתו תקע יתדותיו על מה שראה במס' עירובין
 ובמס' מגילה שם איתא הפולגות דר"ג ורבא בלשון רבא אמר אבל לא שם
 עיניו בדברי הר"ף והרא"ש שם במס' מגילה שם הוא הגירסא בלשון מתקיף
 לה רבא ולא בלשון רבא אמר והר"ן שסמפרש מתקיף לה רבא למאי דאמרין
 אי הכי הלל נמי נימא עכ"ל וזה כמה שנים כתבתי בתשוב' אחת דיש לומר
 להרמב"ם ה' הגירסא שם בלשון מתקי' ל' רבא והיינו שרבא ה' פנים
 בפנים עם רב נחמן כשהקשה לו חתקפתא דא וזוהו שפיר אין הלכה כתלמיד
 במקום רבו כמו שכתב הר"ף והג"ל בפ' חוקת הבתים אבל היכא שנאמר
 הפולגות בלשון רבא אמר ולא ה' בפני רבו פנים בפנים גם להרמב"ם הלכה
 כדברא שהוא בתרא וזוהו דברי הר"ם הג"ל ודברי הרב יד מלאכי בסוגי'
 וברורים . וזוהו זה אין צפי מענה לחדש מפני טרדותי : ואודת מפני טרד
 ביהודה קמא ומיהודא תניינא אשר דרש כבוד מעלתו הגה הנודה ביהודה
 קמא אין בידי כי כבר שלטו בו ידי הפונים ולא נשאר בידי כי אם ספר אחד
 לי לעממי אך מהג"ב ומיהודא תניינא יש לי עוד חיוב שפרים וידו נטו'
 לשלוח אחד לכבוד מעלתו למנחה אך יתחול ויודיעני האדרעם בכתב ולשון
 אישתיאייאני או בכתב ולשון אשכנז כי מתוך כתבו אין לכוין אל מי אשלת :
 כ"ד ידיו העורר והד"ש :

הק' שמואל סג"ל לנרמא

לכבוד הרב המאור הג' צנא מלא ספרא מורה
 בצלאל ראנשבורג נ"י

כב ע"ד שאלתו במעשה שבא לידו באגוס שהיו בדרך צפורים ולא ה' ה' להם מגילה לקרות אם יאמרו הלל ומעלתו מביא דברי הרב המאורי בפסק' ובחידושויו למס' מגילה דכתב על הא דאיתא במס' מגילה דף י"ד ע"א ובמס' ערוכה דף י' ע"ב דפליגי רב נחמן ורבא בטעם למה לא אמרין הלל צפורים כמו שאמרין בחמוכה דר"ג אמר קרייתא זו הלולא ורבא אמר מדכתיב הללו עבדי ה' ואכתי עבדי אחשורוש אקן וכתב הרב המאורי כ"מ בין עעמא דר"ג לטעמא דרבא דלר"ג דאמר קרייתא זו הלולא א"כ מי שאין לו מגילה לקרות בו אומר הלל ולרבא אינו אומר הלל כיון דאכתי עבדי דאחשורוש אקן וכיון דהרמב"ם בפ"ג מהגלות מגילה וחמוכה הלכה ו' נקט טעמא דר"ג דלא תקנו הלל צפורים משום דקרייתא המגילה הוא הלל והשמיע טעמא דרבא מכלל דהלכה כר"ג וא"כ מי שאין לו מגילה יקרא הלל כפי דעת הרב המאורי ושוב כ' מעלתו שיש בזה ספק אם הלכ' כר"ג הואיל והמ"א ב"ח ס' תרנ"ג ס"ק ד' נקט טעמא דרבא דר"א הלל צפורים משום דאכתי עבדי אחשורוש אקן והשמיע טעמא דר"ג מכלל דס"ל להמ"א דטעמא דרבא הוא עיקר וא"כ אף מי שאין לו מגילה אינו ראוי לקרות' וגם הביא סמיכות להכריע שאין הלכה כר"ג והעתיק דברי הרב ברבי יוסף שכתב בס' תרנ"ג דלכך סתמו הפוסקים ולא הביאו כלל מהאי דינא של הרב המאורי דהר"ף והרא"ש גרסי מתקיף לה רבא הא אכתי עבדי אחשורוש אקן וכיון דאמר דך דאחשורוש ולא איתני' עלה ודאי דהלכתא כוותי' דרבא ועוד מביא דברי הרב פרי מגדים באשל אברהם שם בס' תרנ"ג וכן הרב ברבי יוסף שם מפקפקים על גוף דברי הרב המאורי דאפד דגם לר"ג יש לומר שאף מי שאינו יכול לקרות המגילה אט אומר הלל משום דלא פלוג חכמים בזה : אהמם בכל זה העלה הרב ברבי יוסף בקונטרס שזיר ברכה בסוף הספר שמי שאינו יכול לקרות המגילה יאמר הלל בלי ברכה ולבסוף כתב מעלתו להוכיח כדעת הרמב"ם דפסק כר"ג אף שרבא הוא בתרא ממה שראה לברב עורי אקן למס' מגילה שהביא ברייתא תמס' פסחוסדף קי"ז ע"א דקאמר הלל זה מי אמרו ואיתא שם כמה תנאים ר"א אמר משה וישראל אמרו בשעה שעימדו על הים ור"י אמר יהושע וישראל אמרו כשעמדו עליהם מלכי כנען : ר"א המודעי אמר דבורה וברק אמרו : רבי אליעזר בן עזרי' אמר חנניא מישאל ועזרי' אמרו ור"י יוסי הגלילי אמר מרדכי ואסתר אמרו בשעה שעימד עליהם הים הרשע : וחכמים אמרו נביאים תקנו להם לישראל שיאמרו הלל על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבוא על ישראל ולכשנגאלין שיאמרו אותן על גאולתן וכתב הרב עורי אקן במס' מגילה דף סוגי' דמס' מגילה ובמס' עירובין שהקשה צפורים הלל נמי נימא אולא אליבא דחכמים במס' פסחים הג"ל ע"ש בספר עורי אקן ולפ"ז כתב מעל' לטעמא דרבא דלא אמרין הלל צפורים משום דאכתי עבדי אחשורוש אקן קשה לר"א צ"ע במס' פסחים אף אמרו חנני' מישאל ועזרי' אמרו הלל בשעה שעימד עליהם כבודלנר וכן לר"י הגלילי אף אמרו מרדכי ואסתר הלל בשעה שעימד עליהם המן הרשע הא חנני' מישאל ועזרי' אכתי עבדי דר"ג היו וכן מרדכי ואסתר אכתי עבדי דאחשורוש היו וע"כ צ"ל דרבא אולא אליבא דחכמים ושאר תנאים שם ולכך נקט הרמב"ם טעמא דר"ג שהוא מסתבר יותר דאולא אליבא דכולהו תנאי במס' פסחי' הג"ל ע"כ דברי כבוד מעלתו :

הנה קודם שחייב על עיקר הדין אחרונה עם כבוד מעל' על סוף דני' שכתב דמשום כך נקט הרמב"ם לעיקר כדברי ר"ג הואיל ועעמי' דר"ג אולא אליבא דכולהו תנאי במס' פסחים הג"ל משא"כ טעמא דרבא לא איתא אליבא דרבא ע"ר ור"י הגלילי שאמרו חנניא מישאל ועזרי' ומרדכי ואסתר אמרו הלל בגלות בכל אף שהיו אכתי עבדי דר"ג ועבדי אחשורוש : אהובי

ידידי : אני תמה על בר לבב כמורו ארץ יאמרו דבר זה וישמעו אונן מה שפיו מדבר ואם זה הוא פשוט צעני מעלתו שראב"ע ור"י הגלילי במס' פסחים בודאי ס"ל דלא דייקין לומר הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש והיו רשעים לומר הלל אף בשעה שהיו בגלות אף פליגי רבא על שני תנאים במקום שפיר לא סויע שתנאים אחרים פליגי על ראב"ע ור"י הג"ל בספר' זו ולא מיביעיה לפירוש רש"י שם במס' פסחים דמפרש דכל הני תנאי לא פליגי כלל וכל אחד מוסף בדברי חזירו שגם אלה אמרו הלל ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי אם כן כל התנאים שסבירא להו דתנינא מישאל ועזרי' ומרדכי ואסתר אמרו הלל א"כ דברי רבא נסתרו מכל הני תנאי ואפי' לפירוש הרשב"ם שם אמרו הלל א"כ דברי רבא נסתרו מכל הני תנאי ולא האחרים שחשבו שאר דסבר דכל אחד מהתנאים אמר דוקא זה אמר הלל ולא האחרים שחשבו שאר תנאים ע"כ צ"ל דשאר תנאים דפליגי על ראב"ע ור"י הג"ל וסבירי דמח"ע ומרדכי ואסתר לא אמרו הלל לאו מכה סברת רבא סברו כן דהא פליגי ג"כ אם מכה וישראל אמרו או אם יהושע וישראל . או אם דבורה וברק אמרו הלל והא בזה לא שייך סברת רבא דהא ה' התשובה מעבדות לחיות ואפי' מי שאמר משה וישראל אמרו לא ס"ל דיהושע וישראל ודבורה וברק אמרו וכן כולו תנאי דפליגי זה על זה וצ"ל דעעמי' הוא דכל אחד קיבל כן מרבו : אבל מטעם סברא דרבא לא פליגי כלל על ראב"ע ור"י הגלילי וא"כ קשה אף יאמר רבא סברא אשר ראב"ע ור"י הג"ל בודאי לא ס"ל כן ומשאר תנאי ליכא הכרע דפליגי בזה על ראב"ע ור"י הג"ל וביותר קשה לגירסת הר"ף והרא"ש דגרסי בלשון מתקיף לה רבא למה לא הקשה כן במס' פסחים על ראב"ע ור"י הג"ל ואף שייך להקשות על אמוראים בסברא אשר שני תנאים לא ס"ל הך סברא :

אמנם גוף דברי מעלתו הם שגיאה וסברת רבא שאמר הטעם דאכתי עבדי דאחשורוש אקן טעם זה שייך לומר דמס' ה' לא תקנו חכמים ז"ל לומר הלל צפורים בחיוב לדורות בזה יש לומר דלא תקנו הלל לדורות הבאים אלא בתשובה שהיתה במלואה שהיו יכולים לומר הללו עבדי ה' אבל מזה תשובה שהיתה בשעת מעשה רק ממות לחיים ולא היתה במלואה לזאת מעבדות לחיות' תשובה זו אינה כדאי לתקן בשבילה לעשות חק קטע לדורות לומר הלל וכל זה לתקנה לדורות אבל בשעת שמחה מודה רבא שישראל שהיו או באותו דור אשר נגאלו ממות לחיים שררו הכס והיו באותו מעמד היו ראויים לומר הלל בשעת שמחה וחדת הכס אף שהם עדין עבדי דאחשורוש וא"כ גם דברי רבא שאמר הטעם שלא תקנו לדורות לומר הלל צפורים ע"כ דעבדי דאחשורוש אקן אין חזקתא דרבא ראב"ע ור"י הג"ל דהא אמרו בשעת מעשה לאותו דור ששעה להם הכס ולא אמרו לתקן לדורות (אחר כתבי זאת ראיתי בספר תשובה מאהבה חלק ראשון ס' מ"ה שכתב ג"כ לתרץ דהרמב"ם נקט טעמי' דר"ג להשמיע טעמי' דרבא הואיל ועעמי' דר"ג אולא לכל התנאים מה שאינו קן טעמא דרבא לא אולא אליבא דטנאי תנאי במס' פסחים וכבר הראיתי לדעת שדברים האלה אין להם שר' בדברי לימוד ש"ס ופוסקים) אמנם הרב עורי אקן שפיר קאמר דסוגי' למגילה וסוגי' דעירובין דמסיק לומר הלל על נסותשוב' ממות לחיים וקוד' ה"ש דצפורים נמי לימא הלל כל זה אולא אליבא דחכמים במס' פסחים הג"ל שאמרו נביאים שבהסתקנו לישראל שהיו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבוא עליהם ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן אבל לחדך תנאי שם לפי הרשב"ם ולא אמרו הלל בכל הכס שנטשו לישראל מדור לדור דלר"א לא אמרו אלא משה וישראל בשעה שעמדו על הים ולר"י לא אמרו הלל כי אם יהושע ולראב"ע לא אמר רק חנניא מישאל ועזרי' ונר"ב לא אמרו כי אם מרדכי ואסתר הרי דס"ל לכולהו תנאי דלא נאמר לקבוע לדורות לחידועמר הלל רק שהסוגיא אולא אליבא דחכמים שם בפסחים דסבירי דנביאים תקנו לומר הלל לדורות על כל צרה שלא תבוא וכו' שפיר קאמר דאמרו הלל בשביל נס וגאולה ממות לחיים ושפיר פריך צפורים לימא הלל וע"ז מתרץ ר"ג קרייתא זו היולו דבאמת ה' ראוי לומר הלל צפורים דהא הלכה כחכמים במס' פס' דנביאים תקנו לדור' לומר הלל על כל צרה וצרה שלא תבוא וכן איתא שם במס' פסחים דר"י אמר שמואל פסק כחכמים ע"ש דף קי"ז ע"א ורבא מתרץ דמה דאמרו חכמים שנביאים תקנו לדורות לומר הלל על תשובה וגאולה ממות לחיים בזמן שהם אינן משועבדים אבל כשהם משועבדין לא שייך בהו הללו עבדי ה' דאכתי עבדי אחשורוש הם היונא מכל הג"ל דמשלוגתא דתנאי במס' פסחים אין הכרע בין טעמא דר"ג לבין טעמא דרבא ודברי שניהם כאחד טובי' לכולהו תנאי שם :

והנה מה שהגאון בעל ברבי יוסף מהרד להכריע כדבר נגד רב נחמן וכתב לפי גירסת הר"ף והרא"ש דגרסי בלשון מתקיף רבא וכיון דאמר בדרך חתקפתא ולא איתני' עלה ודאי דהלכתא כרבא ולענ"ד אחר נשיקת עפרא דהגאון בעל ברבי יוסף אין מזה הכרעה דאם ה' חתקפת' דרבא מכה סתירה ממשנה או מברית' וה' צריך ישוב כדי לאוקמי התמנה או הברית' גם לדברי ר"ג וה' מקום לומר מדלח השיבו על חתקפתא דרבא קיימ' לן כוותי' דרבא אבל השתא דלא מנינו סתירה לדברי ר"ג לא ממשנה ולא מברית' וחתקפת' דרבא ה' רק מכה סברא דנפשי' דמדייק הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש ולר"ג לא ס"ל סברא דיוק זה ועל זה גופא אנו דינן אם נקטין להלכה כסברת רבא או כדעת רב נחמן דלא ס"ל סברא זו :

ובעיקר הדבר נלע"ד שספק זה אם הלכה כרבא שהוא בתרא או הלכה כר"ג שהוא רבו של רבא ואין הלכה כתלמיד במקום רב דבר זה תלי' בחלופי גרסאות ואקדים לזה מה שכתב הר"ף במס' צ"ב ד' כ"ט ע"ב בפולגות דר"ג ורבא בהאי דאמר לחבר' מאי צעית בהאי ציתא א"ל מרד זבינתא וכו' . ועוד פליגי שם במשנה בנכסי דבר סיסן וכתב הר"ף שם וקיימ' ל' כר"ג בתרומותיו דרבא . בהאי עניינא תלמיד הוא דיתבי קיי' דרב נחמן ואין הלכה **הא**

כתלמוד במקום הרב ע"ל הרי"ף ז"ל וכתב הג"י סם לפרש דברי הרי"ף
 דהיכא שנאמר מהלכות רבא בלשון אמר לי רבא הו"י ושב רבא בשני ר"כ
 פנים בפנים או הילכתא כר"ג משום דאין הלכה כתלמוד במקום הרב אבל
 היכא שנאמר השלוחא בלשון רבא אמר לא הו"י רבא יושב לפני רבו
 במהלכות זה קיי"ל להלכה כרבא מטעם דהלכתא ככתרתי מחבבי ורבא וילך
 ע"ש בני"י : והנה בסוגיון דמס' מגילה ובמס' עירובין לפי גרסת הרי"ף
 והר"ש נאמר בלשון מתקיף לה רבא א"כ לא הו"י רבא או קמי' דר"ג פנים
 בפנים דאל"כ ה"ל לגרום מתקיף לי רבא וכיון שרבא פליג על ר"ג שלא
 בפניו קיימ"ל דהלכתא כרבא שהוא בתרא לפי הכלל שניתן לנו מהרי"ף
 ז"ל אמנם הרמב"ם דקטע טעמא דר"ג דקריאתה זו הי לולו והשמיע טעמא
 דרבא יש לומר דלהרמב"ם הו"י הגירסא מתקיף לי רבא והו"י רבא יושב
 כתלמוד בפני רבו ולכך השמיע הרמב"ם טעמא דרבא משום דאין הלכה
 כתלמוד במקום הרב ועפ"י יש ליישב דברי הר"ן ז"ל במס' מגילה דכתב על
 דברי הרי"ף מתקיף לה רבא הללו עבדי ה' ואכתי עבדי דאחשורוש אקלמתי
 דאמרינן אי הכי הללנמי נימא ע"ל הר"ן ולכאורה הוא זה שעת יתר ומאי
 צבי הר"ן בזה ולחזרה לוד מפרש הר"ן למי מתקיף לה רבא אמנם י"ל
 שכוונת הר"ן להוסיף מדברי שכתבתי ליישב שיטת הרמב"ם דקטע טעמא
 דר"ג משום דאין הלכה כתלמוד במקום הרב דרבא מתקיף לה רבא אמנם י"ל
 פנים בפנים ולכך מפרש הר"ן מתקיף לה למאי דאמרינן א"ה הלל נמי נימא
 לאשמעינן דהתקפתא דרבא הו"י בבית הגורש שלא בפני ר"ג ולא ה' כתלמוד
 היושב בפני רבו ושב נקטינן דהלכתא כרבא שהוא בתראי . ולפי"ז גם
 דברי המג"א בסו' תר"ג ס"ק ב' נכונים ושפיר נקט טעמא דרבא דלא קרינן
 הלל בפנים משום דאכתי עבדי דאחשורוש אקלמתי טעמא דר"ג הו"י
 ולפי הגירסא שלפנינו צ"ל נאמר בלשון רבא אמר וק לגירסו' הרי"ף והר"ש
 ז"ל נאמר בלשון מתקיף לה ואל"כ לא הו"י רבא מתוכה עס ר"ג פנים בפנים
 והלכתא ככתרתי מחבבי ורבא וילך ודעת הרמב"ם דפסק כר"ג משום דגרסתו
 הו"י מתקיף לי רבא וכו' הוא דעת יחיד עד גירסת הש"ס שלפנינו ונגד
 גירסת הרי"ף והר"ש ולכך השמיעו הפוסקים ולא נזכר בשום מקום מדיונה
 ככתב הרב המחירי דמי שאין לו מגילה לקרות בו חייב לומר הלל זה הוא
 רק לטעמא דר"ג דאמר קריאתו זו הילולו והרב המחירי נמשך אחר דברי
 הרמב"ם ז"ל דקטע טעמא דר"ג ופסק להלכה דמי שאינו קורא המגילה לריד
 לומר הלל ע"ש אבל אק קיימ"ל כרבא לפי גרסת הש"ס שלפנינו וכן לפי
 גרסת הרי"ף והר"ש והעיקר אצלינו כשיטת רוב הפוסקים דקיימ"ל
 כטעמא דרבא דלא קרינן הלל בפנים משום דאכתי עבדי דאחשורוש אקלמתי
ור"ה רחמי להבאון צרכי יוסף והבאון פרי מגדים באשל אברהם סו'
 תר"ג מתקפקים על דעת הרב המחירי וכתבו דאפשר גם לטעמא
 דר"ג אין לומר הלל למי שאין לו מגילה לקרות בו משום ד"ל לא פלוג
 רבן כהני דניא וחד מחילות כבוד תורתם הרב ועלום נראה לעג"ד דלא
 שייך בזה לומר לא פלוג דהא כבר הוכחתי לעיל דסוגיית הש"ס במס' מגילה
 ובמס' עירובין אולי כחכמים במס' פסחים וכן סובר רב יאודה אמר שמואל
 עס דנביאים תקנו וקצבו חובה לדורות לקרות הלל על כל זרה וזרה שלא
 חצוה ולכנגדאלין אומרים הלל וא"כ מי שאומר הלל בפנים אומר מתקנת
 נביאים שתקנו לומר הלל לדורות ולא הו"י לריד לזה תיקון חדש ציוני מרדכי
 ואכתהר כיון שכבר תקנו נביאים זה לחק עולם לדורות רק שתקנת חכמים
 ציוני מרדכי והאמר ה"ל הסיפך שקריאת המגילה הו"י במקום אמירת הלל לדעת
 ר"ג וממילא מי שאינו קורא המגילה נשאר עליו החיוב לומר הלל מתקנת
 הנביאים וגא שייך בזה לומר לא פלוג כיון שלא מצינו שתקנת חכמים הו"
 בדרך שלילה שלא לומר הלל בפנים אלא שתקנת חכמים הו"י דרך חיוב שיהי'
 חייב לקרות המגילה במקום אמירת הלל .

עוד רחמי להבאון צרכי יוסף בקנטרם שוירי ברכה העלה לדינא לחש
 ג"כ לדעת הרב המחירי וכדי ללאת לכל הדעות נכנס בפשר שמי
 שאין לו מגילה לקרות יאמר ע"ש הלל בלי ברכה. ואחר מחילת כבודו נראה
 לעג"ד שאינו כיון לעשות קן ודבר זה הוא חומרא דאחי ליה קולא דהא
 אמרו חז"ל כל הקורא הלל בכל יום ה"ז מתקן ומגדף ועיין בתנ"א ריש
 סימן תקפ"ד שהרבה לתמוה על האנשים שאומרים תהלים ברה"ו ויו"ה
 איך רשאים לומר הלל ומתקן התנ"א דאם אמרו דרך תמנה ולא לשקריאת
 הלל לית לן בה ואין זה בכלל קורא הלל בכל יום ועיין באל"י רבה סם
 ומשנה מי שנאסר ואינו יכול לקרות המגילה בפנים ויחוש לחומרת הרב
 המחירי יאמר הלל זה ודחי שאינו אומר דרך תמנה ובקשה דהא חובה ללאת
 ידי דעת הרב המחירי וא"כ יאז שכרו בהפסידו דהא לרוב הפוסקים קיי"ל
 כרבא דאין רשאי לומר הלל בפנים ואם אמר ה"ז בכלל מתקן ומגדף כדין
 האומר הלל בכל יום שלא בתקנת חכמים : לכן לעג"ד שדרך הכוון הוא מי
 שנאסר מלקרות המגילה יח' בשב ואל תעשה ולא יקרא הלל כיון דאין קיימ"ל
 כרבא לשיטת חז"ל פוסקים : ודברי הרב המחירי בפסקיו למס' מגילה
 כשעניס בדעת הרמב"ם : שהוא דעת יחיד נגד גירסת הש"ס שלפנינו ונגד
 גירסת הרי"ף והר"ש ודעת הר"ן כמו שבררתי לעיל :

דברי הק' **שמואל** סג"ל **לנרא** :

שלום וישע רב : לאחובי רבב דמופלא ודמופלא בתורה
 ויראה כבוד מוה' **שמואל** לרב נ"י אב"ד דק"ק אורכאין :

כג מכתבו הנעים הגיעני ואני מוקף כעת בחבילי ערדון ואין האמן
 מסכים עמדי לעיין אך לכבודו פניתי מכל עסקי להביב
 מופני הכבוד וע"ד שאלתו שאלת חכם בשוחט א' שנפל למשכב וכאשר הכבד
 חלז עליו שלח לקרות את הרב וכאשר בא הרב אליו אמר הנה להתוודות

על חטאיו ואיש לא הו"י עומם בחדר ואמר השוחט דרך וידוי שנשערוי
 נכשל בציאת ארומית ועתה נכשל בשתיית סתם יינם ולערוך ה' פעמים סמוך
 לתלוי מלא סכינו פגום אחר שחיטה והכשיר הבהמה ואחר שמע הרב דבר זה
 בדק אותה אם הוא שפוי בדעת וכאשר ראה שדעתו מיושבת עליו הלך הרב
 והטריף כל כלי ראשון מצעלי בתים אשר לא ימלט אחד מיושבי העיר שלא
 קנה ובישל מנשר הבהמות האלה ואחר שעמד השוחט מחליו העמיד לו הרב
 משגיח א' ששיגח על שחיטתו אמנם אח"כ נכנס רוח אחרת בהשוחט והוא
 תוור לקלוקלא ולהכחיש את הרב ואמר לא פעלתי און ומכחיש את כל דרכי
 הוידוי אשר התורה בפני הרב צעת חליו שמעולם לא אמר דבר מפגימת הכהן
 עוד זאת כתב מעל' שזה היוה שנים נמלא ג"כ כמה פעמים סכינו פגום אחר
 שחיטה . והנה לא נתבאר בדברי שאלתו איך הו"י המעשה בפנים ששברו
 שנמלא כמה פעמים סכינו פגום לאחר שחיטה אם הו"י זה בחזיר שהו"י חובה
 להכשיל באכילת בשר משחיטתו אשר נמלא סכינו פגום אחר שחיטה למה לא
 העבירו או ולכל הפחות הו"י ראוי להעמיד לו משגיח שיהי' עומד על ביו
 ולדוק הסכין אחריו ואפשר הו"י לו חיזה התגללות והו"י כעין עגבה לכן אין
 אפי יכול לדון שנים ששברו כ"א על מעשה האחרון בהודאת השוחט דרך
 וידוי בשעת חליו : והנה יש בזה צ' בחינות אחד אם השוחט היה נאמן
 במה שהודע דרך וידוי ואפי' אם הו"י נאמן אכתי כיון דליכא עדים בדבר
 כ"א הרב אב"ד והשוחט מכחיש אותו אם יש להרב נאמנ' עד השוחט או
 שאינו נאמנ' כ"א לעד אחד בהכחשה והנה קיי"ל דאין עד א' נאמן באיסורין
 כ"א בדבר שהוא בידו אף שעתה אינו בידו נאמן אם בפעם הראשון שנמלא
 א"ל נתנסך ייך אבל אם לא א"ל בפעם ראשון שנמלא ואמר לו אח"כ
 אינו נאמן כמו שכתבתי כל זה בש"ע י"ד סו' ק"ח חוראית שמעל' ליד לומר
 כיון שאמר כן דרך תשובה נאמן ומסתעי' לי' למעל' מתשובת חות יאיר
 סו' ע"ב שכתב באשה שאומרת דרך תשובה שזינתה נאמנת לאוסרה על
 בעלה לכאורה אין הגדון דומה דשם גבי האשה ליכא דבר המחיש אותה
 רק שאינה נאמנת מטעם שחא עיני' נתנה באחד לזה מהני להאמין לה אם
 אומרת כן דרך תשובה אבל בגדון דין שיש כאן חזרה מדבריו הראשונים יש
 לפסקק ולומר כיון שהשוחט הזה הוסיף הבהמות מתחת ידו בחוקת כשרות
 שנשחטה כראוי והניח למכור הבשר לחול שוב אינו נאמן אח"כ במה שהתורה
 בתלוי לומר שנמלא פגימות אחר שחיטה והאכיל לבני הקהלה ספק נבילות
 ואף שבספק אם נשחטה כראוי גרע טפי כיון שחוקת איסור אינה זבוחה
 מכייע לדבריו האחרונים אמרינן העומד בהמה בחוקת איסור מ"לפ"מ
 דפסקין בש"ע ס"ס א' והוא מתשובת מהר"ק בשוחט שהעיד עליו עד א'
 שלא שחט כראוי והשוחט מכחישו ע"א בהכחשה נאז כלום הוא ואתה שחיטה
 עומה ומותרת לכל העולם והטעם מפרש במהרי"ק דכיון שהשוחט נאמן
 מדאורייתא לשוחט נחשב כשני עדים שאמרו שנשחט כראוי ואין דברי עד
 המחכים במקום שנים ומשמעות דברי הש"ס ומהרי"ק אפי' אם באו צ' בבת
 אחת אפי' נחשב' דברי השוחט כאנים ועיין בתש"צ חלק ב' סו' פ"ט
 ע"ש וא"כ גם בגדון דין י"ל דבתמלה שהוסיף הבהמות בחוקת שחיטה
 כברה אם הו"י השוחט נאמן כשנים ושוב מה שחזר אח"כ צעת חליו ואמר
 שנמלא פגימות אחר השחיטה לא הו"י כ"א ע"א דעלמא ואינו נאמן וי"ל אפי'
 לדעת המהר"ל ומהר"ל בן נב והב"ח שחלקו על פסק מהר"ק וש"ע וס"ל
 דלא אמרינן באיסור כל היכא שהאמין ע"א הרי הוא כשנים והו"י זה הכחשה
 חד לגבי חד ואקמינן הבהמה בחוקת איסור ושחיטה זו האוסרה היינו דוקא
 קשצאים שניהם כא' או שהעד האוסר בא מקודם אבל כשהשוחט המתיר בא
 מקודם ונתקבלו דבריו לכ"ע אין ממש בדברי העד הבא אח"כ לומר שלא שחט
 כראוי דכל שנתקבלו דברי העד שוב אין א' יכול להכחישו וא"כ גם בגדון
 דין כיון שכבר נתקבלו דבריו הראשונים שנשחטו כראוי שוב אינו נאמן
 בדבריו האחרונים שאמר בשעת חליו אמנם אחר העיון קלת בגדון דין גרע
 טפי ויש להחמיר להעמיד הבהמה בחוקת אינה זבוחה ואין זה דומה
 לדינו של מהרי"ק כלל דשם השוחט שאמר ששחט כראוי עומד בדבורו וא"כ
 עדיין יש לנו עדותו הנחשב כשנים ואין ציד א' להכחיש אותו אבל בגדון
 דין כיון שהשוחט בעצמו תוור מדבריו הראשונים ואמר שנמלא פגימות בסכין
 א"כ לא נאמר לנו שום עד לומר שהתיר והוא ספק עכשו אם נאמין לדבריו
 הראשונים או לדבריו האחרונים ואין לנו עוד בידור כלל אם נשחט כראוי
 שוב אמרינן בהמה בח' בחוקת איסור אינה זבוחה עומדת עד שיוודע במה
 נשחטה ואסור מטעם חוקת איסור כיון שלא נתברר שנשחטה כראוי וגם
 הכלים שנתבשל בהן מנשר זה בחוקת איסור עומדי' ואין לגרד להקל מטעם
 ס"ס ספק שחא לא נאמן לדבריו האחרונים' וה"ת שנאמין לו שנמלא פגימות
 אחר שחיטה שחא בעצם המפרק' איפגמה כבר כתב בסו' ק"י ס"ק
 י"ב שאין זה ס"ס כיון שאינו מתהפך גם שם ספק חד הוא אם נשחט בפגימה
 או לא ע"ש ועוד למנה פוסקים לא מהני ס"ס במקום דאחזק איסורא
 ומכ"ש כבספק בשחיטה דגרע טפי כמו"ש בט"ו סו' ק"י ס"ק ט"ז ובש"ך סם
 ס"ק ס"ד ע"ש ועוד נראה לומר שאין זה בכלל ספק כיון דאיכא רגלים
 לדבר להאמין לדבריו האחרונים האיל והתורה זה בתלוי ואמר דרך תשובה
 ואפי' דבעלמא קיי"ל דאין אדם משיס עצמו רשע ואפי' צנים שאמרו לו
 אכלת חלב הוא נאמן לומר מויד הייתי ולא אמרינן צו' אין אדם משיס
 עצמו רשע ואמרינן אדרבא הרוגה' לעשות תשובה ואינו חובה להביא חלין
 בעורה כמו שכתבתי זה בסו' מס' ב"מ דף ג' ע"ב בסוף ד"ה מה אם
 ירצק וכו' ע"ש ומכ"ש בגדון דין שבודאי אמר כן דרך תשובה כיון שהו'
 מוטל בתלוי והתורה על חטאיו ורשה שלא יכשנו עוד מי שיש לו מנשר זה
 ומבלוע בכלים פש טא שנאמין לו וביתר יש לומר שהוא נאמן לפי מה שכתב
 אחת ז"ו הבאון ז"ל בנ"ב מה"ת בחלק א"ה הע תשובה ב"ג דף ט"ו ע"ב צ"ל
 ומה שרעה ליישב וכו' שם כתב אמתו ז"ל דדבר שהוא נאפרשי מאיסורא
 האדם

האדם נאמן על עצמו ולא אמרין צי' אין אדם משיב עצמו רשע והוכיח זה מתשנה דמס' סוטה דתני ואלו לא שותות האומרת עומה אני וכן כן שפיגל אם בידו נאמן אף שטושה עצמו רשע משום דאמרין שרונה להגיל אחיו הכהנים שלא יאכלו מבשר פיגול רק לפסול עצמו לעדות אינו נאמן ע"ש צו"ב והיינו כדברי התוס' במס' צ"מ הג"ל ואף שיש לכתוב בראיות אחרות הגאון ז"ל דבסוטה נאמנת משום דקינא לה ונסתרה ועברה על איסור יומד כבר היא רשעה על היחוד שנתחמה ע"ס האיש הזה אשר קינא לה בעלה ואיכא רגלים טובא שזינתה לכך נאמנת וגם ראי' מתוך המפגל יש לדחות כמו שמדחה בגמ' במס' גיטין דף כ"ד ע"ב דלמא חזינא בפשט ואף שזה הוא רק דמי' בעלמא דמדחה הש"ס שם דמתקן גדול צו"ב ח"ו ראי' דמא חזינא דחזינא בפשט מ"מ גם לשי' האמת אם נאמן הכהן לומר זבחים שקרבתו נתפגלו כשאר שפגלו בזויד ליכא הוכחה ואין זה דבר דוחק שיהי' לר"ך עדים שמתפלג דלפ"מ שכתבו התוס' במס' צ"מ דף ס"ב ע"ב צ"ד ה"ה ה"ה ח"ו דוקא דביבור ולא במחשבה לחוד ח"ו בלל הוא שימשו אחיו הכהנים בשעה שמתפלג ותמיד שכיחי הכהנים שמועין הדבר אך יש לי הוכחה אחרת לדברי אחרת"ו דדבר שבה לאכור לא אמרין אין אדם משיב עצמו רשע והוא דבשלהי מס' נדרים דף ל"א ע"א מוכיח הגמ' דמתניתין דתני בראשונה הו' אומרים אשה שאומרת עומה אני לך יולדת וטולת כתובה דמתניתין מייירי באשת כהן שאומרת נאכסתי דלי באשת ישראל ובשארומת שנבעלה צרנו ומי אית לה כתובה ע"ש בגמ' ואמאי לא הוכיח בגמ' בפשט דלי מייירי שאומרת שזינתה צרנו"ו מהמניח הא אין אדם משיב עצמו רשע ח"ו כשצאה לאכור עומה על בעלה נאמנת ואנו אומרים שאינה רוצה להכשיל את בעלה כיון שאכור"ו עליו כסברת אחרת"ו הגאון ז"ל הגם שאחרת"ו הגאון ז"ל צו"ב מה"ת חלק א"ה"ע תשובה קכ"ו דף ק"ט ע"ב צ"ד"ה אמנם אמרתי כתב קצת להשו"ך מדבריו הג"ל דהיכא דבא לקלקל אחרים לא אמרין דאמר כן דר"ך שצו"ב לאפרשי מליסורא ואינו נאמן לעשות עצמו רשע לקלקל אחרים הנה שם מתפלג בענין הל"ה שאמר התל"ה אחר התל"ה שהוא אחר הרגל ומתחלה הטע' את ה"ד לומר נאמי אחר בזה אין הדבר נוגע לעצמו כלל רק שר"ה לקלקל את היבנה להוכיח בזה ומפגל אחר"ו שלפי דבריו שהטעה את ה"ה ומדרי התל"ה אמרין שאינו נאמן לעשות עצמו רשע לקלקל אחרים אבל באשה שאומרת שזינתה ובכך שאמר שמתפלג בה לאכור על עצמו וגם על אחרים בזה שפיר אמרין שאומרין כן דרך תשובה ונאמן הואיל והי' בידו ויש בזה סברא מתוך שנאמן לשוי' אנפשי' תיכיה דליסורא נאמן ג"כ לאכור על זולתו כמו שאמרין במס' גיטין כ"ד ע"ב צו"ב בסופר שאמר שאומרת כתב שלא לשמו אינו נאמן. ואם אמר גוי"ן לא עבדתין לשמן נאמן ופירי' הש"ס מ"ש ומתוך מתוך שנאמן להפסיד שכרו הוא נאמן להפסיד ס"ת : וא"כ גם לענין א"ה משיב עצמו רשע ג"כ יש לחלק בזה דכשהדבר אינו נוגע לעצמו כלל אינו נאמן לעשות עצמו רשע ולקלקל אחרים אבל בדבר שאכור גם על עצמו נאמן ולא אמרין א"ה משיב עצמו רשע כיון שנאמן על עצמו לשוי' אנפשי' תיכיה דליסורא נאמן לאכור גם על אחרים ואמרין דלא תבי' נפשי' רשעא דכוונתו הוא להגיל אחרים מאיסור : היולא מזה דדבר איסור נאמן : ואמרין ומסתמא וזה לעשות תשובה מכ"ש היכא שידעין בודאי שאמר דרך יודיו ועושה תשובה כמו בנדון דין שהשוחט הי' מוטל בחלו והתורה על תנאיו בזה ודאי נאמן ויותר מזה נחבאר בתשובת חות יאיר סי' ע"ב הג"ל דגם בהתורה הבועל ג"כ נאמן לאכור אותה על בעלה מכ"ש בנדון דין שנאמן השוחט במה שאמר שמלא פגיונות בסכין אחר שחיטה ויפה עשה כבוד מעל' שאכור כל כלי ראשון הבלוע מבשר זה - ונ"ד ההכחשה שהשוחט מעיז פניו לכפור הכל ואמר לא פעלתי און והכחיש את היודיו ואמר שמעולם לא נמלא סכיני פגום אחר שחיטה : הדבר פשוט שכל אמרין בזה דין עד אחד בהכחשה המבואר בש"ע י"ד צ"מ א"ה : ואם נאמן נגד השוחט והכחשת השוחט לאו כלום היא ולא מציע' לדעת הגור צו"ב סי' קכ"ו דמפרש מה שאמר במס' גיטין כ"ד כל שבידו נאמן היינו שנתנו בידו לשומרו והיינו בעליו עליו ח"ו בודאי הרב נאמן דהא הוא עומד על כך להבטיח על השוחט אלא ח"ו לדעת ה"ב"ע דמפרשי' כדעת רש"י ותוס' דכל שבידו היינו מעטס מגו שהי' בידו לטמא ולאכורו עיי"ש בש"ך ר"ש סי' קכ"ו ג"כ בנדון דין הרב נאמן נגד השוחט שהרי ע"פ הדין אין השוחט רשאי לשחוט עד שמראה סכיניו לתוס' כמו שפסקין בש"ע י"ד סי' ח"ו ואף שצו"ב שם דהאידיך נהגו למנות אנשים יודעי' על השחיטה ובדיקה ולהם תנאי החכמים וגם בזמן הזה ליכא דין ת"ח כמו שהביא הש"ך ע"ס ס"ק כ"ט כל זה הוא בסתם חסם שבשיר שאינו נתקבל מהקהל נרצ ומורה אבל במקום שיש מרא' דאחרת שנתקבל מהקהל ידוע הוא שנתקבל מצני קהלתו להשגיח על כל דבר איסור והיתר וביחוד על השוחט ועל העובד בזה נכ"ע הרב נאמן הואל ובני הקהלה המונה על כך ורב שרואה בעצמו שהשוחט הוא חשוד הרשות נמונה בידו לפסלו מעטס שצני הקהלה המונה לכדוזה עדין תמונה דפסקין בש"ע י"ד סי' קפ"ה באשה שאמרה פלוני הכנס עיאר לי את הכתם והכנס אמר שהיא תקרת שהכנס נאמן ואף שהאשה נאמנת מן התורה דכתיב וספרה לה אש"ה הכנס נאמן נגדה הואיל והיא סומכת עליו ועיין בר"ן צפ' המדיר בשם הרמב"ן שהכנס נאמן אפי' להפסיד כתובתה וכן הוא גרסת הר"ף שם דכתב לכתב עדים צ"ד ר"ך שאלו להכנס והשתנה שקרא ע"ש ומכ"ש בנדון זה שכל צני מתא' סומכי' על הרב בענין השוחט פשיטא שהרב נאמן לומר שהשוחט התורה צפניו שמלא פגיונות בסכין אחר שחיטה ולאכור הכהנים וגם הרשות ביד הרב לפסול את השוחט הוא אחר שידוע הרב שהשוחט חזר לקלקול כיון שכתבש אותו : ואין להשיב ע"ז ממה דפסק בש"ע י"ד סי' ל"ט סעי' א' אצל הבדוק שלא כסדרן הי' ואחר מכתבו ואומר כסדרן מ'עמידן והבמה

בזכות היתר הרי נקט אמר הבדוק בה' הידיעה משמע שהוא הבדוק הממונה על הבדיקה אפי"ה מוהי הכחשת ע"א להכחשו כבר נחבאר אללי בתשובה אחת דליון הוא שגם האחר שמכתבו הוא ג"כ ממונה על הבדיקה דאל"כ יהיו דברי הש"ע כותרים דבס"ס א' פסק שוחט שהעיד עליו ע"א דלא שחט כראוי והוא מכתבו אין בדברי העד ממש נגד השוחט ובשר שחיטה זו מותר לכל ישראל ואף שחוקת איסור אינה זכות משיע' להעד המכתב אפי"ה השוחט נאמן אפי' לקולא נגד חוקת איסור ואיך פסק צ"מ ל"ט דהבדוק אינו נאמן נגד עד המכתב להחמיר א"ו דסי' ל"ט מייירי שנייהם הם בודקי' ויש לזה נאמנות כמו לזה כן מבואר אללי בתשובה אחת שכתבתי זה כמה שנים ומלאתי וראיתי להגאון תבואות שור צ"מ ל"ט סעי' ג' כשהעתיק דין זה נקט וכתב שני בודקים המכתבין ח"ו זה לומר כסדרן הי' וזה אומר שלא כסדרן ע"ש הרי שקדקד וכתב צ"ב דוקא דוקא אבל אינש דעלמא אינו נאמן נגד הבדוק הואיל וממונה על כך בזה נחתיא ובהא סלקינא דיפה קן ויפה הורה הרב אצ"ד שאכור הכלים שמתפלג צו"ב שער שחיטה זו אחר התורה עליו השוחט שמלא סכיני פגום אחר שחיטה וכל המערער על הוראה זו לא טוב עושה בעצמו וכל צני קהלתו מחייבים לנהוג איסור כמו שהורה להם הרב מרא' דאחרת והעושה שלום במחומיו הוא יעשה שלום עליכם ויבדק את עמו בשלום דברי יודיו הערירי וכתב בדיק רשות :

הק' שמואל סג"ל לנרא :

שלום וישע רב לכבוד אדוני ירדי רבני המופלא ומופלג בתורה ויראה הדרין וישענו כש"ת מוה' משה עלישטאבע לק"ק עיר חדש :

כד מכתבו הנעים הגיעני יום אחרון ואף כי אני כעת מוקף בכמה ערדות פיתתי מכל עסקי להשיב מפני הכבוד על דברי מעלתו וראשון נאמר על מה שהקשה על דברי תשובתי צו"ב מה"ת סי' ז' שכתבתי להכריע ללא בעינין ז"ו יומיסמעת הלידה מעת לעת כדעת התבואות שור ובסיו' התשובה כתבתי ואקול לא הפסיד כי בלא"ה הוא רק איסורא דרבנן דמן התורה לא נר"ך כלל להשהות ז' ימים דאולי' לי' בחר רובא דלאו נפליסס וע"ז חפס עלי מעל' מה אענה על ראי' אחרת"ו הגאון ז"ל צ"ב בספר דגול מרובה דאוכיח מסוגי' דר"ה דף ק' ע"א דפירי' הש"ס בעל מוס' מי מני אכיל לי' וכו' משמע שהוא מן התורה אהובי ידידי אחרת"ו הגאון ז"ל לא בספר דגול מרובה לכו' העלה ק' אלא אף גם צו"ב מה"ת בחלק א"ה"ע סי' י"ט ג"כ כתב הוכחה זו שהג"ד ימים הם דאורייתא :

אמנם אין מוה' שום השגה עלי חס' אני תפסתי דעת התוס' והרא"ש שכתבו דהג"ד ז' ימים הם דרבנן בעל הגאון בעל תבואות שור צ"מ ע"ו שהוא רק מדרבנן וכי כעורה זו חס' נימא המקיל לא הפסיד את יסמוך על דבריו בעלי התוס' והרא"ש ז"ל אך בעיקר ראיות אחרת"ו הגאון ז"ל שמוכח דהג"ד ז' ימים הם מן התורה מסוגי' דר"ה הג"ל והאסיף עוד צו"ב מה"ת בתשובה הג"ל : וכתב ומלאן קשה קצת על רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל שסובר כל הספיקות מותרים מן התורה יע"ש צו"ב מה"ת. ואני הנני מעתיק למעל' מה שכתבתי בגליון שם אחר שיצא הגו"ב מה"ת לאור עולם : והן כן הדברים הכתובים על הגליון שם עיין בספר טורי אפן להגאון בעל שאגת אר"י במס' ר"ה שהקשה על הגמ' מאי פירי' צ"ב מוס' מי מני אכיל לי' הלא ז' ימים לאחר הלידה הוא רק מדרבנן דמאורייתא אולי' בחר רובא דלאו נפליסס הם כמ"ש בתוס' בכמה מקומות : וא"כ איך שייך להקשות שצ"ב אכור דרבנן יעבור על איסור תורה להשהות הבכור בעל מוס' ז' ימים יותר משנה. ומתוך הטורי אפן שם דמה דצבור בעל מוס' נאכל תוך שנחו הוא רק מדרבנן אבל מן התורה מותר להשא' בכור בעל מוס' יותר משנה : ומה שטולל במשנה צפ' עד כמה בכור חס' וצבור בעל מוס' בחדא מחתא וליף להו אוקרא דלפני ד' אלקיך תאכלנו שנה בשנה. העיקר קרא קח על בכור חס' והתנא דמתני' כולל דרך אסמכתא גם בכור צ"מ מתא' קרא : ולפ"ז שפיר פריך הגמ' בעל מוס' מי מני אכיל לי' דהם נאמן והם אחרת"ו וכמו דצבור תמועין לו שנה משעה שנראה להראאה מן התור' כ"כ בכור בעל מוס' לו שנה משעה שנראה לאכילה מדרבנן. וזה דלא כנראה מדברי קצת מפרשים עכ"ל הגאון טורי אפן ז"ל ע"ש :

ומערה לפ"ז נדחה ראיות אחרת"ו הגאון ז"ל. אמנם בהרמב"ם צ"מ מהל' בשוח' הלכה ח' מפורש דלא כדעת הטורי אפן ז"ל הרמב"ם ע"ס הבכור נאכל בתוך שנתו בין הימים ובין בעל מוס' שנאמר לפני ד' אלקיך תאכלנו שנה בשנה וכו' צו"ב מוס' בשעריך תאכלנו עכ"ל. הרי מפורש בדברי הרמב"ם דדריש שנה בשנה הנאמר בבכור אלפניו על חס' וגם אלאחריו על צ"מ שנה בשנה תאכלנו ומי ית' מוס' וכו' : הרי מבואר דעת הרמב"ם דגם בבכור בעל מוס' שיהי' נאכל תוך שנחו הוא מן התורה. לפ"ז נסתר תירוט של הגאון בעל טורי אפן וקושי' אחרת"ו הגאון ז"ל מאוגי' דר"ה דפריך בעל מוס' מי מני אכיל קמה וגם נלכה :

אמנם אני אומר להרמב"ם לשיטתו בלא"ה לא קשה כלל ושפיר פריך הגמ' בעל מוס' מי מני אכיל לי' דהרמב"ם כתב צפ' ד' מהלכות מ"א הלכה ד' וז"ל אכור נאכל מן הבמה שטולדה עד ליל שמיני דכל שלא שנה ח' ימים בבמה הרי הוא כפגל ואין לוקין עליו עכ"ל. מלשון זה מוכח דאיסור אכילה תוך ח' ימים מיוס' שטולדה הוא מן התורה. דאל"כ למאי נר"ך הרמב"ם לכתוב ואין לוקין עליו ומי תעלה על הדעת שילקח בשביל איסור דרבנן : א"ו דהרמב"ם סובר דח' ימים להוליא תירי' חש נפל הוא מן התורה : ולפ"ז להרמב"ם לשיטתו שפיר פריך הגמ' בעל מוס'

האדם נאמן על עצמו ולא אמרין צי' אין אדם משיב עצמו רשע והוכיח זה מתשנה דמס' סוטה דתני ואלו לא שותות האומרת עומה אני וכן כן שפיגל אם בידו נאמן אף שטושה עצמו רשע משום דאמרין שרונה להגיל אחיו הכהנים שלא יאכלו מבשר פיגול רק לפסול עצמו לעדות אינו נאמן ע"ש צו"ב והיינו כדברי התוס' במס' צ"מ הג"ל ואף שיש לכתוב בראיות אחרות הגאון ז"ל דבסוטה נאמנת משום דקינא לה ונסתרה ועברה על איסור יומד כבר היא רשעה על היחוד שנתחמה ע"ס האיש הזה אשר קינא לה בעלה ואיכא רגלים טובא שזינתה לכך נאמנת וגם ראי' מתוך המפגל יש לדחות כמו שמדחה בגמ' במס' גיטין דף כ"ד ע"ב דלמא חזינא בפשט ואף שזה הוא רק דמי' בעלמא דמדחה הש"ס שם דמתקן גדול צו"ב ח"ו ראי' דמא חזינא דחזינא בפשט מ"מ גם לשי' האמת אם נאמן הכהן לומר זבחים שקרבתו נתפגלו כשאר שפגלו בזויד ליכא הוכחה ואין זה דבר דוחק שיהי' לר"ך עדים שמתפלג דלפ"מ שכתבו התוס' במס' צ"מ דף ס"ב ע"ב צ"ד ה"ה ה"ה ח"ו דוקא דביבור ולא במחשבה לחוד ח"ו בלל הוא שימשו אחיו הכהנים בשעה שמתפלג ותמיד שכיחי הכהנים שמועין הדבר אך יש לי הוכחה אחרת לדברי אחרת"ו דדבר שבה לאכור לא אמרין אין אדם משיב עצמו רשע והוא דבשלהי מס' נדרים דף ל"א ע"א מוכיח הגמ' דמתניתין דתני בראשונה הו' אומרים אשה שאומרת עומה אני לך יולדת וטולת כתובה דמתניתין מייירי באשת כהן שאומרת נאכסתי דלי באשת ישראל ובשארומת שנבעלה צרנו ומי אית לה כתובה ע"ש בגמ' ואמאי לא הוכיח בגמ' בפשט דלי מייירי שאומרת שזינתה צרנו"ו מהמניח הא אין אדם משיב עצמו רשע ח"ו כשצאה לאכור עומה על בעלה נאמנת ואנו אומרים שאינה רוצה להכשיל את בעלה כיון שאכור"ו עליו כסברת אחרת"ו הגאון ז"ל הגם שאחרת"ו הגאון ז"ל צו"ב מה"ת חלק א"ה"ע תשובה קכ"ו דף ק"ט ע"ב צ"ד"ה אמנם אמרתי כתב קצת להשו"ך מדבריו הג"ל דהיכא דבא לקלקל אחרים לא אמרין דאמר כן דר"ך שצו"ב לאפרשי מליסורא ואינו נאמן לעשות עצמו רשע לקלקל אחרים הנה שם מתפלג בענין הל"ה שאמר התל"ה אחר התל"ה שהוא אחר הרגל ומתחלה הטע' את ה"ד לומר נאמי אחר בזה אין הדבר נוגע לעצמו כלל רק שר"ה לקלקל את היבנה להוכיח בזה ומפגל אחר"ו שלפי דבריו שהטעה את ה"ה ומדרי התל"ה אמרין שאינו נאמן לעשות עצמו רשע לקלקל אחרים אבל באשה שאומרת שזינתה ובכך שאמר שמתפלג בה לאכור על עצמו וגם על אחרים בזה שפיר אמרין שאומרין כן דרך תשובה ונאמן הואיל והי' בידו ויש בזה סברא מתוך שנאמן לשוי' אנפשי' תיכיה דליסורא נאמן ג"כ לאכור על זולתו כמו שאמרין במס' גיטין כ"ד ע"ב צו"ב בסופר שאמר שאומרת כתב שלא לשמו אינו נאמן. ואם אמר גוי"ן לא עבדתין לשמן נאמן ופירי' הש"ס מ"ש ומתוך מתוך שנאמן להפסיד שכרו הוא נאמן להפסיד ס"ת : וא"כ גם לענין א"ה משיב עצמו רשע ג"כ יש לחלק בזה דכשהדבר אינו נוגע לעצמו כלל אינו נאמן לעשות עצמו רשע ולקלקל אחרים אבל בדבר שאכור גם על עצמו נאמן ולא אמרין א"ה משיב עצמו רשע כיון שנאמן על עצמו לשוי' אנפשי' תיכיה דליסורא נאמן לאכור גם על אחרים ואמרין דלא תבי' נפשי' רשעא דכוונתו הוא להגיל אחרים מאיסור : היולא מזה דדבר איסור נאמן : ואמרין ומסתמא וזה לעשות תשובה מכ"ש היכא שידעין בודאי שאמר דרך יודיו ועושה תשובה כמו בנדון דין שהשוחט הי' מוטל בחלו והתורה על תנאיו בזה ודאי נאמן ויותר מזה נחבאר בתשובת חות יאיר סי' ע"ב הג"ל דגם בהתורה הבועל ג"כ נאמן לאכור אותה על בעלה מכ"ש בנדון דין שנאמן השוחט במה שאמר שמלא פגיונות בסכין אחר שחיטה ויפה עשה כבוד מעל' שאכור כל כלי ראשון הבלוע מבשר זה - ונ"ד ההכחשה שהשוחט מעיז פניו לכפור הכל ואמר לא פעלתי און והכחיש את היודיו ואמר שמעולם לא נמלא סכיני פגום אחר שחיטה : הדבר פשוט שכל אמרין בזה דין עד אחד בהכחשה המבואר בש"ע י"ד צ"מ א"ה : ואם נאמן נגד השוחט והכחשת השוחט לאו כלום היא ולא מציע' לדעת הגור צו"ב סי' קכ"ו דמפרש מה שאמר במס' גיטין כ"ד כל שבידו נאמן היינו שנתנו בידו לשומרו והיינו בעליו עליו ח"ו בודאי הרב נאמן דהא הוא עומד על כך להבטיח על השוחט אלא ח"ו לדעת ה"ב"ע דמפרשי' כדעת רש"י ותוס' דכל שבידו היינו מעטס מגו שהי' בידו לטמא ולאכורו עיי"ש בש"ך ר"ש סי' קכ"ו ג"כ בנדון דין הרב נאמן נגד השוחט שהרי ע"פ הדין אין השוחט רשאי לשחוט עד שמראה סכיניו לתוס' כמו שפסקין בש"ע י"ד סי' ח"ו ואף שצו"ב שם דהאידיך נהגו למנות אנשים יודעי' על השחיטה ובדיקה ולהם תנאי החכמים וגם בזמן הזה ליכא דין ת"ח כמו שהביא הש"ך ע"ס ס"ק כ"ט כל זה הוא בסתם חסם שבשיר שאינו נתקבל מהקהל נרצ ומורה אבל במקום שיש מרא' דאחרת שנתקבל מהקהל ידוע הוא שנתקבל מצני קהלתו להשגיח על כל דבר איסור והיתר וביחוד על השוחט ועל העובד בזה נכ"ע הרב נאמן הואל ובני הקהלה המונה על כך ורב שרואה בעצמו שהשוחט הוא חשוד הרשות נמונה בידו לפסלו מעטס שצני הקהלה המונה לכדוזה עדין תמונה דפסקין בש"ע י"ד סי' קפ"ה באשה שאמרה פלוני הכנס עיאר לי את הכתם והכנס אמר שהיא תקרת שהכנס נאמן ואף שהאשה נאמנת מן התורה דכתיב וספרה לה אש"ה הכנס נאמן נגדה הואיל והיא סומכת עליו ועיין בר"ן צפ' המדיר בשם הרמב"ן שהכנס נאמן אפי' להפסיד כתובתה וכן הוא גרסת הר"ף שם דכתב לכתב עדים צ"ד ר"ך שאלו להכנס והשתנה שקרא ע"ש ומכ"ש בנדון זה שכל צני מתא' סומכי' על הרב בענין השוחט פשיטא שהרב נאמן לומר שהשוחט התורה צפניו שמלא פגיונות בסכין אחר שחיטה ולאכור הכהנים וגם הרשות ביד הרב לפסול את השוחט הוא אחר שידוע הרב שהשוחט חזר לקלקול כיון שכתבש אותו : ואין להשיב ע"ז ממה דפסק בש"ע י"ד סי' ל"ט סעי' א' אצל הבדוק שלא כסדרן הי' ואחר מכתבו ואומר כסדרן מ'עמידן והבמה

הנה יש בזה מהלכות צין הפוסקים אחרונים : והאמ"ו הגאון ז"ל בס' נו"ב מ"ק בח"ד סי' ט"ו ג"כ נוטה לדעת המתירין וגם אני מן המתירין וכן נהגין פה קהלתנו להקל בזה .

אמנם כל כי האו מלהא כהלוך במחלוקת הפוסקים ואין מקריע ציניהם כי האוסרים והמתירין הם שווים צמנין יכול כל רב ומ"ל להורות במקומו אם הוא נשאל עליו כפי שיקול דעתו וכפי הכרחו לו אם להקל אם להחמיר באופן שאין שם מנהג ידוע אבל הסכבר נהגו במקומו לחוש לדברי האוסרין אין להמורה לפרוץ נגד צויה שנהגו לאסור ע"פ פוסקים המתירין ועוונת פנים הוא לו לאותו האיש אשר מלאו לבו לבלות דקפסק לשוחטוביבמקומו שונים להכריע כדעת המקינין . ולא תש כלל אם כבר חכם מורה הוראה באחד המקומות אשר גדול ממנו בתורה ובחכמה אין זה כ"א רוח יתירה בגובה אפו כל ירושם אם הוא גדול להכניס ראשו בין הרים גדולים : גלל קן אין לכס לזוז ממה כהורה לכס הרב אב"ד דק"ק פלוני ותו לא מירי ומפני הטורדה וגם אני כעת בזמן חוץ לעיר לעסוק בדפוסות לכן ההכרח לקלר :

הק' שמואל סג"ל לנדא

להרב המופלא ומופלג בתורה החרף ובקי בש"ת מוה' געץ נ"י אב"ד דק"ק עגרתוע :

כו כה ששאל לפרש דברי האמ"ו הגאון ז"ל מה שכתב בו"ב מה"ת בחי"ד סימן ל"א שיש חלב בין זלע י"א לזלע י"ב ותמה מעל שאין טהורין ק . אביר למעל כוונת האמ"ו הגאון ז"ל ובאמת ראוי לפרסם על דבר המכשלה אשר רחיתי בכמה גדולות שיש בהם מוח מניחם פנים י"ב זלעות דהיינו במלכד י"א זלעות גדולות שיש בהם מוח מניחם עוד אחת מללעות קטנות שאין בהם מוח והטבחים מנקריסוק מעט מהקרוס אשר לזד הכסלים כפי המצואר ברי"א סי' ס"ד כע"ז בהג"ה וי"א להם טעות זה ממה שראו בתשובת משה"ת צמנין שכתב המנהג לטעות האז של פנים י"ב זלעות ומה שנהגים להניח לזע אחת לזד אחרים הוא חומרא בלי טעם . וטעות זה וזהו דעתו להם שכבר נהרג בעל משאת צמנין מונה י"א זלעות גדולות שיש בהם מוח וגם אחת עם זלעות קטנות אשר הם לזד אחרים וזה הוא טעות כי הרב משה"ת צמנין התחיל לטעות מן החלת זד האזר והכניס צמנינו גם צ' זלעות קטנות הנחתכים עם החזה ולכך עלה לו מנין י"ב וי"ג זלעות השייכים לזד פנים דהיינו צ' זלעות בזלד האזר שנחתכים עם החזה וי"א זלעות גדולות שיש בהם מוח שהם י"ג זלעות ובוה טעיר כתב בהמנהג להניח לזד פנים י"ב זלעות : וזה שמתניחם הללע י"ג לזד אחרים הוא חומרא בלי טעם וכונתו על לזע י"א שהוא לזע אחרונה מללעות גדולות שיש בהם מוח אבל לדין האזר זלעות קטנות הנחתכים עם החזה אין קראים אללנו זלעות כלל וקראים חזה כמ"ש הש"ך בריש סי' כ"ד בשם הראב"ן וי"א לפי לזון המורגל אללנו מתחיל עם זלעות מללע גדולה שיש בו מוח ומגד הנוזאר ח"כ כשכלו כל י"א זלעות גדולות שיש בהם מוח אז צבשר שאחרי' שבינה לבין הללע י"ב הקטנה שאין בה מוח לזד אחרים יש שם חלב הן לזד הגב והן לזד תטה וכן כתב הרב פרי מגדים בי"ד סי' ס"ד כע"ז . בשפתי דעת וכן הן דברי האמ"ו הגאון ז"ל בו"ב מה"ת בחי"ד סי' ל"א ואם עושים הלד פנים גדולה יותר מ"א זלעות גדולות שיש בהם מוח אז צריך אומן ובקי לנקר החלב וקדומים האלה ואין לסמוך על הקבץ כמו שפסק האמ"ו הגאון ז"ל : לכן במקום שאין שם בקי צניקור דאחרים צריכים להבטיח על העצם שלא ישעה הלד פנים יותר מ"א זלעות גדולות שיש בהם מוח וכל ג' זלעות קטנות שאין בהם מוח יניח לזד אחרים :

כ"ד העמוד הק' שמואל סג"ל לנדא :

שפעת שלומים אלף לכבוד ארו' א"נ ירדו האלוף ודורנו המופלא ומופלג בתורה בש"ת מוה' נפתלי הירש גונדלפינר נ"י לק"ק ליבחהוויץ

כח מכחבו הכעים הבעני ואני כעת אינני צמוג בהריונות וראשי כבד עלי ואני אפשר לי לציין כראוי ואף גם זאת השליח אשר הביא האיגרת מחוץ לדרכו ורובה בתשובה לכן ההכרח להשיב מה שנלעג"ד בהשקפה הראשונה : והנה שאלתו ח' מצני עירו קנה כאן אלל סותר ח' אורז וכאשר הסתפק מאורז הזה איזה ימים מלאו צמים כאשר רחמו האורז קודם הבישול כנהוג יתושים קטנים ובשעת הבדירה לא נמצא בו דבר וזה מעל' לרחוץ האורז היבב ולחלוט אותו ברותחין איזה פעמים ולשפוך המים עם הברעיים הצפים למעלה עד שיהי' נקי מכל סיב וכחצ מעל' טעמו ומתוקו יטן שבשעת הבדירה לא נמצא באורז כוס תולעת ובודאי צייתושים המה בתוך הברעינין ולהיות כי האורז איש גדל במדינתנו ומביאים האורז לכאן ממדינות רחוקות ומסתמא הוא לאחר י"ב צודש ודיו ברותחין כמ"ש הש"ך בסו' פ"ד סי' כ"ד : וכחצ מעל' שיש לזלד להקל מטעם ס"ס ספק לאחר שכבר נתבשל ספק אם הי' עם תולעת ושמה נימוח שהרי לא נמצא בו לאחר הבישול רק לאחר הרחילה ואירע עם מעשה שערבו מאורז זה עם קטניות והניחו בו צבד הרבה ונתנו לתוך התנור מע"ש בהעממה עד יום השבת כדרך מדינה זו : ומורה אחד אשר את התבשיל וגם הורה בהכלים אשר האורת זה נתבשל בתנור צריכים הגעלה באמרו כי לאחר הרחילה

פעמים נמצא צמנין של רהיזה שנית עוד תולעים או יתושים וכוון שאינו ידוע אם התלעית בתלע או במחוצר אכור כמ"ש בש"ע כי הג"ל סעיף א' פרי קהלה ליש ואינו ידוע אם בתלע או במחוצר אכור . ומעל' עומד בהוראתו וצביון ראוי' ממה שכתב הט"ז שם ס"ק י"א בשם הרש"ל דבדבר שאינו מלאו' צו כנימתו אמרין מעלמא אחי ולא חיישינן לטעי מהגי שנמלאו :

הנה אני אומר דהוי' צודבא מורבנן איש רביו של מעל' לא יפה הורה בזה על שהפריז על המדה לאסור גם הכלים שנחבשל צו האורז הזה : לא מצעי' שמסתמ' אין לך פרי שאין בו ס' צבד טעם התולעת שבתוכו אלל אפי' ניתא שבפירות קטנים אין הכלל זה מוסכס כמ"ש הש"ך סי' פ"ד בס"ק למ"ד שהש"ך שם מחמיר לומר שצריך ס' נגד כל הפרי לדין דקיי"ל חתיכה עצמה נעשה כבילה חף בשאר איסורים : מ"מ הכריע שם לחלק בין זבובים לתולעים : דצבובים נפשו של אדם קנה בהן אין הצלע מהם אכור וא"כ אם מה שנמצא באורז הזה הם נראים כיתושים : בזה בודאי נפשו של אדם קנה בהן ובודאי אינו נאכר הצלע מאורז זה : דהא בס"ס ק"ד מחשב גם יתושים צבובים שגפשו של אדם קנה בהן ואם הם תולעים מחמיר צו הש"ך ומשיב על הרב צמ"ח שהטוה תולעים לזבובים : והש"ך הביא ראוי' לסתור מהרשב"א והרמב"ם שחלקים בין זבובי' לתולעים : הן אמת לפני מה שחדשתי בילדותי בלימוד התלמודים ליבד דברי רש"י ז"ל : יש להוכיח שדעת רש"י דגם בתולעים הוא טעם פגום ואינו נהנה באכילתו דהנה צמ"ח חילין דף ס"ד ע"א אמר רב האנא לא לשפי אינש שיכרא בצבובי' באורת' דלמא פריש לעיל מנצבייתא והדר נפל לכסא והוי עובר משום שרץ הארץ על הארץ ופירש"י שם בד"ה באורת' שאם תפול תולעת על הקשין לא ירחטו : ומשם תפול אל הכלי ולמחר כשירחטו יהא סבור שלא יתה מן השכר לקשין ותולעת המים מותרת עכ"ל רש"י ז"ל . ולכאורה הוא פליאה גדולה למה צריך רש"י ז"ל לומר שחשב הוא שירחטו למחר ויהא סבור שלא פירש וישתה ויזנה משמע דאם יפול התולעת והוא לא ירחטו למחר וישתה ליבא חשב איסור . והוא תמוה דאף אם לא ירחטו התולעת וישתה ג"כ נבשל באיסור בשוגג כששתה תולעת ובי' צריכין אנו להסיר המכשלה שלא יבשל אדם באיסור חף אם לא ידע שיש כאן האיסור ולמה לא פירש רש"י ז"ל בפשוט דלא לשפי אינש שיכרא בצבובי' באורת' דמ' יפול התולעת על הקשין והדר נפל לכס' והוא ישתה השכר עם התולעת ואף שישתה צמחית לילה באופן שלא ירחטו מ"מ טביר איסור' דשתה תולעת שפירש' ובאמת הרי"ף והרמב"ם והאור וש"ע בסו' פ"ד כע"ז ג' כתבו סתמ' דאין לסנן בקיטומים ובקש' צבילה דמאח יתורו ויפול משם לתוך הכלי ויבא לשתות ע"ש . הרי שכתבו סתם דחיישק שיבא לשתות ונמה האריך רש"י ז"ל לומר שיראה התולעת וישתה למחר בטובה עם התולעת שיהי' סבר שלא פירש :

ולישב פירש"י ז"ל אמרתי בלימוד הישיבה לפני דאק קיי"ל בכל התורה דדבר שאינו מתכוון מותר ובשאר איסורין מותר דבר שאינו מתכוון אפי' לכתחילה כמו דקיי"ל דמותר כמות מותרין כדרך כלבד שלא יתכוון בצחיה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים דק הלעטין מפשילין לאחריהן במקל . ואמנם באכילת איסור לא שייך לזון צו דבר שאינו מתכוון דקיי"ל המתעסק בתנאים וטירות חייב חטאת שק נהנה ולכך בכל אכילת איסור אסור דבר שאינו מתכוון משום שהוא נהנה : ומעתה יש לומר דרש"י ס"ל כדעת הד"מ דגם בתולעים טעמם פגום ובוה ה' דבר שאינו מתכוון מותר כמו בכל איסורין דכיון שאינו נהנה : ולכך ס"ל לרש"י דמשום חשב שישתה השכר עם התולעת בלי כוונה לא הוי אסרי לשפות שיכרא באורתא דאף שיפול לתוך הכלי והוא ישתה ולא ירחטו התולעת ליבא מכשלות איסור דכיון שהוא מתעסק בשתיית השכר שהוא היתר ושתה גם התולעת הוי דבר שאינו מתכוון ודיו מתעסק בתלבים לא שייך כאן כיון שאינו נהנה דטעם תולעת הוא פגום : ולכן כתב רש"י ששתה למחר ביממתו ויראה התולעת ויהי' סבר שלא פירש וישתה בטובה : ובוה בודאי נכסל באיסור שהוא מתכוון לאכילת התולעת : הן נראה לי בדעת רש"י ז"ל : ואין להקשות לתה הולרטו כלל בדיקת פירות וירקות תולעים הא הוי דבר שאינו מתכוון : ז"א דכיון דידוע דשכיחי תולעים באותן פירות וירקות ואינו חושש לזדוק ולהסיר התולעים הוי מתכוון לחסל גם התולעים ולכן צריך בדיקה : אבל צבבר ס"ל לרש"י דכיון שהוא מסק השכר לא יעלה על דעתו ששכר צבבר תונעת ויהי' סבר שנחלקו התולעים ע"י הסטון : ואם ישתה התולעת שחור ונפל לשם ולא יראה התולעת הוא דבר שאינו מתכוון לכן פירש רש"י שיראה התולעת רק שיהי' סבר דלא פירש וישתה בטובה ככ"ל . הרי מוכח לשפורה דרש"י סובר דגם בתולעים טעמם פגום : אף חף שדברים האלה הם נומים ומתקבלים ליישב דברי רש"י ז"ל : עם כל זה אני כי תולעת ולא איש אינו כדאי להכריע ונהקל צבבר שהוא מפורש ברשב"א ובחוקק דטעם תולעת איש פגום : וכן הכריע הש"ך וחלילה לי לעשות אפי' סמוך בעלמא מדברים האלה : אמנם צמחין דין חף שבתוך האורז הם תולעים נומים ולא יתושים ג"כ אין לאסור התבשיל הזה : כיון שמעורב בו הרבה קטניות ובשר ומים : וכן פסק הט"ז שם בס"ק ע"ז דאם יש בתבשיל גם דברים אחרים שהוא מותר .

ועוד אני אומר דודאי לאו בכל גרעין וגרעיני האורז יהיו תולעים ומסבירא המיטעקא דמיטעקא אשר בתנור תולעת כיון שבשעת הבדירה ובדיקה איש נראה בהם דבר רק שפי' רחילה נמצאו תולעים צמים יש לפשוט שרק במיטעק גרעין הם התולעים ואין לנו לגבב תומרות כאלה לבלות ממון של ישראל : וזה גופא חומרא גדולה לומר שהגרעין אשר צו התולעת נעשה כבילה כיון שכל התבשיל נעשה בצוק ואח"כ מעמידין הקדירה עם כל התערוב' אלל האש או לתוך התנור לבשל ומתקב בשמחיל לצרית

להתנור מע"ש אין להקל בשביל ספק נימוח אך אין לנו לריבין לזה : ואלבד
 האי ספק יש כמה ספיקות להקל : אחד שמה התלוינו במחור וכיון שקרוב
 הדבר שהאורו זה עבר עליו יותר מ"ב חודש : א"כ הוי עפרא בעלמא :
 ואח"ל שהתלוינו בחלוש שמה חזלו כל התולעים ע"י הרחיצה במים קודם
 בישלו . ואח"ל שלא יצאו כל התולעים שמה לא פירשו לחזן : והאורו שלא
 נתבשל עדיין יש לנהוג בו כמבואר בש"ע סעיף ח' שמתחלה ירחיץ במים
 זונגים היטב עד שיהי' חנוקה מכל סוג ואח"כ יתגס במים זונגים עוד
 הפעם שהמנוקב יעלה למעלה : ואח"כ יתגס במים רותחים : וכל זה אם
 לא נמצאו עליהם מילווין בשעת הבדירה אבל אם נמצאו עליהם מילווין
 אין להקל ולא מהי הרחיצה לדבריה ע"י הרחיצה דרך המילווין לדבק
 באורו יותר . וכן מנהגין בכל תפוזות ישראל שלא לאכול פירות אשר
 נמצאו בו מילווין בשעת הבדירה והבדיקה : וכל זה אם החזק כל האורו
 שנמצא שם חלל הסוחר הזה שיש בו התולעים : דאל"כ בלא"ה יש להקל
 מטעם כאן נמצא וכאן הוי' . או שמה עתה התלוינו : וישן שמתוך מכתבו
 נראה שאין ספק בזה שכל האורו הזה החזק שם שהתלוינו : לכן אין להאריך
 בזה . כ"ד ידירו הכותב בידיים רפות ומלפס לתשועה :

הק' שמואל ט"ל לנדא :

כט בענין הוראת אה"מ הגאון ז"ל בכח והתירה בדג שקשקו
 נקלפים בכלי או ע"י שריית בני אשר שקרוין לויגט עיין
 בנו"ב מה"מ ח"ד תשובה כ"ח כתב הגאון מהר"א בעל החיבור ספר אור
 חדש אב"ד דק"ק קאלין תשובה אחת לפקפק על הוראת אה"מ הגאון ז"ל
 ושלח תשובה היא חלינו ב"ד מו"ש ואנחנו השבנו להגאון בעל אור חדש
 ואחר משה ומתן של הלכה שהי' ציינו חזר הגאון הג"ל מדבריו והסכים
 לדעת והוראת אה"מ הגאון ז"ל ואינו לא הכנסתי תשובות הללו בתוך תשובות
 שלי באשר נכתבים בשם הג"ד מו"ש : אך אלה הדברים א"ר הכבתי
 אני לבדי להגאון בעל אור חדש לא אחת מלשונו באשר שיש בהם תועלת
 לדון כל אשר דאיכא לבדורי מדריגין ולא סומכין על רובא : ולפי על חוקה
 וס"מ אשר יש בו כמה עיונים בדיעות הפוסקים ז"ל : וזה החלי :

הרב צ"י צ"ד ס"י פ"ג וכן מור"ם בהג"ה שם פסקו דמה דסומכין
 אקשקשים לביומן טהרה הוא דוקא כשהם נקלפים שפיר מעל העור
 אבל אם אין נקלפין מעל העור אין זה סימן טהרה : וכן הביא הרב
 המגיד בסוף פ"א מהל' מ"א ע"ש ודבר זה למדנו מתורת משה הרמב"ן
 ז"ל דכתב בפירושו על התורה בפ' שמני דקשקשים הם סימן טהרה
 דוקא כשהם נקלפים מעל העור כמ"ש ושריון קשקשים הוא לבוש שהי'
 כעין לבוש : אבל אם אין נקלפים מעל העור לא נחש בו לסימן טהרה
 עכ"ל : והא"מ הגאון ז"ל בתשובה בנו"ב מה"מ בח"ד תשובה כ"ח הקשה
 ע"י ממה דאי' במ"ס ע"י דף ל"ט ע"א ר' אשי איקלע לטמוריה אייתי
 לקמי' האי טוגא דהוי דמי ללפוחא נקטי להדי יומא (נגד השמש) חוי דהוי
 ב"י צימחי ושריא ולדברי הרמב"ן ז"ל קשה מה צריך דחוי לעין הממש שהיו
 בו צימחי אכתי מאן יימר שהיו נקלפים ממנו והי' לו לכסות : ע"כ קושי'
 אה"מ הגאון ז"ל וסיים שם אשכ"ח מי ירום ראש להקל ענן הרמב"ן ז"ל
 ופוסקי' שהביאו ואין חלק עליהם . ע"ש בנו"ב מה"מ ח"ד ס"י כ"ח
 ובתשובתי שם ס"י כ"ט וס"י ל' : והנה נראה שהב"ח צ"ד ס"י פ"ג הרגיש
 בזה אך דבריו תמוהים ולא העלה חרונה לקושי' זו : וזה לשון הב"ח שם
 שהקשה למה השמיטו הפוסקי' הך עובדא דד"א וכמו שהביאו הבדיקה שזכר
 שם בש"ס שר"ע בדק דג והפי' בדקלאומלל בו קשקש' וכן אריך עובדא
 דד"א אשי שם דהפי' במשכילי חיוורי : והך עובדא דד"א דבדק להדי יומא
 השמיטו הפוסקי' . וכאב הב"ח שם וז"ל וי"ל דהך בדיקה להדי יומא לא
 אינטיירך לפרש דפשיטא היא דכיון דחויין ב"י צימחא דשריא א"י איפכא
 דלהדי יומא לא יצאנו מידי ספק דלמא לא תהא נקלפת מעל העור דג ואינו
 קשקשת ור' אשי נמי לא שריא האי טוגא דחוי ב"י צימחא אלא לאת
 שקלפיהו ביד או בכלי ולכך לא הציט להוכיח האי בדיקה עכ"ל הב"ח ע"ש
 ודבריו תמוהים דעיקר חסר מהספר דאם באמת בדק ר' אשי האי טוגא אם
 קשקשו נקלפים ה"ל להש"ם לפרש ולומר נקטי' להדי יומא ויקלף מני'
 צימחי ואיך יתכן להשמיט עיקר הבדיקה וליתן מקום לטעות דלשון נקטי'
 להדי יומא ושריא משמע שלא הי' שם בדיקה אחרת כ"א ראיית עין לבד
 השמש בלבד ולא שהוצרך גם לכסות את הס נקלפין . והנה הגאון בעל
 אור חדש כתב חלינו לתוך קושי' אה"מ הגאון ז"ל ד"ל דברו דגיסא נמצא
 שהם קשקשי' כמה נקלפים מהעור רק המיעוט הוא שיש להם קשקשי' ואיך
 נקלפים והם חכורים למ"ש הרמב"ן ז"ל ור"א התיר דג שראה ב"י צימחי
 ונא בדק את הס נקלפים מהעור היינו משום דמתוך עצמו על הרוב דגים
 שקשקשיהם נקלפים מהעור וכיון דאיכא חוב סומכין ארוב' בכל מקום
 ומסתמיט ל' להגאון הג"ל מדברי הב"ח הג"ל דכיון דהב"ח בתימון
 בתרא מביא הך עובד' דר"א וכסת דר"א באמת בדק האי טוגא וראה דקשקשין
 נקלפי' והיינו מטעם זה דר"א סמך ארוב' דקשקשין נקלפי' ולפי"ד נראה
 להוכיח להיפוך דע"כ הב"ח בתימון קמא לא ס"ל סברא זו לומר דר"א
 סמך עצמו ארוב' דאל"כ לא די שהב"ח לא הועיל כלום בתימון זה אלא
 שנתחזק התמי' ביותר למה השמיטו הפוסקים הך עובדא דר"א כיון שיש
 בו חידוש דין שאם ימצא דג שיש בו קשקשין טוב אין לנו לריבין לבדוק את
 נקלפין מהעור וסומכין ארובא וכל' כי האי מילתא ה"ל להשקש'י'
 להשמיטו : אך כיון שצדקה רבה אמר להא מלמא לא מוניחין ל' . ונלע"ד
 לומר בזה פרפרת אחרת לישב עיקר תמימה הב"ח וליתן טעם לשבח למה
 השמיטו

להרחיח מולך הטעם בכל הקדירה ומגטרף כל מה שבקדירה לטעל : רק
 כחיישין לה מפני שחשבו התולעת לאיסור דבוק . ושמה אין הרוטב יכול
 לבוא לשם במהרה . ועיין בס"י ל"ב סעי' ד' בהגה ובט"ו שם ס"ק י"א וי"ב
 ואיך נלטרף כל אלה חומרות לאיסור דבוק וחשש רחוקה שמה נשאר לבדו
 הגרעין הזה ונעשה נבילה לאכור הבני' זה לא שמענו : אמנם אם יש לאכור
 התבשיל עצמו יש לנו להתבונן בג' דברים : א' אם חיישין שהתלוי
 במחורב' ב' אם ניחוש שמה הוא חוד' י"ב חודש . ג' אף אם תמצא לומר
 שהתלוי בחלוש אם יש לחוש שמה פירש מתוך הפרי . והנה בספק הראשון שמה
 בתלוינו במחורב' כבר פסק המחבר בש"ע י"ד ס' פ"ד סעי' ז' פרי שהתלוינו
 ואינו ידוע אם התלוינו במחורב' או בחלוש אכור עכ"ל וע"ש בש"ד . והנה
 אני חומר דעד כאן לא נחמרינן כל כך אלא בספק השקול דהיינו שלא
 ידעינן אם דרכו להתלוי במחורב' או בחלוש חולין לחומרא : אבל בנדון
 דין שבו אורו כבר כתב הפ"ח בס"ק כ"ב שאורו הוא מאותן שאינו
 נרכו להתלוי במחורב' ואף שיש שנים שמתלויין זה הוא מיעוטא וע"ש החזק
 אין האורו מתלוי במחורב' א"כ אין הספק שקול . ויותר טובה הספק להקל
 כיון שבשנה פשוטה אין דרכו להתלוי במחורב' וליכא להחמיר גם יש לזדד
 לומר שהוא אחר י"ב חודש ונעשה כעפרא בעלמא : וסגי בנתינת מים
 זונגים כמ"ש בסעי' ח' : ואף שזה לא אמרן אלא בידוע שהפרי נתלש
 קודם י"ב חודש : אבל אם אינו ידוע אם הוא לאחר י"ב או תוך י"ב יש
 להחמיר מספק : וכן הביאו הפוסקים להאי דינא רק בשהה הפרי אחר
 שנערך י"ב חודש והיינו שזה ידוע : וכן פי' רש"י במ"ס חולין דף כ"ח ע"ב
 ב"ד"ה הני תמרא דקדא שהתלוי ואינו ידוע אם במחורב' או בחלוש לבתר
 הריסר ויהי שמה שריין . דאי במחורב' התלוי לא הוי חיון . הרי דנקט
 בש"ס לבתר י"ב חודש שריין דהיינו שהוא ידוע שכבר עבר על הפרי י"ב
 חודש . והש"י פי' שהספק הוא רק אם התלוי בחלוש או במחורב' . וא"כ
 בכחם פירות אין להקל מספק ולומר שמה הוא אחר י"ב חודש וגם באורו
 יש ספק זה . דמה שכתב מעל' כיון שהאורו בא ממרחקים מסתמא הוא
 אחר י"ב חודש אין לסמוך על סברא זו שרוב האורו שלנו בא ממדינת איטליא
 גס גדל האורו ואין הדרך רחוק כל כך ומביאים סחורות משם למדינתנו
 תוך ג' או ד' שבועות :

אמנם אני חומר שבאורו הנמצא אצלינו פה בחורף הזה יש להקל
 ביותר : יען שרוב האורו אשר הוא פה כעת הוא האורו אשר
 הוי' שזור בערי מוצר זה איזה חדשים נמכר כל האורו הנמצא בערי המוצר
 שבמדינת פיהם . והאחרים קלאו כמה מאות ככרות ובדאי רוב האורו
 הנמצא כעת בעירנו ביד הסוחרים רובא דרוב' הוא מאורו שלקחו מערי
 מוצר . וידוע שהי' מונח שם באולרות המוצר יותר משני שנים וא"כ
 חולין בתר רובא וכל דברים מוצר' פריש והוא בודאי אחר י"ב חודש וא"כ
 מומ"נ אם התלוינו במחורב' כבר עבר עליהם י"ב חודש : ואם התלוינו בחלוש
 שמה לא פירש מתוך הפרי :

אך יש בזה המצבה כמה שבש"ע בסעי' ד' פוסק המחבר שכל זמן שנמצא
 בתוך הפרי אפי' חורו נקוב לחזן לא חיישין שמה פירש . והרמ"א
 כתב יש חוסרין אם חורו נקוב לחזן והכי נהוג . ובסעיף ה' שם פסק
 המחבר תולעים הנמצאים בקמח וכיוצא בו אכורים שמה פירשו ושראו על
 הארץ . ורבים נתחבטו בשני פסקיות הללו מהמחבר שהם סותרין שבסעי'
 ד' פסק המחבר להקל אפי' אם חורו נקוב לחזן שיש רגלים לדבר שפירשו :
 אפי' לא חיישין שמה פירש : ובסעי' ה' פסק להחמיר בקמח דחיישין
 שמה פירש . ולי נראה שאין כאן סתירה דבסעי' ד' מיירי המחבר בחולעים
 אשר הם בתוך הפרי : בזה לא חיישין שמה פירש שתולעת שיושב בפירות
 אשר הם ביתו אין דרכו לטוד ולפרוש ממקומו כי אנו רואים שדרכו של תולעת
 הוא צטצעו מכובדי התנועה ואינו זו ממקומו : כי שם ביתו ופרכתו ואף
 מיני תולעים אשר נשתנים מהתולעים ונעשו זבובים עם כנפים אין
 זולאין ממקומם עד שיגיע זמנם לרחף ואז פורחים ואין חורים עוד כמו
 שידוע לחכמי הטבע ממיני (שמטעטעלינג) שיושבים בתוך הגרעין שלסם
 עד שתיגיע זמנם לרחף וזבוב אינם חורים למקומם : משא"כ בסעיף ה'
 בחולעים שנמצאו בקמח שמיירי (במילווין) כמ"ש הש"ד בס"ק י"ד בשם
 הרא"ש . ועיינו רוחות (שמילווין) הם יוקלי התנועה ודרכם לרוץ אנה
 ואנה ונעבט לטוד במהירות בזה שפיר פסק דחיישין שמה פירש ממקום
 למקום כי נעבט להרחיק מלוד ולשוב למיני אכילים אשר מתפרסים
 מהם : ובה עולים כהוגן כל פסקי המחבר בלי סתירה וגם אין לדמות
 זה לתולעים הנמצאים בתוך המשקים אשר ג"כ אין דרכם לזאת תוצה
 מעצמם מעתה בנדון דידן יש כמה לדדים להקל : חדא שמה הוא אחר י"ב
 חודש כאשר כתבתי לעיל דרוב האורו אשר נמצא אצנו פה אצל הסוחרים
 הי' מופקד ממה שנים באולרות ערי המוצר : ואם התלוינו במחורב' כבר
 נעשו כעפרא בעלמא . ואם התלוינו בחלוש אמרינן שמה לא פירשו : ואף
 שהרמ"א מחמיר בחורו נקוב חזן היינו אם אנו רואין שיש חור בפרי : אבל
 כאן באורו אינו נראה חור כלל ואף אם מכה ספק חולין לחומרא : מ"מ
 בנדון דידן דאיכא עוד ספק שמה לא נשאר כלל תולעת בתוך החור וכלם
 יצאו ע"י הרחיצה : ובס"מ כזה בודאי יש להקל ואינו המה זה לס"מ שמתמיר
 בו הט"ז בס"ק ט"ז וי"ז (במילווין) שמהא (ברזייני) היינו בספק שמה נימוח
 שזה לא נחשב ספק כל כך כיון שאין דרך להיות נימוח ע"י הבישול ואף
 שמה פוסקי' עשים זה לספק שמה נימוח עיין בש"ד ס' פ"ד ס"ק כ"ט
 וס"ק ל"א מ"מ אין כל התולעים ואין כל הבישול שזה בזה ואי ראיית
 לפעמים שנתקשה התולעת יותר ע"י הבישול אם ניח בקדירה ואין מועטים
 ההבשול בעין הפרור ואפשר שהפוסקים האלה שמקילים מפני ס"ק נימוח
 יעדי' שדרך להבס בקדירה בכף וכדומה : ובמדון דין שהוסיפה הקדירה

השמיטו הפוסקים הך עובדא דר"א : והוא עפ"מ שכתב הר"ף בפ"ק דחולין דף ג' ע"ב דקאמ' הש"ס כולו רבי' לא אמרו רוב המצויין אלא שחיטה מומחין הם ופסק הר"ף דלע"פ ס' אס השוחט לפנינו לא סמיכין על הרוב ובדקין אותו אם הוא מומחה ובקי בדיני שחיטה וכתב הר"ה בספר המאור שמגמ' לא משמע ק' ומפרש דברי הש"ס כולו רבי' לא אמרי וכו' רוב המצויין אלא שחיטה מומחין הם וטעמין לו לכתחיל' לשחט וכיון דסמיכין על האי רובא לשחט לכתחיל' טוב אין לנו צריכין לבדוק אותו אם הוא מומחה אף שהוא לפנינו ואיכא למיקם עלה (ועיי"ס בספר המלחמה ובר"ן : ובטור וב"ד ריש סי' א') ולפ"ו י"ל לשיטת הר"ה ושיטתו דר"א חזיל לשיטתו דכיון דר"א בהאי עובדא דנוח דחזי להדי יומא וראה בו קשקשים ושח' ולא חש לבדוקו אס הקשקשין נקלפים הואיל וסמך טעמו ארוב דגים שקשקשים נקלפים וס"ל לר"א דכל מקום דאיכא רוב להחזיר סמיכין ארובא אף היכא דאיכא לברורי ע"י בדיקה ואינו צריך לבדוק ולכך לא מצי לאוקמי המתניתין בריש מס' חולין ולפרש הכל שחזין לכתחילה דלפי' אס אין לנו יודעין שידע הלכות שחיטה משום דרוב מצויין אלא שחיטה מומחין הם ושחיתתן כשיהיינו דאס שחט והוא לפנינו בודקין אותו אס הוא בקי בדיני שחיטה דכיון דר' אשי סובר דסמיכין ארובא ולא צריך לברורי ע"י בדיקה ולא חייש למיעוט כלל א"כ אף דהוא לפנינו אינו צריך בדיקה : וכו' לר"א לשיטתו ושאר אמוראי שס דס"ל כר"א בזה : אמנם רוב פוסקי' ס"ל כהר"ף כיון שמוכר בר"ן סס ובטור וע"י ר"ד ריש סי' א' דפסקו שאס השוחט לפנינו צריכין למדק' אס הוא בקי בהלכות שחיטה ולא סמיכין ארובא היכא דהמיעוט מצוי וכל היכא דאיכא לברורי מבריקן ויש לומר שגם הטור וע"ע מפרשים הסוגי' כדעת הר"ה ז"ל ושא"ה פסקו לרצ' למדק' היכא דאיכא למיקם עלה ולאו מדינא כ"א שחשבו לחומרות הגאונים ז"ל כמ"ס בעל המאור שגם הוא חש לחומרה זו אף שמדינא לא צריך א"כ י"ל להפוסקים חשבו להכך רבותא שהביא הר"ף ז"ל סס דפסקו רבי' שהוא בתרא וסובר אף דאיכא רוב המצויין אלא שחיטה מומחין הן אפי"ה צריך לבדוקו ועיי"ן בב"י והב"ח סס מה שהביא בשם הראב"ן : עכ"פ ס"ל להפוסקי' דהיכא דאיכא לברורי ע"י בדיק' לא סמיכין ארוב ולכך השמיטו הך עובדא דר' אשי בהאי נושא דחזי להדי יומא הואיל ולדין לא מהגי ראיית הקשקשים בלתי בדיקה אס הם נקלפים כן יש לי לישב תמיהת הב"ח הנ"ל :

דלא שכיח ולא חיישין לה : ועוד דאס חיתא לדברי המג"א בפונת סב"א קשה מאי קא מבעי' לי' להש"ס אי חוקתו בדוק וגם אף למה פסקין לאי חוקה הא חיתא חוקת בית שאינו בדוק נגד האי חוקה ולמה לא עקי חוקה נגד חוקה ויהי' ספק שקול לכן נראה לי לפרש כוונת הב"י בקושייתו דגם בשאר ביוס י"ד איכ' נמי רוב דרוב בתים של ישראל נבדקין באור ל"ד וגם יש להאי רובא עוד חוקת כשרות של המשכיר שלא עבר על מצות חכמים וא"כ שפיר מדמה הרב ב"י הך דשוכר בית ב"ד לרוב בהמות בחוקת כשרות וגם הפוסקים הנ"ל שפיר מדמין רוב המצויין אלא שחיטה לשוכר בית האיל וגם סס איכא רובא שרוב בתים נבדקין בליל י"ד : וע"י מתוך הב"י דשאני בהמה שהיא בחוקת כשרות משעה שנולדה והיינו שהך חוקה אחי' מכה רובא שהוא ממילא דרוב בהמות נולדים כשרים אבל בית בכל השנה הוא בחוקת שנה נבדק רק עתה יש חוקה דלתי מכה רובא שרוב בתים נבדקים באור ל"ד האי רוב' תלי' במעשה ורוב דתלי' במעשה לא תשיב רוב ועיי'ן בר"ן בפ"ק דמס' חולין וא"כ בהאי דבית איכ' רק חוקה לחד ולא רוב ולכן צריך לשאול את המשכיר אס הוא בעיר אס בדק חמין ולא סמיכין ארובא היכ' דאיכ' לברורי אבל בהמה איכ' רוב' מעלי' דרוב בהמות כשרים והוא רוב דלתי' ממיל' לכך סמיכין אהאי רוב' ולא צריך לבדוק ולבדוק אחר כל ח"י טריפות : זה נלעג"ד כונת מרן הב"י בקושייתו ובתירוטו (ועיי'ן בטו"ק מה"ש בתלק אה"ע תשובה י"ט מס' ארמ"ו הגאון ז"ל רוב התלי' במעשה אינו עדיף מחוקה ושקולים הם ע"ש ובהמה שכתבתי בהגהתי סס) ובה נוח לן דקרי לי' במס' פסחים במשכיר בית ב"ד חוקה ולא הוכר הרוב שרוב בתים נבדקים בליל י"ד הואיל והאי רוב' תליא במעשה והגה דלתי' בב"ח בא"ח סי' תל"ו שכתב ג"כ קצת מדברי' האלה אף שיש סס חיות בגמורים בלשונן : וגם משמעות דבריו שמשיב על דברי הב"י והאמת כמו שכתבתי שזה הוא כוונת הב"י והוא מכון בלשון מרן הב"י ז"ל והגה נראה מדברי הב"ח סס דגם רוב המצויין א"ש מומחין הן נמי אינו ממיל' ותליא במעשה שלמד הלכות שחיטה ע"ש בב"ח : ובה נרוח לן סוגי' דריש מס' חולין הנ"ל דלכאורה קשה אף פליגי רבי' עס רבא ושאר אמוראי סס במציאות אס רוב המצויין א"ש מומחין ונלעג"ד לישב זה עפ"מ דל"י בכבור' דף י"ט ע"ב פריך הש"ס על ר' ישמעאל במתניתין סס דאמר עו בת שנתה ודאי לכהן מכאן ואילך ספק רחל בת שנים לכהן מכאן ואילך ספק וכו' ופרקי' ה"ס מכאן ואילך אחי' ספק הלך אחר רוב בהמות שמתעצרות ויולדת ומתוך רבא סס מחורות' דר"י כר"מ ס"ל דחייש למעטא רבינא אחר אפי' תימ' רבין כי אולו רבין בתר רובא ברוב דלא תלי' במעשה אבל רוב דתלי' במעשה לא ע"ש בגמ' ולפי פשוטן של דברים נראה דרובא רבינא בהך סדרא אי רוב דתלי' במעשה תשיב רוב מעלי' וכן כתבו התוס' במס' יבמות דף ק"ט ע"א בד"ה רבא אמר דרב' פליגי על רבינא ולא מחלק בין רובא דתליא במעשה לשאר רובא ע"ש ובה אחי' סוגי' דריש מס' חולין כהגון : דרבינא סס שפיר מוקי ומתניתין הכל שחטין מומחין היינו כשודעין בו שידע הלכות שחיטה אבל אס אין יודעין בו שידע הלכות שחיטה לא ישחט ואס שחט בודקין אותו וכו' ואי ליתא קמן אסור לאכול משחיתו דאינו לשיטתו דסבר במס' בכורות בסוגי' הנ"ל דרוב דתליא במעשה לא תשיב רוב ולכך ליתא להאי דרוב מצויין א"ש מומחין הן : אבל רבא סס חזיל לשיטתו דסבר דגם רובא דתליא במעשה אי רוב מעלי' וגם שאר אמוראי סברו בזה סבר' ולכן לא מצי לאוקמי מתניתין כאוקימתא דרבינא דכיון דאיכ' רוב המצויין א"ש מומחין הן והיכא שאין השוחט לפנינו לבדוק אותו מותר לאכול משחיתו ולכך מוקי סס כל א' כפי אוקימת' אחרת' : עכ"פ ינא לנו דשפיר מדמין הפוסקים האי דשוכר בית ב"ד להאי דרוב מצויין א"ש מומחין דבבבית איכ' רובא דתליא במעשה כ"ל וכמו שבשוכר בית ב"ד צריך לבדוק לשאול את המשכיר אס הוא לפנינו אס בדק ולא סמיכין ארוב בתים הנבדקין בליל י"ד משום דהוי רוב התלי' במעשה כ"כ צריכין לנו לשאול את השוחט אס הוא לפנינו לבדוק אס יודע הלכות שחיטה ולא סמיכין ארוב המצויין א"ש מומחין דג"כ הוי רוב דתליא במעשה לימוד הלכות שחיטה : ובשניהם אמרין אי איכא לברורי מבריקן ומוה מוכח כשעת הפוסקים דרבינא לית לי' כלל האי רובא דמצויין א"ש מומחין הן דלא כפי' הראב"ן שהביא הב"ח בריש הלכות שחיטה :

אך אין בזה מקום לישב קוש' ארמ"ו הגאון ז"ל על הרמב"ן דהא קוש' ארמ"ו הגאון ז"ל סובב והולך על דברי הרמב"ן בפ' התורה והרי הרמב"ן וכן הרשב"א והר"ן בריש מס' חולין דוחין דברי בעל המאור בשני ידים וכולם שוים לעובה והסמיכו דאס השוחט לפנינו צריכין לבדוק אותו אס יודע הלכות שחיטה ולא מטעם חומרה כ"א מדי' : ומשען למיעוט המצוי היכא דאיכא לברר הספק ומפרשים רבי' דש"ס בריש מס' חולין דכולהי אמוראי דלא מוקי מתניתין סס כאוקימת' דרבי' מטעם דס"ל רוב מצויין אלא שחטה מומחין הן סברי דהיכא דהשוחט לפנינו צריכין לבדוק אותו מדינא ומצידי' ראי' משוב' דמס' פסחים דף ד' ע"א דקא מציע' מרנב"י הסובר בית ביוס ארבעה עשר אי חוקתו בדוק או אין חוקתו בדוק ופריך הש"ס למאי נ"ת לשינוי' ומסיק דליתא קמן דלישינוי' אלמא היכא דאי חיתא קמן לא סמיכין ארובא כיון דאיכא לברורי ע"י שאלם ברי דזה הוא מדינא דש"ס ולא מטעם חומרה :

אך אחת דלכאורה יש לדקדק מאי ראי' מצידי' מהך דשוכר בית ב"ד להך רוב המצויין אלא שחיטה מומחין הן דלמה סס בשוכר בית ב"ד דליכא אלא חוקה לכך צריך לברר אי איכא לברורי ע"י שאלה להנ"ל מדי ספק ולא סמיכין ארובא אבל גבי שחיטה דאיכ' רובא דרוב מצויין א"ש מומחין הן איכא למימר דלא צריך לברר אף שהשוחט לפנינו וסמיכין ארוב' דרוב' אלים מחוקה דהא רוב' וחוקה רוב' עדיף : ואין לומר דהאי רוב' גבי שחיטה לא אלים כל כך משום דאיכ' נגד הרוב חוקת איסור דבהמה בחיי' בחוקת איסור אינה נכונה עומדת ו"א דהא כבר ביאר הרמב"ן בס' המלחמות סס וכן הר"ן והרשב"א והרא"ש ושאר פוסקים דהיכ' דליכ' רשות' והיא שחטה לפנינו ליכא כלל האי חוקה : וא"כ אף מדמין רוב לחוקה : ובייתר יש לתמוה על מרן הב"י בא"ח סי' תל"ו דקיי"ל בהאי דשוכר בית ב"ד דחוקתו בדוק ואפי"ה אס המשכיר בעיר צריך לשאול אותו אס בדק חמין ע"ז כתב הב"י וא"ת כי א"ת' למשכיר קמן שיליטן לי' ולא סמיכין ארובא מ"ש מבהמה דלתי' קמן ואפי"ה לא בדקין אחר ה"י טריפות וי"ל דשאני בהמה שהיא בחוקת כשרות משנולדה אבל בית בכל השנה בחוקת שאינו בדוק הוא עכ"ל הב"י והוא תמוה אף מדמה הב"י בקושייתו רוב לחוקה : ועוד קשה מאי מתוך הב"י דגבי בהמה היא בחוקת כשרות משעה שנולד הא גם בבית איכא חוקת בדוק דודאי המשכיר לא עבר על מצות חכמים לבדוק אור ל"ד וא"כ יש חוקת כשרות של המשכיר שבדק חמין בליל י"ד והאי חוקה הוא ג"כ משעה שנולד המשכיר הוא בחוקת כשרות : וחיתא במג"א בסיון תל"ז ס"ק ד' מפרש כונת הב"י דגבי בהמה ליכא חוקת טריפה נגד חוקת כשרות שהוא משעה שנולד' אבל בבית איכא נגד חוקת בדוק חוקת שאינו בדוק הואיל ובכל השנה מניסין בו חמין ע"ש ולדיד' ל"ע דאס זה הוא כוונת הב"י למאי צריך להקדים דחוקת כשרות הוא משעה שנולד אחי' לא כתב בפשיטתו דנגד חוקת כשרות בהמה ליכא חוקת אחרת נגדה : ועוד קשה לפירוש המג"א הא אין דייקין בשוכר בית ב"ד בספק אס המשכיר בדק בליל י"ד או שלא בדק ועבר על מצות חכמים וע"ז שפיר יש חוקת כשרות של המשכיר וליכא חוקת אחרת נגד חוקת כשרות של המשכיר ובראי' אין לחוש שמה מתמת אונס או שכתה לא בדק בליל י"ד דזהו מלתא

אך אף שיבטו ופרשו קוש' מרן הב"י בא"ח סי' תל"ז במה שהקשה מהך דשוכר בית ב"ד להך חוקה דבהמה היא בחוקת כשרות וא"כ צריך למדק' אחר י"ח טריפות דשייכין שוין דאיכא בהס חוקה דלתי מכה רובא : אטע"כ תמי' לי על מרן ב"י אף מתמה הך בירור דשוכר בית ב"ד שהוא דבר קל שאין בו טרח' כל כך רק דיבור בעלמ' לשאול את המשכיר אס בדק חמין בזה אמרין כל היכא דאיכ' לברורי מבריקן משא"כ לבדוק אחר כל י"ח טריפות שהוא טרחא גדולה מאוד לבדוק כל האברים שבבהמה אס יש בו חיות טריפות בזה לא מערתינן לי' ואומכין רוב בהמות שאינן טריפה וא"כ לא מוציין כלל לתירוץ של הב"י כיון דקושייתו מעיקר' ליתא זכר' כתב בס' מנחת יעקב כלל נ"ע סעיף ח' דכל היכא דאיכ' טרח' לבדוק האבר סמיכין ארוב : וכן מוכח מהראב"ן הג"ל שהבי' הב"ח דכתב דאף לדין דאס השוחט לפנינו צריכין לבדוק אותו אס יודע הלכות שחיטה וכשאני לפנינו איכא חוקת כשרות משנולדה דכל היכא שהבידור הוא ע"י טרח' לא מערתינן וסמיכין ארוב' : ואין לך טרחא ביותר מלבדוק אחר כל י"ח טריפות ועפ"ז יש לתרץ קוש' הרמב"ן בס' המלחמות ור"ן שהביאו ראיות נגד שיטת הר"ה ז"ל דכתב דאף אס השוחט לפנינו אס צריכין למדק' אותו אס יודע הלכות שחיטה וסמיכין ארוב מצויין א"ש מומחין הן והק"א

יעקב כלל כ"ט :

אך בס' ק"י ס"ק ס"ו התמיר הש"ך לבדוק את הריאה בנשמת הגף וכפך אם נעשה מחיים או לאחר שחיטה ואת"ל מחיים שמה לא יקב הריאה והולק על הרמ"א שם ומסביר גם שם הוא טרחא לבדוק הריאה ובדואי במכין א"ס כפסק מור"ס ו"ל : והנה הרא"ש בהג' לניית פסק דנהגו שלא לבדוק הניזית והמג"א בא"ח ס"ו ח"ס ק"י"א הביאו וכת' דמ"מ חייב לבדוק דכל היכא דאיכ' לברוי און סומכין על החוקה ולכאורה יהיו דברי הרא"ש סותרים דהא הו' פסק בריש מס' חולין ובניש מס' פמחיסדלא סמכין אפי' הרוב היכא דאיכ' לברוי ונלענ"ד לומר אף שבדיקת הניזית בעלמא און בו טרחא כל כך מ"מ אס נעמוס על אדם דבר לעשותו בכל יום זה בודאי נחשב לטרח' ולכך כתב הרא"ש דנהגו שלא לבדוק הניזית והמג"א בס' י"ג ס"ק ה' כתב טעם אחר דאס לא יבדוק בשעת ברכה א"כ לא יבדוק לעולם וזוה ליכ' חוקה דודאי עשוין לפסוק פעם אחת ע"ש אמנס בס' י"ג ציולא בשבת ברה"ר בעלית לא שיד טעם זה רק משום טרח' :

והשתא דחיייתין להכי להדבר תלוי אס הביור הוא טרח' ויגיעה רבה : יש ליישב בזה קוש' אחרת"ז הגאון זל"ל על הרמב"ן אשר התחלטו בו לעיל וי"ל דר"א לא בדק האי נוג' אס הקקשקשים נקלפים מהעור דסומך על חוב דגיס שקקשיהם נקלפים כמו"ש לעיל ולא אמרינן בזה כל היכ' דאיכ' לברוי הואיל וקקשקשים ע"כ היו קעניס מאוד כנראה מהאי עובדא ואי אפשר לעמוד עליהם ולהבחין אס לא נמתת עמהם קלת מהעור וכיון דלא אפשר כ"א ע"י טרח' ויגיעה רבה להבחין זה לקדסמך ר"א על הרוב : והפוסקים השמיטו האי עובד' דר"א הואיל ודג כזה אינו מלוי ביטו שיהיו קקשקשו קעניס כל כך ולדין תמיד יש לבדוק אס הקקשקשי' נקלפים :

הק' שמואל בג"ל לנדא :

לכבוד ארו' ידידי הרב המאה"ג החריף ובקי כש"ת מוה' איסרל ליסא נ"י :

לב ע"ד שאלתו בחומץ שיצטלו בכלי של צמר אינו צ"י ואח"כ נתנו החומץ על דגים שטענו בחלב וחמאה: אהו' ידידי הדגים אסורים בדבר חריף אסריקו"ט בר נ"ט: וגם ל"ט לפנס לא שידכמבואר בס' צ"ה סעיף ב' בהג"ה יע"ש ואנן קיימ"ל דבכל דבר חריף משוי' ל"י לשבח ולא מחלקין בין חילתית לבאר דברים חריפים :

ומה שכ' מעל' דמה דאמרינן חריף' משוה ל"י לשבת הוא רק מדרבנן יתחול לי כבוד מעלתו שאין בדבריסכאלה ממש דאיך שיד לומר בזה דין דאוריית' או דרבנן וחד אובל יטעם וחז"ל עמדו בזה על הכסיון וידעו בדבר חריף משוה ל"י לשבת' וכן מוכח ממה שהקשה הרשב"א ז"ל ושאר ראבונים על מה דאמרינן גיטולי עובדי כוכבים ומזלות חידוש הוא דאסרה התורה כ"ט לפנס והולך הגעלה אף בכלים שאין צ"י דלמא הולך הגעלה בשביל דבר חריף שיצטלו בו ואז הוא טעמא לשבח' ולפי דברי מעל' לא מקשים מידי אס גוף הדין דדבר חריף משוה לשבת הוא רק מדרבנן וימחילא כדחיסבס דברי כבוד מעל' מה שכת' שהוא ספיק' דרבנן : וכן שאר דברי מעל' הם דברים שאין לאומרן ומשלים לא שמענו לדון בתערובות היתר עם איסור דין חזקת היתר : דכיון שיש בודאי תערובות איסור בהיתר איתרע חזקתו אף שאין אנו יודעין אס יש בכדי נתינת טעם : ודבר זה גרע טפי מנשדך דאס התערובות לפקינו ואי אפשר לעמוד על שיעורו אפי' שהות מחיבורים של דבריהם קיימ"ל דאסור : עיין בס' צ"ח סעיף ג' ואנן לא מקילין בשפק קוה אלא"כ הספק הוא אס נחתך בסכין של איסור בזה אולינן מספיק לקול' כמ"ש ברמ"א ס' ל"ו סעי' א' בהג"ה: אבל היכא דודאי נחשב כללי של איסור קיימ"ל דאסור אס אינו יודע בודאי שיש בו ששים : והדברים פשוטים ואין להקל בזה לדין :

ומעמא דמילת' נ"ל דמשום כך לא אמרינן באיסור שגלל להיתר והוא ספק שיעור נתינת טעם דניחול בטר' חזקה ולהעמיד בחזקת היתר : הואיל ובדואי נפל לשס איסור הוי האיסור כמו קבוע : וכי היכא דלא אולינן בטר רובא גבד קבוע וכל קבוע במחאה על מחלה דמי : וכיון דרוב עדיף מחזקה תמיל' לא אולינן בטר חזקה גבד קבוע : ואף שאיסור שנתערב בהיתר מין בטינו בטל מדאוריית' חד בטרתי אף שהאיסור קבוע : זהו מטעם ביטול ברו' ולא מטעם אחרי רבים להטות : ועיין במס' חולין דף נ"ה ע"א בתוס' ד"ה ספקו אסור שכתבו דמה דאמרינן חד בטרתי בטל היינו במעורב ואינו ניכר ואז לא תשי' קבוע : כוונתם דלא תשי' קבוע ומטעם ביטול חיייתין ענה : (ועיין בר"ן שהקשה בסנהדרין כתיב אחרי רבים להטות הלא המיעוט קבוע הוא : ומתוך דהדיבור נייד ולא הוי קבוע) : והא ראו' דבדבר חשוב דלא בטל דנין ב' דין קבוע מדרבנן : הכי ממי בתערובות מין בשאינו מינו וכו' ספק שיעור נתינת טעם לא שיד חזקת היתר דג"כ עשאו' כקבוע וחיישין לספק שמה יש בו כדי נתינת טעם : והנה טעם זה לריכין לומר אס חלב נפל לתוך קדירה של צמר ולא ידענו אפי' ס' בחשביל של צמר גבד החל' שגלל לשס : אבל באיסור שה' מלך עמנו איסור כגון שגלל חתיכת צמר עדיפה או שאר דבר איסור לתוך קדירה הולא ידענו אס יש בקדירה ס' עבד האיסור בזה בלל"ה לא שיד לומר לאומר' התבטל בחזקת היתר דיש גבד זה חזקה לאיסור דה' האיסור שגלל לתוכו הוי אסור ויש לו חזקת איסור מקודם שנתערב בהיתר ואסמית' שיהי' בטל בהיתר הרי נעשה האיסור שנתערב להיתר ומנוחין אותו מחזקת האיסור שהי' לו קודם שנעשה התערובות ודין

והקבו הגדולים הנ"ל מאוג' דיש מוס' פסחים בשוכר בית צ"ד דכריך הש"ס מאי נ"מ מהאי איבעי' חי חזקתו בדוק או לא לשיילי להנשכר ומאי כריך הגמ' דלמ' הא גופא נ"מ מהאי איבעי' דאי אמרינן חזקתו בדוק אין לריכין לשאל את המשכיר אף שהוא צעיר ואס אין חזקתו בדוק נריך למשיילי' כן הקשו על שיטת הרמ"ה ושיין בב"ח שמדחיק עלמא מאוד ליישב קוש' זו רמנס לפי דברים הנ"ל דהכל תלוי בטרח' יש ליישב שיטת הרמ"ה ז"ל ואין לדמות זה לזה דבשוחט אס לריכין אנו לבדוק אותו אס יודע הלכות שחיטה בזה יש טרחא קלת להרבות בדברים לשאל אותו כמה דינים השייכים להלכות שחיטה בזה סובר הרמ"ה דאינן לריכין למטרה כולי האי וסמכין ארוב דמטיין א"ש מומחין הן אבל בשוכר בית צ"ד לריכא טרחא כלל בדברי' רק שאלה אחת יש לשאל אס בדק ליל' י"ד ואינו אלא דבור אחר בזה גם הרמ"ה מודה דלא סמכין אחזקה ולא ארוב היכא דאיכ' לברר הדבר בדבר קל מאוד וזוה שפיר פריך הגמ' מאי נ"מ לשיילי :

ל וערה נבאר אס גם כפסק ספיקא אמרינן כל היכא דאיכא לברוי מברינן עיין בנודע ביהודה הראשון חו"ד ס' ל"ז וגם אני אענה את חלקי בע"ה הנה בחיודשי רשב"א במס' חולין דף נ"ג כתב דגם בס"ס נריך לברר אס אפשר לברוי ועיין בש"ך י"ד ס' ק"י ס"ק ס"ו ע"ש אף אין הדבר מוכנס דהא דאי ס"ס לא גרע מרוב ואפשר עדיף מרוב כמו שהוכיח הרשב"א בהשוכר ס' ת"א והובא בט"ז שם ס' ק"י ס"ק ט"ו דהא ביוחסין פכול בהר רובא ופ"ה מהני ס"ס ומשום כן פסקין בש"ע י"ד ס' קפ"ד סעי' י"א אשה שיש לה וסת לימים וכו' ואס שהתה אחר הוכת שיעור שתספר ותטבל יבוא עלי' וא"ש לשאל אותה ועיין בש"ך שם ס"ק ל"א הרי דאף שהביור הוא רק דיבור בעלמא בשאלה אס עבלה: אפי' א"כ לשאל וע"כ ל"ל דס"ס עדיף מרוב לענין זה אף יש בזה מקום עיון ממה דק"י ל"ב ע"ש י"ד דכתס כלים חיון צ"י אפי' הכלי' של ישראל וכתב הרמ"א ד' מ' שם בבס הגה"ש"ד דבשל ישראל אית ליה תקנה בשאלה והא"י קנסין ל"י והרמ"א ב"ד מ' חולק וכ' דלא שיד קנס אלא באתו ישראל שהקדירה שלו ע"ש עכ"פ הכסים הרמ"א להגה' ש"ד בזה דלריכין לשאל את בעל הכלי אס הוא צ"י ולא סמכין על ס"ס היכא דאיכא לברוי והוא דלא כדעת מהרש"ל הובא בט"ז ובש"ך ס' קב"ב ס"ק ד' ע"ש ומעתה קשה לדעת הגה' ש"ד ומור"ס דפסקו דלריכין לברר ע"י שאלה אס הכלי הוא צ"י מה נשתנה זה ממה שהתה אחר הוכת שיעור שתספר שיבא עלי' וא"ש לשאלו וסמכין אס"ס ודין זה מפורש בש"ס מוס' נדה דף ט"ו ע"ב אמר ר"ל משמיי' דר"י אשה שיש לה וסת עבלה מתבז' ימי וסתה וצא עלי' וא"ש לשאלה ע"ש בפירש"י והגה רחמי צ"ס תורת השלמים בבל' נדה ס' קפ"ה ס"ק א' דהרגיש בזה ומתוך דשאני הכא דאיכא עור חזקה שיהי' בחזקת טהורה וגם מסתמא דרכה לטבול. ועיין בס' פרי מגדים י"ד ס' ק"י אות ל"ה שהביא דברי בעל תורת השלמים הנ"ל ואחו לעיקר טעם השני שכתב במסתמא טבלה : ולענ"ד יש לפקק מה שתיקן שהיתה בחזקת טהורה ויכונוו דבריו לשיטת התו' במס' נדה דף ט"ז ע"א צ"ד אפי' דכתבו דיש לרקק מהאן דר"י כבר וסתות דרבנן אבל אס וסתות דאורייתא אפי' שהתה כניעור זמן טבילה אסרה דודאי ראתה חבדיקולה ע"ש בתו' אף הרב המגיד בפ"ד מהל' א"ב הל' ט' הוכיח מדאמר צ"י עבלה מתבז' ימי וסתה ע"כ סובר וסתות דאורייתא ע"ש וכן הביא הב"י צ"י ד"ב בס"ס קפ"ד ע"ש ונל"ל לשיטות הפוסקים: ויסתמא סובר ר"י וסתות דאוריית' ואיכא גבד החזקה שהיתה טהורה חזקת אורח בזמנו צא והוי ספק שקול ואפי' אס אחר שנתבז' ימי וסתה וזמן שיכולה לטבול יבוא עלי' כיון שנתחבט עור ספק שמה עבלה והוי ס"ס ספק כמ"ל לא ראתה ואת"ל שראתה שמה עבלה א"כ חזקת שהיתה טהורה ליכ' לר"י כיון שסתות דאוריית' הרי דבס"ס לתוך נמי א"ש לשאל אותה' וגם על הטעם השני שכת' בחזקת שלמים דחזקה שדאי עבלה ג"כ יש לפקק בזה דה' קאמר שכתבנו דר"י אמר אפי' בילדה דבזיוא למעטל הרי בחזקת הך סבר' שסתת' טבלה: ונר' לענ"ד לומר דאמרינן שטבלה דאף שהיא בזיוא לטבול היינו שמתרשלת ואינה עובלת אבל מ"מ אינה הגורא להשעה שתינת לבעלה להזדקק לה לתשמיש ולא תודיע לו שהיא לא עבלה ועדין טומאתה בה ואת"ל החזקת כשר' של האשה משיב' להס"ס ולכן א"ש לשאל' . אף קשה דהא דין זה שיד ג"כ כשהאשה ישינה אס צא מן הדך ומנאה ישינה תותר לבוא עליה וא"ש להקיצה לשאל אותה אס עבלה וזוה לא שיד לומר הך חזקת כשרות שלא הייתה לבעלה להזדקק לה בתשמיש דהא היא ישינה ואינה יודעת ואף שהיא נעדרת ע"י הביאה מ"מ שכבר התחיל לטבול כבר נכשל באיסור תיקף משעה שהערה בה וגם אין צדיה שלא תתרה והוי כמו תחלתה באונס וסופה בראון במ"ש הרמב"ם צ"י א מהל' א"ב הל' ט' ע"ש ודוק :

אמנם באשה שיכנה בל"ה אינו מחויב לשאל' אותה קודם תשמיש ולהקיצה משינתה כמ"ש רש"י במס' נדה דף י"ב ע"א דישנה איכא טרחא לנעורה ואף שמיירי באשה שאינה ישינה ממש כמ"ש התוס' שם צ"ד"ה בין ישינת מ"מ אינה ערה להשיב לו אס היא טהורה ע"ש וא"כ כיון שריך לנער אותה להקיצה משינתה זה נחשב יותר מטרחה ולא אמרינן צ"י כל היכא דאיכא לברוי מברינן וסמכין אס"ס הרי נחבזר דאפי' בס"ס אמרינן כל היכ' דאיכ' לברוי מברינן היכ' דליכ' טרח' וכמו שפסק בהגה' ש"ך וד"מ הג"ל בשסס כלים דריך לשאל את בעל הכלי אס הוא צ"י : אף המב"ל פסק דלא נריך לשאל כלל אס הכלי צ"י כמו שהבאתי לעיל דברי הע"ז והש"ך בס' קב"ב :

אמנם כל בעלי הוראה נוהגים לשאל אס הכלי צ"י הוא כשצא לפניהם שאלה בתערובות בלע מכלי : ואפשר לומר דגם מהרש"ל גופא לא היקל בזה כ"א בכלי של א"י בזה פסק שא"ש לשאל אותו אס הוא צ"י אבל בכלי של ישראל לכ"ע נריך לשאל שדאי לא יכשילו ועיין במתנת

וכיון שיש כאן צ' חוקות מתנגדים חוקת היתר של התבטול וחוקת איסור של האיסור שתער' בו אין לילך אחר שום חוקה :

כ"ד ידיו הק' שמואל כג"ל לנרא :

לכבוד אהר' ידידי הרב הכבודק צנא מלא ספרא בש"ת כמורה בצלאר ראשבורג נ"י מיקורי קהלתינו יצ"ו :

לג כרתי ברכות הנהנין על מכתבו אשר שלח לי ליישב הקושי שהביא אהמ"ו הגאון זל"ל בספרו ע"ב ונה"ת בחלק י"ד סי' ס"ב על דברי המ"ו ב"ד ט"ו ק"ו ס"ק א' דבר שהיה מפורש בתור' אין כח ביד חכמי' לאסרו וע"ז הביא אהמ"ו סתירה דהרי רבית לעובדי כוכבים ומזלות מפורש בתורה לנכרי תשיך ואפי"ה אסרו חכמים כמ"ש בש"ע י"ד ריש סי' קנ"ט וע"ז השיב מעלתו לפ"מ דמסיק הש"ס במס' ב"מ דף ע"ג ע"ב למ"ד רבית עובדי כוכבים ומזלות אסור לא קרינן לנכרי תשיך אלא תשיך ולא נאמר בתורה רק שמותר ליתן לעובדי כוכבים ומזלות רבית אבל ליקח ממנו אינו מפורש בתורה כלל . עוד כתב מעלתו דדברי המ"ו מפורשים הם בתום' בד"ה תשיך דמתרלים הם דקושי' הגמ' מקר' לנכרי תשיך ה"ו כיון דהתמנה אחר ל' נארה לא ה"ו לחכמים לאסור ע"ש . אהר' ידידי . מדברי התום' אין רא' לדברי המ"ו דעד כאן לא כתבו התו' כן אלא בדבר שהוא מורה מפורש בתורה בזה שפיר כתבו התו' ולא ה"ו לחכמים לאסור דבר שהוא מורה דלא ה"ו לחכמים לבעול מורה המפורשת בתורה אבל בדבר שהינו נאמר בתורה למנוה רק שנאמר שהוא רשות כמו מכירות נבילות וטריפות שנאמר או מוכר לנכרי דהיינו אם רוזה רשאי למכור זה לא שמענו מדברי התום' כלל דלא יהי' ביד חכמים לאסור ואדרבה מלשון התום' נשמע דאי לא ה"ו מורה ה"ו כח ביד חכמי' לאסור אף שהיה מפורש בתורה דאל"כ למה נקטו התום' מפני שהוא מורה רק המ"ו חידש לנו דבר זה שגם בדבר שהיה מפורש בתורה דרך רשות ג"כ אין כח ביד חכמים לאסור אמנם בשיטה מקובצת במס' ב"מ בסוגי' זו נשמע מלשון שהביא שם בשם הריטב"א כדברי המ"ו יע"ש :

ומה שהשיב מעלתו לומר דמרבית עובדי כוכבים ומזלות אין סתירה לדברי המ"ו ולפי האסקנא בסוגי' דב"מ לא נאמר בקרא כ"א לנכרי תשיך אבל תשיך דהיינו ליקח רבית מעובדי כוכבים ומזלות לא מפורש בתורה הגה אני אוונר דעדיין יבוב הקושי' לנ"ו משעת הרמב"ם ז"ל דמונה במנין המזנות מורה קל"ח למנות עבה להלוות לעובדי כוכבים ומזלות ברבית ואפי"ה פסק בש"ה מהל' מורה דאסרו חכמים להלוות להם ברבית ולדברי המ"ו הוא תרתי דתתי דאס גאמר בתורה אפי' למורה רבית מעובדי כוכבים ומזלות איך ה"ו כח ביד חכמים לאסרו אף יש לקיים דברי מעל' ולנוהא מקום ליישב דברי המ"ו שהוא כתב כן ליישב דברי התו' במס' סוכה דף ל"ט ע"א בד"ה וליתיב שכתבו בסוף הדיבור דבפרק ז' ממס' שביעית תק' שאין עושין סחורה בפיחת שביעית ולא בבכורות ולא בתרומות ולא בנבילות וטריפות ולא בשקלים ורמשים וכו' ולא משכחת שיהיו כולם שוים לענין סחורה אלא אם קונה כדי למכור ולהרווח אבל במכירה לצד בהדי' שרי רחמי' למכור כדכתיב או מכור לנכרי ע"ש בתום' וע"ז קשה איך מביאים התום' רא' מקר' דמותר למכור אם גוף האיסור לעשות סחורה בדברים האסורים הוא רק מדדבנן וע"ז כתב המ"ו דיש ליישב כוונת התום' בדבר שהיה מפורש בתורה אין כח ביד חכמים לאסור הרי דהג"ז כתב כן ליישב שיטת התו' וא"כ אין לסתור דבריו מכח שיטת הרמב"ם דלטו גברא אגברא קא רמיית ואין זה דוחק לעשות פלוגת' בזה בין הרמב"ם להתום' דהא ע"כ ז"ל שפליגי בזה דהא עכ"פ מפורש בתום' הג"ל דבר שהוא נאמר בתורה למנוה לא ה"ו לחכמים לאסור והרמב"ם ע"כ לא ס"ל סבר' זו דהא חשיב רבית עובדי כוכבים ומזלות למנוה ואפי' פסק דחכמים אסרו ללוותם ברבית כמו שהוכחתי לעיל :

אה"ז מלאמי ראיתי בתשובת חות יאיר סי' קמ"ב שדוחה דברי המ"ו מכח קושי' ז' דאיך אסרו חכמים רבית עובדי כוכבים ומזלות ע"ש אמנם מחוורת' כדשני לי' בספרי דבי רב אהמ"ו הגאון זל"ל בנו"ב מה"ת שם דמרבית עובדי כוכבים ומזלות ליכא שום סתירה לדברי המ"ו דהא לא אסרו בהחלט ומותר כדי חייו ולת"ח שאינו רגיל אללו :

דברי ידידי הק' שמואל כג"ל לנרא :

תשובה לה"ה ידידי התורני המופלא המושלם מורה נ"י :

לד מה שכתב ליישב קושי' התום' במס' סוטה דף ג' ע"א בד"ה ר' ישמעאל אומר רשות שנקשים וכי לית להו הא דאמר בשגבי' תום' מכות תרי"ג מנות נאמר' למשה בסיני ולר"י דאמר רשות בלא להו ולר"ע דאמר חובה טפי להו ובישוב קושי' זו כתב מעלתו דאלו הדברים אשר נתלקו בו ר"י ור"ע הם רשות או חובה הם שלשה במספר דהיינו וקנה את חשתו ר"ח רשות לה יעמא ר"ח רשות לעולם בהם תעבורו ר"ח רשות ובתם' מנות דף כ"א ע"א פליגי במשנה הת"ק ור"י ת"ק סבר' ד' צינית מעבדין זא"ר' ישמעאל אומר הרבצתן הם ארבע מנות וא"כ י"ל הת"ק הוא ר"ע דסתם בר פלוגתא דר"י הוא ר"ע וא"כ חלו לשיטתייהו וכל א' על מקומו יבוא בשלום דלר"י דסבר בכל הכך ג' רשות איז לשיטתו דסובר דד' צינית הם ד' מנות א"כ לדברי' נשלים מנין תרי"ג מנות במנות צינית ולר"ע דסובר דהן ג' הם חובה איז לשיטתו דד' צינית מעבדין זא"ר' וכל מלת צינית למנוה אנות תתב. הגה כבר נדפס דבר זה בהקדמה לר"י

משה במדרש רבה בשם הגאון רוד אפענהיים זל"ל אמנם לענ"ד נראה שאין מושג בדברייהם האלה דלפ"ו הקשה לרבא בר אהי"ש במס' מנחות דף ל"ז ע"ב דפריך הש"ס מפי צינייהו בין ת"ק לר"י ומתוך רבא ב"ח ארכא צינייהו בעלת ה' כנסות דמרבין מקרא דאשר תכסה בה לרבות בעלת ה' ופירש"ה דל"ת"ק דד' צינית הם מורה א' ח"כ מה דמרבין בעלת ה' ג"כ להטיל בה ד' צינית ולא להטיל לכנף חמישי ומנות צינית בד' כנסות ; ולר' ישמעאל דאמר ארבעתן ד' מנות כי מרבה רחמנא בעלת ה' נמי להטיל לכולהו דביי' דהא כל חדא מנוה באפי נפש' עכ"ל רש"י ע"ש ולפ"ו לדברי רבא ב"ח אליבא דר"י התורה מורה לנו שאם יהי' לנו בגד בעלת ה' כנסות לעשות בו ה' ציניות ויש בצבד זה ה' מנות על כל כנף וכנף מנוה אחת ומסתה לפי דבריו טפי לי' לר' ישמעאל מורה אחת על תרי"ג מנות דהא מנות צינית יעלה במספר לחמש מנות לוי שיש לו טלית בעלת ה' כנסות : אך האמת יורה דרכו דמה שאמר ר"י דארבעתן הם ד' מנות אין הכוונה שהם מנות חלוקות שיהי' ראוי להכניס במנין המנות למספר ד' מנות זה לא יעלה על הדעת כלל דהא כל ד' מנות נכללו במנוה אחת לעשות צינית על כל כנפי הבגדים ולא נאמר בתורה כ"א מנוה אחת על כולן ועשו להם צינית על כנפי בגדיהם ואיך יתכן לוי אחת למספר ארבעה ואין זה דומה לתפילין של ראש ותפילין של יד שמנו במנין המנות לב' מנות היינו שנאמר על כל אחד מנוה בפני עצמו של יד נאמר וקשרתם לאות על ירך ועל של ראש נאמר והיו לטוטפות צינטיך. משא"כ במנוה צינית שאין בו אלא מנות היינו שאין מעבדין זא"ר' ישמעאל דקאמר ארבעתן הם ד' מנות היינו שאין מעבדין זא"ר' ואם יש לו בגד המחוייב צינית ואין לו אלא צינית אחת ומטיל הצינית בכנף אחר מד' כנסות מקיים המנוה בהטלת צינית אחת ואם מטיל ב' ציניות בשני כנפים אז הוא כופל המנוה ההיא ועושה המנוה שני פעמים אם מטיל שלשה ציניות בג' כנסות אז הוא משלש המנוה ואם מטיל ד' בג' כנסות ארבע פעמים והדמיון בזה הוא לשיטת ר' ישמעאל מי שיש לו בית ולו פתחים הרבה אם קובע מנוה בפתח א' אז הוא מקיים המנוה ואם קובע עוד מנוה בפתח השני אז מקיים המנוה ב' פעמים ; וכן בכל מנות עשה : כמו לדקה אם נותן פרוטה לפני א' מקיים המנוה פעם אחת ואם נותן ב' פרוטות לב' עניים מקיים המנוה ב' פעמים וכן בלקט שכחה ופיאה מהרבה שדות ומנות מתנות כהונה מבהמות הרבה וראשית הגז מנאן הרבה ; ורא' לזה בהקפת פירות הראש לוקח שמים ובהשחתת פירות הוקן לוקח חמם ; ואפי"ה אין נמנין במנין הלאווין כי אם לפירות הראש ללאו אחד ולפירות הוקן ללאו אחד ; ולפי דברך ה' ראוי נמנות לאווין פירות הראש לב' לאווין ובהשחתת פירות הוקן לה' לאווין ויחסוף על מספר תרי"ג מנות ה' לאווין ; א"ו שאינו ראוי למנות במנין המנות כ"א לאו אחד של פירות שנאמר לא תקיפו פאת ראשכם ובזקן נאמר לאו א' לא תשחית פאת זקנך . ועיין שדרשים לשפר המנות להרמב"ם ז"ל שורש ט' וברמב"ן שם ומעשה גם במנות צינית לר"י כן הוא אף שמקיים המנוה ד' פעמים בהטלת ד' ציניות בד' כנסות מ"מ במנין המנות כולם למנוה אחת יחשבו . ודבר זה קל להבין וקושי' התום' במק"ע ומפני העדרה אקצר : כ"ד הר"ש :

הק' שמואל כג"ל לנרא :

הרימותי בחרור מעם : מכלכל דבריו באמרי נועם : משיב נרחמים בטוב טעם : ה"ה מחותני הב"ח המופלא ומופלג יניק וחבים טובא המושלם במעלות ומדות כה' שמעון אויש שי' :

לה : דבריו הגאונים ליישב תמי' אשר נתעוררתי עליו בהגהות לספרי דבי רב ט"ב מה"ת חלק ח"מ סימן ז"י"ן על מה ולמה השמיט הרמב"ם ז"ל דין קמי' בכלי דפנינו צ"י רב ושמואל במתו' י"ע ע"ב שמתתי בהם כי הם טובים וישרים . אך הם נשענים על יסוד רעוע בזה שראה צ"ס' תפארת ישראל מהגאון מהר"י ארבעטן דמפרש ענינו מה דא' בתלמוד ירושלמי במס' שבת בפרק ר"ע דאמר זעירא בשם ר' יוחנן דלהכמיס שטורא דפולגת שכבת זרע שזה עונות וליקף לה בהיקש מזב ולא יליף מסיני משום דס"ל לר' יוחנן דאין למדין מסיני דלא ילפינן דורו' משעה ומוה שפט מעלתו למי דליקף מסיני ע"כ סובר דילפינן דורות משעה וכיון שהרמב"ם צ"ס' מהל' אבות הטומאה פסק דאין לרדין לפרוש כ"א ג' טונות והיינו דפסק כראש"ע במס' שבת כסוגי' דפולגת שכבת זרע כמו שמבאר בכ"מ שם וע"כ דליקף מסיני וסובר דילפינן דורות משעה ולכך השמיט דין קמינה בכלי וסמך ענינו על מה שפסק צ"ס' מהל' אסורי מוצח ובס"ה מהל' פאולו האוקדשין דכל מקום שהחזיר לך הכתוב מנחת אינו אלא לעכב ; הגה הספר הזה אין אחי בבית אבל דברים האלה אין בהם ממש ולא יעלה על הדעת לאמר דמאן דליקף פולגת ש"ז מסיני ס"ל דילפינן דורות משעה דאיך יחלק שמואל דס"ל בסוגי' דמנחות דלא ילפינן דורות משעה על סתם מתניתין בפרק דר"ע דמפרשי אמוראי פלוגתא דראש"ע ור"י ור"ע והכמים דפליגי אימת עבד פרישה במתן תורה ולא נאמר בשום אחד לומר דפליגי אי ילפינן דורות משעה ומאן דבעי ו' טונות סובר דלא ילפינן מסיני . וגם איך לא ישתמיט בסוגי' דמנחות בפלוגתא דרב ושמואל בקמינה בכלי אי ילפינן דורות משעה ולא יזכר ולא יפקד דכבר פליגי בה תנאי דדין פולגת ש"ז ואיך יפליג אמוראי בפלוגתא דתנאי' : ואם נאמר דפלוניתיהו היא אליבא דחכמים דבעי ו' טונות דרב סובר דטעמא דחכמים הוא משום דס"ל בר' עבד פרישא ושמואל ס"ל דטעמא דחכמים דלא יליף מסיני דלא ילפינן דורות משעה ולכך

ולכך יפני מהקפיד דוב כל זה ה"ל להגמ' לפרש : ועוד חיד' אפשר לומר דרב ושמאל פלוגי שלא אליבא דהלכתא דהא קי"ל פולטת ש"ג ג' עונות כמו שפסק הרמב"ם לשי גרסתו בגמ' (ועיין בצעל המאור שם בסוגי' דשבת) וא"כ לדעת הרמב"ם הלכתא דילפינן מסיני דסוגי' בג' עונות וא"כ פלוגתא דרב ושמאל בדין קמינה בכלי אליבא דמאן דבשי ו' עונות שלא אליבא דהלכתא . מכל זה מוכח דדין פולטת ש"ג דיליף מסיני אין לו ענין כלל לפלוגתא דרב ושמאל בדין קמינה בכלי ורחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב . ושורש הדבר הוא כך . דמה דאמרין ללא ילפינן דורות משעה היינו בדבר שהי' רק לשעה ואינו טהב לדורות כמו בזה שלאמר בקמינה בכלי וימלא את כפי ממוט שהי' ביד ולא בכלי הוא רק לשעה דהיינו ביום שמיני למינחמים ואינו טהב עבודה זו לדורות ואמרין מה שהי' אז הקמינה בעבודת מנחה זו ביד ולא בכלי הי' רק לשעה אבל לדורות ללא שיד עבודה זו לא צעי קמינה ביד דוקא וכן בא"ש סיני ושור סיני שעלו להר אין ליקף דין מיתה כיון שזה העונש מיתה בקריבת הר סיני הי' רק לשעה אבל לדורות מותר לעט' עליו ואין בו עונש בזה שיד לומר דאין למילף איכות המיתה לדורות מאיכות המיתה שהי' בסיני כיון שכבר פסק דין סיני לדורות . אבל בדבר הכאמר בשעה וטהב אף לדורות ולא פסק כלל הרי זה הוא ככל התורה שנתנה בסיני והתחיל לנהוג מאז ועד עתה לדורות :

ומענה דין פולטת ש"ג הוא אימה מטמא פליטת השכבת זרע למד ג' עונות ולמד עד ד' או ה' או ו' עונות לכל מר כדלית ל' וטומאה זו מפליטת ש"ג האומר בסיני לפרוש מאשה : עומאה זו טהב גם לדורות : ולא פסק דין עומאה זו ולא שיד ב' לומר הארחת שעה הי' : ודבר זה דומה למה שכתבו החוס' שם בסוגי' דמנחת בדי' ושמאל אמר דילפינן איסור אכילת שירי המנחה בפגימת המזבח דורות משעה האויל דין כגימת המזבח טהב לדורות עיין שם בתוס' היטב הדק : וכן מה דילפינן ביום ב' יצא דף ה' דדבר שבמנין לר"ך מנין אחר להתייך ממה דלאמר בסיני לך אמור להם שוב לכם לאהליכם ומקרא דבמשך היוכל המה יעלו בהר . הכי יעלה על לב האדם לומר דלשמאל דלא יליף דורו' משעה יחלוק על הד דין דדבר שבמנין שלא לר"ך מנין אחר להתייך . א"י כיון דדבר שבמנין הוא דבר טהב לדורות . וכן פגימת המזבח טהב לדורות וכו' כן פליטת שכבת זרע טהב לדורות . לא פסק הדין האומר בסיני עד דורי דקות לשלם . ובר מן דין תמה אני על הגאון מהר"י אייבשיטץ א"ך שבה בביאה גדולה כו' לומר דטעמא דר"י בירושלמי דיליף דין פולטת ש"ג מוב ולא יליף מסיני משום דש"ל דלא ילפינן דורות משעה . דבר זה אין לו שחר כלל דהא שיקר דין פולטת ש"ג דפליגי בה הכי תנאי אימת יס לו דין ש"ג הוא מטעם דכל זמן שהוא ראוי לקלוט להיות נוצר ממנה ולד קרינן ב' ש"ג הראוי לזריעה כמו שפירש"י ז"ל במשנה ע"ש ומעשה זה שסובר דאחר ג' עונות נכרח הזרע ואינו ראוי עוד לקלוט יליף שיעור הזה מהשפעה שהי' בסיני שהי' משום חשש פליטת ש"ג וכבר הני תנא בה' עביר פרישא ולא היו גריכים פרישא ומקורס דדי בג' עונות שאז נכרח ואינו ראוי לקלוט . ומעשה א"ך אפשר לומר דר"י אמר דלר"ך לתכמים ו' עונות ולא יליף מסיני דלא ילפינן דורות משעה א"ך שיד . בזה שעה או דורות בדבר שהוא בטבע האומר אדם שיש לו מוח בקרקדו שבסיני הי' די בג' עונות דלא הי' נכרח הזרע אחר ג' עונות : אבל לדורות מתקיים הזרע עד ו' עונות זה הוא החוכא והטלולא לומר על דבר שהוא בטבע שמתנהג משעה לדורות וממ"ג אם בסיני הי' די בג' עונות דאחר כן נכרח הזרע ואינו ראוי לקלוט . גם כדורות הוא קן ודבר זה הוא דבר ברור : וזוהי ישיב מני דבסוגי' דמס' גדה דף מ"ב ע"א קאמר דליכא למילף מסיני דחידוש הוא והכא ביום שבת ילפי' פולטת שכבת זרע מסיני : דשאי התם ביום גדה בצינעי' או פולטת ש"ג וואההווי ליכא להוכיח מסיני דיש לומר לעולם דנוגע הוי ואין להקשות ולמה התמיד כל כך בסיני דשאי התם דחידוש הוא דהא לא קפיד על שאר פניאיות המורות כגון עונות מת ושרץ אבל ביום שבת דילפינן מסיני עד אימת מתקיים הזרע שיהי' ראוי לקלוט בזה לא שיד לומר חידוש הוא דאף דשיקר הקשרת עומות פליטת ש"ג בסיני הוא חידוש מ"ת נשמע מיני' דער אחר כלש עונות לא מתבטבט זרע הראוי לקלוט והואיל וההפסדה הי' רק ג' עונות . כללו של דבר דדין פליטת ש"ג הגלמוד מסיני אין לו שום סיכות לפלוגתא דרב ושמאל או במנין דורות משעה : ומעשה בהתחוקע היסוד כפל הבנין דאף שפסק הרמב"ם בצולטת ש"ג ג' עונות והיינו דיליף מסיני עם כל זה אינו מוכח דש"ל דילפינן דורות משעה והכתי הוי ל' להרמב"ם לבאר ולהביא דין קמינה בכלי . אמנם צעיקר עממא דזעירא אמר ר' יוחנן צירושלמי דמפרש טעמא דתכמים דבשי ו' עונות בפולטת ש"ג דיליף ביהיקא מוב ונא יליף מסיני : לדעתו הוא דבר פשוט דכ"ל לזעירא אמר ר' יוחנן לשעת התכמים דליכא למילף מסיני כיון דלא מפורש בקרא אימת הי' הפסדה צבויני אי עביר פרישה בדי' או בדי' וכיון דלא ברירא לן דבר זה ליכא למילף מיני' מידי ולכן לר"ך ליליף מהקפיד דוב : ויש בזה אריכות דברים ואין הזמן גמא להאריך ודי לתכס ברמיזא בקלרה : חוק ואמן בתורה : כנפשו נפש אהבו מתינתו

לו . מכתבו הגעיס הגיעני ביום ה' העבר ושוחתי בשלומי : ושחומתי על המראה בראותי כי יבהל רוחו על לא דבר וחלילה לחשוב עלי לשטא את זולתי בשכחת חס . ויהי' לבו נכון ובטוח כי אהבת עולם אהבתי ומיס רבים לא יכבו את האהבה : ויפה עשה שפתח בדברי תורה אשר נתיבותי שלום . ובעיקר הדבר אשר משיב על פסקי מהר"י סי' מ"ו דכתב דם הנמנא על עד הכדיקה באשה הוא דאוריית' ומסתייב לי' מראוי' דם מחמת תשמיש דמיני אינה מרגשת : דלי מרגשת שפתח מקורה פשיטא דטומאה אלא אמרין דהרגשת השמש הוא אש"ג דכל פעם בלא תשמיש אינה רואית בלא הרגשה וחשיב לי' שפיקא דאוריית' עכ"ל מהר"י בפסקיו : וע"ז השיב ועל' לומר דגם בראית דם מ"ת לא אמרין דהרגשת השמש הוי הרגשה מדאורייתא ואינו כ"א מדרבנן . אהובי ידידי : דברי מהר"י הג"ל הם נכונים וברורים וכל דברי מעלתו נשענים על קו תורה . והעיקר והפשוט הוא כי ההרגשה אשר האשה מרגשת הוא סיבה להולאת דם ממקורה כי ע"י הולאת דבר לח מהמקור מתהווה להאשה חיזה הרגשה ובלתי הרגשה אינו נעקר דבר להולאת מהמקור ובצבור כן פסק בתה"ד וכן בש"ע סי' ק"ץ סעי' א' שאם הרגישה שפתח מקורה ובדקה אח"כ ולא מלאה כלום שהיא עומאה שההרגשה היא הטופת שינא חיזה דבר לח מהמקור : וענין זה מה שהיא הרגשה אם פתיחת המקור או הרגשת זיבת דבר לח או שניהם יחדיו מפורש בנ"ב מ"ק סי' ג"ה ובנ"ב מה"ת סי' קי"ח ובהגהותיו שם : ויהי' א"ך שהי' עכ"פ אין דם יוצא מהמקור בלתי הרגשה כ"א שינא פ"י שפירת או אבוד בתוך שלי' או חתיכות צמר כדלוי' בדף כ"א ע"ב אבל כשינא שלא ע"י ממוצע נרגש בצברה וסנה זה הוא בהרגשה שצא להאשה בלתי שום סיבה ופשוטה אחרת אבל הרגשה שצא ע"י פעולה היינו הרגשת השמש בשעת תשמיש או הרגשת מי רגלים או הרגשת עד כמכנסת הפד בחדר . אלה הרגשות אינן מתאיים זיבת דבר לח מהמקור והם פעולות חלוטות . וזהו שאמר שמאל שאין האשה מתטמאה בלי הרגשה ודריש לקרא עד שחרגיש בצברה . ואם מלאה דם בלי הרגשה כלל בודאי אין זה דם נדה הבא ממקור והנה דמיס היולאים מהאשה שלא מחמת לירה או מכה או בתולים לדם נדה יחשב ואסורה לבעלה עד שתטטר כי חוקת המקור להוציא דם ואי לאו מימרא דשמאל אי מממאין כל ספק דם היולא ואינו ידוע אם הדם בא ממקור או מהעלי' או ממקום אחר והי' אוקמינן אחזקה בחוקת המקור להוציא דם א"ך כיון שאישי לא דמחאל דאמר דמדין דאורייתא עד שחרגיש בצברה . או מדין תורה אם מלאה דם בקרוודר ויודעת בודאי שלא הרגישה מוכחא מילתא דדס זה לא מהמקור בלא דא"כ היתה מרגשת חיזה טעמה בהמקור אבל כל זה אם ברור לה שלא הרגישה כלל אבל אם זה גוטא הוא ספק אם הרגישה או לא הדין לכללה דחוקת הדם מהמקור וההעדר ההרגשה אינו ראוי להוציאה מחוקת איסור וגם מדין דאורייתא תלינן לומר שבודאי הי' שם הרגשה ויציאת הדם הוא מהמקור ומה שהאשה סבורה שלא הי' לה כעין הרגשה זו היא מחמת שנתבטל היא הרגשה בהרגשת השמש או הטלת מ"ר או בהרגשת העד כי הרגשות התנועה יש להם דמיון ויכול להיות שברגע זה בהכנסת השמש או הטלת מי רגלים או הכנסת העד ברגע זה הי' גם המקור נפתח להוציא דם והיו שני הרגשות בבת אחת ואין האשה יכולה להבחין את זה והיא סבורה שלא הי' הרגשה הי' רק מהכנסת אבר התשמיש או מחמת עקירת מ"ר או מחמת הכנסת העד הכדיקה כי כאשר יתרחו שני סיבות הרגשה יחדיו אי אפשר לבחון ולפשוט אם הם מוב' סיבות או מסיבה אחת : וכן הוא רהיטת הסוגי' בריש מס' גדה דף ג' ע"א דמפרש שם פלוגת' דשמאי והלל שמאי בובד ד' שעתה הואיל ואשה מרגשת בצעמה כשנעקר הדם ללאה מהמקור וכיון שהאשה יודעת שלא הרגישה עד עכש השת' הואי דחזוי והלל סובר דזה אינו ראוי דיש לומר שהרגישה ומה שאינה יודעת מהרגש' היינו הואיל וסבורה שהי' לה הרגשת מ"ר ועיין שם בתוס' בדי' מרגשת ובדי' והא איכ' כתמים יעיין שם היטב : וכן בסוגי' דריש פ' הרוחה דפריך הש"ס על הא דשמאל דאמר עד שחרגיש בצברה מהך דאשה ששעה לרכיה וכו' אי ארגשה יושבה אחמי טהורה ולי לא ארגשה עומדת אחמי עומאה . ומתוך לעולם דארגשה ומה שהאש' אינה יודעת מהאי הרגשה היינו משום שהיא סבורה דהאי הרגשה הי' הרגשת מי רגלים ואין מניעת הרגשה ראוי לשפוט מיני' שדס זה אינו מן המקור ד"ל שנתבטל הואי הרגשת פתיחת המקור להולאת דם בתוך הרגשת מי רגלים (ועיין כבוד מעלתו בנ"ב מ"ג מה"ת בה' י"ד סי' ק"ח בדי' ושור נראה שאח"כ הגאון זל"ל מפרש כן כוונת הש"ס ומתוך השגוי לשון בש"ע בדף ג' קאמר הש"ס לב"ה כסבורה בהרגשת מ"ר היא ובסוגי' בדף כ"ז קאמר הש"ס אימת הרגשת מ"ר היא יעו"ש - ותמו' לי שמעתי לא שם עינים על תשובה היא) ולכן בעושה צרכי' ועומדת עומאה לר"מ דאוקמינן אחזקה דדך המקור להוציא דם ואמרין כיון דחיק לה עלמא בעומדת הד' מ"ר למקור להוציא דם משא"כ ביושבת שאין סבר' לומר שהד' מ"ר להמקור ואמרין כיון מנ" ובאן הי' ותחלת היות הדם הוא עם המי רגלים . וטהורה היא וכן בעד שנתן תחת הכד אם משוך עמא שחוקת דם מהמקור ומה שלא הרגישה הינו שהיא סבורה שלא הרגישה כ"א הרגשת העד הוא זה אבל בצעול שאין דך קיטח להיות עגול איתרע האי חזקה לכך טהרה והיא הרגשה באמת הי' רק הרגש' העד ולא הרגש' המקור וכן בנמל' על שלו ועל שלה תוך לחיזוס עמאין וחיזין בקרבן והואיל וינא דם זה בודאי מגוף האשה אוקמינן אחזקה שדך המקור להוציא דם ולכן חיזין בקרבן . ובודאי הי' שם הרגשה רק שהיא סבורה שהי' רק הרגשת השמש אמנם כל זה איס' גמול' על עד שטא או על עד שלה תוך לחיזוס דלא מוכחא מינ' דדס זה ינא בשעת תשמיש

הג' שמואל ע"ל לנדה .
 בע"ה פראג יום א' כ"ז מר חשון תק"פ לפ"ק :
 שם משמואל : טוב משמן טוב : אל יחבר כל טוב : כבוד אהובי ידידי הרב הבופלג הרה"ק ושנן כש"ת פיה' שמואל לוי קוידרש אב"ד רגליל פאקאר :

כמו שא"י בדף י"ד ע"ג משל לשמש ועד שיעור צל המסקוף ביציאת השמש נכנס עד יו"ש אבל לאחר זמן אין כאן חזקה שלא בשעת תשמיש שרוב נשים אין רואות בשעת תשמיש: הכלל העולה בענין זה דרם שלא מן האשה הוא חזקה שבה מן המכור שדרך המקור להוליא דם. אמנם העדר הרגשה מוליא מחזקה זו: וכל היכא שיש לתלות העדר ההרגשה בשגיאה ובחזרון ידיעה או בטעות הדרינן לחזקה שרם זה מן המקור ותלינן העדר ההרגשה בשגיאה ובחזרון ידיעה וכן הן דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל"א"ב הל' ב' ומוות דבריו שם שרם במלאה לפניו מפרוזדור ה"ו בחזקת שבה בהרגשה ותלינן העדר ההרגשה בטעות כ"ל. ומעתה לדקו דברי מהר"א בפסקי' וכתביו אות מ"ז דכמו שאסרינן ברוחא דסומחת תשמיש מדין תורה אף שלא ה"י לה הרגשה פרטית ותלינן בהרגשה כחבטל ע"י אבר התשמיש כיון כן אין להקל במלאה דם בבדיקה על העד ואמרינן שחבטל הרגשת יציאת דם ממקור ע"י הרגשת העד והנה הארכתי בפרט הזה יען כי ראיתי שדימה כבוד מעלתו בדעתו שהרגשה השמש ומ"ד והעד שהרגשה ה"י בעצמה מחמת יציאת דם מהמקור. וע"י קן עמד מעל' לרקק על לשון הש"ס דמתוך דהרגשה ואינה הרגשת מי רגלים היא דרך שייך לומר דהרגשה הא ודאי הרגשה הרגשת מ"ד. אבל האמת יורה דבר דהרגשת יציאת הדם מהמקור היא הרגשה בפני עצמה ולכן נר"ד לתוך דהרגשה הייט שה"י בחמת הרגשה מיציאת הדם מהמקור מלבד הרגשת מ"ד: שחבטל אותה הרגשה ע"י הרגשת מ"ד: וע"י קן אין האשה מבנתת אס ה"י לה הרגשת יציאת דם מהמקור כמו שבארתי וכן' אמת' ו' בנ"ב מה"ת ס' ק"ח לפרש קן כ"ל.

ומעתה אחזקת עם מעלתו מה שכת' לפרש דבנמ"ל על עד שלו או פל עד שלה: תוך אותיות חיבין בקרבן מיירי שה"י שם הרגשה ודאית דאל"כ לא היו מביאין קרבן ומסקפ' וא"כ לדעת כבוד מעלתו יש להבחין בין הרגשת פתיחת המקור להרגשת השמש שמייענו נא דלש דברי מעלתו הקוש' הש"ס במק"ע אי דהרגשה לאחר זמן אחרי פטורין מקרבן וממ"נ אי יודעת להבחין והיא יודעת שלא ה"י לה הרגשה ודאית' א"כ בגמ' על שלו ועל שלה תוך אותיות אחרי חיבין בקרבן הא לא היו אלא ספק דשמי' ה"י הרגשת השמש ולא ה"י ידיעה ודאית ואס יאמר דבתוך אותיות או בגמ' על פד שלו מיירי שה"י שם הרגשה ודאית ובסיפא בלאחר זמן לא ה"י הרגשה ודאית א"כ למה לי להחזיק בין אותיות לבת' לאחר זמן הא אין הדבר תלוי בזמן אלא בתוכות ההרגשה באיזה אופן ה"י אס ה"י הרגשה ודאית או הרגשת ספק שמה ה"י הרגשת השמש א"כ לפטוג בלאחר זמן גופא או בתוך אותיות גופא באופן הרגשה א"כ ה"י דאס ה"י הרגשה ודאית חיבין בקרבן ואס ה"י ספק הרגשה פטורין מקרבן מזה מוכח דגם בריש' מיירי שלא ה"י הרגשה ודאית בלתי הרגשת השמש ובנמ"ל על עד שלו ועל עד שלה תוך אותיות חיבין בקרבן כיון שרם זה בודאי יאל בשעת תשמיש תלינן ההעדר הרגשה בהרגשת השמש לבדחיבין בקרבן דחזקה ש"ל מן המקור אבל לאחר זמן פטורין מקרבן כיון שאין זה ודאי ש"ל דאס ה"י בשעת תשמיש ומהא יאל אח"כ בלי הרגשה וה"י ספק איסור ולכך פטורין מקרבן: ומה שהביא מהבנת מיימוני סוף הל' א"ב הגה מעל' הוסיף בלשון הגהת מיימוני כאלו כת' אסנמ"ל הדבר שלא בהרגשה בענין שלא הרגישה עד לאחר אותיות' ובאח' לא כת' קן. וז"ל הגה' מיימוני ועוד יש להקל ולהתיר באשה זו אס גמולא הדבר בענין זה שלא הרגישה עד שעבר זמן שאחר אותיות. ואשי' ספק אשם תלוי אין כאן וכו' והבנת מיימוני מכנה וקור' לעד הבדיק' בשם הרב' כי אגן מחמירין בכל הגשים שמואלים דם על עד הבדיקה לומר שה"י שם הרגשה רק שהאשה אינה מבנתת והיא סבורה שה"י לה רק הרגשת העד: ולר"ד אני להקדים כי שלשה סיפורי' יש ברוחא דם מחמת תשמיש:

(א) תוך אותיות שהוא תיכף אחר התשמיש וכמו שא"י בגמ' דף י"ד ע"ג משל לשמש ועד שיעור צל המסקוף ביציאת השמש נכנס עד כשלו בודאי איסור וחיבין בקרבן ופתיחת כדן שגב ובודאי ה"י הרגשת יציאת הכסרק שה"י מחמת עטה הרגשת השמש וכיון שבדאי ראתה דם בשעת תשמיש מסתמ' ה"י שם הרגשה כמו שהבאתי לעיל דברי הרמב"ם בפ"ט מהל"א"ב הל"ב ב' שחזקת הדם שבה בהרגשה:

(ב) הוא שיעור אחר אותיות כדאי שמושיע ויה תחת הכר שהוא מופלג קצת בזה אין לתלות בודאי בהרגשת השמש ויכול להיות שבה הדם אחר תשמיש וה"י ספק איסור כרת ולקבלת' דבריי' שם בסוגי' הל"ל חיבין באשם תלוי ולתנ' דידן לא שייך אשם תלוי כיון דליכ' חתיכה אחת משתי חתיכות ושניקס עומאים מספק:

(ג) הוא כדי שחרד מן המטה ותדיח ותבדוק זה הוא מופלג הרבה מוזנן הל"ל בזה ליכא ספק איסור ובעלה טהור כשנ"י דר"ח שם בסוגי' הל"ל מתי אחר אחר אחר ולא רב' פוסקי' קי"ל כשנ"י דר"ח כמו שפסק הרמב"ם בפ"ה מהל' שגנות הל' ו' יעו' שובנ"מ סולשית הרבה פוסקי' והטור צ"ד ס' קפ"ז אס ראתה ג' פעמים אחר תשמיש אשי' בשיעור כדי שחרד מן המטה ובבדוק ג' מחמירין להחזיקה לראות דם מחמת תשמיש אמנם זה הוא חומר גדולה וישנין בנ"י שם ובש"ע ובדמ"א ובש"ך שם חזו סונת הגהת מיימוני שכת' שלא ה"י בהרגשה וביאר דבריו דמדינ' דמתנ' מה שמחזיקין אותה לראות דם מחמת תשמיש הייט בתוך אותיות אבל אס ה"י בענין שיעור זמן שאחר אותיות שהוא אחר אחר והוא כשיעור שחרד מן המטה ובבדוק זה הוא מופלג הרבה מתשמיש ומן הדקלוג' תלינן במופלג כל כך בהרגשת השמש ותלינן בהרגשת עד הבדיקה ובעלה טהור רק שח"ז החמירו בסבוה השיעור כדי שחרד מן המטה לדון בזה דין רואית מ"ת כאשר מן ה"י סבדיש ס' קפ"ז הרבה לתמו' ע"ו ובהו שפיר כת' הגהת מיימוני שאס ה"י בענין

זה שלא הרגישה עד שעבר זמן שאחר אותיות אשי' ספק אשם תלוי אין כאן יש מקום להקל ור"ל דבהפלגה כל כך הוא בענין שלא ראתה עד שעבר זמן שאחר אותיות אינו אלא חומר' בעלת' לתלות בהרגשת השמש במופלג כל כך אבל בגמ' על' שלו או על שלה בתוך אותיות לא עלה על דעת שום פוסק לומר שר"ד הרגשה פרטית בתוך שיעור אותיות מדאוריית' כמו שחשב מעלתו ולפי דברי מעל' למה לי להגהת מיימוני למקטט שה"י כשיעור זמן שאחר אותיות הא גם בעבר רק זמן אותיות לחוד גם כן דינא הכי לדברי כבוד מעל': וכן מה שחשב כבוד מעל' מהבנת מיימוני פ"ד מהל' א"ב בכת' וכן מורי רבינו משה באשה שהיתה בודקת תמיד אחר התשמיש ואשי' שאין לה וסת למה תחמיר לקלקל עצמה בדבר שאסרו לה חכמים כיון דמדאוריית' בעיקר עד שחרגים בבשרה אלא רבנן אסרו רוחא בלא הרגשה כמו חממים והס' אמרו היכא דאשכח דם אסרו והס' אמרו שלא לבדוק עכ"ל ג"כ יש לפרש דבריו ע"ד זה: דהא ודאי אשה שבדקת תמיד אחר תשמיש אי אפשר לה לזמנא לומר הבדיקה כדי שיעור אותיות כמו שאמרינן בגמ' דף י"ב ריש ע"א צ"ב מ"ר"א מר"ה אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת א"ל מי משכחת לה לבדיקה כשיעור וסת משל לשמש ע"ש בש"ס ומעתה כיון שא"י אפשר להאשה המחמירה על עצמה לבדוק תמיד אחר תשמיש לומר כל קדומסתמ' ממשיך הזמן כשיעור שחרד מן המטה ותבדוק: וישנין ברש"א בחזרת הבית שער רביעי דבריו כתמים שמוכח מסוגי' זו שהבדיקה בחיוב ובספקין וממשיך עד אחר שיעור אותיות הביאו מן ה"י בריש ס' קפ"ז יע"ש מ"ש באשה שרוצית להתמיר על עצמה לבדוק תמיד אחר תשמיש ולכל הפחות כשיעור שחרד מן המטה ובהו לא תלינן מדינ' ההרגשה בהרגשת השמש כמו שבארתי לעיל וכל שאשכחתי הבדיקה עד זמן שחרד מן המטה ה"י כחאית בלא הרגשה אלא דרבנן אסרו והחמירו גם בזה לשעת העוד ושאר פוסקים לדון בזה דין רואית דם מ"ת והוא חומר' כמו שהחמירו בכחם בזה שפיר כת' הגהת מי ומוי שהס' אמרו ולאסרו והס' אמרו שלא לבדוק זה הוא כוונת הגהת מיימוני לא כמו שגלה על דעת רוסט מעלתו להשיאה דעת הגהת מיימוני לכל דין רואית דם מ"ת הוא רק חומר' מדרבנן ולהקשות על פסקי מהר"א ס' מ"ז אחר מרהיט' דש"ס דמה ותלינן בראיות בהרגשת השמש הוא מדין תורה דהא חיבין בחטאת כמו שהוכחתי לעיל וגם מוכח סברא מוכח דתוך אותיות הוא תמיד מן התורה ותלינן בהרגשת השמש דאס כימא כדעת מעל' בהבנת הגהת מיימוני מדאוריית' ה"י כחאית' שלא בהרגשה ואשי' אלא מדרבנן קשה האריך החמירו חו"ל לאסור אשה בחזות דם מ"ת ג' פעמים להיציא מעל' אס עיקר החומר' הוא רק מדרבנן וכן החזקת יעלה בלא עבולה כיון שלא ה"י בהרגשה פרטית וא"י יחמירו כל כך בתרי דרבנן דהא זה שרנין בה דין קביעות וסת ע"י התשמי' הוא גופא מדרבנן דהא אין קי"ל וסתות דרבנן ואס אשה מנאלת כתמים ג' פעמים כל פעם בראש חודש ה"י כימא שנקבץ לה וסתות ברי"ח החזיק ורבנן החמירו בכתמים להלציכה עבילה דבר זה לא שמענו ולא יעלה על לב לעולם וא"י דרבנן חזקת דם מ"ת שהוא לדעת מעל' בהבנת הגהת מיימוני רק מדרבנן כדן כתמים נאסרה על בעלה אס ארע לה כוה ג' פעמים רופקן להוויאה מבעלה בבע ואס נעשה זה בשלשה אנשים היא תענן ותשכב גלוועדה לעולם א"י שגוף דין רואית דם מ"ת בשיעור אותיות הוא מדין תורה ותלינן ההעדר הרג' בהרגשת השמש וחממים החמירו אף לאחר זמן אותיות כיון שא"י הכל בקי"ן בשיעור אהא כמו שכת' מור"ם בהג"ה בריש ס' קפ"ז אבל לדעת מעל' דגם בשיעור אותיות הוא רק מדרבנן אס לא ה"י הרגש' ודאית א"י החמירו חממים לבבול ולספות חומר' על חומר' כדי לענן בנות ישראל.

וכבר שהוסיף מעל' לומר כיון דאס כלו' ז' ימים מתחל' רואית שוב אין לחוש לספיקא מן התורה אס אינה רואית ג' ימים רבועה דמשעה שתרצה נדה אינה חוזרת לנדתה עד שספדה ז' נקיים ומעל' מביא לזה דברי הגהת הר"ה על בעל הגפס בשער הספדה אות ג' לא ידעתי שוחא דמעל' בזה דזה הענין הוא לענין סתירת מנין ז' נקיים אבל לענין שתהא זריכה עבילה לבעלה ברא' כל שהוא ותלינן ההרגשה בהרגשת השמש או מ"ד או הרגשת עד הוא מדין תורה דכיון שמנאלה דם בבדיקה חזקה שה"י לה הרגשה ותמירא דר"ז בנות ישראל החמירו על עצמן ברוחא טיפת דם כחדל למנות ז' נקיים אבל להלציכה ביום של אחריו עבילה הוא מדין תורה לב"ע תוך מוספת על דם טהור או דם בתולים או שיש לה מכה כ"ד ידיו.

הק' שמואל סג"ל לנדה

צ"ה פראג ז"ס ה"כ"א כאלו תק"פ לש"ק: שנית על ענין הג"ל להרב הג"ל.

ישאו דרים שלום: לכבוד אדו' ידידי רב המופלג החרוץ ושנין כש"ת מוהרר שמואל ליב נר"צ אב"ר דגליל טאבאר:

לו: מבחכו הגשים ובעילה עפה: נאה ויפה: עלים לתרופה להחזיק דבריו וראשונים בגיעני וראיתי דברים נחמדים על דרך פלפולים מיו סדים ודינה אס כוונת' תלד: אף דאית לי' פרכא ואין זו משען ומשענה לפסק הלכה. ראשון מה שמולה כבוד מעל' שפי פסקי' תה"ד זה בזה לומר דמה דפסק מהר"א' בכתבים דדס היוצא ממקור מסתמח' ה"י יוצא ע"י הרגשה דין זה תלוי בדין שפסק הת"ד באשה שהרגישה שפחת מקורה להוציא דם ובדיקה אח"כ ולא מנאלה כלום שה"י עומאה כמו שהביא מן בש"ע י"ד ס' ק"א סעי' א' וע"פ הקדמה הוואת קפ"ז

הקשה מעלתו שדיון של תה"ד אינו מוסכם ורבו החולקים עליו. אה"י יודי. אני לא אחרתי שב' דינים הללו תלוים זה בזה ובאמת אף לדעת הפוסקים שיש הרגשה בלא דם מ"מ כ"ע מודים שאין דם יוצא מן המקור שהי' עמא כ"א ע"י הרגשה ומן הסתם מחזיקין שכל דם שיצא מן המקור שבדלתי ה' בהרגשה רק שהוא אפשר שנתבטל הרגשת זיבת הדם במקרה הרגשה אחרת שקרה לה בגון הרגשת הגשם או הרגשת מי רגלים או הרגשת בדיקת העד כמו שמוצא ברמב"ם אשר הבאתי במפתחי הקודם שפסק בפ"ט מהל' א"ב הל' ג' דם שמלאה לפניו מן הפרוודר ה"ז בחוקת שכל בהרגשה ע"ש ואין חולק בזה ולכל הפוסקים אם מלאה דם שכל לפניו מן הפרוודר ואין לה מקום לתלות במכה וכדומה עמא לה לבעלה ולריכה טבילה מדאורייתא ואף שהאשה אומרת שלא הרגישה אינו מועיל ואין אוקמינן אחזקה שהי' לה הרגשה רק שהייתה סבורה או בשעת הרגשה שמה שמרגשת הוא מציבת מקרה אחר אשר קרה לה אבל היכא שירשינן שבדלתי לא הי' לה שום הרגשה ובגון שלא אירע לה דבר לתלות ולומר שנתבטלה הרגשת זיבת הדם באיזה מקרה חזיית דם זה אינו אוסרה על בעלה מדין תורה רק מדרבנן. ודבר זה יצא לנו מדרשא דשמואל דריש קרא דם יחי' וזה בצורה עד שרביש בצורה ולכן דם שיצא בלי הרגשה אף שירשינן בודלתי שכל מן המקור כגון שיצא ע"י שפופרת או שהי' דם סגור בשפיר ובחתיכה אין האשה עמא כמו דא' במס' נדה דף כ"א ע"ב שפליגי תנאי ואמוראי דדם שנמלא בחתיכה ע"ש וישני מי מעל' לא התבונן בזה ולכך הי' קשה לי' מדברי חידושי הר"ן ז"ל בפ' הוראה כתם על מה שמתוך הש"ס דמהאי קרא שנאמר בצורה חרתי שמעת מיני' חרא דלריך הרגשה כדרשא דשמואל. ושנית לתעט שפיר אחתיכה ומפרש הר"ן דכיון דדרשינן מבצורה עד שרביש בצורה ממיילא שמעינן מיני' ולא בשפיר שאין כיוצא בזה הרגשת דם אלא הרגשת שפיר. וע"ז הרבה מעל' לתמו' איד' נלמד מהאי קרא ולא בשפיר הא עכ"פ הוא דם שיצא מן המקור. ואני תמה על תמיהתו ודברי הר"ן והמה נכונים וברורים דהר"ן ורובם להבביר לן. איד' שמעינן מחד קרא ב' דרשות וע"ז מפרש דכיון דשמואל דרש מבצורה שרביש בצורה והיינו הרגשת זיבת דבר לה שמרגשת זיבת הדם על צורה בדופני פתח רחמה: הרי שמשמעות דרשא דקרא שרביש את הדם זכ על צורה א"כ ממיילא ממועט אם הדם אגור וכריך בשפיר וחתיכה שאם יש הכסף בין הדם ובין דופני בית הרחם או לא הי' שסרגשת זיבת דבר לה כ"א הרגשת דבר גוש דהרי הדם לא נגע בצורה והי' דופני השפיר והחתיכה מפסקת בין הדם ובין צר דופני פתח רחמה ואין כאלו הרגשת זיבת דבר לה. הגע בעמך. האדם יוכלו חוש המושג ומבחין בעניניו הנטות ההפך אשר טבע בו ויודע אם ההפך הזה הוא גוש נגע ויבש או אסורא דבר לה ועבר הכי תאמר שאם יתן מים בכלי מי שנוגע בדופני הכלי מבתוך שרביש המים הנחונים בהכלי ומעתה הן הן הדברים שכתב בחידושי הר"ן ז"ל שמנח דרשא דשמואל מקרא דכתיב בצורה נקפא לן עד שרביש בצורה ממיילא נמשע שמועטגם דם החרור בשפיר וחתיכה ש"כ אין כאן הרגשת זיבת דבר לה ודבר זה נפורש שם בסוגי' דף כ"א ע"ב דמתק' הש"ס בין שפיר וחתיכה שהוא שיעור ולא נגע הדם ברחם ובין הי' פלו פלוי' דנגע הדם ברחם ע"י הסדקים שיש בשפיר וחתיכה והדברים פשוטים: ואני תמה על מעלתו: איד' נעלם מעיניו סוגי' זו ואיד' עלה על דעתו להקשות על הדם האגור בחתיכה ובשפיר לשכ"פ דם מקור הוא ולא ידע דגם דם הבא מן המקור אינו מוטא את האשה אם ירשינן שכל בלי הרגשת זיבת דבר לה ואחר דברים האלה יראה כבוד מעל' שדברים שכתבתי במכתבי הראשון הם שריון וקיימים: דלוי' לאו דרשא דשמואל הי' מוטאין כל דם יוצא מן המקור אף שיצא בלי הרגשה כלל ובדם שהוא כסף אם בא מהמקור הי' עמא כדיון כל כסף דאורייתא דאולינן לחומר: ומעתה כאשר זכינו לדרשא דשמואל אז מדין תורה עיקר הבחיכה הוא ההרגשה דבמקום דליכא הרגשה וליכא לתלות בצידיה סבורה היתה שלא הרגישה ליכא כאן ספק להחמיר: אמנם היכא שהוא כסף אם הרגישה או אוקמינן אחזקה מדינא הדם המקור מתמא הי' שם הרגשה רק שנתבטל הרגשה ע"י מקרה אחרת שקרה והיא כבורה בלא הרגישה כמו שהארכתי במכתבי צביאור הדברים; עוד אני רואה במכתבו דברים המתמיהים שהוא כבוד צביאור זה והקשה על הרב המגיד בשק"י א"ח הל' י' בתובעה והנתייבשה שח' ישן שמה מחמת חימוד ראתה כתב ה"ה שזה הוא רק חשף דרבנן דאפי' בראי' שראתה כל שלא הרגישה אינה עמא: וע"ז מתפלל מעל' דאם אמרינן מחמת חימוד ראתה הרי בודלתי הוא דם הבא מן המקור ואפי' בתב כל שלא הרגישה אינה עמא ואני לא ידעתי כוננת מעל' בזה. ונפני שאני רואה שכבוד מעל' לא התבונן בזה כראוי: בעבור זה לריך אני לפרש לו דברי ה"ה דהא בתצעה ונתייבשה שחיישינן שמה מחמת חימוד ראתה חיישינן לראי' מחמת חימוד אף שבדלתי לא הי' לה כום הרגשה דהא תיכף מצעה שתייבשה חיישינן במא ראתה מחמת חימוד: ע"ז כתב ה"ה שכי הא' גונא בלא הי' שום הרגשה זה הוא רק מדרבנן במדין דאורייתא אף בראתה בודלתי דם מחמת חימוד היא עכורה לבעלה דהא לית כאן שום הרגשה וצרוחית דם בלי הרגשה מותרת מן הגורה מדרשא דשמואל אלא שהכמים החמירו בדבר זה לכך לא נחשב זה לחופה שאינה ראויה לביאה לת"ח הגושא ואתה דאם הי' לה הרגשת זיבת דבר לה בודלתי לא יבא הת"ח אותה עד שתכפור ו' קיים ותבטול אלא באין כאן חשש הרגשה בכל וא"כ מותרת. מן התורה מיד אף בראתה מחמת חימוד כיון שלא הי' הרגשה ככל רק בדרבנן גזח ואסרו בהושן זה והדברים פשוטים למדין:

ג מה שהשיב כבוד מעל' ע"מ שכתבתי במכתבי צביאור דין שפסק מהרא"י בפסקים וכתבים דאם יש לה הרגשה אחרת הן הרגשת שמש: או מ"ר: או הרגשת עד תלין לחומר שמה הי' לה גם הרגשת זיבת הדם והאשה שאומרת שלא הי' לה הרגשת זיבת הדם הוא מחמיר דעתה שלא ידעה להבחין להכיר אם הי' זה הרגשת דם: וע"ז הקשה מעל' דלפי זה כל ספק בבדיקה הוא ספיקא דאורייתא ואיד' תולין דם מכה אף שהמכה אינה מוציאה דם עתה כיון שריך המכה להוציא דם ואיד' תולין לה קל בספיקא דאורייתא גם בזה לא ידעתי תמו' והענין הוא כך כיון שריך המכה להוציא דם הרי לא טרעא אם דם זה בא מן המקור: או מן המכה מהיכי תיתי נחמיר ונדחק לומר שדם זה בא מן המקור והי' שם הרגשה רק שנתבטל האי הרגשה בהרגשת עד הבדיקה הא יותר יש לתלות בדבר הגמזו שדם זה בא מן המכה והאומד הדעת מסייע לזה כיון שלא הי' כאן הרגשה פריעת דמה שמחמירין בעלמא לומר שלא הבחינה בהרגשה היינו היכא שידוע שדם זה בא מן המקור דהא אין לה מכה שוב חזיר והדבר לחזקה שבדלתי היה שם הרגשה רק שלא הבחינה בהרגשה: ולא ידעתי איד' מדמה מעל' זה לזה דאם ע"ז גופא אנו לנין ומסופקי' אם דם זה יצא מהמקור או מהמכה איד' נדחק להחמיר ולומר שדם זה בא מהמקור ומה שלא הי' לה הרגשת זיבת דם הוא מחמיר וידעתה הלא יותר יש לנו לומר דליכא כאן טעות וחמירין ידעה ודם זה בא מהמכה אשר דרכה להוציא דם ואין שני הגדדים שקולים, לנטות בו בבית הספק ודבר זה מפורסם בפוסקים דם הנמלא בעד הבדוק ואין כאן מכה חוששין מן התורה להצריכה טבילה ואפי' אמרינן שאם יש לה מכה שדרכה להוציא דם תולין במכה דכל שלא אירע חוקת טהרה של האשה תולין להקל: רק אם אין לה מכה ומלאה דם לפניו מהפרוודר אירע חוקת טהרה ואוקמינן אחזקה אחרת שבדלתי הי' לה הרגש:

ד מה שחמה מעל' כיון שעיקר ההרגשה הוא הרגשת זיבת דבר לה ומסברה אין הרגשת זיבת דבר לה דומה להרגשת עד הבדיקה בזה לה זה עב ומעל' בונה במה לעצמו לחלק ולומר שהרגשת השמש והרגשת מ"ר יכול להיות דומה להרגשת זיבת דבר לה. מהא"כ הרגשת עד הבדיקה אין לו דמיון כלל להרגשת זיבת דבר לה: ידוע להוי' למעל' שאין אנו יכולין לסתור דברי אחד מגדולי הפוסקי' מכת סברא בכה הגדולה ומי הגיד למעל' שאין העד הבדיקה ג"כ נעשה רעוב בטופח על מנת להטפיה ע"י ללכך הויעה הגמזו' תמיד בבית הרחם. אמנם מלבד זה הסברה נותנת שע"י מיעוד העד שמכנסת בחמין ובסדקין אויל לה חוש הבחינה במקום הזה כי החטך מוליך לה כמו כאב כל עור וכבר שבוך חרתי בטנה נרשים וחלשים בעצב מחמת שהם רכים מאוד והכאב הזה אשר בא לה ע"י מיעוד העד בחמין ובסדקין מחליש את הבחינה להבדיל ולהבחין בין הרגשת זיבת דבר לה לבין הרגשת העד ואל יאמר מעל' שאני ממניא סברא זו מדעתי: לא כן הוא: אלא שלמדתי סברא זו מרבינו הגדול רש"י ז"ל במס' נדה דף ק"ז ע"ב ד"ה דארגשה כתב דארגשה בשעת בדיקה ועגול להי טהר לעונס דאומד הרגשת עד הוא שיערתה בבדיקת העד עכ"ל הרי שהולך רש"י ז"ל לכתוב שיערתה בבדיקת העד והיינו שבלבנתה לער הכנסת העד שכאב לה ולא כמו שדמה מעל' בסברותיו לדחוק בכוננת דברי רש"י ז"ל:

ע אני תמה על דברי מעל' שכל לרון בסברת שכלו בדבר שפורש ברש"י במס' נדה דף ג' ע"א ד"ה מרגשת כתב כלומר יודעת מעלתה כשיוצא דם ממנה והא מדלא ארגשה מאתמול ודאי השתא בבדיקת עד נפק עכ"ל הרי רש"י ז"ל רואה לפרש עמא דב"ש דאינה מוטא למפרע מדלא ארגשה וע"ז קשה הלא גם עתה לא ארגשה וע"ז מתוך רש"י ז"ל דעתה ע"ל שיצא עם הרגשת העד ונתבטל הרגשת זיבת הדם בהרגשת העד הרי מפורש דאין לבחון בין הרגשת העד להרגשת הדם ואף שהתוס' שם מתאנים בדברי רש"י ב"ה היינו מטעם שהקשה להם לפי רש"י אם היתה מחמת מאתמול למה לא מוטא ב"ש למפרע ויניח כסבורה הרגשת שמש היא ולכך מפרשי' התוס' דב"ש לית לי' שהאשה תולית ההרגשה בהרגשת שמש ומ"ר ועד זלעולם האשה מרגשת ואינה חוששת להרגשה אחרת יע"ש בתוב' ד"ה מרגשת אבל לב"ה ולדין אין חיובן בין הרגשת מ"ר ושמש להרגשת העד גם מה שהקשה למה מעמא ב"ה למפרע אמאי לא תלינן אשעת בבדיקה וגימא שנתבטל הרגשה בהרגשת עד הבדיקה לא ידעתי מוא קא קשי' לי' דעכ"פ מידי ספק לא יצא דמא הי' הרגשה בהרגשת מי רגלים מאתמול ומאי אולמא הרגשת עד מהרגשת מי רגלים ולכך מעמא ב"ה מספק וזה הוא רק מדרבנן. ועל דבר פלפולו במכת' ומתן של הלכה במס' נדה דל"ז ע"ב ימחול לי שכל דבריו נשענים משענת קנה רעוף: ראשון הקשה למה תוך אותיות חייבין בקרבן ודאי ותלינן בעיול ההרגשה בהרגשת השמש הלא הי' גם ההרגשת עד ומאן מפי' דהרגשת הדם הי' עם הרגשת השמש דלמא הי' עם הרגשת העד וכיון שיש כאן ספק למה חייבין בקרבן חטאת ודאי טעה בזה טעות גדול דהא בחוד אותיות לא הי' בדיקה בחמין ובסדקין כמו דא' במס' דף י"ב ע"א דלא משכח לבדיקה כשיעור וסת ומה שתלינן בבדיקת העד היינו בבדיקת חמין ובסדקין ושיעור אותיות הוא פחות מדדי שיעור בבדיקה זו וישני שם ברש"י בסוגי' זו: ונעלם מכבוד מעל' מה שפורש ברש"י דף י"ד ע"ב וסת שאמרו לקטח ולא לבדיקה כאשר הבאתי סוגי' זו במכתבי הקודם: עוד נשען מעלתו על קושי' קלה כמו שהיא ומדקדק בסוגי' דף כ"ז למה הקשה מסיפא דמלא על שלא אותיות חייבין בקרבן אמאי לא פריך מריבא דמתניין דמלא על שבו חייבין בקרבן לא ידעתי מה

מה קש' לי' הא קוש' הש"ס סוכנת על צ' קוטנים דרך מונ"פ ה"ד
 חי להרגשה לאחר זמן אמאי פטורין אלא לאו דלא הרגשה וקתני נמצא על
 בלה איתוס עמאין וחי' צין בקרבן : ומעשה יאמר מעל' איד' יקשה מרישא
 דנמצא על שלו לביא חלוק צין איתוס לאחר זמן : וכיון דהמקשן לריד
 להקדים ולהוכיח דמיירי דלא הרגשה מהך צבא דתני לאחר זמן פטורין מקרבן
 ובבא זו חיירי בנמצא על בלה : וא"כ הקדמת קוש' המקשן הוא מוספא
 להוכיח דמיירי בלא הרגשה לכך מסיים הקוש' בנמצא על בלה אמאי חי' צין
 בקרבן הואיל וקאי בהאי צבא ולמה זה ידלג מצבא דסיפא לבבא דרישא
 ומעולם לא שמעתי להקשות ק :

עוד רצה מעל' להחזיק דבריו הראשונים שכתב דמתניתין תוך איתוס
 חי' צין בקרבן מיירי שהי' הרגשה ודלית וע"ז השבתי במכתבי הקודם
 דאם הי' הרגשה ודלית לאחר זמן אמאי פטורין מקרבן כמו שפריך הגמ'
 ועתה חוזר על דבריו לסלק סתירה זו וכנסם דחוקים לחלק בסברות . הנה
 אין דרכי להשיב על סברות אשר לא שמיש לי כלומר לא סבירא לי ודרך כלל
 אני אומר שאין נקפוץ בהוראה לסתור הוראה של פוסק מפורסם כמו
 מהרא"י ז"ל בלי שום ראוי' מוכרחת רק בסברות בדויות כאלה אשר כבוד
 מעל' בעלמו יודע לסלקם כלאחר יד ורוח יבאם :

ומה במפלג על פירושי שכתבתי בכוונת הגהת מיימוני סוף הל' א"ב :
 הגה גם מעל' בעלמו יודע רפיון פירושו ואני כבר כתבתי דלפי
 דבריו קשה למה נקט הגהת מיימוני כשעבר זמן שאחר איתוס ולא נקט
 כשעבר איתוס ועתה במכתבו השנית כתב לתרץ דבריו ולדק נקט אחר אחר
 הואיל ולאחר איתוס איכא פלוגתא דתנאי אם חי' צין אשם תני ואני לא
 ידעתי מה מועיל בזה דעכ"פ מוכח דבעבר זמן איתוס איכא ספק דלורייא
 ולדברי מעל' ליכא חשש איסור דלורייא דהא לא היו הרגשה ודלית אלא
 הרגשת השמש וממה נפשך אי הי' בנדון של הגהת מיימוני הרגשה ודלית
 בלתי הרגשת השמש גם בנמצא אחר אחר יש חשש דלורייא כיון שהיתה
 הרגשה ודלית ואי מיירי שלא הי' הרגשה ודלית רק הרגשת השמש א"כ לשעת
 מעל' גם באחר איתוס ליכא חשש דלורייא אם לא הי' הרגשה ודלית :

וכן לבדוק תמיד אחר תשמיש לקלקל ענמה כיון דמדלורייא צעיק עד
 שחרגיש בצורה וכחכתי דכוונת הגהת מיימוני כיון דהבדיקה נמשכת עד זמן
 אחר איתוס והאשה המתאמרה על ענמה לבדוק תמיד אחר תשמיש אי אפשר
 לה לנמסר כשיעור בכדי שתשיע ידה תחת הכר וכו' בודאי רואית מחמת
 תשמיש הוא רק תשאל דרבנן והם אמרו שלא לבחוק וע"ז השיב מעל'
 דהבדיקה אינה שלא להחזיק ענמה לרואית מ"ת כ"א להחזיק ענמה בעתה
 לבעלה . לא ידעתי שותא דמעל' אינו לא אמרתי אלא כיון שהבדקה יסוד
 עד אחר אחר שוב לא תלין בהרגשת השמש ואפי' אם תמצא דם בבדיקה
 הרי' כרואית בלא הרגשה . והוי כמו בכתמים . שהוא מדרבנן : וע"ז
 כתבתי שתבוא לה קלקול שתאסור על בעלה משום רואית דם מ"ת כיון
 דעדיין יש לחלות בהרגשה בהרגשת העד ולשון הגהת מיימוני שכתב למה
 תחמור לקלקל את ענמה וע"ז לשון קלקול אינו יסובל כ"א היכא שתאסור
 על בעלה משום רואית מחמת תשמיש אבל על פעם אחת שתהי' צריכה
 לטבול לבעלה ע"ז אינו נופל לשון קלקול כיון שאינה אסורה לבעלה כ"א
 לפי שעה והדבר מוכח דהא קודם תשמיש הוא רכאי לבדוק ענמה ואחרתה
 היא משובחת בזה כמ"ס הגהת מיימוני שם דכל היד המרובה לבדוק בנשים
 משובחת ואמאי לא ניתא כיון שאינה מורגשת למה תקלקל ענמה לבדוק
 קודם תשמיש קן תמצא דם ותהי' צריכה טבילה לבענה א"ז דבשביל פעם
 אחת לא חי' צין שמה תנעוד לטבול לבעלה רק כוונת הגמ' הוא באשה
 שמתאמרה על ענמה לבדוק אחר תשמיש בזה חי' צין שאם יארע לה שתמצא
 ג' פעמים אחר תשמיש תהי' אסורה לבעלה עולמית זהו קלקול שלה . והנה
 בגון זה צריך אני להודיע למעל' דלכאורה יש לרקדק אמאי נקט הגהת
 מיימוני הטעם שלא תחמור לבדוק ענמה משום קלקול למה לא נקט הטעם
 המפורש ב"ס שלא יחא לבו נוקפו ופורש ומצטל מכרי' ורביה כמ"ס
 המורכי בריש הל' נדה וכן פסק הרמ"א בריש סי' קפ"ד ס"א בהגה ויעיין
 שם בש"ד (ועיין בב"י שם בריש סי' קפ"ד) ועכ"פ קשה למה שבק הגה'
 מיימוני טעם המפורש ב"ס שלא יחא לבו נוקפו ופורש שייך רק אם יהי'
 דם"ל להגהת מיימוני דטעם שלא יחא לבו נוקפו ופורש שייך רק אם יהי'
 תקנת חכמים להחמיר ולבדוק אחר תשמיש בזה יהי' לבו נוקפו ופורש כי
 הבעל יחשוב כיון דחכמים החמירו לבדוק אחר תשמיש בודאי שכיח . הדבר
 צנשים שרואות דם אחר תשמיש ובשביל קן יהי' לבו נוקפו ופורש ממנה
 מוכאן ולהבא אבל כשהאשה בודקת ענמה שלא צמנות חכמים רק שהיא
 בענמה מחמת על ענמה לעשות קן בשביל זה סבירא לי' להגהת מיימוני
 לא יחוש הבעל לפורש ממנה בשביל חומרא שהיא עוהבת בענמה שלא צמנות
 קממים (וזה הוא היפך דברי התוס') וה"א שרשאי להאשה לגהוג חומרא זו
 לבדוק ענמה תמיד אחר תשמיש לזה כתב הגה"מ למה תקלקל ענמה וכן
 תראה ג' פעמים רגופים ותהי' אסורה לבעלה עולמית דאפי' באחר איתוס
 אם תמצא דם ג' פעמים מ"ת היא אסורה עכ"פ מדרבנן משום רואית דם
 מ"ת כמו שבארתי במכתבי הקודם :

עוד כתבתי במכתבי הקודם לסתור דברי מעל' שבעלה בדעתו לומר דכל רואית
 דם מ"ת בלי הרגשה ודלית הוא רק מדרבנן . ואני השבתי ע"ז א"כ
 למה החמירו חכמים בתרי רבנן לאסור אשה על בעלה . ועתה כתב מעל'
 להגין על ענמו לומר כיון שאם תמצא בהרגשה ודלית כמו בנדון דהי' משמ'
 עם טהרה ואמרה נעמתי שהוא ודאי דלורייא' משום זה תשאו בכל רואית
 דם מ"ת אפי' שלא בהרגשה ודלית : לא ידעתי מה הועיל בזה ועדיין קשה
 בא סוף סוף איכ' בעל' הרגשה תרי רבנן חדא דגזרו שלא בהרגשה אטו רואית

בהרגשה ודלית ועוד דקביעות וסת גופא הוא רק מדרבנן . בשלמא אי תוך
 איתוס הוא מדרבנן ואמרינן חוקה שהי' הרגשת יבאית הסדרק שנתבעל
 האי הרגשה בהרגשת השמ' א"כ שייך לומר גזרו אחר זמן איתוס ולא נחשב
 זה גזירה לגזירה כי בכל יכולה לטעות בשיעור היום כמו שבארתי במכתבי
 הקודם אבל לפי דעת מעל' דגם בתוך איתוס הוא רק מדרבנן אם לא
 הי' הרגשה ודלית וחכמי' החמירו ברואית . תוך איתוס גזירה אטו רואית
 בהרגשה ודלית קשה למה הקילו חכמים בכתמים בכמה קולות הואיל והוא
 שלא בהרגשה ולא גזרו אטו רואית בהרגשה וכדי לעגן בנות ישראל הי' נקל
 יותר לחז"ל לגזור ברואית מ"ת שלא בהרגשה אטו רואית בהרגשה ודלית ואני
 תמה על מעל' שדחק את ענמו לעשות העקוב למישור בסברות אשר אין להם
 יסוד כדי לחלוק על פסק מהרא"י במקום שלא נמצא חולק עליו ואחרתה כל
 יוסר לבד מחייב להדר ולהתאמץ להשוות דעת הפוסקים בכל אפשר שלא
 להצבות מחלוקת בישראל . והא דנשען כבוד מעל' על דברי אהמ"י הגאון
 ז"ל ב"ב קמ"א ח"ד סי' ג"ה דכתב שמה תראה הוא מן התורה הנה אהמ"י
 כתב זה לענין לפרוש בעונה הסמוך לוסתה דנפקא לן מקר' והוארחת את
 צ"י מטומאתם אבל אשה שראתה ג' פעמים מ"ת אשר לפי דברי מעל'
 אפי' ראתה תוך זמן איתוס לתשמי' ג"כ הוא רק מדרבנן הואיל ולא הי' לה
 הרגשה ודלית ואיך החמירו חכמים בזה לעשות התשמיש לקביעות וסת
 לאוסרה ולעגן בנות ישראל . אתמהא . ועוד הא כמה גדולי הפוסקים וזמן
 צ"י כתבו להך דרשה דהוארחת את צ"י וכו' הוא רק אסמכת' בעלמ'
 הואיל ווסתות הוא רק מדרבנן ולא ס"ל סברת אהמ"י הגאון ז"ל א"כ לפי
 דברי מעל' תסוב הקוש' על גדולי פוסקים האלה למה החמירו חכמים
 בגזירה לגזירה לאסור אשה על בעלה עולמית ולעגן בנות ישראל
 בתרי רבנן :

ומה שפלט בסוגי' דמס' נדה דף י"ב ע"א באיבעי' אשה מהו שתבדוק
 ענמה בשעת וסתה לחייב את בעלה חטאת וע"ז עמד מעל' דלפי
 סוגית הש"ס במס' שבועות דף ח"י ליכא חיוב חטאת כ"א בשמש סמוך
 לוסתה וא"כ מאי קא מיבעי' לי' הא בלא"ה אסור לשמש סמוך לוסתה ועוד
 הקשה למה באיבעי' דר"א מר"ה אשה מהו שתבדוק בכדי שיעור וסת כדי
 לחייב את בעלה חטאת ולא נקט גם לחייב את האשה חטאת דהא בתמני'
 תני ושניהם חייבים בקרבן ומכאן קושיות האלה בנה ודייק בשלשלים לחוק
 את דבריו ולחזותו תיובת' כלפי מהרא"י ז"ל ואני לא ידעתי מאי קשיא
 לי' וכי ליכא שם בסוגי' במס' שבועות אוקימתא דמתני' איירי בשלא סמוך
 לוסת' אף שהוא אטום אכניסה מ"ת הוא שוגג אפרישה באבר חי' וא"כ
 האיבעי' לפי אוקימת' זו ורישעא דסוגיא בוסכת מה אמאי' כהוגן : וכדי
 לבאר הדבר צריך אני להקדים לכבוד מעל' צ' הקדמות אשר הם צחצחון
 ידיעתו מה שמבואר בחידושי הרמב"ן ז"ל בסוגיא דמס' נדה הל' דהכך
 האיבעיות הם לפי שבעל האיבעי' הי' סובר מהאונדך בדיקה לפני תשמיש
 ולאחר תשמי' לטהרות ולא לבעל' ופי' הענין שהיו השואלין כך האיבעיות
 סבורין שבדיקו' האלה לשל טהרות יש לחוש לספקין ומה שלא הוצרכו לגבי
 הבעל הוא קולא שלא להאריך עליהן את הדרך יעיי"ש בחידושי הרמב"ן ז"ל :
 עוד צריך אני להודיע דמה דתני במתני' נמצא על בלה תוך איתוס וסליכא
 במציאות אלא כשפירש אחר הביאה באבר חי' דאי פירש באבר מת כבר עבר
 שיעור איתוס ודבר זה מפור' בתוס' במס' שבועות דף ע"א ב"ה המשמש
 מנת צטרויות פטור דלריד לאוקמי מתני' בשיעור וסת דפיר' בקוש' ע"ש
 בתוס' והוא דבר ברור שאין לפקפק בו : ומעשה נבוא לביאור הסוגיא במס'
 נדה מתחלה בעי' ר"ז מר"י אשה מהו שתבדוק ענמה לבעלה ומשרשי' התו'
 שם דקא מיבעי' לי' אבדיקה שלפני תשמי' והאיבעי' זו אינה כלל לענין
 חיוב קרבן רק אם הגזעות צריכין להחמיר על ענמן לבדוק ויש מהפוסקים
 שפורשים שהאיבעי' זו קאי גם אבדיקה שלאחר תשמישו היינו מהאורט
 בדיקה זו לענין טהרות רק לבעל הקילו חכמים שלא להחמיק עליה את הדרך
 וא"כ לגזרות צריכין בדיקה ואמר לי' לא תבדוק אפי' להחמיר ע"ש אינן
 רשאין מהסודא"כ יחי' לבו טקפו ופורש דהיינו אבדיקה שלפני התשמיש יחוש
 שמה לא בדקה כראוי ונשי' ר"ת יחוש הבעל שמה הרגשה ועל בדיק' שלאחר
 התשמי' יהי' לבו נוקפו מהאונדך בדיקה ש"מ שיש לחוש שמה תראה בשעת
 תשמיש ויפרש ויבטל פרו' ורבי' (יעיין בחידושי הרמב"ן ז"ל ובמורכי בריש
 הל' נדה שיש בזה פירושים שונים ויעיין בש"ד ריש סי' קפ"ד) ואח"כ מביא
 הש"ס שר"א צעו איבעי' זו מרז הוא לענין אם תבדוק ענמה בשיעור וסת
 כדי לחייב לבעלה חטאת ואין כוונת האיבעי' כדי לחייב חטאת על הנניסה
 דבזה הוא אטום דבעל האיבעי' קאי כששיתם שלא בשעת וסתה רק שהבעל
 יהי' חייב חטאת הואיל ופירש בשיעור וסת' א"כ ע"כ
 פירש באבר חי' א"כ יהי' הבעל חייב חטאת על שבגתו שלא הי' לו לשחש
 אלא עד שימות האבר והוא לא עשה קן לכך הוא שוגג דמיירי שהוא עם
 הארץ לזה כמו שמוקי הש"ס במס' שבועות ואטום לא הי' דמ"ת הי' ל"לחוש
 שמה תראה דהא הוצרכה בדיקה לטהרות : ואם הוא אטום אכניסה משום
 דא"כ ללא יחוש לטובל ומה הי' לי' למ עבד מ"ת אפרישה באבר חי' הוא שוגג :
 דאי הי' ידע הדין שיש חילוק בין פירש באבר חי' אפרישה באבר מת הי' לו
 לשכות עד שימות האבר . וחי' לו לחוש קן תבדוק (דהשואלים היו סבורים
 דמיירא צריכ' בדיקה רק שכתמים הקילו להם כמ"ס הרמב"ן ז"ל) ותמני' דסבירא
 איתוס ופריך לי' הא בלא"ה אי אפשר לחייבו חטאת דמי' משפחת בדיקה
 כשיעור וסת אלא מאי שתקנה :

ומעשה יראה שצריך הש"ס לנקוט כדי לחייב הבעל חטאת הואיל והחייב
 הוא על הפרישה . וזה שייך רק לגבי הבעל ולא לגבי האשה
 וקאמר שהאיבעי' קאי מאי שתקנה והאיכ' דאמרי קאמרי דלשולס האיבעי'
 חית ח"ג קאי

קאי לענין קרבן לחייבו אשם תלוי על הפרים' האיל והוא ספק אם ראיה קודם שפירש ועבר על שגגת כרת או אם ראיה אחר שפירש והי' שהות אחר פרישה כל זמן משך הבדיק' בתרוץ ובסדקין שהוא יותר מכדי שיעור אוחזים' וע"ז שפיר כתבו התוס' דלמה ל' למצעי' בעי' שני' לענין חיוב תעלה בדדיקה שאחר תשמי' הא' מני' למצעי' מהו שבדוק קודם תשמי' ובגון שהי' צדית אכל ומניח העד עד אור הבוקר ומותר לשמ' אף שאי' אפשר לראות בעד הבדיק' עד אור הבוקר דתמיים הקילו לשמ' בלי דדיקה שלפני התשמי' ואם ימלא בבוקר דם על העד יהי' חיוב תעלה על הפרים' באבר חי ומתריס' התוס' כיון שכבר השיב שאין לבדוק כלל לפני תשמי' כדי שלא יהי' לבו נוקטו וסור' לכך נקטו האיצעי' בבדיק' שאחר התשמי' כן הוא פי' האוג' זו : ואני תמה על כבוד מעל' שב"כ נחית לשר' האיצעי' שחיו' תעלה הוא על הפרים' למה זה הפליג את השמוע' לומר שהי' ש' הרגש' ואמרה לו פרוש ועוד כמה נרכזים אשר כרכר בהבנת דברי התוס' ונכנס בדחוקים להמניח סברות בדיוות דדוק' בחיוב קרבן שיד' לנו טקטו ולבסוף הביח את דברי התוספת במס' שבועות ב"ע : ואלו הי' כבוד מעל' מיישב בדבר והי' מעיין בטוב לראות את דברי הרמב"ן והדרי' התוס' שם דף ח' ע"ב אשר הבאתי היו מתפרשין לי' דברי הש"ס ודברי התוס' כאגון בלי פקפוק וכל זה גרס לי' לעמוד על דעתו ולחלוק על פסקי מהרא"י וקצת חבל בחבל ונימא בנימא : ואני אין דרכי בכך . ואני הולך לחט לאט להגל המלאכ' אשר לפני בנתיב השוכס' . ואני אוהב לפרוק ושונא לטעון :

ומה שהביא דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהל' שגגות הל' ו' ז' אין לו שום שייכות להאיציעות הש"ס דהרמב"ם בפסקיו קאי אליבא דתוס' וגם הדין השנוי במשנה שגיהס מחוייבים בקרבן זה ליכא לאוקמא כ"א בשמשה בשעת וסחה ושניהם חייבין על התשמיס גופא ולא מיירי בהלכה זו כלל מחיוב פרישה באבר חירק בהלכה זו ופרש דין חיוב על הכניסה ודין חיוב על הפרישה אם פירש באבר חי : סוף דבר נשמע שבדרי מהרא"י כנוכסו וכוונתו ופשוט הסוגיות באיציעות הג"ל סותרים את כל דברי מעל' : ואל ירע בעיניו אם פלעה קילמס' לדבר קשות נגד סברותיו כי איכסה אוכל לראות שכבוד מעל' נזהל להשיב על פוסק מפורסם מהרא"י ז"ל ובונה צמה לעצמו להגיד חדשות מסברת עצמו בדני פתחי נדה העמוקי' ואיד' נקל בעיניו להכריע בשיקול דעתו בדבר אשר כל האחרונים שתקו ולא מלאו מענה עד פסק מהרא"י ז"ל : ובכל זאת יהי' לבו נכון ובעות כי אהבת עולם אהבתיו : כ"ד אוהבו הד"ש

הק' שמואל סג"ל לנרא

ב"ה יאמניטן יוס' ב' כ"ז למצ"י תקצ"ד לש"ק :

יצו ה' את הברכה שלום לאדו' ירדתי הרב המופלא ומופלג בתורה כש"ת מוה' שמשון אייבשיטין אב"ד דק"ק פולין :

לא ע"ד שאלתו באשה שאמרה שראתה ג' פעמים רזופים דס מ"ת : זאח"כ כשתק' הרב חמת היתה הבדיקה אם הי' בכל ג' פעמים תיכף אחר תשמיס בכדי שתושיט ידה תחת הכר אמרה בפעם כני' לא בדקה עצמה תיכף אחר תשמיס מתחת שלא הרגישה כלום כ"א ביום שלאחר ליל הטבילה בדקה עצמה לעת ערב ומלאה דם ועתה יש לשאול אם האשה נאמנת לומר שבפעם שנית לא בדקה עצמה אחר תשמיס אם אין זה חורה מדברי' הראשונים שאמרה כהם שראתה ג' פעמים אחר תשמיס :

תשובה יפה הן ויפה הורה שאין זה בגדר רואית דס מ"ת כיון שלא הוחזקה לראות בכל שלש פעמים תיכף אחר תשמיס כי בפעם שנית לא בדקה עצמה כ"א ביום האחרת שאחר התשמיס לעת ערב : ולא אמרינן אוגלא' מילתא למתיע' שאם היתה בודקת עצמה תיכף אחר תשמיס גם בפעם שנית היתה מוללת דס כמו בפעם הראשון ובפעם השלישית דלא מחזיקין רעותא מספק כמו שמפורש בש"ד ריש סו' קפ"ד . ואף שאין אנו בקיאים כמו"ש הרמ"א שם ב"ה שאין אנו בקיאים בשיעור בכדי שתושיט ידה תחת הכר מ"ת במופלג כל כך יותר מ"ב שעות אחר התשמיס בודאי אין זה בכלל רואית דס מ"ת :

ומה במבוסס מעלתו אם האשה נאמנת על כך מאחר שאמרה בתחלה שראתה ג' פעמים אחר תשמיס נראה לענ"ד שהאשה נאמנת ע"ז שאין כאן חורה כיון שמשולם לא אמרה שראתה דס תיכף אחר התשמיס ויכולין לתקן דברים כיון שראתה בכל ג' פעמים בבדיקה הראשונה שאחר התשמיס נדמה לה לומר שראתה ג' פעמים רזופים אחר תשמי' וחשבה בדעתה לומר כן האיל בכל ג' פעמים לא הי' בדקה אחרת מפסקת בין התשמי' ובין רואית הבדיקה שראתה דס והיתה סוברת שהבדיקות האלה גדרים אחר התשמי' ולכך אמרה שראתה ג' פעמים רזופים אחר התשמיס וענין שלא הזכירה בדברים הראשונים מענין הבדיקה חמת היתה הבדיקה ואף בלא אמלתא נאמנת בדברים האחרונים כיון שאין יכולים לתקן דברים ולא שייך בזה לומר שוי' אנפשי' חתיכה דאיסור' כיון שלא הי' במשמעות דברים ענין איסור' ברור :

ומלכוד זה ידוע להי' כי לענ"ד יש בזה שאלה גדולה על עיקר דין רואית דס מ"ת שהאסרה על בעלה באומרת שראתה ג' פעמים מתחת תשמיס למה תהי' האשה נאמנת ואמתי' לא נימא שאינה נאמנת משום שמה עיניה נתנה בלחך כמו דקיי"ל במשנה אחרונה בשנה מס' גזרים שאין האשה נאמנת לומר לבעלה עמאה אני לך משום שמה עיניה

נתנה בלחך וכמ"ס ב"ע א"ה סי' קט"ו סעי' ו' וא"ל דמ"ה נאמנת האיל והתורה האמינה על כך כמו דדרשינן וספרה לה לעמיה : ז"א שאף שהאשה נאמנת לומר שראתה דס והוא נדה היינו האיל והאיסור הוא לפי שעה ואחר הספירה והטבילה הוא מותרת לו ואינה יולדת מבעלה משום כך ומש"ה היא נאמנת לומר שדס זה מן המקור וכדומה שהם דברים שאינן אלא לשעתה ואינה נאסרת על בעלה עולמית . אבל באומרת שראתה ג' פעמים מ"ת למה תהי' נאמנת להפקיע את עצמה מבעלה אמתי' לא נימא עיני' נתנה בלחך כמו בכל הני עובדא דשליה מס' גדרים . והנה יש בזה ארוכות דברים ואני כעת באורח נטה ללון ואני כותב בלי עיון בספר ומכני חולשא דאורחא קשה עלי' העיון ולהביע בפסרים ובהשקפה ראשונה נלע"ד לומר שדבר זה תלוי בסברא בחילוק שיש בין התוס' והר"ן ז"ל : והוא שבשלי' מס' גדרים מקשים התוס' למה לא תהי' האשה נאמנת לומר עמאה אני לך כיון דשו' נפש חתיכה דאיסורא : ומתריס' בשם הר"א דאין האשה נזרת עליו ודחאו התוס' שם תירוץ הר"א ומתריס' דיש כח ציד תמיים לעקור דברים מכל וכל בסברא גדולה כזאת דעיני' נתנה בלחך . והר"ן שם מחזיק ומטעים תירוץ זה בטעם לשבח לומר דאף שאין כח ציד תמיים לעקור דבר אלא בשב' ואל תעשה . מ"ת הכא יש כח ציד תמיים לעקור דבר מכל וכל משוכחלפקטיהו רבנן לקדושין מינה ומלא הוא פטוי' למפרע דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש וכל שאמרה עמאה אני לך אפקעינהו רבנן לקדושין מינה ובשעה שאנסה היתה פטוי' למפרע ולא נאכרה על בעלה ע"ש בר"ן ולפי תירוץ הזה לא קשה כלל קוש' הג"ל דכיון שהיא נאמנת מדין דאורייתא שראתה ג' פעמים מתחת תשמיס ושוי' אנפשה חתיכה דאיסורא שיב אין כח ציד תמיים לעקור דבר חורה בשביל הסברא שמה עיני' נתנה בלחך דבשלמא באומר' שאנסה שייך לומר שחכמים אמרו שאינה נאמנת דאין כאן עקירת דבר חורה כיון דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש ועקרוהו רבנן לקדושין מיני' והיתה פטוי' למפרע ולא נאכרה על בעלה אבל באומרת שראתה ג' פעמים לא מהני בזה לומר שעקרוהו רבנן לקדושין מיני' מה בכך שהיא פטוי' למפרע אכתי' היא מוחזקת לאיש הזה לראות ממתן מתחת תשמיס ואסורה עליו שמה תראה עוד . וגם לתירוץ הר"א שהביאו התוס' ג' כנימא דבאיסור נדה גם היא מותרת' עליו א"כ שוי' אנפשה חתיכה דאיסור' :

אך לפ"ז קשה להיפך למה לא תהי' האשה נאמנת לומר עמאה אני לך הא ישלה מיגו דאי בשית להפקיע את עצמה מבעלה היתה אומרת שרואית ג' פעמים וכוה היא נאמנת מטעם דשו' אנפשה חתיכה דאיסורא כנ"ל :

ועוד קשה דהר"ן שם בשלי' מס' גדרים מביא עוד תירוץ בשם אחרים דלכך אין האשה נאמנת למשנה אחרונה לומר עמאה אני לך דהאיל ומדין חורה אין האשה נאמנת להפקיע את עצמה מבעלה שהיא משועבדת לורק משום דהא מלתא דעמאה אני לך כסיפא לה התקיטו במשנה ראשונה להאמינה דאי לאו קושטא קאמרת לא הוי מולולת עממה לומר הכי ואח"כ כי חו רבנן בתראי דאיכא למיחש לשמא עיני' נתנה בלחך וקומא ארינא שלא תהי' נאמנת ע"ש בר"ן : ומעתה לפי תירוץ האחרים הקושי' במק"ע למה לא נימא גם באומרת שראתה ג' פעמים שלא תהי' נאמנת משום שמה עיני' נתנה בלחך ולמה לא נוקמי' ארינא שלא תהי' נאמנת להפקיע עצמה מבעלה כמו באומרת עמאה אני לך : **והנראה** לי בזה ליישב תמיהות הג"ל דלכך נאמנת האשה לומר שראתה ג' פעמים תשמיס . דהא השיעור הוא בכדי שתושיט ידה תחת הכר לבדוק עצמה בעד א"כ הוי זה דבר שיוכל להתבדר לראות לבעלה העד שמקנחת זו ובדבר דאיכא לברורי' אשי' אינש דעלמא נאמן . ואף שהע"ז ב"ד סו' קכ"ז ס"ק ה' כתב על דברי הרמ"א שם שמה' מיהו יש אומרים בדבר דאיכא לברורי' כגון שאמר לו אחר בא ואראך עובד כוכבים ומזלות מנסך ייך לרד לחוש לדבריו עכ"ל מור"ם : וע"ז כתב הע"ז פי' שצריך לילך עמו אבל אם הלך עמו ולא מלאו אין כאן איסור עכ"ל וכוונת הע"ז דלאו כוונת הרמ"א שכתב שצריך לחוש לדבריו שהי' העד נאמן לאסור היין על פיו אלא שכוונת מור"ם הוא שצריך לחוש לדבריו הייט רק לענין שצריך לילך עמו לראות פן יש ממש בדברי העד דכל היכא דאיכא לברורי' מברין . אבל אם הולך ולא מלאו אין כאן איסור ואין העד נאמן לומר שעובד כוכבים ומזלות ניסך היין וקודם שכל היין לראות הלך לו העובד כוכבים ומזלות : וכן חמת בתוס' במס' קדושין דף ס"ו ריש ע"א בסוף ד"ה נעמאו טהרות' אשר דין זה שהביא מור"ם נובע מדברי התוס' האלה שכתבו בדבר שיוכל להתבדר כגון שאמר לו יש שרץ בעהוביך או עובד כוכבים ומזלות מנסך ייך בא ואראך האיסור בזה ודאי יש לחוש לדבריו ובדוק עכ"ל התוס' ע"ש הרי כתבו התוס' שיש לחוש לדבריו לבדוק אבל אם בדק ולא מלא כלום או שאדע אונס אח"כ שוי' אפשי' לבדוק אין כאן איסור דכיון שלא נהבדר דברי העד אין כאן מלתא דעביד' לגלוי' ואין עד א' נאמן לאסור מ"ת יש חילוק דין בין דבר שיוכל להתבדר לבין מילתא דעבידא לגלוי' דדבר שיוכל להתבדר כמו צדון שכתבו התוס' ומור"ם דאם אדם אומר בא ואראך שיש שרץ בעהוביך או בא ואראך עובד כוכבים ומזלות מנסך ייך בזה לריבין אנו נחוש לדבריו לענין לבדוק את הטהרות וליך נאמנס' שמוחם הם היין כן ימלא כדברי העד דככל ספק חשש איסור קיי"ל כל היכא דאיכא לברורי' מברין אבל אין זה בגדר מה דאמרינן בעלמא מלתא דעבידא לגלוי' לא משקלא צי' אינש הייט שיש בדינו למיקס על הדבר ולברר אם העד אומר שקר אבל בזה אף אם יבדוק ולא ימלא שרץ בעהוביך או שיק למקיס שמות

לדעתו גם זה הוא ספק אם ע"י הקיחת האשה יתגלה הדבר ולכן הנאמנות של עד אחד באשה הוא רק מדרבנן ועיין בתשובת ריב"ש סי' קנ"ה שהאריך מאוד בענין זה וכתב ג"כ שאין כל מילתא דעבידה לגלויי הס בגדר א"י וכתב לחלק שבעדות אשה שמת בעלה חינו בודאי שיתגלה הדבר ע"ש משא"כ בעדות העד א' שאומר ברקאי יש בידינו לחקור ולברר אם אמת כשיעלו אחריו לראות אם האיר השחר כמו שהבאתי דברי הירושלמי וכן בעד שהעיד שב"ד קידשו את החודש יש בידינו לשלוח עדים למקום ב"ד ולחקור ולברר הדבר . וכן בגדון דיון יש ביד הבעל תיקף כשאמרה לו אחר התשמי' שנטמאת לראות בעד הבדיקה אם הדבר הזה אמת : בזה נאמן העד מן התורה כיון שיש בידינו לברר ולעמוד על בודאי יש חוקה אלימא שמתירה העד לשקר שמה יחקרו את הדבר ויתגלה שקר : כיון שיש בידינו לחקור וא"כ גם האשה נאמנת האויל כשראתה תיקף את התשמי' ה' עבידה לגלויי להראות לבעלה העד שיש בו דם : ואין לומר דעדין לא הוי מילתא דעבידה לגלויי דשמא הכינה להעד אשר כבר הוא מלוכלך בדם והיא בעצמה בזה להטעות את בעלה לומר שראתה דם זה מחמת תשמיש לזה אין לחוש דבקהל יש לבחון ולראות אם הדם הוא לח דאם ה' הדם על העד מקורם הוא יבש ונדבק בהעד ואינו מעורב עם ה' הש"י שולט אחר התשמיש . והנה כל זה אם האשה אומרת לבעלה בכל ג' פעמים תיקף את התשמי' שראתה דם שייך בו מילתא דעבידה לגלויי : אבל אם אחר התשמיש לא אמרה לבעל רק ביום שלאחר התשמיש אמרה כן : אפשר לומר שאין האשה נאמנת : ובפרט בגדון דיון אשר אחר החקירה שניתן לשאל לבעל אימת נודע לו : ואמר שבפסע שני' עמד בעד שהיתה אשתו ישיבה והוא הלך לעסקיו קודם שהאיר היום מתוך לעיר חוזה פרוצות ולא חזר כ"א אחר ב' ימים בזה יש לגדל ולהקל חף שהאשה אומרת שראתה ג' פעמים שאינה נאמנת להפקיע את עצמה מבעלה : כיון דלא הוי מילתא דעבידה לגלויי כיון שהבעל הלך משם אחר תשמיש : ואינו אין רטובי לתקוע מסמורת בדבר הזה שאני כותב בלי עיון בספרים הנזכרים לזה : עכ"פ אינה מוחוקת לראות תממת תשמיש ומותרת לבעלה אם לא שתראה עוד ב' פעמים שאז נאמרה מחמת ג' פעמים רופים ומפני חולשא חקיר :

כ"ד הד"ש הק' שמואל סג"ל לנדא :

לכבוד אה"י מחות' ידידי רבב הנאון התירף ובקי בנן של קדושים כבוד מורה זאבל נ"י אב"ד רב"ק ברונישווייג יע"א :

לט מכתבו

הגעיס הגיעני וע"ד אשר עמד על דברי הגו"כ מה"ת וז"ל מעל נ"י אחת אשאל בדבר אשר אחז"ל הגאון המפורסם ז"ל שאל לרשכ"ה מר אביו הגאון הגדול ז"ל והשיב לו בש"ת לחלק י"ד סי' ק"ה בענין כתם הנמא על הגייד והשלה דלא גרע מלבריס דמקבלי עומאה ע"כ תובן דבריו הקדושים ולא הבימותי דזה"ל מבורר ברמב"ם בפ"ק מהל' כלים הלכה א' דהגייר בעצמו אינו מקבל טומאה א"כ לא עשה ממנו כלי ישי"ש והיניו טעמא דלא דמי ללבריס דגייר פנים חדשות בא לכתוב ע"כ לשון מעל נ"י : לעג"ד דברי אחז"ל הגאון ז"ל שדיון וקיימין ומתחלה נרדף אני להקדים שכל דבר המוסק לכתוב עניו בדיו יכונה בלשון חז"ל בשם גייר ואש"י קלף הכעסה מעור נקרא בשם גייר כחז"ש בתו"ש בפ"ג ממש' כלים משנה ה' יע"ש ומעשה ה' אני אומר ששם גייר הוא שם הכלל על כל מיני גיירות חף שהם חלוקים בדיני טומאה ויש מין גייר שמקבל טומאה ויש מין גייר שאינו מקבל טומאה וכ"כ משלשן הרמב"ם הג"ל בפ"ג מהל' כלים הל' א' שדקדק בלשונו וכתב אש"פ שאין הגייר מקבל טומאה וכתב בה' הדיע' וכונתו אש"פ ששעה הכלי מאתו מין גייר שאינו בר קבלה טומאה אש"פ אם עשה ממנו כלי מקבל טומאה דאם כוונת הרמב"ם ז"ל דרך כלל שאין שום גייר מקבל טומאה הג"ל להרמב"ם לכתוב אש"פ שאין גייר מקבל טומאה א"ו דהרמב"ם לאו כלל מיל על כל מיני גייר : ודבר זה מוכח דאל"כ קשה המשנה הגמ' בסוף פ"ג ממש' פרה דתני שם של הטאת בנייר ושל תרומה בידו שניהן טמאין וס' ואי ס' ד שהגייר אינו מקבל טומאה כלל קשה למה יהי' של הטאת טמא הלל הגייר חוץ בין ידו לבגין של הטאת בשלמא אם הגייר מקבל טומאה שדי משמאה הטאת משום שאין מוגין ראשון ושני לטמאת אבל אם הגייר לאו בר קבלת טומאה הוא למה יהי' הטאת טמא הא לא גנע כלל בידו כ"א ע"י הגייר והוי חגיגה : א"ו שהגייר בעצמו מקבל טומאה ואש"פ התרומה טהורה אם הגייר מפסיק לגבי תרומה מניין ראשון ושני ואין הגייר מטמא את התרומה . וזהו כוונת אחז"ל ז"ל שם בתשובה שכתב ועיין פ"ג ממש' פרה משנה ו' . וכן מוכח מהחז"ל בפ"ג ממש' כלים משנה ה' שמופק אם גייר מקבל טומאה וקא פשיט לי' דמקבל טומאה מיד דהוא אמתגלת שהט' בסוף פ"ג ממש' כלים דמקבל טומאה ונמה לא הוקשה מדברי הרמב"ם הג"ל דכתב שאין הגייר מקבל טומאה : לכן ע"כ נרביין אנו לתקן בין גייר לגייר וכל גיירות שלנו שהם מעשי לבדן (שקורין בלי"א געפילטע) הם מקבלים טומאה כח"ש אחז"ל הגאון ז"ל וכמו שהביא שם דברי הרמב"ם בפ"א מהל' כלים הלכה ה' : אמנם יש גייר שאינו מקבל טומאה והוא מין גייר שה' להם בדורות הראשונים ערש שידעו ממלכות גייר בלט והוי כותבין על עלים שלמים מעלי חילת וירקות או על קליפ' עלים שהחליקו והתקייט אותם כמו שהם גדלים כדי שיקבלו הדיו ויהי' ראויים לכתוב עליהם וכיין זה הוא כשרייתו אינו מקבל טומאה שאין בו משנה לבריס ולא נשתנה וידין הוא עלה וקליפת טע' עבדו ולא ב' קבולי

במונת שם היין ולא ימלא עובד כוכבים ומזלות שם בזה עדיין אינו מבורר אם העד אומר שקר ואין העד נתפס על שקרו בזה דעדין יש לו המלטה לומר שאמר אמת רק שביני וביני הלך לו העובד כוכבים ומזלות ויטל משם השרץ וא"כ מילתא ליכא נאמנות להעד מטעם חוקה למלתא דעבידה לגלויי לא משקרא ב' איכתי כיון שאין העד מתירה סיה' נתפס על שקרו אין כלל חוקה להאמין לעד א' (עיין במס' בכורות דף ל"ו דמחלק הש"ס בהאי דינא דמלתא דעבידה לגלויי לא משקרי - ב"א : בין היכא דלית לי' נאשתמוטי ובין היכא דלית לי' לאשתמוטי ע"ש צבוג' זו היעב) דחוקה זו שאין אדם אומר רבקר היינו בדבר שיש בידינו לברר הבקר ומלתא דעבידה לגלויי הוא באחד שומר על כהן בעצד עבודה כהוא בעל מוס ועבודה פכולה ואומר שלח בגדיך ונראה המוס שיש בדך או באמר על מקום שאין בו ש עור מקוה ואומר בא ונראה ונמדוד המקוה שאין בו מ'סאה כמו דלוי' במס' קידושין דף ס"ו ע"ב בזה נאמן העד לפסול הטעורה שבעד הכהן הזה ולטמא הטעורה שבעלו במקוה הזאת חף שביני וביני הלך הכהן שבעד עבודה והמקוה נפלה ואי אפשר למדוד היינו האויל ובעשה שאמר שלח בגדיך ונראה המוכשיש כהן הזה ה' מלתא דעבידה לגלויי דהא ה' בידינו לפשט הבגדים מהכהן ולראות אם יש בו מוס או לא וכן במקוה ה' בידינו למדוד המקוה ולראות אם מחוקת מ' כלה או לא : בזה יש חוקה שהעד אומר אמת וה' מתירה לומר שקר פן יבורר הדבר והי' נתפס על שקרו דהא בשעה שאמר שלח בגדיך ונראה המוס או באו ונמדוד המקוה אם יש שיעור מקוה לא חסיק ארעתי שילך הכהן ושיארע אונס למנוע מלמדוד המקוה וכיון שבעשה הגדת העד ה' מלתא דעבידה לגלויי מחזינן לעד מטעם חוקה דמלתא דעבידה לגלויי לא משקרא ב' איכתי : הארכתי בסברא זאת יען שראיתי להש"ך ב"ד שם סי' קכ"ו ס"ק ד' שהקשה על הרמ"א למה כתב זה בלשון יש אומרים והוא ש"ס ערוך במס' קידושין דף ס"ו ע"ב גבי בעל מוס ומקוה עכ"ל הש"ך ואני תמה חף מדמה הש"ך זה לזה דגבי בעל מוס ומקוה המפורש בש"ס הוא מלתא דעבידה לגלויי ונאמן העד לכל דבר משא"כ בדין שהבי' מור"ם באומר בא ונראה עובד כוכבים ומזלות מנסך ייך בזה אין נאמנות להעד דאין זה מלתא דעבידה לגלויי רק שהחוס' כתבו שאש"פ כיון דאיכא לבחורי וליך פן ימלא העובד כוכבים ומזלות חיישיין לבדרי העד לענין שרדליך ולבדוק פן יאמר האמת כנ"ל ואף שהחוס' שם למדו דין זה דאמר בא ונראה עובד כוכבים ומזלות מנסך ייך ושרן יש בעהרותך שרדך לחוש ולבדוק מהאי דבעל מוס ומקוה המפורש בש"ס : אין כוונת החוס' לדמות זה לזה שהיו שום דיון לכל דבר רק שהחוס' כתבו שכמו שאמרין לבעל מוס ומקוה שהעד נאמן מטעם מלתא דעבידה לגלויי כמו כן יש לחוש לבדרי העד להיות עכ"פ נרדף בדקה מטעם כל היכא דאיכא לבחורי ואין לפקפק על דבר זה דיון האומר בש"ס לבעל מוס ומקוה עדיף טפי מדין שהכתב החוס' באומר בא ונראה עובד כוכבים ומזלות מנסך ייך שדין המפורש בש"ס הוא דעבידה לגלויי ולברר כל הגדדים אם הוא אמת או שקר ודין החוס' הוא רק חשש פן יבורר האמת אבל השקר אין לברר : עכ"פ דבר זה אין נרדף לפנים דבדבר שהוא מלתא דעבידה לגלויי ע"א נאמן מדאורייתא ואין אנו נרביין לחקור אחריו אם אומר אמת ודבר זה מפורש במס' ר"ה דף כ"ב ע"ב דעד א' נאמן לומר שב"ד קדשו את החודש ביום פלוני ומתקנין המועדות על פיו וע"א נאמן משום דבר זה עשי להתגלות מטעם שהוא מלתא דעבידה לגלויי וכן פסק הרמב"ם בפ"ג מהל' קידוש החודש הל' י"ד ע"א נאמן לומר שקדשו הב"ד החודש ביום פלוני ומתקנין המועדות על פיו וע"א נאמן משום דבר זה עשי להתגלות עכ"ל ע"ש הרי ע"א נאמן מדאורייתא במלתא דעבידה לגלויי ועיין בתו"ש פ"ג ממש' יומא וצירושלמי שם במתניתין הראה אומר ברקאי פריך ביו שלי ועד א' נאמן ומתקנין דאמרה יוכל לעמוד עליו הרי שמתכין על עד א' שאומר ברקאי חף שאין אחר עולה אחריו לראות אם האיר השחר מטעם האויל ויש בידינו ליך אחריו ולראות ולברר אם אומר אמת : ולכאורה יש להקפד ע"מ שכתב הרמב"ם בפ"ג י"ג מהל' גידושין הל' כ"ט דמש"ה האמיט עד מפי עד ואשה ושפחה לעדות אשה שמת בעלה מאוס שיכולין לעמוד עליה אם יבוא בעלה ע"ש הרי שזה חשיב להרמב"ם ג"כ מילתא דעבידה לגלויי : ואש"פ אין הנאמנות שלהם הוא מן התורה : ועיין בתו"ש מ"ק בחלק אה"ע סי' ל"ג . ורק מדרבנן המטוה ומאוס עבונה הקילו דבק ואומר אני דהוי מילתא דעבידה לגלויי אינו דומה לשאר מלתא דעבידה לגלויי . דגבי עדות אשה אין בידינו לברר הדבר אם זה מת או עדין הוא חי דהא חי אפשר להתברר ולעמוד על התקירה דאין אנו יודעין להיכן הלך בעלה : ואם ק ליכא ודאי שיתגלה הדבר דשמא עדיין הבעל חי והעפ"כ בלא יחזור והלך למדינת הים רק שאנו אומרים שאנו יודעין הבעל חי והעפ"כ בלא יחזור והלך למדינת הים רק שאנו אומרים שאנו יודעין עדות אשה מסתמא אומרים אמת דאם חייך יודעים שמת מתיראם שאמר עדות ולומר שמת בעלה של זו דחוששין שמה יבוא הבעל ויתגלה מן הספק לשקר ולומר שמת בעלה של זו דחוששין שמה יבוא הבעל ויתגלה שקר : ומפני זה האמיט חכמים את אלו להעיד : וזה הוא רק מדרבנן ומאוס תקטת עבונות הקילו להאמין חף בספק עבידה לגלויי : אבל מן התורה לא מחשב זה מילתא דעבידה לגלויי כיון שאין לעמוד בבירור הדבר' ואינו תלוי אלא במקרה אם יבוא הבעל ויכול להיות שלא יבוא ועיין בתו"ש במס' בכורות דף ל"ו ע"ב ב"ד' והלכתא ועיין ב"ב קמא בחלק אה"ע תשובה כ"ז שאחז"ל הגאון ז"ל כתב שם דמה דאיכתי' במס' יבמות דף קנ"ו בעד א' במלתא ונדק קי"ו ע"ב בעד א' בקטעה אי טעמא דש"א נאמן משום דהא מילתא דעבידה לגלויי או מאוס טעמא דאשה דייקי ומנסכי : האיכתי' הוא דמאוס מילתא דעבידה לגלויי לתור לא שמכס האויל וליכא ודאי שיתגלה רק מאוס לירוף הטעם דאשה דייקי וחזרת על אמתית הדבר מתיראין העדים שיתגלה ע"ש בדברי אחז"ל הגאון ז"ל : אמנם

משה שפיר קאמר : דורש קל והומר : היה התורני רב המופלא מו"ה משה עלישטאבע נ"י :

מא אהיותו

הנעושים הגיעונו . וע"ד אשר תמה על דברי האמת והגאון ז"ל בתשובה בנו"כ מה"ת חלק י"ד סי' קי"ו דדין כלה שאינה עובדת כבוד לוכתה אם להתיר הצעילה ופה כוון מעלתו : וגם אני עמדתי בהתיר . או אמנם אפי"כ מלאתי ליישב הדברים : והנני מעתיק למעל"ה מה שרשמתי בנו"כ שלי על הגליון : וזה לשוני שם . לכאורה דין זה מפורש במס' פסחים דף ע"ב ע"ג דמוכח שם דאפי"כ ציבמה שהיא צודאית בעילת מצוה לייבוס ג"כ אסור הצעילה סמוך לוכתה ע"ש היטב בסוגי' ותימ' גדולה שאלתו הגאון המחבר ז"ל לא הביא ראיה מסוגי' זו . אמנם יש לומר דמשם ליכ' ראיה לדין רבין דסוגי' דפסחים אולא אליב' דר' יוחנן דאמר שם אכתו נדה בעל חיובי צמחיה נדה בעל פטור . וע"ז קא שקיל וערי שם ושפיר מסיק דבסמוך לוכתה אסור אפי"כ בעילת מצוה דהואילור' יוחנן לשיטתו סובר וסתות דאוריית' וכן הוכיח הרב המגיד משנה בפ"ד מואיסורי ציאה הל' ט' דר"י דאמר במס' נדה דף ט"ז ע"ב אשה שהי' לה וסת בעלה מתשז ימי וסתה וכו' סובר וסתות דאוריית' ועיין צ"ב ב"ד סי"ס קפ"ד (והוא דלא כתוס' שם דקט"ו ע"א דלר"י דסובר וסתות דאוריית' א"כ דר"י סבר וסתות דרבנן ע"ש) ומעשה י"ל דלר"י דסובר וסתות דאוריית' א"כ גם עונה הסמוך לוכתה הוא דאוריית' כפשוט' דרש' דוהוהרתס את צ"י ממוחלתס ולכך שפיר גם בעילת מצוה אסור סמוך לוכתה דאין דוחין דאוריית' מפני דאוריית' אבל לדין דקיי"ל וסתות דרבנן ע"כ נכסונה הסמוך לוכתה הוא דרבנן כמו שהוכיח הראש"ד והרמב"ן והרשב"א : עיין צ"ב ב"ד סי' קפ"ד : שכי' יש לומר דבמקום מצוה לא גזרו ויהי' מותר בעילת מצוה אפי"כ בעונה הסמוך לוכתה ולכן לא הביא האמת' הגאון ז"ל ראיה מסוגי' דפסחים רק מסבר' קאמר דגם לדין אין ללמוד שחר בעילות מצוה מיואל לדרך : דיש לחלק דציואל לדרך אם לא יפקודנה עתה תהי' מצוה עוברת : אבל שחר בעילות מצוה יש שהות שאם לא יקיים המצוה עכשיו יכול לקיימה לאחר זמן : ואף שאלתו הגאון ז"ל בנו"כ מ"ק חלק י"ד סי' כ"ה כתב דאף אם וסתות דרבנן אפי"כ עונה סמוך לוכתה דאוריית' : מ"מ שיטת רוב הפוסקים וכן הכריע הב"י בס' קפ"ד דהא צהא חל' . לדין דקיי"ל וסתות דרבנן ע"כ גם עונה הסמוך לוכתה הוא מדרבנן ודרש' דוהוהרתס את צ"י אכמת' בעלמ' הוא : ומפני הטרד' אקצר : כ"ד אה"ע הד"ש :

הק' שמואל סג"ל לנדא :

בע"ה פקא יוס ה' ה' חלול תקפ"ב לפ"ק :

ישאו דרים שלום לכבוד אחי ידידי הרבני המופלא והמופלג חרוץ ושנין בש"ת מו"ה חיים יוסף עמדן דיין ומ"ץ בק"ק פאפפענדיים יע"א :

מכ כתבו

הנעים הגיעני ולהיות כי ערודת רבות עמוסים עליך בעבודת הקודש בקהלתנו יו"ל קהל גדול ישמור השם : ונוסף ע"ז בשאלות הבאות מתקומות אחרים קרובים ורחוקים וכל אחד רוצה בתשובה : ויש מהם הגחונים לשעה . ואף אשר לדמותם : בלל כן צריך אני לתפוס דרך קצרה לקצר באמרים . בלי אריכות דברים : בשלשלים ובאורים : והנה שאלתו שאלת חכם בציבור אשר לה כתב עיניהם ר"ל : וזהו ענין רופא מומחה לרבים . שלא יבואו מים כלל וכלל על עיני' פן תאבד מותר עינים ל"ע והנה אם קפדות הרופא הוא שלא יבואו מים כלל העין לא ידעתי מה זו שאלה הלא יכולה לעצול כדרך כל הנשים שריס עיניהן סגורות בשעת עבילה רק שלא תעלי' עיני' ביהר מפני הקמטים ולפי הנהגה גור הרופא שלא יבואו מים גם מחוץ לעינים וע"ז בא בשאלה איד תנהג האשה הריח בחפיפה ועבילת מצוה לטור לבעלה . ומעל' כת' להמני' לה תחבולה לעשות לה אגד רפוי' על עיני' בשעת עבילה ומביא דברי הב"ח י"ד סי' קל"ח אות כ"ו דה"ל לא תאחז בה חברתה וכו' שכת' בשם ש"ד דגבי קמי' וסריס וגומים יש לגזור לכתחילה רפוי' אטו אינו רפוי' וכן כת' מור"ם צסעי' א' בהגה דשמוא תשכחה להתרפס וכת' מעל' לחלק דדוקא בשירי'ס וגומים שהם עלי' תמיד . גזרו להסירם בשעת עבילה משום דגזרינן רפוי' אטו אינו רפוי' אבל כדון דידן שתתן האגד על עיני' בשעת עבילה תזכרנה שיהי' האגד רפוי' יש להתיר : ולכאורה יש להחזיק סברת מעל' מתהלת דברי הב"ח הג"ל שכת' לשעת' הרמב"ם והרמב"ן דתפרש פלוגתא דת"ק ור"ש בנכנה סוף פ"ח ממקואות גבי האוחז בזהם ובכלים ומעבילין קאמר הת"ק אם הדיח את ידיו מים שהורים לפי שהמים שגל דיו מתהבר למי מקוה ואין כלין חלינה . ר"ש אומר ירפה כדי שיבואו בהם מים ומפרש הרמב"ם והרמב"ן עטמ' דת"ק דלא מהני רפיות ידים משום דגזרינן שמוא לא ירפה וכו' והלכה כת"ק לא מהני שירפה ידים דגזרינן אטו לא ירפה אבל הרשב"א מפרש דבמפרש ידים בסהת"ק מודה דמהני אלא דאפי"כ במהדק ג"כ מתיר הת"ק אם הדיחה ידים תחילה במים ור"ש פליג בזה דמגרד להיות דוקא אם ירפה ידים אבל הדרת' מים לא מהני ומב"ה הרשב"א ראי' מהתוספת' דשירי'ס וגומים רפוי' . אינם חוצצין ולא גזרינן שמוא לא תרפה דלאו ברשיעי עסקין שיעברו במי' : אבל באוחז ידו באלם ובכלים חיישינן שמוא לא ירפה דרגילות האדם האוחז . דבר בידי קא מותיק ידו באחזיה שמתירא שלא תפול לתוך המים עכ"ד הב"ח ועיין בסוף ס' תורת הבית הרוך צדק הבית ובמשמרת הבית שם : ראי' מפורש סברת כבוד מעל']

הק' שמואל סג"ל לנדא :

קבולי עומחה הוא ומיירי הוא מירי הרמב"ם בפ"ב מהל' כלים דכתב ואע"פ שאין הגייר מקבל עומחה היינו שאפי"כ הוא מיירי שאינו מקבל עומחה מנד עממותו אפי"כ אם עשה ממונו כלי מקבל עומחה : אבל הגייר המצוי אללינו שנעשה מצלוי סהבות או מעשבים כתוסים והם מעשה לבדים זה צודאי מקבל עומחה דלענין קבלת עומחה לא צריך להיות שוט טווי וזו וגם הלבדים הם כבגדי' כמו"ש הרמב"ם ז"ל בפסק א' מהל' כלים הל' א' : ומה שכתב מעל' פכנים חדשות צאו לכאן לא ידעתי כוונתו דאף שנעשה מצלוי סהבות מ"מ אין אלו דנין שיקבל עומחה על שהי' ארוג בתחילה אלא שמקבל עומחה ממה שנעשה עתה מעשי לבדים : ומה שמדמה כבוד מעל' דין קבלת עומחה לדין כלאי בגדים אינו מחזור כלל דלענין כלאים נאמר ופסחים קפיד קרא שיהי' דוקא שוט טווי וזו מדתקוב שטענ' ו' ובגד שהוא מעשי לבדים אין בו משום כלאים מדאורייתא משה"כ לענין קבלת עומחה גם הלבדים מקבלים עומחה וממילא גם נייר שהוא מעשי לבדים מקבל עומחה כמ"ש האמת' הגאון ז"ל .

ועין

צבא לירינו האי דרשה דבגד כלאים שטענו למעט מעשי לבדים מלאתי את עממי להזכיר פה להלדיק פירש"י בפ' קדושי' דמפרש בצקרא שטענו לא יעלה עליך למה נאמר לפי שהאמר לא תלבש שטענו אמר ופסחים יחדיו יכול לא לבש גיזי אמר ואניני פסקתו ת"ל בגד מנין לרבות את הלבדים ת"ל שטענו דבר שהוא שוט טווי . וזו עכ"ל וכנה הרמב"ן ז"ל ואינו נכון בעיני' שהלבדים אינן אסורין מדברי תורה וכו' ע"ש וגם הרב מורחי נדחק מואר בדברי רש"י ז"ל ע"ש והנה דברי רש"י ז"ל : שניי'ס צברייתא דת"כ כמו שהביא הרמב"ן ז"ל ולענ"ד נראה ליישב דרשה דת"כ ודברי רש"י ז"ל : דהנה צערוך מביא במלת לבד שני ערכים : אחד הוא מעשה לבדים שאינו ארוג רק שמכווץ הלומר ופסקתו זה עס זה (קרוין צל"א געפילענט) והוראה שנית במלת לבד על הכשיט ארוג ארוך ור שטרס כבי ציב הראש או סביב הגוף כגורה ע"ש צערוך ערך לבד : ומעשה אני אומר דמה שמביא רש"י ז"ל דרשה דת"כ לרבות לבדים אין הכוונה על מעשי לבדים שאינו שוט טווי וזו : אלא הכוונה מנין לרבות את הלבדים היינו תכשיט שהוא שוט טווי וזו רק שהוא ארוך ור דהוי אמינא כיון שאינו טפל עליו שם מלבוס ושם בגד ואינו ראוי ללבוס רק לכרוך סביב הראש או סביב הגוף כגורה אין בו משום איסור . כלאים אף שהוא שוט טווי וזו מ"מ לא נקרא מלבוס ובגד ת"ל שטענו לרבות . ומעשה אין אלו נריכין למה שדחק הרמב"ן ז"ל שברייתא תפס הלבדים לאכמתא בעלמא ע"ש ולדברי הוא דרשה גמורה והכוונה לרבו' החגורה שצ"כ נקרא לבדים דוק . כ"ד ידדי הר"ש ומוקן לטובתו

הק' שמואל סג"ל לנדא

ברית שלומי לא תופר מאשכול הבופר : היה א"נ ירדירי רב רמאוה"ג הגאון המפורסם נ"י ע"ה פ"ה : כבוד מו"ה דוד דייטש נ"י אב"ד דק"ק עיר חדש :

מכתבו

הנעים מן כ"ו שבט הגיעני צימי הפורים העבר : ומה שתמה על דברי האמת' הגאון ז"ל בנו"כ מה"ת חלק אה"ע סי' ס"ח שכת' דאביע' חוץ מקדושי קטן איפשהו מכת איביע' אהריתא חוץ מהגולדים שהוא צה"ל : וע"ז הקשה מעל' דהך כלל הוא רק היכא שמפורש בגמ' אה"ל אבל היכא דלא מפורש האת"ל ליכא מאן דפסק כהת"ל וכן כת' הב"ש צס"ק קכ"ב ס"ק ו' בשם הב"י וגם הל"מ בפ"ב מהל' שאלה ופקוין הל' ט' : יתחול ויעיין מעל' צס"ש שער המלך בפ"ד מהל' אישות הל' י' שמבי' דברי הר"ן במס' נדרים דף ו' צבעי' דר"פ אי יש יד לנדקה וגם דברי הר"ן בפ"ק ממס' קידושין צבעי' דר"א בתך וקרקעותך בפוסתה שהאריך מואר בזה ויראה שאין הכלל זה מוסכם : ובספר הנכבד יד מלאכי בכללי הרמב"ם סי' ט"ז מביא בשם הרב מהר"א יחאקי צס"ש שו"ת זוט אברהם צה"ד סימן י"ז שכת' דאע"ג דלא הוזכר להדי' האת"ל : כיון דאין מקום לזבועי' שני' אם לא בדרדחת"ל הוי כאלו אמר בהדיא בש"ס ודאית לן דכוותא טובא בדברי הרמב"ם עכ"ל וכן נרא' עוד מדברי דמשק חליעזר על חולין דף ת"ל ע"ב עכ"ל הכפר יד מלאכי הג"ל ועפ"ו יש לקיים דברי האמת' הגאון ז"ל :

ומה

הקשה על דברי האמת' הגאון ז"ל בנו"כ מ"ק בחלק י"ד סי' כ"ב בטעמ' דר"כ דכל שאינו מקבל עומחה אינו מקבל כתמים והקשה מעל' דאם עדיין הכתם לא אז נריכין אטו לדון על הכתם שאם יגע בו עהבות אז ממי' גם האשה עומחה א"כ קשה מאי פריד הגמ' בנדה דף ס' ע"ב מהא דמלאו על עולה כל זית דעממו כתמים : מאי קושי' הא שם אכתי ה"כתם לא וזו כיון שזריכין לעמ' הדס . ממי' גם האשה עומחה עכ"ל מעל' : ואני לא ידעתי למאי צריך להקדים בהכתם ה"ל לא הא אפי"כ אם הי' יבש ג"כ ממוחא אהא דס נדה ויביה ויולדות ממוח' לח ויבש וא"כ בפשוט ה"ל למעל' להקשות על דברי האמת' הגאון ז"ל מאי מהני אם הכתם הוא על דבר שאינו מקבל עומחה והא אכתי נריכין אטו לדון על דם זה שאם יגע בו טהרות המקבלים עומחה : אלא ודאי דס"ל לאמת' הגאון ז"ל בדברי ר"כ כיון שעתה הוא בדבר שאינו מקבל עומחה אין לנו לדון אלא על עכשיו צבא הכתם לפני' : וכיון שעכשיו אין נפקותא צהא' דם דהא עדיין לא נגע בטהרות ואין לנו לדון אלא על האשה הוי ספק דרבנן ולקולא : אלה דברי ידדי לנלח

הק' שמואל סג"ל לנדא :

באמת אין לה תקנה כלל ומן השמים ירחמו ומשפטת חרוץ בתשובת הרשב"ץ
 ח"א סי' ת"ה. אך לפי דעתי הרופא הפריז על המדה יותר מדאי והרשע
 מעיד שהטבילה באופן הזה לא תקבל מאלו עינים כי לא יבואו המים על
 ריסי עיניו בשטף מים רבים. רק רטיבה קלת מידוסיגוס זה יהי' רק לעתים
 רחוקים לכל היותר פעם אח' בחודש ושומר מצוה לא ידע דבר רע. ולא
 יתהוה מזה שום נזק לעיניו. ברטיבה מועטת שאינה בתמידות כ"א כאשר
 יתרוי לה טבילת מצוה ולו יהי' כדברי הרופא שגם בשטף אחת מוזק
 לה ביות מים על עיניו זה הוא אם תהי' רוחלות עיניו ויתמיד הרטיבה ומן
 מה כדרך רחילה ממש אשר לא קן בטבילה כוונ' שיהי' רק רטיבה מועטת
 מידים בטופח ע"מ להטפיה על ריסי עיניו ובעוד רגע יסולק הרטיבה ולא
 יתמיד כי תיקף אחר הטבילה יכולה לנגב ריסי עיניו בז'לון רך וזוהי אחי
 אפשר שיגרום שום היות :

אמנם אודת החפיפה י"ל להקל לאשה זאת אשר לפי משפט הרופאים
 הרחוצה בעיניו תיקף לה שחרחץ ותחוף כל גופה וראשה
 חוץ מעיניו וסבי' לה בעיון לרחות במראה או בצדיקה ע"י אשה אחרת שלא
 יהי' לפלוק על גבי העיניו : וגם שלא תהיינ' שערות ריסי עינים של מעשה
 דבוק עם שערות ריסי של מעלה : ואם תמצא חיזה לפלוק יכולה להסיר
 ולנגב במרטוט דק :

ורנה קולא זו שהקלתי לאשה זאת הוא לרעתי דבר פשוט ולא מצבי'
 להסכמת רוב הפוסקים דתקנת עורא אינה אלא בחפיפת שיצר
 והיינו שערות ראשה וצית השחי וצית העורה כמו שמוצא ב"ש"ך ריש סי'
 ק"ט אצל משער ריסי העינים לא נזכר בפוסקים רק שנהגו להחמיר לחוף
 ולהשתקף כל הגוף וא"כ באשה זאת במקום סכנה אוקמינ' ארינא ואינה
 נריכה לחוף את העינים ודי לה בעיון שהוא מדאורייתא כדמשמע במס' ב"ק
 דף פ"ב ע"א ויש"ן שם בתום ד"ה ושתהא אשה חופפת : אלא שאני אומר
 אפי' לדעת הר' שמרי' בשם רש"י דבכל הגוף שייך חפיפה ומשמע שם
 לדעת רש"י ו"ל תקנת עורא שתהא אשה חופפת קודם טבילה הסוונה
 הוא בחפיפת כל הגוף כמ"ש התוס' בתום נדה דף ס"ו ע"ב צ"ד"ה אם
 כמוד לחפיפה ובתוף הדבור מסיימי' התוס' ע"ו וא"ע"פ שאנו מדמין אין
 לעשות מעשה אלא צריך לחוף כל הגוף עכ"ל ע"ש בתום והיינו שחשבו
 לדעת רש"י ו"ל שפירש תקנת עורא הית' שלר"כ חפיפ' כל הגוף אע"פ כ'
 נלענ"ד לומר דמסב' מה שהוסיף עורא בתקנה זו שתהא חופפת ולא היות
 על דין דאורייתא דסבי' בעיונא בעלמא הוא ונטעם גדר כיון שבעיון על
 כל שטח הגוף יש לחוש פן ישמט מקום א' או אבר אחר מהגוף אשר תעבור
 עליו בלי עיון טוב ומכ"כ בחלקי הגוף אשר אינה יכולה לראות כגון על
 גבה וראשה ועורף וזה העיון הוא במשמוש היד אם אינו דבוק. שם דבר
 החולץ בטבילה ויש לחוש שמה לא תרגיש במשמוש ולא תגיע ידה שסבמקום
 האור ולכך תיקן עורא והוסיף על דין דאורייתא שכלבד העיון נריכה גם
 חפיפה בכל הגוף לשיטת רש"י ו"ל ע"י החפיפה ושטיפה במים חמין העיון
 נעשה ממילא ושתיהם עלתה בידה העיון והחפיפה ועיון בט"ז סי' ק"ט
 סק"ד

היוצא מזה דעיקר תקנת עורא שתהא אשה חופפת : הוא מהתבאר שלא
 תעיון היטב וישאר מקום בגוף בלי עיון : ומעשה כל זה הוא
 בעיון כוללת שבכל חלקי הגוף אבל אם האשה חופפת ורוחלת כל גופה רק
 אבר אחד מניחה בלי רחיצה וסומכת עצמה על העיון באבר הזה ליכא חששא
 כלל לומר פן לא תעיון על אבר זה כל הגוף כיון שאין השטח של אבר אחד
 גדול כל כך לומר שתנוח מקום פניו מהאבר זה בלי עיון ולפ"ו גם לרעת
 רש"י וסייעתו דס"ל דתקנת עורא ה' על חפיפת כל הגוף מ"מ מוריס
 צ"ד שתניח רק אבר א' היודע לה בלי חפיפה ולסמוך על העיון לבדו כפי
 דין דאורייתא :

אך גם את זה צריך אני להודיע שהנח' ידים על העיני' בשט' טבילה
 לא תהי' מהאשה עצמה דאין קיי"ל שהטבילה צריך להיות כמו שהיא
 הולכת ויהיו זרועותי' כמותקת זתיס ולא תגביה זרועותיה למעלה שלא
 יתברו קמטיס בצער כמו שפסקין בש"ע סי' ק"ל"ח סי' ל"ה. הן אמת
 שהמחבר בש"ע שנה מלשון הטור כי מתחלה כתב הטור שהיה צית השחי
 נראה כדרך שראה בשעה שמוסקת זתיס ואח"כ כתב גם לא להגביה
 זרועותיה יותר מדאי אלא כדרך שמוסקת זתיס ואח"כ נתן הסיומן כדרך
 שהולכת ולענ"ד מראה כוונת הטור שהשיעור כמותקת זתיס הוא רק לענין
 הרחקת זרועותי' מהגוף אף שאינה מגביהה זרועותי' למעלה אלא שפושטת
 זרועותיה לדרין : ושיעור כדרך הליכה הוא אף שאינה מרחקת ידים מהגוף
 ובית השחי אינו נראה ביותר רק שמגביהה ידה למעלה עד הפנים ע"ז נתן
 השיעור שלא תגביה זרועותיה למעלה רק כדרך שהיא רגילה לעשות בשעת
 הליכה וזוהי כולל כל הגבחה ידיה. עכ"פ יודע וברור כשארם מניח ידיו
 על עיניו צריך לכוף את הידים למעלה ונעשו קמטיס ונתכסה הצער שבתוך
 הפרק מן הקובדו (עלענצאגען) מלפנים במקום היטור היד והודיע ויש
 תעלה בשעת טבילה שאין המים יכולין לבוא תוך הקמט הזה. לכן הדרך
 המוצדקת שאשה אחרת תרד עם האשה לתוך המקוה ותעמוד לחמורה בריחיה
 קלת שלא תגע גופה בגוף האשה הטובל' והאשה תדיח ידיה במים שיהיה
 עופח ע"מ להטפיה ותשלה ידיה הרטובים ותכסה עיני האשה האחת ברעיון
 קלת כמ"ש הט"ז סי' ק"ל"ח ס"ק כ"ו ותהי' עובלת מבר והיא עוברה ותו
 מפני העררה וחולשת מוגי כעת (כאשר יעיד כתב זה) הסכנת לקנר כ"ד
 המרוד כתב בידים רפות ומלטה לתשועת ד'

הק' שמואל סג"ל לנדא :
 מ"ח

מעל' לחלק בין האותו ידיו בארס ובכלים לשאר דברים : אמנם אני אומר
 דגם צ"ד יש לחוש טפי שמא תעשה הארס מהודק. ואפי' מאן דלא חייש
 צעירים וזמנים וקמיעות לגזור רפוי אטו אינו רפוי צ"ד חיישין לזה דכיון
 דעיקר מחשבתה הוא בארס זה שלא יזיקו המים לעינים : א"כ יש לחוש
 שתאגוד בחוץ בהידוק מפני הפחד שהמים יזיקו לה ותעשה הארס מהודק
 הרבה שלא יכנסו המים מתחתיו. וא"כ לא מצבי' לדעת הגה"ש ע"ד שהביא
 הב"ח בסוף דבריו דגם צעירים וזמנים גורין רפוי אטו אינו רפוי : מכש"כ
 צ"ד : אלא אפי' לתחילת דברי הב"ח הג"ל שכת' לדעת הרמב"ם ורמב"ן
 אין חוששין צעירים וזמנים לגזור רפוי אטו אינו רפוי : היינו התם דליכ'
 תועלת והנאה לאשה אם טובלת במהודקין בזה שייך סברת הב"ח דלמה
 לן למיחש שתהדקי' דאטו ברשיעי עסקין דעוברי' על דברי חכמים בשאט
 נפש בכדי בני שום הנאה ותועלת משא"כ צ"ד דעיקר פעולת האגוד תהי'
 להגין על העינים שלא יבואו בהם מים שפיר יש לחוש שתעשה הארס מהודק
 למועב ביות מים משינים מפני הפחד שהפחידו לה הרופאים שהתינוגורמיס
 לה לאבד מאור העינים אף שהאשה אינה רשיעא ואינה חשודה לעבור על
 דברי חכמים מ"מ יש לחוש שאין אדם שולט בנפשו ועוד בעד עור וכל אשר
 לאיש יהן בעד נפשו וכוונ' חשיב כמת ר"ל וא"כ אפי' לשיטת הרשב"א וכן
 לכתור וע"ע בס"י קל"ח פט"ו צ"ח דפסקו לא תלחח בה חברתה בשעת
 טבילה א"כ רפחה ידיה כדי שיבואו המים במקום אחיות ידים ולא גורין
 שמא לא תרפה היינו שם שאין כוונת אחיות ידי חברתה בשביל למועב
 המים ממהנה ב"א שלא תפחד וסבי' לה באחיזה כל דהוא ברעיון ידים אבל
 צ"ד דעיקר כוונת ופעולת האגד הוא למועב המים שלא יבואו הרבה
 על עיניו ויזיקו לה בזה יש לחוש שמא תהדק האגד על עיניו בלי
 רעיון כלל : לכן אין דעתי מהכמת להך תקנה להחיר לה לעשות אגד על
 עיניו בשעת טבילה :

ומה שתבוא מעל' ראוי' דלא גורין רפוי אטו אינו רפוי מהא דפסקין
 בש"ע סי' קל"ח סי' מ"ו נדה שטבילה צבגדים עלתה לה טבילה
 אם הם רפויין ולא גורין אטו אינו רפויין הגה מלבד הסברא שכתבתי שבצ"ד
 יש לחוש טפי שמא תהדק האגד על עיניו. אף גם זאת אין דמיונו
 עולה יפה ולא ראה מה שהביא הש"ך שם ס"ק נ"ו בשם הרמב"ן דזה הוא
 דוקא באריות שמנהג הגשים ללבוש בגדים שהם רחבים כמו בארץ כנען אבל
 באיש שבגדיו קלרים ודבוקים בצער או אשה בזמן הזה צבגדים קלרים
 לא : הרי דקדק הרמב"ן ו"ל דזה דוקא בארץ כנען במקום שאין הגשים
 לובשות בגדים קלרים כל עיקר ואין לגזור משום בגדים קלרים כיון שאינו
 מנוי להספ"א בגדים רחבים אבל בשאר מקומות יש לגזור צבגדים רחבים
 אטו אינן רחבים. ודבר זה מוכח מלשון הרמב"ן שמתקן בין ארץ כנען
 לגשים בזמן הזה ולא מתקן בשטע שזה דוקא אם לבשה בגדים רחבים אבל
 אם לבשה בגדים שאין רחבים לא עלתה לה טבילה ולמה תלה הרמב"ן
 ו"ל דין זה במנהג מדינות : אמנם זה היתכן אם אמרין להרמב"ם סולוהרמב"ן
 דמפרש טעמא דת"ק במשנה פ"ה דמקוואות באותו ידיו בכלים ובאדם דלא
 מהני אם ירפה דחיישינן שמא לא ירפה : ואין חיובך בין אדם האוחז ידיו
 לשאר דברים ובכל גופה ס"ל להרמב"ן דגורין צרפה אטו לא ירפה. אבל
 אם אמרין כשיטת הבדק הבית דדוקא באדם האוחז בידו ס"ל להרמב"ן
 דחייש הת"ק שמה לא ירפה הואיל ודרך האוחז דבר אוחז בחוקה ומדחיק ידו
 שלא יפול לתוך המים אבל בשאר דברים גם להרמב"ן לא חייש לגזור רפה
 אטו אינו רפה הקבוי' במק"ע למה מתקן הרמב"ן באשה הטובלת צבגדים
 בין מדינת כנען לזמן הזה : למה לא מתקן בשטע בין הצבגדים אם הם
 רחבים או אם הם צרים ודבוקי' בצער : עכ"פ אין להחיר להאשה האחת
 לעשות לה אגד רפה על העינים בשעת טבילה דזוהי הסברא נוחתה דלכ"ע
 יש לחוש רפוי אטו מהודק :

עוד ראיתי במכתבו דברים ותמויהם שכתב להחיר להאשה האחת בשביל
 סכנת מאור עינים שתטבול במים כל גופה רק עיני' תהיון למעלה
 מן המים. ומדמה זה לבית הסתרים שא"ל שיכנסו בהם מים רק ראוי
 ילביח מים בעין וה"ל ראוי רק מן השמים עכבה עכ"ל. ואני תמה איך
 עלה זה על הדעת לזלול בדין דאורייתא בדמיון קו עושה בני התבוננת
 במקור הדין. והענין הוא כך מדמתיב וכל אשר יגע בו הוצ וידיו לא שטף
 במים וגו' דקדקו חו"ל בקרא הזה : וכי בשטיפת ידים נערה הוצ והלא
 צריך טבילת כל הגוף במים אלא לומר מה ידיו במראה אף כל הבשר במראה
 פרט לבית הסתרים גם דרשו מלשון שער מהמזע הגוף מאברא חוץ מבית
 הסתרים ויש"ן פ"ה המשנה מד"ע ברטורא : ובתו"ע פ"ח ממש' מקוואות
 ואע"פ כ' אמרו חו"ל שהיו בית הסתרים עכ"פ ראוי לביח מים כראוי' במס'
 נדה דף ט"ו ע"ב ולא מועטינן בית הסתרים אלא שלא צריך ביח מים
 ממש אבל ראוי לביח מים צריך. ומעשה לפי דברי מעלתו דגם באבר
 שבגלוי שייך לומר כל הראוי לביח אין צילה מעכבת מאי חילוק יש בין בית
 הסתרים לאיברים הגדולים וגלויים ויחמין לי שאני בוש להעלות ככתב דברים
 פשוטים כאלה : הם כי לא להוכיח שגגת הוראה זו. גם שאר דבריו אשר
 יצא לזון צ"ד וללמוד מדין עין שמררה שמוחר לרפואת בשבת הם. דברים
 בטלים שאין ראוי להשיב עליהן : ומעשה לא מלאתי תקנה להאשה האחת
 כ"א מה שכתב מעל' בתחלת דבריו שתתן ידי' על עיניה ותדיח הידים תחל'
 שתהיינ' עופח ע"מ להטפיה. וכמו שפסקין בש"ע י"ד סי' ק"ל"ח סי' סע'
 כ"ח דאין קיימ"ל כת"ק במשנה פ"ח מניס' מקוואות כמו שהארכתי לעיל
 צ"ד זה. וכמו שפסק בתשובת משאת בנימין סי' פ"א הוצא בש"ך שס"ק
 ל"ה. אך ראיתי במכתבו שכתב שאין צוה תקנה להאשה האחת כי גם
 וטיבה מועטת מוזק לה לפי דברי הרופא : הגה אם נכיס דברי הרופא

צ"ה פראג יוס'ג' כ"ד למז' תעק"ב לפ"ק :

שפעת שלום : לכבוד אדוני ידידי הרב המופלא ומפלא בתורה ויראה כש"ת מוה' היים משה נ"י מו"ץ דק"ק דראזע :

מג' ככתבו

הנעים הגיעני היום נחמת היום ואף כי הנני ערוך כעת לע"פ ח"י זריו שלא לעכב התשובה על שאלתו כאלת הנס בס"ת שטעה הסופר בפ' לך לך בפסוק ד' חלקים מה תתן לי שהם הראשון ראוי להיות ראוי וכן השני הוי' וטעה הסופר וכתב שם השני חלקים כקריאתו והנה מסתפק מעל' וכתב שלא הובא דין זה בש"ע והתורנים כ"ח ברמב"ם פ"ו מהל' ס"ת הל' י"א : יתחיל מעל' דאשתמיט מוני' דברי הטור והש"ע י"ד סי' ער"ה סעיף ו' : אשר שם הביאו דן פסקא כלשון הרמב"ם הג"ל : ומה שחמה מעלתו שהרמב"ם בפ' י' הל' ח' מונה כל הפסולים שיש בכתובת ס"ת בזמן כ' ולמה לא מונה גם אם כתב מלה שהיא קרי וכתב כקריאתה לא ידעתי מאי קשיא לי למעל' וכי המנין עשרים שמושב ומונה בפ' י' הס פרטים . הג"ח יש כמה פסולים אשר נהבחרו לעיל בדברי הרמב"ם ולא מנה הרמב"ם אהם בפ' י' במנין הפסולים . אלא שכלן בפ' י' הוא מונה מנין מיני הפסולים שיש בכתובת ס"ת הם עשרים בזמן וכל הפסולים ודינים שנתבאר לעיל שהם פסולים דיעבד הם וכללן בעשרים פסולים הללו : ומעתה כיון שנתבאר בפ' י' שאלו כתב מלה שהיא קרי וכתב כקריאתה ה"ז פסול ואין בו קדושת ס"ת כלל אלא כחומש מן החומשין : וא"כ הרי זה נכלל בנה שמונה בפ"י אות י"ב י"ג חסד חפי' אות אחת או שהסופר חפי' אות אחת וכלל בחיבה שכתב כקריאתו לא ימלט שלא יהי' חסד או יתיר וזכרנו שכתב במקום שם הוי' שם חלקים הרי חסד שם הוי' ויתיר שם חלקים וזה הוא פשוט : ומעתה זה הוא פסול דיעבד בפסק הרמב"ם וש"ע הג"ל ולדעתי אין תקנה וצריך לסלק ולגנוז כל היריעה כי ח"י מתמיר בקדירת השם וכן הורה האמ"ן הגאון ז"ל ושיעין בש"ך י"ד סי' רע"ו ס"ק י"ב שפסק שח"י לגנוז ולגנוז הסור אם נכתב השם לכס קדושה ורוב הפוסקים מתמירין לאסור קדושת הראש"ש בתשובה :

ורנה ח"י אומר בזמן דין חפי' לדעת המקילין מטעם שכבר נהגו הסופרים לקדור השם לנודך תיקון היטב שממו על מה דא"י

במס' סופרים ריש פ"ה הכותב ב' שמות של קודש ומקיים את הראשון ומעכב את האחרון (פ"י קודר את האחרון) ר' יוארד אומר אם הראשון בסוף הדף מעכב את הראשון ומקיים את האחרון ע"ש והוא ע"ש מנהג הסופרים שמקילין בקדירת השם לנודך שכן מפורש במס' סופרים הג"ל : אמנם נראה לפע"ד דכל זה הוא בשכתוב ב' שמות במקום שה"ל לכתוב רק שם אחד והוא ע"ש וכתב עוד פעם שם האחד בזה מתיר במס' סופרים לקדור שם השני מטעם כיון שכתב בטעות אף שכתב לשם קדושת השם מ"מ הרי זה כמו הקדש בטעות ולא הוי קדושה : ודמיון לזה פסק הרמ"א בש"ע ער"ה סעיף ב' ע"ש - בהג"ה שאלו כתב שם חלקים אחרים לשם קדושה אינו פסול דהוי מתקדש בעלי מומין עכ"ל ע"ש וא"כ גם בזה שה"ל לכתוב רק שם אחד והוא טעה וכתב ב' שמות לשם קדושה הוי כמו קדושה בטעות מתיר במס' סופרים לקדור : ואף לר' יוארד שם דסובר את הראשון נכתב בסוף הדף יקדור את הראשון ויקיים את השני אחריו ויתיר לקדור את הראשון הא הראשון לא נכתב בטעות כלל דהא שם הראשון ראוי לכתוב ולא הוי קדושה בטעות : והדרכה השני הוא קדושה בטעות : ולע"ד דטעמא דר"י סובר שאין לכתוב את השם בסוף הדף א"כ שכתב ח"כ אותו השם שנית בראש הדף הוצרך הדבר למפרש שהטעות ה' שם שכתב בראשונה בסוף הדף ור' יוארד לשיטתו אית לי צדקה כדא"י במס' עירובין דף ל"ו ע"ב ע"ש ואף ששם בסופא דמס' סופרים א"כ שני שמות של חול ג"כ סובר ד"י דאם הראשון בראש הדף מוחק הראשון ומקיים השני שם הוא הטעם לעשות היכר שהוא שם של חול . וזוהי יש לתת טעם לדעת הגאון וייתוני שכתב שאין לכתוב שם בסוף הדף והש"ע י"ד סי' רע"ו סעיף ח' כתבו שהוא רק חומרה בעלמא בלי טעם : אמנם לדבר מוכח שהוא מדינא שהרי ד' יוארד סובר דיש לחתוק הראשון ויקיים האחרון א"כ הראשון נכתב בסוף הדף ואילו ה' זה רק חומרה בעלמא לא ה' ר"י פליג על הש"ע דהא שם הראשון יש לו קדושה אלימתא יותר משם השני דאף שכתב שניהם לשם קדושת השם מ"מ קדושת שם הראשון ה' בקדושה הראוי' לו וקדושת שם השני ה' קדושה בטעות כג"ל ואין השנאי עמדי להאריך כעת בזה :

עכ"פ עלה בידנו דמה שהתיר במס' סופרים לקדור השם היינו דוקא הואיל והי' קדושה בטעות : אבל בזמן של מעל' שגם שם השני ה' ראוי לקדושת השם ואף שה' לו לכתוב שם הוי' והוא כתב בטעות שם חלקים מ"מ תנה הקדושה שהרי שם הזה היה ראוי להיות בקריאתו אלאים א"כ לא הוי הקדושה כל כך בטעות גמור בזה גם לשיטת מס' סופרים אסור לקדור ואף מי שירצה לפקפק על דברי הג"ל מ"מ כיון דגוף קדירת השם אסור לדעת הראש"ש ורוב הפוסקים מי ירוס ראש להקל אף מי שירצה לכמוך על מס' סופרים מ"מ אינו צורך ההיתר אף לשיטת מס' סופרים : כיון דיש חקוק לחלק בין דין התבואר במס' סופרים לנדון זה כג"ל . לכן לע"ד אין תקנה ליריעה זו ולריבך גיזיה :

ומה שכתב מעל' דאין לכמוך על התבואר דכמה שיבואר וחי' פוסקים דעו עליהם בדבוסים שונים עכ"ל הן זה שיד לנחש בחסרות ויתירות וו"ן ויוד"ן אבל לא בהתחלפות חובה שלמה תשם הוי' לשם חלקים בקרי וכתב . ונתי דברי בו המריש לא יוכל מה שריתתי בדברי מעל' שכתב דלפי דעתו איכר מחיקת השם הוא מ"מ עכ"ל מעל' : תלילה ותלילה לחשוב כן ואפשר שזדמן למעלתו טעות זה ממה שראה בנ"ב מ"ק בתל"ק י"ד סי'

ע"ו חתם מתוך הענין שם מראה שגם טעות שם בדפוס וכן צ"ל שקדושת הנעטל להשם ואיסור מחיקתו הוא מ"מ עכ"ל אבל קדושת השם עלמו הוא מדאורייתא והדבר מובאר בכמה מקומות בש"ס שהוא דאורייתא ונפקא לן מדרבנא ואבדתה את שמה לא תעשון כן לה' וכן פסק הרמב"ם בריש פ"ו מהל' יסודי התורה דכל המוחק חפילו אות אחת משבעה שמות לוקה ע"ש ובנ"ב מה"ס כתבתי בתשובה אחת בתל"ק ח"ח סי' י"ז לפסול ותקורה ח"ס יש איסור לגחם מחיקת השם ואם שיד' ב' דבר שאינו מתכווין ע"ש וזהו מטעם העדרה חק"ר כ"ד אהבו הד"ש

הק' שמואל סג"ל לנרא

עוד להרב הג"ל בענין הג"ל

מר ער

מה שחמה כבוד מעלתו נ"י על האוסרין לקדור השם וכתב מעל' הלא יותר יש ציון ח"ס צריך לגנוז כל היריעה אשר בה שמות הרבה ועוד יותר לקדור השם ולגנוז רק השם הזה האובי ידידי מה שהראש"ש ושיעתי אסרין לקדור השם ומשום ציון השם אין הכוונה שיש ציון כמה שגונו השם אלא הכוונה שקדירת השם או הקילוף הוא ציון שמפרידו ומסלקו ממקומו אשר השם ה' כתוב בו והאי כמו עקירה שעוקר השם ממקומו והוא בכלל מה שחומר ואבדתה את שמה מן המקום שהוא לא תעשון כן וגו' אבל ח"ס מסלק כל היריעה אין בזה ציון ח"ס גונזו למקום ידוע שאינו יולך לאיבוד הרי הוא בקדושתו כמו שה' רק שאינו קורא בו ועיין בנ"ב מה"ס חלק י"ד סי' ק"ח אמנם בענין שאלתו הנה האמ"ן הגאון ז"ל לא ה' מורה בו לא היתר ולא איסור וגם ח"י לעלמי מה ח"י ואם בלאו אשר בלצנן נפלו הספיקות להורות בזה מה יעשה אוצר קיר כמניי חתם בלאו ראיתי שאין נסתר מעיני כבוד מעל' וכל חלקי סותר ובונה וכל דברי הפוסקים בזה ערוכים לפני ורבים מקילין לקדור השם או לקלפו לנודך תיקון לך למעל' משפט הבחירה וכדאי הם המקילין לסמוך עליהן לעת האורך אם קשה להשיג סופר לכתוב יריעה אחרת והצורך לריבם לס"ת ולא אפשר בענין אחר ומעל' למראה עיניו ישפט שאלו באפשרי למנוח סופר לכתוב יריעה אחרת וזה טוב ומה נעים כמ"ש למעל' במכתבי הקודש גם בזה יפה כתב מעל' שאלו הסופר הוא אומן ויכול לקלוף השם שלם ולא יצט' בו הוא טוב יותר מלקדור השם כמו שביא המב"א סי' ל"ב ס"ק כ"ו בשם ר"ל ואפילו לדעת התוספתא שכתבו שאסור לכתוב דבר במקומו ולע"ד דבזמן דין שטעה וכתב חלקים במקום שם הוי' מותר לכתוב במקומו אם נקלף שם חלקי' ולכתוב שם הוי' דיעקר טעם של התוס' דס"ל דמקומו הוא קדוש מעבר לעבר וכל זה לכתוב בו דבר שאין בו קדושה כל כך אבל שכתוב שם הוי' במקום שה' כתוב שם חלקים אין בזה ירידה מקדושה הראשונה ח"ד ידיו הד"ס

הק' שמואל סג"ל לנרא :

צ"ה פראג יוס' א' ארד ראשון תעק"ב לפ"ק :

שלום וברכה לכבוד ארובי ידידי וחביבי דרב הגאון המפורסם לשבח ולתהלה הדריך ובקי ג"י ע"ה פ"ה כבוד מוה' דוד ד"י ט"ש נ"י אב"ד דק"ק עיר חדש :

מה מכתבו

הנעים הגיעני ושמחתי בשלומי הטוב ובשלום תורתו כן יבונך גבר ירא' ד' לנח ועל מה שהקשה מעל' על הש"ח בכללי ס"ס כלל ח"י הובא בנ"ב קמח חלק י"ד סי' מ"ג דף כ"א ד"ה לפ"ו דאי לכתב אלא הריה ספיקא אין לעשות בידים עוד ספק להיות ס"ס וע"ה הקשה כבוד מעל' מתוס' במס' זבחים דף ע"ב ע"א ד"ה נתערבו באחרות ולא קתני בגד שלבש בקלפי ערלה מלא הסיע משום דיכול להסיר מכל אחד מלא הסיע ומשתיי מטעם ס"ס הרי שכתבו התוס' שראוי לעשות בידים להיות ס"ס ארובי ידידי אף שדברי התוס' בלשונם מורין מדברי מעל' מ"מ נ"ל דו"ל מה שכתבו התוס' דיכול להסיר מלא הסיע אין הכוונה דראוי לעשות כן לכתחילה אלא כוונת התוס' כיון דאיכא באפשרי להסיר מלא הסיע דהיינו קודם שנודע האיסור או אף אחר' כן ח"ס אינו עושה כן כדי לעשות ס"ס אלא שכל"ה צריך להסיר מלא הסיע כגון שצריך לעשות מלבוס מחותן הבגדים וא"כ ח"ס מותר מלא הסיע ואינו נכווין לעשות ס"ס אז הוא מותר דס"ס נעשה מחילה וכמו דאמרינן בתולעים שמתנאים בחיטין שמתרלטוהגם ונימוחי' התולעים וכתבנו ואין זה יבטל איסור לכתחילה הואיל ואין סוגתו לבעלם וכלל"ה צריך לטחון החיטין לעשות קמח כמו כן בזה כיון שאלו רוצה לעשות מחותן בגדים מלבוסים צריך לחתוך מהם כמלא הסיע או משתיי ונעשה ס"ס מחילה ולכן לא ח"י בזה נתערבו באחרות הואיל ואין האיסור צורך דעדיין יש להם היתר ח"ס מותר ומנו מלא הסיע ומה שכתבו התוס' ויכול להסיר אין רענוס לומר שראוי לעשות כן לכתחילה אלא כוונתם דיכול להסיר שיש במחילות להסיר מהם כמלא הסיע וכיון שיש מחילות נעשות כן אין האיסור צורך שאלו יסירו בלי כוונה להרבות ספיקות או משתיי מחילה :

ואף שיש להשיב מנ"ל לחתוק כן בדברי התוס' כדי לסייע לדברי הש"ח מ"מ בלא"ה לשון התוס' שם צריכים ציבור דכתבו דיכול להסיר מכל אחד מלא הסיע ומשתיי מטעם ס"ס דמותר עכ"ל ולכאורה הוא כפל לשון דכבר כתבו ומשתיי מטעם ס"ס ולמה זה מסיים עוד דמותר ח"י שמונתם הוא כמו שכתבתי וכתבו דמשתיי היינו מחילה בלי כוונה דמותר כיון

כיון שלא עשה כן בצוונה להרבות פסיקות ואף שכל זה הוא דחוק להעמיד כן דברי התוס' מ"מ כיון שהש"ח לא המליץ דין זה מעטמו והוא מהמרדכי בפ' הרוחץ בשם רבינו בחיי א"כ טבל לדחוק כדי להשוות דברי הטוסקים שלא לעשות מחלוקת בדיון זה : אמנם אהמ"ו הגאון ז"ל שם אינו מכריע בזה וכן נלמד רמ"י בידו וז"ל שם א"כ חיד עוש' ספק בידו' ואי מותר לעשו' ספק בידים א"כ עכ"פ קודם שהתגרס תבדוק עכ"ל הרי שאלו זה בדקדקספ' דאף שכתב כן המרדכי ורבינו ברוך מ"מ התוס' הפטר חולקים ואינו גברא' אצברא קא רמית וא"כ גם ע"ל הפ"ח ליכא חפיסה בזה וק"ל : ויעיין במ"א סי' תס"ז ס"ק ב' שמוציא בשם רש"י גבי דגן דנטבע בנהר דאכסור למכור לעובדי כוכבים ומזלות שמו' ימכור העובדי כוכבים ומזלות לישראל אף שהוא ס"פ ספק שמו' לא ימכור לישראל ואח"ל שימכור לישראל שמו' ימכור מעט מעט ויאלכס ישראל קודם הפסח ובתב הרש"י דאש"ה אכסור משום דאין לעשות ס"ס בידים ע"ש במג"א היטב . כ"ד ידיו

הק' שמואל בג"ל לנדה

בע"ה פראג י"ב תשרי תקט"ב לפ"ק :

שלום וישע רב לאשר ידיו לורב בחקי חורב היה א"ג ידיו
דרבני הכופלא וכופלג בחורה ויראה הדרוין ושנון יקר איש
תבונ' כבוד מוה' ארעזר נ"י לק"ק טרייבש :

מו מכתבו הגיעני בער"ה העבר עם קונטרס השבות ע"י ר' מאוזו מקהלתו ושומתי מאוד בשלומו ובשלום תורתו כן יתן ה' וכן יוסף יליחו ויגדל מעלה מעלה אמן : והנה בעת בא מכתבו לידי לא היה אפשר לעיין בו מפני ימים הנזכרים ונעשים אומא דחשבנא לחשוב עם קוט ואף כי גם עתה אני ערוד בטרודות התב דנפיש מילי וטרדות הציבור העמום עלי עכ"ז אידי דחביבין עלי דברי מע"ל פניתי כמעט רגע להשתעשע באמרוי אמר נועם ולהשיב מה שמראה לענ"ד בהשקפה ראשונה : וזכו מה שיצא לדון על מה שכתבתי בתשובה בנו"ב מה"מ חיד"ס סי' קפ"ח בדין אשה שהפילה חתיכה ח' שבועות אחר העבילה ולא טרדע אם היו אברים מרוקמים והעלתי שהבן הגולד אחר שהפילה חתיכה זאת הוא ספק בכור וכתבתי להסר תלוות הח"ו ותשוב' שבות יעקב מעל מהר"ק אחר השיבו על דבריו ממס' נדה דף כ"ט ע"ה דאמר' רוב נשים ולד מעלי' וילדות ועלה דעתם לומר דרוב זה הוא מתנגד לחוקת שלא נתרקסכת המהר"ק ואני דחיתי דבריהם דרוב דולד מעלי' וילדות שייך אם הספק הוא אם הפילה נורת ולד או נורת בתימה ח' ועוף ע"ו קאמר דרוב נשים ולד מעלי' וילדות בנורת אדם אצל אם הפילה חתיכה והספק הוא אם ה' מרוקס או לא בזה לא שייך לומר רוב נשים ולד מעלי' וילדיו' דהא בסולד מעלי' תחתיו אינו מרוקס ונשאר החוקה שעדיין לא נתרקס : ולא ידעתי מה זה בא כבוד מע"ל לומר דגם הח"ו והס"ו תשבו רק לספק ולא לודאי הלא ע"ז אנו דיין שהחוקה מוצי' מידי ספק זה וס"ל למהר"ק דחוקה זו חלמימא ועושה כודאי דחוקה דאורייתא וסוקלץ על החוקה רק שהח"ו והס"ו רואים לומר דנגד החוקה איכא רוב דולד מעלי' וילדיו' וזהו טעות דרובא דולד מעלי' וילדיו' אינו מתנגד להחוקה של מהר"ק חוקת אינו מרוקס דהא הרבה מפילין חתיכה שעדיין אינו מרוקס ולא מלינו לומר דרוב נשים מפילין ולד מרוקס כמו שהארכתי בתשובה : וכיון דליכא רוב המתנגד תמילא אזיל הספק ונעשה כודאי ע"י חוקה דחוקמין כל דבר לחוקתו .

ומה שמתלונן כבוד מע"ל ידיו כ"ו על דברי מהר"ק דודאי לא גרע פדיון בכור מאיסור כרת דגדה וכיון דלטומא' לידה חוששין לולד ונריכה ליטב לומר ולנקבה . וכ' מע"ל דמשמעות המשנה הוא לא משום חומרא בעלמ' אלא מדין' : אני לא ידעתי מהי משמע ממתני' דלחו משום חומר' בעלמ' מחמירין מפני חומר איסור נדה שהוא בכרת . ומה שכתב מע"ל כיון שרביה להביא חטאת איך מוציאה חולין בעורה בשביל חומר' בעלמ' : הגם שחטאת העוף הבא על הספק ליכא משום חולין בעורה כיון שיש לנו היקף דמציאין חטאת העוף על ספק לידה א"כ רחמנא שריא להביא עוף חולין בעורה והואר איסור חולין בעורה לגבי עוף ועיין תוס' חיד דף כ"ט ע"ב ד"ה מתקין לה וכו' ועין דרש"י בכריתות דף ע"ב ע"ג ד"ה ואינו יודע מה הפילה ודף כ"ו ע"ב ד"ה ודיון הוא עם מוצר דבריו רמ"י ז"ל דבעוף ליכא איסור חולין בעורה כלל : וא"כ שפיר כת' מהר"ק דהיכא דאזכ' חוקה סומכין על חוקה שלא נתרקס ושלא נפטר רחמנא עדיין והבא אחריו הוא בכור יק' מש' חומרא חוששין לולד איסור נדה לטומא' מספק שמו' נתרקס וכיון שהרמירנו לעיין טומאת לידה להחזיקו לספק לידה ממילא כל טומאת ספק לידה מובין בהגם להבי' חטאת עוף מספק והכל משום חומר' בעלמ' כמו שמוצא במהר"ק שם וחשש חולין בעורה לית' כאן כלל :

ומה שכתבתי בתשובה לעשות מטעמים לדיו של מהר"ק והבאתי לחלק בין פדיון בכור לטומאת לידה דגבי טומאת לידה יש להאשה חוקת טומאה שהרי בלא"ה היא טומאה ו' ימי נדה דאין פה"ק בלא דם שב מוקמין לה לחוקת טומאה כל י"ד ימים . וע"י ספק מע"ל סוללה וכתב שלא שמו' חוקה כזו שהרי לסוף ז' ימים בודאי פסק טומאת נדה וטומאת לידה אין לה שייכות לטומאת ז' ימי נדה ומדמה מעלתו זה למה שכתב הע"ו ב"ד סי' ק"י ס"ק ט"ו דלענין ספק טריפה לא שייך לומר בהמה בחיי' בחוקת איסור טומאת דחוקת איסור בהמה בחיי' הוא ממש איסור אכר מן הח' או משום איסור אינה וצוונה וכיון שנשחטה כהובן אזולא ל' דא' איסור שהרי היא שחטה לפניו ואיסור ספק טריפה הוא בכפי עצמו וכמו כן בספק לידה

טומאת נדה חזיל ל' בכלת ז' ימים וטומאת לידה אין לה קשר וסמיכות לטומאת נדה עכ"ד מע"ל בקלרה. הגם ראשון נאמר דאין זה מילתא דפסיק' ורש"י במס' חולין דף ט' ע"ה מפרש מה דאמר ר"ה בתימה בחיי' בחוקת איסור היינו איסור אכר מ"ה אף דהאי איסור חזיל לה דהא בהמה היא מתה לפנינו ואינה עוד איסור אמ"ה ועיין דרש"י ותוס' במס' ביצה דף כ"ה ד"ה לחכוי' ורש"י במס' ז"ב דף קל"ה ע"ה ד"ה נקל בא"ה סבירים דאמרין חוקה מאיסור לאיסור והוא חוקה דדינא כיון שהי' בו דין איסור זה אמרין החתיכה בחוקת איסור עומדת אף לענין איסור אחר ע"ש . ועיין במהר"י טראני חלק ב' סי' ת"י ועיין במס' נזיר דף ס"ג ע"ה במשנה יד להק' וכו' שחוקת טומא' טומא' ע"ש הרי מטומאה קמיית' נטור ככר ע"י עבילה ואעפ"כ אמרין חוקת טומא' טומא' : אמנם משם אין ראוי ד"ל דעמ' דחוקת טומאה הוא משום דמחוסר התגלחת דהתגלחת הוא לאחר ביאת מים וע"ש דף ס"ד ע"ב דרש"י ד"ה מתיב רבא ע"ש היטב בסוגי' ז' . אמנם אין אנו זריכין לזה ולדעתי בדיון דין הוא חוקת טומאת נדה גם לטומאת לידה חלבי' דכ"ע והוא חוקה חלמית' ככל החוקת : ועם כל אני אומר שיש לי סמוכין לסברתי ומותר רבינו הרמב"ם למדתי זה דהא כת' בפ"ה מהל' א"כ הל' י"ב במס' זכר ועמו סגול ה"ו תשכ לומר ולנקבה דחיישין שמו' סגול זה נקבה ה' וכת' הרמב"ם בסוף הל' י"ב וז"ל ותומר' החמיר לטומאה זו משום ולד אע"פ שאין בו נורת פנים הואיל והיא טומאה לידה מפני הולד שעמו עכ"ל . והנה רש"י במס' נדה דף כ"ה ע"ב דר"ה לשון של שר (כפי גרסת מהרש"ל) כתב ואע"ג דמוקמין לעיל פניו טוחות אין אנו טומאה לידה וכו' לידת סגול שולד עמו מוכיח עליו דולד הוא אלא שיימק ע"י חירו' שדחקו עכ"ל רש"י ז"ל . והנה משמעות לשון רש"י ז"ל הוא דמצי דמוקמין להאי סגול לספק ולד הוא מכה סברא דמסתמ' סגול זה ולד ה' הואיל והי' עמו עוד ולד אמרין שיימק ע"י ולד שעמו . אמנם בדברי הרמב"ם אין להעמיד טובה זאת דל"כ לא ה' ל' להרמב"ם לומר הואיל והיא טומאה לידה ופשוט ה' לו לומר הואיל ועמו עוד ולד אמרין שיימק ולמה זה חלה העשם בתימה שאנו טומאה לידה מפני הולד שעמו . א"ו כוונת הרמב"ם הוא דלא כדברי רש"י והרמב"ם לית ל' הך סבר' שכת' רש"י ז"ל אלא כוונת הרמב"ם הוא דמשום כן מחמירין חומר' זו לטמ' הסגול משום ולד שהוא מטעם חוקה כיון דע"כ היא טומאה לידה ז' ימים משום ולד זכר שטלד עמו א"כ היא בחוקת טומאה וצ"ל חיישין גם להאי סגול ומחמירין ב' לטומאה שמו' ה' . הסגול זה נקבה וטומאה י"ד ימים . הרי ביאר לט' הרמב"ם דמוקמין חוקת טומאה מולד זכר לולד נקבה .

ומענה

אסברה ל' לכבוד מע"ל שחוקה זו היא כמו שאר חוקות : דהא ידוע שאין אשה נטרת לבעלה מטומא' נדה ומטומאת לידה עד שתטבול וכל זמן שלא טבלה לשלם היא טומאה נדה או טומאה לידה ואסורה לבעלה : גם זה ידוע שאם יש בה שתי טומאות כגון שילדה תאומים זכר ונקבה אינו מוטיל לה העבילה אחר ז' לומר זהו כאלו לא טבלה כלל : וכן אסילדה נקבה ג"כ יש בה שתי טומאות אחד משום נדה לדין דקיי"ל אין פה"ק בלא דם וגם לטומאת לידת נקבה : ואם חטבול לאחר ז' ימים לטומאת נדה אחר עלי' ולא עלתה לה טבילה כלל והוי כאלו לא טבלה דהא עדיין טומאת לידה עלי' והוי' כעובלת ושרץ בידה בלחץ שאם טבלה בתוך י"ד ימים ללידת נקבה אין ממש בעבילה זה כללוהי כרחיב' בעלמ' ומעתה אשה שהפילה אחר מ' יום ואנו מסופקים אם הפילה ולד מרוקס והיא טבילה אחר ז' ימים הספק הוא על העבילה גממה אם עלתה לה הך טבילה שאם ה' לה הולד מרוקס והי' נקבה הרי היא טומאה י"ד ימים והיתה העבילה בעוד הטומאה בשוליה ולא עלתה לה ועדיין היא טומאה גם בטומאת נדה מפני דהם שראתה בעת שהפילה ולפ"ז שפיר שייך לומר שהיא בחוקת טומאת נדה וממילא אמרין העמד עמא על חוקתו ואימא לא טבל דהא אם ה' הולד נקבה ומרוקס לא ה' מוטיל לה העבילה ולמה הדבר זה דומה למקום העמד וגמלא חסדו כן טבל ועלה וממלא עליו דבר חוץ דאמרין העמד עמא על חוקתו ואימא לא טבל כמו כן בדיון של מהר"ק ואמרין לענין טומאה העמד טומאה על חוקתה ואימא לא טבלה דשמו' ולד מרוקס נקבה ה' ולא עלתה לה העבילה ועדיין טומאה בה מפני טומאת נדה ומעתה יראה מע"ל שאין דמיונו עולה יפה דבשלמא בחוקת אכר מן הח' או איסור אינה וצ"ה שפיר לא שייך חוקה לענין ספק טריפה דהא חוין שנשחטה כהובן וחזיל ל' איסור אמ"ה ואיסור אינו וצוונה דספק איסור טריפה אינו פושל על איסור אמ"ה ואיסור ח"ו : אבל הבא הך ספק שמו' הפילה נקבה מעורר הספק על העבילה שטבלה אחר ז' ימי נדה וחוקת' חתמה לחוקה בחוקת טומאה נדה ואימא לא טבלה שלא עלתה לה טבילה זו מפני חשש שמו' הפילה נקבה ואין מוטיל לה טבילה כלל ועדיין היא בחוקת שלא טבלה : ועיין בכתובות דף ע"ה ע"ב דת"ק ס"ל אם צרת קודם לשער לבן ספיקו טומא' וכתבו התוס' שם דמייירי שמקם לטומאה שהי' בו נגע אחר ואין קי"ל כת"ק דספיקו עמא מחוקה נגע זו לנגע אחר ע"ש היטב : ומכש"כ הבא דספק על העבילה עלמה :

ומה שמוציא מע"ל מתימה ברייתות ופסקי הרמב"ם דס"ל דיש פה"ק בלא דם יאמין ל' שלא נעלם ממני פלוגתא זו המפורסמת אי קיי"ל כת"ק או כר"י דאין פה"ק בלא דם : ואני בתשובתי לא חלקתי בין הפרקים אם ראתה דם בשעת שהצילה ובין לידה יבשתא וחחתי בדרך הלכה דפסקין דלא בהרמב"ם וקיי"ל אין פה"ק בלא דם מתי' בש"ע סי' קצ"ד סוף ז' וא"כ כל הברייתות ומשניות דמומאין בהפילה בספק אם נתרקס בתימה יאמר המהר"ק דס"ל כר"י דאין פה"ק בלא דם ויהי' מזה ראוי לכל הפוסקים דפסקו כר"י עד הת"ק ואני חמה על מעלנו' שהאריך בקונטרס בכמה דברים וכת' אחו דברי הרמב"ם ולא זכר דבר שרבו החולקים עליו ובש"ע י"ד פסקין

אחד כתבי תשובה זאת עלה בדעתי שיש לשפסק על גוף דיו של מהרי"ק דבסך דחוקת האשה שעדיין לא נפטר רחמה וחוקת הגבל שלא נתרקם הס חוקה גמורה. ולדידי ל"ע צוה דכיון דחוקת האשה שעדיין לא נפטר רחמה אין צו פעולה להאשה עומה : וכ"כ חוקת הגבל אין צו פעולה להנפל עלמו ואיך ישל על הולד הגולד אח"כ חוקות מגופי אחרים אשר ליכא נפיקתא עליהם ומה יתן ומה יוסף להאשה עומה אם כבר נפטר רחמה או לא ומה יתרון להנפל אשר כבר נתעלל ונרקב אם אבריו היו מרוקמים או לא ולא מצינו חוקה כזו מגוף זה לגוף אחר הארכתו צוה בתשובה אחת אשר כתבתי בדיון ספק ערלה עיין לקמן בתשובה ס"ח מ"ט -

שלום וישע רב לאהו' יודי הרב המ"הג בכור מו"ה ליו"ר
נ"י אב"ד דק"ק ליבנא וגליל קוירשים :

מז : מה שהקשה בכור מעל' על דברית תשובתי בנו"ב מה"ח ח"ד סי' קפ"ח אשר כתבתי לפי מה שמקו הש"ס במס' נדה דף כ"ט ע"א דריב"ל מייירי בהחוק עוברת ליכא תש ספק שמוח רוח הפילה אלא ספק שמוח הפילה דבר שאינו נורת ולד וע"ז אמר ריב"ל דזולין בתר רוב נשים דולד מעל' ויגדן והסיב מעל' דלא כן תנינן במס' נדה דף ק"ח ע"ב ת"ר הרי שהיתה בחוקת מעוברת ואח"כ הפילה רוח וכן ברמב"ם רפ"ד מה"ל מכבד ומבדיל אהו' יודי חני לא אמרתי על חוקת מעוברת דצוה בדלתי יכול להיות מעוברת ברוח כמ"ס הרינו חלו כמו ילדנו רוחו ולאמר הרה עמל וילד שקר וכל זה הוא כשהיא בחוקת מעוברת לצד דהיינו שבטנה מליאה ומסולקת וסת אצל אין זה בגדר החוק עוברת ולשון החוק עוברת - משמע שיש חוקה שיש לה ולד שבטנה והיינו שגורשת תגועות הולד צוה אמרתי דודאי אין צוה ספק שמוח הוא רוח כיון שיש כאן חוקת ולד בקרבה כמ"ס בתשובתי ובכ"מ שאלנו דש"ס שהפילה רוח ומלא רב לשון חוקת מעוברת או ילדה מליאה וכדומה והיינו שהאשה מוחקת שיש לה הריון ויכול להיות שהוא הריון רוח - אצל לא כשאלנו שהחוק עוברת - והוא חוקה שיש ולד בקרבה ולא רוח : וזה נעוה מרומתן הגמ' כי קאמר ריב"ל בהחוק עוברת ולא נקט לשון הצרייתא והכי ה"ל לתרץ מתניתין כשלא הוחזקה מעוברת וריב"ל כשהחוקה מעוברת אלא דואי כשהחוקה מעוברת עדיין אינה יולדת מספק רוח הפילה או שמוח לא נתרקם דגד הספיקות האלה ליכא רוב נמ"ס בתשובתי הג"ל ולכך מתרץ הגמ' דריב"ל מייירי כשהחוק עוברת ויש חוקה על ולד שבטנה שהוא ולד ממש ולא רוח : ואין להקשות דרמב"ם ז"ל בפ"י מה"ל איכורי ביאה הג"ל י"ט כשפסק להאי דינא דריב"ל נקט האשה כשהחוקה מעוברת וילדה ואינו יודע מה ילדה : מזה מבואר שכוונתו לדיכא ספק שמוח רוח הפילה ויודעת שילדה ולד ולא רוח והיינו בגוונא דמייירי ריב"ל והא' ראי' בסופא מהלכה זו כתב הרמב"ם ז"ל אצל לא החוקה מעוברת והפילה ולא נקט וילדה צוה ספק רמב"ם הרי זו ספק יולדת כיון שלא היתה בחוקת מעוברת עם עובר דוק בלשון הזהב של הרמב"ם ז"ל דבריב"ל נקט וילדה האילו ותי' כאן חוקת עובר ובסיפא נקט והפילה האילו ואין כאן חוקת עובר ויש ספק שמוח הפילה רוח או ולד שאינו מרוקם או חתיכת דם : ולכך תשב גם למה - וממנו העררה הק"ר : כ"ד יודיו :

הק' שמואל בג"ל לנדא

שלום לכבוד אהו' יודי הרבני המופלא ומופלג בתורה וחרף
ובקי בש"ת מו"ה יו"ל בו"ן בק"ק ק"וו :

מח : ע"ד מה שהקשה על מה שהחליט האמ"ו בספרו טו"ב מה"ת בחלק ח"ח תשובה קמ"ו דר"ה אמנם ג"ל דלרמב"ם ולהר"ם בפ"י המשנה במס' מקואות פ"ג משנה ז' לא אמרין ספיקא דאורייתא לחומרא אלא בדבר שיעקרו מן התורה - ושיעורו הלכה למשה מסיני - אצל בדבר שיעקרו הלמ"מ אמרין ספיקא לקולא כמו בשל סופרים וע"י הקשה מעל' מסוג' דמס' קידושין דף ל"ט ע"א דפריך ר"ז לר"א אמאי חני ספק ערלה בח"ל מותר - ולפי דברי האמ"ו הגאון ז"ל לא פריך ר"ז מירי דגם בדבר שהוא הלמ"מ ספיקו מותר - אהו' יודי דברי האמ"ו הגאון ז"ל מוכרחים ומפורשים ברמב"ם בפ"י המשנה וכן כתב הר"ם בפ"י המשנה שם וכן מפורש בהרמב"ם בספרו הגדול בפ"ח מה"ל מקואות הג' ו' ועוד מפורש הדבר ברמב"ם בפ"ה מה"ל שחיטה הג' ג' ס' כתב דשבעה מיני טריפות אע"פ שכולם הלמ"מ הואיל ואין לך צעירות מן התורה אלא דרוסה וכל ספק דרוסה אסור ושאר מיני טריפות יש בהן ספיקו מותר עכ"ל וא"כ לא על האמ"ו הגאון ז"ל תלונתו כ"א על הרמב"ם עיין בתשובת מות יאר סוף סי' קל"ב העלה ג"כ בדבר שיעקרו הלמ"מ ספיקו מותר : אך מה שהביא מעל' סתירה לזה מסוג' דקידושין הג"ל כבר עמד צוה מן סב"י ב"ד סי' רנ"ד והשיג על הטור שכתב ערלה בח"ל הוא מ"הת ובח"ל הלמ"מ הלכך בח"ל ספיקו אסור ובח"ל ספיקו מותר וכתב הב"י אינו מכוון דמשמע בח"ל לפי שהוא הלמ"מ לכך - ספיקו מותר והא' דדאי ליכא דבאר הלמ"מ ספיקו נתיי אסור וכן משמע בהדיא מדחקי לי כדאמר ערלה בח"ל הלמ"מ מותר דספק ערלה בח"ל מותר וכן משמע נתיי מדמשני ר"א לר"ז קד נאמרה ספיקו מותר כלומר אין ה"ל בכל דוכתי' ספיקו בהלמ"מ אסור והכא שאני דכך נאמרה ספיקו מותר עכ"ל מן הב"י וגם הש"ך ב"ד סי' רנ"ד ס"ק י"ט נמשך אחר מן הב"י וכתב דבכל הלמ"מ קי"ל ספיקו אסור : וזה כמה שנים כתבתי על גליון ש"ע י"ד שלי' שאני תמה על מן

כסקינן להלכה מרווחת דלא כרמב"ם וקי"ל אין פה"ק בלא דם : ואם צריך בכור מעל' להקשות לשיטת הרמב"ם דספק כת"ק דיש פה"ק בלא דם ואכ"ה ספק אם הפילה אחר מ"א יום שהיא ספק יולדת ולשיטת מהרי"ק הלא יש כאן חוקה שלא נתרקם וחוקת טומאה ליכא דהא רמב"ם לשיטתו ס"ל דיש פה"ק בלא דם גם זה לאו קושי' הוא דיש לדחות דבאמת לשיטת רריב"ם מזה דאמרינן וחוששין לטמאה משום ספק ולד מייירי שלא היתה לידה יבשתא שכן הוא ברוב נשים שראוין דם בשעת לידה בשעה שמפילים ולדה יבשתא אינו שכיח ולא חש הרמב"ם לחלק צוה בן לידה יבשת' לשאר לידה כיון שאינו שכיח וגם אין דרך הרמב"ם ז"ל להביא בספרו הגדול יד החוקה דבר שאינו מפורש במשנה ובדייתא או בשני תלמודיים בבלי וירושלמי ומ"ס הרמב"ם בפ"י מה"ל ח"ב הג' י"ז כל אלו שחוששין לשלי' אין מותנין לה ימי' טוהר וכל מי שהפילה דבר שאינו ולד או שפיר בתוך מ' יום שעדיין לא נגמר צורתו אם ילד ממנו דם ה"ו נדה או זבה ואם ילד יבש בלא דם ה"ו טהורה עכ"ל הרמב"ם סולכאורה יש צוה להקשות לפי דברי דמשמעו דברי הרמב"ם האלה הוא דדוקא בהפילה תוך מ' יום היא טהורה בלידה יבשתא אצל אחר מ' יום אהא הפילה עומה ספק לידה ולפי דברי הג"ל להרמב"ם לפסוק בלידה יבשתא אפי' אם הפילה אחר מ' יום ג"כ ליכא ספק לידה אם לא נגמר צורתו דהא ליכא כאן חוקת טומאה נדה דהא היא לידה יבשתא ואיכא כאן חוקה דלא נתרקם עדיין גם זה יש לדחות דרמב"ם נקט שהפילה בתוך מ' יום בשביל רבותא דריב"ל דאם ילד עלמו דם שהיא עומה נדה או זבה ובסיפא דאם לא ילד עמו דם שהיא עטור' באמת מייירי אף שהפילה אחר מ' יום ולא נגמר צורתו ורמב"ם לא חש לפרש זה בדבור יותר הואיל ולידה יבשתא אינה שכיח' כג"ל וסמך עלמו צוה למ"ס בהלכה י"ב ביולדת זכר וסמך שמתמירין לחוש לנקבה הוא מטעם האילו והיא עומה לידה בלא"ה מפני לידת זכר מומילא ידעינן היכא שאינה עומה בלא"ה לא חיישין בספק אם נתרקם ואוקמי חוקת טהרה אמנם לדין דקי"ל אין פה"ק בלא דם המיד היא בחוקת טומאה ואולי' לתומא בכל ספק לידה כג"ל :

וכה כתב מעל' להשיב על פסקי של מהרי"ק שהסתרי חומרות דסותרו' האדדי דלענין עומת לידה מחוקקין זה לולד ולענין פדיון בכור לא מחוקקין לולד ימחול מעל' שאין ממש בדברים כאלה וכמה פעמים אמרתי זיל הכא לחומרא והכא לחומרא ולא אמרין האוחז בתרי תומרי דסתרי האדדי כסיל בתוך הולך אלא אם פוסק הלכה כהד' תנא ובמקום אחר פסק להלכה כבעל פלוגתיה כענין נחלקות צ"ש יצ"ה בהבדל הגבול' וכדומ' אצל בדבר שמתמירין בשביל ספיקא דדינא או בספק הענין שאין אנו יודעין הדבר צוה אזנינו לחומרא בכל מקום אף שהוא תרי חומרות דסתרי האדדי ויעיין במס' ר"ה דף י"ד ע"ב דמתרץ הגמ' דר"ע גמ' אהתפק לי' ויעיין ס' ברש"י ותוס' והאריכות צוה שלא לנודד וכל הש"ס ופוסקים מלא מזה דאזנינו הכא לחומרא והכא לחומרא בדבר שהוא ספיקא דאוריית' ובפרט שתרתי חומרו' אינן בזמן אהד' ולא בהפך אהד' דזה הוא בשעת לידה וזהו אח"כ בהבא אחריו בלידה אחרת ומה שהביא מסוג' דקידושין דקדשה היא בעממה בעיר וקדשה אביה ציומא דמשלס' ו' חדשים שבין נערה לבוגרת דלא יבדיקן לה חוקת נערות האילו ובבב' להשתנות בתוך ו' חדשים ומזה ילד לדון דגם בגדון של מהרי"ק לא יבדיקן לולד חוקה שאינו מרוקם האילו ואחר מ' יום עשו להשתנו' והאריכות צוה מאד מתחלה אני אומר לכבוד מעל' שגם אני בתשובתי בנו"ב סי' ר"ח כתבתי סברת מעל' להחזיק צוה דברי האמ"ו ז"ל בנו"ב קמח הלך אה"ע סי' ל"א שדמחה דברי הט"ו ב"ד סי' שצ"ז סק"ב צוה שחולק על מהר"ם מיכן מפל עליו הגל דלא יבדיקן לי' חוקת חיים ומשמתינן להמתקח את הגל ע"ש היטב :

אכנס כל זה אינו דומה כלל ואין לו ענין לגדון של מהרי"ק דשם בקדשה אביה בדרך שם נכסק' החוקה צודאי דהא היא צוגרת לכניסוהו במפקח את הגל הרי הוא מת לפנינו ואם כן בשעה שאנו דנין על הספק או כבר אזידה לה חוקה ונשתנה רק שאנו צאין לדון אימת נשתנה ואימת ילד זה מחוקקו הראשונה ואין אנו דנין כ"א על הזמן אימת בגרה או אימת מת צוה שפיר אמרין כיון שנשתנה הענין ופסקה החוקה או אין לה חוקה לנכנס דמקרה הזמן או מקרה נפילת הגל הביא אהינו לכלל ספק אימת מת או אימת בגרה אצל בגדון של מהרי"ק לאו אימת החוקה עדיין ועד עתה אנו צבית הספק שמוח נח נתרקבגם עתה והחוקה הראשונה קיימת ככה או ין ככה גם עתה ואמרינן שלא נתרקם וכמו שהי' בתחילה בלי רקימות אברים כן הוא בשכעכו וכל ידעתי אף מזהה מעל' זה לזה וכתב שאין לחלק אפילו כמלא גימא ולא ראה דשם בקדשה אביה בדרך עיקר פלוגתא דרב ובמחל הוא אי אזנינו בתר הבהא אי לא כמבואר בסוג' שם אצל הגא' בככל לא שייך לומר דאזנינו בתר השתא להא עדיין לא כתברר אם הוא נתרקם והאריכות צוה ללא טורד והדברים פשוטים :

וכה שהאריך מעל' דגדד חוקתו שלא נתרקם יש להבא חוקת ממנו והמנוצי' מהצירו ע"ה כדאמרינן בספק בכור צמהה בסוג' דתקפה כהן : הנה כבר נאמר מהרי"ק מהבגה זו ובי"ס וכתב שהרי חוקת האלה חוקת גמורים עכ"ל וס"ל למהרי"ק דהך חוקה דלא נתרקם אליס לי' נגד חוקת ממנו ובפרט שהם תרי חוקות חוקת הגוף של הגל שעדיין לא נתרקם וחוקת הגוף של האשה שלא נפטר רחמה עדיין : ואם כי בכור מעל' רוצה ליהנות דברי מהרי"ק כשהצירו בני ראי' איננו כח לדחות אחד מגדולי הפוסקים כשברא בלתי ראי' כ"ו מראה לפני' ד' בהקפה ראשונה להלדיק ולעשות כנגדוין לדברי : ומפני העררה לקצ' אני נרד : יבדל בתורה ויתגלה כנפשו ונפש אהבה הד"ש :

הק' שמואל בג"ל לנדא

בכמה מקומות ס'ל לרבו ז"ל דגם דבר שהוא הלמ"מ נקרא דברי סופרים כמו שהביא הרב המגיד בריש הלכות אישות אבל לפי דברי הל"ל חתי שפיר דכיון דטומאות מת מפורשת בתורה נמצא לה בזה ההלכה לשיעור כשעורה אלא לפרש הכתוב והוי דין דאורייתא ומעתה מסולקים כל הסתירות האלה ודברי הרמב"ם נכונים וצדוקים אין בהם נפול ועיקש דבר שאלו כתוב בתורה ועיקר הלמ"מ ספיקו מותר :

אמנם לפ"ו נתחוק הקושי והתמי' יותר על הרמב"ם למה כתב בהלכות שחיטה דשביעה מיני טריפות ספיקו מותר הואיל וזה הלמ"מ אמאי לא נימא ג"כ שאף שלא נאמר בפירוש בתורה אלא דרוסה מ"מ הל"ל יש לטריפות בעלי חיים עיקר בתור' והלמ"מ בזה לגלות דרוסה הכתוב בתורה לאו דוקא ולא דיבר הכתוב אלא בזהו . וכל מין ממיני חי' הטובה למות מהמת מכות' בין שהי' בדי' שמים ובין בדי' בשר ודסרי זה טריפה ואכורה כמו שמבאר ברמב"ם בפ"ה ממאכלו' האורות הלכה ח' ט' וז"ל כל' טריפות הללו עיקרן מ"הת ופירוש מההלכה למ"מ ואמאי יהי' ספיקו מותר : אך אחר העיון דברי הרמב"ם נכונים : והוא דכיון שכבר השיב ר"א לר"ז דספק ערלה בח"ל מותר שכן נאמרה הלמ"מ בערלת ח"ל ספיקא מותר ודחי' אכור : וסובר הרמב"ם ז"ל דאין הכוונה שבפירוש נאמרה הלכה דספק ערלה בח"ל מותר ודחי' ערלה אכור : דהא ר' יוחנן סתמא קאמר ערלה בח"ל הלמ"מ בלי שום תנאי : ועוד דהא רב אחי הו' משתומם כשעה חדא כשהקשה לו ר"ז אלמה תני' ספק ערלה בח"ל מותר : ואם בידוע הו' לו כשנאמר לה ההלכה בתנאי נאמרה דדוקא ודחי' אכור וספיקא מותר למה זה השתומם כשעה חדא ולא השיב לו תיבך שכן הו' הלכה : ועיין בט"ו ב"ד ס' ר"ד ס"ק י"ג שעמד במצוה זו : ומתוך דבאמת הלמ"מ סתם הו' דערלה בח"ל אכור . אלא ר"ה הוכיח אחר הישוב מדעתו דע"כ נלמוד מההלכה גופא שיש חילוק בין דין ערלה בא"י לח"ל : דחל"כ קשה לא לכתוב לא הו' ולא הו' ולמה נכתב בקרא במנות ערלה כי הוצאו אל הארץ לא הו' לכתוב בתורה דין ערלה כלל ומהלמ"מ מוכל ללמוד כל דין ערלה בין בא"י ובין בח"ל וקרא למאי חתי' ח"ל לחלק בין ח"ל לח"ל . וכמו שפריך במס' חולין פ' השוחט כיון שהלכות שחיטה הנכות הן קרא למאי חתי' ה"כ קשה כיון דערלה הלמ"מ קרא למאי חתי' דאם צריך לכתוב קרא למלקות קשה לא הו' לו לכתוב כ"א אכור ערלה סתם וכי הוצאו אל הארץ ל"ל דהא יש מקום לטעות ולומר דוקא בא"י ולא בח"ל : ח"ו דקרא חתי' לחלק בדין ערלה בין ח"ל למנהל' לארץ : והיינו דקרא חתי' לא"י לאכור ספיקא : והלכה חתי' לח"ל לאכור הודאי ולהתיר הספק (ובס' באר יעקב ממחן בתירוח זה ודוחה דברי הט"ו בקט) וכיון שזכינו לסברא זו מתירונו דר"א לר"ז ממילא נלמוד דגם בת' מיני טריפות קשה למה נאמר כלל דרוסה בין ח' מיני טריפו' הל"ל דרוסה נכתב בפירוש בתורה ח"ו שדרוסה יראה מכלל שאר' ו' טריפות דדרוסה ספיקא אכור ובשאר מיני טריפו' ספיקו מותר :

ודע מה שאמר ר"א דהלכה בזה להתיר ספק ערלה בח"ל אין מזה קושי' על הרמב"ם דסובר כל ספיקא דאורייתא מדרורייתא לקולא : ומנא לא נרדלימוד להתיר ספק ערלה בח"ל . ואיכא ה"ל לר"א לומר דאיערד הלכה בערלה בח"ל ס"מ דערלה בא"י ספיקא אכור מ"הת : הנה כבר עמד בזה הר"ן ז"ל בסוגי' דקידושין הל"ל ומתקדש ספיקות שאכורייתא דאורייתא גס לדעת הרמב"ם וחתי' הלמ"מ להתיר בערלת ח"ל כל מיני ספיקות וילדעתי כיון הר"ן ז"ל למה שכתב שם ליישב שיטת הרמב"ם דאשם תלוי הו' משכחת ל' וניהא ל' לומר דהיכא דאיכא איסורא מודה הרמב"ם שספיקו אכור מ"הת ועיין בר"ן שם וכאשר האריכו בזה הרב מר"י עראלי ורבי פ"ח בכלל ס"ם ב"ד ס' ק"י וגם גבי ערלה אם הספק הוא כן כגון שיש בשרס נטישות ילדות שהם ערלה וזקנות שזכר עברו שנות הערלה והוא לקט מוחת ולא ידע מחיזה נטישה לקט הויזה איכא איסורא כמו חתיכה משתי חתיכות אחת של הלבו' של שומן שבאשם תלוי קאי וספיקא אכור מ"הת אף לדעת הרמב"ם ז"ל וגם בערלה הוי אכור מ"הת : וע"ז לרדך לומר להתיר ספק זה בח"ל אף שאיכא איסורא : ויעיין מה שכתב חתי' הבאון ז"ל בספרו לל"ח למס' ברכות דף ל"ו בסוגי' דלגלף בענין זה ע"ש : עכ"פ יראה לנו שאין ראוי' לנחור דברי הרמב"ם ותוספתא דדבר שהוא הלמ"מ ועיקרו חתי' מ"הת ספיקו מותר : כ"ו ידיו הד"ש

הק' שמואל ס"ל לנדא :

מנשאלתי מקצין אחד אשר לו גן : ונטע בו נטיעות בקץ שנת תקצ"ב : ונשאל ממנו אם הית' הגטיעה קודם ט"ז אב ומחשבו שנת תקצ"ב לטעה ונשלמו שנות הערלה בסוף שנת תקצ"ד והפירות שגדלו בשנת תקצ"ה מותרים : או אם היתה הגטיעה אחר ט"ז אב בשנת תקצ"ב ומתחיל שנת הערלה משנת תקצ"ג כמו שמבאר בש"ע י"ד ס' רנ"ד סעי' ד' :

עוד שאל שפך חילגי פירות בזמן החורף ממקומם ונטעם במקום אחר וכשאר עפר סביב השרשים כי או הו' קור גדול ונקרש הקרקע דבוק בשדרי האילן בעת הגטיעה וכבוד מעל' מאפק אם הו' באותו עפר הגדב בשרשים כדי שיכול להחיות באותו עפר כמו שפסקין בש"ע ס' רנ"ד סעי' י"ט :

(א) השיב על ראשון ראשון הנה ברבר הספק בנטיעו' שנטע בקץ שנת תקצ"ב לפ"ק לכאורה הדבר פשוט שהפירות שגדלו באותן נטיעות בשנת תקצ"ה מותרים : אף שהוא ספק אם עברו ג' שנים או לא מ"מ הל"ל קי"ל דספק ערלה בח"ל מותר וכתב הרמ"א בס' רנ"ד סעי' ט' בהגה שג"ש בשרס שהוא ספק ערלה שהוא מותר וכן פסק המחבר ה"ג **יד**

כ"י שלא זכר כלל את דברי הרמב"ם בפ"ח מהל' מקוואות הל"ל ובפ"ה מהל' שחיטה שכתב בפירוש דדבר שאינו עיקרו בתורה והוא הלמ"מ ספיקו מותר וביותר תמה אני על מן הכ"י שהוא צבדודו ובעלמ' צהבדודו כסף משנה בריש הל' אישות מביא בשם התוספתא שכל דבר שיקון מ"הת וישעורו מד"ם ספיקו אכור : משמע חי לאו עיקרו מ"הת אלא הלמ"מ לתוד הוי ספיקו מותר : וראיתי להרב באר יעקב ב"ד ס' כ"ט וס' רנ"ד פשוט בענין גסן דהלמ"מ הוא דאורייתא לכל דבר וגם ספיקו אכור . ומפרש דברי הרמב"ם בפ"ה מהל' שחיטה הל' ג' שכתב דשביעה מיני טריפות חוץ מדרוסה שספיקו מותר היינו לגעין ס"ם והרמב"ם לשיטתו . דסובר דכל ספיק' לחומרא הוא רק מדרבנן וא"כ היכא דאיכ"ס מותר אבל בדרוסה סובר הרמב"ם ספיקא אכור מן התורה ח"ט ג' דבעלמא כל ספיקא מותר מן התורה דרוסה שאני משום דקשה מה שהקשה בד"מ לעולא דקאמר ח' מיני טריפות נאמרו למשה מסוי וקא חשיב גס דרוסה בכלל הלמ"מ והקשה בד"מ למאי לרדך בדרוסה הלמ"מ הלא דרוסה מפורשת בתורה ובשר בשדה טריפה לא תאכלו וכתב הבאר יעקב דמכא קושי' זו הוכיח הרמב"ם לעלמו דמשום כך נשנית דרוסה גס בהלכה למ"מ כדי ללמוד דאף שבעלמא ספק מותר מה"ת הכא בדרוסה אכור ספיקו מן התורה וז"ל היכא דאיכא ס"ם בדרוסה אכור עכ"פ מדרבנן . אבל בשאר מיני טריפות דספיקו מותר מדרורייתא לשיטת הרמב"ם : ואינו אכור אלא מדרבנן ח"כ אם יש עוד ספק הוי הספק השני ספיקא דרבנן ולקולא . והאריך הבאר יעקב בזה : והוא תמו' אם יוכשר בענינו לפרש דברי הרמב"ם כן בהלכות שחיטה למה לא שם ענינו על דברי הרמב"ם בפ"ה המשנה בפ"ח ממקוואות ולהרמב"ם בזה' מקוואות שמוכח בפירוש מדבריו דאף שטיעורין הלכה למשה מסוי עדיין הוי הספק מותר חי לאו עיקרו מפורש בתורה כמו שמוכח חתי' הבאון ז"ל חתי' הו' ח"ד שיהי' ראוי' שהביא מן הכ"י מסוגי' דקדושין דפריך ר"ז דספק ערלה יהי' אכור הואיל והוא הלמ"מ הוא ראוי' חוקה עגד דעת הרמב"ם והגא"ס ז"ל עוד זאת מקשה הרבנאות יאיר שם בתשובות ס"ם רנ"ב להרמב"ם דסבר קידושי כסף הוי רק מדברי סופרים הואיל ואין הדבר מפורש בתורה יהי' ספק אשם איש מותר וזה דבר זר אשר לא שמענו עוד זאת הוציא בס' באר יעקב הל"ל ראוי' דספק הלמ"מ אכור נגמ' דתגיגה דף מ"א ע"א דקאמר שם נעשים מקרא מרובה והאלות מהלכות מרובות ופריך בגמ' למאי נ"מ ואי חמת דספק הלכה למ"מ לקולא ח"כ לה פריך הגמ' מידי דשפיר יש נ"מ לענין ספק נעשים וספק אהלות דדבר שהוא ממקרא ספיקו אכור ומה שהוא מהלכה ספיקו מותר וע"ש בבאר יעקב :

ומעתה שלשה תמה נפלאות להוכיח עגד דעת הרמב"ם (א) מסוגי' דקדושין מדפריך ר"ז דספק ערלה יהי' אכור בח"ל חי הוי הלמ"מ (ב) קושי' החות יאיר דלדעת הרמב"ם יהי' ספק ח"א בקדושי כסף מותר (ג) קושי' באר יעקב חתי' לא קאמר הש"ס בתגיגה נ"מ לענין ספק נעשים והאלות :

אך אני בעני' איני רואה שום תמי' בזה על דעת הרמב"ם וכל שלשה התמיהות בחדא נחתא נחתין שאין ממש צב' ראיות הללו דהא דבר מלא דיבר הרמב"ם ז"ל דכל שיקרו מה"ת אף שישעורו הלמ"מ ספק ישעורו להחמיר ולכך במקוה אם יש ספק אם יש בנקב כשפותר הנוד ספיקו להחמיר הואיל ועיקר הטבילה היא מה"ת ופסע לדבר דכשנאמר ישעורין הלמ"מ הלכה זו לפרש בזה ולגלות הכוונה מה שנאמרה בתורה ח"כ השיעורים במאכלות אכורות ובמלאכת שבת ובטומאה ועהרה וכדומ' השיעורים שיש לכל אחר ואחד נחשבים כאלו כתובים בפירוש בתורה כיון שלא נאמר שיעור בתורה הרי סמכה התורה בכל המלות על הלמ"מ שיאמר לנו השיעור ח"כ ההלכה יש להיתום על מה שכתוב בתורה ולכך ספק שיעורים לחומרא ומעתה נחזה הן בדין ערלת חולה לארץ נאמרה בתורה כי תבואו אל הארץ וגם הוא מורה התלו' בקרקע ואיכא בספק כשנאמר כי תבואו אל הארץ גבי ערלה הכוונה שיהיה מנהל' התלו' בארץ ואינו ערב דין ערלה בחוזה לארץ או נימא דהאי כי תבואו אל הארץ לא בא למטע חולה לארץ אלא להורות שמנות ערלה חונה מתחלת דין אלא לאחר ירושה ושיבה וע"ז נאמרה הלמ"מ לפרש דגם בח"ל כוהב דין ערלה וכוונת הכתוב כי תבואו אל הארץ לאחר ירושה ושיבה שמנות ערלה חונה מתחלת כ"א לאחר ירושה ושיבה ועיין במס' קדושין דף ל"ז ע"ב וזה הו' סברת ר"ז ולכך שפיר פריך חי ערלה בח"ל הלמ"מ למה תני ספק ערלה בח"ל מותר אמאי לא נימא כיון דעיקר מלות ערלה נאמר בפירוש בכתוב לא בא הלכה כ"א לפרש מה שכתוב בתורה דכמו שישעורין התמה הלמ"מ נגלות כמות המנות במאכלות אכורות ובמלאכת שבת ובטומאה אשר הם סתומים בתורה כ"כ גם ההלמ"מ בערלה בח"ל לגלות איכות המנהל' דהיינו באיזה מקום שהיא טהרה כי זהו ג"כ סתום לאיזה כוונה נאמר בקרא כי תבואו אל הארץ כ"ל וא"כ ערלה בח"ל עיקרה בתורה דהא עיקר דין ערלה נאמרה בתורה בפסוק ולהוי שרת הדין ספק ערלה בח"ל יהי' אכור וכן בקדושי כסף אף שהוא נלמד וחתי' מדרשה דקתה קתה מ"מ עיקר דין קידושין נאמר בתורה וג"ש לא בא אלא לגלות הקנין דגם בכסף נקנית האשה והוי דבר שיקרו מה"ת ופירושו ב"ש וספיקו אכור כשאר ספיקות דאורייתא וכן בסוגי' דמס' תגיגה קאמר נעשים מקרא מרובה והאלות הלכה מרובה שפיר פריך הגמ' לחתי' כ"מ דליכא לומר כ"מ לענין ספיקא דכיון דעיקר דין נעשים ועיקר דין טומאה אהל' נאמרה בתורה וז"ל ההלכות שנתקבלו בן ארץ אלא לפרש מה שכתוב בתורה והוי ספיקו ספק בדבר שיקרו מה"ת ופירוש הלמ"מ וספיקו לחומרא כמו בכל דברים שיקרו מה"ת ופירושן הלמ"מ ועיין ברמב"ם בפ"ה מהל' עומאה מת הל' ו' שכתב הרמב"ם ז"ל דעומאה על"ס כשעורה לפי שהוא הלמ"מ הרי הוא דין תורה ולא מדברי סופרים ולכאורה נראה דבריו כמתירם דהרי בס' המנות

בשנת הערלה או לא ואסורים לדעת המרי"ק והוא גר דברי רש"י ז"ל
 ולכאורה נראה שצדקה זו תליא בפלוגתא דאמוראי במס' כתובות דף י"ג
 ע"ב בסוגי' דראיה מדברת דר"י סבר לדברי המכשיר בה מוכשיר בבתהור"א
 סובר לדברי המכשיר בה פוסל בבתה ומופרש רבה ע"ש ע"מ דר"א משום
 דאיהי אית לה חוקת כשרות בתה ל"ל חוקה דכשרות ע"ש הרי דר"י ור"א
 פליגי בסברא זו אם חוקת האם פועל גם על הבת וכיון דהלכתא כר"י
 דמאן דמכשיר בה מוכשיר גם בבתה יהיה מזה ראוי לפסק של מהרי"ק
 אמנם אחר העיון יש לחלק דבשליחא שם בראיה מדברת שפיר סובר ר"י
 דחוקת האם מהני גם לגבי הבת דכיון דבשעה שגולדה הבת הי' הספק
 על האם כמו על הבת דאם נבעלה לכשר אז האם והבת מותרין לכהן
 ואם נבעלה לפסול אז האם והבת שתייהן פסולות וכיון דלזו היו גריבין
 להתיר האם מטעם דיש לה חוקת כשרות לכך סבר ר"י דכמו דהך חוקה
 פועל על היתר האם לומר דלכשר נבעלה ממניחא גם הבת מותרת אבל
 בדין של מהרי"ק בשעה שאנו באין לדון על ספיקו של הולד שבא אחר
 כפל אין לנו לדון על אמו דמאי תועלת יש להאשה עלמה אם אמרינן שפטר
 רחמה או לא ואין בזה נפקותא להאשה עלמ' בהך חוקה שלא נפטר רחמה
 וכן בחוקת שלא נתרקס איבריו של הנפל ליכא שום פעולה על הנפל עלמו
 ואף שבשעה שהפילה הי' נפקותא אם היו איבריו מרוקמים לענין עומאת
 לידה מ"מ הרי עתה שילדה ולד השני שוב אין בזה נפקותא כלל אם היתה
 בעומאת לידה כבר או לא ומה דהוי הוי ואיך יפעול חוקת האם אשר אין בו
 נפקותא להאם ועיין ברש"י מס' קידושין דף ע"א ד"ה סמוך אהני שנת'
 דחוק' האם לא מהני לגבי בנה והתו' שם מקש' ומסוגי' דכתובו' דאמרינן
 מאן דמכשיר בה מכשיר בבתה ע"ש ולפ"ז סברא זו תליא בפלוגתא
 בין רש"י ותוס' אך מלאתי וראיתי סברא זו בר"ן ז"ל מס' גיטין דף ס"ד
 ע"א דאמר ר"י האומר לשלוח לא וקדש לי אשה אסור בכל הגשים שיש להם
 קרובות שהם ערוה משום דחיישינן שמא נתקדשו הקרובות ומקשים התוס'
 במס' נזיר דף י"ב ובמס' גיטין שם כ"ע יאסרו ליכא נשים שמא נתקדשו
 לזה ע"ש בתוס' והביא הר"ן שם בשם הרמב"ן ז"ל תירון על קושית התוס'
 דלכ"ע כל הגשים הם בחוקת פניות אבל הוא אסור בכל הגשים שיש להן
 קרובות כיון שאין הקרובות לפניהן אין אנו באין לדון על הקרובות ולכך
 אין חוקתן מועלת לו ע"ש בר"ן ובת"מ פ"ט מהל' אישות הל' ו' ובמ"ל
 שם הרי מפורש דחוקה של גוף אשר אין אנו באין לדון עליו עתה אינו
 מועיל לגוף אחר :

אמנם

כיון שהתוס' לא ס"ל הך סברא של הרמב"ן כמ"ש לעיל לכך
 דתקו לתרץ קשייתתם וכתבו דמה שזה אסור בכל הגשים אינו
 מדינא כ"א משום קנס ע"ש בתוס' עוד זאת מפורש בתוס' דינו של מהרי"ק
 דחוקת האם מועיל להולד והוא בתוס' מס' יבמות ד' ק"ט ע"א בד"ה
 מחורות' כתבו בביטוי חלבות אף שאין יולדות הוי אמרינן סמוך מיעוט
 לחוקה חוקת האם שנה ילדה עדיין להיות הולד הולד עתה בכור אי לזו
 דאיכא חוקה המסייע לזו דהולד במעי אמו הוא בחוקת שאיטקדוש ע"ש
 בתוס' וברא"ש שם בשם ר"ת הרי שם"ל לרבותינו בעלי התוס' דלא כדעת
 הרמב"ן הג"ל וחוקת האם אף שאין בו נפקות' להאם עלמה פועל על הולד
 להיות בכור כדעו של מהרי"ק הג"ל וכדי להשוות דעת הפוסקי' בזה ג"ל
 לומר ולחלק להיות שדין בכור תלוי חמדי בפטר רחם של האם וכן בערלה
 איסור והיתר של הפירות תלוי' מוזמן נטיעות האילין לחדא מנתא ולגוף אחר
 נחשבו' ולכ"ע דכן חוקה מזה לזה ואמרינן שהאם בחוקת שאלד הולד
 לה הוא בכור וכן האילין בחוקת שהפירות הגדלין הם ערלה והא"ש בערלה
 בח"ל מותר ואף שפסק זה אחרת חוקת איסורא וטעמא דיולתא כיון דמתרץ ר"י
 לר"א במס' קידושין דף ל"ט ע"א כך נאמרה הלכה ספיקא מותר ודאי אסור
 ולכאורה הוא שפת יתר במה דאמר דבר והפכו והי' די אם הוי אומר
 דהלכה הי' דספיקא מותר בערלה בח"ל א"ו דקיס להו דשנייה נאמרו ודאי
 אסור וספיקא מותר לשלול מיני' דכל שאינו ודאי מותר אף שיש בו חוקת
 איסור מ"מ י"א מכלל ודאי דהשלימה מן ודאי הוא כל מיני ספיקות וכן כתב
 הט"ו ב"ד סי' רנ"ד ס"ק ע"ז דכל שאינו ודאי ערלה עשה התורה להיתר
 ובה ניחא לן נמי מה דקאמר בגמ' שם ח"ל לוי לשמואל ספק לי ואנא
 אכיל ד' אוי' ורבה בר רב חנין ספיקו ספקי להדדי ולכאורה הוא תמו' אף
 שפסק ערלה מותר בח"ל מ"מ די אם אירע הספק מניחא שיהי' מותר אבל
 לעשות הספק בידים מנ"ל להתיר והרי אפי' בספק ספיקא קיימ"ל דאסור
 לעשות ס"ס בידים כמו שמבאר במדכתי פ' האילן וכן הביא הפ"ח
 ב"ד ככללית'ם ואף אם ניחא דס"ל לר' אוי' ולרבה בר רב חנין דערלה
 בח"ל הוא רק הלכה נדינא וליטו אלא מדרבנן מ"מ אף באיסור ורבנן אין
 לעשות ספק בידים ולא עדיף מספק ספיקא שאסור לעשות בידים
 אמנם לפי הג"ל אתי שפיר דהאמוראים הג"ל ס"ל דערלה
 בח"ל הלכה למ"מ וראשית' ספיקא מותר משום דקך נאמרה הלכה כמו שמתרץ
 ר"א דדוקא ודאי אסור אבל ספק ערלה בח"ל הוא היתר גמור ואפי' כרס
 שהוא ודאי ערלה מותר ליקח ממנו רק שלא יראנו לוקט כמ"ש הרמב"ם בפ'
 י' מהל' מהלכות אסורות ועיין בכ"מ שם והיינו דכל שאינו הוהא שללקט
 מהערלה אפי' יש כמה אומדות דמוכח שהם ערלה אפי' מותר בח"ל דכיון
 שינא מגדר ודאי ח"כ גם מותר לעשות ספק בידים ובהו יפ' לישב גם דברי
 מור"ם בסעי' ג' בהגה שכתב וכו"ש בכרס שהוא ספק ערלה שהוא מותר
 ולכאורה הוא תמו' דמאי חידש לנו הרמ"א בזה הל' זה מפורש בהמחבר
 סעי' י' ועיין בש"ך ס"ק כ"א שעמד בזה ועיין בט"ו ס"ק ט"ו ולפי הג"ל אתי
 שפיר דבסעי' ט' קאי הרמ"א על דברי המחבר שכתב כי"ד כרס שיש בו
 נטיעות של ערלה וענבים נמכרים תולה לו מותר אפי' יודע שהובאו מלאו
 כרס הגה כפך זה הוא איקבע איסורא ועל זה סבב"י דברי מור"ם וכתב
 בהגה'

במחבר שם סעיף י' דכרס שהוא ספק ערלה מותר בסוריא ובתורה לארץ
 וא"כ מותר לישראל עמנו ללקט מאותן פירות : ואפי' מאן דסובר דספק
 ערלה יורד ולוקח אבל לא יראה לוקט וק"ל ילקוט בעלמו זהו כשיש בודאי כרס
 של ערלה רק שהוא ספק אם הפירות מערלה או לא בזה יש לחלק בין לוקט
 ללוקח : אבל בספק אם יש כאן ערלה כגון בנדון דידן אין סברא לחלק :
 ובכל בוונא ספק ערלה מותר בח"ל שכן היא הלכה : ועיין בר"ן ובמורכרי
 סוף פ"ק דקידושין וצ"ל סי' רנ"ד : אך אף שגראה הדין פשוט להתיר
 בספק ערלה כזה : אטע"כ יש לי בזה מקום עיון קל"ת : דלכאורה יש לחלק
 בין ספק זה בנדון דידן לשאר ספיקות : דיש לומר דמה שהי' ההלכה בספק
 ערלה שיהי' מותר בח"ל היינו בספק שקול דאי לאו הלמ"מ דספק מותר
 הו"ו אמרינן ונשפך כמו כל ספקי דאורייתא אשר לרוב
 פוסקים ספיקא דאורייתא אסור מן התורה לכך הי' גריד הלמ"מ
 להתיר ספק ערלה בח"ל ואפי' לשיטת הרמב"ם ז"ל דסובר דכל ספיקא
 דאוריית' גם כשאר איסורין מותר מן התורה ואינו אסור אלא מדרבנן :
 אפי"ה הי' גריד הלכה בספק ערלה לענין ספיקו' אשר גם לדעת
 הרמב"ם ז"ל אמרינן מן התורה וכגון בספק היכא דאיקבע איסורא שנטל
 חתיכה אחת מ' חתיכות אשר גם להרמב"ם אסור דהא בראש תלוי קאי :
 וא"כ בספק ערלה שיש כאן ב' אילנות אשר אחת ילדה ואסורה משום ערלה
 והב' זקניה ולקט פירות מא' מתן הי' אסור מ"מ ה"ת כיון דאיקבע איסורא
 דהא אינן אחד הוא ודאי ערלה לזה גריד הלכה למ"מ להתיר ספק זה
 דאיקבע איסורא : ועיין בר"ן ספ"ק דקידושין שמקשה מהך דספק ערלה
 לשיטת הרמב"ם ומתרץ דיש ספיקות האסורי' בשאר איסורין מ"מ ה"ת עי"ש
 ובודאי כוונתו לספק שאיקבע איסורא : ואף שהר"ן דחה זה ומתאן
 לחלק בין הספיקות מ"מ לשיטת הרמב"ם גריבין לחלק בכך ע"ש בר"ן :
אמנם כל זה הוא בספק שקול : אבל אם הספק הוא בזמן הנטיעה
 אימת נטעו אם כבר עברו ג' שנים משעת נטיעה או לא ספק
 זה תמור טפי ואינו בגדר ספק . דהא קי"ל דחוקה דאורייתא ואמרינן בכל
 האיסורין העמד הדבר על חוקתו כמו שהי' עד עתה וא"כ גם בנדון דידן
 האילן עומד בחוקת איסור ערלה דהא עד שנת תקע"ד הוא בודאי באיסור
 ערלה ועתה בשנת תקע"ד הוא הספק אם נשלמו שנות ערלה או לא בזה
 אמרינן העמד האילן על חוקתו חוקת איסור ערלה שהי' בו עד עתה ועדיין
 יש בו איסור ערלה ובכל זאת אין בזה סתירה לפסק הש"ע והרמ"א הג"ל
 שכתבו בכרס שהוא ספק ערלה שהוא מותר בח"ל דיש לומר דמיידי שיש
 בכרס ספיקא דדינא כגון בהפדוף והרכיב שיש בו ספיקא דדינא כמו שהביא
 הרא"ש ז"ל ספ"ק דקידושין או שיש תערובות בכרס נטיעות של ערלה עם
 שאר אילנות ואינו יודע איזה מתן הוא של ערלה הפירות שלקטו מתן הוא
 ספק ערלה ועיין במורכרי ספ"ק דקידושין . ובאלה ספיקו' ליכא חוקת איסור
 אבל היכא דאיכ' למימר העמד על חוקתו חוקת איסור לא שיעט שיהי'
 בגדר ספק להתיר בערלת ח"ל . אך נראות נפלאותי בראותי ברש"י ז"ל
 בקידושין דף ל"ח ע"ב ד"ה היינו דשני לן מפרש ספק ערלה ספק עברו
 עליו ג' שנים ח"כ פירשם שיש בו נטיעות ערלה ואר נטיעות ולקט נכרי מן
 הפירות ואין ידוע מהיכן עכ"ל רש"י ז"ל וכן הביא הר"ן שם וצ"ל בש"ע
 י"ד ובכסף משנה פ"י מהל' מהלכות אסורות הג' י"א ו"ב שספק ערלה
 הוא גם בספק אם עברו על הנטיעות ג' שנים : והדבר תמו' מאוד איך
 הכניסו בסוג הספיקות גם ספק זה אשר יש בו חוקת איסור כמו"ש לעיל .
 ומבולל התמיה גריבין אנו למחשבי נפשא אדרב מילור עיינו רש"י ז"ל לומר
 דס"ל דכאן לא שייך חוקת איסור דהא אין איסור ערלה באילן עמנו שאין
 ערלה נוהג אלא בפרי אבל האילן עמנו היחוד והענפים והעלפין מותרין
 אף בשני הערל' ומעתה כיון שאין נפקותא באילן עמנו אם כבר עברו
 עליו ג' שנים או לא והספק הוא רק על הפירות שהולידו בנהו זו אם הם
 מאילן של ערלה או לא שוב לא שייך לומר על הפירות שעומדין בחוקת
 איסור כיון שלא היו עדיין בעולם ואף שהיתר הפירות תלוי בזמן אימת הי'
 נטיעות האילן מ"מ לא שייך חוקת הזמן על הפירות בשלמא אם הי'
 באילן עמנו איסור ערלה שפיר הוי אמרינן העמד האילן על חוקתו כמו
 שהי' בנהו אכתקד בחוקת ערלה כן הוא עדיין בחוקתו אבל כיון שאין
 אנו דנין על האילן כ"א על הפירות איך שייך לומר להעמיד הפירות על
 חוקתן של ענה אכתקד הלא לא היו עדיין בעולם ותיקף בשעה שבאו
 לעולם נולד עממם הספק אם הם פירות של בנה שליטת או של שנה
 רביעית ואין כאן לא חוקת הגוף ולא חוקת התלוי' בזמן אך אם כן הוא
 יסוב מזה סתירה על המרי"ק ז"ל בתשובה שורש קמ"ג שפסק בראש
 שהפילה שפיר ונא ראו אם אבריו מרוקמים אינו פטר את הבא אחריו והוא
 בכור לכהן דמוקמינן האשה על חוקתה שלא נפטר רחמה עדיין וגם הנפל
 הוא בחוקת הלא נתקמו איבריו ע"ש במהרי"ק ואף שבתשובת חכם לבי
 סי' ק"ד ובתשובת שבות יעקב סי' פ"ג חולקים ענ דיעו של מהרי"ק היינו
 מטעם שס"ל דאזינן בתר רוב וולדות וגם חוקת ממון של האב עדיפא לה
 והוי הבהן המנוח ועליו להביא ראוי ועיין בזו"ב מה"ת שם החוקתי ספק
 של מהרי"ק והשפתי על הבת הח"ל וס"ל הג"ל ע"ש אבל מ"מ צעיק הסברא
 של חוקה זו לא נמלא חולק על מהרי"ק ז"ל הרי דאמרינן חוקה של האם
 שלא נפטר רחמה וחוקת הנפל הלא נתקמו אבריו אף שאין בו שום תועלת
 לא להאשה ולא להנפל אפי"ה מהני חוקה זו על הולד הנולד אחר כך האיל
 וספק בכורה של הולד הנולד תלוי בחוקת פטר רחם של האם ובחוקת הנפל
 שלא נתרקס פועל החוקה על הולד הנולד אפי"ה ח"כ . גם בנדון דידן הרי
 ההיתר ואיסור של הפירות תלוי ועומד באילן עמנו אימת הי' הנטיעה אם
 כבר עברו עליו ג' שנים או לאו ג"כ ניחא שחוקת האילן פועל על הפירות
 כמו שחוקת האם פועל על הולד ויהיו פירות הללו גדלו בספק אם הם

בגנה' וכ"ש שזכרם שהוא ספק ערלה שהוא מותר וכוונת רמ"א דכרס שיש בו ספק ערל' ב ספיקא דדינא כמו שהבאתי לעיל דברי הרמ"א ז"ל בפ"ק דקידושין דליכא חוקת איסור כלל וזה הוא כ"ש דאם בספק ערלה היכא דאיכא איסור' כגון חתיכה אחת מב' חתיכות מותר בערלת ח"ל מכש"כ היכא דאיכא ספק אם יש כאן כלל באותו כרס נטיעות של ערלה דלא איכא איסורא פשיטא שמותר בח"ל אבל בספק אם נשלמו שנות הערלה דאיכא חוקת איסור בזה עדיין לא שמענו להחזיר רק המחבר בסעי' י נקט לשון הרמב"ם בפ"י מהל' מ"א הלכה י"ב וכוונה מוכח וכוונת כרס שהוא ספק ערלה שהספק הוא אף שאיחזק איסורא והיינו ספק אם עברו עליו ג' שנים או לא דאי הכוונה שהספק הוא בזכרם ספיקא דדינא ולא אחזק איסורא זה הוא משנה שאינה לריבא דהא כבר פסק דכרס שיש בו נטיעות של ערלה וענבים נמכרים חוזה לו שהוא מותר אף דאיכא איסורא מכ"ש היכא דלא איכא איסורא דמותר א"י דהכוונה היא דכרס הוא ספק ערלה אם עברו עליו ג' שנים ואתחזק איסורא ג"כ מותר וא"כ כוונת הרמ"א בגנה בסעיף ט' נבאר כוונת המחבר בסעיף ו' שלאחריו דגם בספק ערלה אף שאתחזק איסורא מותר בח"ל ועיין בגל"ח למס' ברכות שכתב הרמ"א שם בסוגי' דלגף דף ל"ו ליישב קושי' הר"ן להרמב"ם דכל ספיקות מותרין מן התורה אפי"ה הוצרך הלמ"מ להחזיר ספק ערלה אפי"ה אם איכא רוב איסור מותר ספק ערלה בח"ל אפי"ה נגד רוב ע"ש :

(ב) וט"ד שאלתו בחילנות שנטע ממקום למקום וכשאר עפר סביב השרשים והוא ספק אם הי' בעפר ששאר כדי לחיות הגה בפ"ק דמס' ערלה משנה ג' תנן אילן שנטע ובלע עמו אם יכול לחיות פטור ואם לאו חיוב וכן פסק הרמב"ם בפ"י ומעשר שני וכן פסקין בש"ע וכתב ה"ה בפ"ד מהל' שנים הל' י' בשם הרשב"א דהך יכול לחיות אף הפירוש ששאר כל קד עפר כדי שהי' יכול להוציא פירות אלא שיהיה להתקיים שלא יתייבש ג"כ מניל מהערלה וכן הביא הסמ"ע בש"ע ח"מ סי' קס"ח ס"ק ג' ע"ש וא"כ צודאי אינו צריך להיות עפר הנבנה רק שיכאף בכדי שהי' יכול להתקיים בעפר זה אך אלו מהכפיקים גם בזה אם הי' בגוש העפר הגשאר סביב השרשים בכדי שיכול להתקיים והדבר פשוט דבח"ל ספיקו לקולא ומותר ולפ"ז מה שכתב בטור י"ד ובש"ע סי' רנ"ד סעי' ט' אומרים אותו אם יכול לחיות בעפר הראשון הרי זה כנטוע במקומו ופטור ואם לאו חיוב משמע מזה דצריך אומד הדעת מבקוים להתברר אם הי' בו עפר כדי להחיות כתבו קן שבביל ארץ ישראל דספיקו איסור אבל בח"ל דספק ערלה מותר ואפי"ה בספק שינחר נטע לחיסור ואתחזק איסורא קי"ל דמותר בח"ל כמו שבארתי לעיל מכ"ש בספק זה שהוא ספק שקול פשיטא שהוא מותר בח"ל ואפי"ה בספק שהוא חסרון ידיעה דקי"ל בעלמא דלא הוי ספק שמבואר בכללי ס"ם נראה לי דמותר בערלה בח"ל דהא לוי אמר לשמואל ספק לי ואוכל וכן רב אוי' ורבה דר רב חנין אמר מספקים להדדי ואכלו ורף שהיו יכולין להתברר להם הספק אפי"ה מותר וא"כ לא צריך אומד מבקוים רק שיהי' ספק אם יש בו כדי לחיות סגי להגיל מאיסור ערלה בח"ל וא"כ בנדון דידן שסבר נטעו האילנות ואי אפשר לעמוד עליהם כמה הי' בעפר הגשאר בשדשים שהוא ספק המותר בח"ל :

אמנם ראיתי שמרן צ"י בסו' רנ"ד מביא תשובת הרשב"א שכתב מסתבר לי דאפי"ה יכול לחיות ממנו קצת ימים פטור ואפי"ה אינו יכול להחיות ג' שנים כשי ינו הערלה ומנא אמינא מדתקן בפ' השואל ספק נחר זיתיו ונתן לתוך עדה חביו וכו' ועממא מני וראה לי דכיון שכבר הי' נטע ועברו עליו ג' שנים וממקום פטור ב"ה וכו' ה נראה לי להלכה דבח"ל אם נטע רו בגושיהן ויכולים לחיות ממנו קצת פטורין אלא שבתוספת דערלה שנינו דבר שמתספק לי דתני תמיס כיצד יודע אם יכול לחיות אם לא חופר בומא בחרץ ונטעו בו אם יכול לחיות פטור ואם לאו חיוב פכ"ל תשובת הרשב"א כפי מה שהעתיקו מרן הב"י (ובתשובת הרשב"א ששפני לא מנאיתי תשובה זאת) ולכאורה יש להבין ממיוס דברי תשובת הרשב"א שמסופק אם לא צריך לעמוד על הכסיון אם יכול לחיות הואיל ותנו כן בתוספתא וכן ראיתי בספר פרח תטוב הארץ בחלק ב' תשובה פ"ה שנטעה להחזיר והביא דברי הרשב"א הג"ל ומסוים וכו' וכיון שהרשב"א גדול הדור מספקא לי' ולא הכריע מאן ספק ומאן קיש לפשוט ספק זה כלל העולה דבעינן שיכול לחיות ג' שנים כשי ערלה עכ"ל תשובת פרח מפה הארץ ולדעתי אין בזה חקוס להחזיר בערלה בח"ל דכיון דהרשב"א ז"ל כתב שהתוספתא הביאה לו לדי ספק אם סגי ביכול לחיות קצת ימים או אם צריך להיות בגושיהן כדי לחיות ג' שנים א"כ עכ"ש מדי ספיקא דדינא לא נפקא והדרינן לכלל דכל ספק ערלה בח"ל מותר ומה שהביא הרשב"א דבר התוספתא הוא כ"מ לריבא דבחרץ ישראל ספק ערלה איסור א"כ גם ספק זה אי צריך להיות בגושיהן כדי לחיות ג' שנים ג"כ הוא ספק ואסור וכן הוא רהשא דתשובת הרשב"א ז"ל דמתחלה כתב דאפי"ה אם יכול לחיות ממנו קצת ימים פטור ומביא רא' חפ' השואל וכוונת רא"י זו כ"ל תמוס דתני שם במס' צ"מ דף ק"א בתמניתין שטפו נחר זיתיו ונתנו לתוך עדה אחר זה אמר זיתו גדלה וז"א ארצי גדלה יתלוקו וקאמר בתמ' אחר רש"י ל"ש אלא שנטעו בגושיהן ובחרץ ג' שנים אבל לאחר ג' שנים הכל נבעל הקרקע והעגם שבתוך ג' חולקין משום דבעל הזיתים אומר אי אחת נטעת בתוך ג' מי הוא אכלת דהי' איסור משום ערלה וגושיהן של בעל הזיתים גרמו שנותרים בתוך ג' ומזה הוכיח הרשב"א שנטעין להניל מערלה סגי אם נשאר בגושיהן רק כדי לחיות ולא צריך כדי לגדל פירות דאי הוא צריך כדי לגדל פירות א"כ איך תני בתמני' שבעל הקרקע אחר ארצי גדלה הלא בעל הזיתים יכול לומר קרקע שלי שנטערה עם הזיתים גדלה והיא הכלל נבעל הזיתים א"י דליכא בגושיהן כדי לגדל פירות ואפי"ה טענת

הבעל הזיתים טענה דע"י גושיהן פטורים מערלה ולכך יחלוקו בפירות הגדלים בתוך ג' שנים ובאמת קשה לי כהי דמוכח מסוגי' זו דלא צריך לענין ערלה שהיו בגושיהן כדי לגדל פירות מ"מ מין לי' להרשב"א ז"ל ללמוד מסוגי' זו דסגי ביכול לחיות זמן מועט ועיין במ"מ שם בפ"ד מהל' שנים שלא הביא בשם הרשב"א אלא דלא צריך להיות כדי לגדל פירות ואם הוא צריך לחיות מן ג' מלאת מן הערלה . אבל לא הזכיר שסגי ביכול לחיות קצת ימים וז"ל דהרשב"א בתשובה שהביא מרן הב"י ס"ל דע"כ מוכח דלא צריך כדי לגדל פירות דאי דדבר כל דהוא מלאת מערלה ממיילא ביכול לחיות קצת ימים סגי כמו שמשכיל הרשב"א שם טעמ' דמלתא דכיון דדבר הי' נטוע ועברו עליו ג' שנים וממקום פטור בא . וכתב שגראה להלכה דבח"ל אם נטעו בגושיהן ויכולין לחיות קצת ממנו פטורים ולכאורה צריך טעם למה כתב הרשב"א לרין זה דוקא בח"ל ומאי חילוק יש בזה בין א"י לח"ל ולריון דקי"ל דערלה בח"ל הוא הלמ"מ א"כ הוי דאורייתא בח"ל כמו בחרץ ואין לנו חלק בביניהם אלא בספק ערלה שכן הי' הלכה דספק ערלה מותר בח"ל אבל בדבר שהוא צדן מנחסברא מנ"ל להחזיר בחרץ ויחר מבח"ל ולזה בא הרשב"א לחרץ דברי עצמו וכתב שאף שג"ל קן מסברא אשפ"כ אין לנקוט דין זה לרדאי וסיים אלא בתוספתא שנינו דבר שמתספק לי דתמי כיצד יודע אם יכול לחיות חופר בומא ונטע בה אם יכול לחיות פטור ואם לאו חיוב : לזה נראה כיון שארץ בתוספתא לטעות נסיון לידע אם יכול לחיות בגושיהן שלא סגי ביכול לחיות קצת . אמנם גם מדברי התוספתא אין זה ראוי מוכרחת : דאפשר גם דיכול לחיות קצת ימים צריך נסיון והתוספתא צריך לנסיון זה בא"י אבל בח"ל דספק ערלה מותר לא צריך לנסיון ובספק כל דהוא מותר בח"ל ודע דברי התוספתא שהביא הרשב"א ז"ל כפי שדפסו במס' ערלה בספרי הר"ף ז"ל המה סתומים מאוד : גם נחולק שם בתוספתא במקום פטור חיוב . ומקום . חיוב פטור . ועיין בס' חסדי דוד שפרשם לשון התוספתא בדוחק : עכ"פ יאל לנו שגם הרשב"א ז"ל נשאר בספק אם צריך בגושיהן כדי לחיות זמן ג' שנים או אם סגי בכדי לחיות איזה ימים : וא"כ הוי ספיקא דדינא ומותר בערלת ח"ל ומכ"ש בנדון דידן שזה בופא הוא ספק אם העפר הנשאר דבוק בשדשים הוי כדי לחיות ג' שנים : כי אחר שנקרו האילנות בזמן החורף בעת שהי' האדמה נתקשה מפני הקור יכול להיות שדבוק עפר הרבה בשדשים ואי אפשר להתברר כיון שכבר הם נטועים בחרץ ומידי ספיקא לא נפקא ומותר בח"ל כמו כל ספק ערלה בלי שום מיוחס . כ"ד וזהו הב"ש

הק' שמואל סג"ל לנדה :

לכבוד האלוף והקצין התורני המופלא כה' פלוני יצ"ו :

נ : ע"ד שאלתו שמהיגי קהלתו עשו תקנה בהסכמת טובי העיר רוב בנין ורוב מנין ששים אחד מהם לא ישאלו ויתנו בעסק מו"מ אחד והתקנה הי' כדי להסיר מעליהם הלגות המון עם המלנים על בני ישראל שע"י התעסקות במין הזה נתיקר השער של מין סחורה ההיא : ומה שהי' לחיזה סחורים ובתוכם גם כבוד מעלתו הרבה ממין הזה מה שקלאו קודם התקנה י וכבוד מעל' בא שאלה אם הגדר והתקנה ההיא שבעלת גם על מה שכבר קלאו או אם התקנה היא רק על לבבא ולא על מה שכבר קלאו וכי אם לא ימכרו בקבלתכס יהי' ההכרח לשלח הסחורה ההיא למקומו' אחרים ויפסידו הרבה בהוצאות ובולגול המקח . הגה בש"ע י"ד סי' רי"ח סעי' ב' פסק המחבר במי שגדר שלא יעשה יין למכור מפני עלילות דברים שמוכר יין לישמעאלים והי' לו יין מקודם שאסור למכרו וכתב הרמ"א שם בהג"ה דאוליגן בחר כוונת הגדר וכ"ש קהל שעשו תקנה כיוצא בזה שאסור למכור אפי"ה מה שהי' לכן מקודם עכ"ל הרמ"א ז"ל וכו' בנדון דידן אם ימכרו הסחורה הזאת בתוך העיר עדיין לא תפסוק התלונה מהמקלחים כל זמן שרואים שהיאודים מוכרים מסחורה זו ובשביל כך אומד הדעת נותן שהתקנה שוטלת גם על מה שכבר הוא להם שימכרו לתוך לעיר בבת אחת כדי שישתקט הדבר מהר אך יש לומר כיון שפוסקים האחרונים הס"ד והט"ז שם משנים על פסק של הרמ"א ז"ל והביאו מתשובת ת"ה"ד סי' רפ"א שמתקן בין היכא שב"ד גורו באיסור ובחלה או הוי איסור דאורייתא אבל בתקנה מהקבל שאינו באיסור ובחלה הוי רק איסור דרבנן ומביא דברי הרמ"א ז"ל במסכת חולין בפרק קמח באיבשי' דמגרא שם באיברי צד נחירה שהכניסו לחרץ ישראל מהו וכתב הרמ"א דמאי נפקותא לדידן באיבשי' זו ומה דהוי הוי . ומחרץ הרמ"א שואף נפקותא לדידן אם חרס אסור על עצמו ב"ה מהמייס ממין ידוע ויש לו מאותו מין שהי' אוכל עד שהגיע הזמן אם מותר לו מה שנתותר לו א"כ ב"ד שרונה לאסור חיזה דבר אם אסור מה שיש מאותו המין ותליא זה בחד איבשי' ע"ש ברא"ש וע"ז תמנה הגאונים האחרונים הג"ל על הרמ"א ז"ל יען דזה תליא בחד איבשי' דמג' באיברי צד נחירה שדגניו לא"י וכיון שהאיבשי' זו נשאר' בתיקו והוי ספיקא דדינא א"כ כיון שצריך האיסור מתקנת הקהל הוא רק איסורא דרבנן דאף שהתקנת הקהל יש לו דין כד מ"מ הרי סתם גדרים שלנו שאינו מתפס' בשום דבר הוא רק מדרבנן וממילא אוליגן בספיקא דרבנן לקולא וכן פסק הרש"י בים של שלמה במס' חולין וליד מממה הרמ"א ז"ל בזה תקנת הקהל שהוא רק איסורא דרבנן לדין שבושה שהביא המחבר שהוא ספיקא דאורייתא וכיון שהפוסקים האחרונים וגם במהרש"ל פסק לקולא בספק איסור תקנת הקהל ממילא גם בנדון דידן כיון שהוא ספק חולין ב"ה להקל : אך אלא"ו הגאון ז"ל בתשובה בנ"ב מה"ת בחלק י"ד סי' ס"ד כתב שם להחמיר בדין זה וכתב שאף שהרמ"א ז"ל כתב שמהאיבשי' :

לתלמידי חתיק הרבני המופלא מוה' ליב נ"י

נב ע"ד

שאלתך בחקירה אחת ממה דחי' במס' נדרים דף ח' ע"א דאמר ר"י נדוהו בחלוס לרד עשרה להסיד לו: ואף שאין חלוס בלא נדרים בטלים וכתיב חלומות הוא ידברו מ"מ חיישין שמה מן השמים נדוהו ויש בו ממש עיין בפ"י הר"ן והרא"ש שם הרי דחיישין לחומרא שמה יש בחלוס הזה ממש אך מליט סתירה לזה במס' סנהדרין דף למ"ד ע"א תניא דברייתא הרי שהי' מלמד על מצות שהניח לו אביו ובה בעל חלוס ואמר לו כך וכך הן במקום פלוני הן משל מצות מעשר הן זה הרי מעשה ואמר דברי חלומות אין מעלין ואין מורדין הרי שדברי ר"י במס' נדרים סותרים להך דברייתא שהביא הש"ס במס' סנהדרין ואם נדחק לומר דקווא דאמר לו בחלוס שהוא מצות מעשר אינו סיוס דברייתא דמי שם במס' סנהדרין אלא שסתם גמרא או אמוראי אמרו דבר זה והס' כוגיות חלוקות ור"י במס' נדרים חולק על זה: הגה מלמד שהוא דוחק אף גם זאת יוכיח הקוש' והסתירה בפסק הלכה וכל הפוסקים פסקו לתרווייהו. דהא הרמב"ם בפ"י מהל' יתעשר שני הל' ו' פסק לדינא להך דסנהדרין וכן פסקין בש"ע ה"מ ס"ס רנ"ו וכן הביאו הרמ"א בש"ע י"ד ס"ס רנ"ט דאם אמרו לו בחלוס מצות של אביך במקום פלוני הם כך וכך הם: ושל מצות מעשר הם אף שהלך ומלאו במקום ובמספר שאמר לו בעל גלוס אפי"ה אין בהם דין מעשר דדברי חלומות אינו מעלין ואינו מורדין. והפ"ה פסק הרמב"ם בפ"י מהל' ת"ת הלכה י"ג ובש"ע י"ד ס"י של"ד סעי' ל"ה להאי דר"י במס' נדרים דאם נדוהו בחלוס לרד התרה: ולפי זה התמי' קיימת אך פסקו הפוסקים לפסק הלכה אלו שני נמרות הגמרא הסותרים זה לזה ומעתה יוריני אחוי מ"ו ישוב נכון בזה: עד כאן דברי השואל:

תשובה

כבר נתעורר ע"ז בתשצ"ז חלק ב' ס' קכ"ח ע"ש וכתב שזה הוא ספק אם יש ממש בדברי חלומות ולכן במצות מעשר פסקו לקולא הואיל והמצות הוא בחוקת שאינו מעשר משא"כ בנדוהו בחלוס ספק איסורא לחומרא ע"ש ואף אני הגנה מה ששלענ"ד דעך אהו' תלמידי כי עיני החלומות הם נדרים מכוסים וסתומים וסביבתם נעלם מעיני בשר ודם וגם יש בהם נדרים המתנגדים זה לזה במקרא ובדברי חו"ל עד שבמס' ברכו' דף נ"ה ע"א רבא רמי כתיב בחלוס אדבר בו וכתיב החלומות הוא ידברו לא קשיא כאן ע"י מלאך וכאן ע"י שר ועיין בזה מ"ש החכם מהר"י אברבנאל בפ' מקץ שם האריך בזה וערך מערכה מול מערכה והעלה שם שיש חלומות המתהווים ע"י סביבת גופני כגון ע"י עיסול המזון המעלה אידים או ע"י חולשת המזג מצריחות הגוף ואילו החלומות המה הבל אין בו ממש אמנם יש חלומות אשר אין להם יחוס לסביבת הגוף והם הוראה והודעה מן השמים עד שאמר חו"ל במס' ברכות דף נ"ז ע"א שחלוס הוא אח"מ' צבוא' עיין שם באברבנאל אמנסוה ידוע ומבורר במופת שרוב החלומות נתהווים מסביבת הגוף אשר עליהם אמרו דברי חלומות אין מעלין ואינן מורדין רק המיעוט מיעוטא דמשוואה הם הוראה והודעה מן השמים ולפי"ז יש ליישב הסתירה שהקשית בפסק הלכה דכל היכא שדברי החלוס נוגע לדבר איסור כגון הא' דינא דאמר לו בחלוס שמצות שהניח לו אביו מצות מעשר בזה ספיר פסקין שדברי חלומות אין מורדין ואינן מעלין יען כי בכל דבר איסור אוליגין בחר רובא וכיון שרוב מצות הם חולין ועיין במס' פסחים דף ז' ע"א אבמס' ב"מ דף כ"ו ע"א מוקמינן אחוקת חולין ועוד כיון שרוב חלומות הם הבנ' ואין בהם ממש אמרינן שגם זה הבנ' והוא מסובב רוב החלומות אשר הוא ידברו אצל בהאי דנידוהו בחלוס חוששין למיעוטא דהנהגה הרוספ' במס' נדרים שם כתבו דלכך לרד התרה דיש לתושב שבהאי הודעה שדוהו בחלוס מעלין לו מן השמים שפרענות עמיד לבוא עליו ע"ש בתוס' ומעתה דבר זה אינו נוגע לדבר איסור כ"א לסכנה שלא יבא הפרענות ובסכנה לא אוליגין בחר רובא וחיישין למיעוטא כמ"ש רש"י ו"ל במס' חולין דף י' ע"א דפסק מים מגולין אכורין משום סכנת נחשים דאף שיש נומר אדם נכנס לשם או שאר שקלים גלה והנחשים הם מיעוטא אפילו הכא חיישין שמה נחש גלה ושמה ממוט דבסכנה לא אוליגין בחר רובא וא"כ ספיר פסקין דנידוהו בחלוס שהוא חש סכנה מפני הפרענות חיישין למיעוט חלומות שיש בהם ממש אך עדיין תשוב הקוש' לדעת הרשב"א הובא ב"ד ס"ס ר"י סעי' ב' בנדר בחלוס לרד התרה והרשב"א הוליא דין זה מהאי דנידוהו בחלוס עיין בש"ד שם ועיין בפ"י הר"ן שם במס' נדרים ולפי דברי הג"ל קשה אך ממה הרשב"א נודר שהוא רק חש איסור להאי דנידוהו בחלוס שהוא סכנה ויותר ה' לו להרשב"א ו"ל לדמות נודר להא' מסנהדרין דאסחמרו לו בחלוס שמצות של אביו הם מצות מעשר שהיא ג"כ איסורא ולא חיישין לחלוס כיון דרוב חלומות אין בהם ממש וע"כ לרד לומר להרשב"א דהאי דנידוהו בחלוס לאו משום חש פרענות הוא אלא רק משום אסורא לנהג מנהג נדוי בעלמו: וכן משמע מפי' הר"ן והרא"ש שלא הזכירו כלל חש פרענות: וה"כ הדרא קוש' לדוכתה דשני פסקי הלכות האלה סותרים זה לזה אחר כתיב זאת מלאחי בחידושי הר"ן למס' סנהדרין שם שהרגיש בקוש' זו וחילק על הרשב"א הג"ל ע"ש בחידושי הר"ן שמה ליישב סתירה זו מעט שיש לחלק בין דין מעשר שהוא איסור להאי דנידוהו בחלוס אמנם לא ביאר הדברים ובודאי כיון לדברי הג"ל ומעט זה משיב על תשובת הרשב"א בדין נודר בחלוס ע"ש ועוד בלא"ה אין מקום לומר דמהאי טעמא חולין לקולא במעשר הואיל וחולין בחר רוב מצות שהם חולין ורוב חלומות הם שקר דהא מעשר הוא דבר שיש לו מתירין בדין במס' ב"מ דף נ"ב ע"א ובמס' סוף פ"ז מהל' מעשר שני ובדבר שיש לו מתירין לא אוליגין בחר רובא ולכאורה יש לתרץ סתירה זו על פי מה דחי'

במהאי צ"ע דחיברי בשר נחירה הוא נפקותא לדין אם נאסר צ"ד בדבר א' זומן ידוע ויש לו מקודם מחלומו המין מ"מ הרי רש"י ו"ל כתב שם שהחיביעי' זו היא רק כדוהו וקבל שר מכלל דריות לי' נרש"י ו"ל שאין נפקותא לדין בחיביעי' זו ומעתה זה גופא הוא ספק אם נימא כדעת רש"י ו"ל או כדעת הרא"ש ו"ל: ולפי"ז הו"ז זה ס"ס לחומרא דשמה הלכה כרש"י ו"ל שאין נפקותא לדין בחיביעי' זו והת"ל כדעת הרא"ש דזה תלי' בהך חיביעי' הרי עכ"פ גם לדעת הרא"ש החיביעי' לא חיפשטא והמא הדין שגם חיברי בשר נחירה שהכניסו לח"י איסור להם צבואס לארץ וכיון שהוא ס"ס לחומרא גם בחיבור דרבנן אכור כמו שהביא המ"ל בהל' שאר אה"ט פ"ח הל' ה' ובפ"י מהל' מקוואות הל' ו"ו ולפי דברי הרמ"א הגאון ז"ל מיושב קוש' הש"ד וט"ו על פסק הרמ"א הג"ל דאף שתקנת הקהל הוא רק איסור דרבנן ופסקין לקולא מ"מ כיון דאיכא ס"ס לחומרא גם בחיבור דרבנן אכור לפ"ז צדקו דין ג"כ יש להחמיר כפסקו של הרמ"א ו"ל ובדבר זה הרגיש הרמ"א הגאון ז"ל בעיניו אך בשבגות המדפים והמגי' נשמט בדפוס ונזכר בלוח העצמות בסוף ספר נו"ב שחברו שם איזה שורות וכתבתי שם בלוח העצמות (חבר וזכה מיושב קוש' הש"ד וט"ו וש"ך ב"ד ס' רי"ח סעי' ב') ע"ש בלוח העצמות: ובפרט לפ"מ שמפרט הרמ"א הגאון ז"ל שם בשבגות כוונת הרא"ש דמדמה תקנת איסור צ"ד להך חיביעי' דחיברי בשר נחירה היינו דוקא בחיבור שנטעם מ"ב"ד עכשיו ולא יתחיל האיסור תיכף אלא אחר זמן ידוע בזה שייד הספק כיון שלא נאסר תיכף בשעת מעשה שמה מה שנאסר משעת ההיתר עד שעת האיסור לא נאסר כלל והוא ממש כמו בשר נחירה שנאסר להם במדבר נכשיבואו לארץ וי' בשר נחירה אכור: אבל בדבר שמתחיל האיסור הויכף אין שום ספק שדבר הנאסר מחלומו שעה אכור כל מה שיש בזמן מקודם לזה: והרמ"א הגאון ז"ל מוכיח זה מללא קא מציעי' לי' להבמ' בהב' וס' ועשות ודגים עמאים שנאסר להם בשעת מתן תורה אם היו להם דברים הללו מקודם וי"ת שכבר אכלו מהם ונתותר בידם - אם מותרים מהנותר בידם אלא בודאי ע"כ ו"ל בדבר שנאסר מחלומו שעה נאסר גם מה שהי' בידם רק בחיברי נחירה קא מציעי' לי' הואיל ובשעה שנאסר להם לא התחיל האיסור תיכף וקבע הקב"ה זמן אימת שיתחיל בזה יש מקום לכפך ע"ש בדברי הרמ"א הגאון ז"ל: ומעתה צדקו דין כיון שהתחיל התקנה תיכף שלא יתעסקו בזמ"מ של מין סחורה היא ממילא גם מה שיש להם מקודם הוא בכלל התקנה שלא ימכרו במקומם ובפרט שיש בזה חש מפני שגחת המקנאים בכל שעה ורגע. ועוד זאת יש להחמיר צדקו של מעלה דלפי תשובת התשצ"ז שהביא הב"י שם וכן כתב הרמ"א שם צמי שהעלילו עניו שמוכר ייגלישמהאליס ומפני כך נשבע שלא יעשה יין והי' לו יין מקודם שאכור למכרו דאעפ"י שאמר שלא יעשה מ"מ חולין בחר כוונתו ואף שבט"ו ס"ס ק"ג' תולק על הוראה זו דבנדרים צייקן פיו ולבו שזין ע"ש מ"מ צדקו דין בתקנת הקהל שלא יעשו סחורה ממין הזה הוא סתם והלשון כובל ג"כ על שיש להסכר ממין הזה בזה בודאי חולין בחר כוונתם ואף ש"ל שהתקנה לא היתה אלא שלא יבאו ויתנו עוד בזמן הזה שהוא רק מניעת הריח אבל בזה שיש להם מקודם שהוא גרם היוק שיפסידו מהקין למכור הסחורה למקומות אחרים מ"מ נלענ"ד כיון שיעקר התקנה הוא משום חיבה להסיר מעליהם תלוות המון עם א"כ אם ימכרו בקהלתם ממה שיש לבחורים מקודם התקנה ג"כ יתרבה הקנאה והשנאה מהמון עם לפי שעה כל זמן שמכרים מחלומו המין ולפי"ז האומד הדעת נותן שהתקנה היא גם על מה שיש להם מקודם ובוה לנ"ע הולכים אחר הכוונה ולומר שהתקנה הי' גם להפסיד מהקין כדי להשקיט השנאה מהה ומי יודע מה יולד יום בהגמות המון עם לפי שעה אם חוסיסיהודים מוכרים ממין הזה ובשביל תשאל זה אני אומר חמירא סכנתא מאיסורא ומוטב שיפסידו חיזה יחידים שיש להם מהמון הזה כדי שלא להסיב רעה ח"ו לכל בני הקהלה: והשומר שארית ישראל ישמור אתכם מכל צרה ומשטין ותשגבו בטח אמון: כ"ע אהבו הד"ש

הק' שמואל סג"ל לנדא:

נא אדר. כתבי תשובה זאת בא לידים' תשובות בית אפרים מהגאון המובהק מוה' אפרים זלמן מרגליות נ"י מק"ק ברדל ורזיני בתלך י"ד בתשובה ל"ט הקשה על דברי הרמ"א הגאון ז"ל שכתב להלך בדבר הנאסר זומן ידוע ואיך יש לספק אם בהגיע הזמן ויש לו ממין הזה אם נאסר או לא: והקשה הגאון בית אפרים אך מלאנו חובותינו בחיבור חזן כפסח דפשוט ומצוה דכל חזן אכור אף במה שהי' אוכל ממנו עד הפסח ובהגיע הפסח אם אכלו חייב כרת ע"ש והאי לא ידעתי אך מדמה הגאון הג"ל זה לזה דגבי חזן כפסח הימים הם סביבת האיסור והימים מלך עמים גורמים האיסור ואחר פסח חוזר להתירו אין מקום לומר שאיסור הלוי בזמן אלא הזמן הוא עלם האיסור וכמו שיה"כ עלמותו של יום גורם איסור אכילה ושתי' ביום ההוא אף מדברים שהי' אוכל מהם בערב ויק"כ כן איסור חזן כפסח הימים פועלים על האיסור משא"כ צדבר נחמיה שהכניסו לח"י וכמו כן בנדר ש"א לאכול בשר זומן ידוע ואיך שם פועל האיסור על הזמן שזומן שנכנסו לח"י מתחיל האיסור וכן בנדר מתחיל האיסור בזמן ידוע אבל הימים מלך עלמותן אין סביבת האיסור דאלו לא נכנסו עדיין לח"י הי' מותר להם בשר נחירה בכל הימים וגם אלו הי' נודר הי' מותר לו לאכול בשר כל הימים בזה שפיר קא מציעי' לי' כיון שיש כפרא לומר שהי' אכור אלא מה שנתהווה להם בזמן האיסור כי האיסור מתחיל אלו אכל מה שיש להם מקודם אין הזמן פועל עליו: והדברים פשוטים ובוחרים:

דאי' שם צמם' נדרים שמת' ושרי' לי בחלום אפי' לריך התרה דכשם שאי אפשר לבר בלא תבין כן א"ל לחלום בלא דברים בטלים ושמא הא דשרי' לי בחלום הוא דברים בטלים והנה י"ל דזה שייך אם החלום מורכב הוא ומחויק ב' או ג' דברים כמו דך' דנידוהו וגם שרי' לי בחלום שהם ב' דברים הנידוי וההיתר בזה שייך לומר שאחד משני האלה הוא דבר בטל והספק הוא חיזה מתן הוא אצל אס החלום מחויק רק דבר א' אין לחלק ולומר שמקלטו הוא אמת ומקלטו הוא דבר בטל דבזה נשאר הספק או שכולו הוא אמת או כולו הוא דבר בטל ולפי' אס ארס חולס שני דברים וראה א"כ שאחד מהם נתקיים או יודע שהשני הוא דבר בטל דכיון שאי אפשר בלא דברים בטלים וראה שאחד הי' אמת יש לשטט במשרים שבדלתי השני שלא נתקיים עדיין הוא שקר ובטל ומעתה ליכא סתירה בפסק הלכה דשם אמר לו הבעל חלום מעות שהנית לך הריך במקום פלוני הם וכן וכן הם ושל מעות מעשר הם א"כ החלום הזה הי' מחויק ג' ענינים המקום והמספר ובחפסר מסוון שנאמר לו בחלום הרי שנתקיים שני דברים המקום והמספר בלא היו דברים בטלים ומכלל שהודעה השלישית שהם של מעשר הוא דבר בטל דהא אין הלום בלא דברים בטלים ולכך שפיר פסקין דאין לריך לנהוב דהאי מעות דין מעות מעשר כיון שהאמירה זאת מתכונת המעות הוא דבר בטל אצל בהאי דנידוהו בחלום החלום הזה אינו מחויק כ"א ענין א' שאי אפשר לחלק לומר על המקלט שהוא אמת ומקלטו הוא שקר ולכך היישיק לחומר שמה כל החלום הוא אמת וריך התרה מספק ואין להקשות דכתיב שיש תשע שמה הוא אמת אכתי למה לא ניוול בתר רובא דרוב תלומות המה הכל ושוא ז"ל דכיון שאפשר בהתרה היו זה כמו דבר שיש לו מתירין דלא אולין ב' בתר רובא דהא אפשר בהתרה ובוה גס בנודד בחלום לדעת הרשב"א ז"ל ג"כ לריך התרה שגם נדר היו דבר שיש לו מתירין משא"כ במעשר אף שהוא דבר שיש לו מתירין ח"מ לאו משום רובא דמתירין דאין בחלום ממש אלא משום דכיון שנתקיימו שני דברים מהחלום דהיינו המקום והמספר או בדלתי השלישי שהוא תכונת המעות אס הם מעשר הוא דבר בטל ושקר דהא א"ל לחלום בלא דברים בטלים אפי' אומר להתירין הוא נשען על משענת קנה ריץ ובדוהא הוא דהא לא אמרו שא"ל לחלום בלא דבר אמת אלא שאמרו שא"ל בלא דברים בטלים ואמנם יכול להיות שאין בו ממש והוא כילו שקר ודברים בטלים ורוב תלומות הם ממין הזה שאין בו ממש א"כ הסביר נותנת דאס החלום מחויק רק ענין אחד אמרין שכולו בטל כיון שא"ל בלא דברים בטלים :

התעוררת ליורי הרהורים בשעת השינה צעת שיטתו החושם כן הוא הנבואה שבראון ד' יתעוררו ציוני עשתנותיו של הנביא ומדמה לו בנח המדמה המראה וכאשר בא עליו שפע הנבואה נתעלף בציטול הרגשת החושם ועיין בזה ברמב"ם בפרק זין מהל' יסודי התורה ובספרו מורה נבוכים בחלק שני מפרק י"א עד סוף החלק הראשון שם מבוחר זה ע"ש היטב ועיין באברבנאל פ' בהעלותך ומעתה החלום האמת יש לו יחוס לנבואה כי התפעלות שיהיה הוא צעת הפרדת הרגשת החושם אשר יפנו מקום להתעוררת כח המדמה ומעתה אחר ההודאה הזאת כאשר החלום האמיתי יש לו דר השזה קלט לנבואה והוא חלק א' מס' בנבואה וגם בתכליתו דומה החלום לנבואה וכמו שרוב הנביאים הי' בהוראת דברים שיהי' לעתיד וכן איתא במס' חולין דף ז"ב ע"ב דאמר ר' וקי מראין לו לארס מה שהי' והלא אין מראין לו לארס אלא מה שעתיד להיות הרי שהחלום הוא בהוראת דברים לעתיד אצל בהגלות דבר אשר כבר נעשה בהסתר אינו מסובג הנבואה כ"א בהוראת רוח הקודש שהוא למטה ממדרגה הנבואה כמו שנאמר סוד ד' ליראיו ולפי ההגחה הזאת יש ליישב הסתירה הנ"ל דאס נדמה לארס בחלום שגדוהו אלא באמת אין כאן לא חרס ולא נידוי אלא שהמראה הזאת הוא דרך משל וחיידה כמו שהנבואה היא במראה וחיידה והפתרון מהחיידה הזאת הוא הודעת פורענות כמ"ס התום' שם במס' נדרים וז"ל הוא הוראה לעתיד שפורענות מוכן לבוא עליו ר"ל א"כ זה הוראה לעתיד ויש לו שייכות ודמיון לנבואה לכך חוששין לחלום זה פיראוי מסובג הנבואה וריך התרה ובטורד בחלום לדעת מי שחושש להחמיר הוא ג"כ מטעם שיש לו דמיון לנדוי כי בהרבה דברים שזה דין נדר לדון נדוי וג"כ יש לחוש שהוא הוראה לפורענות העתיד לבוא עליו לכך חושש לה להצריך התרה משא"כ באומר לו בטל החלום שהמעות שהנית לו אציו במקום פלוני הם וכן וכן מעבר הם הוראה והודעה זו שהם מעות מעשר הוא על עבר שכבר הם מעשר ולא על העתיד וזה אין לו יחוס לסתם נבואה ולכך אין חוששין לדברי תלומות ואמרין שהוראה הזאת הם דברים בטלים ובא בנח המדמה שנתעורר ע"י סיבת הגוף שהוא חלום יעוף אשר שוא ידבר וי' יוללו מכל פחד ובבלה וחרדה וישים בנו רוח חכמה רוח עלה ובבורה רוח דעת ויראת ד' חמן :

כ"ד העמוד

הק' שמואל סג"ל לנדא

לדרבני המופלא ומופלג מורה אפרים יצ"ו מו"ץ בק"ק ליטנא :

אמנם היותר נראה בהתרת קושי' הסתירה הזאת הוא לפענ"ד ע"פ החקירה מענין החלום אשר אמרו חו"ל שהוא אחד מס' בנבואה וכאשר נתבונן בזה על אשר יחשו חו"ל החלום לחלק ששים מנבואה הוא מטעם שסיבת החלום אשר אינו מסיבת הגופני והוא חלום שהוא האדעה ומראה מן השם ב"ה והתעוררת החלום הזה הוא בדמיון התעוררת הנבואה ולהבין זה לריך הקדמה אחת בחקירת פעולת כח הנפש האמור ופועל הרהורים ומחשבות ודעות האדם איך יולא כח הנפש אל הפועל ודע לך כי מחשבות האדם ותחבולותיו והרהורים כשיואלים אל הפועל מרגיש האדם חיזה עסק במוח שבראשו ובחדרי לבבו וכלאו כל המחקרים למזאז דבר ברור לידע המעשה והשתנות אשר נעשה בהנחה והלב ומה הוא העסק הנרגש עלמית ההרהור והמחשבה ויש ממתקרים האומרים כי כאשר יתעורר כח הנפש להוליד מחשבה והרהור יתפעל בהנחה ובלב חיזה ליוך דק דקה מן הדקה וכל מחשבה ודעה והרהור יש לו ליוך מוגבל לתכונתו כפי מה שהוא ונפי ערך רבות המחשבות אשר בלב איש כן הוא ערך הניורים הגתהוים בהנחה וגם זה הוא הסיבה להשכחה כאשר בהמשך הזיון או מפני סיבה אחרת נמש ומתחק הניור מכלי המוח או נשכח ונאכד המחשבה הזאת ולפעמים לא נמתק הניור לגמרי וכאשר עדיין רועם או איתא בחורה שבהתעוררת כח הנפש יתעורר הניור והמדעה והמחשב' הזאת ויזכר הנשכח אמנם אס כבר נמתק הניור לגמרי ליתא בחורה ונשכח ויואל מהלב וזה הוא סיבת כח המדמה אשר נדמה במחשבת האדם דהיינו שהניורים האלה מתעוררים בפועל הכח שבנפש האדם מהדמיון במה שכבר מלא מקום לניור בכלי המחשבה ומולידים לנוכח כח הניוני מעשים ותמונות בהמשך ובקבוצן כמה לניורים הנ"ל ולפעמים המה באים על סדר כסון ולפעמים המה בלי סדר כאשר יקרה המקרה בהתעוררת הניורים וזה הוא החלום כי המוח והלב לא ימותו ולא יסקטו מלחשוב מחשבות בהתעורר' הניורי' המוליד' עשתותו והרהורי' בנח המדמה ובחקיץ אין מקום להוצאת כח המדמה מפני עוררת החושם המעוררים את האדם בפעולותיהם צעת הקילה ונחצטל כח המדמה ואינו נרגש אך צעת השינה כאשר עורו החושם או יש מוצא לכח המדמה להתעורר ע"י העכוב המזון או ע"י חולשת מוג הגוף במריצת הדם הסובב בגוף האדם או ע"י סיבות תומריים אחרים ומפני זה שכוחים הרבה תלומות מעין הרהור דיומא יען כי הניורים האלה אשר חדשים מקרוב נולדו חושם לניורים האלה עדיין הם חזקים ולהם משפט הקדימה בהתעוררת פעולותיה' בנח המדמה ובחראשונה יסבו וכל מה שגראה בחלום בהתעוררת כח המדמה ע"י סיבות הגוף הן המה הכל ואין בהם ממש אך יש עוד התעוררת כח המדמה אשר הוא סיבה מן השמים לנלות לארס דבר מה חלום זה יש בו ממש כי גס הנבואה אשר הי' לנביאים הי' בהתעוררת כח המדמה והוא בחפן ד' ורעו יתברך להעיר רוח נבואה לנביאים הי' במראות הנבואה התעוררת כח המדמה ורק משה רבינו ע"ה שהי' מבחר אנושי הנבואה צאה לו בידועה ממש תארו יתברך כמ"ס במדבר י"ב וי"א וי"ה נבואה הי' במראה אלוו' אתודע בחלום ארצנו בו וגו' דהיינו כמו שהחלום הוא מראה בנח המדמה והוא ע"י

נג ע"ד שאלתו ישראל שיש לו שדות ויש לו א"י האושר לו לעבוד עבודה השדה אס מותר להישראל בטל השדה לצות להא"י שירוש לו שדיהו בכלאים שור וחמור יחדיו וגם בהנחות המה של ישראל :

תשובה יפה פסק מעל' לאכור אמנם לא מהטעמים שכתב מעל' כי אין בהם ממש ראשון כתב מעל' לאכור מטעם דשלוש של ארס כמותו אף שאין שלית לדבר עבירה היינו משום דאמרין דבר רב דברי תלמוד וכו' וזה לא שייך הכא כיון שהא"י הוא נשכר להישראל הוא מוכרח לעשות כל מה שיזנה עליו ארזנו ע"כ דברי מעל' . יתחיל לי כבוד מעל' שזה טעות דאף לענין אין שלית לדבר עבירה פליגי ר"ח ור"ס במס' ב"מ דף יו"ד ע"ב לחלק בשלית בין אי צעי עבד לבין אי צעי לא עבד ולענין אס השלית הוא נר חיובא או לא . יש בזה מחלוקת בין הפוסקים אי הלכה כר' חסדא אי כרב סמא ולרוב פוסקים הלכה כר' סמא כמו שפסק בני' וברא"ש צ"ק דב"מ ועיין צ"ק ד' ח"מ ריש סימן קפ"ב הגה כל זה לענין אין שלית לדבר עבירה משא"כ בשלית א"י דקיי"ל אין שליתות לא"י כמסקנת הש"ס במס' ב"מ דף ע"א ע"ב וכן פסק הרמב"ם ברי"ט פ"ב מהל' שלוחין ובש"ע ח"מ ריש סימן קפ"ח דאין שלית' לא"י לכל הדברים וכן מוכח מדברי הרא"ש צ"ק דב"מ דכתב כיון דהלכתא כר"ס לא מצינו שלית לדבר עבירה אלא בחצר ולדברי מעל' הלא מצינו שלית לר"ע בשלית א"י האשועבד לישראל . והנה הרב מחנה אפרים כתב בהל' שלוחין סי' י"א דאף דקיי"ל אין שליתות לא"י מ"מ פועלי' א"י שאני מפני שיד פועל הוא כיד בטל הבית ולכך כבר שמתן פועל א"י חייב בתרומה ע"ש ולפי' גס בנדון דיקן יש לאכור כיון דא"י הוא מושכר לישראל הוי פועל דידו כיד בטל הבית ולענ"ד אין מקום לדבר הרב מחנה אפרים דא"כ מצינו שלית לדבר עבירה בפועל ועיין בצענ' המלך בש' א' תהל' פתומות הלכה י"א דמדמה לדברי הרב מ"א הא"ל והוכיח מהאי דמס' צ"ק דף כ"ג ע"א דפרך הש"ס בור של שני שותפין היכי משכחת לה והקשה הרשב"א שם דלמא דשו' שלית א"י ומתוך דאין שליתות לא"י והשתא אי איתא לדבר הרב מ"א אכתי קשה דמשכחת בפועל א"י ע"ש בהרב שער המלך הרי מוכח דלא שייך דין שלית' בא"י וכן כתב הש"ך ברי"ט סי' קפ"ב בשולח חרש שוט' וקטן דאף שאין בני חיובא אס"ה אין לחייב המשלח משום דהש"ך לאו בני שליתות נינהו ומוכיח כן מהאי דפרק הבנים בשולח את הבצירה ביד חש"ק פטור מדיני אדם שלח ביד פיקח הפיקח חייב ואמרין במס' קידושין דף מ"ב ע"ב הטעם בשלית ביד פיקח פטור המשלח משום דאין שלית לר' ע"ה וכו' כרישא בשלית ביד חש"ק למה פטור א"י משם דלא בני שליתות נינהו ולא שייך לגבייה לומר שלוחו של אדם כמותו ע"ש צ"ק דב"מ ע"ש שישגי בזה על הנ"י בכתב דקטן שאין לו יד כלל הוי כחצר וחייב המשלח ע"ש צ"ק דב"מ ע"ש היטב ומעתה גס בשולח א"י ג"כ לא שייך לומר שלוחו ש"א כמותו כיון דאין בר שליתות וא"כ אף שישראל שולח את הא"י לחדש בכלאים שור וחמור מ"מ כיון דאין שליתות לא"י דילפינן מתרומה דכתיב אתם מה אהם בני ברית אף שגורכס צ"ב ואין המשלח חייב :

יא ח"ג

ומטלתו כתב שנראה לאחר הפדיון עד שיהי רצוי למוול ולא לפדותו כל זמן שהוא ערל ומכתייע לוי מפקד הכוז ר"א בן חיים שהובא בש"ך י"ד סי' ש"ה ס"ק י"ב : אהובי ידידי מה שהכביס הש"ך לדברי תשובות הר"א בן חיים למוול קודם הפדיון זה מייירי שביום ל"א רצוי התינוק למוול וכן הוא לשון התשובה שם על תינוק בכור שהלה ולא נהרפא עד ל"א יום וכו' עכ"ל הרי מפורש שש"ס ביום ל"א הוא רצוי למוול בכבוד נהרפא בזה שפיר פסק שם להקדים המילה ואחר כך יפדה דכיון דליכא שהות לעשות שהיה ביום ל"א אז בודאי רצוי להקדים מלות מילה דפקח לן הקדמה מוישכס אברהם בצוקר והפדיון הבן בל"ה המנהג לפדות בלמנע יום קודם הסעודה ועוד דמוות מינה גדולה משאר מלות עשה כמפורש ב"ד סי' ר"ם ובודאי היא קודמת לכל המלות ואפי' מקרא מגילה דפתיקין בל"ה סי' תרפ"ו שאין לך דבר שנחה מקרא מגילה בפניו אפי' מ"ן התינוק קודם קריאת המגילה כמ"ש בל"ה סי' תרנ"ג ועיין במג"א סי' תרפ"ו ס"ק ה' אבל בדרון של מעל' שהתינוק עדיין איננו רצוי למוול ביום ל"א שערין לא נהרפא מהלוי בזה בודאי אין להשהות מזה בזמנה ועושין הפדיון הבן ביום ל"א אף שהתינוק הוא עדיין ערל ומה שכתב הר"א בן חיים הטעם להקדים המילה משום שהוא אית ברית והלמלא קבלת הברית אין חיוב מלות פדיון כלל הנה כבר זו הוא רק לענין להקדים המילה ביום ל"א קודם הפדיון הואיל ורצוי התינוק למוול ביום ההוא ללא נימא שהפדיון קודם הואיל ועיקר זמנו הוא היום ביום ל"א וחביבה מזה בשעתה משא"כ בהמילה שלא בזמנה שכבר נדחת מיום ח' ע"ז כתב רב סברא דאפי' מילה שלא בזמנה קודמת לפדיון בזמנו אבל אם ביום ל"א עדיין אי אפשר למוול את התינוק מפני חולשא בזה אין סברא זו כדאי להשהו' הפדיון ולדחות מזה בזמנו ולאחר הפדיון עד שיתרפא התינוק דכיון שאי אפשר למוול אותו ביום שלשים ואחד מפני חולשא שוב ליכא רעותא בזה שהוא ערל מחמת אונס ולא שייך לומר בזה אלמלא קבלת הברית אין חיוב מלות פדיון הבן הגע בעצמך ערל שמתו אחיו מחמת מילה היכי תאמר שפטור משאר מלות התורה משום שאלמלא אית ברית ליכא חיוב מלות והרי הוא בכלל ישראל רק שאינו אוכל בפסח ובתרומה וכוונת הכתוב שכל ערל לא יאכל בו וגו' דחושב ושכיר תרומה משפח כדאי' ציבמות ריש פ' הערל אבל לענין שאר מלות הרי הוא בן ברית ככל ישראל וממילא שייך בו מלות פדיון הבן אם הוא בכור פטר רחס וכן בתשובת למה דקד תשובה ק"ח חולק על עיקר דין זה מביא ראוי' מישראל שהיו במדבר ולא מלו את בניהסכמ"ש רש"י ב"ש"ז אית הברכה בפסוק ולווי אמר תומיד וגו' שמרו אמרתך ובריתך ינצורו היינו ברית מילה שאותן שולדים במדבר כל ישראל לא מלו את בנייהם ושבת לוי מלו את בנייהם ואפי' ה' פדיון בכור ישראל טובג במדבר כמ"ש קח את הלויים תחת כל בכור שבני ישראל וגו' ע"כ דברי הג"ש ע"ש ודבריו אמתים אך תמי' לי על הג"ש למה לו להביא ראוי' מפרש"י שישראל לא מלו את בנייהם במדבר והלא הדבר מפורש בגמ' במס' יצמות דף ע"ב ע"א שלא מלו את בנייהם במדבר שלא נשב להם רוח נפשו כי נופים ה' ע"ש ואין לומר שהג"ש מביא דברי רש"י צפי' התורה שפורש שם ששבת לוי מלו את בנייהם במדבר זה לא צריך לראוי' כלל ודי לו להביא שישראל לא מלו את בנייהם במדבר ואפי' ה' מלות פדיון בכור כוונתו בזה ולקמן נפרש לישב דברי הג"ש והנה ראוי' שיעל' ג"כ מביא תשובת ל"ה הג"ל ורונה לדחות ראיותו דמל' דלמא באמת גס ישראל מלו את בנייהם הבכורים במדבר דכמו שהלויים מלו את בנייהם במדבר משום דקדושה יתירה אית בכו' כ"כ י"ל דמלו בכורי ישראל משום דג"כ אית בכו' קדושה ורק בנייהם הפשוטים לא מלו ישראל ע"כ דברי מעל' ולענין אין בדחי' זו ממש דהא מה שלא מלג' ישראל את בנייהם במדבר מבוחר שם במס' יצמות הטעם משום חולשא דאורחא או משום דלא נשב להם רוח נפשו ויומא דשבתא ויומא דע"ב לא מהליקין ב' והנה משה רבינו משבח שבטו שבט נוי כי שמרו אמרתך ובריתך ינצורו שבט לוי מלו את בנייהם ולא חששו להך סכנה דיומא דע"ב וחולשא דאורחא וקיימו מלות מילה ובטחו בה' כי שומר מזה לא ידע דבר רע ולכאורה קשה איך היו ראשים לסכן את בנייהם למוול את בנייהם במקום דליכא סכנת הולד ופתיקין. אנו לומר דהך חששא דחולשא דאורחא ויומא דע"ב אינו בכור אויבא והוא רק חששא בעלמא ולכן לא חששו בזה וכמו שמוסיק שם בגמ' שהאידנא דשו בו רביס ושומר פתאים ה' רק שישראל שבחוהו דור יתקני אמונה היו ותשבו לחולשא דאורחא ויומא דע"ב ולא מלו את בנייהם ומעתה כיון שה' צביניהם חש ככנה ומנעו מלוול את בנייהם משום יומא דע"ב איך נימא שמוול את בכוריהם במדבר וכי מפני קדושת בכור מותר להכניסו ולהביאו ליד סכנה וכיון ששכרו שפטורים למוול את בנייהם משום חש סכנת נפשות ממילא גס את הבכורים לא מלו וזהו נלענ"ד לחרן קושי' התוס' שם בסוגי' דיצמות ד"ה משום דלא נשב וכו' מביא' התוס' הספרי שבגנותן של ישראל מדבר הכתוב שכל אותן מ' שנה שהיו במדבר ולא עשו אלא פסח אחד בשנה השנית ומקשים התוס' תימא וכי במדבר היו נמנעים ולמה לא עשו השפח דהא מילת זכרוו אינו מעכב כיון שלא היו אפטר ע"ש בתוס' ולענין י"ש ליישב דברי הספרי דאף שלא נשב להם רוח נפשו אפי' ה' נחשב להם למזיד מה שלא מלו את בנייהם דהי' להם ללמוד משבת לוי שמלו את בנייהם והיו חיים גדלו והלליהו א"כ גס הם היו להם לנשות בה' ולא היו להם לחוש כלל לחולשא דאורחא ויומא דע"ב ואם היו סוברים שקדושת לויס מנין על שבט זה עכ"ל ה' להם למוול את הבכורים דג"כ יש בהם קדושה יתירה וכיון שישראל לא עשו קן ולא מלו גס את בכוריהם זה ה' נחשב להם למזיד והי' מעכבם לעשות פסח וזה ה' גנותן של ישראל עכ"פ ראיות הג"ל בטובה דכיון ששבט לוי מלו את בנייהם וישראל לא מלו משום חש יומא דע"ב הרי שנתבאר זה למזיד

אך יש להוכיח כדעת הג"י ולדחות ראיות הש"ך . דהא אי' במס' מעילה דף כ"א ע"א דבשליחות תש"ק בעל הבית מעל ופריך הש"ס אמאי והא לנו בני שליחות נינהו ומתוך ר"א עשה כמעטן של זמנים שנעשה הרצון שליח של צ"ב להוציא זיעה הואיל ויחא לוי' בפק ר"י אומר בלוחה שג"ט גבי עירוב נתנו על גבי קוף והולכו נתנה ע"ג הפיל והולכו הרי זה עירוב אלמא איתעביד שליחותי ה"כ איתעביד שליחותי ע"ש בגמ' ובפי' רש"י ותוס' עכ"פ ינא לכו דכל היכא דניחא לוי' להמשלח אט"ג דשילה ביד מי שאינו בכלל שליחות והוי כמו שנעשה ממילא אפי' אמרינן דעכ"פ איתעביד שליחותי ומעתה דברי הג"י צודקין בשליח קטן כיון דלית לוי' יד חיוב המשלח ומייירי דניחא לוי' להמשלח ולכן חיוב דהא איתעביד שליחותי משא"כ בשולח את העבירה ביד תש"ק דעס לא ה' כוונתו של המשלח ולא ניחא לוי' בהאי דליקה שדלק וכשרף ע"י תש"ק דהוא לא שלח אותה להדליק את הבית ולהזיק אלא שלח אותה להעביר הגהלת ממקום למקום ולא שייך לומר בזה איתעביד שליחותי' כיון שלא ניחא לוי' בכך ואין לחיוב את המשלח אלא מטעם דשלומו ש"א כמותו וכיון שאינו בני שליחות לא שייך לומר בזה שלוח ש"א כמותו ולכן פטור בשולח העבירה ביד תש"ק ובסוכא בשילח ביד פיקח הפיקח חיוב שפיר קאמר הש"ס הטעם משום דברי רב וכו' אף שלא שלחו להדליק גדיס חבירו מ"מ לא ה' לוי' להפיק לזיית את המשלח להוליד אש במקום שיש סכנה לעשות דליקה להזיק אחרים וכיון שהוא פיקח ה' לו למנוע משליחות זה ותמי' לי על הש"ך שאם לא נחת לחלק בסברא בן היכא דניחא לוי' ואיתעביד שליחותי' להיכא דלא ניחא לוי' אי"כ למה הקשה על הג"י מהאי דשולח את העבירה ביד תש"ק ולמה לא הקשה קעל סוגי' דמס' מעילה הג"ל . הוילא מזה דהיכא דניחא לוי' איתעביד שליחותי' חיוב אף ששלת ע"י מי שאינו בדין שליחות אי"כ לכאורה יש לפקק בדרון דין כיון שהאי' חורש בשליחות הישראל והאי' מוכרח לזיית את הדוט הישראל ולא שייך בא"י לומר דאי צבי לא עביד שבודאי עושה מה שאדוט ישראל מזה לו והוא דומה למה שכתב בהגהות מיימוני בפ"ב מהל' שוחין הביאו הג"מ והש"ך בריש סי' קפ"ב דאם אמר לחבירו הביא לי פתאי והשליח לא ידע שהוא גנוב שהמשלח חיוב דכיון דשליח לא ידע בודאי זיית לו והוי כמו חזר דבע"כ מותב בה וכו' גס הכא האי' בודאי זיית בזה לחרוש שהו בכלאים שור וחמור וניחא לוי' לישראל בכך ג"כ י"ל שהישראל חיוב ואף דהאי' לאו בר שליחות הוא ולא שייך לומר שליח ש"א כמותו עכ"ל הרי איתעביד שליחותי' ולא גרע משליח תש"ק בסוגי' הג"ל במס' מעילה דאמרינן עכ"פ איתעביד שליחותי' כ"ל : אמנם כבר הוכחנו לעיל מדברי הרא"ש במס' צ"מ דכתב דלא משכחת שליח לד"ע כ"א בחזר מוכח דבשליח אי"כ ליכא שליחות כלל : ולכן נראה לפענ"ד דמה דאמרינן בסוגי' דמס' מעילה הג"ל בחש"ק ובקוף ופיל דאיתעביד שליחותי' לאו מדיון שליחות ממש קאמר אלא הכונה הוא רק לענין מעילה והכשר טומאה בזיעת המעטן וגם לענין עירוב דכיון שע"י פעולת המשלח נעשה אח"כ מחשבתו ממילא הוי זה הגרס שלו ונחשב כאלו עמור על ידו של המשלח והוי כאלו הוא בעל המעשה בעלמא משא"כ בדרון דין בכלאי' שור וחמור וכדומה שאין הישראל חיוב על ידי הגרס לחוד כיון שהישראל אינו מנהיג בידים כמו שאיתא במסכת צבא מניעא ד' ג' ע"ב דהמוזוג בכלאים פטור לגבי כלאים כתיב לא תחרוש ואינו לוקה אלא זה המנהיג וכן פסקין בש"ע י"ד סי' רנ"ו כע"י י"א דהמוזוג שור וחמור בקרון ואיש אחר מנהיג בקרון המוזוג פטור : הרי מבוחר בחף שזה המוזוג הוא הגורם לאחר להנהיג דאם זה לא ה' מוזוג בכלאים שור וחמור להקרון לא ה' האחר יכול להנהיג אפי' פטור אף שהאיסור נעשה ע"י וא"כ גס בדרון דין הניווי שמנה הישראל לא"י לא עדיף ממוזוג והוא רק הגורם שא"י יכול לחרוש בכלאים שור וחמור ופטור הישראל דהא הוא לא עביד איסור כלל ואם כי האי' הוא שלוח מ"מ בא קיי"ל אין שליחות לא"י ואף כי הישראל נהגה מאותה תרישה בכלאים וניחא לוי' מה בכך הרי בכלאי' שור וחמור אינו חורש בהנהגה ובאכילה ומותר לישראל לאכול ולהנות מה שגדל ע"י מלאכת כלאי' שור וחמור כדאי' במס' חולין דף קט"ז ע"א ומבוחר בתוס' שם ד"ה חורש וכו' דהורשים והדישה שנעשה ע"י כלאי' שור וחמור אינו נאסר . וכן מבוחר בש"ע י"ד סי' רנ"ו סעי' י"ד בהג"ה דמותר לישראל ליתן משאיו על העגלה של אי' שמנהיגו כלאים רק שלא ילך ישראל סמוך לעגלה דלפעמים העגלה נכבשת והוא יעוק על הבהמות שילכו ע"ש הרי שמותר לישראל להטת מכלאי' שור וחמור : בצופן שמוך איסור דאורייתא לא מלאתי לאסור זה : מ"מ הוא דבר פשוט דע"פ אסור מדרבנן לומר לא"י שיחרש בכור וחמור דהא אמירה לא"י הוא שנות בכל האיסורין והוא איבע"י דלא חשטא במס' צ"מ דף ג' ע"א ופסקין לחומרא דאסור ולכל השוסיקס במלאכת ישראל בשלו אסור אמירה לא"י ועיין בש"ך י"ד סי' רנ"ו ס"ק ד' וכן פסקין בש"ע ח"מ סי' של"ח כע"ף ו' דאסור לישראל לומר לא"י חסוס פי פתי ודש בה ע"ש . ומפני העררה וחולשת מוגי קשה עלי העיון ומלאכת הכתיבה ולקצר הני נרד

הק' שמואל סב"ל לנרא

שפעות שלום לכבוד אדוני הרב המא"הג כש"ת מורה ליו"ד ג"א אב"ד דק"ק ליבנא וגליל קיורשים יע"א :

נד ע"ד שאלתו שאל' חסם ציטוק אשר לא נימול עדיין מפני חולשא וביום מחר יגיע ליום ל"א ללידתו והוא בכור פטר רחס אם להקדים דין קודם למילה או אם ימתין בפדיון עד שיבריא ויהי רצוי למוול

למוד שולחו במלות מילה משום חשש בעלמא ואפ"ה ה' פדיון הבכור נהג כדכתיב קח את הלוי וגו' הרי מוכח דאפי' בכור ערל שה' אפשר לו לחול אין העברה בזולת מלות ברית מילה מעטב מצות פדיון מכש"כ ערל שנתעבד לחול משום חולשא פשיטא שמחויב לפדותו ביום ל"א ואין הערלה מעטב מלות פדיון בכור ומה שחשש בכור מעל' שלא לעשות הפדיון קודם למילה האילו ובגדון דר"י האב של הבכור אינו צדיק רק שקודם נסיעת האב עשה את חמיו לשלומו לפדותו ביום ל"א והרמ"א ב"ד ס' ש"ה סע"י יוד בהג"ה פסק דאין האב יכול לפדות ע"י שליח והש"ך והט"ז סס חולקים ע"ז וכתבו דשלומו ש"א כמותו ואחמ"ו הגאון ז"ל כתב בספר דבול מרובה שם שלא לעשות שליח בתוך למד יום לפדותו ואחר למד יום משום דכל מלתא דלא מגי למיעבד השתא לא מגי עביד שליח כדליתא במס' זויר דף ז"ב ולכאפו מסיק אהמ"ו הגאון ז"ל שם דהף דאין השליחות חל בתוך לנ"ד יום מ"מ יכול השליח לפדותו כשיגיע הזמן לפדות והשליחות חל ממילא משום דזכין לאדם אפי' שלא בפניו והאב אינו מקפיד בזה כיון שעשה שליח לפדות גלי דעתו בזה דניתחא ל"י לפדות את בנו ע"י שליח ע"ש בדגול מרובה וע"ז דנהודייק מעל' בגדון דידן דשליחות לא מהני דלא שייך בזה זכין לאדם שלא בפניו דשמיא לא ניתחא ל"י להאב לפדות את בנו כשהוא עדיין ערל וצטל השל ימות ולענ"ד נראה דאין לחוש לזה כלל דממנ"פ אם הדין הוא לעשות פדיון הבן אף שהוא לא ניתחא עדיין איד שייך לומר שלא ניתחא ל"י להאב בכך אם הדבר הוא ע"פ דין ואלו ה' האב לפניו היינו מורין לו לפדותו ביום ל"א שלא לאחר מלות פדיון בנו ואדרבה מסתמא ניתחא ל"י להאב בכך משום דחביבה מזה בשעתה והרי אנו רואין מחשבת האב בזה דהא בכל התורה קיי"ל דהף דשלומו ש"א כמותו מ"מ מזה בו יותר משלומו וניתחא ל"י לאינש למיעבד מזה בעצמו ואפ"ה עשה האב לחמיו שליח לפדות בנו ביום ל"א וניתחא ל"י לדחות עשיית מזה בעצמו ובחר בשליח שצביל קיום מזה בזמנה ממילא חיוני לדעת של האב דניתחא ל"י לפדות בנו אף שהוא עדיין ערל כדי לקיים מזה בזמנה כן לענ"ד ועין כי שלוחו של בכור מעל' יושב ומנפשה על תשובתי והוא אף לדרכו לקבל חני צריך כ"ד יודיו :

הק' שמואל סג"ל לנרא

לכבוד אהובי ידידי הרב המאה"ג הגאון המופל' המפורסם כש"ת מוה' דוד נ"י אב"ד רק"ק עיר חרש

נה מה שעמד מעל' על דברי אהמ"ו הגאון ז"ל בנ"ב מ"ק בחלק י"ד ס' נ"ו בד"ה ודעת ר"ת דגבי אשת כהן שהלך בעלה למדינת הים יש לה ב' חוקות חוקת חיים של בעל וחוקת היתר של האשה שמוותרת לאכול בתרומה וע"ז הביא מעלתו דברי מהר"ו בתשובה סי' פ"ח שהשיב על מהר"ח שדלא ג"כ לומר סברא זו והקשה מהר"ו מטובי' דמס' גיטין דף כ"ח ע"ב דקאמר הגמ' ה' אשמעינן תרומה דזימנין דלא אפשר אבל חטאת עוף מספיקא לא לעייל חולין לעזרה ואמאי לא עביד הגמ' צריכתא טפי דגבי תרומה עור חוקה שאלה בחוקת היתר אכילת תרומה קיימת וזה הצריכתא עדיף טפי דעל הצריכתא דעביד הגמ' משום דמעיל חולין לעזרה קשה קוש' התוס' בד"ה אבל חטאת ע"כ מהר"ו הרי דדברי מהר"ו מתנגדים לדברי אהמ"ו הגאון ז"ל ועל עיקר דברי מהר"ו יש לתמו' דמוכיח מסוג' דש"ס דלא אמרינן חוקה זו דאשה בחוקת היתר אכילת תרומה עומדת ולא מפרש לן טעמא למה לא אמרינן חוקה זו הא הוא חוקה אלימתא שאין להשיב עלי' דהא צאמת אשה זו היתה מותרת באכילת תרומה וצמח אולה חוקתה והנה ראיתי שכבוד מעל' ראה להלין בעד מהר"ו דהאי מתניתין דבת ישראל שנאשת לכהן דאובלת בתרומה סתמא קתני ומיירי אף שהיתה טמאה בשעה שנאשת לכהן וקודם שנתהרהר הלך בעלה למדה"ו ואפ"ה אובלת בתרומה ולכך נקט התנא דמתניתין חוקת חיים ולא נקט חוקת היתר אכילת תרומה ובאשה זו לא ה' לה מעולם חוקת היתר אכילת תרומה דהא מעולם לא הותרה בתרומה מחמת שהיתה טמאה ע"כ דברי מעל' ואין דעתי נוטה מדברים האלה ואף שהיתה טמאה מ"מ לא אולה חוקת היתר אכילת תרומה מומנה דסוף סוף מפני איסור זרות היתה בחוקת היתר אכילת תרומה ומה שלא חללה מפני טומאתה זה ה' מניעה אחרת ותמיד היתה בחוקת היתר שאם תטבול תהי' אובלת בתרומה ולמה דבר זה דומה להאי דאמרינן במס' יבמות דף ק"ב ע"ב בספק גרושין בלרת ערוה אשה זו בחוקת היתר לשוק עומדת ומספק אתה צא לחברה אל תאסרנה מספק ולפי דברי מעל' הלא לא היתה אשה זו בחוקת היתר לשוק דהא עד שגולד ספק גרושין היתה אסורה לשוק מפני איסור אשת איש ועיין שם בתוס' ד"ה אשה זו דמוקי להו אף בכנס ואח"כ גירש ואין לזה ענין כלל לפלוגתא שבין הספקים בספק טרפה או אמרינן כשחטה הותרה עיין ש"ך י"ד ס' כ' סק"ג דהף לשיטת הרמ"א וסייעתו דאמרינן ספק שקול בטרפה היינו האילו ויש כאן ריעותא ברור מחיים אבל היבא דליכא ריעותא בודאי אמרינן העמד הדבר לחוקת היתר שה' לו נגד אותו איסור אשר נפל בו הספק אף שה' מניעה אחרת מחמת איסור אחר סוף סוף הלא אין אנו מסופקים לאסור מכה הך מניעה ועיין לעיל תשובה מ"ו מבואר שיטת הראשונים או אמרינן חוקה מאיסור לאיסור ע"ש ודו"ק :

אמנם דברי מהר"ו בל"ה ז"ע ועיקר דבריו שהביא ראי' מסוג' גיעטין דלא חוקמינן האשה החוקתה שהיתה מותרת באכילת תרומה יש לדחות דהא הצריכתא דעביד הגמ' שם דהי אשמעינן גט ה"א משום דלא אפשר וכי' הגה הך צריכתא הוא מלך אחד דהי תנא גט לא הוי ידעין תרומה האילו ואפשר וכן הצריכתא מתרומה לחטאת עוף הוא

ג"כ דהי הוי גט ותרומה לא הוי חטאת אפי' מהם האילו דגט לא אפשר ותרומה זמנין דלא אפשר אבל חטאת עוף ה"א מספיקא לא חמי' חולין לעזרה אבל היסד לא עביד הגמ' צריכתא דניתחא חטאת ולא בעי תרומה או נתני תרומה ולא בעי גט וז"ל דצאמת לפי הצריכתא תני במתניתין דרך לא זו אף זו דלא מצעי בגט דלא אפשר אמרי' שהי' בחוקת חיים אלא אפי' בתרומה דאפשר ג"כ אמרינן שהוא בחוקת חיים . ולא מצעי בגט דלא אפשר ותרומה ג"כ זמנין דלא אפשר אלא אפי' בחטאת דיש לומר מספיקא לא ליעול חולין בעזרה אפי' חוקמינן לחוקת חיים : ומעתה נראה ראיות מהר"ו דהי הוי עביד צריכתא מתרומה לחטאת ונעטש חוקה שהי' בחוקת היתר לאכילת תרומה עדיין הוי קשה דניתני גט ולא בעי חטאת וע"כ צריכין למעבד הצריכתא שבחטאת עוף איכא סברא דה"א דלא ליעול חולין לעזרה מספיקא :

ובנוה הסבאל של מהר"ו שדחה הך חוקה שהי' בחוקת היתר לאכילת תרומה י"ל כוונתו לדחות דעת מהר"ח שהביא שם בתשובה על מה שנשאל עליו בחדר שמת והניח אשה ויודיע שהי' לו בת שיאלה מהדת אי חיישינן שמתה הבת ואשתו זקוקה לחליצה או אם חוקמינן הבת בחוקת חיים וע"ז מביא בשם מהר"ח דלחומר חיישינן שמה מתה הבת ואשתו זקוקה ליבם ואף שאשת כהן שהלכה בעלה למדה"ו חוללת בתרומה בחוקת שהוא קיים שאני התם שיש להאשה חוקת אכילת תרומה : ע"ז שפיר השיב מהר"ו וס"ל דכיון שאכילת תרומה של האשה היא רק מכה הבעל שהרי היא בת ישראל ואינה חוללת בתרומה כ"א בשביל בעלה כהן וא"כ כיון שאנו דנין על העבר אש בעלה הכהן כבר מת במדה"ו בזה ס"ל למהר"ו דלאו בחוקת חוקת חיים של הבעל וחוקת היתר אכילת תרומה של האשה אינן נחשבין כ"א חוקה אחת דהא היתר אכילת תרומה הוא רק מכה הבעל ואם אנו מסופקין אם הבעל עדיין הוא בחיים וחיישינן שגמ' כבר מת ממילא אודא לה חוקת היתר אכילת תרומה של האשה רק שיש לנו לומר דמכה חוקת אכילת תרומה של האשה שהיתה בחוקת היתר לאכול בתרומה מכה חוקה זו י"ל דבעלה עדיין הוא בחיים ועדיין היא מותרת בתרומה והוא חוקה טובע מכה חוקה אחרת ולכך לא הוי אלא חוקה אחת דהא הי' אפשר לומר שהבעל מת והאשה תהי' מותרת בתרומה ובוה שפיר השיב מהר"ו על מהר"ח דאם לא תחשבין חוקת חיים של בעל לחוקה גם חוקת היתר אכילת תרומה של האשה לאו חוקה דעת זמן העבר ליכא סברא לחלק בין חוקת חיים של בעל לחוקת היתר של האשה ושפיר השיב מהר"ו דכיון דדעת מהר"ח דלא יחשבין להבת חוקת חיים למה תהי' אשת כהן שהלך בעלה למדה"ו מותרת בתרומה דמאי אחרת דגבי תרומה יש עוד חוקה חוקת היתר אכילה של האשה ע"כ אלו ב' חוקות לאחד חוקה נחשב דהי' תחבין לכו לתני חוקת קשה אמאי לא עביד הגמ' צריכתא בין תרומה לחטאת דגבי חטאת ליכא אלא חוק' חוקת חייסובגי תרומה"ש עוד חוקה חוקת היתר אכילת תרומה א"ו כיון דהך חוקת היתר אכילת תרומה"ש האשה תלוי' בחיים של הבעל לא תחבין להו אלא לאחד חוקה וכל זה הוא אם אנו דנין על מה שעבר אם כבר מת ליכא נפקות' אי נקטינן החוקה בחוקת חיים של הבעל או בחוקת היתר אכילה תרומה של האשה דעל זמן העבר אין לנו סברא לרצוע חוקת חיים של בעל ולחוקת חוקת היתר אכילת תרומה של האשה אבל דברי אהמ"ו הגאון ז"ל קאי לדון על העתיד שפיר בתב' שאין לנקוט החוקה להבא שיהי' להבעל חוקת חייב שלא ימות דהא סוף כל אדם למות אבל יש לנקוט החוקה שכמו שהאשה היתה מותרת בתרומה עד עתה כן תהי' מותרת בתרומה כל ימי חייה והבעל לא ימות כל ימי חי' האשה וא"כ גם אהמ"ו הגאון ז"ל סובר בדעת מהר"ו דהי' תרי חוקות אינן נחשבין רק כחדא חוקה אבל עכ"פ יש לאחוז החוקה על ב' אופנים דהיינו או בחוקת חיים של הבעל או בחוקת היתר אכילת תרומה להאשה ואף שאינן חוקת חיים לא שייך כלל דהו אפשר לומר על להבא כמו שהי' חי עד עתה ק' יחי' גם מתאן ולהבא משום דסוף כל אדם למות מ"מ נשאר אופן החוקה של היתר אכילת תרומה לומר כמו שהיתה מותרת באכילת תרומה עד עתה כן תשאר בהיתרה גם מתאן ולהבא וזה הוא אפשר שאם לא ימות הבעל בחי' האשה א"כ מה שכתב אהמ"ו הגאון ז"ל דגבי תרומה יש תרי חוקות לאו כוונתו שהם כתרי חוקות חלוקות אלא כוונתו דגבי תרומה יכולין אנו לאחוז החוקה בשני אופנים כנ"ל ועל להבא יש לחוקת האשה יתר שאת ויתר עו מחוקת חיים של בעל דחוקת חיים לא שייך על להבא וחוקת אכילת תרומה שייך גם בלהבא :

עוד להגאון הנ"ל

נו"מרה שתמה מעל' ע"מ שכתבתי בנ"ב מה"ת בח"ח סי' קי"ח דף כ"ד ע"א בד"ה ועוד שאני ממאן בזה לומר דאם הביא ב' שערות שיהי' נחשב לאיסור בת אחת ותפס עלי' מעל' שגם התוס' במס' זבחים דף מ"ה ע"ב ד"ה אבל שגם התוס' מתרנים כן דמשכחת איסור בת אחת בשעה שהביא ב' שערות . לא ידעתי תפיסה בזה דהא התוס' שם מתרנים עוד תי' אחרוא"כ י"ל דגמי תירוץ התוס' מחולקים בהך סברא אם שייך לומר איסור בת אחת בזה שהביא ב' שערות . ותירוצי השני כתבו התוס' לשיטת רש"י וגרסתו שם במס' יבמות דף ל"ד ע"א שגם שם בשופעת מתוך י"ג לאחר י"ב ע"ש ואני לא צאתי אלא להסב לרוב מוה' איסור ליבא דהקשה על דברי שכתבתי הניור איסור בת אחת בצלמנה וגרסה בקטנה פחותה מג' טנים ויום א' וע"ז השיב הרב מהר"א הנ"ל דלמה לי לנטוש בפרשה דחוקה בקטנה הלא משכחת לה איסור בת אחת בכהן שהביא שתי שערות אחר שהי' צה כל השמות הללו : וע"ז אחרתי שאני בחרתי בדרך זה למטא איסור בת אחת בקטנה האילו דעל שיטת

שנית רש"י דלומר דמי שהביא שתי שערות הוי איסור ב"ח יש להקשה זכותה שיעות והבאתי דברי הרשב"א ודברי מרכבת המשנה בס"י מהל' דגנות שהרבה להשיב ע"ד זה ולכך בהרתי דרך אחר דלא כפירש"י : ומעתה לא ידעתי מה שהשיב מעל' עלי מדברי התוס' בתירוץ אחד וכי רש"י ז"ל פריך לתנא דמסייע והאחרת דלא ריתתי לזיור של רש"י ז"ל בשביל קושי' שהקשה הרשב"א ז"ל ח"כ מה שהמיל' למעל' להביא עוד שגם התו' כתבו כפירש"י בתירוץ אחד דבזה עדיין אינו מוסלק תמימה הרשב"א ז"ל : אמנם בחמת רמותי שם בתשובה לעיין בספר מרכבת המשנה בפ"ו מזגנות שכתב דברים הנרחקים ומייבשים על הדעת ולהלך יאל צין איסורין שהאיסור הוא על הפזן וצין איסורין אשר הם הכתפי' דגברא : ולפי חילוק זה גם לדברי ליכא בתורה מהתוס' במס' זבחים הל' דשם עיקר דברי התוס' הם להרץ חיד' הפזן לומר שאיסור עוממה יהול' בעלים ונכונה על איסור מעילה וגם ל"ל קרא בהכלמטעי מותר ועומה וע"ז גיר' מהר"ם דליכא איסור בת אחת בשעה שהביא צ' שערות כיון דאיסור עוממה הכתפי' דגברא מונח דאם הוא עומה אז איסור בקדשים אבל על הפזן ליכא איסור ח"כ שפיר יש לגמול איסור ב"ח ע"י שהביא צ' שערות דליכא למימר דאיסור עוממה לא יהול' על איסור מעילה או על איסור דם הא באיסור עוממה אין לנו לדון על הפזן דהא אין לומר דליכא איסור בהפזן זה אלא שאיסור הוא על האיש שנטמא מה שאינו כן באיסור הלמנה וברושה האיסור הוא על הפזן שהוא האשה שיש בה כל השמות הללו ונקרא האיסור על הפזן שאסורה לכהנים : ור"כ שפיר קמה כדברתי כיון שעל החתיכה לא הל איסור לגבי בני חובה כז' לא הל האיסור על איסור גס לגבי זה שהביא צ' שערות : אבל באיסור עוממה אין האיסור נקרא על החתיכה כי לא שייך לומר שעל החתיכה לא הל האיסור על איסור דהא מעולם ליכא איסור עוממה על החתיכה כ"א על האדם שנטמא שח"כ באכילת קדשים . וכן מוכח מסוגי' דיבמות דף ל"ג ע"א בור ששימש בשבת וכן בעל מוס ששימש בטומאה דאמרין שם דהיתא שבת אחת כגון דהיינו צ' שערות וכו' והרי בטמא סוביית ופטרט צריס פ' גיד הנשה מרחיק למנוח שיחול איסור גיד ומוקדשים שבת אחת ולמה לא מוקי לה לענין קטן שהביא צ' שערות והרשב"א הניח זה בתומא אבל לפי חילוק הנ"ל להלך צין איסור הנקרא על הפזן וצין איסור הנקרא על גברא מיושב שפיר ויעיין שם בס' מרכב' המשנ' :

עוד להגאון הנ"ל

נו מה שהקשה מעל' על דברי האמ"ו הגאון ז"ל בל"ח למס' פסחים דף ל"ה ע"ב דלא חשיב צברייתא גס מנורע בהדי זצין וזכות שהכלו בפסח שבה בטומאה דבל"ה לא חל איסור עוממות הגוף על איסור שלא למנויין וע"ז הקשה מעל' הא משכחת לי' במנורע שהביא צ' שערות אחר הוריקה וזו חל איסור שלא למנויין ואיסור עוממה בבל"ה הנה לרשתי יש לקיים תירוץ האמ"ו הגאון ז"ל כיון דבאיסור ב"ח תנאי היה כראי' בסוגי' דיבמות דף ל"ג ע"א ח"כ י"ל דלהכי לא חשיב צברייתא מנורע שהביא צ' שערות אחר זריקה דשפלותא לא קמיירי . ואף שהאמ"ו הגאון ז"ל תירץ שם בנאמן אחר דתני זצין אף שלא היו מנויין אפי"ה חל איסור עוממה על איסור שלא למנויין באיסור כולל שמתוך שנאסרו הזבין בשאר קדשים ור"כ ע"כ היה להביא תנא איסור כולל ומאן דהית לי' איסור כולל מנ"ש דהית לי' איסור ב"ח : כמו שפורש בסוגי' דיבמות שם בתוס' ד"ה ברקפיה וכו' . מ"מ אינו מפורש צברייתא וי"ל דמיירי שהיו מנויים על הפסח ונעשו זבחים אפי"כ כפי האופן הראשון שכתב בל"ח ולא מיירי ככל באיסור כולל ולא באיסור בת אחת ונקט זבחים לכל מר כדאית לי' למאן דהית לי' איסור כולל משכחת לה גם בזבחים שלא היו מנויין על הפסח ולמאן דהית לי' איסור כולל מנין למינקט האילן וזה אי אפשר כ"א למאן דהי' לי' איסור ב"ח ותנא דברייתא לא רזה להכריע בזה . ומפני הטורחה לקצר אני לריך :

הק' שמואל אג"ל לנרא

לכבוד ש"ג דתורני המופלא ומזלג מזה ליב שלעזינגער
ג"י מחושבי קרלהינו יצ"ו :

נה ע"ד שהלכה בחדא שהומין מלכת אפן אחת להיות לציון על קבר אביו ונתחבב בה שם אביו : אך להיות שהאיש הזה הוי ברייתא מקום מקברת אביו וזה אסתיעי לי' מילתא להוליד המצבה לשם ונתעכב כמה שנים וצני וצני נאבד ונשכח מקום הקבר ועבור זה נשאר המצבה בבית הבן . ועתה גם הבן שבק חיים לכל ישראל וע"ז נשאל מעלתו אם רשאי צני של הבן לתקן המצבה האחת למחוק שם וקינס ולחוקק בו שם אביהם ולהעמיד האבן הזאת לציון היותו היותו הזה לבנו : וכן שכבר הומין האבן הזאת לציון לאביו ונתקבצו שמו והוא עפ"ו . שפסקין בש"ע י"ד ס"ס שס"ד דהחולב קבר לאביו והלך וקברו במקום אחר אף דקיי"ל הזמנה לאו מילתא היא . אפי"ה לא יקבר בו הוא עולמית משום כבוד אביו : ומדמה מעל' מצבה לקבר דאף קיי"ל דמצבה אבירי' בהלכה כמו הקבר עלונו כמו שפסק הרמ"א שם בסע"א ח' בהגהה ור"כ גם במצבה זו יש לאסור להעמידה על קבר צני וכיון שצנו הומינו לציון לאביו ג"כ שייך בו כבוד אביו . ושם רזה מעל' דעכ"פ הורשים רשאים לומר האבן לנודד מצבה למת אחר כיון שיש עדין קבר ח"כ אינו אסור אלא לבנו משום כבוד אביו אבל לאחר מות

להיות לציון כמו שפסק הטור וש"ע בחולב קבר לאביו :
ארוכי ש"ב לכאורה יש לפסק בזה דאף לה"א שהביא הרמ"א לענין שאסורה המצבה בהלכה כמו הקבר עלונו היינו דוקא אם כבר העמידו לציון שזה המצבה לקבר עלונו : אבל אם עדין לא העמידו רק שהומינו לאביו לא שייך לאסור משום כבוד אביו ונקדים הסוגי' דמס' סנהדרין דף מ"ה ע"א דפרקי הגמ' לרבה דסובר הומנה לאו מלתא היא ת"ש החולב קבר לאביו והלך וקברו במקום אחר ה"ז לא יקבר בו עולמית ומתוך הגמ' התם משום כבוד אביו ה"ג מסתברא דקמיני כפא רשב"ג אומר אף החולב אבנים לאביו והלך וקברו במקום אחר ה"ז לא יקבר בהו עולמית : אי אמרת בשלמא משום כבוד אביו שפיר חלף ח"א . משום הומנה עוי' לרריגה מי איכא למ"ד : ופי' רש"י דאף אביו לא אמר אלא באורג דחזו למת אבל עווה פשתן לאורג בגד למת לא אמר דתהוי הזמנה ע"ש דף מ"ח ע"א ומעתה לפי מקנת הסוגי' דטעמא דלא יקבר בו עולמית הוא רק משום כבוד אביו : ח"כ פלוגת' דת"ק ורשב"ג הוא : דלת"ק לא נאסר משום כבוד אביו אלא בחולב קבר עלונו ונגמר כל המעשה ולא חסר כ"א להניח בו המת הוי זה הזמנה ואסור משום כבוד אביו : אבל בחולב אבנים כדי לעשות מהם קבר לאביו עדין לא נגמר כל המעשה ולא חשיב הזמנה דעדיין חסר הולכת אבנים והנחתן לעשות הקבר גם משום כבוד אביו ליכא : ומעתה אני אומר דאף להפוסקים שהציון ומצבה יש לו דין קבר היינו אם הוי חולב קבר לאביו והיה מעמיד גם המצבה על הקבר והלך וקברו במקום אחר : בזה היה גם המצבה נאסר משום כבוד אביו כמו הקבר עלונו : אבל אם תקו מצבה בביתו ולא העמידה עדין על מקום קבר אין זה כ"א כמו החולב אבנים לאביו והלך וקברו צמ"א ותל"י בשלוגתא דת"ק ורשב"ג הנ"ל . ומעתה מילת דהטור וש"ע פסקו כת"ק אין לאסור להעמיד ולתקן מצבה הזאת לבנו דליכא משום כבוד אביו :

אמנם

אחר העיון קלט יש ללמד להמיר ולומר דע"כ לא פליגי הת"ק ורשב"ג אלא בחולב אבנים לאביו דבזה לא חשיב הזמנה כלל דהואיל ועדיין לא נקבר אביו וגם האבנים לא קבע עדיין לקבר והוי הוייתא רק כמו עוי' לרריגה דעדיין אין שם קבר על האבנים אבל בנדון דין שכבר נקבר האב והוא מונח בקברו שפיר הוי תצית המצבה לציון אף שלא העמידו עדיין על הקבר הזמנה ממש כמו אריגת בגד למת וגם לת"ק יש בו משום כבוד אביו ועוד זאת אני אומר דמה שהרמב"ם והטור וש"ע נקטו לשון הת"ק הטובה והחולב קבר לאביו והשמיטו הך דרשב"ג דחולב אבנים לאביו משום דהלכה כת"ק גב' תנא בתרא ואף דקיי"ל כ"מ ששנה רשב"ג במשנתו הלכה כמותו היינו דוקא ששנה במשנה אבל לא צברייתא וכן כתוב במבוא התלמוד בכללי הגמ' אמנם אין זה מלתא דפסיקתא דמתו' מס' צ"ת דף ס"ט ע"א ח"כ ח"כ אלא שיטה אחרת בשם ר"ת וכן צני" שם מפורש דהאי כלל דכ"מ ששנה רשב"ג הלכה כמותו שייך גם צברייתא ושיין בש"ך ח"מ סו' קע"א תק"ט וצ"ח שפ"ו ס"ק י"ב ועכ"פ יפה פסק כבוד מעלתו דאין לתקן מצבה זאת על קבר הבן כיון דכבר הומין הבן אותה מצבה לאביו שייך בו כבוד אביו כמו בחולב קבר אמנם מה שפסק מעל' דהיורשים רשאים למכור מצבה זאת להעמידה לציון על קברים אחרים ואמ"ד מעל' על פסק הטור וש"ע בס"ס שס"ד דפסקו דלא יקבר בו הוא אבל אחר מותר ליקבר בו ושפט מעל' דאפי' הבן עלונו רשאי ליתן קבר זה לאחר אהו' ש"ב לריד' ל"ע עובא בזה ולגבי לא קן ידמה דהנה הרמב"ם צמ"ד מהל' אבל הלכה כ' פסק הטובה קבר לאביו והלך וקברו במקום אחר לא יקבר בו מת אחר עולמית והקבר הוא אסור בהגהה מפני כבוד אביו עכ"ל וכתב שם מרן הס"מ והטור כתב לא יקבר בו הוא עולמית אבל לאחר מותר לקבר בו והל"מ שם ב' דפסק הרמב"ם הוא לאשוקי מדברי הטור ע"ש ולדידי יפלא דאף ישאוק הטור וש"ע דלא כהרמב"ם במקום להראש"ד איש ריבו שותק ומסכים עמו גם לא נמלא לאחרת משוסקים הראשונים מי שחולק בזה על הרמב"ם ואיך יהי' דבר זה נקל להטור וש"ע לפסוק גב' הרמב"ם ולא חשו לדבריו כלל להזכיר עכ"פ דעת הרמב"ם ששם יש חולקין בזה ועוד יוקשה על גוף הדין של הטור וש"ע דאם להבן עלונו אינו רשאי להקבר בו משום כבוד אביו והיינו משום שהוא זילותא להאב אם הבן נקבר בקבר שהומין לאביו ח"כ חיד' יהי' רשאי להבן להניח בקבר זה מת אחר והיין חזיל בזה זילותא דאב ואדרבה הסברא הוא להסיף דלקבר בו מת אחר יש יותר קפידא משום כבוד אביו מלקבר בו את צנו דהא חנוי' שם בסנהדרין לענין מותר האת לירושין דלגבי יורשין אחולי מחיל לזילותא ולגבי אחר לא מחיל ע"ש ומטעם זה נ"ל לפרש טעמא דהרי"ף והרא"ש שהשמטו הך צריית' דחולב קבר לאביו והלך וקברו צמ"א משום דס"ל להרי"ף דהך צרייתא נחה מקמי הך צרייתא דמותר המת ליורשים משום דלגבי יורשי' אחולי מחיל לזילותא ח"כ גם לקבר בו צנו אחולי מחיל האב ועכ"פ קשה לדעת הטור וש"ע דפסקו להלכה דבחולב קבר לאביו לא שייך לומר דאחלי לזילותא ויש בו משום כבוד אביו לגבי צנו שאל יקבר בו עולמית ומכ"ש שגם למת אחר לא יהי' רשאי לקבר משום כבוד אביו ואיך החמירו הטור וש"ע לקבר בו צנו עלונו יותר משום כבוד אב מלקבר בו מת אחר ולא תהי' כהנת כשוכותין ולכן נ"ל דאין כאן מחלוקת כלל בין הרמב"ם לטור וש"ע ומה אמר חיד' ומה אמר חיד' חלף ולא פליגי דה רמב"ם לטור וש"ע ומה אמר חיד' ומה אמר חיד' והלך וקברו צמ"א המקום הוא הוא שייך להבן דהיינו ששנה עלו וביד הבן למנוע מלקבר בו שום מת בזה שפיר פסק הרמב"ם דלא יקבר בו מת אחר משום כבוד אביו ואין חילוק בזה בין צנו עלונו ובין מת אחר דסוף סוף איכא צ' קפידא משום כבוד אביו אבל הטור וש"ע מיירי שחלף קבר במקום השקר או בבית עלמין השיך לציבור בשאפות ויש רשות לכל אדם לקברו מתו

וזהו במקום הזה בזה שפיר פסקו לחלק ללא יקבר בו הוא עולמית משום כבוד רביו אבל אחר מותר ליקבור בו וכיון דקיי"ל הוה מלתא היא וגם אחר אינו מותר על כבוד רביו של זה שהלכ הקבר וליכא חשש לקבור בו מת אחר וא"כ לדינא ליכא פלוגתא בין הטור וש"ע להרמב"ם ומה שכתב הכ"מ והטור כתב לא ליקבר בו הוא עולמית אין הכוונה דיש כאן פלוגתא לדינא אלא כוונת הכ"מ דהטור נקט בכה"ג שהוא מותר לקבור בו אחר היולא מזה דאם בנה קבר לרביו בשדהו והלך וקברו במ"א אין לזוז מפסק הרמב"ם דלא יקבר בו מת אחר משום כבוד רביו א"כ בנדון דידן כיון שהמלצה היא של בנו והלכו לשם רביו להעמידו לניון על קבר רביו ולא הכפיק להעמידו עד שמת הבן - א"כ אין רשאים לעשות מאן זה מלצה לבנו משום כבוד רביו וממילא גם למכרו ללורך מת אחר אסור משום כבוד רביו : ואף שעתה גם הבן מת : מ"מ היורשים מהבן מחוייבים בכבוד זקנם ואינם רשאים למכרו האבן הזאת ללורך מלצה למת אחר : דגם לגבי בני בניו שייך כבוד רביו אביהם כפי הכרעת הרמ"א ב"ד סי' ר"ס סע"ג כ"ד בהגה' ודברי מהרי"ק בזה נדחים משי' רש"י בחומש כמו שמבאר שם בט"ז ס"ק כ' ועיין בש"ך שם : כן נלענ"ד : אומנם אשכ"ח אין לתפוס בזה על פסק מעל' להתייר להיורשים למכור האבן הזאת ללורך מלצה למת אחר אם רוצה ללרף לזה דעת ה"ס חולקים שמביא הרמ"א בריש סי' שס"ד בהגה' והוא דעת הר"א ש' והטור דסברי דמלצה שמתן לניון על הקבר אינה נחשב' מן הקבר ומותר' בהגה' . וכיון שאינה נחשב' בהגה' כלל ליכא ב' משום כבוד רביו אחר מומין מלצה לקבר רביו ומתנה למת אחר עפ"מ שכתבו התוס' בסנהדרין דף מ"ו ע"ב ד"ה איתבי' החולב קבר : דאי במחומר לא מיתסר כלל בעלמא : משום כבוד רביו אין לחסור עכ"ל התו' ע"ש . וא"כ גם מלצה כיון שלדעת הר"א אינה נחשב' כלל בעלמא גם משום כבוד רביו ליכא : ואף שאין דעתי נוחה ללרף דעות ולגבש קולות כי גם בזה שכתבו התו' דדבר שאינו נחשב' כלל לית ב' משום כבוד רביו אינו מוסכם כמו שהביא הטור בס"ס ע"ד בשם הרמב"ן דאפי' בקרקע עולם שאינה נחשבת אס קבר בו מת אפי"ה משום כבוד רביו אסור ע"ש בטור ובצ"י : עס כל זה אין לערער על המורה להקל בזה : ויש לו עמודי עולם לסמוך להקל : דהיינו דעת הר"א ש' שהמלצה אינה נחשבת כלל : ודעת התוס' דכל שלא נחשב' אין בו משום כבוד רביו : וגם יש ללרף עמהם דעת מהרי"ק דבני בניו אינם מחוייבים בכבוד רביו אביהם : ולפי הנראה גוף האיסור זה משום כבוד רביו הוא רק איסור דרבנן : לכן המיקל לא הפסיד כנ"ל : כ"ד ש"ב ידיו :

הק' שמואל סג"ל לנדא .

לרבני המופלא ומופלב בתורה מוה' אברהם פרערה"ך לק"ק קאללין :

נט : תשובה ע"ד שאלתו בחד שקבר מתו ברבג ונוהג שבעה אחר הרבג אס הקרובי מחוייבים להתאבל ולשט' בגדיהם בשבת ראשונה שאחר הרבג : והנה מעל' רוצה להסתייע מרש"י ז"ל במס' סנהדרין דף מ"ז ע"ב ד"ה הואיל ונדחו דכתב בני שמת לו מת ברבג לא אמרי' כיון דאידיה אידיה הואיל ובימי הרבג לא נדחה האבילות לגמרי שהרי עסקי רבים נוהג ברבג ומוה רצה מעל' ללמוד דגבי אבילות הקרובים שפיר שייך לגבייהו הואיל ואידיה אידיה : לדעתו אין דמיוט עולה ויפה דדאי אס ה' אבילות הקרובים המתאבלים עס האבל מלך שהאבילות חל עליהם שפיר ה' מקום נדברו מה שאינו כן דעל קרובי האבל אין האבילות נוצר עזמותם ואין חיוב אבילות עליהם רק החיוב שמתאבלין עכ האבל הוא משום כבוד האבל כמו שמבאר בטור ובש"ע י"ד סי' שע"ט א"כ גם אחר הרבג שהאבל נוהג שבעה עדיין כבודו במקומו שהקרובים יתאבלו עמו כפי המנהג אלנו שהקרובים משני קנת בגדים בשבת הראשון שאחר הרבג ולא שייך לגבייהו לומר הואיל ואידיה אידיה כיון דהס גבריים אחר האבל בזמן שהוא נוהג אבילות . ומפני הטרה אקלר כ"ד אנהבו :

הק' שמואל סג"ל לנדא

ב"ה לתורני המופלא ומופלב מוה' מרדכי ט"צ בק"ק הרישקאף :

ס : מה ששאל באבל בערב שבת אימת פוסק מחנו דיני אבילות וזקן אחד בהקבלתו הורה דתקף אחר חלות מותר בנשילת מעליס וגם לניכב ע"ג כסא וכפסל ומעל' הורה שער אחד חשלת מנחה חייב לנהוג ככל דיני אבילות ע"כ שאלתו הנה במס' מ"ק דף כ"ז ע"א איתא ת"ד מואמיני זקפין את המטות מן המנחה ולמעלה אחר רבה בר"ה אשכ"ח אינו יושב עני' עד שתתחד ע"כ לשון הש"ס וכן הביא הטור ב"ד סי' ס"ת' וכן כתב המג"א בסו' הקמ"ח ס"ק י"ד בערב י"ט נוהג כל דיני אבילות כגון ישיבת קרקע וחלילת מעל נהגין עד שתתחד ומביא רד"י מדברי הטור הג"ל ועיין בא"ח סי' תר"ו במג"א ס"ק י"ט ע"ש והגה זה פשיט דהאי עד שתתחד אין הכוונה עד הלילה דהיינו לאת הכוכבים דהא חייב להוסיף מחיל על הקדש וזמן תוספת זה הוא מתחילת שקיעת החמה עיין בש"ע א"ח סי' רס"א סע"ג ב' ועיין במג"א שם ס"ק ט"ו וס"ק י' ולכן משעה שהקהל קבלו עליהם שבת דהיינו באמירת ברכו בחפלת ערבית פסק דין אבילות דאז הוא הכנסת שבת וכן נוהגין שהאבל עומד בע"ש למנחה בחלילת מעליס מן לבה"כ והוא שמתחיל החזן ברכו קוראים להאבל שיכנס ונועל מעליו

וכל זה אס האבל דר במקום שמתפללין בציבור והיחיד נגד אחר הציבור אבל אס האבל דר במקום שאין שם קהל ואין שם מנין עשרה להתפלל בציבור דאי שאין האבל רשאי להקדים לקבל עליו שבת בעוד היום גדול כדי לטעור את עצמו מדיני האבילות ואף שהוא נוהג בכל שבתות השנה להוסיף הרבה מחול על הקדש אפי"ה בע"ש שבתוך האבילות אינו רשאי להסיר מעליו חוב דיני אבילות קודם זמן מנחה קטנה שהוא ב' שעות ומנחה קודם הלילה ואינו יכול לקבל עליו קדושת שבת קודם לכן והנה פועל ששעה מלמכה לבצל הבית בערב שבת פסקין בש"ע ח"מ סי' של"א שאינו רשאי להקדים עצמו לביהו כי אס כשיעור שיוכל למלאות לו הבית של מים וללות לו דג קטן (ע"ש בסמ"ע סק"ג) ולהדליק את הכר הנה זה הוא פועל שהוא משועבד לעשות מלמכה לבצל הבית אינו רשאי להקדים לקבל עליו שבת כדי להפסיד לבע"הב כיון שהוא לו שטר יום משא"כ באבל נלענ"ד שרשאי להקדים לקבל עליו קדושת שבת עכ"פ מומן מנחה קטנה וסמוכין לזה נלענ"ד דו"ו תקיעות שהיו חוקקים בע"ש התקיעה השני' הית' לבצל העס ממלמכה ועיין בש"ע א"ח סי' רנ"ו ובמג"א שם שכתב שהוא בזמן מנחה קטנה שהוא ב' שעות ומנחה קודם הלילה ע"ש ואף שעדיין מותרים במלמכה כמ"ש מור"ס בריש סי' רנ"א בהגה' מ"מ כיון שעכ"פ קיי"ל דהעושה מלמכה דרך קבע מן המנחה למעלה אינו רואה סי' ברכה באותה מלמכה ושם מביא הש"ע שני דעות יש מפרשים מנחה גדולה וי"מ מנחה קטנה לכן הדין נותן ליתן שיעור זה זמן מנחה קטנה לאבל אשר הוא במקום שאין שם יהודים שיכול לקבל עליו קדושת שבת מומן מנחה קטנה להיות חשבי מדיני אבילות דהיינו חלילת מעליס וישיבת הקרקע משעה זו :

וכזה נלענ"ד ליישב דברי התוס' במס' מ"ק דף כ"ו ע"א ד"ה מן המנחה ולמעלה ח"ל התו' פירש בתוס' הרב דמספקא ל' אי מנחה גדולה או מ"ק דמקודם לכן אינו יושב עליו עכ"ל ולכאורה דבריהם תמוהים וכבר נתעורר על דבריהם המרש"א ז"ל דמאי מספקא להו לענין ישיבה הא מסיק רבה בר"ה דאינו יושב עליו עד שתתחד ולא הוה מנחה אלא לענין זקיפה ע"ש במהרש"א שהניח התמו' על דברי התוס' ולענ"ד נראה ליישב דלפי מה שנתבאר לעיל בדבריו דע"כ האי עד שתתחד אין הכוונה עד לאת הכוכבים דהא לרד"י להוסיף מחול על הקודש גם בארתי לעיל דאבל אינו רשאי להוסיף מחול על הקודש יותר מדאי ואינו יכול לקבל עליו השבת אלא מ' המנחה ולמעלה משעה זו נאמר עכ"פ במלמכת קבע ואינו רואה סימן ברכה מאותה מלמכה והנה בש"ע סי' רנ"א מביא המחבר ב' דעות מחולקים אס זה השיעור שאסור במלמכת קבע י"מ שהוא מנחה גדולה וי"מ שהוא מ"ק ומעתה מה שמאופק בתו' הרב בזמנת הברייתא אי מנחה גדולה אי מנחה קטנה הספק הוא כשעל האי פלוגתא שהביא המחבר באימין רנ"א הג"ל וכך היא דעת דברי התוס' דברייתא תני מאימת זקפין את המטות בע"ש מן המנחה ולמעלה והברייתא בודאי חייבי באבל שאינו מקבל עדיין עליו קדושת שבת דאס לא כן הוי ליה לומר באימת זקפין על המטה בערב שבת ועל כרחיך מיירי באבל שאינו רוצה עדיין לקבל עליו שבת ועל זה מסיק רבה בר"ה שאשכ"ח אינו יושב עליו עד שתתחד כיון שאינו מקבל עליו שבת בשעה זו לרד"י לנהוג עוד בכל דיני אבילות ולא התייר לו כ"א זקיפת המטה אבל לישב עליו אסור עד שתתחד דהיינו משעה שיהי' לו דין חשיכה בהוספת מחול על הקדש וע"ז כתבו התו' דמספקא ל' להרב אי האי מן המנחה ולמעלה הוא מנחה גדולה או מ"ק דמיקודם לכן אינו יושב עליו ורונס לומר דכיון שאין האבל יכול להקדים קבלת שבת קודם זמן מנחה קטנה דער זמן מנחה קטנה לרד"י הוא לנהוג האבילות ואף שהוא רוצה לקבל עליו קדושת שבת כמו שמבאר לעיל וא"כ הדין נותן דגם מנחה המוחזקת בצרייתא לענין זקיפת המטה ג"כ היא הכוונה מ"ק דודאי האי שיעור' לענין זקיפת המטה באבל דעלמא שאינו מקבל עליו עדיין שבת נגד אחר השיעור שאנו נותנין לאבל שרוצה לקבל עליו שבת בקדושת שבת להיות מותר בישיבת המטה ונשילת הסנדל וזה הוא הספק אס הפירוש בצרייתא בדין זקיפת המטה הוא הכוונה מנחה גדולה שאז אינו רואה סימן ברכה מאותה מלמכה או דלמא הכוונה הוא מ"ק הואיל וקודם לכן אינו יושב אש' מי שרוצה לקבל עליו קדושת שבת כנ"ל דברי הטור :

הק' שמואל סג"ל לנדא

תשובה לש"ב הרב המאה"ג המפורסם בתורה ובידאה כבוד מוה' מאיר גרונא נרו יאיר אבן יקרה מתושבי קהלתנו יצ"ו :

סא ע"ד שאלתו בשאלה שחל לפניו בקטן שמת אביו ובתוך שבעה נעשה בר מצוה אס יש לפסוק כפי המבואר בש"ע י"ד סי' שצ"ז סע"ג ג' שהוא דעת הרא"ש לפסק בקטן שהגדיל תוך שבעה דבעל ממונו האבילות אך הני"ו בסו' ש"מ ס"ק ט"ו פסק בקטן שהגיע לחינוך לרד"י לנהוג כל דיני אבילות . וכבוד מעל' מרוב זדקתו אינו רוצה להכניס ראשו בין הרים גדולים יען כי הש"ך בנקודת הכסף בסו' ש"מ חולק על הט"ז הנה אשתיק למעלתו מה שכתבתי בגליון הש"ע שלי זה בניס רבות : וזה לשוני שם בגליון בש"ע סי' שצ"ז . הרב ט"ו האריך כאן להביא רא' לפסק הש"ע שהוא דעת הרא"ש דגם בקטן שהגדיל תוך שבעה שבעל ממונו דיני אבילות ולכאורה קשה הא הט"ז לעיל סי' ש"מ ס"ק ט"ו פסק בקטן שהגיע לחינוך לרד"י לנהוג כל דיני אבילות ונראה דעכ"פ יש נפקותא דמעבסחיטך ליכא אלא כשיש להקטן אב שחייב למכור בזמנת אבל היכא דליכא אב ליתא לחינוך כלל כמ"ש המג"א סי' שצ"ג ס"ק א' ובסו' תר"ו ס"ק ב' ע"ש . ולפי' נדחה מה שהקשה הש"ך בנקודת הכסף לעיל סי' ש"מ ס"ק י"ב ח"ג

על רישא דברייתא ליכא להקשות מהא דשקלי' עפרא מקברי' דרב רמאי קלות ראש איכא בלקיחת עפר מהקבר כיון דלית צו משום איסור הנחת קבר כיון שהוא מוצבר אינו נאסר בהגלה כדמוקי במואל סס במס' סנהדרין ע"ש ושפ"טא שאין לדמות לקיחת עפר מהקבר לרעיות בהמות ולקטעת עשבים דבלקיחת העפר אינו שווה שם ונטול משט עפר הארץ לרפואה ברגע אחד מה שאינו כן בלקיחת עשבים ורעיות בהמות שוהג מנהג הפקר צבה"ק דזה הוא קלות ראש אבל מסיפא דתני ושורפס במקומס ואיט רשאי לשורפס מחוץ לצבה"ק מזה משמע דזה גופא הוא קלות ראש כשמוציא ומולך דבר מצבה"ק לחוץ וע"ז שפיר הקשה המרדכי מקברי' דרב דהוי שקל עפר לבישתא בת יומא דנהי לליכא קלות ראש בלקיח' העפר מהקבר אכתי איכא קלות ראש בהולכת העפר מצבה"ק לחוץ וע"ז מתרץ המרדכי כיון לרפואה קא עבד ליכא קלות ראש בנטילת העפר לזורך רפואה שוב ליכא קלות ראש גם בהולכת העפר לחוץ מצבה"ק דגם צמה דהולך לשורף במקומו אין זה משום כבוד המתים דהולכת דבר מחוץ לבית הקברות לא נחשב קלות ראש ועטס דשורפו במקומו הוא משום קנס הוואל וכבר נהג קלות ראש בלקיחת העשבים או משום תשדא שיאמרו שמוולך העשבים לבהמותו ק נראה לפענ"ד כוונת דברי המרדכי דליקר איסור הרעיות הבהמות ולקטעת עשבים צבה"ק אף שאין צו משום איסור הנחת קברים מכל מקום איכא איסור משום קלות ראש צבה"ק שזכו כבודן של מתים שלא לנהוג קלות ראש סמוך לקברס אף שאינו על קברס ומשם ולפי"ז ליכא ראי' כלל לדמות הפסד ממונ לרפואת הגוף וברפואת הגוף גופא ג"כ לא שמעט אס יש היתר במקוס דליכא קלות ראש ולענ"ד אס יש לורך רפואה בעשבים וימלא אותן עשבים לקטת בגינה וצדה ורריך הולאת ממונ בלקיחת העשבים או אסור ללקוט אותן עשבים מצבה"ק כיון דליכא קלות ראש ללקוט עשבים מצבה"ק ודוקא בעפר מקברי' דרב התירו הוואל ועפר אחר אינו עושה רפואה כ"א אותו עפר א"כ אין זה קלות ראש וכן מה שפסק הרמ"א בהגה סס ס' דכתב וכל זה אינו אלא משום כבוד המתים לכן אס לריך לרפואה שרי ג"כ כוונתו דהרפואה הוא דוקא מואתו קבר ולא ממוקס אחר דזהו כבוד המת אס עפר קברו מוצבר משאר עפר לרפואה ועוד אני אומר אס אין אפי כדאי לחלוק על פסק הרב תה"ד מ"מ הבו דלא לוסוף עני' וגם מורס צבה"ק ס' ש"ח אינו מיקל כ"א שאין די הקהל משגת וגם שהוא להלאת הקברות מיד העובדי כוכבים ומזלות שאס ימנשו מלרעות שס בהמות של מושל יש לחוש שיקח מהס הקברות ע"י עלילות ע"ש ברי"א ז"ל ואין לדמות דון שנשאל עליו כבוד מעל' לגדון של תה"ד דס מה שהי' עבד המושל רועה בהמות צבה"ק אין זה דבר המתקיים כי למחר יבוא עבד אחר או מושל אחר אשר לא ירעה בהמות צבה"ק וגם ברעיות בהמות אין צו בזיון המת כל כך כי אס מנהג קלות ראש לפי שעה ואין צו דריסת רבס צבה"ק פסק התה"ד שאין לריכין להוציא הוואות הרבה ע"ז אבל בנדון שאלת מעלתו לעשות דרך על הקברים שהוא דבר המתקיים לעולם דכיון שרבים מוחזקים בדרך שוב אי אפשר לנטלו וגם איכא בזיון המתים אס רבים דשים על קברים כל שעה ורגע ועיין ברשב"ס מס' ב"ב דף ק"א ע"ב צ"ב ד"ה קא מיתדשי שחלק בדרסיה שעל גבי מערות קברות מתים בהילוך לפי שעה בהעברת נושאי המטה ובין היכא שמושיבין שס המטה ומשתהין שס הרבה על הקברים ע"ש ברשב"ס וכן מה דאי' במס' ברכות דף י"ע ע"ב אמר ריב"ז מלגין הייט על גבי ארונות לקראת מלכים ע"ש הייט רק דילוג לפי שעה דרך עראי ומשום כבוד מלכים ושד זאת יש לחוש שברוב הימים יחפרו שס בדרך ויוציאו עצמות המתים להשליכס לחוץ וגם ינהגו על הקברים מנהג בזיון כיון שיעברו שס רבים יעשו שס לרכיכס ואין לך בזיון גדול מזה לכן לענ"ד לריכס להשתדל בזה ולהוציא הוואות בכדי יוכלתס אף שיכבד העול על האבור בהוצאת האלה להסיר הדרך רבים משס ואס יעלו הוואות יותר מכדי יוכלתס ואי אפשר להסיר הדרך מעל הקברים לענ"ד טוב נפשות אותן קברים למקוס המשחמר כמו שפסקין צ"ב ע"ד ריש ס' ס"ג דאס אינו משחמר בזה הקבר דיש לחוש שחא יוציאו עובדי כוכבים ומזלות או שיכנסו צו מים וכן מוצבר בהגה' אחרי צ"ב אלו מעלחין שחא יש לחוש לבזיון ולער המתים מזה לפנותו ררי שאפי' מזה הוא לפנותו ואין לך עבר ובזיון יותר מהעברת דרך רבים על הקברים אשר עוברים צו בעגלות ודוקיס על הקברים ברגלי כוסים וממורים בכל שעה וגם בעת שמתקיים הדרכיס חופרים בקרקע ומי ישיח שלא יעמיקו בתפירה ויוציאו העצמות צבזיון :

ט"ו ומוכיח מכסא הש"ע כאן דלא שייך חינוך באצילות לענ"ד ליכא ראי' כלל דכאן יידיי הש"ע בקטן שאין לו אכ לליכא חינוך כלל וכן הוא מדוקדק בלבוש הש"ע דנקט קטן שמת אציו ואמו דליכא חינוך כלל דזה לאו בר חינוך הוא כיון דלית לי' אכ ומה נקט שמת אציו ואמו אין זה המחלקת אלא הכוונה שבמיתת האס כבר הי' יתוס מאכ ונקט גם מיתת האס לרבותא שבטל ממנו כל האצילות אף אצילות של י"ב הודס ואין זה דומה לשומע שמוטה רחוקה על אציו ואמו דקיי"ל לקמן בסו' ת"ב סעי' א' דטוב על אציו ואמו שתספורת עד שיגער צו הצירו דס היה גברא צו חיובא והיה תל האצילות עליו רק שלא ידע ממיתת אציו ואמו מה שאין כן בקטן דגברא לאו בר חיובא הוא וימלא לא גרים להקטן שבעת שהי' לו להתאכל נפטר מרמת קטיות פקע מיניה חיוב אצילות לעולם : ועיין בר"א"ש בצוף פ"ק דמ"ק ובצ"י מבוחר כל זה ואס כן פסק הש"ע הוא רק בקטן שאין לו אכ דליכא מי שחך אותו ולכך פטור מאצילות אבל קטן שיש לו אכ ומת לו מת משאר קרובים ליכא נפקותא בדיון זה דעכ"פ חייב הקטן באצילות מטעם חינוך אמנם מטעם אצילות יוס ראשון דאורייתא ליכא למימר נפקותא בזה דמא"פ אי שלמו י"ג שנה בשעת קבורה הא מחויב תיכף באצילות ואי לא שלמו י"ג שנה בשעת קבורה לא שייך צו אצילות יוס הראשון עוד יש נפקותא בדיון זה אס הקטן הולך לבית הספר ללמוד תורה והגדיל תוך שבעה דג"כ לא שייך חינוך דמתוך זה אמה מצטלו מתלמוד תורה ועיין בס' דגול מרובה לאחמ"ו הגאון זצ"ל לעיל ס' ש"מ צוה שייך פסק הרא"ש ז"ל דבטל ממנו כל דין אצילות דליכא כאן חיוב על הקטן וגם מטעם חינוך ליכא צוה אבל קטן שהוא עוסק באומנת ואינו עוסק בתורה ויש לו אכ טובה אצילות משום חינוך כמ"ש הט"ז לעיל סו' ש"מ והנה כל זה בקטן בן זכר אבל בקטנה כתב המג"א בסו' שתי"ג ס"ק א' דאין האב מחויב לחך בתו והמג"א שס מציא בשס הגמ' במס' נזיר שהקשו מ"ש דבי"כ מחויב לחך בתו ע"ש ואפשר דכל המצות דמו ליה"כ עכ"ל ע"ש במג"א ואני מולאתי ראייתי בתוס' ישנים במס' יומא דף פ"ב צד"ה בן שמנה שס מפורס בתוס' דגם בשאר מצות חייב האב לחך את בתו עיין שס בתוס' דברי הטור :

הק' שמואל סג"ל לנדא :

בע"ה לרוב המאה"ג החרוף ובקי כש"ת מוה' איסרל ליסא יצו :

סב ע"ד השאלה אשר נשאל מעל' מהקל עיר א' שמושל העיר רוצה לעשות דרך רבים צבית הקברות של היהודים והדרך יעבור על הקברים צרפת אבנים ודעת מעל' להורות להקל שאין לריכין לבזבז הרבה להכביד על אנשי הקהלה ולהוציא הוואות מרובים כדי לפעול להסיב ולנטות הדרך מעל צבה"ק למקוס אחר וחילו של כבוד מעל' ממה שפסק בתרומת הדשן סו' רפ"ד במעשה שעבד שר העיר הי' רועה בהמות השררה על צבה"ק של יהודים ופסק התה"ד וכן פסק מור"ס צבה"ק בסו' ש"ח שאין לריך להוציא הוואות להכביד על הציבור לנטול ממנו המרעה מבהמות הבררה צבה"ק אהובי ידידי עיקר הדיון של תה"ד שהוציא מהמרדכי תמו' לי מהוד דהנה ראוות תה"ד שס הוא מהמרדכי צ"ב בני העיר דאי' שס ת"ר צבה"ק אין נוהגין צו קלות ראש אין מרעין צו בהמות ואין מלקטין בהן עשבים ואס ליקט שורפין במקומס : והקשה במרדכי על האי דתני שורפין במקומס מהאי דאי' בסנהדרין דף מ"ד ע"ב מקברי' דרב הוי שקלי עפרא לבישתא בת יומא ומתרץ המרדכי התס לרפואה קא עבדי אין זה קלות ראש והא דשרפו במקומו אין זה כבוד של מתים אלא קנסא או שלא יחדוהו שמוליט לבהמתו . וע"ז מדקדק הרב תה"ד מהקשה המרדכי אסיפא דברייתא דתני שורפו במקומו ולא הקשה ארישא דקאמר אין נוהגין צו קלות ראש ואין מרעין בהן בהמות וכו' משמע דעל רישא לא קשה דיש לתרץ בפשיטות לזורך רפואה שאני אבל מתני בסיפא שורפו במקומו אלא דהמירא איסורא וניכא למימר דשרי לזורך רפואה ועל זה מתרץ המרדכי לזורך רפואה ליכא קלות ראש אדרבה מוכח דעפר זה מוצבר משאר עפר ומזה הוכיח התרומת הדשן דבמקוס הלאת הגוף וכהאי גוונא אין הוכחה מתלמוד לאסור דאין זה קלות ראש וכיון דמפרש המרדכי דהאי שורפין במקומו הוא משום קנס או משום תשדא איכא למימר דגוף האיסור נמי מהאי טעמא דקנסא ותשדא הוא ותיכא שריכין להוציא הוואות גדולות איכא דוחק לציבור הוי כהללה לרפואה וקנסא לא שייך כיון שהוא צאונס ותשדא נמי לא שייך כיון דהכל יודעי' דלא נימא להו ע"כ דברי הת"ה ע"ש היטב : ואני בעניי אחר מחילת כבוד תורתו של הרב ת"ה לא ידעתי כוונת דבריו דאס אין כאן איסור איזה קנס ותשדא שייך כאן :

ועוד הרי מפורס בברייתא שס דהאיסור הוא משום מנהג קלות ראש צ"ב"ה דהא תני בברייתא צבה"ק אין נוהגין צו קלות ראש וקא מפרש ואולי אין מרעין צו בהמות ואין מלקטין בהן עשבים הרי מפורס דהכל הוא משום קלות ראש : וגהי לליכא צו משום הנחת קברי' מתים כמפורס שס במרדכי צ"ב סה"ר דאירי בקרקע עולם שלא חפרו צו ולא נאסר בהגאה אפי' אסור משום כבוד של מתים ע"כ במרדכי הרי מפורס דהאיסור הוא משום כבודן של מתים דליכא קלות ראש אס מרעין בהמות ומלקטין עשבים מבית הקברות אף שהוא מקרקע עולם : רק על מה שהולך לשורפס במקומס ולא במקוס אחר על זה מפרש המרדכי שהוא משום קנס או תשדא ועיקר הדקדוק של הרב תה"ד על דברי המרדכי לענ"ד איט דקרוק כלל דודאי

וע"ד אשר כתב מעל' שיש לעיין אס הדיימה על הקברי' מחשב דרך הכאה ומזהבין זה להנחת צל ההיכל שהי' ריב"ז יושב ודורס צנילו של היכל כיון דלאו דרך הנחתו הוא : הנה מלבד שהאקריה הוואת אינה נוגעת לדיוקוה דהא ליו צבציל איסור הנאה לחוד אסור לדרוס על הקברים ועיקר האיסור הי' צבציל בזיון המת וקלות ראש צ"ב"ה דהא לדעת המחבר צ"ד סו' שס"ד שער הקבר אף שלקחו וחזרו יש להס דין קרקע עולם ואינו נאסר בהגאה אפי' אסור לעשות צ"ב"ה אקפנדי ולנהוג צו קלות ראש לדרוס על הקברים : ועוד אני אומר דריב"ז יש דורס צנילו של היכל שפיר מתרץ הגמ' במס' פסחים דף כ"ו ע"ב שאני היכל דלתוכו עשוי והאי הנחת הלל מתחוך שלא כדרך הנחתו היינו משום דקודם שנעשה צנין כותל ההיכל לא הי' כאן צל כלל רק עש"י צנין הכותל נעשה הלל ממילא שפיר אמרינן דלתוכו עשוי ולא הוי האי הנאה כדרך הגאון : משא"כ בהגאת דריס' דגל על הקברי' לא נעשה המקוס ראי' לדריסה ע"ה הקבר ותמיד הי' הקרקע

הקרקע עומדת לדרום ולהלך ע"ג ואין לך דרך הגאה יותר מדריסה ע"ג קרקע ועתה שנקבר בו המת נאשר הקרקע לכל הגאות ואף שהקבר נעשה לנורך המת מ"מ מקום הדריסה ה"י מקודם ונאשר לכל הגאות שה"י מותר בו עד עתה ע"י קבורת המת : ומפני הטורח הקלר : דברי אהרן

הק' שמואל סג"ל לנדא :

ב"ה לכבוד הרבני המופלא ומופלג בתורה יפה דין ויפה מורה:
מדבר בשפה ברורה בש"ת מורה ריים יוסף יצ"ו דיין ומ"ץ
בק"ק פאפענהיים :

סג: ע"ד שאלתו בענין בית הקברות יש נושא אשר לא נקבר בו אדם זה יותר ממאה שנים ועתה השר ארון והשפה העיר והמחוז רוצה להרחיב בנין ארמונו והיכלו והוא צריך לאותו ב"ה היכן כי הוא סמוך להיכלו ורוצה ליתן מחיר ב"ה בקצת אחרת וקשה לבני הקהלה להתגר' עם השר הזה אשר מעולם הוא מטיב ונהג בחדש עם היהודים הדדים עם ולמיחוס מיהא בעי' שאם לא ימכור לו ה"ה מרצון ויהפוך מאוהב לאויב וכידו להרע ולהטיב עם היהודים ויקח בחוקה בלי מחיר :

תשובה י"ל דמוטב שיקח בחוקה בעל כרחם שלא ברצונם ולא שיתנו לו ברטון טוב והרי זה דומה למה ששנינו בפ"ח ממס' תרומות משנה י"א ה"י עובר ממקום למקום וככרות של תרומה בידו ואמר לו עובד כוכבים ומוזל תן אחת מהן ואטמאה ואם לאו אני טמאה את כולן ר"ל יטמא את כולן ואל ימסור לו אחת מהן ר"י אומר יניח לפניו א' מהן על הסלע : הרי שנינו במשנה זו דמוטב שיטמא את כולן מעצמו בע"כ של ישראל ואל ימסור לו אחת מהן בידים : וא"כ גם בנדון דידן מוטב שיקח השר את ה"ה מעצמו בע"כ של ישראל ואל ימסור לו ברטון : אך כיון שיש לחוש שאם לא יתנו לו ברטון ויהי' מוכרת ליקח בחוקה יספך לבבו ויכול להסתעף מזה כמה תקלות ליהודים : א"כ אין זה דומה לדין של ככרות של תחומה דשם לא יארע להם תקלה כ"א שיטמא את כולן . אמנם לעג"ד צריכין בני הקהל עם להתאמץ ולראות אם אפשר להפוך לבב השר בריבוי כסף שיבעל דעתו מזה שלא להכניס את ב"ה לתוך בנינו : ואפשר צריכין להוציא הוצאות הרבה ע"ז : האף אמנם הרב תה"ד פסק בתשובה רפ"ד בעד המושל אשר הכניס סוסים לרעות בב"ה שח"ן צריכין להוציא הוצאות הרבה למטע ממונו והוכיח קן מהמדרי במס' מגילה על מה ששני סבבדייתא דף כ"ט ע"א ב"ה אין נוהגין בו ק"ר וכו' והקשה המדרי מהאי דאיתא במס' סנהדרין דף מ"ד ע"ב מקבירי' דרב הוי שקלי עפרא לאישתא בת יומא ומתרי' המדרי לרפואה קא עבדי אין זה ק"ר ומהו הוכיח ת"ה דל שהוא להלל הגוף וכן להוציא הוצאות שהוא דוחק לציבור הוי כמו לרפואה ואין צריכין להוציא הוצאות למטע מעבד המושל לרעות בהמותיו בבה"ק יע"ש בת"ה ומדברי ה"ה נובעים דברי הרמ"א בבה"ק בסו' שס"ח סעי' א' שפסק בנדון זה אם יכולין למחות בהגאה מעוטה ואין חשש שהמושל יתגרה בהם צריכין למחות אבל בלא"ה אין צריכין למטע ע"ש ברמ"א הרי מבורא שהקהל אין מחויבין להוציא הוצאות הרבה ולכנסם בספק פן יבוא מזה תקלה להתגרות עם המושל ולפ"ו יש ללמוד להקל גם בנדון שאלת מעל' אמנם אין הגדון של ת"ה ומור"ס בבה"ק דומה נדון דידן דשם ה"י המעשה שעבד המושל ה"י מרעה סוסים בב"ה וזהו רק קלות ראש בב"ה והוא רק לפי שעה ואין בו ציון להמתים עומם בזה אין צריכין להוציא הוצאות הרבה על דבר שאינו מתקיים וגם מור"ס בבה"ק הג"ל אינו מיקל כ"א שיש לחוש שאם ימנעו מלרעות עם בהמותיו או יש לחוש שיקח מהם הקברות לכן פסק נהקל ומוטב להתיר דבר קל שהוא רק לפי שעה כדי להגלל מדבר חמור שאם יקח הא"י ה"ה מיד ישראל או ישתקע בידו ויעשו בו כל חפסם ויהטעו הקברים וגם איכא ציון המתים שאם ידרסו בו רגלי הבהמות תדיר ויעיין במס' ב"ב דף ק"א ע"ב ברשב"ס ד"ה קא מתדעי שמילק בין דריסת רגלים על הקברים לפי שעה ובין דריסת רגלים כשהואין עם הרבה ומעמה בנדון דידן שאם ימנעו ה"ה ביד המושל ויכניסו בבנין היכלו ידרסו על הקברים תדיר וגם איכא למיחש שברוב הימים יחטטו ויבואו לתפור בקרקע לנורך בנין וישליכו עצמות המתים לחוץ ואין לך ציון המתים גדול מזה ואף שזה זמן רב יותר ממאה שנה שלא נקבר שם אדם מ"מ שכח הרבה ובודאי עדיין עצמות המתים קיימים בב"ה ומעשה בכל יום שמואלים עצמות בני אדם בחפירות קרקע אשר לא נקבר שם אדם מכהה מאות שנים והוא בטבע שהעצמות נאשרים שמורים וקיימים בקברים כמה מאות שנים וכבר אמרו חו"ל מי שיש קגאה בלבו עצמותיו נרקבים שנאמר ורקב עצמות קגאה ומי שאין קגאה בלבו עצמותיו קיימים ומה שנאמר ואל עפר תשוב היינו קודם התחייה כדאי' במס' שבת במעשה דקפולאי דקפלי בחרעא דר' נחמן יע"ש דף ק"ב ע"ב בויכוח שה"ל לר"ג עם ר' אחאי בר אבוי' לכן לעג"ד מחוייבים הקהל להתאמץ פן יהפוך לב אשר למטע בננו מב"ה הזה ויתרלה להם בדבר זה :

אמנם אם אי אפשר לפעול זה ויש לחוש שיתגרס השר ויהפוך לבבו להרע להם עבור זה בודאי לא עדי איכא זווי בכדי ומי יוכל לדון עם

מי שתקיף ממונו וההכרח להניח לו הכ"ה כן ברטון טוב אך אם ק הדבר אזי ההכרח לא יגונה שצריכים עכ"פ לחפש ולתפור שם במקום שיש שם קבר להוציא העצמות הנמלאים בקברים ולהוליכם לב"ה לקבורים שם ויגה מה שאסור לפנות המתים מקבר לקבר אחר או ממקום למקום יש בו תרי טעמים א' נושא כיוול כדאי' במס' ב"ב דף ק"ה ע"א במעשה דבני ברק שאמר להם ר"ע אי אחס ראשי' לנוולו ועוד יש טעם אחר הביאו מין ה"ב ב"ר ריש"י ע"ג שם הכל בו שאין מפנין המת ממקום למקום משום שהבלבול קשה למתים שמתיראין מפניו הדין ויעיין בתשובת חות יאיר בתשובה שדפסם עם מהגאון מהר"ד פאפענהיים ז"ל ועיין בתשובת חסד לבי סו' מ"ז מ"ח מ"ט נ' שטמחו להקשות למה אמר ר"ע אי אחס ראשים לעולו ולא קאמר הטעם משום חרדת הדין ומהו רוצים להוכיח דקטון קודם שהגיע לעשרים איש בר עונשין ולא שייך גבי' חרדת הדין יע"ש ועיין מה שכתב בזה האמ"ו הגאון ז"ל ב"ב מה"ת ח"ד סו' קס"ד ולפ"ו י"ל דכיון שלא נקבר בב"ה הוה שום אדם ממך מאה שנה א"כ בודאי כבר נתעכל הבשר מאותן הקברים שם זמן רב ולא נאשר כ"א העצמות בזה ליכא משום חרדת הדין וכן כתב האמ"ו הגאון ז"ל בספרו ט"ב קמא ח"ד סו' פ"ט והוכיח מדברי הרמב"ן שהביא הטור וב"י בסו' ע"ג שבעצמות ליכא משום חרדת הדין וכן משמע בתשובת הרשב"א שהביא הרמ"א שם בסו' ע"ג ס"א בבה"ק שמוחר ליתן סיד עליו כדי לעכל הבשר מהר ולהוליכו למקום שנוה וכתב ה"א שם הטעם שכל זמן שהבשר עליו אינו נח מן הדין שנאמר אך צשרו עליו יכאב מזה משמע דאחר עיכול הבשר ליכא משום בלבול וליכא חרדת דין אמנם קשה לי דבירושלמי בספ"ב ממס' מ"ק שהביא הטור וב"י בריש סו' ע"ג מפורש דגם העצמות אין מפנין ממקום למקום וז"ל הירושלמי אין מפנין את המת ואת העצמות מקבר מכבוד למכבוד וכו' ולא ממצווה למכבוד עכ"ל הרי מפורש דאף העצמות אסור לפנות משום חרדת דין ואם אמנם ראיות האמ"ו הגאון ז"ל הנה חוקים מהא שהבי' הטור בסו' ע"ג ששאל רבינו האי על מה שמלקטין עצמות ומערבין אותן ומניחין בגומא שבמטרה וכן ב"ה ק שנתמלא ואין להם מקום עוד לקבור מתייהם חופרים בקברי ישיני ומניחים העצמות לבד השיב רבינו האי גאון דשאל כדן עושים דהא חיישי רבן לתפיסת שני מתים מזה הוכיח האמ"ו הגאון ז"ל מדכתב שהאיסור הוא שמניחים הרבה עצמות בגומא אחת מכלל דמשום פנות העצמות מקבר לקבר ליכא למיחוש דלא שייך חרדת הדין בעצמות ושלא יהי' סתירה על רבינו האי מירושלמי ל"ל לומר שיש לדחות ראיות האמ"ו הגאון ז"ל דמשום פנות העצמות מקבר לקבר ליכא קפידא בדין של רב האי גאון דכיון שנהגו כן מימים ימימה שאם נתמלא ה"ה ומצרות שמפנין העצמות כדי שיהי' מקום לקבור המתים א"כ הוי זה כאלו התנו מתחילה בשעת קבורה לפני' העצמו' אם יתמל' ה"ה והוי זה כמו שכתב מתחיל' ע"מ לפנות ואין בזה משום איסור בלבול כמו שהביא הטור והמחבר שם ולכך לא הרעיש על מנהגם זה כ"א משום דחיישי לתפיסת שתי מתים וכן מסיים שם שאם יש להם דוכתא אחריתא לקבור מתייהם על פי דוחק וטרחא ילך לשם ולא יעוול המתים והטעם בזה כמ"ש דכל זמן שיש להם דוכתא אחריתא אסור דמתחלה לא הי' דעתם לפנות העצמות אלא אם לא יהי' להם שום מקום לקבור מתייהם וכן מסיים הטור שם וכתב לפיך אסור לפנות המת או העצמות ממקומן לנורך מת אחר הרי מפורש דגם העצמות אסור לפנות גם הראי' שני' שהביא האמ"ו הגאון ז"ל מבית יוסף שהביא דברי הרמב"ן ז"ל בספר תורת האדם שכתב דמקום שנהגו לשנותם היינו אחר עיכול הבשר מכלל דקודם עיכול הבשר אי אפשר לנהוג כן משום בלבול גם מזה אין ראוי' דיש לומר דאין סוכת הרמב"ן ז"ל לומר דאחר עיכול הבשר מותר לפנות אלא כוונת הרמב"ן ליתן טעם למקום שנהגו ללקט העצמות היינו משום שנוהגין לקבור את מתייהם בלי ארון בקרקע כדי למהר עיכול הבשר דכשהמת מונח בקרקע בלי ארון אז נתעכל הבשר מהר וכן הביא אח"כ כשהגו לקבור במתמות בלי ארון כדי שיתעכל ואח"כ כותבים העצמות בלרון דרך כבוד וא"כ הוי זה כמו שהתנו מתחלה לפנות העצמות אחר עיכול הבשר וליכא איסור כיון שקבורים רק לפי שעה כל משך זמן העיכול אמנם ראיתי בס' תורת האדם שכתב הרמב"ן שם ונהגו לקבור במתמות בלי ארון כדי שיתעכל הבשר ויהטע העצמות בלרון מותר סימן יפה לו שאומרים ניעונו עצמותיו מן הדין עכ"ל מזה הוא קג"ת ראי' לאמ"ו הגאון ז"ל אבל גם מזה אין ראוי' ולאו כוונת הרמב"ן דאחר העיכול ליכא בעצמות משום איסור פניו המתים אלא כוונת הרמב"ן דלכך קוברי' במתמות בלי ארון למהר העיכול משום דזה ודאי כל זמן שהבשר קיים אינו נוח מן הדין כמ"ש אך צשרו עליו יכאב ולכך עושין תחבולה למהר עיכול הבשר אבל לעפ"כ עדיין איכא חרדת הדין בעצמות אם מפנין העצמות ממקום למקום רק ההיתר במקום שנהגו הוא משום דנחט מתחילה לקבר כדי לפנותו כמ"ש לעיל עוד נראה לי לומר דאף אם יתבטל להך סברא דאחר עיכול הבשר שוב ליכא חרדת הדין ופסק הדין לגמרי מ"מ טעם הירושלמי שאוסר אף פניו העצמות הוא משום כיוול וס"ל להירושלמי דגם בעצמות בלי בשר ג"כ שייך כיוול כשרואין גויות האדם מפורק בלי לבוש עור ובשר ובפרט לפ"מ שכתב האמ"ו הגאון ז"ל ב"ב מה"ת ח"ד סו' קס"ד שהכיוול להתיים כשרואין סוף האדם שנאשרו רק עצמות ע"ש ואף שהכל בו שהביא ה"ב בסו' ע"ג כתב לפרש טעם הירושלמי שאין מפנין המתים משום

חרדת

רדת הדיון כ"ל למפרש כן על איסור פירות המתים בערס שנתעכל הצפר
 צוה יש תרי עמיס א' משום ניוול כמו שאמר ר"ע
 במס' ז"ב ועוד טעם משום חרדת הדיון כמו
 שאמר במנחם הכהן להחיל במעשה דבעלת אוז למה הרבותני לעלות ואי'
 גמס' תגיגה דף ד' ע"ב דהויל שמואל וההי' למשה בהדי' אמר לי' דלמא
 ה"ו לדינא מתבטל קיס בהדאי וכו' ע"ש הרי דקודם עיכול הצפר איכא
 הרי עמיס הד משום ניוול ואידך משום חרדת הדיון אבל אחר העיכול אס לא
 לשאר רב עלמות אף דליכא משום חרדת הדיון מ"מ אסור לפנות העלמות
 משום ניוול ופ"ו יש ליישב למה נקט ר"ע במס' ז"ב במעשה דבני ברק
 העטם משום דאינן רשאין לניולו ונה נקט העטם משום חרדת הדיון דטפי
 מסהדר לי' לר"ע לנקוט טעם מספיק דגם במקום דליכא חרדת הדיון עכ"פ
 איכא משום ניוול היוגה מזה דבירושלמי ובעור וצ"י כה"י שם"ג מפורש דגם
 בעלמות אסור לפנות ממקום למקום אמנם אג"כ אין לאסור בגדון דידן
 ודרכה מנהג וחיוז הי' לפנות העלמות קודם שמוחק בו אחר כמו שהביא
 הב"י וע"ע צ"י שם"ג שאם אינו משתמר בזה הקצר שיה לחוש שיוצאו
 מזה לפנות למקום אחר והרי בגדון דידן אס ישחקק הב"ה בק ברשות אחרי'
 איכא לניחוש שיוצאו העלמות או ינהגו בו מנהג ציוון אשר לפי ניומי
 האומות אין בו קפידא : סיומא דהך פסקא שאם אי אפשר לרלות השר
 להניח הב"ה ביד ישראל ויש לחוש לאיבה וריכין להניח לו הב"ה אפי' אזי
 יראו עכ"פ לפנות הקבוצים עד מקום שידם יגיעת ויקברו העלמות' מכל
 קבר וקבר בפני עצמו צ"ב"ה החדש ויזכרו שלא לקבור עלמות משני מתים
 דקבר אחד כמו שפסק הטור בשם רבינו האי גאון : ותו אין הוון עמדי
 להאריך כ"ד הד"ש

הק' שמואל סג"ל לנדא :

כד שאלה איש יהודי א' נמלא צ"ק צו דין בשבולת הגנה מת
 ונראה שבעצם זה כמה שבועות ולא יכיר בו שום לורת
 פנים כי נרקב ונתעכל הצפר מעליו כי ה' מונח תחת הקרח כל זמן
 שנקרבו המים ומתוך הכבדים והפלים וכתבים שמתלא' באמתחתו נראה שא"ס
 הזה הוא מתבטל קבלתו אשר ילא מלאן זה חלי שנה ועוז את אשתו ובניו
 הקטנים והאשה אמרה שה' לבעלה סימנים בגופו והנה לא נודע עדיין אס
 אוקן אגשים שמתעסקו בקבורת מת הכל הביעו באצביו לראות אס יש לו
 סימן ואס כן הוא הדבר שלא הביעו אחרי הסימנים שבגופו יש כאן האלה
 גדולה אס מותר לפתוח את קברו ולראות אחרי סימנים האלה כדי להסיר
 חבלי העיגון מהאשה העלובה האלה : וזה שכתב לי הרב מוה' אל ע"ר
 פ' ע"ק על ש בענין הזה וזה לשונו :

**ה"י אדר באדר יחי' ולא יבא לירי נסיון בן ציון המצוין במדע
 והרעיון בממשיב הגיון כבוד וכו' מוה' שמואל סג"ל
 לנדא נרו יאיר :**

הנה לפי דברי השמש יש להאשה סימן מובהק בחתם האצבעות ידיו ובחמת
 האצבעות רגליו נרלעג"ד שמוחר לפתוח הקבר לראות באימנים אלה
 הרי אפילו לקוחות יסולין לומר אכן זוהי יבין לי' לינוול ולינוול ור"ע לא
 דחו כ"א חרל ועוד קאמר חרל אי אסר רשאין לניולו ועוד סימנים עשוין
 להשתנות כמבואר במס' ז"ב דף ק"ד ע"ב עיי"ש הנה באשה הזאת שלא
 תהי' עבונה כל ימי' תוכל לומר מה לי בניוולו וסימנים אלו אינם משתנים
 לעולם וגם צ"ע י"ד וח"מ לא העתיקו הדברים כ"א משום ד"מ אין לפתוח
 אצל משום דבר גדול כזה כמה שקדו חממים וחששו משום תקנות עבונות
 נרלעג"ד להקל ונפרט שזה גס לכבודו שבניו יתאבלו ויאמרו קדיש . אבל
 הלינה לי להורות אס לא בהסכמת יודי הרב הגאון נרו כי זה דבר חדש
 אשר לא שערו הראשונים : ידיו הרש"ת

אלעזר פלעקלש

תשובה לרוב מהרא"פ הנ"ל

כה ר"א ודאי מה שאמר ר"ע שני עמיס שלא לבדוק אחר משום שאי אסר
 רשאים לניולו ועוד דסימני' עשוין להשתנות' אין לשפוט דוקא משום צ'
 עמיס אשר ר"ע במעשה דבני ברק לפתוח הקבר אצל משום ניוול לחוד
 הוי שרי זה א"א לומר שיה' דוקא צ' העמיס למודיסיחד דודאי ר"ע חרל
 ועוד קאמר וכן מוכח תשוב' דצ"ב דף ק"ד ע"ב לפי מה דסבר מתחלה
 דר"י פירך לר"ל תהא מעשה דבני ברק דבני מעשה בלו לפני ר"ע ומפרשי'
 דר"ע השיב להם ח"א משום שאי אסר רשאין לניולו ועוד כי תימרו זוהי
 שקיל לינוול ולינוול סימנים עשוין להשתנות הרי מוכח דגם מפני עעסאחד
 נמי לא הניח ר"ע לבדוקו והנה הטור בח"מ סימן רל"ה מביא העטם שאין
 שומעין לקרובים שאין צטענתם ממש לומר דמחא קטן הי' באותה שעה
 דחוקה שאין העדים חותמים על השער א"כ נעשה בגדול וכתב מרן הב"י
 שם אף שהרמב"ם מביא ג' טעמים ורבינו הטור לא חש לכתוב אלא
 האחרונה ע"ש צ"י ועוד איכא עוד טעסדלא הזכיר ר"ע צבני ברק לאסור
 לפתוח הקבר משום חרדת הדיון וכתב חות יחיר מביא בשם הגאון מהר"ר
 אפפענהיים : ובתשובת הבס צ"י סי' מ"ח מ"ח מ"ט כ' עמדו להקשות למה
 אמר ר"ע אי אסר רשאין לניולו ולא אמר גס טעם חרדת הדיון ומה האכחו

דקודם עשרים שנה ליכא חרדת הדיון ובמעשה דבני ברק זה המוכר שמת
 לא הביע עדיין לעשרים שנה ולכך לא הזכיר ר"ע חרדת הדיון כלל ולפ"ו מה
 דקאמר שם בצבוגי' דצ"ב דלקוחות מני אמרי אכן זוהי יבין לי' לינוול
 ולינוול היינו שלא הי' שייך שם חרדת הדיון אבל במקום דאיכא גס חרדת
 הדיון אפשר דאינן רשאין להקוחות למועבד צ"י תרתי לניול וחרדת הדיון
 צבביל הפסדס ואף שא"מ"ו הגאון ז"ל צ"ב מוה"ת ח"ד כ"י קס"ד דוחה
 דברי הח"א ומוסיק דגם קודם עשרים שנה הוא צר עושין . ע"ש עכ"פ יש
 עוד טעם לאסור לפתוח הקבר והשקל' וטרי' שם בצבוגי' אחי להוכיח
 מדברי ר"ע שאמר אי אסר רשאין לניולו וטענה זו לא שייך נגד הקוחות
 דמני אמרי אכן זוהי יבין לינוול ולינוול ובגוף הדבר מה שמדמה מעל"כ"ד
 ללקוחות שהאשה ג"כ מני אמרה מה לי בניוולו ולינוול ולינוול וסימנין אלו
 אינן עשוין להשתנות לדעתי אין צוה ממש דלמנו האשה בעלמה תפתח הקבר
 לראות בסומני גופו הלא אגשים אחרים צריכין לעשות זה ומה איכפת
 להאגשים האחרים בתקנת האשה ואין אומרים לאדם חמא צבביל שיזכה
 חביך וגם במס' ז"ב במעשה דבני ברק הקוחות עלמס היו רוצים לפתוח
 הקבר צבביל עלמס שלא יפכירו .

ומה שכתב מעל' שהוא לכבוד המת שבניו יתאבלו עליו ויאמרו קדיש אס
 ע"י פתיחת הקבר יתברר ע"י סימנים שזה המת הוא אביהם
 ימחול ועיין צ"י סי' שם"ג ובש"ד שם ס"ק צ' מבוואר דדוק צבביל
 כבוד לקברו במקום אבותיו או מנולה לארץ לא"י מפנין מקבר לקבר אבל
 לא משום כבוד אחר :

ומה שכתב מעל' דדוקא משום ד"מ חייש ר"ע שלא לניולו אצל משום
 תקנת עבונה עדיף עפי לא ידעתי לחלק בזה להתיר איסור צבביל
 תקנת עבונה ובר מן דין חלי אומר שגם בגדון זה שכבר נקבר כמה שבועות
 שייך לומר סימנים עשוין להשתנות ואפשר שכבר נתעכל ונפרדו האיברים
 וא"א לבחון אס האצבעות היו קלרים או ארוכים ביותר לכן לדעתי אין
 להתיר לפתוח הקבר לראות אס יש בו סימנים בגופו : דברי יודיו :

הק' שמואל סג"ל לנדא :

וע"ז חזר הרב מהרא"פ וכתב לי וזה לשונו :

בעוב ילן ולבוקר רינה לכבוד אהו' יודי וכו' מהו' **שמואל** כ"י :

סו לא נעלם מני כל הכל כאשר יראה ר"מ הגאון כ"י בחבורי הקטן
 תשובה מהאשה חלק ג' בגליון ש"ע סי' ש"ב ס"א ובסו' שם"ג
 גליון ס"ב : יען גס שם זאת אומרת מה לי בחרתו . אבל בלא"ה הדרי
 צ"י : כי שם יודעין צ"ד יראה המת אלא שנסתפקו אס הוא קטן אצל צ"ד
 שחא הוא אחר והגיוול בחתם ודאי אין להתיר : וגם דברי מעל' נכונים וכי
 אומרים לאדם חמא וכו' יודיו :

אלעזר פלעקלש

מה שהשבתי שנית לרוב מהרא"פ הנ"ל :

הנה יודי עסקי בזה הענין נתעוררתי על דברי מרן הב"י שם צ"ח
 סי' רנ"ה וגם על דברי מור"ם שם סע"ו י"ג בהגה' דכתב שלשה
 טעמים שאין שומעין להקרובים המעוררים וכו' אומרים שהמוכר קטן הירוצים
 לבדוקו אחר מיתתו שלא ימלאו בו סימנים ואין שומעין להם משום ג'
 טעמים : אי' דאין עדים חותמין על השער א"כ יודעים שהמוכר נעשה
 גדול : ועוד דסימנין עשוין להשתנות . ועוד שאין מניולין את המת ע"כ
 דברי מור"ם בהגה' ונמאך בזה אחר דברי הב"י שמישצ דברי הטור שמיביא
 רק העטם דחוקה שאין עדים חותמין א"כ יודעים שנעשה גדול והשמיט
 הגך הרי עמיס שאמר ר"ע במעשה דבני ברק אי' שאין אסר רשאין לניולו
 ועוד סימנין עשוין להשתנות וכתב הב"י כיון שיש עוד טענה נגד הקרובים
 שהזכיר שם במס' ז"ב דף ק"ה ע"א שאין עדים חותמין א"כ נעשה גדול
 והרמב"ם בהלכות מכירה כתב שלשה טענות לא חש רבינו הטור לכתוב אלא
 האחרונה עכ"ל הב"י ואחר המחילה נגד כבוד רבינו מרן הב"י והרמ"א
 ז"ל נראה שלא דקדקו בלשון הרמב"ם ז"ל והרמב"ם לא קא חשיב ג' טענות
 כלל . וז"ל הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ט מהל' מכירה הל' א' מי שמכר צ"ן
 בנכסי אביו צ"ן בנכסיו ומת וצ"ו קרוביו וערערו שהי' קטן בשעת המכר
 ובקשו לבדוקו אין שומעין להם לניולו ועוד שהסימנין משתנין במיתה וחוקה
 היא שאין עדים חותמין על השער א"כ ידעו בודאי שהמוכר גדול עכ"ל הרמב"ם
 ז"ל והנה אס כוונת הרמב"ם הוא כמו שכתב מרן הב"י שהרמב"ם קא חשיב
 שלשה טעמים קשה למה כלל והרמב"ם סהך טעם צ' שהסימנין משתנין במיתה
 עס כך חוקה שאין עדים חותמין על השער א"כ יודעים שהמוכר גדול
 ולמה לא כתב רבינו הגדול רווח צ"ן הדברים לכתוב ועוד שאין עדים חותמין
 על השער א"כ יודעים שהמוכר גדול דלמנו שחילק צ"ן טעם ראשון לנעם
 שני לכתוב ועוד ה"ל לחלק צ"ן טעם צ' לנעם ג' לכתוב ועוד . אמנם
 דברי רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל הנה מדויקים ונכונים ע"פ סוגיית הש"ס
 שם במס' ז"ב דף ק"ה ע"א ולפי המסקנא שם אין כאן אלא צ' טעמים
 שהזכיר ר"ע : אבל הטענה שאין עדים חותמין א"כ יודעים שהמוכר גדול
 אינו

שנעשה אשה אחת אלמנה אשר לה בנים מצעלה הרה לזנונים אחר מיתת בעלה ואומרת שנאחזי בעלה נתעברה . והוא מורה לדבריה שצד עליה וממנו היא הרה ואח"כ הלך ונשא אותה בחופה וקידושין במקום שלא ידעו שהיא אשת אחיו האכזריים זה בזה : ושאל כבוד מעלי יען שלא דימו מעלמא חס להחזיק הולד הזה לממזר ודאי כפי הכרעת הב"ש בס"ד ס"ק מ"ב :

הנה יש לעיין בזה ולכאורה אין דברי הב"ש מוכרחים דהא בנ"י בס"פ אלמנה מביא דאפי' בעילגש חיישין שמה זינתה גם עם אחר וכן המרדכי בפ"ב ממש' יצמות כתב דלדעת מרמב"ם דחושש שמה זינתה גם עם אחרים לריבין לאוקמי המתני' במס' יצמות דאם יש לו בן מ"מ פטר את אשת אביו מן היבום דמייירי שהיו חבוסים בבית האסורין ע"ש במרדכי ולמה לא ניתח ל' להמרדכי לאוקמי מתני' במיוחדת לו והוא והיא מודים א"ו דס"ל להמרדכי דאפי' בכה"ג חוששין שמה זינתה גם עם אחר : אך כוונת הב"ש דאי מייירי הרמ"א בהוא והיא מודים וכיון בזה לדעת הב"י והמרדכי לא הי' לרמ"א לסתום וה"ל לכתוב בלשון י"א דהא בס"י קג"ו סעי' ט' בהגה' מביא י"א דבמיוחדת לו פטר מהיבום : אך לענ"ד ל"ג בזה דהנה הטור בס"י קג"ו כתב בשם אביו הר"א שבתשובה דאף להרמב"ם דחייש שמה זינתה גם עם אחרים מורה במיוחדת לו . והנה יש לתקור איהו מקרי מיוחדת לו : אם לריבא דוקא להיות בביתו והוא דר עמה והיא לו לפי ילגש . וכן משמע לשון הטור : דהר"א שבתשובה מייירי שהיתה בביתו אונס מלשון הרמ"א בס"י קג"ו סעי' ט' בהגה' משמע שכתב וי"א אפי' בזונה אחרת המיוחדת לו משאן זה משמע שהיתה מיוחדת לו כזונה בעלמא שהי' רגיל אללה ולא דיימי מעלמא : ונחוי אן חס יש לברר ספק זה :

והנה בפלוגתא שבין הרמב"ם והר"א שבתשובה והרשב"א בתשובה כתב ה"ה בפ"ג מהל' יבום דלהרמב"ם אפי' לא דיימי מעלמא והוא והיא מודים שמתנו נתעברה אין נאמנים דחיישין כסם שזינתה עם זה כך זינתה עם אחר ולהר"א שבתשובה ס' פ"ב ולהרשב"א בתשובה ס' תר"ו לא חיישין שזינתה עם אחר אפי' באיסור דאורייתא ועיין בפ"ג ס' ד' ס"ק ל"טו ס"ק מ' ובס"י קג"ו ס"ק ט' : והב"ש בס"י קג"ו כתב בשם הב"י דאפי' במיוחדת לו חיישין שיינתה עם אחר עיי"ש . ולדידי קשה לי דהרי במס' קידושין דף ע"ח ע"ב מפרש בגמ' דמה דתני במתני' שם ואפי' בשניהם מודים דלא מציעי' קאמר לא מציעי' איהו דלא קים לי' אלא אפי' איהו דקיס לה לא מהימנא עיי"ש בגמרא והנה רש"י ז"ל מפרש שם ברישא דמתניתין האומר בני זה ממזר שגולד לי מחייבי כריתות ובסיפא אפי' בשניהם מודים מפרש רש"י אב' ואם אומרים על העובר שבמעי' ממזר הוא שאינו מן הבעל אלא מאיש אחר עכ"ל עיי"ש והנה זה פשוט דברישא אין לפרש בני זה ממזר כמו בסופא שאומר שאשתו זנתה ומה שקורא אותו בני היינו שלבבי אינשא הוא מוחזק לבנו ואמר בני זה שידוע לעלמא בשם בני הוא ממזר ואינו ממני דממ"נ חס אומר שגם הוא בן עלי' אך יודע להחזיק זה לממזר ודאי דהא אינו אלא ספק חס נתעברה ממנו או מאחר וע"כ ל"ל שאמר שידוע בעצמו שהוא לא קרב אל אשתו זמן רב דבדואי מאחר נתעברה בזנות א"כ אך קאמר בגמ' אריש' איהו דלא קים לי' הא בודאי קים לי' שגא בן עלי' ולכך נר"ד רש"י לפרש ברישא שאומר שבנו ממזר שגולד לי מחייבי כריתות והיינו שבא עלי' דרך זנות ושפיר לא קים לי' דשמא זינתה גם עם אחר הכשר לה ונתעברה מאחר ואין לפרש שאמר שידוע לו שאשתו ערוה עליו מחייבי כריתות זה אי אפשר לומר כמו שיבאר לקמן בדבריו ובסיפא נר"ד רש"י לפרש האומר שאשתו זינתה ואינו מן הבעל נראה לי להוכיח דסיפא דמתני' ע"כ מייירי בזה ונקדים לזה מה שפסק הרמב"ם בפט"ו מהל' א"ב הל' ט"ו והל' י"ז שהביא ב' אופנים א' שאמר שבני הוא ממזר ועוד אוקף שאומר על עובר שבמעי' אשתו שאינו ממנו והטור והש"ע בס"י ד' סעי' כ"ט כתבו דהאב נאמן לומר על בנו שהוא ממזר שאומר על העובר שאינו ממנו שאשתו זינתה והקשה הבאון פני יואשע למה השמיטו דרך השני שאמר שבנו גולד לי מחייבי כריתות ע"ש בפ"י שמדחיק עלתו בזה ולדידי קשה איפכא דמנ"ל לומר דאם אומר על העובר שילדה אשתו שאינו ממנו שהי' נאמן הא גם לר"י לא מניט שהאמינתו התורה לעשות לעובר ממזר אלא אם אומר על בנו שהוא ממזר והא ראי' דאם יש לבן בנים אינו נאמן לעשות לממזרים דעל בנו האמינתו התורה ולא על בן בן כמו דליתא במס' יצמות דף מ"ז ע"א דאמר ר"י נאמן אדם על בנו קטן ואינו נאמן על בנו גדול ומפרש ר"ח ארי"ב ב"א לא קטן קטן ממש ולא גדול גדול ממש אלא קטן קטן לו בנים זה גדול וק פסק הרמב"ם בפט"ו מהל' א"ב הל' ט"ו ובש"ע ס' ד' סעי' לנ"ד ומעתה חס הוא אומר שאינו בנו למה יסי' לו נאמנות דהא דוקא חס אומר שהוא בנו האמינתו התורה ולא חס אומר שאינו בנו ועיין בתוס' במס' יצמות דף מ"ז ע"א דר"ה כד"ה כד נאמן שכתבו דמה שנאמן לאמר על א' מבניו שהוא ממזר היינו דוקא כשאומר על בנו קטן שהוא בכור אחר בזה האמינתו התורה לומר שהוא הבכור עיי"ז ממילא עושה לבנו י"ג ח"ג הגדול ממזר אב"ל בלח"ה

אינו נאמנים ואינו כדאי לרחות דברי הקרוצים ולמחות בזה לבדוק את המת ולברר שאין לו סימנים דמה בכך שיש כאן חזקה שאין העדים חותמין א"כ יודעים שהוא גדול הלא הקרוצים נאמנים שיש בידם לברר ע"י הבדיקה שאין לו סימנים והעדים ילאו מחזקתן והתמו חף שלא ידעו אם הוא גדול ולא יעלה על הדעת ללל שהאחדם נועם כ"ד שיש בידו לברר דבר נגד חזקת העדים התומים על השטר שלא יזקקו הב"ד לחקור חס יש ממש בצירור זה להוציא דין לאמתו ולפ"ז אי לאו שני העומים שהוכיר ר"ע לבני ברק דהיינו א' שאין רשאי לנלוול ועוד דליכא צירור בצדיקה זו כיון שסימנין משתנין במיתה היו מניחין הקרוצים לפחות הקבר ולברר חס יש לו סימנין או לאו ומה בנר"ד הב"ש שם במכנהא להך טעמא דאין עדים חותמין וכו' היינו לש"מ דאפי' שם דר"י כבר ראי' בקיום השטר ומורה בשטר שכתב א"כ לקיימו והיו בעל השטר מוחזק והקרוצים רואים להוציא מיד הלוקח ולברר ע"י בדיקה שהי' קטן בשעת המכירה ומקשה ר"י לר"ל דכבר ראי' בעדים ויד בעל השטר על התפתוה והוא וקוי נכסים בחזקת המוכר והלוקח הוא המוציא א"כ היכא משתתח לה להאי מעשה דבני ברק שהיו הלוקחות מוחזקים ובני המשפחה היו לריכס לראי' שהי' המוכר קטן ארבעה אי אחרת דמורה בשטר שכתבו נר"ד לקיימו הנכסים בחזקת בני המשפחה קיימו ועל הלוקחות להביא דאי להוציא הנכסים מחזקת בני המשפחה וע"ז מתר דיש לקים דאף בעלמא הבעל השטר הוא המוציא אפי' במעשה דבני ברק דייקנין ללקוחות דין מוחזקין הואיל וערעור דבני משפחה לא היו ערעור וחזקה דאין עדים חותמין על השטר א"כ נעשה בגדול מסייע להלקוחות ולכך על הבני משפחה להביא ראי' והיו חוצים לברר ע"י בדיקה שאין להמוכר סימני גדלות וע"ז השיב ר"ע שאין רשאי לנלוול ועוד שאין תועלת בצדיקה זו שאף שלא ימלא צמת סימנים אפי' אין זה צירור הואיל וסימנין עשויין להשתנות וא"כ אפי' חס לא תמלאו סימנים איכא למימר שנשרו לאחר מיתה ועיין בתוס' שם במס' ב"ב דף ק"ד ע"ב ד"ה בחזקת לקוחי' הוי קיימי וכיון שנשאר הדבר בספק אוקמינן נכסים בחזקת הלוקחות מטעם חזקה שאין העדים חותמין א"כ נעשה גדול ולפ"ז כיון דאין קי"ל ראי' בעדים ועל בעל השטר להביא ראי' והיכא שלא נתברר מעמדין הנכסים בחזקת היורשין כמו שפסק הרמב"ם בפ"ט מהל' זכ"ו ומתנה הל' כ"ב וכן פסקין בש"ע ח"מ ס' ס' רנ"א ועיין במס' כתובות דף כ' ע"א בנכסים דבר שטי' דאמרינן אוקי תרי לבהדי תרי ואוקמי ממונא בחזקת בר שטיא ועיין בב"י ח"מ ס"ס רל"ה אות כ"ב א"כ בהאי מעשה דבני משפחה טוענין דקטן הי' המוכ' על הלוקח להביא ראי' א"כ מה שסימנין עשויין להשתנות אינו מוגרע כח בני משפחה דהא הנכסים בחזקתן וא"כ מה בכך שסימנין עשויין להשתנות בשעת מיתה אכתי הוי ספק ואין מוציאין מיד היורשין וע"כ לריבין להך סברה דחזקה שאין עדים חותמין א"כ נעשה גדול ומעתה הן הן דברי הרמב"ם ז"ל בפכ"ט מהל' מכירה הל' י"ז מי שמכר נכסים ומת ובאו קרוצין וערערו שהי' קטן בשעת המכר ובקשו לבדוק אין שומעין להם לנלוול ועוד שהסימנין משתנין במיתה וחזקה שאין עדים חותמין א"כ יודעין שהוא גדול והוה טעם אחר דלא מתקיים הטעם דסימנין משתנין במיתה חס לא צירוף החזקה דאין עדים חותמין א"כ יודעין שהוא גדול כנ"ל ומעתה דאין עדים חותמין על השטר א"כ נעשה גדול לטעם שלישי והאמת אינו כן דהך סימנין עשויין להשתנות עם הך חזקה דאין עדים חותמין וכו' נאמדים יחד ואין להפריד ביניהם דאי לאו הא לא קיימא הא כמבואר עכ"פ ילא לנו מדבריהם דהטור לא חס להביא כל העומים ובהך טעמא סגי ולא אמרינן שריכס להיות כל העומים יחדיו א"כ ממילא בני"ד חף אי לא שייך טעמא דסימנין עשויין להשתנות מ"מ אין להתיר לאחר לפתוח הקבר משום ניוול וחף שהאשה יכולה לומר מה לי בניוול מ"מ מי ישמע לה ואין אומרינן לאדם חטא בשביל שתוכה האשה היא ועוד הא עדיין הוא ספק חס זה הוא בעל האשה זו ושמה הוא איש אחר :

הך שמואל סג"ל לנרא :

בע"היום ד' ר"ח תמוז תקע"ו לפ"ק :

כהן שרעתו יפה: כסולת מנופה : ה"ה א"נ ירד"י רב המאור"ג החריף ובקי כש"ת מוה' פלקה הברזני העומד לשרת בקודש בגליל פילון וקלאמור' יע"א :

סו מכתבו הגעיס הגיעני ומפני טרדות רבות העמוסים עלי בלוק העמים הללו לא הי' הפנאי להשיב עד עתה . ואף כי עדיין לא ניתן השב לרוחי מפני עניינים שונים : בצורך שעה בעסקי הליבור הש"י . אחרתי שלא לעכב התשובה עוד : ופניתי מכל עסקי להשיב מפני הכבוד : ע"ד שאלתו שאלת חכם חני תשובה במעשה מכושר

בלח"ה אינו נאמן לומר על מי שהוחזק לבטן שאינו בנו להחזיקו למחזור ועיין בתו' במס' צ"ב דף קכ"ו ע"ג ד"ה כד וכו' אמנם ראיתי בריב"ש בתשובה סי' מ"א דקט"ג ב"כ בדעת ה"א הכ"ל דמה שנאמן לומר על וולד הנולד לו מאשתו שהוא ממזר כשאומר על הקטן שהוא בכור אבל בתשוב' האחר' בסו"מ"ב משמע דכלל גוונא נאמן לומר שבטן שילדה לו אשתו שהוא ממזר ע"ש ועיין בתשובת הוט הכני סי' ה"י שטמך על דברי הריב"ש בתשובה הכ"ל אך כל דברי הריב"ש בתשובה סו"ב צ"ל לענין ירושה ודבריהם שבממון אבל לענין אסורה לעשותו לממזר אינו מבואר שם אם נאמן האב לומר על בן שילדה לו אשתו שהוא ממזר אך הבעל הלכות גדולות כתב צדוק הלכות עריות האומר זה בני ממזר אינו נאמן דאף אי נמי קי"ל כר"י דאמר נאמן הני מיילי דאמר על חניוק בן הבנים בכור הוא כיון דאמר על הזוטר מגדול דהאי בכור מגו דהימני' והנחמא על בכור דכתיב יכיר ואמרין יכירו לאחרים ממילא הוי הגדול ממזר ובמקום שאין בכור לא מהימן דרוב בשילות אחר הבעל עכ"ל הבה"ב ע"ש וז"ע על התוס' במס' יבמות שכתבו כן בשם הרי"מ מריש ולא הביאו זה בשם הבה"ב הרי"מ מריש דגם לר"י אינו נאמן לומר על בן שילדה לו אשתו שהוא ממזר ואינו נאמן לומר באשתו נתעברה מאיש אחר בזנות: ומלאתי וראיתי צבלטי הגבורים הנדפסים בגליון הרי"ף שם במס' קדושין שביא לשון רי"ף שכתב על הא דקיי"ל דהאב נאמן לומר בני זה ממזר כתב הרי"ף ואף שהאמינותו תורה לאב אלא כשהוא אומר שהוא בנו אלא שגולד צפסול שאמו הייתה אסורה עליו באיסור אחר ושמה לא היכר בה עד עתה אבל אם הוא אומר שאשתו זינתה תחתיו ומאחר נתעברה ואין זה בן אינו נאמן עליו שכל בני האמינותו תורה ולא על שאינו בנו והואיל והוא בחזקת כשרות לא כל כמיניה לפיכך עכ"ל הגלטי גבורים צ"ל ע"ש הרי"ף ד"ה כבד לומר דמה דאמר ר"י שנאמן אדם לומר על בן שהוא ממזר היינו שאומר שהוא בנו רק שגולד לו מחייבי כריתות אבל לא כשאומר שאינו ממנו ואשתו זינתה תחתיו: אך לבי דברי הכ"ל י"ל דהרמב"ם וטור וש"ע למדו מהך סוגי' דקידושין דקאמ' לא מיבעי' ריש' משום דאיהו לא קיס לוי אלא גם צסיפא דשניהם מורים איהו דקיס לה ולא מצעי' היכא דאית לוי חזקת כשרות פירש' כגון רישא דכבר ינא לאויר עולם אלא אפי' עובר דלית לוי חזקת כשרות לא מהימנא וס"ל להרמב"ם ונהטור וש"ע דאסביבת המזומת הוא צסיפא דשניהם נגודים שאומרים שאסורים זה לזה באיסור ערוה כמו ברישא דמתניתין בזה לא שייך חזקת כשרות של הבן כלל דאיהו חזקה יש לו שאינו מחייבי כריתות רק שהחזקת כשרות הוא חזקה דאית' מנח רובא: דרובא דעלמא שאין ממזרים וכו' חזקה מנח אב ואם שאין מחייבי כריתות זה לזה: א"כ הך חזקה אינה מנח חזקת הגוף של הולד אלא מנח חזקת האב והאם שאינם אסורים זה לזה ומאי חילוק יש בין אם כבר נולד לבין עובר שבמעו' הא גם בעובר שייך חזקת האב והאם כשהם כשרים זה לזה דבשלמא כשבטן מנח חזקת הולד עלמנו בזה יש לחלק ולומר דקודם שינא לאויר העולם לא שייך עליו חזקת עלמנו אבל אם החזקה היא מנח האב והאם בזה ליכא כבדא להלך בין אם כבר נולד או לא: לכן על כרחך מיירי הסיפא שניהם מורים שאין הולד ממנו והיא זינתה בזה שפיר שייך לחלק בין מיטוק שכבר נולד לעובר שבמעו' דכשכבר נולד יש לו חזקת הגוף חזקה לעלמו דכל שהאיש ואשה דרים יחד בחובה וקידושין הולדות אבר נולדים להם הם בחזקת בניהם: והוא חזקה להולד עלמנו חזקת עלמנו משעה שינא לאויר העולם שהוא בנו משא"כ קודם שגולד לא שייך עליו חזקת עלמנו כיון שערין לא ינא לאויר העולם ולכך שפיר פסקו הרמב"ם והטור דכשאמר שהולד אינו ממנו ג"כ נאמן כיון דלפי ריהטא דסוגיא במס' קידושין סיפא דמתני' מיירי בהכי וקיי"ל כר"י דפליג גם צסיפא ונאמן לומר שזה אינו בנו. עכ"פ היונא לנו מזה: דיותר יש כבדא לומר דמה דאב נאמן לומר לבטן שהוא ממזר היינו דוקא כשאומר שהוא בנו רק שגולד לו מחייבי כריתות אבל לא כשאומר שאינו בנו כמו שבכור הרי"ף וז"ל לא קשה מידי קוש' הפ"י על הטור והש"ע שהשמיטו הך אופן השני ד"ל דכיון שפסקו כשאומר שאינו בנו נאמן לעשותו ממזר שוב אינן צריכין להביא הך כשאומר שגולד לו מחייבי כריתות דזה ידענו מנח ק"ו דמה אם אומר שאינו בנו והוא ממזר נאמן מכ"ש כשאומר שהוא בנו והוא ממזר כפיטא דנאמן: ובזה יש להבין עומק כוונת רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל בפרק ט"ו מהלכות איסורי ביאה הלכה ט"ו וזה לשון אב"ד האב שהוחזק בזה בנו ואומר בני זה ממזר הוא. נאמן. ובהלכה ט"ו כתב וז"ל אם הייתה איש' משוברת (משמע דהיינו בעובר שבמעו' דוקא) נאמן לומר זה אינו בני וממזר הוא: עכ"ל: ולכאורה קשה למה פסק בה"ל ע"ו כשאומר בני זה ממזר דמשמע דמיירי בבטן שכבר נולד דהא כתב האב שהוחזק שזה בנו ואמר בני זה ממזר הוא. נאמן. ובה"ל שאתרי' כתב דדוקא בעובר שבמעו' נאמן: ה"ו הוא הדבר אשר דברתי דכשאומר על בן שהוא ממזר שדאי בנו הוא אלא שגולד לו מח"כ בזה אין לחלק בין עובר שבמעו' לכשכבר נולד דאין

לו כלל חזקת הגוף שהוא כשר: משא"כ באומר שזה אינו בנו דהיינו שאינו ממנו באשתו זינתה בזה יש לחלק בין אם כבר נולד יש לו חזקת הגוף שהוא בנו ואינו נאמן להוויא אותו מחזקתו לומר שאינו בנו וס"ל להרמב"ם דגם ר"י לא פליג צסיפא על הת"ק אלא היכא שאין להולד חזקת הגוף שהוא בנו כגון בעובר קודם שגולד שאין לו חזקת הגוף קודם שינא לאויר העולם בזה ס"ל לר"י דנאמן לומר שאינו בנו: ולכך נקט הרמב"ם באופן זה באשתו משוברת ואומר על העובר שאינו ממנו דהו לית לוי חזקת הגוף כיון שאינו עדיין צפולס: ודוק בזה: עכ"פ מוכח דברישא דמתניתין איירי דלא קיס לוי אינו נאמן להכחיש והכה ר"י ארישא נמי פליג וסובר דנאמן הרי דלר"י אפי' דלא קיס לוי נמי נאמן לומר שבטן זה הוא ממזר: ולא אמרי' כשם שזינתה עם זה כך זינתה עם אחר: דאלו חיישין שזינתה גם עם אחר אין הבן ממזר: דלדידי' הוא חייבי כריתות אבל לעלמא מותרת. וכיון דאין קיימא לן כר"י אס כן יהי' מזה סתירה לפסק הרמב"ם הכ"ל ומזה מוכח כדעת הר"ש והטור דהיכא דמיוחדת לו גם הרמב"ם מודה דלא חיישין שזינתה גם עם אחר: וא"כ מתניתין מיירי שאומר שבטן ממזר שגולד לו מחייבי כריתות שהיתה מיוחדת לו: אך עדיין תסוב הקוש' לדעת הכ"ל צדוק פ' אלמנא שהביא בשם הריב"ש דאפי' בפלגס ג"כ אמרין שזינתה גם עם אחר: א"כ אף תני במתניתין דר"י פליג היכא דלא קיס לוי ולא חייש שזינתה עם אחר: וז"ל לדעת הכ"ל לחלק בין פלגס אבד היא תמיד עמו בביתו כבעל ואשתו דבזה מיירי המתניתין: כיון שהוא נוטרי לה בביתו וגם הוא משמר אותה קתא שלא תזנה עם אחרים (ועיין במס' סוטה דף נ"ז ע"א) בזה סובר ר"י דנאמן לומר שבטן הוא ממזר מחייבי כריתות אבל היכא שהיתה לו פלגס ואינה עמו בבית תמיד בזה סובר הכ"ל דאינו נאמן ומישישין כשם שזינתה עם זה כך זינתה עם אחר ובתשובת חוט השני הכ"ל כתב ג"כ לחלק בין מיוחדת לו שהיא עמו בביתו ובין פלגס סתם ע"ש היטב: ולדברי הדבר מוכח דל"כ תסוב הקוש' על הכ"ל מסוגי' דקידושין כ"ל: אחר כהני זאת מלאתי וראיתי להגאון פני יאשע שכתב שיש לפרש גם ריבא דמתני' כהמר ולד זה ממזר שאמר על אשתו שהיא מחייבי כריתות ולא ידע עד עתה ומפרש מה דקאמר בגמ' איהו דלא קיס לוי דהא אפשר שזינתה עם הכשר לה ע"ש זה אין לו שחר דמה דקאמר הגמ' לא מצעי' בריבא סברי חכמים דאינו נאמן משום דלא קיס לוי היינו דגמ' קאמר דבריבא דמתניתין יש לפרש דטעמא דחכמים שאינו נאמן הוא משום דלא קיס לוי ולכך אין אנו חוששין לדבריו ואי איירי רישא שהיתה אשתו א"כ שוב אי אפשר לפרש טעמא דחכמים דאינו נאמן משום שמה זינתה עם אחרים דזה ליכא שום הוה אמינא לומר דחכמים לית לה רוב בעינות אחר הבעל:

ועוד אם נשאו זה לזה בחופה וקידושין ע"ש שוגג דלא ידעו שהם חייבי כריתות זה לזה עד שנודע להו אח"כ א"כ קודם ידיעה היתה לו כאשה כשירה וכי יעלה על הדעת לומר לחוש על אשה שזינתה תחת בעלה ואם כי עתה נודע להם שהם חייבי כריתות ולא הוה הקידושין תופסין בה מ"מ כל זמן שלא נודע הדבר היתה לו כאשה כשירה דעלמא ומי יתש לה שזינתה תחת בעלה בשלמא אם הו' ביאתו בזנות שפיר י"ל כשם שזינתה עם זה כך זינתה גם עם אחר הכשר לה אבל כשדר עמה דרך אישות ליכא שום ה"א לחוש שזינתה תחת בעלה עוד כתב הגאון הכ"ל דרך אחר לומר דרישא איירי האמר על בן שהוא ממזר דהיינו שלא בא על אשתו זמן רב ובדאי זינתה ואין הולד הזה ממנו ומה דקאמר בגמ' דלא קיס לוי היינו אף שזינתה עדיין אין הולד ממזר ודאי דשמה זינתה עם עובר כוכבים או עבד דהו הולד כשר שותא דהגאון לא ידעתי בזה דאי"ל מ"ט דר"י דפליג וסובר דנאמן וע"כ צ"ל דמיירי דרוב ישראלי' מניין אלאה א"כ גם לת"ק ליכא למימר דאינו נאמן משום דחייש למשטא הן אמת שיש לאוקמא פלוגתייהו דמיירי ככרוב עובדי כוכבים או עבדים מניס אלאה וטעמא דת"ק שאינו נאמן לעשותו ממזר משום שמה מעובר כוכבים ומזלות או מעבד נתעברה והולד כשר ולר"י נאמן לעשותו לממזר אף ברוב עובדי כוכבים משום שיש לפרש טעמא דר"י דאזיל לשיטתו דסבר עובדי כוכבים ומזלות או עבד הבא על הצת ישראל הולד ממזר עיין במס' יבמות דף ט"ו ע"ב בתו' ד"ה אמוראי נינהו מ"מ יהי' פלוגתא דר"י ות"ק בתרי טעמא דברישא יהי' פלוגתייהו אי עובדי כוכבים ומזלות או עבד הבא על בת ישראל הולד ממזר וצסיפא דמתני' יהי' טעמא דריש יכיר יכירו לאחרים א"כ יפליגו ד"י ות"ק בתרי טעמי ואף שבאמת טעמא דחכמים הוא ברישא וצסיפא בחד טעם משום שאין באמינות להאב מ"מ לר"י יהי' תרי טעמים ברישא וצסיפא ועוד מה נאמר להאמוראים דס"ל במס' יבמות דף מ"ה ע"א וצדף ע' ע"א דלכ"ע עובדי כוכבים ומזלות ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר אף מתרני' להו מתניתין דהא במס' קידושין דתני צסיפא אפי' שניהם מורים מאי אפי' וע"כ צריכין אנו לפרש ריבא דמתני' דלא קיס לוי היינו שאמר שגולד לו מחייבי כריתות וא"כ

א"כ ע"כ יש אמוראים דס"ל דר"י נאמן אף דלא קיס ל"י ולא חיישין שזינתה גם עם אחרים כמו שכתבתי לעיל לפירש"י וכיון שמהמוראים דס"ל לכ"ע שרדי כוכבים ומזלות ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר מוכח כן מנ"ל לומר דפליגי שאר אמוראים בזה במקום שאינו הכרח לעשות פלוגתא בזה וע"כ לכ"ע טעמא דר"י הוא משום דלא חייש שזינתה גם עם אחרים ודרים יכיר יכירטו לאחרים ולכן אין חני זו מפירושי דרישא חיישי שאמר שגולד לו מחייבי כריתות שהיינו מיוחדת לו בלא תופה וקידושין בזה שפיר קאמר הגמ' דלא קיס ל"י כשם שזינתה ע"ז כד זינתה גם עם אחרים ור"י פליגי אף דלא קיס ל"י נאמן כיון שהיא מיוחדת כמו שכתבתי לעיל ולהגמ' ויסקי ויפרי מיירי שהיתה צביתו כפליגא כמו שכתבתי ומה שכתב הגאון בעל פני יהושע דלא יהי' נאמן משום דאין אדם משיס עצמו רשע יבואר אחר כך בדבריו לקמן על כל פנים במיוחדת לו הוי הגמ' יחיד בזה דמהרמב"ם לא נחבאר דעתו אס במיוחדת לו ג"כ חוששין ויטן כי אף באינה מיוחדת לו ג"כ חולקים הרשב"א והרא"ש על הרמב"ם וגם הרב המגיד בפ"ג מהל' יבוס מכריע וכתב היכא דלא דיימי מעלמא בתר דידי' שדין ע"ש א"כ כדון הזה שהיתה דיימי מיני' ולא מעלמא הוי הולד ממזר ודאי ולא אמרינן שזינתה גם עם אחרים לשיטת רוב הפוסקים אשר מימיהם אנו שותים ובשולחן ערוך לא הכריע בזה ואף שמור"ם בהנה בסיון קנ"ו סעיף ט' חוששגם לדעת הגמ' ויסקי ויפרי והמרדכי בפרק ג' דמס' יבמות והביא דעת הרא"ש כשם יש אמורים דבזונה מיוחדת לו פוטר מהיבוס ודבריו תמוהין דלא תש לדעת הרשב"א והרא"ש והה"מ אשר שלשת הרועים קיימי בשיטה אחת דלא חיישין שזינתה עם אחר ור"י דעת הגמ' והמרדכי המה מועטים נגד גדולי הפוסקים האלה ובפרט לש"מ שביארתי לעיל גם לזאת רש"י פליגי ר"י וכובר דאף היכא דלא קיס ל"י ואין קי"ל כר"י גם דברי המרדכי בפ"ג ממש' יבמות ל"ע שכתב לדעת הרמב"ם שחייש שמא זינתה גם עם אחרים צריכין לאוקמי מתני' במס' יבמות ד' כ"ב ע"א דתנן יש לו בן מ"מ פוטר את אשת אביו מיבוס היינו שהיו חבושים בבית האסורים ע"ש ודברים אלה תמוהין אגלי דלמה ל"י להמרדכי לאוקמי מתני' בדרך רחוק כזה שהיו חבושין בבית אסורים זמן רב וגם בזה עדיין יש לחוש שמא משומר בית האסורים נתעברה כדאי' במס' חולין ד' י"א ע"ב דאין אפטרופוס לעריות וגם קי"ל להלכה כדבין במס' נדה ד' ל' ע"ב דחיישין שמא שומר בית האסורים בא עלי' ואף שבסוגי' דס"פ אלמנה מוקי בגמ' ללישנא קמא מתניתין כגון שהיו חבושים בבית האסור' ולא חייש שמא משומר בית האסורים נתעברה התם מיירי לענין תרומה שהוא קיל יותר דהא הרמב"ם שהחמיר לענין יבוס לחוש שמא זינתה גם עם אחר אפי"ה פסק בפ"ח מהל' תרומות הל' י"ד דלא חיישין שמא מאחר נתעברה ויטן כנו"ב מהל' בחלק א"ה ע"כ כ"ז מה שכתב האמ"ן הגאון ז"ל ליישב כחירת הרמב"ם בזה ולחלק בין תרומה ליבוס ע"ש ועוד י"ל דמה דמוקי בגמ' שהיו חבוש' בצ"א י"ל דחייבי דגם שומר בית האסורים עצמו הוא ג"כ כהן וא"כ ממי' תאכל בתרומה ע"י הולד אבל לענין יבוס עדיין י"ל להרמב"ם דמתמיר כל כד' חיישין שמא גם משומר בית האסורים נתעברה ועכ"פ למה ל"י להמרדכי לאוקמי בכה"ג הא יש לאוקמי מתני' בפשט שיש לו בן ממזר שגולד לו מאשתו שגשג ואח"כ נודע לו שהיא אסורה עליו בציפור ערוה ובנו שגולד לו הוא ממזר דבזה בודאי אין לנו לחוש שזינתה עם אחרים כיון שהיתה לו לאשה ורוב בעילות אחרי הבעל ומהו מראה לי לומר דבאמת לאו כוונת המרדכי הוא לאוקמי מתני' דוקא שהי' חבוש בצ"א בדרך חיוב אלא שהמרדכי חדא מנייהו נקט הואיל ובסוגי' דס"פ אלמנה מוקי בכה"ג נקט גם המרדכי אופן זה :

דהלחצהקו להמרדכי לאוקמי בחבושין בצ"א הוא רק משום סיפא דמתני' דמחזיקין ממזר לבנו להרוב אותו בצ"ד לא סגי מה שהיתה מיוחדת לו והיינו לענין דיני נפשות אבל לענין לפטור מיבוס גם להמרדכי ס"ל דיש עוד כמה אופנים להחזיק ממזר זה לבנו א"כ גם במיוחדת לו י"ל ג"כ דס"ל להמרדכי דדין הולד בתר דידי' דאין קי"ל כר"י דאף דלא קיס ל"י סובר ר"י דנאמן לומר שבנו הוא ממזר והיינו ע"כ שאמר שבנו נולד לו מת"כ דרך זנות וכמו שכתבתי לעיל ולפ"ז קשה לי על הב"ש בסו' קנ"ו ס"ק א' שכתב דבנו ממזר פוטר את אשת אביו מיבוס היינו שהיו חבושים בצ"א עיי"ש ונקט דברי המרדכי בדרך חיוב שאין למצוא אופן אחר והא תמוה כנ"ל : ועוד שהב"ש סותר את עצמו עסמה שכתב בסו' ד' ס"ק מ"ב יע"ש וע"כ דברי הב"ש ברש"י סו' קנ"ז נשענים על דברי הגמ' שהוא יחיד נגד כל הנך פוסקים וגם מדברי הרמ"א אין הכרעה דאף שהביא בסיון קנ"ו דברי המרדכי דבחושים בבית האסורים בודאי פוטר מיבוס מכל מקום מביא גם ה"א דגם במיוחדת לו בזנות בנו פוטר מיבוס עכ"פ במיוחדת לו שדין הולד בתר דידי' :

ומה

שכתב מעל' דכיון דיש ליתולאולד חוקת כשרות אמרינן לכשר נבעלה והוי הולד כשר לא ידעתי איזה חוקת כשרות שייך הכא כיון דיימי מיני' ומוכיח שופו על תחלתו שגשג אוח' לא הי' לולד חוקת כשרות מעולם כדאמרינן בסוגי' בקידושין שם לא מביעי' היכא דאי' ל"י חוקת כשרות אלא אפי' עובר דלית ל"י חוקת כשרות ושם מיירי שאמר על בנו שגולד לו מת"כ בזה הי' להולד חוקת כשרות דאם הי' שותק הי' מוחזק ל"י זה לבנו ולא הי' אמרינן שגולד מת"כ וא"כ עד שעה זו הי' לולד חוקת כשרות ועכשיו שאומר שגולד לו מחייבי כריתות מוציא מחוקתו אבל היכא שתיקף משעה שנתעברה הי' הספק אם נתעברה בזנות ותיקף נכנס הולד בספק ממזר ליכא חוקת כשרות כלל ועיין ברש"י ע"ש וא"כ גם הכא משנתעברה הוא ספק לן אם נתעברה מאחי בעלה אשר היתה דיימי מיני' אין להצטרף חוקת כשרות כלל ואין לחלק ולומר דעד כאן לא ס"ל להרשב"א ולהרא"ש דלא חיישין שזינתה עם אחר ושדין הולד בתר זה שמורה שבה עלי' הכא היכא דליכא איסור ערוה ביניהם אבל כדון דין שהיא אסורה לו בציפור ערוה אשת אחיו אינו נאמנים דאין אדם משיס עצמו רשע ע"ז דכיון שלא ידעו מאיסור אשת אח דהא כשאו זה לזה לא שייך לומר אין אדם משיס עצמו רשע וכן כתב הרא"ש על האי דס"ל לר"י דנאמן האב לומר בני זה ממזר מת"כ דנאמן כיון שאין עושה עצמו רשע בזה דשמא שוגג הי' ועוד כיון שאין סהדי שגשגו זה לזה אף"ה הוא מויד דרי חיוק שהארשע בלא האדחתו שבה עלי' קודם הגשואין וכיון שעתה הוא רשע נאמן לומר שהוא רשע למפרע שבה עלי' גם קודם הגשואין והנה רחמי שניי לשון בין דברי הרמב"ם לדברי הגמ' ע"כ סעיף כ"ו דז"ל הרמב"ם בפ"ט מהל' א"ב הלכה י"ב ואם אומרת לפלוני ממזר נפגלתי או לפלוני נתין אפי' אותו פלוני תודה שהוא ממונן הרי זה הולד ספק כשם שזינתה ע"ז שהורה לה כך זינתה עם אחר עכ"ל הנה מלשון זה משמע שאומרת מפלוני ממזר שהוא והיא יודעין שהוא ממזר אמנם בפ"ט ע"ש שניי לשון וכתב אפי' אומרת מפלוני הוה ואנו מכירים באותו פלוני שהוא ממזר מלשון זה משמע שהיא אינה אומרת שאותו פלוני הוא ממזר רק שאנו יודעין בו שהוא ממזר והגראה לי בזה דלכאורה קשה דלמה ל"י להרמב"ם לומר שהוא ספק מפני שכשם שזינתה ע"ז כך זינתה עם אחר הא בלא"ה אין להם נאמנות דאין נאמן להם שצברו על לאו דממזרת ואין נאמן לו שבה על בת ישראל ועבר על לאו דממזר לא יבוא וגם לה אף מאמינים שהיא עוברת על לאו זה דהא כשם שהוא מזהר עלי' כך היא מזהרת עליו אף י"ל דהרמב"ם לשיטתו אויל דבלאו האי לאו דממזרת איכא בכל פנוי' בת ישראל משום לאו דקדשה כמו שפסק הרמב"ם ברש"י הל' אישות בפנוי' שזינתה ישבה מלקות משום לאו דלא תהי' קדשה ומעתה כיון דבלא דיבורה ג"כ ידעין שהיא רשעה ועברה על לאו שיש בו מלקות דהא בודאי זינתה שהרי כריסה בין שניהם א"כ במה שאמרה שנבעלה לממזר בזה אין שייך לומר אין אדם משיס ע"ר דבלא"ה ידעין שהיא רשעה ושוב היא נאמנת לומר לממזר נבעלתי אי לאו שאין להאשה נאמנות כלל לעשות ולדה ממזר ולבעל האמינה תורה ולא להאשה וגם לבני הבעל ג"כ לא שייך לומר שלא יהי' נאמן משום דאין אדם משיס עצמו רשע משום דקי"ל כר"י דאדם נאמן על בנו שהוא ממזר מדכתובין בן השעמה יכיר היינו שהיא שטאה לפני המקום שהיא שטאה בצשואין כדליתא במס' יבמות דף כ"ג ע"א ובמס' קידושין דף ס"ח ע"א וא"ש"ה קאמר רחמנא יכיר יכירטו לאחרים שהוא נאמן לומר שהוא בנו מת"כ ולהרמב"ם לא ס"ל לאוקמא הקרא שאמר שלא ידע שהיא ערוה עליו דפשטא דקרא בין השעמה יכיר משמע שידוע שהוא בן שטאה בצשואין ולפ"ז להרמב"ם לשיטתו אפי' הוא והיא יודעין שהוא ממזר היו נאמנים ולכן נקט הרמב"ם שהיא אומרת לפלוני ממזר או לפלוני נתין ותיקף נפגלתי ותיקף נאמנות מפני שאין האשה נאמנת לפסול את בנה והאשה אינו נאמן משום דשמא זינתה גם עם אחרים :

אבל

ועוד

נלעג"ד שאין ראוי מדברי המרדכי ד"ל דגם להמרדכי ס"ל שעת הרמב"ם דמורה במיוחדת לו שלא חיישין שזינתה עם אחר מת"כ לא יחא ל"י לאוקמי מתני' דבגי ונריד לאוקמי דוקא בחבושין בבית האסורין משום סיפא דמתני' דקתני עלה וחייב על מכתו וקללתו וס"ל להמרדכי דהיינו דלענין איסור יבמה לשוק שהוא איסור לאו לא חיישין שמא זינתה עם אחר במיוחדת לו מת"כ לענין דיני נפשות להרוב אותו משום מכה אביו לא סגי להחזיקו לבנו שצביל שהיתה לו מיוחדת ולכן צריך המרדכי לאוקמי שהיו חבושין בצ"א ובהי' יש לתרץ נמי למה לא מוקי המרדכי המתניתין דממזר פוטר אשת אביו מיבוס כגון שהוא ממזר והוא בנו ודאי כגון שגשג אותה בהיתר ואח"כ נודע שהיא ערוה עליו כמו"ש לעיל או שגשג אשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו עדים ואמרו שמת בעלה וכשא אותה זה בהיתר ע"פ ב"ד ואח"כ בא בעלה והוי בן הגולד לו ממזר כדאי' ביבמות דף פ"ו ע"ב וא"כ הוא בנו ודאי והוא ממזר ודאי ואח"כ נשא עוד אשה ומת בלא בנים א"כ בנו ממזר הוה פוטר מיבוס אף י"ל שאין לאוקמי מתני' צהבי דל"כ לא פריך הגמ' בדרך כ"ב ע"ב איקרי כאן ונשיא בעמך בעושה מעשה עמך כיון שגשג בהיתר והי' רק שוגג אלא ודאי דהגמ' רוצה לאוקמי מתני' בסבנו ממזר ע"י ביאת זנות במזיד ושפיר פריך ללאו עושה מעשה עמך הוא ודייק מדתני במתניתין מכל מקום ודוק : הוולא מזה

אבר לידן דלג קיי"ל בזה כהרמב"ם וליכא בשנוי משום לאו דקרישה וגם קיי"ל דמה שנאמן לומר שבנו ממזר הוא מח"כ . הוא בגונה דלא עושה עלמו רשע דיש לומר דשובג הי' ולכך שינה בש"ע שכתב שהיא אומרת סתם מפלוגי נתעברה והוא מודה לדברי' והיינו שאין עושין עלמן רשעים דשמה שובגין הן דלא ידעה שהוא ממזר רק שאנו יודעין בו שהו' ממו' לרבות' דלא מצעי' הי' עושה עמן רשעים בלא"ה אינו נאמנים משום דאין אדם משיב עלמו רשע : אלא אפי' בכה"ג דאין עושין עמן רשעים אפי' אין נאמנים משום שהאשה אינה נאמנת לפסול את בנה והוא ג"כ אינו נאמן משום דאמרינן כשם שזינתה עם זה המזמר כך זינתה עם אחרים : אך עדיין קשה לי למאי לריד הרמב"ם ושי"ע לזה הטעם כשם שזינתה עם זה כך זינתה עם אחרים הא בלא"ה אינו נאמן לכיון דהאשה אינה נאמנת לפסול את בנה א"כ דברי' אין מעלין להחזיק את העובר לבן של זה אשר היא אומרת שממנו נתעברה דאף לר"ג ולר"א במס' כתובות דף י"ג דנאמנת לומר מאיש פלוני וכן דייקנו לענין להשגיר אותה ואת ולדה . אבל לא להחזיקו לבנו של זה . ועיין ברמב"ם פרק ט"ו מהל' א"ב הלכה י"ד וע"כ לריכין אנו להודאתו של האיש שאמר שבא עליה דודאי לא איירי דאיכא עדים שבא עליה ואין לנו לשפוט כ"א ע"פ הודאתו (ועיין בנו"ב מה"ס חלק א"ה סי' כ"ו מה שכתב אהמ"ו הגאון ז"ל ע"ש) וזוהו גם הוא אינו נאמן דמה דקיי"ל האומר זה בני נאמן היינו רק לפטור את אשתו מיבום מטעם מיגו דאי בעי מברשה וגם לענין ירושה ולענין חלק בכורה מטעם מיגו שהי' נתקנו במתנה אבל בלא"ה אינו נאמן על ולד שהוא בנו ואף שנאמן לומר לר"י בני זה ממזר וכן גרושה וחלושה היינו בשכר החזק לבנו ועיין במס' ב"ב דף קל"ד ע"ב ברשב"ם ובתו' שם ועיין בסו' ד' סעי' כ"ט בהגה' : עכ"פ היכא דליכא חוקה לומר שהוא בנו אינו נאמן אף לעשותו ממזר : ולפ"ו בהאי דינא בשנוי' שנתעברה ואומרת מפלוגי ממזר והוא מודה לדברי' בלא"ה אינו נאמן שזה הוא בנו במקום דלא שייך להאמינו במיגו . והשתא למה ל"י להרמב"ם והש"ע לומר שאינו נאמן משום דחיישינן שמה זינתה גם עם אחרים הא בלא"ה אין בהודאתו ממש כיון שאינו נאמן לומר על ולד שהוא בנו דליכא מיגו : וא"ל דרריך להאי טעמא דשמה זינתה גם עם אחרים היכא דיש לזה שמודה אשה ואז הוא נאמן לומר שזה בנו לפטור את אשתו מיבום מטעם מיגו דאי בעי פטור את אשתו בגט . ולכך רריך להאי טעמא דחיישינן שזינתה גם עם אחרים : דזה ניחא לתרץ דברי הרמב"ם בפ"ג מהל' יבום דשם קאי לענין יבום אבל בהלכות איסורי ביאה דקאי אס' הממזר או הנתין נאמנים לומר שזה בני קדי' לעשותו ממזר או נתין שפיר קשה הא בלא"ה אס' נאמן לעשות לולד זה ממזר כיון שאין לו מיגו לענין חשש ממזר אינו נאמן לומר שהוא בנו . וגם א"ל כאן שנאמן מטעם מיגו לפטור את אשתו . וכיון שמתחזקין לבנו לענין יבום : ממילא גם לענין לעשותו ממזר חבדין לבנו דלא אמרינן מיגו לחיי טענה : וז"ל דזה לא חביד חיי טענה לפטור את אשתו מיבום אין לו ענין לעשות לזה ממזר : ואפי' היכא שנאמן לומר שהוא בנו לפטור את אשתו מיבום משום מיגו דאי בעי פטור את אשתו בגט יש כמה פוסקים שאינו נאמן אלא להתייר ליראה אבל לא לכתן ועיין בתוס' מס' ב"ב דף קל"ד ע"ב בד"ה הואיל וזבירו ועיין במשנה למלך בריש פ"ג מהל' יבום שהאריך בזה וא"כ גם בלאו האי טעמא שמה זינתה גם עם אחרים ג"כ אין להאמינו שהוא בנו כדי להחזיקו לממזר : ובישוב תמי' זו לריכין אנו לומר דמה שאין אדם

נאמן לומר זה בני היכא דלית לי' מיגו היינו בסתמא שאומר על אהרן מן השוק זה בני וליכא שום רגלים לדבר שהוא בנו . וגם האם אינה לפנינו לשאל אותה מימי ילדה את זה : בזה אינו נאמן לומר שהוא בנו כ"א במיגו דאי בעי פטור את אשתו בגט : אבל היכא דליכא רגלים לדבר שהוא בנו כגון בשנוי' שנתעברה ואמרה מאיש פלוני נתעברתי והוא מודה לדברי' בזה הוא נאמן בהודאתו אף בלי מיגו וכן מוכח מהובג' דיבמות בכוף פ' אלמנה דתנן במתניתין ילדה תאכל בתרומ' שני וללישנא בתרא ססמוקי אביי מתניתין בדלא דיימי כלל ואפי' מהני הודאתו לענין תרומה (ועיין בנו"ב מה"ס חלק א"ה סי' כ"ו מה שמיישב אהמ"ו הגאון ז"ל קוש' הרב המגיד צסתיות פסקי הרמב"ם ואף שהרמב"ם פסק בלישנא קמא שם מ"מ מוכח דהיכא דליכא רגלים לדבר שהיא אומרת שממנו נתעברה ומכ"ש היכא דדיימי מיני' דמהני הודאתו והי' נאמן לומר שבנו הוא אי לאו דאיכא האי חששא שמה זינתה גם עם אחרים ומעתה בנדון דידן בודאי הוא נאמן לומר שבנו הוא להחזיקו לממזר ודאי כיון דדיימא מיני' ואיכא רגלים לדבר הרבה שממנו נתעברה ואין לנו רק החשש שמה זינתה גם עם אחרים ודבר זה תלי' בשלוב תא' שבין הרמב"ם והרשב"א והרא"ש דלהרמב"ם חיישינן שמה זינתה גם עם אחרים ולהרשב"א והרא"ש שדין הולד בתר דודי' ואף שבש"ע סתם ופסק כדעת הרמב"ם כבר תמה הרב הלכת מחוקק בסו' ד' ס"ק ל"ח על המחבר שפסק כדעת הרמב"ם : וגם לפי דבריו שם לא ברורא לן בדעת הרמב"ם אס' גם בזה חייש שמה נתעברה מאחרים ועיין בתשובת הרדב"ו חלק ג' תשובה תקל"ז שכתב ומוקי דברי הרמב"ם דוקא בדריימא גם מעלמא עיי"ש : ועוד דהא בנדון דידן נראה שהיתה מיוחדת לו והיתה קשורה בו ככלב ששאה לבכוף לכן נראה לי שיש להחזיק הולד לממזר ודאי :

ומה שכתב מעל' דלג יהי' נאמן מטעם שמה עיניו נתן בזה דהא נשא אותה : לא ידעתי אס' שייך זה בנדון דידן דמה דאמרינן שמה עיניו נתן בזה היינו שאס' לא הי' אומר דבר היתה אכורה לו כגון בשביר או אחד שהעד לאשה שמת בעלה או שליח שהביא גט לאשה ואומר בפני נכתב ובפני נחתם וכדומה לזה דבלא דבורו היתה אכורה לו בזה חיישינן שמה עיניו נתן בזה : אבל הכא דממ"נ אס' ידע באיסור אשת אח א"כ אכורה עליו אף שנתעברה ממנו בזנות . ואס' לא ידע מאיסור אשת אח א"כ היא מותרת לו אס' הוא אינו כהן אף אס' נתעברה בזנות מאיש אחר ואין תועלת בזה שאומר שזינתה עמו מקודם שנשא אותה ולא שייך לומר שמה עיניו נתן בזה : וא"ל שעכ"פ אס' היתה נתעברה בזנות מאחר היתה אכורה לו כל כ"ד חודש משום איסור מינקת חבירו : וכיון שעניו נתן בזה אומר שממנו נתעברה ועיין בזה מה שכתב אהמ"ו הגאון ז"ל בנו"ב בסו' כ"ז וסו' כ"ח והני בהגהתי שם בסו' כ"ח כתבתי דלא שייך לומר שמה עיניו נתן בזה אלא היכא דבלאו דבורו היתה אכורה עליו לעולם כמו בשנוי' ובח"א שמת בעלה ובשנייה שהביא גט בזה אמרינן שעניו נתן בזה ולכך משיר סקר כדי שיכול להשגא לה : אבל באיסור מינקת חבירו שאין איסורה איסור עולם רק כ"ד חודש וגם יש היתר אס' ימות הולד : בזה לא אמרינן שמה עיניו נתן בזה כיון שיש לו תקנה ליבא אותה אחר ימי הנקה או לאחר שימות הולד : ובפרט באיש צור ורק כזה אשר לא ידע מאיסור אשת אחיו גם מאיסור מינקת חבירו לא ידע :

ומה

מה שמרד מעלי להקל מאחר שרובא דעלמא כשרים לה אם כן חלין ברוב דנתעברה מאחר ואין הולך ספק ממזר מה צוה שניהם מודים ויש רגלים לדבר שבעל' לאחי והיתה דיימי מיני' ולא דיימי מעלמא צוה לא שיק' לומר דחולין בתר רובא דעלמא והרי בפני' שנתעברה והיא חומרת לכשר נבעלתי אף היכא דאיכא רוב פאולין אלה לא משא' לכהן רק לתחילה משום מעלה עשו ביוחסין עיין צבי' ו' סעי' ט"ז ובצ"ע ובהלק' מחוקק עם ואם לקולא אמרין כן מכל סגן להומרא וכנה כתבתי הדבר זה תליא בפלוגתא שבין הרמב"ם והרא"ש הג"ל ולדעתי טעם פלוגתאן הוא דלרמב"ם היישינן שמה זינתה גם עם אחרים הואיל ורצונו שהיא זינתה אמרי' שזינתה גם עם רובא דעלמא ולהרשב"א ולהרא"ש ס"ל כיון דבדחוי נבעלה לזה שהורה לה אם כן היא זה ודחי שזינתה עם זה וספק אם זינתה עם אחרים ואין ספק מוציא מידי ודחי כמו דחי' במסכ' פסחים דף ט' ע"א ולכך שדין הולך בתר דידי' אשר בודחי דיימי מיני' ונבעלת לו :

ובמה שמסופק מעלי' אם אמרין שהיא רק ספק ממזר אם כן אינו אסור לבוא בקהל אלא מדרבנן דספק ממזר מדאורייתא מותר לבוא בקהל וכיון שהיא רק ספק ממזר ורק מדרבנן אסור מסופק מעלי' אם נריך לשנות בולד בשעת מילה ולכנות לו עם כדי שיתפרסם שהוא ממזר כמבואר בצ"ד צבי' רס"ה סעי' ד' וצ"ע עם ס"ק ה' ורובה מעלי' לומר דזה הוא בממזר ודחי שהוא איסור דאורייתא אבל בספק ממזר שהוא רק איסור דרבנן אינו נריך לפרסם וע"ז הביא מעלי' רחי' מרמ"א בש"ע ח"ה סי' תר"ה סעי' ה' בהג"ה דבדבר שאינו מפורש בתורה אמרין מוטב שיהיו שוגגין ואין נריך להוכיחו ויחול לי שאין דמיונו עולה יפה צוה דשם בש"ע איירי לענין אם יוכיח את הבירו לא ישמע לו כמו נשים שאוכלות בעי"כ עד שהשיכה צוה אמרין שיהי' בשב' ואל תעשה ומיטב שיהי' שוגג מלהי' מזיד דאם יודיע לו האיסור והוא לא ישמע לפרוש מן האיסור יהי' מזיד צוה יש הילוק בין דאורייתא לרבנן אבל בממזר מה שמפרסמין שהוא ממזר הוא להודיע הדבר בפרסום כדי שלא ישא כשר' המותר' לבא בקהל דאם לא יפרסם הדבר יהי' מכשול שיסדק עמו' אדם כשר אם לא יתודע שהוא ממזר ויהי' בחזקת כשר לכן נריך לפרסם הדבר להסיר המכשול וכל מי שיתודע לו שהוא ממזר יפרוש ממנו דישראל בחזקת כשרות שלא לחלל זרעם בממזרים צוה נראה לפענ"ד לומר דגם בספק ממזר אף שהוא רק איסור דרבנן גם כן צריכין לפרסם הדבר כדי להגיל הכשרים מאיסור דרבנן דבשלמא אם היינו חוששין לדיכא תועלת בהפרסום ולא ישמע אדם לצ"ד להרחיק ממנו צוה אי מקום לדמיון מעלי' לדברי הרמ"א הג"ל אבל הלילה לנו להסב צוה על צ"י ונדחי מי שראת ה' בלבו ירחיק עמו מן הכיעור הזה צוה נריך לפרסם הדבר כדי שיתודע לכשרים שרחיקו את בנותיהן ממנו וצוה אין להקל בין איסור דרבנן לאיסור דאורייתא להודיע האיסור ותמה על ענף אף יודע שער עוף שנתבשל בחלב ורובה לחול ממנו וחדרבה מנינו שהכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה ואף שלענין גדר יש הילוק בין איסור המזר לאיסור קל עיין בצ"ע סעי' ו' ס"ק י"ד היינו לעשות סיג וגדר בהרמק' ביותר אבל להסיר המכשול גם באיסור דרבנן צריכין להודיע למי שאינו יודע שדבר זה יש בו איסור מדבריהם ובספק ממזר אם לא נעשה בו דברים שיתפרסם הדבר על ידי מילתא דתמי' דמזכיר דכירא אינשא אם יגדל לא יעלה על הדעת לחוש לו משום חשש ממזר בדורינו שאין לנו ספר יוחסין כלל וכל ישראל בחזקת כשרות הם אכלא נודע בו חשש ממזר ויעיי' צילקוט שיר השירים על פסוק כי טובים דודך מיין מנזיא צעם פסיקתא חמורים דברי סופרים יותר מדברי תורה שנאמר כי טובים דודך מיין ע"ש : והו מפני הטורה איהפנאי מסכים עמדי להאריך וסיומא דהך פסיקא לפענ"ד שיותר הדעת מכריע להחזיק הולך הזה לממזר ודחי ואף אם כשיגדל ויבא אלי לשאל אם הוא מותר בממזרות או בשפחה לא אהי' נחפז כל כך להתי' לו מכל מקום בזמנינו איני שכיח' שפחה וגם ממזרת אינה שכיח' ואעפ"כ יש נפקותא לדידן להחזיק אותו לממזר ודחי שאם יגדל ויבא על בת ישראל ויהי' הולך ספק אם הוא ממזר או מאחר דאם הוא גופא רק ספק ממזר ואינו אסור לבוא בקהל רק מדרבנן אם כן ספק צנו הוא ספיקא דרבנן ואוליין לקולא להכשירו אפי' מדרבנן אבל אם הוא ממזר ודחי והוא אסור לבוא בקהל מדאורייתא אסור גם ספק צנו אסור עכ"פ מדרבנן לבא בקהל ועוד יש נפקותא בזמן הזה בין ממזר ודחי לספק ממזר לענין עדות שאינשא בת ישראל וכוא ממזר ודחי עבר על לאו שיש בו מלקות ופסול לעדות מן התורה דאל תשית רגע עד ואם הוא רק ספק ממזר לא עבר על לאו שיש בו מלקות וכשר לעדות : כ"ד ידיו הטורף

הק' שבוואל ס"ל לנדא

בומי הגבלה ירים קרנו למעלה לשם ולהלהל בהברכה כפולה ה"ה א"נ ויירי הרב הגאון המפורסם החרוף ובקי נ"י ע"ה פ"ה כש"ת מוה' דוד נ"י אב"ד דק"ק עיר חדשיע"א :

סח בכתבו הנעים הגיעניו ע"ד מה שצא כבוד מעלי' להשיב על מה שכתבתי בהגהותי צנו"צ מה"ת חלק אה"ע השונה

ק"ד לפרש דברי רש"י במשנה ריש מסכ' סנהדרין צד"ה המיאוגין וכו' דמפרש טעמא דמיאוגין בשלשה משום דכל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון כוונת רש"י ז"ל כעין דאורייתא כמו בגיטין ומוכה מזה דדעת רש"י ז"ל דבסוג אשה נריך צ"ד של ג' כמו שהוכיח חאמי' הגאון ז"ל שם בתשובה סגן הוא דעת רש"י ז"ל ואני כתבתי בהגהותי שם לעשות סמוכין לדברי חאמי' הגאון ז"ל דאין לפרש כוונת רש"י ז"ל דהינו לומר דתיקו כעין דאורייתא היינו כמו הלוי' הדמיון מיאון לגט קרוב יותר מדמיון מיאון להגינה וע"ז השיב כבוד מעלי' לסתור דברי מנה טראה בפירושי מהר"ם סוף למסכת סנהדרין דכתב שם דגט נריך עדים אבל לא צ"ד ומפרש דברי רש"י כעין דאורייתא כמו הלוי' דמיאון דמיא' להלוי' דמיאון הוא בתמיהה שחמרה חי אפשי בצעל זה וגם הלוי' היא בתמיהה לא הפלתי לקחתה אה' ידידי הנה הלחן הזה שדחקו להרב מהר"ם סוף להמציא דמיון מיאון להלוי' משום שלפי הקדמתו אשר פשט בעיניו דגט לא נריך צ"ד של ג' אהי' קשה לי' מה ראו הכמים להנריך במיאון שלשה יותר מגט שאינו נריך צ"ד לפי דעתו ע"ז מיטב שהשוו הכמים מיאון להלוי' משום דדמיון להדי שמייה בתמיהה ולכאורה דבריו אינן בדקדוק דלמה נקט האמיר' בהלוי' לא הפלתי לקחת' שהוא אמירת היבס טפי ה"ל למקט אמירת היבס לא אבה יבמי וזה דמיון קרוב יותר ששניהם הם אמירת האשה משא"כ אמירת לא הפלתי הוא אמירת היבס ואפשר י"ל דנקט אמירת היבס לא הפלתי לקחתה שכוונת הדברים שזה ממש למיאון ובשניהם האמירה הוא בלשון שאין הפלים זה צוה בהלוי' לומר היבס שאינו הלך בהיבס ובמיאון אומרת האשה שאינה חפלה בצעל זה אך גוף דברי הרב מהר"ם סוף אחר מחילת כבודו אינן מחוררין בעיני להעלות בקף הדמיון דבר שאינו עיקר בהלוי' ועיקר בהלוי' הוא במעשה הלוי' המנעל ולא האמירה דהא קיי"ל הלל ולא קראת הלוי' כשרה ואם נאמר כיון דקיי"ל כר' ינאי בסוגי' דיבמות דף ק"ד ע"ב כל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת זו ואילם ואילמת הלוי' פסולה משום שאינו באמיר' וכן פסקוין בש"ע אה"ע סי' קס"ט סעי' מ"ג א"כ יש באילמת דמיון הלוי' למיאון גם צוה דמיון וחדר' באילמת דאמירה מעכבת בהלוי' ואין באילמת יכולה להלך ובמיאון לא נריך אמירה כלל וגם אילמת יכולה למאן כמו שפסקוין בש"ע אה"ע סי' קנ"ה סעי' ג' דאפי' שלא אמרה דבר רק שהלכה וקיבלה קדושין מאחר קידושין הן הן מיאנה ומעלה אין דמיון מיאון להלוי' בתמיהה אפי' לכתחילה דבמיאון לא נריך אמירה כלל וסגי ברמיה ואילמת יכולה למאן ע"י קבלת קידושין מאחר או ברמיה אחרת אשר בו נהגה דעתה שאינה הפילה בצעל זה וביותר אני תמה על הרב מהר"ם סוף למה נריך להמציא דמיון מיאון להלוי' לענין אמירה והשתמטתי דברי החוס' במס' יבמות דף ק"א ע"ב ד"ה א"ה מיאון נמי וכו' שכתבו דהלוי' ומיאון דמיון להדי ששניהם יולאת ע"י מעשה שלהם דהיינו שהלוי' היא צמעה האשה שהיא חוללת לו המנעל והמיאון הוא ג"כ ע"י התפעלות האשה שאומרת או שמרמזת שאינה חפלה בצעל זה וע"ז כתבתי בהגהותי צנו"צ מ"ה שם דאף שהלוי' ומיאון יש להם דמיון דבדבר זה שכתבו החוס' מ"ה קרוב יותר הדמיון מיאון לגט וכונתי צוה דמיון מיאון להלוי' הוא רק דבדבר ה' בנה שכתבו החוס' ששניהם יולאת ע"י מעשה שלהם אבל הדמיון מיאון לגט הוא בהרבה דברים (א) בנגט היא יולאת מרצו' בעל' ובמיאון יולאת מרצו' בעלה (ב) גט הוא אחר קידושין וחופה וגם מיאון הוא אחר קידושין וחופה ובשניהם ה' קנין האישות מיד הבעל משא"כ הלוי' שעדיין לא היתה נדרת היבס ולא היה עדיין קנין אישות ביניהם רק ע"י זיקה שהיא זקוקה לו ע"י מיתת אחיו . אבל לא נעשה הקנין מיד היבס . (ג) גט אינא בעל כרחה שהבעל מגרש את אשתו בע"כ וגם מיאון אינא בעל כרחה שהיא ממאנת צו בעל כרחה של הבעל משא"כ הלוי' ליתא בע"כ עד ששניהם מרזיין להלוי' : (ד) גט אין נריך להיות מוכה הבעל והאשה דהא אינא בשלימות וגם מיאון ח"ל להיות מוכה הבעל דהא ממאנת אף שלא בפני הבעל . משא"כ הלוי' דליתא בשלימות ויבס וההיבס בתי' לצ"ד . (ה) גט אינו אומר אותה לבעלה וכל זמן שלא נשאת לאחר אינה נאסרת על בעלה ישראל ע"י הגירושין ויכול הוא להחזירה וכמו כן במיאון אינה נאסרת ויכולה להנשא לו שנית משא"כ בהלוי' שנאסרת עליו ע"י הלוי' דכיון שלא צנה שוב לא יבנה . הן הן הדברים אשר כונתי צו בהגהותי אשר כתבתי שיותר קרוב הדמיון מיאון לגט מדמיון מיאון להלוי' אמנם ביאתי שם שאעפ"כ אין מזה קושי' על דברי החוס' הג"ל שכתבו שהלוי' ומיאון דמיון להדי אף שהדמיון קרוב יותר לגט מ"ה דברי החוס' סובבים שם על קושי' רצא שפרך לר"ג דספק כסתמא דמתיתין בריש סנהדרין דהלוי' נריך צ"ד של ג' ופרך רצא חי הכי מיאון נמי וע"ז נקטים החוס' וכי בשציל שפסק ר"ג כהד סתמא נפסוק ככל סתמא המשניות ומתירי' דראוי לפסוק כהאי סתמא הואיל ויש להם דמיון להדי ששניהם יולאת ע"י מעשה שלהם ומיתמי נמי בהדי הדדי דסתמא כוללם יחד בצצא אחת והני ההלוי' והמיאון בשלשה הרי שהשוו התנא דמתיתין הלוי' ומיאון בשציל דמיונם אם כן ראוי לר"ג לפסוק להלכה ככל האי סתמא : ודברי החוס' האלה נכונים אחר שכבר תנא דמתיתין שניהם צמד צבא יש לתלות זה צוה דמיון כל דהוא . אבל על גוף המתיתין עדיין קשה היא גופא למה זה תיקנו הכמים שהמיאון הוא בשלשה ואם שחקנו כעין דאורייתא להיות כמו הלוי' כיון שיש דמיון הלוי' למיאון ששניהם יולאת ע"י מעשה שלהם טפי ה"ל להכמים להקן מיאון כעין דאורייתא כמו גט שם קרובים יותר

ברמיון כמבואר לעיל י ומה אכתי את דברי אהמ"ו הגאון ז"ל שם
 בהשגחה דבאמת כוונת רש"י הוא דתיקו מיליון כעין דאורייתא היינו כמו
 גט ופ"ל לרש"י ז"ל דגם גט אשה נריך ג' כמו הלוינה י ואין להקשות למה
 שבק ההגה דין גט ולא הזכיר כלל שגט אשה נריך ג' דזה הוא משנה שחיה
 נריכה דאם כבר נתן מיליון בשלשה ממילא ידעינן דגם גט נריך שלשה דודתי
 לא עדיף מיליון הוא רק מדרבנן מגט הוא דאורייתא י כ"ד סד"ש

הק' שמואל ס"ל לנרא :

ישאו חרוב שלום : לכבוד אהובי ויריבי הרב המא"ה הגאון המופלג בתורה
 ויראה החריף והבקי בש"ת מוה"ר **משה יהודה אב"ר דק"ק**
 ברומא יע"א :

סמ בבתבו

לעולם הגיעני עם שאלתו שאלת הכס מני השונה י
 ואני כעת מוקף בהצילי ערדון ערדנות רבות ערדה
 למנוח וערדה דרשות ואין הזמן גרמא לעיני ככל הנודר י אך לכבוד מעלתו
 אשר נהפך להשונה פניתי מעט בלא לעכב הדבר י והנה גוף השאלה הוא
 במעשה שאירע בקבלתו י עבר א' קידש בחולה אחת עם טענת של מוסת
 בפני צ"ע עדים דהיוו שעד אחד אמר בלא ראה התינה מהטענת מיד הנער
 ליד הבחולה רק ראה מתחילה הטענת על יד הנער י ואח"כ ראה את
 הטענת על יד הבחולה וכאשר ראה הטענת על אצבע של הבחולה שמע
 אח"כ שהנער אמר לה הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל מו"ע י ועד
 השני אמר שראה הנער נתן לבחולה הטענת לידה ואמר התינה אמר לה
 הרי את מקודשת לי כדת משה וישראל מו"ע י ואח"כ נהנה הנערה את
 הטענת על אצבעה י כן נתקבלו דברי העדים בפני צ"ד י אך הנער והבחולה
 מכהינים דברי העדים ואומרים שבעולם לא אמר לה הרי את מקודשת
 לי י רק כמנהג אמר להנערה דרך חסד בני חיות מקודשת קך ולא הו"א
 מפיו לשון קדושין כלל :

ודעת

מעלתו דלפי דברי העד הראשון הו"א שהיקה דלאחר מתן מעות
 דפסקין בש"ע אה"ע סי' כ"ה סעי' ד' נתן לה פקדון ואמר לה
 כנסי פקדון זה והורו ואמר לה הרי את מקודשת לי זו אם אחר שנעלתו אמר
 לה הרי את מקודשת לי זו ונתקה אינו כלום י והוסף מעל' לומר דבנדון
 דידן לדברי העד הראשון כבר הו"א הטענת על אצבע קודם שאמר לה הרי
 את מקודשת לי והיא שתקה הו"א שהיקה דלאחר מתן מעות דאינו כלום
 ועלה בדעת מעל' דאפי' לא אמר התינה כנסי לשם פקדון כיון שלא גי'תה
 בדעתה שנתנית לקידושין ולא עבדה מעשה בפני העד להראות שניהל לה
 כמ"ש הב"ש ס"ק י"ב א"כ אין צדברי העד כלום י ע"כ דברי מעל' י
יבהור לי שטעה בדברי הב"ש שהציח ולא כן הוא כמו שהבט כבוד מעל'י
 הב"ש קאי על דברי מור"ם בהגה בס"י כ"ה סעי' ד' שכתב
 ודוקא שנתנו אצל אם זרק לה הקידושין אפי' בנך היקה שתיקה כי הלי
 לאו כלום הוא הואיל ולא נארנית י ודברי מור"ם בהגה"ז נובעים מתשובת
 מהרמ"ם שהוצא צבור בס"י כ"ה דאם אמר לה כנסי פקדון זה והורו ואמר
 התקדשי לי זו י אם אמר כן בשעה שנתן או קודם לכן אפי' קבלה בשתיקה
 מקודשת י דליון קבלתה שהיקה איכא הוכחה שנתנית וע"כ כתב הטור בשם
 מהרמ"ם דדוקא דשקלתינה ונתקה י אצל אם זרק לה קידושין אפי' לתוך
 היקה ולא שקלתינה ואי שתקה י שתיקה כה"ג לאו כלום הוא והן דברי
 מור"ם בהג"ה י וע"כ כתב הב"ש בס"ק י"ב דלפי דעת הרמ"ם דאם זרק לה
 ונתקה לא הו"א קידושין אפי' אם לא אמר לה שנתנה כנסי בפקדון כיון
 דלא גילתה דעתה שרוננה בקידושין ותיקה כי הלי לאו כלום הוא ועיין בצ"י
 ריש פי"מ מ"ב וכוונת הב"ש צורק לה ליכא להלק בין אמר לה שנתנה כנסי
 לפקדון ובין לא אמר לה י אצל אם נתן לידה הפסד והיא שקלת' בודאי יש
 הילוך : דאם אמר לה מתחלה שנתן לה בתורת פקדון ושקלת' ואח"כ אמר
 התקדשי לי בזה אמרין דהו"א שתיקה דלאחר מתן מעות דאינו כלום י אצל
 אם נתן הפסד לידה ולא אמר לה התינה כוונה הוא נתן לה והיא קבלה הפסד
 צמחם ותיקף אחר התינה אמר לה הרי את מקודשת לי זו ונתקה : לעמ"ד
 אין זה צדד שתיקה שלאחר מתן מעות דאל"כ קשה למה נקט צברייתא במס'
 קידושין דף י"ב ע"ב דאמר לה כנסי לפקדון ושקלת' אחת לא נקט דאפי'
 אם נתן לה פסד ושקלת' י א"ו כיון שהוא נתן הפסד בידה צמחם והיא
 קבלתה צמחם א"כ הקבלה הוא מעשה והיא מהרישה לדעת לידע על איזה
 כוונה נתן לה והיא פאשר שמה' שניתן לה בתור' קידושין ולא השליכה מיד'
 י"ל דמתחלה קבלתה לסיבה זו לשמוע ממנו שמקדשה זו : ואף שהקבלה הו'
 צמחם בלי שום גילוי דעת מ"מ כיון שאמר לה תוך כדי דבור סמוך להתינה
 הרי את מקודשת לי זו הו"א כמו שאמר כן בשעת התינה י ואף דקיי"ל
 במס' צ"ב דף קכ"ט ע"א ובמס' נדרים דף פ"ז ע"א דגבי ע"ו וקידושין
 לא אמרין תוך כ"ד כדבזר דמי היינו לקולא לא הו"א כדבזר משום לעו'
 ממזרות כמ"ש הרשב"ם שם במס' צ"ב ד"ה וקידושין דמכמים הסמירו משום
 דאוריייתא כמו בכל התורה דתוך כ"ד כדבזר דמי י ואפי' לפי"ה ר"ן במס'
 נדרים שם דכח דמהלך אמרין בע"ז וקידושין תוך כ"ד כדבזר דמי
 אינו משום דאמר אלא מדינה הואיל וע"ז וקידושין ממירי כולי האי אין אדם
 עושה אותם אלא בהסכמה גמורה י ומש"ה הורה אפי' תוך כ"ד לא מהני
 ע"ש צ"ר"י הנה זה ס"ד היכא דאיכא הורה כגון שמתקדש אשה והורו זו תוך
 כ"ד אצל אבא שנתן לאשה הפסד צמחם ולא אמר דבר ובתור' כ"ד אמר שנתן
 כדי להקדשה זו בזה ליכא הורה רק גילוי דעת על איזה כוונה הוא נתן לה
 הפסד זה ומפרש שהתינה הוא על דעת קידושין בזה נקטינן לכלל דתוך

כ"ד כדבזר דמי י והו"א כאלו אמר בשעת התינה הרי את מקודשת לי י
 ואף שבעשה שהאשה קבלת' עדיין לא שמעה שדעתו הוא שנתנה הפסד
 לקידושין מכל מקום כיון שפשוטה ידה לקבל הפסד מאיז קודם ששמעה לאיזה
 כוונה הוא עושה וקבלתו צמחם אחריו וקבלתו כדו לשמוע ממנו שמקדשה
 זו דהי לא יתינה בקידושין הו"א לה כשהנך ההפסד מיד' תיקדשה ממנו
 שנתן לה לקידושין והיו זה דומה לזרק לה לתוך היקה ונתקה דמיקל"נה
 הרמ"ם דגבי זרק לה היו האשה עבדה שום מעשה והיא צבט ואל מעשה
 מתחלה ועד סוף וליכא שום גלוי דעת ממנה שנתנית לקידושין משא"כ
 אם קבלתה מידו צמחם והיקף תוך כ"ד אמר לה הרי את מקודשת לי זו
 הקבלה שקבלתה הוא מעשה שלה וכיון שנתקה אחר ששמעה הקידושין
 ולא השליכה הפסד מידה חיובלי מילתא למפרע שהקבלה הו' כדי שתי'
 מקודשת לו ואמרין שתיקף בשעת הקבלה היתה עומדת ומנסת שיאמר לה
 שמקדשה זו דהי לא יתינה לה בקדושין הו' לה להשליך הפסד מידה אמנם
 כן דבר זה הליא בפלוגתא בהא דהי' במס' קידושין דף י"ב ע"ב גבי
 הלי דקדש בנפיקא דאסא והיא אמרה הו' ליה זה שום פרוטה ואמר לה
 תיקדש צד' זווי שהי' עמוניסבתוך הנפיקא וקא מדמה רבא שם להאי דהלי
 צברייתא אמר לה כנסי כלע זה צפקדון והורו ואמר התקדשי לי זו והיא
 שתקה וכוונת רבא דבשמיא הו"א שהיקה דלאחר מתן מעות ולא כלום הוא
 דכמו שהני צברייתא כנסי כלע זו לפקדון והורו ואמר התקדשי לי זו הו'
 שהיקה שלאחר מתן מעות הכא נמי צבאי נפיקא דאסא אף דנתן לה
 בתורת קידושין מכל מקום כיון דאמרה דאינה רותית להתקדש בנפיק'
 דלית צ"י שום פרוטה והיא לא ידעה בשע"הקבלה צד' זווי עמוניס צ"י
 הו"א גם כן כמו שהיקה דלאחר מתן מעות והו' דלא צדי' מידה חין זה
 גילוי דעת דסברה הו' שדתינה ומי'צברי מתייבית צברייתא דנסי לחו דינא
 גמירי להלק בין צא לידה בתורת פקדון לבא לידה בתורת קידושין וסברה
 דגסבצא לידה בתורת קידושין אחריו ועלה אמנם ר"ה צרי' דר"י בסמ"הלק
 בין צא לידה בתורת פקדון דקיבלה אחריות שמירה על עממה ליכא גילוי
 דעת על שלא צדי' מידה אצל צבא לידה בתורת קידושין דליכא אחריות
 שמירה עליו שפיר הו"א דלא צדי' מידה גילוי דעת שנתנית לקידושין
 והרמב"ם פסק כרצא הכל הרבה פוסקים הרין והרמ"ם וכו' וכן פסקין
 בש"ע סי' כ"ה סעיף ד' והו' כר"ה צרי' דר"י הואיל ורבינא אמר אתה
 דשמעי' להאי דר"ה צרי' דר"י חושי לה ולכך הייטין לחומר דריכה גט
 מספק ולפי זה אם נתן לה הפסד סתם והיא קבלתה צמחם ובתוך כ"ד אמר
 לה הרי את מקודשת לי זו והיא שתקה ולא השליכה מידה מלי' צד' פלוגתא
 דר"ה צרי' דר"י הו' לה להשליך הפסד מידה דודאי לא קיבלה השמירה עליו
 ולא מיהתייב' אם מתברר או יאבד בהשליכה ומדלא השליכה מידה הו'
 זה גילוי דעת שתיקף הקבלה הו' שרוננה להתקדש זו אם יאמר שנתן לה
 בתורת קידושין אצל לרבא לא מהבט זה גילוי דעת ד"ל דלא השליכה כי
 בפרה דאף בקבלה צמחם אחריות השמירה עליו וכיון דלא קי"ל לר"ה צרי'
 דר"י אם לא הו"א זה ספק קידושין ואף שכתוב' מר"ם פארווי סי' ק"ד
 ובתור' ש"י שהציח הב"ש סי' כ"ה סעי' ק"ט פסקו לקולא היינו ששהי' המעשה
 שאלמני אחת הטפה מטבע מעל גבי קרקע שפסל מיד האיש אם כן מההלה
 לא צא לידה מיד האיש כלל וצא לידה בתורת גול או בתורת שאלה ואמר
 בראה האיש שהיא אינה רותית להחזיר לו אמר לה שאלה מקודשת זו בזה
 מקלין אצל צבא לידה מיד הבעל צמחם יש לומר לחומר כמ"ל י ומעתה
 צדדן דידן אם צא לידה הטענת צמחם הו' ספק קידושין מדלא השליכה
 ואין זה צדד שתיקה לאחר מתן מעות אמנם כיון דעד הראשון אמר דלא
 ראה התינה מידו לידה אם כן גם כן לא ידע צבאי חופן וצבאי סביה
 צא לידה אם כן אין צדדוהו ממש דהא הרמ"ם פסק בס"י מ"ב סעיף ד'
 בהגה' דאח"כ העדיסררו התיי' מממש מידו לידה אע"פ ששמעו שאח"כ התקדשי
 לי בהפסד זה ויאל מתחת ידה אה"כ לא הו' קידושין כלל ואפי' לדעת הגרדכי
 שהציח הב"ש שם בס"ק י"ב דגם בקידושין מהני ידיעה צבאי ראוי מ"מ
 הכא צדדן דידן גם ידיעה ליכא דשמא צא מתחלה הטענת לידה בתורת
 שאלה או בתורת פקדון שנתנית הו' עליו ואין צוה גילוי דעת על שלא
 השליכה מידה כיון דאחריות עליו היתה מתירא להשליך פן יאבד או ישתבר
 וצוה לכ"ע הו' זה שתיקה דלאחר מתן מעות ולאו כלום הוא אמנם בעדות
 עד שני שאמר שראה התינה מידו לידה ואמר לה הרי את מקודשת לי דהא
 קך לשון הג"ע מעד השני שהעתיק כבוד מעל' : אף האצבע גט זשהען ויאל
 הנער פלוני אינו געזעסען צבאי הבחולה פלוני אונד האט איר געגעבען
 דלא טענת לידה אונד הער נאך האט ער געזאגט דא ווארטע הרי את
 מקודשת לי כדת משה וישראל מול טוב אונד הער נאך האט זיא דאז טענת
 אויף דען פינגער אן געטאהן אונד האט עס לאנג אונד האלטען עכ"ל
 ער השני ומשקעוה הגדה זה שהכל הו' בהתקן אחר צלי שהי' והספק בנתיים
 ואם כן הו' זה נתן לידה סתם ובתוך כ"ד קידשה זו והיא שתקה צוה הו'
 קידושין דמדתהיקה ולא השליכה גילתה דעתה שנתנית בקידושין כמו
 שהארבתי לע"ל ובפרט שאחר כך שמה הטענת על אצבעה זה הו' לעמ"ד
 גילוי דעתה שנתנה לה בקידושין והו' קידושין לכ"ע כאילו אמרה שרוננת
 בקידושין דאף אם היתה סברה דשמירת הטענת היא עליו הו' די לה שלא
 להשליך ולמה לה להסס על אצבעה א"ו שהי' נתינה לה בקידושין ואיכא קידושין
 בודאי אם כן הו' זה קידושין צדד אחד אשר כמה פוסקים מהמירין צפקדש
 צע"ד אחד כמו שהציח מור"ם בס"י מ"ב סעיף צ"ב בהג"ה והנה אהמ"ו
 הגאון ז"ל צ"ב צ"ב מה"ה הלק אה"ע סי' ע"ה כתב כמה קולות בקידושין
 בע"א ולפענ"ד אין נורך לזה צ"ד וצ"ל"ה יש להקל כיון שיש הכהנה בין
 העדים שלדברי העד הראשון כבר הו' הטענת על אצבעה קודם שאמר הרי
 את מקודשת לי ולדברי העד השני שהני הטענת על אצבעה אחר שאמר הרי

בדקשה ע"ת וכנסה סתם ובקטנה שלא מיאנה לא זכר עממא כ"ח משום שהין אדם עושה צעילות זנות וסובר רב דהאיש חושש על כך שהוא עושה מעשה אבל צאשה שהיא קרקע עולם בעלמא לא שמענו הוואת דדבר זה נפתח בגדולים והרב פ"מ וכן הרב לקט הקמה סוברים דלא אמרין זה אלא צאשה אבל לא צאשה כמבואר בהג"ה מ"ל צפ"י מהל' גירושין הל' ה"י ואפי' לדעת המ"ל שם וכן הוא דעת האמ"ו הגאון ז"ל בנו"ב מה"ת בהלק' אה"ע סי' נ"ב דף ל"ה ע"ג ד"ה ולפ"ו וכו' כ"ד דף ע"ד ע"ג בד"ה ואשר יע"ש כל זה הוא אם הדבר שקול ואינו לקלקלה בזה אמרין דיותר יתחלה צעיונה לשם אישות מצעילת זנות אבל היכא שהיא לקלקלה כגון צדון זה שאם הצעילת התנאי התי' עבונה וגלמודה אמרין ששם דעתן קלות והיא חוששת עפי לטובת עצמה שאם ימות בעלה בלא ז"ק שלא תהי' נאלצת על כל העולם צאיסור יבמה לשוק וכיון שבשעת מעשה היא נבעלת בהיתר לא יעלה ע"ד למחול השבועה ולצטל התנאי וממ"נ אם היא צהאי פחדא יתביית שהבעל ימות בלא ז"ק לענין שיתפכו הצעילות לבעילות זנות גם היא פחד לנגדה שהתי' גלמודה בלא צעל ובלא נים ואסורה להנשא לאחר ואכנסו עצמה צספק שהתי' גלמודה על רמיות בעלה בלא ז"ק בצביל היא הרוונה שלא תהיינה אה"כ הצעילות למפרע לצעילות זנות אין זה דרך נשים כלל ועיין בנו"ב קמח צה"ה ע"י כ"ד דף מ"ח ע"א בד"ה ובפרט שהצב האמ"ו הגאון ז"ל צאשה שיש לה הפסד צמולת התנאי לא אמרי' גבה הוקה אין האשה עושה צעילתה בעילת זנות ע"ש וגוף הראי' שהציא הגאון הג"ל להוכיח דגם צאשה אמרי' שמקפדת שלא יתפכו הצעילות היכה לצעילות זנות מסוגי' דמס' כתובות דף ע"ג א"י ראי' כלל דמה דמדמה הש"ס שם קטנה שלא מיאנה ונתגדלה להאי דקדשה ע"ת וכנסה סתם היינו כמו שבקדשה ע"ת וכנסה סתם סובר רב דחולאי אחלי לתנאי משום שאין הצעל רונה שהתי' צעילתו בעילת זנות כמו כן אמרי' בקטנה שלא מיאנה ונתגדלה והבעל צא עלי'אחר שהתגדלה שג"כ דעתו לקדשה צביאה לאחר שהתגדלה כי אדם יודע שהין קידושי קטנה כלום ולכן מקדשה בגדלותה צביאה שרונה שלא תהי' צעילתו בעילת זנות והיא מתרני' לו מסתמא דכיון דמזדקקת לו לביאה מראונה הטוב הרי גלתה דעתה שהיא רותית צו ואם שה"כ רוח אחרת עמה וקבלה קידושין מאחר אינה צריכה גט משני כיון שכבר גלתה דעתה ומסרה עצמה לביאה כרי נפשה השקה צו ונתקדשה לו צביאה צו משגדלה שוב אין צידה למאן אם כיר נתקדשה בגדלותה ושמחול פליג צוה וסובר דאדם עושה צעילתו בעילת זנות ולא הרי דעתו לקדשה צביאה שנית משתגדלה ועל דעת קידושין הראשונים הוא צעיל ולכן צריכה גט משני וה"כ הדמיון שמדמה הגמ' תרי פלוגתא דרב ושמחול בקדשה ע"ת וכנסה סתם ובקטנה שלא מיאנה ונתגדלה הדמיון הוא רק מלד כוונת הבעל אם דעתו לקידושין צביאה משום שאין אדם רונה שהתי' צעילתו בעילת זנות אבל ללמוד משקל' וערי' של סוגי' צו דגם צאשה סובר רב שאין רונה לצעילת זנות אינו מוכח כלל ואין זה אלא דברי תיאוות והכל תלה בדעת הבעל אבל להאשה אין אנו צריכין לומר שדעתה להתקדש צביאה משום שהש צעילת זנות אלא הטעם פשוט כיון דמסרה עצמה לביאה משתגדלה הרי גלתה דעתה שרונית צבעל הזה שקדשה בקטנותה א"כ רונה להתקדש להיות לו לאשה ואצרה זכותה ואמה יכולה למאן כיון שהבעל קדשה מחדש צביאה והמעין צסוגי' דמס' כתובות הג"ל ובסוגי' דמס' יבמות דף ק"י ע"א עין צעין יראה דהכל סובב והולך על הבעל והבעל מתכוין לקידושי צביאה משתגדלה אבל מאשה לא חקר דבר ע"ש בפירש"י והוס' וה"ך לא מישתמיט צדד דוכתי' לפרש הטעם גם לגבי האשה שהיא רותי' להתקדש לו צביאה משום שהינה חפיה צבעילת זנות וכן הוא לשון הגמ' שם אדם יודע שאין קידושי קטנה כלום וגמיר ובעיל לשם קידושין ולפי דברי הגאון מהר"י חייבשיך הג"ל ה"ל להש"ס לומר צלשון רבים יודעים שם שאין קידושין בקטנות כלוסולך גמרו ומתריים לשם קידושי צביאה ומלכד שאין הדברים האלה צריכין חיזוק ומתקבלים על הדעת והם נכונים וצוררים מלד עממותן א"ך גם זאת יש להציא ראי' לזה דהיי"ס ד' דעיקר עממא דרב בקטנה שלא מיאנה וגדלה שהינה צריכה גט משני הוא מטעם כיון שגם היא אינה חפיה צבעילת זנות אי"כ קשה למה לא עבד הגמ' צסוגי' דכתובות ויבמות כך צריכתא בהך סברה גופא דהיי' אמתר פלוגתא דרב ושמחול צהאי' דקידשה על תנאי וכנסה סתם ה"א דבזה סובר רב דמחול לתנאי הואיל והדבר תלוי בהאיש והתנאי ה"י רק לטובתו שאינו הפך צאשה מדריית צוה סובר רב כיון דכנסה סתם מחיל לתנאי משום דלגבי דידי' אמרין שאין אדם עושה צעילתו בעילת זנות אבל בקטנה שלא מיאנה ונתגדלה הוי אמינא דמודה רב לשמחול דצריכה גט משני דנהי שהוא צעיל לשם קידושין אכתי' הוא ספק שמא לא נתרנית היא להתקדש לו דא"ך שידעין דס"ל לרב דהין הבעל עושה צעילתו צ"ו עדיין לא שמענו אם גם לגבי האשה אמרין כן שהיא מקפדת דלא התי' נבעלת צעילת זנות ולכן פליגי גם בקטנה שלא מיאנה ונתגדלה לאשמעינן דגם לגבי דידה אמרי' צהינה הפי' צבעילת זנות א"ת ע"כ ל"ל דזה לא צריך לאשמעי' דלגבי דידה לא צריך טעם למה נתרנית היא לקידושין אלא הטעם הוא צפשיטות דכיון שנתרנית לביאה ומזדקקת לו אחר שגדלה גלתה דעתה שהיא חפיה צו ונשתוה דעתה לדעת הבעל לביאה קידושין מקפדת מחלה זכותה שהי' לה למאן צו ואין הדבר תלוי כ"א בדעתו אם הוא גמר ובעיל לשם קידושין הג"ל :

גם ראי' השנית שהציא הגאון מהר"י חייבשיך מתני' יבמות דף פ"ט ע"א בד"ה אמרי' קידושי טעמא שמקשים לפי' רש"י דמפרש קדושי טעות היינו ע"מ שאני כהן ואמלא לוי א"כ מאי פריך הגמ' רישא נמי אמרי'

נשואי טעות הא אמרין לקמן אין תנאי צנשוואין ומאי קושי' הא ע"מ שאני כהן ואמלא לוי הוא קפידה דידה ולא קפידה דבעל וא"ך אפשר לו למחול מה שהוא לטובתה ולא שייך צוה הין תנאי צנשוואין אם היא אינה מוחלת ומזה הוכיח הגאון מהר"י חייבשיך דגם לגבי האשה אמרין שהינה חפיה צבעילת זנות ולכן גם לגבי דידה אמרי' אין תנאי צנשוואין שגם היא מוחלת שלא תהי' צעילת זנות גם זה אינו ראי' כלל ולא ידעתי מאי דוחקא להגאון מהר"י חייבשיך לומר דהין תנאי צנשוואין מחמת שהיא מחלה צעילתה להתנאי הלא בפשוט יש לפרש לפי שאין הבעל רונה בקיום התנאי שלא יבא לידי צעילת זנות משום כך הוא מבקש ממנה שתמחול להתנאי ולכן אינו צמתיאו' שהי' תנאי צנשוואין דכיון שהבעל בעצמו מגלה ומבקש ממנה למחול התנאי הו' היא צוחרת אמת משתים או שמתלה התנאי ואם אינה רותית למחול הו' נחפרדה התביעה וכתבטלו הנשואין וה"כ מה שאי אפשר להיות תנאי צנשוואין הוא רק צצביל הבעל שאינו רונה צבעילת זנות ולא מלד האשה אי נמי יש לפרש אין תנאי צנשוואין שאין הכוונה שאי אפשר להיות תנאי צנשוואין אלא שהכוונה שאין דרך להיות תנאי צנשוואין דעל פי רוב נחודע הדבר קודם הצנשוואין משפט התנאי אם הוא כהן או לוי וכיון שהיא יודעת ונחודע לה צניארוסין ונשואיןמה הוא או שהינה מוחלת התנאי וכתרי' לו א"ך שהוא לוי או שהינה מוכעת עצמה לישא אחרו כיון שידועת שהוא לוי והיא חפיה דוקא צכהן והדברים מפורשים צהוס' מס' יבמות דף ק"ו ע"א ד"ה צ"ס ואישתמטי' להגאון מהר"י חייבשיך דברי החוס' האלה וה"כ שפיר מקשים החוס' לרש"י דמפרש התנאי ע"מ שאני כהן ואמלא שהוא לוי מאי פריך הגמ' רישא נמי אמרי' נשואי טעות הוי א"ך מדמה הש"ס קידושי טעות לנשואי טעות הא אמרין לקמן אין תנאי צנשוואין וממ"נ אם הפי' אין תנאי צנשוואין מפני שהבעל מגלה לה פחרון התנאי א"כ אינו צמתיאות שהי' תנאי וא"ך יאמרו צרישא נשואי טעות ואפי' אם הפי' אין תנאי צנשוואין שלא שכיח להיות תנאי צנשוואין מפני שצ"פ הרוב נחודע הדבר קוד' הנשואין ג"כ לא פריך הגמ' רישא נמי אמרי' נשואי תנאי ה"י דלמה יאמרו כן אם הוא מלחא דלא שכיח שהי' התנאי קיים אחר הנשואין ולכן לא חיישין צרישא נשואי טעות הוי כיון דלא שכיח ומעתה כיון שנתרועע היסוד נפל הבנין של הגאון מהר"י חייבשיך ולא חיישין שהאשה תמחול התנאי צצביל השש צעילת זנות סיומא דמלתא דשפיר עבדי הגאונים ז"ל שלא זכרו צסדר עניני קידושין על תנאי להצביע גם את האשה כי הוא זה א"ך לומר כי האשה צודאי לא תמחול צדבר שהוא לטובתה צצביל השש צעילת זנות וא"ך גם זאת אין צכהן למחול ולצטל השבועה של הבעל שבשבע ע"ד רבים וכיון שחלה הדבר צרבים סילק דעת האשה ושוב אין ציעול השבועה תול' צרונה כהצאר לעיל צדבריו צשם הרשב"א ז"ל : כ"ד ירדן הד"ש והקורד

הק' שמואל ס"ל לנדא

שנית על ענין הג"ל

עב להיות כי הגאון אב"ד דק"ק דרעזין שלה את דבריו לכל הצ"ד מו"ש בכלל גלל כן הראיתי תשובתי להרב המאה"ג מוה' אלעזר פלעקעלס דמו"ש והוסיק עוד על דברי לאמר שא"ך לוי יהי' צדברי הגאון מהר"י חייבשיך שיש מקור למוש שהאשה הצעל התנאי מ"מ אין זה ודאי זמירי ספיקא לא יא' ושמא יתח' לה צתנאי מטעמי צביארתה צתשובתי הג"ל וכיון שהשם זה הוא רק מספיקא יש להצטרף ליה עוד ספיקא דדינא דהרבה פוסקים ס"ל צאח כזה אינה זקוקה לו ומהי שאקולא קיי"ל כוונתייהו כמבואר צש"ע אה"ע סי' קנ"ז סעיף ד' מ"מ הוי ספיקא דדינא ולפ"ו צקדושין ע"ת צאח צוה הוי ס"ס לקולא חדא שמא לא הצעל התנאי והת"ל שהבעל התנאי מטעם שגם היא מקפדת שלא תהי' צעילתה בעילת זנות עדיין הוא ספק שמא הלכה כדעת פוסקים המתירין צנפלה לפני יבם כזה ע"כ דברי הרב מהר"א"ס הג"ל ואני אומר הוי משוכחא לוא ראי' הגם שמתנאי וראיתי צמהר"י"ק שורש קצ"ו כתוב היולא צוה הוצאו צדבריו צצ"י סי' קנ"ז וז"ל : ציבמה שנפלה לפני יבם כזה ועד ה"י מעיר שמת אחרו יבם שהיא מותרת כיון שרוב פוסקים מתירין יבמה ע"פ ע"א ואפי' אם היה המנהג צדברי האוסרין מ"מ פשיטא צצויקה ציבמה שרבו הפוסקים מתירין אותה בלא הלילה והע"ב דפשיטא שאין לשמוך על צדריהם וחליה להקל צשל ערוה שלא כדעת רש"י אשר כל ישראל שותין מימיו הגאונים וכמו"ש הר"ם צעממו שלא מלאו לצו לעבור על דברי רש"י ז"ל מ"מ איכא תרי רובא להתיר אשה צו ועל דא אמינא דאיתתא דא שריא עכ"ל הצ"י צשם מהר"י"ק ע"ש הרי מבואר צדברי הרב מהר"א"ס הג"ל שיש לצרף דעת הפוסקים המתירין צאח כזה בלא הלילה להיות סניף להתיר אהעפ"כ אי אומר שאין צדון של מהר"י"ק דומה לצדון דידן דמהר"י"ק צא לדון היכא צצבר הינה זקוקה ליבם כזה ויש ע"א שמת היבם צוה שפיר פסק המהר"י"ק להתיר צדיעבד מטעם שיש שני רובא להתיר : משא"כ צדון קידושין ע"ת שאנו צאים לצדון להתלה להשיאה צקדושין ע"ת הוי שאם ימות הבעל צצ"ו"ק תהי' מותרת מטעם ס"ס שמא לא ציעלה להתנאי והת"ל צעלה שמא הלכה שמוחרת צאח כזה בלא הלילה אין לו לעשות ס"ס להתחיל וכן מבואר צפרי חדש צכללי ס"ס כלל ח"י דאי ליכא גבן אלא חדא ספיקא לא עבדינן תרי ספיקא צדיים ע"ש צצ"ה ועיין צמנ"א סי' תס"ו סוף ס"ק צ' צשם רש"ד"ס שכתב ג"כ שאין לעשות ס"ס צדיים הן אמת שהי' גופא הוא ספק אם דברי רש"ד"ס והפ"ה הוא מוסכם מכל הפוסקי' ועיין צנו"ב קמח מ"ד סי' מ"ג דף נ"א שאלתיו הגאון ז"ל

ז"ל אינו מחליט לדברי הפ"ח והוא כמסתפק בדבר זה וכתב שם ואם מותר לעשות ס"ס צידים וכו' ע"ש הרי שהן ולאו רפי' צידו וכן נראה ממג"א ס"י הס"ז ס"ק ז' דמפרש הטעם בדין שנתבע בנהר דמותר למכור לא"י מעט מעט קודם הפסח מטעם שהוא ס"ס ספק אם ימכור הא"י לישראל והת"ל שימכור לישראל המא' יוכלו הישראל קודם פסח ע"ש הטעם במג"א שיש צוה פלוגתא אם מותר לעשות ס"ס צידים וכבר נתבאר הא"י בתשובה אמת שאין הדברי הפ"ח נלקחים מהמרדכי פרק החולין בשם רבינו ברוך אעפ"כ אין הדבר מוסכם : ומתהום' במס' זבחים דף ע"ב ע"א ד"ה ומתערבו וכו' משמע שמתיר לעשות ס"ס צידים שכתבו הם דלהכי לא נקט בצגד שצבעו בקליפי ערלה מלא הסיט ונתערבו בזהררים הואיל אם נתערב בצגדים אחרים יכול להסיר כמלא הסיט מכל צגד ומתירי מטעם ס"ס ע"ש בתום' הרי מנזחור מדברי התוס' שהולקים ע"ז וס"ל דמותר לעשות ס"ס צידים דלא כדעת המרדכי בשם רבינו ברוך . אמנם נתבאר הא"י בתשובתי שם שיש להשוות דעת הראשונים שלא לעשות פלוגתא בזה בין התוס' ורבינו ברוך ויש לפרש כוונת התוס' שכתבו דיכול להסיר מלא הסיט מכל צגד אין רגום ז"ל וומר שרשאי לעשות כן לכתחילה בכוונה לעשות ס"ס אלא כוונתם כיון דאיכא באפשרי להכיר מלא הסיט דהיינו קודם שגודע האיסור או אף אם כבר גודע האיסור אם אינו עושה כן כדי לעשות ס"ס אלא שגלו זה צריך להסיר מלא הסיט כדי לעשות מלבושים מאוחזי הבגדים וכדרך האומנים בצריכים להתוך הצגד לחפור ממנו מלבוש ואינו מכין כדי לעשות ס"ס אלא שמכין לתוך המלבושים ואז נעשה הס"ס ממילא וכמו דפסקין בתולעים הממלאי צימיון דמותר לטווחם וימזוהים התולעים ונתבטל ואין זה מבטל איסור לכתחילה הואיל ואין כוונתם לבטל דב"ה צריך לטווח הכימיו לעשות קמה . כמו כן צוה כיון שאם רוצה לעשות מלבושים מאוחזי הצגדים צריך להתוך מהם כמלא הסיט או נעשה הס"ס ממילא ומתירי ולכן לא תני צוה ונתערבו בזהררים הואיל ואין האיסור ברור דעדיין יש היתר אם יסיר כמלא הסיט . ומתנה ח"י אומר כיון שמתהום' אין הכרע צוה טוב אין צידיו למדר קידושין ע"ת אם יש השם שיצטל התנאי ולסמוך ולעשות ס"ס לכתחילה וכיון שיש חקנה להשיב גם האשה אין לנו לעשות ס"ס לכתחילה עד דעת המרדכי ורבינו ברוך . אמנם לפ"מ שנתבאר לעיל בתשובתי הקודמת אין אנו צריכין כלל לשבועת האשה וסגי לן בשבועת הצעל ע"ד רבי' סגלא יכיו כלל קידושין אחרים לעולם כ"א אוחזי קידושין שבעשים ע"ת כמו שנתבאר בתשובת האמ"ו הגאון ז"ל במדר קידושין ע"ת בספרו ט"ב קמח בחלק א"ה ע"ס י"ו כן נראה לפי ענינה דעתי :

הק' שמואל ס"ל לנדא :

שלום לכבוד הדב המא"ה ג"י ע"ה פ"ה אב"ר רק"ק פלוני :

ולבאורה יש לעיין דכיון דעכ"פ איכא רובא דאיני מתעברות מב"ר אמאי לא ניזיל בחר רוב ונימא כיון דאיכא רוב דאיני מתעברות מב"ר גם האשה היא מרוב נשים ולא היתה מתעברת אם לא שנבעלה צומת או קודם נשואין או לאחר נשואין ומה מהני לה חוקת כשרות הלא קיימ"ל רובא וחוקת רובא עדיף טהה לא שייך בנדון דידן לומר רובא עדיף מחוקת כיון דאין הרוב סותר החוקת היתר דאף אם נימא שלא נתעברה מב"ר עדיין יש להחוקת היתר לכהן ואמרינן שנבעלה קודם נשואין לכשר לה ולא נפסלה לכהן כלל דאף הממזרין שצריך תרי רובא צ"ע אה"ע ס"ס ו' היינו להנשא לכתחילה אבל בדיעבד אם נשאת לא תנא אפי' ברוב פסולים אלא ועיין צ"ש שם וז"ל דכל זה אם היא אומרת לכשר נבעלתו אבל כשאומרת אומרת לכשר נבעלתו אף בדיעבד צריך הרי רובא להרב' פוסקים וא"כ בנדון דידן הרי היא אומרת שלא נבעלה כלל קוד' כנשואין ואין אמרינן שנבעלה ע"י צירור שנתעברה מב"ר של צעל מכלל שהיתה בעולה ושייך לומר כל האומר לא לוימי כאלו אומר לא פרתתי דמי והוי כמו שאמרם שלא ידעה למי נבעלה גם זה אינו דמה דקיימ"ל רובא עדיף מחוקת היינו מחוקת אמת אבל היכא דאיכא תרי חוקות נגד הרוב אזלינן בזה החוקות ודבר זה מפורש בתשובת הרב"ש ס"י שצ"ט דכתב על האי דר"א בן פרטא במשנה במס' גיטין דף ק"ח ע"ב צעיר שנבעלה ברכוס וספינה שאבדה צים ויונא ליהרג דנחמין עליו חומרי חיים וחומרי מתים ואם נשאת תנא אף שרובים למיתה לא אזלינן בחר רוב כיון שיש תרי חוקות נגד הרוב חוקת חיים וחוקת א"ה ע"ש בריב"ש ואף שאמ"ו הגאון ז"ל בספרי ט"ב קמח הלך אה"ע תשובה מ"ג מפקפק על דברי ריב"ש והציח רא"י ברוב עדיף אפי' מתרי חוקות מהא דאמרינן במס' חולין דלא הייטיול צפרה אדומה שנתא במקום נקב קח שחיט משום דאזלינן בחר רוב בזהו' אף שיש שני חוקות נגד הרוב חוקת חיים וצוהה של הבנהמה וחוקת טומאה של האיש המזין עליו וכן בהאי דקיי"ל דרוב מלויין אצל שהיטה מומחין הן יש בחוקות נגד הרוב חוקת חיים וצוהה של הבנהמה וחוקת השוחט שלא נולד מומחה לשהיטה הרי מנינו דרוב עדיף מב' חוקות מ"מ בסוף דברי תשובת האמ"ו הגאון ז"ל מקיים את דברי הריב"ש להלכה ומדחה הראיות הכל' מטעם דנגד חוקת חיים וצוהה יש חוקת אחרת דאי אמרי' שלא נשהטה כהוגן או שהי' נקב צוטט א"כ הבנהמה נעשית נצולה ומעומאה והרי הבנהמה צחי' בחוקת עברה עומדת דהא בבנהמה צחי' ליכא טומאה ע"ש שמהויק דברי הריב"ש להלכה ולפ"ג גם צ"ל יש להאשה תרי חוקות דקודם נישואין הי' לה חוקת בתולה עד הנשואין וגם חוקת כשרות שלא זינתה דלא מצעי' לדעת הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' אישות דאיכא איסור לאו דלא תהי' קדשה בצעילת פגוי' אלא אפי' להרצ"ד סגסג כושין חוקת כשרות שלא נבעלה לפסול לה ואם נישואי שזינתה אחר הנשואין דשוב פסקי חוקת בתולה דהא נבעלה לבעלה מ"מ יש לה תרי חוקות להיתר חוקת כשרות שלא זינתה וגם חוקת היתר לבעלה ודע מה שכתב הריב"ש הכל' צהאי דר"א בן פרטא יש צ' חוקות נגד הרוב חוקת איסור א"ה וחוקת חיים של צעל ואמ"ו שם בתשובה הכל' מפקפק על דברי הריב"ש שמשצ"ל לא נהבש לתרי חוקות אלא לחוקת אמת שע"י מה נאמר שהיא א"ה ע"י שבעלה הי' א"כ הכל חוקת אמת היא ע"ש במו"ב מ"מ צ"ל שפיר נהבש חוקת כשרות של האשה וחוקת היתר לבעלה לתרי חוקות חוקות דעד כאן לא כתב האמ"ו ז"ל דחוקת א"ה וחוקת חיים של צעל נהשכים לחוקת אמת היינו אם אנו אומרים שהיא צחוקת א"ה הרי אנו אומרים שיש לה צעל וזה גופא היא חוקת חיים של צעל אבל בנדון חוקת כשרות של האשה וחוקת היתר לבעלה הם שני שמות ושני ענינים דחוקת כשרות כולל הכשרות של האשה שאינה עוברת על שום איסור

ז"ל אינו מחליט לדברי הפ"ח והוא כמסתפק בדבר זה וכתב שם ואם מותר לעשות ס"ס צידים וכו' ע"ש הרי שהן ולאו רפי' צידו וכן נראה ממג"א ס"י הס"ז ס"ק ז' דמפרש הטעם בדין שנתבע בנהר דמותר למכור לא"י מעט מעט קודם הפסח מטעם שהוא ס"ס ספק אם ימכור הא"י לישראל והת"ל שימכור לישראל המא' יוכלו הישראל קודם פסח ע"ש הטעם במג"א שיש צוה פלוגתא אם מותר לעשות ס"ס צידים וכבר נתבאר הא"י בתשובה אמת שאין הדברי הפ"ח נלקחים מהמרדכי פרק החולין בשם רבינו ברוך אעפ"כ אין הדבר מוסכם : ומתהום' במס' זבחים דף ע"ב ע"א ד"ה ומתערבו וכו' משמע שמתיר לעשות ס"ס צידים שכתבו הם דלהכי לא נקט בצגד שצבעו בקליפי ערלה מלא הסיט ונתערבו בזהררים הואיל אם נתערב בצגדים אחרים יכול להסיר כמלא הסיט מכל צגד ומתירי מטעם ס"ס ע"ש בתום' הרי מנזחור מדברי התוס' שהולקים ע"ז וס"ל דמותר לעשות ס"ס צידים דלא כדעת המרדכי בשם רבינו ברוך . אמנם נתבאר הא"י בתשובתי שם שיש להשוות דעת הראשונים שלא לעשות פלוגתא בזה בין התוס' ורבינו ברוך ויש לפרש כוונת התוס' שכתבו דיכול להסיר מלא הסיט מכל צגד אין רגום ז"ל וומר שרשאי לעשות כן לכתחילה בכוונה לעשות ס"ס אלא כוונתם כיון דאיכא באפשרי להכיר מלא הסיט דהיינו קודם שגודע האיסור או אף אם כבר גודע האיסור אם אינו עושה כן כדי לעשות ס"ס אלא שגלו זה צריך להסיר מלא הסיט כדי לעשות מלבושים מאוחזי הבגדים וכדרך האומנים בצריכים להתוך הצגד לחפור ממנו מלבוש ואינו מכין כדי לעשות ס"ס אלא שמכין לתוך המלבושים ואז נעשה הס"ס ממילא וכמו דפסקין בתולעים הממלאי צימיון דמותר לטווחם וימזוהים התולעים ונתבטל ואין זה מבטל איסור לכתחילה הואיל ואין כוונתם לבטל דב"ה צריך לטווח הכימיו לעשות קמה . כמו כן צוה כיון שאם רוצה לעשות מלבושים מאוחזי הצגדים צריך להתוך מהם כמלא הסיט או נעשה הס"ס ממילא ומתירי ולכן לא תני צוה ונתערבו בזהררים הואיל ואין האיסור ברור דעדיין יש היתר אם יסיר כמלא הסיט . ומתנה ח"י אומר כיון שמתהום' אין הכרע צוה טוב אין צידיו למדר קידושין ע"ת אם יש השם שיצטל התנאי ולסמוך ולעשות ס"ס לכתחילה וכיון שיש חקנה להשיב גם האשה אין לנו לעשות ס"ס לכתחילה עד דעת המרדכי ורבינו ברוך . אמנם לפ"מ שנתבאר לעיל בתשובתי הקודמת אין אנו צריכין כלל לשבועת האשה וסגי לן בשבועת הצעל ע"ד רבי' סגלא יכיו כלל קידושין אחרים לעולם כ"א אוחזי קידושין שבעשים ע"ת כמו שנתבאר בתשובת האמ"ו הגאון ז"ל במדר קידושין ע"ת בספרו ט"ב קמח בחלק א"ה ע"ס י"ו כן נראה לפי ענינה דעתי :

ענ . מכתבו הנעים הגיעני וע"ד שאלתו באיש פלוני כהן ששאל יתומה בחוק' בתול' וצוים שאחר הנשואין נסע הצעל למרחוק ונתפס שם ששה חדשים וכאשר חזר לביתו מנא את אשתו מעוברת והאשה אמרה שנתעבר' מציאה ראשונה ובעל מאמין לדבריה כי האשה היא בחוקת צוהה ומעולם לא נשמע עלי' שום שמן דבר . אף יש מרננים ואומרים יען שאין האשה מתעברת מציא' ראשונה כמו שאי' במס' יבמות דף ל"ד א"כ יש לחוש שזינתה אחר הנשואין או לכל הפחות זינתה קודם הנשואין ומתנ"פ אסורה לבעלה כהן דאף אם זינתה קודם נשואין יש לחוש שנתא נבעלה לפסול לה ופסלה לכהונה . וכבוד מעל' מפלפל בדברי הש"ע א"ה ע"ס ו' ופוסקים אחרונים שסחי מהני רוב כשרים אלאה צניעה ואם צעין תרי רובא או לא . לעל"ד לא צריך לכל זה . ומתהלה ח"י אומר דבשביל האי השטא דאין אשה מתעברת מציאה ראשונה אין להוציא לעז על בת ישראל כשרה . ואף שה"ל אמרו זה שאין אשה מתעברת מב"ר כבר ביאר האמ"ו הגאון ז"ל במו"ב קמח בחלק א"ה ע"ש תשובה כ"צ שהכוונה הוא על רוב נשים אבל איכא מעוטא דמתעברות מב"ר ומפרש הסוגי' במס' יבמות הכל' דפירין למה צריך להפריש הא אף אשה מתעברת מב"ר כוונת הקושי' כיון דאיכא רובא דאיני מתעברות למה צריך להפריש ניזיל בחר רובא . וגם מה שפריך בגמ' שם מתמר ג"כ כוונת הקושי' כיון דאיכא רוב שאינן מתעברות חיד הפקירה תמר את עלמנה ליהודא והיתה סומכת' עלמנה שהי' מן המיעוט שמתעברות מב"ר . יע"ש בדברי האמ"ו הגאון ז"ל . והנה דברי האמ"ו טובעים מתה"ן ז"ל בפ"ק דקידושין אהא דאף מצעי' שם חי תחילת ציאה קונה או סוף ציאה קונה הקשה אהא דאי' במס' יבמות דף כ' דאין עשה דיבוס דוהה ל"ת משום דגזרינן ציאה ראשונה אטו ציאה שני' ולמה לא אמר גזירה תהלת ציאה אטו סוף ציאה ומתוך כר"ן דכל הציאה ראשונה היא התנוה דבעין ציאה הראוי' להקמת זרע (עיין בתום' שם במס' יבמות דף כ' ע"ב ד"ה אטו ציאה שני' ועיין במ"ל צפ' ע"ו מהל' אישות הל' ד') וע"ה הקשה הר"ן ז"ל הא גם הציאה ראשונה אינה ראוי' להקמת שם כמו שהקשו בתום' שם דף כ' ע"א ד"ה צ"א עשה ומתוך כר"ן דמה דאמרינן אין האשה מתעברת מציאה ראשונה על הרוב קאמר אבל זמנין דמתעברת מב"ר ע"כ דברי הר"ן ז"ל ע"ש הרי מפורש בדברי האמ"ו הגאון ז"ל ולפ"ז היסוד אשר סמכו עליו המרננים על אשה זו אין לו שום סמיכות דכיון דאיכא מעוטא דמתעברות מב"ר אין לערער ולהוציא לעז על אשה כשירה . אך לכאורה יש לדברי כר"ן הכל' ולדברי האמ"ו הגאון ז"ל סתירה ממדרש רבה פ"לך לך פרשה מ"ב דאי' שם על מה שאלמ' צ"י הגר שפחת אברהם ויבא אל הגר ותאר : ר' לוי צר הייתה אחר מציאה ראשונה נתעברה אחר ר' אליעזר לעולם אף אשה מתעברת מב"ר ע"ש במדרש הרי מוכח דמה דאמרן אין האשה מתעברת

איסור ושייך חוקה זו חף לאשה שאין לה צעל לענין לאסור עלי צעמי
 איסור והיתר וכן להיפך חוקת היתר לבעלה אינו כולל חוקת כשרות דאף
 שהיא בחוקת היתר לבעלה עדיין יכול להיות שהיא רשעה והשורה לעבור על
 שחר היסורין וזה נחשב לפני חוקת הלוקות ועיין שם ב"ב תשובה הנ"ל
 שהאמ"ו הגאון ז"ל כתב סברה כזו גבי נגע אחד בליה ולמחר הסכים ומלאו
 מת דאמרי' במס' ערוובין דף ל"ז דהוי' ב' חוקות חוקת חיים של זה המת
 וחוקת טהרה של זה הטובע ע"ש ב"ב ומעתה הראית לדעת דבשביל האי
 כללח דאין אשה מתעברת מב"ר אין לנו להוסיף לעז על ב"י המוחזקת לכשרה
 והגונה כיון דהיא בנתיאוי' המתעברת מב"ר אין להוסיף האשה מחוקתה :
ומלבד כל זה כבר פסק האמ"ו הגאון ז"ל ב"ב קמ"א דבא"ע
 תשובה כ"ב שבה"י אין מקום להך כללח דאף שאין
 האשה מתעברת מב"ר יכול להיות שהטרה זה ולא גמר ביחודו בפעולה
 ובין קדשה ביהוליסולא הרגיש ולבסוף צעל וגם שמה מיעדומשמש בה קודם
 ביאה ולא הרגיש בהשרת צהלים ע"ש ב"ב ודף ח"א אש יורה המתעסק לומר
 שם זה הוא מן המיעוט איננו אדם להמליך לעצמו לומר כן כדי להטייל
 דפי צבת ישראל ועוד זאת עכ"פ יש לזרף את כל הסיבות הגורמיות להסיר
 צהלים למיעוט נשים המתעברות מב"ר והיתרע ל' רובא ונאמרה האשה
 בחוקתה חוקת כשרות וחוקת היתר לבעלה וכל המוסיף לעז על האשה הוזהר
 אחר שיתודע לו דברי' האלה ראוי לגעור בנתיאוי' ולקנסו כדין מוסיף לעז על
 ב"י הכשרות ומפני הטרה חק"ר כ"ד אהבו :

הק' שבואל ס"ל לנדא

שלום וישע רב לאור נערב הרב המופלא ומפלב כש"ת מוה' יעקב ב"י
 אב"ר דק"ק בישיב ואנפי'

ער מכתבו

הנעים הגיעני זה שנה ימים והנה רצו עלי ערדות
 רבות צעול הליבור אשר התארגו ועלו על זוארי ולכן
 אני באת בקצרה ודף גסות שאלתו הוא דבר פשוט ומעלתו יפה כיון הלה
 ואין להוסיף על הדברים אשר נאמרו ונשנו בספרי דני רב הוא יכו כבוד
 האמ"ו הגאון ז"ל בספרו מ"ב מה"ל צענין הזה ובאשה פרונו זו אשר
 שאל כבוד מע"ל עלי' יש זה כל הרעיונות לאיסור וטומאה כתיב בה ובפרט
 באשר שבבר גירסה שאסורה לחזור לבעלה ואפי' אם לא גירסה עדיין
 בינה חסורה לבעלה רכיון שהיו עדי כיעור ועידי יחוד שנתמחה כמה
 פעמים עם המוחף והי' קלל דלח פסוק שזינתה ואח"כ היא הודית מעלמה
 בלי שום התעמלות ופעולה מאדס רק צפתאוס בצקר כשעמדה ממעלה
 אצרה לבעלה דרך וידוי שזינתה כמה פעמים עם הנחמד הזה אשר
 נתייחדה עמו והלכה עם צעלה לב"ד הודית בפני צ"ר שזינתה כמה
 פעמים תחת צעלה ובקשה להורות לה תשובה ופני' אמרה שהיא
 מתייראת מפני העונש שמי'מפני יראת עונש הוא מנבטת הב"ד יסדרו
 לה תשובה דבר פשוט שהיא נאמנת ואסורה לבעלה ולא שייך בה לומר שמה
 עיני נחנה באחר כיון דהיא עדי כיעור ועידי יחוד וגם קלל דלח פסוק
 שזינתה אין לך רגלים לדבר יותר מזה ונאסרת על סודות עונתה כמה
 באמרה שזינתה כמ"ס הרמ"א בא"ע סי' קט"ו ריש סעיף ו' בהג"ה דאם
 יש רגלים לדבר נאמנת ועיין ב"ב שם ס"ק כ"ג שכתב שם המרדכי
 והב"א דאם ידוע שנתמחה ואמרה שזינתה נאמנת ועיין מ"ס האמ"ו הגאון
 ז"ל ב"ב מה"ל חלק אה"ע סי' י"ב וגם יפה כתב מעלתו באשה זו
 דאם מה שאמרה שזינתה היא משום שעיני' נחנה באחר הי' די לה לומר
 שזינתה ולמה לה לומר שזינתה כמה פעמים הלח צפעס אמת גם כן
 נאסרה על צעלה ח"ו דקושטא קאמרה שזינתה כמה פעמים כדי לקבל
 תשובה וכ"כ האמ"ו הגאון ז"ל שם סי' כ"ה ע"ש ובפרט שיש לזרף הקול
 שיאל עליה שזינתה מזה נראה שהודלתה הי' באמת ולא משום שעיניה
 נחנה באחר ומעתה אפי' אם לא היה מגרסה היתה אסורה עליו ק"ו בן
 בנו של ק"ו בנדון זה שבבר גירסה והיא קבלה את גיטה מרנונה והיא לא
 חזרה מדיבורה רק עתה אחר הגירוסין היא חוזרת
 מדיבור' ואומרת שהיא טהורה וכל מה שאמרה מקודם שהוא נעמלה ונינתה
 כמה פעמים זה הי' מהמת עירוף הדעת פשיטא שאינה נאמנת דאין זה
 אמתלא כלל כיון שלא נרגש בה שום טירוף הדעת וכלל הגהגתה היתה נדיעה
 כלולה מי יאמין לדברים שהי' לה טירוף הדעת וכל אמתלא לרדף להיות
 דברים הנראים לב"ד שהוא כן וכמ"ס צ"ע אה"ע סי' מ"ו סעיף ד'
 ועיין ב"ב מה"ל סי' י"ב וסי' כ"ה דאמתלא לרדף להיות אמתלא טובה
 הנרא' לב"ד ומעתה מי ישמע לדברי' אשר אין בהם ממש ועוד אני אומר
 דאפי' הו"ל אמתלא טובה אני מסופק אסמכי לה אמתלא אחר הגירוסין
 כבר גירסה דהנה הרמ"א בסי' קט"ו סעי' ה' בהג"ה פסקאשה שאמר'
 לבעלה שזינתה אפי' שאינה נאמנת אסעמד וגירסה אסור להחזירה עכ"ל
 הרמ"א ז"ל בהג"ה וכתב הח"מ שם ס"ק כ"ה דהיינו דווקא בעומדת בדבריה
 לאחר גירסה דאין לא שייך לומר עיניה נחנה באחר דהא גירסה ומומרת
 לכל אדם אין קושטא קאמרה ושניה נפשה התיכה דאיסורא לו אכל אש
 חוזרת מדברי' הראשונים ונחנה אמתלא לדברי' למה אמרה בתהלה עממה
 אינו אז מותר להחזירה עכ"ל דברי' הח"מ והב"ש שם בס"ק ל"ח מסכים לדעת
 הח"מ וכתב שכן כתב בד"מ בתשובה ע"ש ב"ב ואני אומר אחר צקפת
 מחילת חלף מגאונים האחרונים הנ"ל יש לפקפק בדבר זה דהא דברי' הרמ"א
 לקונס מתשובת מהר"ם פארווי סי' ל"ד ושם סי' המעשה באשה שאמרה
 לבעלה שזינתה וגירסה הצעל ואח"כ חזר והחזירה בחומר שהי' סגור שמומרת

להחזירה וע"ז מפלפל שם מהר"ם פארווי דלח שייך לאסרה עליו משום
 דין מוסיף את אשתו משום שס רע דלח יחזירה דאין קי"ל כליהא קמח
 דר"ע דדוקא אש אמרו בשעת שגירסה הוי יודע דמשום שם רע מגרסה
 וכיון שה לא אמר כוונ' ככבד החזירה דמסקנא דשמעאין צ"ב דינמות
 שאם כנס לא יוסיף ואם צאנו להחזירה משום דהלכה כמשנה אחרונה בסוף
 מסכ' מדרים דאינה נאמנת שמה עיני' נחנה באחר לריכין לחקור מה
 שאמרה בין גירוסין ללקוחין שניים שאם חזרה בה ונחנה אמתלא לדבריה
 אחר הגירוסין טרם שיעשו לקוחין שניים חזרה מותרת אכל אש עמדה
 באורחא צעל טעם זה כי אש עיני' נחנה באחר או שמתאוס עלי' מפני
 טעמו הנזכר' מי הכריח' עתה לשבז לביתו להיו' לו לחש' הלח הית' ברשות' ואפי'
 הכי הית' קיימת דיבורה הראשון שזינת' אשתו והיא נאמנת כמשנה ראשונה
 זהו מורף דברי' הרב מהר"ם פארווי ע"ש הרי שכל דברי' האלה ופסק זה
 הוא צמעה שהי' שבבר החזירה אחרי הגירוסין בזה דוק הרב מהר"ם פארווי
 באם חזרה ונחנה אמתלא לדברי' אחר הגירוסין טרם שיעשו לקוחין חזרה
 מותרת והיינו היכא שבבר עבר ונשאת בלקוחין שניים אכל אש ה' לוקמה
 עדיין והא בל' לשאלו לבית דין אסמכת' לו לישאת אשתה שנית בזה לא דיבר
 המהר"ם פארווי וזרת הדין נועה להתמיר כיון שבבר גירסה אין להקל
 לכתחילה להחזירה להשאת לו ובכמה דברים מנינו דלכתחילה לא תשאת חף
 שאם עבר ונשאת לא תשאת לו וכן ה"מ והב"ש ז"ל במהימם מכבוד חורתם
 הפריזו על המידה להחזיר להשאת לכתחילה אמנם עדיין יש להדיק דברי
 הגאונים האחרונים הח"מ והב"ש הנ"ל שלא החירו להחזירה אלא על ידי
 אמתלא והרי אמתלא מועיל להחזיר לכתחיל' ולעקור דברים הראשונים על ידי
 אמתלא טובה דהא באשה שאמרה אשת איש ואח"כ חוזרת ואומרת פני'
 אני ונחנה אמתלא לדבריה שנתחלה מה שאמרה אשת איש אני לא הי' רנונה
 לשוי' נפקה חתיכה דאיסורא לבעלתא אלא שהיתה כוונתה שלא יקפצו עלי'
 אנשים שאינם מהוגנים שהיא נאמנת באמתלא טובה כזו כדאי' במס' כתובות
 דף כ"ב ע"א וכן באשה שאמרה עממה אני ונחנה אמתלא טובה עלי'
 דפסקין שם בגמ' שאם נחנה אמתלא לדברי' נאמנת והיא נריכה לטובל
 והיינו גם כן אמתלא שאומרת שלא אמרה כן תהלה אלא מפני שלא הי'
 בה כח או להזדקק לבעלה כמעשה באשת שמואל צירוסלמי שם שאומרת
 שלא אמרה כן תהלה אלא מפני שאז היתה אחרת או אמו עממה בזהר כמו
 שהביא הרמב"ם צ"ב ו"ב מה"ל א"ב ועיין ב"ב ע"ד סימן קפ"ה ובש"ד שם
 ס"ק ג' הרי דקני' ל' להלכה דמהי אמתלא לעקור דברים הראשונים להחזירה
 אפילו לכתחילה ולכן גם באומרת שזינתה וגירסה ונחנה אחר כך אמתלא
 טובה לדבריה מהי' היא אמתלא להחזירה לבעלה לחזור ולישאת אשתה כפסק
 הח"מ והב"ש הנה אני אומר שעדיין יש לדון בזה דאם כבר גירסה לא מהי'
 מן אמתלא והוא עפ"י' שכתב האמ"ו הגאון ז"ל בספרו מ"ב הראשון
 באה"ע סי' ע"ב ע"ד ע"ד ד"ה ונעמלה שמתפקק שכתב' באמרה לבעלה
 שזינתה והצעל אחר בתהלה שמתאמן לדברי' ושו' אנפשי' חתיכה דאיסורא
 צמה שמתאמן ואסורה עליו וכמ"ס התוספת בשבלי' מסכת מדרים במשנה
 דחזרו לומר אש מהי' אמתלא לבעל לחזור ממה שאומר שמתאמן להוכחז
 האמ"ו הגאון ז"ל נראה דלח מהי' אמתלא לגבי הצעל דלח אמתלא הוא
 שאומרת שגעוולם לא אסרה עממה כמי' אשה שאמרה אשת איש אני ואחר
 כך אמרה שבשביל אנשים שאינן מהוגנים אמרה כן בתהלה אש כן האמתלא
 היא שם כן בשעה שאמרה אשת איש אני לא היתה כוונתה לישאת עממה
 חתיכה דאיסורא על כל העולם וכן באשה שאומרת לבעלה עממה אני ואחר
 כך נחנה אמתלא לדברי' שבשביל שבעה הוזהר הי' השמיים קמה לה או
 שהי' או אחרת או אמו צבית לכך היתה רוצה להשתמיט מבעלה רק לפי
 שעת' אכל לא היתה כוונתה לעשות עממה חתיכה דאיסורא לבעלה בזה
 מהי' היא אמתלא אכל צעל שמתאמן לחזרו מתהלה כשאמרה שזינתה הרי
 האמתנה צמנת והי' כוונתו צמה שהאמן לה שהי' אסורה עליו ושו' אנפשי'
 חתיכה דאיסורא ועתה רוצה לחזור בו שלא להאמינה איננו אמתלא לעקור
 החתיכה דאיסורא אשר שוי' נפשי' עלי' עד כאן לשון האמ"ו הגאון ז"ל
 ע"ש ואני מוסיף לומר עוד היכא שבבר גירסה אפילו בלי סברת האמ"ו
 הגאון ז"ל ג"כ לא מהי' שום אמתלא לגבי הצעל והוא עפ"י' שפסקין
 ב"ד סי' קפ"ה דאף באשה שאמרה עממה אני דמהי' לה אמתלא אחר כך
 לחזור ולומר טהורה אני היינו דמתחלה כשהי' אומרת עממה אני הי' רק
 אמירה צפה אכל אש רוצה לזכר צגדים המיוחדים לימי נדה ואחר כך
 אומרה טהורה אני אפי' שנתנה אמתלא לדבריה אינה נאמנת עכ"ל והטעם
 מבואר בשם הרשב"א דלעשות מעשה כולי' האי לזכר צגדי' נדה אינה לזכר
 ע"ש ב"ב וצ"ח וצ"ד ס"ק ה' ומעתה אני אומר באשה שאמרה שזינתה
 וגירסה צעלה והיא חוזרת אחר כך ואומרת שמה שאמרה מתהלה שזינתה הי'
 צביל שעיני' נחנה באחר והיתה רוצה להפקיע מבעלה מהי' לה אמתלא
 חף שעממה מעשה וקבלה גט ממנו צרוונה הטוב זה לא השיב מעשה דהא
 אפשר לה צעני' אחר דהא אי אפשר לה להפקיע עממה מבעלה כ"א ע"י גט
 והיו זה כמו טבח שעשה סי' בראש הכנס שהוא עריפה דמהי' ל' אמתלא
 חף שעשה מעשה הואיל ואי אפשר צענין אחר עיין בש"ד שם וכל זה לגבי
 האשה אכל לגבי הצעל לא מהי' אמתלא זו לומר שעתה אינן מאמינ' לדברי'
 הראשונים שזינתה והוא מאמין לדבריה האחרונים שטהורה היא ומה שאמרה
 בתחילה שזינתה הי' רק להפקיע עממה ממנו כדין מתהלה כשאמרה שזינתה
 קפץ וגירסה ועשה מעשה להחזיק בהאמן לדברי' שזינתה ושו' אנפשי'
 חתיכה דאיסורא על ידי מעשה שוב לא מהי' אמתלא זו לגבי הצעל לבעל
 המעשה שעשה שגירסה על פי דברי' ואמין לה שזינתה והנה חף שדברים
 האלה צרויים לדעת חף על פי כן אין לתלות מכה זה על פסק המהר"ם
 פארווי

פירושו ז"ל שכתב שם שאם חזרה האשה ונתנה אמתלה לדבריה טרם שהורה ונתנה שמתורה לבעל אם עבר ולקחה דשם היא המעשה שבעל מיפק מתחילה כשאלמה האשה שזינתה לא היא מאמין לה והדרבה חזר צפי' שהיא אללו בחוקת כבודת והיא נמועה בעיניו ובעל הוצב שאלמה כן להפקיע ענמה ממנו משום שהוא עני ולומנתו בבזיון רק שע"פ ענה חכמים הררים גירשה אותה מתחלה בזה פסק מהר"ם פאדווי ז"ל שמהני אמתלה חבל הרמ"א פסק צפ"ק קט"ו סעי' ה' בהג"ה צה"ה צה"ה שאלמה לבעלה שזינתה אע"פ שהינה נאמני' אם עמד וגירשה אסורה להחזירה ואפי' אם החזירה יש לחוש ע"כ לשון הרמ"א ז"ל והנה לשון הרמ"א משמע דעמד וגירשה ע"פ ענמו מצלי שום סיבה אחרת בזה הין מקום לדברי הח"מ וצ"ע ואפי' אם חזרה אח"כ מדברי' ואמרה טעורה היא ונתנה אמתלה אינה נאמנת . וטעם הדבר דכיון שע"פ דין לא היא נרדק לגרשה דלפי משנה אחרונה היא אינה נאמנת לומר שזינתה והוא עמד וגירשה אח"כ האמין לה והחזיק הנאמנות שזינתה ע"י מעשה שגירשה :

אך

ראיתי שאלמ"ו הגאון ז"ל צ"ע הרש"ן בה"ה ס"י"א ז"ל דג"כ לומר דאחר מעשה הגירושין לא מהני אמתלה לבעל המעשה וכתב שם דזה הל"ה בפלוגתא בין הש"ך וע"ז לדברי' הש"ך צ"ד ס"ק"פ ס"ק ס' וכן דעת הב"ח דהמלקים בין מעשה דלבעה בגדי נדה דלא מהני אמתלה ע"ד המעשה הואיל שגם לפי האמתלה לא היה נרובה לבעה בגדי נדות והיה די באמירה חביל בענה שעשה סימן בראש הכבש שהוא טריפה שלא היא הפקר בעיני' אחר שם מהני אמתלה גם נגד המעשה . ולכן לדעת הש"ך ובב"ה גם צמעה גירושין מהני אמתלה דלא האמתלה היא שאמרה עממה אינה לך כדי לפטור ממנו בנגט שנת' עיני' בזה"ל ה"כ היה נרובה למעשה הגירושין . אבל לדעת הב"ח דלא מהלק בכך ומדה הך דינא דבעה שעשה סימן בראש הכבש מקמי הך דלבעה בגדי נדות וס"ל לט"ז דבכל גווי לא מהני אמתלה ואח"כ מסיק אלמ"ו הגאון ז"ל שם דלולי בזה שאמרה שזינתה וגירשה בעלה גם ה"ז מודה דמהני אמתלה נגד המעשה גירושין ולא דמי זה למעשה דלבעה בגדי נדה דשם מורה המעשה להחזיק הדברים שהיא נדה וכן בענה שעשה סימן בראש הכבש המעשה מורה שהכבש הוא טריפה כי כן דרך לעשות כבש טריפה אבל בזה שאמרה שזינתה וקבלה גיטה וילתה בלי כחובה ה"ז המעשה הוא מוכיח שזינתה שכמה נסים מתגרשות ויולדות יבגט בלי כחובה ח"ף שלא זינתה רק מפני שבעלה מואם עלי' חו שעיני' קומת בזה"ל ע"ז בדברי' אלמ"ו הגאון ז"ל . אמנם אינו חומר דזה שיד לבני האשה חבל לבני הבעל בודאי מעשה גירושין ששלח את אשתו ריקס בגט בלי כחובה מורה שהאמין לה בזה שאמרה שזינתה מחזיק דאל"כ לא היה מגרשה בני כחובה ואפי' מעשה מוכיח שהאמין באסורה עליו ונטמאת בזנות ושוי' אפשי' התיכה דאסורה בזה לא מהני אמתלה דח"ף דמהני אמתלה לבני האשה חבל לבני הבעל שעשה מעשה לשוי' אפשי' התיכה דאסורה לא מהני אמתלה לבעל המעשה שעשה הבעל בגירושין כ"ל . אמנם אם זה כוונת הרמ"א עדיין יש לפקפק למה סיים הרמ"א וכתב ואפי' אם החזירה יש לחוש משמע כדבריו שאם כבר עבר והחזירה הוא רק השטא והוא הלכה רופפת אם מותר לקיימה או לא ולפי דברי' הג"ל שוי' אפשי' התיכה דאסורה ואפי' אמתלה לא מהני לבני הבעל ח"כ ה"ו לו להרמ"א לפסוק שאף אם החזירה אסורה עליו והייב לגרשה שנית . ונראה לפענ"ד לומר דדברי' הרמ"א ברורים והמה כוננים ונדלים מתברר עמוקים בחר מים חיים שדבר זה אם עבר ונתנה שנית אחר הגירושין אם מרוב לגרשה הלי' בזה"ל דברני ונפתח בגדולים בין ההוס' והר"ן ז"ל וכיון שאין לנו הכרעה בזה לכך כתב הרמ"א ז"ל שיש לחוש דהיינו מפני הספק בפסק הלכה . ולבאר דבר זה נרדק אינו להקדים . דלא כל דברי' נכונים כיון דבעל שוי' אפשי' התיכה דאסורה לא מהני לי' אמתלה משני טעמים . אחד מה שכתב אלמ"ו הגאון ז"ל דכל אמתלה נרדק להיות שמתחלה לא שוי' התיכה דאסורה . ועוד זה שנית מה שכתבתי אינו דאם עשה מעשה שגירשה שוב אינו מועיל אמתלה לבעל המעשה . אמנם אלמ"ו הגאון ז"ל בתשובה היה צ"ע הרש"ן בה"ה ס"י"א ע"י שד"ר צ"י ארגא לומר . דמה שרדק אמתלה היינו סיבה שלפי הדברים האסורה הוא בודאי ושוי' התיכה דאסורה לזה נרדק אמתלה לתוך דברים הראשונים שלא שוי' התיכה דאסורה וכגון בזה שאמרה ח"ה אינו אשר לפי דברים האלה היא אסורה בודאי לעלמא . או באומרת עממה אינו והיא אסורה לבעלה בודאי בזה נרדק אמתלה לתוך דמתחלה לא היא כוונת לשוי' התיכה דאסורה אלא כי כוונתה שלא לקפון עלי' חכמים שאינם מהוגנים ובאומרת עממה אינו לא כי כוונתה לאסור ענמה על בעלה משום מדה אלא לפי שעה שהחמיש קשה לה או שיהיה אמו ואחותו עמה בנית אבל בזה שאמרה לבעלה שזינתה ח"ף הבעל האמין לה אע"כ לא היא זה ידוע לו בודאי שזינתה אלא שהי' חושש לדברי' פן אומרת אמת . בזה לא שידק לומר עליו שוי' אפשי' התיכה דאסורה דלא לא היא אלא האסור ברור רק השטא בעלמא מספק ח"כ אם אמתלה . עוד מסיק אלמ"ו הגאון ז"ל שם כיון שע"פ דין היא אינה נאמנת שמת עיני' נהגה בזה"ל רק מזה הבעל אמר שהאמין לה לא עדיף זה מעד אחד דעלמא שאמר אמת וזה שאמרתין לדברי' העד שחייב לגרשה ולהרבה גדולי הפוסקים החיוב הם רק לנאת ידי שמים כמו שכתבתי בטור ובב"י צפ"ק קט"ו ח"כ ה"ז ח"ף בדיעו לטוב כיון שעתה אומר שאינו מאמין לה וקמי' שמי' גלי' ע"כ דברי' אלמ"ו הגאון ז"ל שם . והנה לכאורה מפסג' לשון ההוס' בלתי מס' נדרים לא משמע כן . ח"ל ההוס' שם בסוף ד"ה הזר לומר . ונתיב נראה דח"ף למשנה אחרונה אם אומרת אשה עממה אינו לך ואמר הבעל שמתמיהה דאסורה דאינו שוי' אפשי' התיכה דאסורה ואפי' מחזר בזה האשה ותאמר באונס כ"ל עכ"ל משמע לכן זה משמע דס"ל

להוס' דע"י שהאמין לדברי' שוי' אפשי' התיכה דאסורה ממש ונכחשמש מדברי' ההוס' שאפי' אמתלה לא מהני לבעל מדכבדו ח"ף שהחזיר האשה והאמר באונס היא . אמנם נראה לי דההוס' לשיטתו דהא הם מקשים בתחלת הדבור על משנה אחרונה אמאי לא מהימנא האשה באומרת עממה אינו לך הא שוי' אפשי' התיכה דאסורה ורונים לתוך צבס הר"א דאין האשה מוזכרת עליו ואח"כ דהא דברי' הר"א ומתרגים דיש כה ציד הכמים לעקור דברים מכל וכל בצבצא גדולה קזאת דעיניה נהגה בזה"ל . והר"ן שם מהזיק ונתיב טעם לשבח לחירון הזה דח"ף שאין כה ציד הכמים לעקור דבר אלא צבצו ואל העשה מ"מ הכא יש כה ציד הכמים לעקור דבר זה מטעם דאפקעיננו רבנן לקדושין מיני' דכל שאמרה עממה אינו לך אפקעיננו רבנן לקדושין מינה למפרע ונמלא צבעה שאלמנה פטוי' היתה : ואח"כ מביא הר"ן ז"ל עוד חירון אחר צבס אחרים דמשנה ראשונה שאמרו שהאשה נאמנת לומר עממה אינו לך ללא מדין תורה הוא דע"פ דין אין האשה נאמנת להפקיע ענמה מבעלה שהיא משועבדת לו אלא משום דהא מילתא דעממה אינו לך כדסיפא לה התקינו במשנה ראשונה להאמינה דאי לאו דקושטא קאמרה לא הוי מולולת נפשה לומר הכי ואח"כ כי הוה רבנן בתראי דליכא למישה לשמת עיני' נהגה בזה"ל חוקמיהו דאינוה שלא תהי' נאמנת . ומעשה אינו חומר שיש הפרש בין שני תירושים האלה . דלחירון ההוס' האשה נאמנת מן החורה לאסור ענמה על בעלה בזה שאומרת עממה אינו לך רק ההכמים במשנה אחרונה עקרו לדיון תורה שלא תהי' אשה נאמנת עיני' בזה"ל ומפקיעת ענמה מבעלה ואמרו שאינה נאמנת ועקרו לקדושין מתחלה מינה ולפ"ז לההוס' לשיטתו שפיר כתבו דאם הבעל אמר שהאמין לדברי' דשוי' אפשי' התיכה דאסורה ואסור' עליו דכיון שדיון תורה האשה נאמנת לומר עממה אינו לך רק ההכמים במשנה אחרונה עשו הקנה לבעלה הבעל שלא תהי' ציד האשה להפקיע ענמה מבעלה שלא תהי' נאמנת ועקרו הקדושין למפרע שיהי' פטוי' מעיקר' שלא נאסרה ע"י האות . כל זה אם הבעל שותק ורונה בתקנת הכמים שבי' לטובתו אבל אם הבעל אמר שהאמין לדברי' האשה ואינו רונה לתקנת הכמים כל משנה אחרונה בזה לא עקרו רבנן הקדושין מיני' ונראה דיון תורה שיהי' נאמנת לאסור ענמה עליו . והיא אסורה עליו מדין תורה כיון שהבעל אומר אינו אפשי' בתקנת הכמים . ושפיר כתבו ההוס' שהיא אסורה עליו ואפי' מחזר האשה והאמר באונס היא שוב לא מהני אמתלה לבעל כיון שכבר נאסרה עליו מדין תורה ועדות האשה על ענמה עדיף מעד אחד שאמר לו אשהך נתנה ולא מהני בזה אמתלה דלא מנינו אמתלה דמכתי אלא היכא שע"י אמתלה נהבדר שלא היא הכוונה מתחלה לשוי' אפשי' התיכה דאסורה אבל בזה הבעל האמין לה מתלה' בלמת והנאמנות בזה הוא מדין תורה ובי' כוונתו שהי' אסורה עליו אין כה ציד האמתלה לעקור מה ששוי' אפשי' התיכה דאסורה דהא ה"ז בזה"ל ח"ף הבעל לתוך דבריו שלא שוי' אפשי' התיכה דאסורה וכמו שהבארתי לעיל סברא זאת צבס אלמ"ו הגאון ז"ל אמנם מה שהזר אלמ"ו הגאון ז"ל לומר דלא שידק לבני הבעל לומר דשוי' אפשי' התיכה דאסורה צמה שהאמין להאשה מתחלה הואיל ולא היא האסור ברור לבני הבעל דהא אינו יודע בודאי שזינתה . דברי' אלמ"ו ז"ל האלה סובבים לפי תירון הסני של הר"ן ז"ל דס"ל דמדין תורה אינו האשה נאמנת לאסור ענמה על בעלה . ח"כ אין בזה שהאמין דבעל לדברי' האשה הנאמנת מדין תורה רק מכה ספק השש שמת קושטא קאמרה שזינתה בזה שידק לומר סברת אלמ"ו הגאון ז"ל דאין זה שוי' אפשי' התיכה דאסורה הואיל והוא רק מספק שמת זינתה . ומדין תורה אין נאמנת להאשה בזה . ודוק שיטתו בסברא זאת . ביוצא מכל זה דהך סברא אינו שידק לבני הבעל לומר שוי' אפשי' התיכה דאסורה ע"י שהאמין מתחלה לדברי' האשה שאמרה שזינתה הלי' צבס תירושים של ההוס' והר"ן ה"ל וכוון שאין לנו הכרעה בין אלה שני התירושים שפיר עולמי' דברי' הרש"א ז"ל כהגון ואין צבס נפחל ועקש והוא ע"מ שכתבתי לעיל דאם עמד וגירשה לא מהני אמתלה לבני הבעל אפי' בלי סברת אלמ"ו הגאון ז"ל אינו מועיל אמתלה לבני הבעל והחזיק הנאמנות שהאמין לה ע"י מעשה שעמד וגירשה ולכן פסק הרמ"א שאם עמד וגירשה אסורה להחזירה וסמך שאסורה להחזירה ואף אמתלה לא מהני לבני הבעל כיון שעשה מעשה דע"פ דין לא היא נרדק לגרשה דאין האשה נאמנת ע"פ משנה אחרונה והוא עשה מעשה ח"כ הייטיב לחירון ההוס' דכל היכא שהבעל מאמין לה אסורה לו מדין תורה ואמתלה לא מהני לבעל המעשה כמו שפסקו צ"ד ס"י קפ"ה וזה לאסור לו לכתחילה לישאת אותה שנית . אבל עכ"פ אין האסור ברור לומר דשוי' אפשי' התיכה דאסורה דשמת הלכ' כחירון שני של הר"ן דמדין דאוריית' אין האשה נאמנת לאסור ענמה על בעלה . ואח"כ מה שנאסרה עליו ע"י שהאמין לה הוא רק מכה ספק שמת קושטא קאמרה ואין האסור ברור לכך לא שידק לומר שוי' אפשי' התיכה דאסורה כיון שהך נאמנת אינו ברור מדין תורה רק שהבעל השש מענמו מפני הספק שמת זינתה וכיון שהדבר תלוי בזה שני תירושים לכך כתב הרמ"א ואפי' אם החזירה יש לחוש דהיינו שיש לחוש שמת חירון ההוס' הוא אמת ושוי' אפשי' התיכה דאסורה כ"ל . פירות הגורין מזה דדברי' הרמ"א שרירן וקיימין ואשה שאמרה לבעלה שזינתה אע"פ שהיא אינה נאמנת לפי משנה אחרונה אפי' אסור להחזירה . ולא מהני שוסאמתלה לבני הבעל . ואם החזירה יש ספק אם מותר לקיימה ומעשה הוא ק"ו אם הוא באופן זה שאינה נאמנת מדין תורה או אם גירשה ומכ"כ צ"ד שיש רגליסלדבר וחיכך כשאמרה שזינתה היתה אסורה עליו ח"ף לא היא גירשה עדיין . ועשה כשגירשה פשיטא שאסור' לחזר אותה ואפי' היתה נאמנת אמתלה טובה לדברי' לא היא מהני שום אמתלה לבני הבעל ונפרט שאין כחאמתלה בכל דמה שאומרת שמתוך טירוף דעתה אמרה שזינתה אין בדברי' ממש . ואף

אין זה אמתלא הניכר לז"ד לכן היא באיסורה קיימי ועומתה כתיב זה איסורה לו לעולם כי כל הריעותות לזד באיסור נמנדים זה יהיו כמבואר לעיל : והאריכות בזה ללא צורך ומפני הערדה אקצר . כ"ד הטורד הד"ש

הק' שמואל סג"ל לנדא :

בע"ה יום אי כי טבת תקע"ו לפ"ק :

שנית להרב הג"ל על ענין הג"ל .

שפעת שלום לכבוד אה"י ויודי הרב המופלא החרוף ובקי בש"ת מהו יעקב נ"י אב"ד דק"ק ביטש ואנפ"י יע"א :

ע"ה . מכתבו הנעים הגיעני וע"ד האשה הפרושה אשר גירשה בעלה מפני שהודיע שזינתה תחתיו וגם יאל עליו קול והיו עידי

כיעור ועידי יהודי ואחר הגירושין סתה רועית לחזור בדבריו לאמור לא פעלתי און ואין לה אמתלא . וכבר הודעתני לכבוד מעל' שאסורה לחזור לבעלה שנית כמו שמבואר בתשובה אשר השגתי ככבוד מעל' צקין העבר . ועתה הלך הבעל על גרושתו הפרושה הג"ל לעיר אחרת ונקמה אותה לחשה שנית בחופה וקידושין . ואין כ"ס צ"ד לפרוש אותה מבעלה כי קבעו דירתם תחת ער אחד אשר מגין צדדים : והנה בתשובה הג"ל הבאתי דברי הרמ"א אה"ע סי' קע"ו סעי' ו' בהגה' באשה שאמרה לבעלה שזינתה אע"פ שאינה נאמנת אם עמד וגירשה אסורה להחזירה . ואפי' אם החזירה יש להוסיף . וכתבתי דאף מדברי הרמ"א כתב יש לחוש משמע שאינו מהלך הדיון שהיו לגרשה אם החזירה והוא צפסק היינו הואיל וע"פ דין לא הי' מהויב לגרשה כיון שאינה נאמנת א"כ הוא רק משום הבעל שוי' אנפשי התיבה דאיסורא . בזה הוא ספק אי שייך לגבי הבעל שזינתה אפי' התיבה דאיסורא הואיל והגאמנות שהלמין הבעל לדבריו אינו אלא מספק דאף שהאמין לה עדיין לא ידע אם זינתה בודאי ודבר זה הליא צבתי מירובי החוס' ור"ן ז"ל צלתי מס' נדרים כמו שביארה בתשובה הג"ל באריכותי אבל צפרושה זו צל"ה יש עור כמה ריעוהוה לאוסרה על בעלה ואין לה אמתלא כלל לחזור מדברי הראשונים בזה אם עבר ונבאה אותה שנית אחר הגירושין ל"ל לומר שנופין אותו להחזירה יאך מה לנו לעשות אם ידסתקיפה ואין צ"ד ישראל להפריש' . אמנם מה ששאל כבוד מעל' אם יש לחוש לנטיה שיולוז להם משום השג ממזרות מדרבנן כדעת ר"ח בתוספת מס' יבמות דף מ"ט ע"ב צ"ה כוונה . וכבר כבוד מעל' שיש צ"ד לאמת ולקיים פסק של ר"ח אמנם לא צ"ד מעל' אף ונמה יש לקיים דברי ר"ח . הנה אני אומר שאין לנו לזוז ממה שפסק לפסק הלכה והחוס' והרא"ש הם דהוא אף דברי ר"ח וגם לא מנאמי בר"ח דזיוה שאף שדין זה לא מפורש צרמנ"ס מ"מ מכללא איתמר דהרמנ"ס צפרק ט"ו מהל' א"כ הלי' י' כתב וז"ל שלשה ממזרים הם ממזר ודאי וממזר ספק וממזר מד"ס ומפורש הם איזה ממזר מד"ס כגון האשה ששמע' שמה בעלה ונבאה' לאחר ואח"כ בא בעל' הולד מהרשאון הוא ממזר מד"ס ולא הביא גם דין זה כבא על הכוונה שהי' ולד ממזר מד"ס מזה נרא' שגם הרמנ"ס לא ס"ל כדע' ר"ח ולא ידעתי למה השמיטו הטור והמבאר דין זה אף הרמ"א ז"ל בסו"ד סעי' ט"ו בהגה' מצ"ה דין זה צ"ס המרדכי דולד כוונה לא הוי ממזר אפי' מדרבנן כדעת החוס' והרא"ש . והנה לכאורה י"ל להלק בזה ולומר דמה שאין לא קיימ"ל כר"ח היינו הויא שבעלה בא עלי' קודם שגירשה ונתעברה . אבל אם גירשה ואח"כ בא עלי' בעלה הולד ממזר מדרבנן גם לשיטת החוס' והרא"ש וסבירא להלק בזה הוא מדברי רש"י במס' יבמות דף מ"ט ע"ב צ"ה דהא הפסי' בה קידושין מפרש היינו שהקידושין הראשונים עדיין לא פקעו מינה ע"ש ברש"י הרי מוכח מדברי רש"י דדוקא כשעדיין לא פקעו הקידושין הראשונים יש בה הוי' אבל אם כבר גירשה אין בה הוי' וא"כ אף שלדיון אין להלק בזה לענין אם הפסי' בה קידושין דהא און קיימ"ל קידושין חופסין צ"ה מ"מ י"ל דכיון דלר"ע אם גירשה ואח"כ בא עלי' בעלה הולד ממזר מן התורה כיון דאין קידושין חופסין בה מבעלה א"כ לדיון עכ"פ הוא ממזר מדרבנן :

אמנם

דבר זה אינו הדין ההוא במס' קידושין דף ס"ה ע"ה צ"ה הכל מודים עמדו על דברי רש"י ז"ל וכבר דמה שאמרין הכל מודים צ"ה על הכוונה מיירי גם אם בא עלי' אחר הגירושין דג"כ יש בה הוי' אפי' לר"ע ע"ש בחוס' ועוד אף לשיטת רש"י אין סבירא לומר דהואיל ואין בה הוי' לאחר שגירשה הוי' הולד ממזר מד"ס לדין דאכתתי לא גרע זה משאר ה"ל דהוי' לר"ע ממזר מדאורייתא ולדין לא הוי' אפי' ממזר מד"ס ולמה נהמיר בזה יותר משאר ה"ל עכ"פ מבואר דאין קיימ"ל להלכה דאפי' צטוטה ודאי אף שגירשה בעלה מפני זנות ואח"כ בא עלי' אין הולד ממזר אפי' מדרבנן . אמנם אם יבי' הולד פסול לכהונה אינו רואה בזה פלוגתא דהב"ש צ"ה ד' ס"ק כ"ה כתב אם בעלה ישראל אפי' זינתה צמזיד הצניס שהלד אח"כ כשרים אפי' לכהונה כי לא קיימ"ל כר"ח בזה עכ"ל הב"ש ע"ש . אמנם הצ"ה ז"ל לא ראה את דברי מהרש"ל צ"ה מס' יבמות כי לא נתפרסם בדפוס . ציני הב"ש ז"ל ספר י"ש על מס' יבמות אשר כתב שם צ"ה סי' ל"ה וסי' נ"ה דנתי דלא קיימ"ל כר"ח ולא הוי' ממזר מדרבנן מ"מ הולד פסול לכהונה והיינו דלא כב"ש מ"מ מראיות החוס' שכתבו לדמות דברי ר"ח מכווני' דיבמות דף פ"ה ע"ב דמסיק שם סוטה ודאי איכא צינייהו מ"ד דאורייתא הא נמי דאוריית' ומ"ד מפני שהי' מרגלי' לייש"ה לא מרגילתו ואי הוי ולדה פסול לכהונה לא הוי מרגילתו לייש"ה שמע שם צ"ה ולמה ועיין במרדכי שם סוף פ' החולקת מפרש דברי הגוס' האלה

צ"ה צ"ה צ"ה . ומה מוכח כדעת הב"ש דאפי' לכהונה אינו נפסל הולד ואפשר שבעצ"ל זה הביא הרמ"א דין זה צ"ס המרדכי צ"ס פ' החולקת וכל צ"ס החוס' והרא"ש (עיין בה"ש ס"ק י"ח) הואיל ובמרדכי שהמבואר דברי החוס' צ"ה צ"ה צ"ה . אמנם אם עדיין היא פרושה צ"ה צ"ה צ"ה כמו שפסק צ"ה אה"ע סי' ד' סעי' ט"ו והב"ש ס"ק כ"ו כתב דהוי' השג הוא רק לאיסור כהונה אף דברי הב"ש תמוזין דבסוגי' דכונת קתמר דכונת לטבילה בעלה מנערהה ולי חיירי באיסורי כהונה מהי מועיל הגטירה אחר הטבילה דהיי' דנתעברה מבעלה הואיל ואין אשה מתעברה חלא כמון לטבילה וליכא השג ממזרות אכתי נעשה חללה לכהונה אם זינתה בעת שהיון בעלה מנערהה אמנם צ"ה צ"ה מה"ל אה"ע סי' ב' כתבתי ליישב דברי הב"ש ע"ש ועיין כי אינו טורד מאוד וגם אין הדבר נכון להורות להלכה ומי יודע אם יולדו להם בני זנונים לכן אין להאריך בזה . כ"ד אהבנו הר"ש הטורד בטורח רב

הק' שמואל סג"ל לנדא

בע"ה כ"ה מרחשון תקע"ב לפ"ק .

ויהי דוד בכל דרכיו משכיל וה' עמו . כי טוב טעמו . מחויק בחומו . ה"ה א"נ יודי הרב הנאן המה"ג המפורסם בתורה ויראה החרף ובקי צ"ה ע"ה פ"ה כבוד מהו' דוד ד' י"ח נראב"ד דק"ק עיר חדש יע"א : ע"ה . ע"ה אשר השיב מעל' ע"מ שהבאתי בהגהותי צ"ה צ"ה מה"ל מחא"ש ע"ה סי' י"א לתרץ דעת בה"ג שמלך צ"ה לאוסרה על בעלה לדיון נפשות דלאוסרה על בעלה יש לה חוקת היתר לבעלה משא"כ לגמור דיה להריגה וע"ז השיב כי מעל' דגם צ"ה יש לה חוקה שלא נחייב מיתה כמ"ס אה"מ הגאון ז"ל צ"ה למס' פסחים דף ל"ה (גדפי הספר) . ע"ה כל אנדי כי קוש' זו לא עלי סובצת והולכת ולמה לא הקשה בן על סוגי' דמס' קידושין דף פ"ו ע"ה דאחר ר"י סוקלין על החוקה ואין שורפין תרומה על החוקה וטעמו מבואר שבסוגי' דגבי תרומה חוקקין חוקה על חוקה דיש להעיסה חוקת טהרה (כמו שהבאתי בהגה' שם) ולפי דברי אה"מ הגאון ז"ל מהי נשתנה שריפת תרומה מד"י ולמה כוקלין על החוקה הלא יש לה יודי' חוקת שלא נחייב מיתה עד עתה ולכאורה צ"ה יש להקשות על כך מעשה בסוגי' דמס' קידושין הג"ל אף הרגו האשה שהציאה תימק לירושל' מפני חוקה שברוך אה"מ הלא יש להאשה חוקת כשרות שלא עברה לזנות עם צנה ולמה לא נוקי חוקת כשרות שלה נגד חוקת כרונ' אה"מ צ"ה למא' לדעת הרמנ"ס צ"ה ה' אישות דאיכא ל"ו דלא תהי' קדשה בכל צעילות זנות צ"ה קידושין שפיר אודא לה חוקת כשרות דע"פ עברה על לאו דלא תהי' קדשה אבל לדעת הראב"ד והרמנ"ס שם קשה ואריכין אלו נומר דהאי אשה שהציאה תימק היתה מוסקרת לכל והי' זה לאו דקדשה לכ"ע וליכא חוקת כשרות אבל לדברי אה"מ הגאון ז"ל קשה דהא עכ"פ הי"ל חוקה שלא נחייב מיתה וג"כ ינאח דמוקמינן חוקה נגד חוקה אמנם בגוף סברת אה"מ אף שאין משביין את הארי יש להקשות צו דלא מנינו צ"ה דיוחוקה דרך שלילה וכל חוקות הסדרקיוצ דמה דאולינו בהר חוק' נלמד מקרא דויאל הכהן מן הצית ודלמא אדנפיק ואחי צניר ל'י' שיעורא כדאי' במס' חולין דף י' ע"ב ושם הוא החוקה שהגע עדיין הוא ככמות כמו שהי' בשעת שילא הכהן והיינו דרדחיוצ שעדיין הוא גדול בשיעורו כמו שהי' ומהו כל החוקי' שמנינו צ"ה הם כחוקת הגוף דרדחיוצ שהדבר הוא עכשיו כמו שהי' ולא נשתנה במקרה לא בתמונתו ולא בשמו כל דבר כפי הראוי לו העמדת הבהמ' בחוקת היסור אינה צנוחה דהיינו מלד החיוצ שעדיין שם איסור על הבהמה כמו שהיתה אסורה עד עתה וכחוקת טבל הוא מלד החיוצ שהכרי הזה עדיין צ"ס האיסור טבל כמו שהיה עד עתה וכן חוקת הגוף גבי משארסתי נאכתי הוא מלד החיוצ שהיתה צוללה עד שנחארסה וכחוקת טמא אמרינן טמא טמא כמו שהי' עד עתה וכחוקת מקוה על חוקת' שלא חסרה והי' להמקו' שיעור מיס' שהי' מתהל' וכחוקת איסור א"ה חוקת הייסוכוחוקת נער' אמרי' שעדיין היא נער' ולא צ"ה צ"ה שיעור הח"ל בתשובה כל ספיקו של הג"ל צ"ה סי' שני' דכתב שמעמדין הקרוב בחוקת שלא הוי' חייב להתחבל גם זה אינו דרך שלילה אלא דרך חיוצ כמו שהקרוב הי' מותר בהספורת וצ"ה ויכנס ורחימה בן הוא עדיין בחוקת היתר וכן חוקת קטן שלא הביא שתי שערות אינו דרך שלילה כיא דרך חיוצ כמו דגון זה הי' צ"ה סימנים צ"ה שערות וזקן בן הוא הגוף גם עתה כמו שהי' הגוף הזה ריקן צ"ה ולד הן הי' עד עתה וכמו בן חוקת היתר שהי' שם היתר נקרא על הכפץ וכן חוקה שאין אדם פורע הן זמנו הוא ג"כ דרך חיוצ בחוקת האדם להחזיק מה שיש צ"ה כל זמן שאינו מוכרח להוליא . וכן חוקת אין אדם מעוי' פנים צ"ה הוא ג"כ דרך חיוצ שאדם יש לו צוטה לכפור צ"ה ולהעין כנגדו (ולאחי' להביא כל עניני חוקות המפורסם צ"ה וצ"ה עכ"פ לא עלה על זכרוננו למנות חוקה שאינו דרך חיוצ ומנינו שאמרין חוקה שהגוף או חפץ זה לא נשתנה במקרה ממה שהי' צו מלד החיוצ מתחלתו אם מלד ע"ס תכונתו ותמונתו או מלד השם שהי' נקרא עליו עד עתה . גם מה שכתבו החוס' ריש מס' נדה . כוף ד"ה והכל דטוטה אית לה חוקה שאינה עומת ודאי גם זה אינו דרך שלילה רק שחוקתה שהי' לה שהיא טוטה ודאי עדיין לא חיתרע שהקני' וסתירה הוא רק ספק ואינו עושה לודתי עומת ואפי' אהי קרא וקא מעמא אותה ודאי וג"כ הוא חוקה דרך חיוצ

הא"ע כ"י ס"ט ד"ה ולכן וחרתי על כל הנדדים ולא מנחתי לתרן רן
 הרמז"ס סוכר כמו"ש התוס' נפסחים דף י' ד"ה ספק דפליגי ר"ח
 ורצון בזה אי טמא ברה"י ס"ס ובעי הש"ס לאוקמי דברי ר"ח אפי' לר"ח
 וזכרנו לפי"ש מ"ו ננו"ב מה"ת הלך אה"ע כ"י נ"ט דף מ"ט ע"ד ד"ה
 ועוד דלר' אגס רבי לא התיר הלל בם"ס הרי דגס רבי ס"ל דס"ס ברה"י
 טבור ורמז"ס פסק כרמב"ח ולא נעלם ממני מ"ש מ"ו במהדורא קמח
 תה"ע כ"י מ"ו דף מ"ה ע"ג ד"ה והנה. לכן נקשתי שימחול מעלת כבוד
 מורתו לעיני בדבר זה ולהודיעני דבר מה בזה גם בחתי לכתוב מה נקשתי
 זה ימים רבים על דברי מ"ו ננו"ב קמח תה"ע כ"י כ"ס דף ט"ז ע"ג ד"ה
 ומעתה דע"כ לא הקול הא"ז הלל חס עדיון לא פסק הלכה וקשה לי להלל
 התה"ד כ"י רט"ז הקמה על הא"ז דמאי בעי הש"ס בכהן מכו ה"ד אי צבונג
 אפי' ישראל ח"ל לגרשה ומאי קושי' דלמא הש"ס בעי צבונג וכוונתה הלכה
 דלא מודה הא"ז ויחזיק אפי' צבונג ולא מלוד לעיני בדברים האלה וגם בדברי
 ידידיו מה' משה נרו ויחזיק לי שאני שמח מלוד בראותי כ"ש העמוד דברי
 הד"ש חורמו

חיוב חבל לא מנינו חוקה לומר שלא נשתנה הגוף או הפך ממנו שה"ו צו דרך
 שנייה לומר כמו בלא ה"ו בהפכרי לעשות צבונג זה או בהפך זה דבר פלוני
 גם עכשיו חייב רבתי לעשות צו דבר זה ח"ו זה בכלל חוקה שאינה מבחינת
 ההפך והגוף עמנו באלו דמין עליו כ"ח מלך משפטי הנשינה מה בהנה לו
 (רמזי לומר פעולת הכרים על ההפך) ומעשה בחוקת האשה שלא היה
 חייבת מיתה עד עתה ה"ו חוקה זו הוא מהכונת גופה לא בעלם ולא צ"ס
 אלא מלך חוץ דרך שנייה בעד עכשיו לא ה"ו רשאי להרוג אשה וידעתי
 שבגורא זו היא דקה מלוד חמס' חס יתבונן צו כ' מעל' יראה נסיון
 דעתו הרבה שהיא כברה נכונה וזכרנו שמוכה זה מכה סוגי' דקידושין
 שהצאתי ללא מנחתי כבדא הרת להלך צ"ן חוקת טהרת העיסה לחוקת
 הגידון שאינו חייב מיתה חס לא כבדא ח"ל כאשר יבטון מעל' צכור
 הצמיחה חמס' כגון זה ארץ חמי להודיע שכל דברי יסוד כבדא זו שייך
 בצבונגה שזינחה חבל בצבונגה שפיר יש לה חוקת הגוף לומר שלא יבעלה
 ועדיין היא צבונגה ויסתעף מזה לדעת הצ"ג שאם עדים מעידים על
 ארובה שזינחה שרייכים לראות כמחול בצפופרת שאם העידו רק שראו
 כדרך המאפסיס לא מה"ו וזקף אורה זו לו. נבצעלה החוקת צבונגה מחגד
 לחוקת אורה זו ונחמת כבד עמדתו בקושי' גם בהגהתי לדעת צ"ה"ג לא
 מנינו נערה המאורסה דמקטל' דהא ח"א שראו העדים כמחול בצפופרת
 כמ"ש ר"ט ור"ע במס' מכות אלו היינו צבונגה דרין לא ה"ו חסכהרג מעולם
 וצבונגה את הערוה ה"ו צודקין את העדים חס ראו כמחול בצפופרת והיינו
 דליכא צמתיאות שראו העדים כן :

הק' דוד דייטש

זוה שהשבתי לרוב הג"ל

הנה האמ"ו הגאון ז"ל איל חס ננו"ב מה"ת ס"י ל"ח לתרן שיעת הרמז"ס
 ז"ל דס"ל דספקו מותר מן התורה וע"ז כתב האמ"ו הגאון ז"ל
 דגבי ח"א ספק חסוינה גם להרמז"ס ספקא לחור מ"ת דה"ו ספק סוטה
 וחפ"ה פריך הגמ' שפיר צבונג' דפ"ק נכחונות אמאי ס"ס הוא ד"ל
 דהרמז"ס ס"ל דהך סוגי' חולא כסוגי' דמס' ע"ז דף ע' וס"ל להרמז"ס
 הגירסא דמתרן הגמ' שא"ה כיון דליכא דפתחי לבוס ממונה ח"ל ס"ס :
 ורצון לא ילפי מעומתא כ"א היכא דליכא ס' אחד חבל בם"ס גם לרצונא
 ועיין בתוס' מס' ב"ב דף כ"ה ע"ב ד"ה ר"ח דמקשי' על גירס' מס' ע"ז
 מהך מהתיידיטערהות דכל שאתה יכול להרבות ספיקות ברה"י טמא ומתרי'
 התוס' נהי דגבי טומאה מהמריין צב"ס גבי י"ע שרי . וא"כ ה"ה גבי ס'
 ח"א שזינחה אי ליכא ס"ס שרי דכיון דבכמה דוכתין מדמי חומרא דיי"ל
 לחומרא דטהרות (עיין סס בתוס' מס' ב"ב צבונג דבדור) וכיון דס"ל לרצון
 גבי י"ע ס"ס שרי וע"כ טעמייהו הוא דדוקא גבי טומאה ברה"י מהמרי'
 צב"ס חבל לא צבאר איסורין ח"כ הכבדא נוחת דגם צבונג שרי ס"ס .
 ואין להקשות כיון דטומאה מסוטה גמרי' ואם צבונגה ס"ס שרי גבצטומאה
 ה"ו לן לטהר ס"ס . כבר כתבו התוס' בזה כיון דמן הדיון אפי' ס"א ח"ל
 לטהר דאוקמי' אחוקי' וחפ"ה גמרי' מסוטה דטמא מה לו ס' ח' או חרי
 ספיקות כמבואר בתו' הג"ל כן הוא כבדת הרמז"ס לדעת האמ"ו הגאון
 ז"ל וא"כ שפיר פריך הגמ' במס' כתובות אמאי ס"ס הוא וק"ל ומה שהקשה
 על דברי האמ"ו הגאון ז"ל ננו"ב קמח תה"ע כ"י יראה כ' מעל'
 צבונג תשובה היא שכל היו נעלמים ממנו דברי ת"ה דוכ' שם שאין הפנאי
 מחכים עמו להשיב ע"מ שהקשה הגאון מהר"ם צרבי על דברי ת"ה ד'
 ונחמת לא ידעתי חס השגת כבוד מעל' הוא השגה כלל חס האמ"ו הגאון
 ז"ל רוצה להשוות דעת הא"ז עם תשובת מהר"ם הלמירי כמבואר בתשובה
 שם ח"כ שוב מה חספת לי' בזה אדרבא זה הוא היוזק לדבריו דגם קושי'
 הת"ד נסתלק מהא"ז : דברי ידידו

להרב הג"ל

עו כה שעמד מעל' ע"מ שכהנתי בהנהתי ננו"ב מ"ת צהלק ח"ה"ע
 ס"י ע"ז דלא שייך שבושה להכחיש את העד בקידושין
 דאמר' מינו דהשורה על איסור ח"א השורה על שבושה וע"ז השיב מעל'
 מהא דא"י בר"פ אמרו לו כריתות דף י"א ע"ב עד אהרן אומר אכלת הלב
 והוא אומר לא אכלתי פטור למה לא יתחייב שבושה דבזה לא שייך מינו
 דהשוד דהא העד אמר שחלל צבונג לא ידעתי שאת' דמעל' בזה דלחיות
 לורך ישבע שבושה זו מה טעם בצלמא היכא דליכא טענה ותביעה וצדבר
 איסור דליכא טענה ותביעה מנ"ד לאפרושי מאיסורא כגון בקידושין שלא
 צה אחרים צאיסור ח"א חס המכא לאחר וכן בכל דבר איסור שטע' השוד
 שייך לומר להשיב אותו כדי לאוויא מספק ההשד וע"ז כתבתי בהגמ' שם
 דלא משבעין לי' דמת"ל חס הוא השוד לרשע אמריין מינו דהשוד
 ח"א יסור השוד חסבעה חבל בע"א אומר אכלת הלב צבונג לחיות לורך ישבע
 ומה חספת לן ביהאי הכהנה שיש ציני ובינה העד דהא חף לדברי העד לא
 נעשה השוד דהא אמר שחלל צבונג ואם לחייבו הטלח ג"כ אין הדבר
 מוטל על הב"ד דהא חייבי הטלח אין צ"ד ממחנני הנהן כמו דא"י
 במשנה בעירוכין דף כ"ה ע"א ואם הוא לא יתחייב לי' צכפרה חן מה אית
 לן למיעבד ומה יחרון לנו צצבונגו חס הוא לא יתחייב לי' צכפרה ואמר
 לא אכלתי ועיין מעל' בתוס' כריתות דף י"ב ע"א סוף ד"ה או דילמא
 הן אחת שזה רבות צבנים אשר עמדתו על קושי' התוס' ח"ל שמקשים
 לענין מאי מהייב ר"מ צבונג לא אכלתי חס צע"כ לא יציה הטלח דהא
 חייבי הטלח חן ממחנני והקשיתי חס חעפ"כ איכא נפקותא כרצא דאמר
 צבנחים דף ז' ע"א שחט הטלח על מי במחויב הטלח פסולה ומעשה חס
 שחט הטלח הצירי על שם זה הטלח פסול לר"מ דהא לר"מ חייב הטלח
 ויש בזה אריכות דברים להמעין צבונגיה שם ואין כאן מקומו להאריך בזה
 ואם כן לפ"ז לכהורה יש לקיים דברי כבוד מעל' וספיר י"ל חס ע"א
 אומר אכלת הלב צבונג והוא אומר לא אכלתי דלחייבו שבושה כדי שידע
 לפסול הטלח חס נהט צביוני שם הצעלים על שם זה חמס' כגון יותר
 דצבנל דבר רחוק ור שהכהן ישחט הטלח צביוני צעלים על שם זה
 לא חיישי' כל כך להטילו צבונגה עוד זאת שדברי החוספת צמסכת
 כריתות מותרים לדברי החוספת צמסכת ר"ה דף ו' ע"א ד"ה יקריב
 אותו יע"ש ודוק ומפני הערדה הקרן וכל עוב ממנו לא יצטר כפסו
 ונפש אהבו :

הק' שמואל ס"ל לנדא

בע"ה יח ה' ר"ח שבע תקע"ה לפ"ק :

לכבוד א"ג יודיו הרב הגאון המפורסם בתורה ויראה מוה' דוד
 דייטש נ"י אב"ד דק"ק עיר חדש יע"א .

עמ' מכתבו הנעים עם השאלה שאלת חס ה"ו תשובה הגיעני ויען
 כי אנכי כעת טרוד בצרדת הלימוד ואין דעתי לזולה
 להאריך בעומק העיון בענין זה אשר הוא רחבה מהיס צמים שאין להם סוף .
 אך לכבודו ולהקנת צת ישראל פניתי כעת בלילה לכתוב מה שנלעג"ד בזה
 העגונה . והנה תורף השאלה שר' אברהם צר"ש מארניטן עם עוד שני
 אנשים יצאו לרחוץ בנהר סמוך לישוב עדלעיען וכאשר ירדו לתוך הנהר החזיק
 מהם ר' אברהם ח"ל כשלא או ארבע חמות וירד שם לעומק הנהר וכאשר
 ראו כי נשחק שם יותר מחצי רבע שעה וחזרו עולה כי שם הוא צור עמוק
 צהחית הנהר זעקו בקול יללה שר' אברהם ח"ל נצבע צמים ונשמע קולס
 צהוך העיר ונסו העס לקולס לשפת הנהר עד שבאו אנשי חייסעם ספינה
 למקום שנצבע שם ר' אברהם והעלוהו ע"י כלונסאות וחבלים וסוויאו אותו
 מן המים בלי שם הצלה צפניו וצגופו והכירו אותו הטיב צפרוף פניו עם
 החוטם ולא נשתנה צורתו אפי' כצורת אדם מת כ"א כאדם הישו על מטתו
 עד שצברו שעדיין חי ועשו כל התאמצות להשיב נפשו . ורופא העיר הקיז
 לו צשני זרועותיו ויחא דס לא בקולס כ"א טיף טיף . אך לשוא עמלו צו כי
 כבר יראה נשמתו ונח לקבורה צאותו יוס ע"כ תורף הגב"ע שבעה צב"ד .
 והנה כ' מעל' מספקק צה"ל עגונה זחא מטעם כיון שהעדים שהעידו
 שהיו מכירים את הנצבע שהור"ר אברהם אשר רחץ עמסם צנהר ח"כ יש
 לחוש שאמרו צדדמי הואיל וחס רחו הטביעה וסימנים חין כאולח צגופו ולא
 צבגדים כיון שה"ו ערוס צלי צגדים כאשר רחץ צנהר וכן מסקיין צמס'
 יצמות דף קע"ו צשני מ"ש שצא צספינה ונצעו והשיח רבי נשתיהן ע"פ
 סימנים

הק' שמואל ס"ל לנדא

אלה דברי כבוד הגאון המאה"ג דוד דייטש הג"ל

עת הברת לא יגוה להטריח על מעל' כבודו רק בחתי כי
 הצניח יד חלי שלוחה מאת צן אחותו הרב המופלא מוה'
 אברהם פ"ש נר"ו חז"ר דק"ק קמארן שהקשה על מ"ש מ"ו צנו"ב מה"ת
 הי"ד ס"י ל"ח דספק ח"א שזינחה מקרי ספק סוטה ובסוטה עשאה הכתוב
 קודמי והקשה הרב ח"ל דא"כ מאי מקשה ש"ס צכחונות דף ט'
 ואמאי ס"ס הוא הלל ספק טומאה ברה"י דטמא ילפי' מסוטה וצטומאה
 צרה"י שעיני צמס' טהרות פ"ו משנה ד' כל שאתה יכול לרבות ספקות
 וס"ס צרה"י טמא חזני מוסף דתוס' כתבו צמס' פסחים דף י' ד"ה
 ספק ורצון צבני כיון דמן הדיון אפי' צספק אחד ה"י יכול לטהר דאוקי'
 אחוקת טהרה וחפ"ה טמא ס"ס אפי' צבתי ספקא ותוס' מס' חולין דף
 ט' ע"ב ד"ה ה"ס דגמריין מסוטה דעשאה הכתוב סודחי ולא מוקמיין
 לה חוקה חע"ג דחטרע חוקה מ"מ ח"י מוקמיין אחוקה לא ה"י לה להיות
 ודאי טמאה וברי מטעם שחא ה"י לה להיות ודאי טמאה מהמרי' צס"ס
 ח"כ כ"ה גבי ספק אשת ח"ש שזינחה ומחול כ' מעל' לעיין צנו"ב קמח

ועתה כדי שתראה נפשו אם נישאת לא תראה כמי שצ"ע אה"ע סי' י"ז סעיף
 ל"ד ועיין בנ"צ מה"ת אה"ע סי' נ"ח מצואר השיעור שהי' כדי שתראה
 נפשו וא"כ גם כאן י"ל כיון שנתנו אחר ששה שבועות צנור הוא אדם מת
 אמרינן היינו האי שנאמר ותיק שנתנו אחר ששה שבועות צנור הוא אדם מת
 מ"מ יש בו ד' דמיון לשדה שנאמר בה קבר דהכא ג"כ צנור הוא אדם מת
 האיך הוא ודרך מרו' המים להוליך את המופל צו בשבולת הנהר להוליכו
 למקום שהנהר ממשיך והולך וג"כ אמרינן היינו האי שנאמר צנור הוא אדם מת
 האי שנתנו ועיין בנ"צ הראשון להלך אה"ע סי' מ"ו ובמה"ת סי' נ"ה שם
 מצואר דין זה היטב ומראה פנים לכל ד' ואין מן הליך להעתיק הדברים
 כי ספרי נ"ב צודאי הם צוד מעל' וימחול ויסים עיניו על דבריו
 בענין זה אמנם צ"ד לא שייך לומר היינו האי שנאמר היינו האי שנתנו
 דודאי נוק הצנור וז' סבור רבי דאמרינן היינו האי שנאמר הוא רק מסביר
 ולא עדיף מחוקק והרי צ"ד כיון שלא ידעין צנור שנתנו האי"ת אה"ע יאודי
 או לא א"כ איכא רוב נגד הך סברא דהאי שנאמר הוא יאודי והאי שנתנו
 אזלינן בזה רובא דעלמא שהם א"י וכיון שאין האי"ת אמרו חייך במסל"ת
 שהאיש הזה הי' יאודי שהצנינו צו שהי' ימלא צודאי אזלינן בזה רובא דעלמא
 והי' זה א"י ואף אם שאלו אה"כ את האי"ת אה"ע סי' יאודי והשיבו שהי' יאודי
 אין צדריהם ממש דכל שצ"ע ע"י שאלה לא מהשב
 מסל"ת אף שהתלה דבריהם שנתנו אדם מת הי' אפשר במסל"ת מ"מ כיון
 שלא אמרו שהוא יאודי כ"א ע"י שאלה לא הי' מסל"ת ועיין בתשובת
 מהריב"ל ה"ד סי' ג' הובא בקונט' עגומות אות פ"ג ג"כ לפי הגר"ה משוין
 שהשאלה לא הסתכלו צו הרבה צדאי אדם מת ולא שמו עיניהם עליו לראות
 אם הוא ימלא או לא כי הי' נתמם בעיניהם אחרי שהי' נקרב ואבריו
 נתפרקו והי' מפרים לכן לא שייך לומר צו היינו האי שנאמר היינו האי
 שנאמר היכא דרובא מתנגד לסברא זו דלא עדיף מחוקק ורובא עדיף מחוקק
 ובר מן דין אין דעתי מסכמת למה שנידד כבוד מעל' להחיר ולומר לסמוך
 צוה על הר"ה מווארדיין שהביא מרן הצ"ע אה"ע סי' י"ז שרצה להחיר אשה
 אחת שהתענגה ד' שנים כי נטבע בעלה מטעם כיון דאשתהי כל כך ולא
 חזר לביתו מחוקקלי' למה ואף דלא קי"ל כהאי תשובת הר"ה מווארדיין
 והצ"ע האריך להשיג עליו וכל הפוסקים סתמו דבריהם צ"ח קצנה לשניהם
 וכן פסק הטור וש"ע צ"ה ע"י סי' י"ז סעיף ל"ד
 אבד זכרו ונשגה שמו הרי זו לא תנשא וכבוד מעל' יא' לדון דמה שהחמירו
 כל כך ולא נתנו קצנה לשניה אף שרוב הטבעים צמים שאין להם סוף אינן
 נמלטיין והשגו למיעוט הנמלטים משום דאיכא הרי חוקות לאיסור אחד
 חוקות לאיסור א"ח של האשה ועוד חוקת חיים של האיש ומה יא' לשפוט
 צדעתו הרבה דע"כ לא הלכו כל הפוסקים על סברת הר"ה מווארדיין
 הואיל ואיכא הרי חוקות נגד הך סברא אבל צ"ד ליכא חוקת חיים של
 הבעל הואיל ונמנא אדם מת צמים אודא ל"י חוקת חיים של בעל כיון
 דאחר דודאי מת א"כ מאי עדיף חוקת חיים של בעל מחוקקת הי' של אדם אחר
 סוף סוף מת אחד משניהם וכיון שלא נשאר כ"ח חוקת לאיסור א"ח יש לנו
 נגד חוקת זו חוקת כשרות של הבעל דלא הי' מעגן לאשתו למנוע ממנה
 שארית כשרותה ועונותה ואילו הי' לא הי' עובר ע"מ שהייתה התורה
 ציוציו הבעל נגד אשתו וצוה י"ל דכ"ע מודים לסברת הר"ה מווארדיין
 והחוקק מעל' סברתו דאין לומר פן שאלה האשה חיוב
 הצעל נגדה מ"מ היכא דלא קיים מצות פו"ד לא מהני מחיבת האשה
 ע"כ דברי מעל' הגה מלבד שאני מיראה הוראה להחזיק בסברת הר"ה
 מווארדיין במקום שרבינו צחוק והריצ"ם חולקים עליו וסגרו הדרך לכל
 בעלי הוראה וכתבו שכל המתיר בעבדא דא ראויה לשמתא כמו שהביא
 המרדכי שלהי מס' יבמות ומרן הצ"ע הוסיף עוד שכל הנא להחיר ע"פ
 אותה תשובה עתיד ליתן את הדיו אמנם אשיאמר כבוד מעל' דכל האזנה
 הזאת הוא היכא דאיכא חרי חוקות חוקת חיים של הבעל וחוקת לאיסור א"ח
 אבל במקום דליכא חוקת חיים של הבעל ליכא צית מיוחד כלל ולא דברו
 צו הגדולים האלה אמינא ל"י ל"י מעלתו דגם צדון זה יש ליתן להבעל
 חוקת חיים ואף שנמנא אדם אחד מת לא דמי חוקת הי' של הבעל אשר
 צודאי ראויה הי' קודם נפילתו לתוך הנהר מחוקקת הי' של אדם אחר לא
 נודע לנו מי הוא והראי' לזה דבמס' עהרות פליגי במשנה שם ר"מ ורשב"י
 צנעו צ"ח צלילה ולמחר השכים ומנאו מת ר"מ מטרה והכמים אומרי' כל
 העומא כשעת מניחתו וכתבו התוס' בריש מס' מ"ד שם התוספתא ובמס'
 עירובין דף ל"ה ע"ב צ"ד כל העומא חות דא דרבנן פליגי לעמא צתומה
 וקדשים דוקא צנעו צ"ח צלילה ולא ראויה הי' מצערב אבל צראויה הי'
 מצערב גם רבנן מטרינן אף תרומה וקדשים וכן כתב הרע"ב שם במס'
 עהרות ומענה יש לחקור מאי חילוק יש ציראויה הי' מצערב אבל צראויה
 הי' מצערב הלא דודאי הי' הי' פעם אחת ויש לו חוקת חיים כמו זה שראויה
 הי' מצערב ובתשובת ח"י מדייק ענמו צוה והנה אה"מ"ו הגאון ז"ל צ"ח
 מ"ק בחא"כ סי' ל"ח צדף כ"ה ע"ד ובדף כ"ו ע"ג עמד על דברי התו'
 כ"ל ומחלק בסברא דכלא ראויה הי' מצערב הספק הוא סייק על שעת
 נגיעת צלילה אם הי' הי' או מת צוה לא שייך לומר דודאי הי' הי' צנעת
 נגיעה רשום דאית ליה חוקת חיים דהא הי' הי' פעם אחת זה ליכא חוקת
 דאע"פ ליכא מת בעולם והלא בכל רגע ורגע מתים אנשים בעולם (והחוקק
 ויסויך משער שכלל ספקונו שהוא ג' אלפים שם מצות משעה מתים ששים
 צני אדם בעולם) וא"כ על הכלל כולו ליכא חוקת חיים אבל אם ראויה הי'
 מצערב צ"ח צ"ח חוקת הוא על אדסידוע לומ' מן שהי' הי' מצערב כן הי' הי'
 צנעת נגיעה וא"כ גם צ"ד

פדין יש להוסיף כנגד זה מחדש אחר ומהו הי' מוכח בדברי הה"מ
 דלא גרסי' צרמנ"ס פרק ט"ו דמקום הוי סימן שאינו מובהק כ"ל אמנם
 אפי' לדברי הכ"מ שנתנו כח סימן מקום לסימן שאינו מובהק אפי' צ"ד
 מהני אפי' סימן שאינו מובהק ציור דהא איכא כאן ע"ע דהא איכא עדי'
 שהכירוהו צ"ע רק דהיישי' לדעת התוס' והרא"ש דמי שראה העצמה
 הישי' שאומר צדדמי עכ"פ מהני סי' שאינו מובהק לנרף לט"ע של העדים
 שלא אמרו צדדמי אמנם יש צוה מבוכה בדברי התוס' שם במס' יבמות דף
 קט"ו ע"ב צ"ד וקאמרו סימנים כתבו תוס' אבל ע"י טביעת עין אין
 להאמינם דאמרי' צדדמי וצדדמי מועט יאמרו שהן בעליהן של אלו ואי
 סימנים לאו דאורייתא מיירי הכא צסימני מובהקים שהיו דאורייתא כדאמרי'
 צפרק א"ת א"נ מהני ע"פ ט"ע ר"י עכ"ל החוספות ולכאורה קשה לפי
 פירושם הראשון דמיירי הכא צסי' מובהק שהוא דאורייתא קשה למאי נריך
 הגמ' לאוקמי דאמרו אסיקנא קמו והוונה לאלתר הא אפי' לא אסיקוהו
 קמיייהו ולא הוונה לאלתר אפי' האשה מותרת לינשא ע"י סימנין
 מובהקים שהם צודאי דאורייתא ולאומר הענין נריכין אלו לומר שהתו'
 כ' שמיירי צסימנים מובהקים נצחו כן נשיטת ר"ת דביבור שאלו דבעדות
 ישראל יש להאמינם על ט"ע לחוד אף שראו הטביעה אם ראו שהעלום
 מהמים כשיטת הר"י וא"כ הגמ' או או קמי או שאמרו אסיקנא קמו והוונה
 לאלתר או שאמרו סי' וצוה נריכיהויהו סי' מובהק והאי א"כ שכי' א"כ דסימנים
 שאינם מובהקים מהני ע"פ נירוף עם ט"ע זה כתבו התוס' לשיטתם דט"ע
 לחוד לא מהני דהיישי' שאמרו צדדמי כן נריכין אלו לפרש דברי התוס' עכ"פ
 מוכח דאם נקמי חומרת הרא"ש דעדים שראו הטביעה לא מהני ט"ע לחוד
 משום דהיישי' שאמרו צדדמי מהני עכ"פ סימן שאינו מובהק לנרף עם הט"ע
 כ"ל. היוצא מזה דאשה זאת אשת ר"ה צ"ח מאדנין מותרת משני טעמים חדא
 שמשלשן אגדת העדים מוכח שהי' להם הכרה ממש ע"י התאמתה עמו להשיב
 נפשו והסתכלו צו הרבה עד שמוכה מלשונם שלא אמרו צדדמי שית כיון
 שהעלוהו ממקום שנטבע שם הוי סי' מקום חשוב לנרף עם הט"ע ולא הישי'
 שאמרו צדדמי ועוד צו שליטת אשר גם כבוד מעל' נשען עליו כיון שהקצו
 צורועותיו וינא ממנו דם נראה לעין שזה זמן מועט אשר נפל אדם זה צמים
 דאל"כ כבר הי' נקרא כל דמו ולא הי' יוצא ע"י הקזה וכיון שע"כ זה שעה
 מועטת שפלו זה לתוך הנהר צודאי הי' נשמע מזה ואף שאין זה ראי' יש
 להוסיף שפלו לתוך הנהר צענה מועטת צריחוק מקום קצת והמים אשפלוהו
 ולא הי' שם אדם צמקום שנטבע צמים ולכן לא נשמע ממנו דבר מ"מ
 הוא זה השם רחוק שיתרמי כן צמקרה שבזמן קרוב צענה מועטת נטבע עוד
 אחד צנור זה ולא הי' שום אדם שם להוליך הקול שנטבע אדם בתוך הנהר
 וגם זה נכנס לתוך הנהר ערום צני צגדים כמו זה ר"ה וגם המים אשפלוהו
 והגיווהו למקום זה ממש אשר נפל צמקוסה ר' אברהם הל"ל ועוד צו שהכרת
 העדים שהכירו צ"ע שזה הוא ר"ה לא אמרו אלא צדדמי ומעשה אם ניהוש
 שאין זה ר"ה נטבע אלא שהוא אדם אחר נריכין אלו לומר שהמשה דברים נלמדו
 יחד ע"פ מקרה וזה לא הישישן כלל וכלל ואחר צירור כל הדברים האלה הימר
 עגונה זאת נשען על ג' עמודים ויען כי אני כותב צטוררת רב ומפני
 התרגשות והזמן אין דעתי ללוה לעיין היטב לכן לא יסמוך עלי עד כי
 כבוד מעל' צירוף עוד הכס אחד היושב על כסא הוראה יסכימו להיתר
 ונמטי שיבא מכשורי צהדיהו כ"ד אזהרו כ"ה הכותב צחפון וצטוררת רב

הק' שמואל ס"ל לנרא

שפעת שלום לכבוד אהובי ש"ב יודי הרב הגאון המפורסם החריף בקי מוה' צבי הירש ס"ל אב"ד ר"ק ווישנצין הגליל יע"א

פ מביתנו הנעים הגיעני לנכון עם השאלה שאלת הכס בענין עגונה
 אשר נטבע בעלה צנור דונעטן צחדה אחר ראשון מקע"ג והמעשה
 שהי' כך הי' אית אחד נפל לנהר וירד השני להצילו ונפל גם הוא למים
 וירדו השנים אחרים והצילו את הראשון אבל השני שירד להצילו לא נמנא
 והפשו אותו כל היום עד כדי הני מיל ולא מנאו והא"כ נשמע מאחד
 שאמר ו' שבועות מיום שנטבע זה מנא אינו יאודי אדם אחד ערום מונה
 על קחמפע ציאור ורנו הא"י ליקח אותו לספינה ונתפרק לאצירים וגם
 הי' ריחו רע ולא לקחו אותו ואח"כ שטפוהו המים ע"כ השאלה :
הנה לא נתבאר אם דבר זה ששמע שא"י מנא אדם מת נחבל צ"ד
 והוא עדות ממש או שהוא רק שמועה בעלמא וליה צ"י ממש
 ואף אם נחקור עדותו צ"ד והוא ע"א ששמע מפי א"י אעפ"כ עדיין לא
 נזכר בהשאלה אם האיש יאודי אשר ראו אדם מת ערום מונה בתוך
 היאור אמרו שראו צו וידעו שהוא ימלא והוא יאודי ומלשון השאלה משמע
 שלא אמרו כ"א שנתנו אדם אחד מת ערום אם כן הוא אזלינן בזה רובא
 דעלמא שהם אינם יאודים והנה במס' פסחים דף י' ע"ב פליגי רבי
 ורשב"י צדעה שנאמר בה קבר ונמנא צוה קבר דרבי סבר הנכנס לתוכו טהור
 שאני אומר היינו האי והיינו האי שנמנא ורשב"י אומר הצדק כל השדה כולה
 ורוב פוסקים פסקין דדוקא ציאסור דרבנן הלכה כרבי ויעיין צ"ח סי'
 הל"ע ובאחרונים שם ובמ"ל צפ"ג מהל' התן הלכה י"א ואף שצ"ד נפפל
 למים שאין להם סוף ומשאלה משמע שעמדו עליהם שיעור שהנא נפשו
 דהא חפשו אמרו ואנשים עמדו שם צענה שפלו למים שהצילו את הראשון
 וא"כ הוי זה ג"כ איסור דרבנן ולכן קיימל' נפפל למים שאין להם סוף
 ח"ו

וגם על אהמ"ו הגאון ז"ל בתשובה הנ"ל יש להקשות דאף שהיה ראיות הרבי"ש אכתי יש להוכיח דעדות ע"א באשה אינו מה"מ מר"פ דהכל מודים בעד מיתה שהוא פטור אמנם אהמ"ו הגאון ז"ל שם באותה תשובה בדף ל"ב ע"ג בד"ה ואמר אני כתב על מה שהשיב הרבי"ש לדברי המתקשר לומר דר"פ אמר ששמעה בו שמת היינו האשה שמעה מע"א ולא הב"ד א"כ מה חילוק יש בין ע"א לפני עדים אם לא העידו בב"ד רק שהאשה שמעה מהם וכי אהמ"ו הגאון ז"ל דנקט ששמעה מע"א דבשני עדים אורחא דמלחא להביא עדים לב"ד כדי שיתרוק גם התוספת כתובה ואח"כ דוקא דברי ענינו דאם ע"א נאמן מדאורייתא א"כ בעדות ע"א נמי נוטלת תוס' כתובה א"ו חטו כל אשה יש לה תוספת כתובה ע"ש ואני אומר דהיי"ז זו מספיק לפי ריהטא דסוגיא דמס' כתובות אבל בסוגיא דמס' שבועות עדיין קשה דמהלק בין הפרקים דהכל מודים בעד מיתה שהוא חייב כגון דלא אמר לא לידה ולא לב"ד והכל מודים בעד מיתה שהוא פטור כגון דאמר לידה ולא אמר לב"ד ע"ש ולמה לא מוקי הכל בהדא גונא דאמר לידה ולא אמר לב"ד והכל מודים דחייב היינו שיש להאשה תוספת כתובה א"כ קא מפסיד לה החוס' כתובה דאם הי' מעיד בב"ד הינה נוטלת גם החוס' כתובה והכל מודים דפטור כגון שאין לה תוס' כתובה ולכך פטור שאינה זריכה לעדות העד כיון שאמר לידה שמת בעלה אינה זריכה לעדות העד בב"ד כלל דעיקר כתובה יש לה גם ע"פ עממא א"ו מדלא מחלק ר"פ בכך מכלל דס"ל דעדות ע"א אינו מה"מ ואינה נוטלת החוס' כתובה ע"פ עדות ע"א ולפ"ז הדרא הקושית לדוכתה למה לא הביא הרבי"ש רא"י מסוגיא דמס' שבועות וכו' . ונ"ל דס"ל להרבי"ש דמהך סוגיא דמסכת שבועות ליכא רא"י כלל דיש לומר דס"ל דמה שחזרו ב"ה להורות כב"ש אינו מטעם מדרש כתובה חלא מטעם הק"ו אם הקלתם בערוה החמורה לא נקל בממון הקל וא"כ מכת הק"ו הוה גם החוס' כתובה נוטלת ע"פ עממא כמ"ש הב"ש בסו"י י"ז ס"ק קכ"ט בשם הר"י הלוי ע"ש וא"כ אף באשה שיש לה תוס' כתובה ג"כ אין יתרון להאשה בהגדת העד לפני ב"ד אף שנאמן מה"מ דסוף סוף ע"פ האשה עממא שאמרה שמת בעלה ג"כ נוטלת החוספת כתובה וכשאמר לידה ולא אמר לב"ד פטור אף שיש לה תוספת כתובה ועפ"י מנאתי דבר נאה ומתקבל ליישב קושי' הלח"מ בפ"י מהל' שבועות ה"י י"א ושפיר השמיט הרמב"ם סך אידך דר"פ ולא הביא ה"י דישא דאם אמר לידה ולא אמר לב"ד שהוא פטור מקרבן שבועות עדות דלפי שהעלה אהמ"ו הגאון ז"ל בתשובה הנ"ל ס"ל להרמב"ם דעדות ע"א באשה שמת בעלה נאמן מה"מ והרמב"ם לשיטתו סבר דעממא דב"ה שחזרו להורות כדברי ב"ש שהאשה נוטלת עיקר כתובה ולא ת"כ משום דדרשו מדרש כתובה ולא משום הק"ו כנ"ל וא"כ להרמב"ם לשיטתו לפי פסק הלכה אין מקום להך אידך דר"פ דאף אם אמר לידה ולא אמר לב"ד ג"כ הוא חייב דאף שלענין היתר להנשא ולענין עיקר כתובה אינה זריכה להעד דגם האשה ע"פ נאמנת לומר מה בעלה ת"מ איכא ל"מ לענין ת"כ דע"פ עממא אינה נוטלת ת"כ וע"פ העד נוטלת גם ת"כ ולכן השמיט הרמב"ם סך דינא דאמר לידה ולא אמר לב"ד דאם הי' מביא דין זה הי' מוכרח להלק בין אשה שכתב לה ת"כ ובין אשה שלא כתב לה ת"כ וכיון שהחילוק זה אינו מפורש בש"ס אין דרך הרמב"ם להביא בספרו הגדול יד החוקה אף שהדין דין אמת לכן השמיטו פירות הנושרין מכל אלה הדברים דאם עדות ע"א באשה שמת בעלה הוא מה"מ אז יש חילוק בין אשה שכתב לה הבעל ת"כ ובין אשה שלא כתב לה הבעל ת"כ אבל אם עדות ע"א באשה הוא רק מדרבנן אז אם אמר לידה ולא אמר לב"ד בכל גונא פטור מקרבן שבועות עדות ואיך העד מחויב להגיד עדותו בפני ב"ד דאין תועלת בהגדת ע"א בפני ב"ד דאף ע"פ האשה עממא שחכ"ל לומר מה בעלי היא מותרת להנשא ונוטלת עיקר כתובה ות"כ גבי ע"פ עדות ע"א אינה נוטלת ולפ"ז יש לקיים דברי השו"א בני"ב הנ"ל תשובה כ"ט דשם הי' המעשה שהעד כבר אמר להאשה בפני אנשים חוץ לב"ד בלי שום קבלת שטר שהכריז בעלה ואם שטל אח"כ שטר להעיד בפני ב"ד לא נפסל בכדכיון דאין צריך להגדת העד בפני ב"ד דהא האשה נאמנת בעממא ואפי' לרעת הח"מ בש"ע אה"ע סו"י י"ז ס"ק ה"י דצריך הב"ד לשלוח אחר העד לשמוע ממנו שמת בעלה של האשה כבר כתב אהמ"ו הגאון ז"ל בני"ב מה"מ הלק ח"מ סו"י ח' לזה הוא דוקא אם האשה אומרת לפני ב"ד ששמעה מעד פלוני שמת בעלה אבל אם אומרת שם ששמעה שמת בעלה אינה זריכה להגד' העד בפני ב"ד ע"ש בני"ב דברי ידיו

הק' שמואל ס"ל קנדא

בע"ה יום א' י"א מרחשוון תקע"ג לפ"ק :

משה עלה ומעלה מרגניתא מעומקא מצולה מים מבארות עמוקים דלה וברכה ה' בשלש אלה אשר במזל תלה ה"ה אה"ו וידיו הרבני המופלא ומופלג החרין ושנין בש"ת מוה' **משה ערישטאבע** ירו יאר :

פב מה שהקשה כ' מעלי לפי דברי בהגהתי בני"ב מה"מ בחאה"ע סו"י קכ"ט שכתבתי דאף לב"ש יש במניחות גירושין אף שלא מלא בה עדות דבר וע"ז הקשה מירושלמי הובא בתוס' מס' גיטין ד' ע"ט ע"כ דמפרש טעמא דב"ש דפטור אדם את אשתו בנגט יתנוס גבי גירש את אשתו ונה עמו בפומדק אחד דלא הייס שמת זא עלי' משום דב"ש אזלי לשיטתייהו דס"ל לא יגרש אדם את אשתו א"כ מלא בה ע"ד א"כ מוזהמת היא ומאוסה בעינין ובודאי לא זא עלי' ולפי דברי קשה אידך פטור

בנגט יתן היכא דגירשה בלא ע"ד הנה חי בעינא אהמנא חי לכי מע"ל לשיטת הירושלמי הפלוגתא דב"ש וב"ה בנגט יתן באמת מיירי דוקא היכא דגירשה משום ע"ד אמנם אחר עיווקת' י"ל דפלוגתייהו אף היכא דגירשה בלי ע"ד ונתחל' לריבויאנו להב' זשיטת הירו' ז"ל הירו' צ"פ האורק ה' ע"אמר רבי יוסי בר ר' זון ב"ש כרעתייהו וב"ה כרעתייהו ב"ש דאיינו אמרין לא יגרש אדם א"א א"כ מלא בה ע"ד אינו דאמרין מוזהמת היא מלפניו ואינו חשוד עלי' ב"ה דאיינו אמרין אפי' הקדימה א"ת אינו דאמרין אינה מוזהמת מלפניו והוא חשוד עלי' ע"כ דברי הירושלמי עיי"ש ומעשה יא לנו מדברי הירושלמי דמה דחיישי' ב"ה שמת זא עלי' הוא רק היכא דמגרשה בלי ע"ד אבל חי הי' מגרש' משום דמלא בה ע"ד גם לב"ה לא חייש שמת זא עלי' וגם ב"ה סברי דמוזהמת היא מלפניו ומעשה נכונה ומקורה באינה אופופלגי ב"ש וב"ה באי דפטור בנגט יתן ובהאי ללה עמו בפומדק ובאינה סיבה הבעל מגרש' חי מיירי פלוגתייהו דלא מלא בה ע"ד ונה לגרש' אידך קאמרי ב"ש דפטור אותה בנגט יתן ומשמע דאפילו לכתחילה מני לפטור את אשתו בנגט יתן ובפרט לפי שאיכא דאמרי' ב"ש בבלי דאמר ר"א אמר שמואל דבדיעבד אפילו לב"ה אם גרשה בנגט יתן נאמנת ופלוגתייהו דב"ש וב"ה הוא רק לכתחלי' וכן פסק הרי"ף והרמב"ם ואם כן לב"ש אידך מני לפטור בנגט יתן הא אפילו בנגט חדש לא מני לפטורה כיון דלא מלא בה עדות דבר ואי מיירי פלוגתייהו דב"ש וב"ה כשתנא בה ע"ד א"כ מאי טעמייהו דב"ה דלא יגרשה בנגט יתן משום שלא יאמרו גיטה קודם לזנה הא בודאי לא יבא עליה כיון דמלא בה ע"ד מוזהמת היא מלפניו ואיך לומר דב"ה לית לכו הך סברא דמוזהמת היא מלפניו וס"ל מ"ס גנוזים ימתקו כמו דקיי"ל גבי סוטה ב"מ סוטה דף ז' ע"א דמוסרין לו שני תלמידי הכמים לשמור שלא יבוא עליה א"כ אידך קאמר בירושלמי דגם ב"ה לשיטתייהו דסברי דמני לגרשה אף בהקדימה את תבשילו הא ב"ה פליגי גם בגרשה משום ע"ד דאיינו פטור בנגט יתן א"כ המעשה אידך נהווה כדי שימיר בו פלוגתייהו דנימא דב"ש מני לגרשה בנגט יתן וב"ה לא מני לגרשה בנגט יתן וממ"ל בגונא דיכול לב"ש לפטור את אשתו בנגט יתן ויהיו שמתא בה ע"ד גם לב"ה לא חיישי' שיבא עליה דהא ב"ה לא פליגי בהך סברא דמוזהמת היא לפניו וגם לב"ה יכול לגרשה בנגט יתן ובגונא דב"ה לא יכול לגרשה בנגט יתן והיינו דמגרשה בבביל שהקדימה א"ת ולא מלא בה עדות דבר ככי האו גונא לא מני לגרשה כלל לב"ש דהא לא מלא בה עדות דבר ולפי חומר הענין לריבוי אנו לומר דטעמא דב"ה הוא הוהיל ולשיטתייהו הגירושין אחר הקרא מיירי בו דיכול אדם לגרש את אשתו בעל כרחא אהמ"ו הגירושין דכתבי' בקרא יש לגזור בהו דלא יפטור את אשתו בנגט יתן משום שהשא דגיטה קודם לזנה לב"ה לשיטתייהו מני לגרשה אף בלי עדות דבר רק שהקדימה את תבשילו וכיון שהך גירושין דכתיב בקרא גירושין שלא לגרש בנגט יתן שז' אין אנו מהלקיטין בין גט לבג ואף חי מתרמי דמגרש את אשתו בבביל עדות דבר ג"כ אסור לגרש בנגט יתן אף דליכא ב"ה שהשא שיבא עליה מ"מ לא ראו הכמים להלק בין גט לבג והסומו מדווחים שלא לגרש כלל בנגט יתן אמנם ב"ה אזלי לשיטתייהו דלדידהו הגירושין דכתיב בקרא שמגרש את אשתו בעל כרחא דכתיב כי מלא בה ע"ד בזה ליכא למיחש לשמא יבא עליה ומותר לגרשה בנגט יתן וכיון דבעיקר גיטין שהם כרוז ובהם משתעי הקרא אין לטוש ולגזור לאסור גט יתן דעיקר גיטין האמר בקרא שהבעל יכול לגרש בע"כ הוא רק כשמלא בה עדות דבר ובהו היא מוזהמת מלפניו שוב גם במיעוט גיטין הייט היכא ששניהם מרונים להגט או באלו שכופין אותה לגרשה בזה אף שאינה מוזהמת לפניו גם כן לא אסרו לגרשה בנגט יתן דמשום מיעוט גיטין לא גזרינן ולא חיישי' לשמא יאמרו גיטה קודם לזנה במיעוט דמיעוטא להשא לעז דיאמרו הולד פגום כיון שאינו דבר איסור רק לעז ולפ"ז שפיר פליגי ב"ש וב"ה היכא דגירשה ע"י עדות דבר וגם אם גירש' בלא ע"ד באופן שגם לב"ש מני לגרשה כמו שכתבתי בהגהתי ואפי"ה אזלי לשיטתייהו כנ"ל אמנם ראיתי בני"ב סימן קמ"ה ס"ק ד' ובסימן קמ"ט ס"ק ד' דכתב את גירשה מחמת זנות לא חיישי' שמת זא עליה ומשמע מדבריו דהיכא שמגרשה מפני ע"ד יכול לגרש בנגט יתן וכן אם לנה עמו בפומדק אחד ג"כ לא חיישי' שמת זא עלי' וע"כ ריבויאנו לומר דס"ל לב"ש לפי דברי דברי הירושלמי מודו ב"ה לב"ש בגירשה ע"י ע"ד ופלוגתייהו דב"ש וב"ה הוא היכא דגירשה מרונה דבזה גם לב"ש מני לגרשה בלי ע"ד דמה דאמר בירושלמי דב"ש וב"ה לשיטתייהו היינו דפליגי בסברא דב"ש לשיטתייהו דרוב גיטין הם ע"י ע"ד לכך לא השונו גם היכי דמיתרמי בגירשה מרונה בלי ע"ד וב"ה לשיטתייהו דרוב גיטין הם שלא ע"י ע"ד לכך חיישי' בנגט שהו' בלי ע"ד אף ששניהם רונים בנגט שמת זא עלי' דכיון דליכא ע"ד אינה מאוסה עלי' רק בגירשה משום ע"ד מודיב"ה לב"ש גם זה צריך למודעא דאליבא דאמת אין להקשות למה חיישי' בסוטה שהבעל יבוא עלי' בדרך ומוכרין לו שני ת"ה עמו לשומר ולא אמרין שמוזהמת היא עליו ולמה במלא בה עדות דבר לענין גט יתן לא חיישי' לב"ה שיבא עלי' חי לאו משום דס"ל ב"ה שיכול לגרשה אפי' בלא ע"ד דיש לתרץ דבמלא בה ע"ד נחזר להבעל בודאי שזינתה כראי' בשלמי' ומס' גיטין דב"ש יליך דבר דבר מה הם צעדים אף הכא צעדים לכך אמר בירושלמי שהיא מוזהמת עלי' משא"כ בסוטה דליכא חלא ספק דהשוהה בעיניו הוהיל וקינא לה ובסתרה לכך חיישי' שמת זא עליה בדרך עוד יש להלק דב"ה סוטה הוא מילתא דאיסורא דהא סוטה אסורא לבעלה בלא ועוד יסתמך מיני' אסור מתיקת השם במס' ללא נורך דאם זא עלי' אין המים בודקין אותה ואיכא איסור מתיקת משום דהא מוזהמת גם במיטהמאריס לכדישיטתא נמלת' דלא שכיח משא"כ בגיטין שאינו חלא משום לעז לא כוי חיישי' שיבוא עלי' אם היא מוזהמת עליו ואין להקשות מדברי החוס' במס' יבמות דף ל"ז ע"ב דב"ה ולא קמי' יפרש' שם כתבו החוס' גבי מינקת חברו ומעוברת חבירו שקינא

אלה על נהר רחוקאסר מתקרי(עלצב) ולכן כוונתו תמיד לשון זכר הואיל ומלת נהר הוא לשון זכר ואף שכלשון רבים מנינו גם לשון נקבה נהרות מ"מ כגשון יחיד לא מנינו נהר כלשון נקבה כ"א כלשון זכר כמ"ש בכתוב (בראש"י ב' י"ח) ונהר יוצא מעדן כלשון זכר וכל ד' נהרות שם הכל לשון זכר אמנם ידוע לאוי למעל' דכל זה הוא לכתחלה אבל צדיעבד אס כהנו דמתקריא חין קפידא ויעיין מעל' צפסקי מהר"י אוסרלם סי' קפ"ה ובמהר"י סי' ק"ג בתקון גט דפחבו שלא נחזרר אס לכתוב להאשה המתקריא או מתקרי כי בהרגוס של מגילה נמצא לפעמים מתקרי צאלק ולפעמים מתקרי צאלק יע"ש וכן צא מעשה לידי צגט שגשלה לכלן והי' מקום עיגון קצת והכשרנו את הגט למסרו מיד השליח ליד האשה והו' חין להאריך כ"ד ידיו הר"ש

הק' שמואל ס"ל לנדא

בע"ה פראג יום א' ט' א"ר תקע"ה לפ"ק

שלומים אלף לך שלמה המופלג בתורה ובחכמה מכלכל דבריו ברעח ומימה ה"ה אהובי מחותני ירירי הרבני המופלא ומופלג התרוא' ושנין מוה' שלמה הלוי דושנית ב"י

פן ע"ד שאלתו צא"ש שהוא עתים שועים ועתים חלים ומתפטר ליתן גט אס יס היתר שהאשה תעשה שליח קבלה כי קשה להאשה ליטע למקום רחוק אל"ר הצעל דר שם וגם יס לחוש פן יהיה אזו בעת שעותו שאינו ראוי ליתן הגט וא"א להאשה להתעכב צעיר אחרת להמתין עד שיהיה צעלה בחלימתו דעתי מטה להקל לעשות שליח קבלה יען שהדון של מעל' הוא ממש הדון אשר נשאל עליו הב"ה בתשובה סי' ק"א הוצא צב"ש סי' קמ"א ס"ק מ"ס וזניו זניו צא מתכונן השנית ושם נאמר שכבוד ידידי הגאון הצ"ד דק"ק פ"צ מפסק שאל תעשה האשה שליח קבלה במקומה ויתלוה עם השליח שני עדים למקום הצ"ד של הצעל כמו שהביא הב"ה בסוף תשובה ה"ל צב"ש הכמי נרפת ואין תקנה להאשה כ"א שתלך להעיר אשר שם הצעל ותעשה שליח קבלה שם צעח שהצעל בחלימתו ולא סגי בלא"ה כי יש לחוש פן צעעה שתמנה השליח קבלה יהיה הצעל צעטוה ואינו ראוי ליתן גט ובעל השליחות מטעם כל מילתא דלא מני למעבד השתא לא משוי שליח כמבואר בזו"ר דף י"ב ע"ב וכן מבואר בהגהת מ"ל צב"ש וי"ו מהל' גירושין הל' ג' שהכמי קונטראטיונה הסכימו להורות צא"ש ששתיית שאין ראוי להבעל לזות הסופר שיכתוב ולהעדים שיחתמו ויתנו לה כשתשפס משום מילתא דלא מני למעבד השתא לא משוי שליח ע"ש ומזה ינא הגאון הצ"ד דק"ק פ"צ לדון גם בשליח קבלה שאין האשה מניית לעשות שליח צעעה שאינו מצורר שהצעל חלים ומסתייע להגאון הנ"ל מלשון הב"ה הנ"ל שהביא פסק הלכה משו"ת הב"ה הנ"ל וכ' שהחיר שהאשה תעשה שליח קבלה צעח חלימתו וכו' ופטר הגאון הנ"ל שכונת הב"ה שצריכה שתעשה שליח צעח חלימתו דוקא משום האי השתא דכל מילתא דלא מני למיעבד השתא לא משוי שליח והנה מעל' להלק ינא מסבירא דנפשיה דגבי שליח קבלה לא נריך להיות במידי דמני למיעבד השתא ואף שדבריו דברי טעם הם אעפ"כ חסרים הצלון ועוד זאת חין להעמיד הדיון להקל באיסור א"א מסבירא בלי ראיי' ברורה מש"ס ופוסקים אמנם חני אעשה סמוכין להאי דינא דליכא למיהוש כלל בני"ד להאי השתא ואקבע צו מסמורת צריות ברורות צעזרת החוקן לאחד דעת וכבר היה לי צוה משא ומתן של הלכה צימני עלומי בתשובה שהשנתי להרב המנוח מוה' ליב מאלערס דארץ ז"ל והיא נמצא' באמתתתי רשום בכתב ראשי פרקיסקוואר ועתה הצרר הדברים כשאלה בע"ה ומתחלה חני אומר שזה וודאי שדבריו הב"ה מפורש שלא חש לזה כלל שהרי כתב בשאלה שם וז"ל אסיס לה תקנה לעשות שליח קבלה המקומושב צ"ד הנזכר ששכיבוא הצעל להסבהלימתו יכתוב צגט ויתנו ליד שליח קבלה ואח"כ יודיעו הב"ד שצמקום כתיבת הגט להב"ד שהוא סמוך למקום האשה שצפנימס קיבל השליח קבלה הגט מיד הצעל בצעח חלימתו כי קשה על האשה להתעכב שם צמקום מושב הב"ד שהצעל רגיל לצווח שם עד שיבוא לשם הצעל ממהה הצעות שמא לא יבא עד זמן מרובה ושמא לא יהיה אזו שעת חלימתו עכ"ל הב"ה הרי מפורש שהשאלה היה שהאשה תעשה שליח קבלה צב"ד שרגיל הצעל לצווח שם אבל צעעה עשיית השליח חינו הצעל שם ואינו מצורר אס הוא צלוחה שעה חלים או שועה וע"ז השיב הב"ה להתיר לעשות כן וכלפולו בתשובה ההיא הוא רק לצרר שאין צוה לחוש להגדר כשהביא הטור צב"ש הר"פ שלא לעשות שליח קבלה בזמן הזה ולבסוף הביא עוד תקנה צב"ש הכמי נרפת שהאשה תוכל ללמנת שליח קבלה במקומה ויתלוה עם השליח עדים להעיד על מוני השליחות צב"ד כדי לזאת מהשתא של הטור צב"ש הר"פ שהשט שאל לא ימצא עדים לקיים שער הרשעת שליח קבלה רצל מזה שצריך להיות מינוי השליחות מהאשה דוקא צעעה שהצעל חלים לא הזכיר דבר והסליכהתקנה כמו שזכרה בהשאלה ומעשה כיון שהצ"ש מצית הרגלת הב"ה חולא הזכיר שצא להוסיף הנאי זה שמניו השליחות היה דוקא צעח שהצעל בחלימתו צוודאי הסכים לדברי הב"ה ומעולם לא היה כוונת הב"ה לזה רק כוונתו צמנה שכתב שהלימתו היה רק מעט מנינו צוה שרוב הזמן נשתקע הצעל צעטוה ולכן קשה על האשה להמתין שם עד שיהיה הצעל בחלימתו ויתלוה גט מידו לידה צלי הצטרות שליח קבלה כיון שזמן שעותו ערר זמן רב יותר מזמן חלימתו קשה להאשה להתגורר ולהתעכב זמן רב צמקום רחוק מציתה ומפני דקא זה היתר הב"ה למנות שליח קבלה חף צוה"ו ומ"ש הב"ה שהתיר לעשות ש"ק צמקום שהוא צעח חלימתו חין זה קאי על עשיית שליח קבלה אלא כוונתו שצמקום שיהיה הצעל

וגםתרה דלא הייסונוציבא עליה כיון שאסורה עליו מדאוריית' הרי שלא הייסין שיבוא עליה ומתה מורכין שני ת"ה ללותו צדך שלא יבא עליה זה לאו קשיא הוא דמה דכתבו התוס' דלא הייסין שיבא עליה כיון שאסורה עליו היינו דלא ינטרך לגרשה אבל עכ"פ הפרשה צעי כדמפרש במס' כוטה דף כ"ד צמשה דהמס' חומרים יכול הוא להפרישה הרי דעכ"פ הפרשה צעי בלא יבא עליו רק לעיניו שהי' נריך הרחקה יתירה להצריך גט כל קד לא הייסין כיון שאסורה עניו משום שקינא לה ונסתרה ודוק צוה ומפני הטורה חין הפנאי מסכים עמדי להצריך ותן להכס ויהכס עוד ולכ' מעל' יספיק הקינור ויחמן לי כ' מעל' כי לכבודו פניתי מעט להשיב מפני הכבוד חף לי הנדרות הציבור עמוסים עלי כאשר מכותלי מכתבי ניכר שכתבתי במילה רבה ואתה הסליחה כ"ד אהבו הר"ש ומוכן לטובתו

הק' שמואל ס"ל לנדא

דבריו הגאון המאה"ג המפורסם כבוד מוה' דוד דייטש אב"ר דק"ק ע"ה אשר כתב לי ז' שבת תקע"ב לפ"ק וז"ל :

פג באתי להציג לפני רוס הדרת גאולו צעסק דברי תורה אהת אשר זה שנים קדמוניות הי' לנו פלפול וכו' מ"ו הגאון זל"ה ולהגדיל לחיים צמעס"ת נרו סתרי דברי ועכשו נראה לקיים עם קצת תוס' מרובה על העיקר על האי פוסקא שהמליח צנו"צ קמא הא"ה ע"ס צ' דאפי' דינא דהש"ס חינו יכול לגרש ע"י שליח צעל כרחו כמו האי דתופס לצ"ח דלא מהי אפי' עשהו שליח ורבים הקשו וגם חני הייתי מהמקשים מכוניא דגיטין דף י' ע"א צבליחות צע"כ דבגירושין אינא ונהה זה חיה שנים עלה צלבי לתרץ דצמח סוגיא דגיטין קאי למ"ד תופס לצ"ח צמקום שצב לאחרים קנה ולדידי' לית דינא ודיינא שיוכל לגרש ע"י שליח צע"כ רק דקשה למ"ד תופס לצ"ח צמקום שצב לאחרים לא קנה קשה מצרייתא דהשיב צג' דברים שו"ג"ל לשהרורי עגדים וחמילי לא השיב לשמה ומחוצר וע"כ מילתא דאפי' צקידוסין לא קאי הצל צמעט עיון גם זה לא תברא דטוכל לומר דמ"ד תופס לצ"ח צמקום שצב לאחרים קונה אינו סובר כרוב"ל דאמר צירושלמי ריש גיטין דקתני לומר צפני נכתב משום דאין צקיאין צדקדוקי גיטין וא"כ לדידי' כל פסולי גיטין הן לשמו ומחוצר הכל צכלל מולך ומניח ויעיין ריש גיטין תוספת ד"ה לפי שאין צקיאין והרמב"ן צחידוסין מציח דברי הירושלמי וכמדומה שכתב צפי' דלירושלמי הכל צכלל מולך ומציח :

גם צאתי להציע ספקי צמה שראיתי לאדמו"ר צמה"ה הא"ה ע"ס ק"ו ד"ה ואמנם מבואר שם דעס נהר ראוי לכתוב דמתקרי כלשון זכר ולא דמתקריא ובצמח"ס הו' הוא צסדר הגט סי' ק"א דיש לכתוב דמתקרי אמנם נראה דחולי לא נאמר רק צנהר שקרוין כלשון זכר כמו (דער ריין) וכהנה אבל נהרות שקרוין כלשון נקבה כמו (דיח עלצב) וכנהה חולי יש לכתוב ג"כ כלשון נקבה דמתקריא וסמך לזה מדברי ד"מ סי' קכ"ע מהודשי' כ"ה צסוף הדבור הצל חין כתבו פואה הוי שינוי דיש נהרות נקראים לשון זכר ויש כלשון נקבה צמעט ג"כ דיש להלק צוה ונא מאוד לעיין צוה היטב ולהודיע דעתו הרמה כי הוא הילכתא רבתי לגיטין ויתר מזה לא רייתי להטריחו זה הפעם דברי העומד על משמרתו ומנפה לפקודתו הרמה :

הק' דוד דייטש

זה השנתי להרב הנ"ל

שפעת שלומים אלף לכ' אהובי ירירי הרב הגאון המפורסם לשבחנ"י ע"ה פ"ה מוה' דוד דייטש ב"י

פד הסוגיא דגיטין חולא חליצא דרגא דהא קאמר אלא לרצח קשיא ואח"כ קאמר צין לרצח וצין לרצח קשיא מחוצר ולפ"ז נדחין דברי מעל' דאין שייך לומר דסוגיא זו אחי למ"ד תופס לצ"ח צמקום שצב לאחרים קני הלא רצח דמה צמס' צ"מ דף ח' ע"ב לרמי צר המא ואמר לעולם אימא לך דמגבוי' מניחה להצירו לא קנה ויעיין מהוספת מסכת צ"מ דף י"ע"א צד"ה איצטריצא דרצח קבלה מר' נחמן דסובר לא קנה יע"ש ובגוף דברי חמ"ו הגאון ז"ל ועיין צנו"צ מה"ת צהא"ע סי' ק"י וסי' ק"א וסי' ק"ב ומה שכתבתי בהגותתי שם לבלק כל הסתירות ולהחזיק הדיומה שפסק חמ"ו הגאון ז"ל לפסול גט צע"כ ע"י שליח יע"ש היטב :

פה ומה שבי' מעל' להלק דנהרות הנקראים כלשון נקבה כגון (דיח דאמויא דיח ווייקסעל) כוונתו דמתקריא כלשון נקבה ומציח ראיי' מהרמ"א צד"מ סי' קכ"ט מהודשי' כ"ה גבי נהר פוא שכתב פואה הוי שינוי ולדעתי חין זה נכון דצד"מ כ' על שם העלם של האבר פוא וכי פואה וס"א חוספת מורה ללשון נקבה צוה שפיר כ' הרמ"א דהוי שינוי שהרי שם העלם של הנבר הוא פוא והוא חוסף צו ה"א הוי נקבה ופוא הוי זכר ועיין בהצעות מהר"ם פאדווי סי' י"א אבל אס כותבין דיהבה על נהר פלוני דמיתקרי פלוני הך מיתקרי חינו סובב על שם הרשון הלא על מלת נהר ונהר הוא המיד לשון זכר ולמשל אס כותבין מתא פלוני דיהבה על נהר עלצבי דמתקרי עלצבא הנה חף ששם העלם של עלצב הוא כלשון נקבה (דיח עלצב) אפי"ה הך דמתקרי עלצב אינו סובב על עלצב

הבעל צעת הלימתו אשר הם עתיד ליתן הגט צ"ד ההוא תעשה האשה
 שלה קבלה כדי שידעו הצ"ד המסדרים את הגט שלהם זה נעשה שלה
 לקבלה מהאשה לפניהם ולא יהיו זריזים קיום לשליחות זה . אבל מעולם
 לא עלה ע"ד הצ"ש להוסיף דבר על הוראת הצ"ה שלא הקפידו ע"ז כלל .
 והדבר מוכח מהצ"ה והצ"ש לא הגריכו שיהי מצורר בשעה שהאשה עושה
 שלה קבלה במקום אשר הבעל עם לידע אם הוא או הליס דל"כ שר"ך
 שהיה האשה במעמד הבעל במקום צ"ד לידע שהוא הליס אם כן הפוכי
 מותרת למה לן להחיר לעשות שלה קבלה שלא לצורך הלא יכולין למסור
 הגט מיד הבעל עצמו להאשה כיוון שהאשה בעצמה היא עם צעת שהבעל
 בהלימתו והמת אשר היא עושה שלה קבלה צ"ד בשעה זו יכולין לכתוב
 ולהתוס הגט ולמסור אותו מיד הבעל ליד האשה ואם יש לחוש שעת
 הלימתו לא יספיק ולא ימשיך כ"כ כדי שיהי שהת לכתוב ולהתוס ולמסור
 הגט לידה א"כ מה יועיל לה שהמתה שלה לקבלה הרי היא חוזרת למצובה
 זו שאין תועלת בשליחות זו כיון שהיא לא מניח למעבד השתא לקבל גיטה
 טרם שיחזיר הבעל לעשותו וא"כ ממ"פ אם יספיק זמן הלימתו כדאי
 שהכולה לקבל הגט בעצמה מיד הבעל למה לן להחיר שלה קבלה עד
 גדר העור בשם מהר"פ ואם לא יספיק עת הלימתו ויש לחוש שיחזור מהר
 לשיטתו א"כ מה אהי לזמיוני שלה קבלה צעת ההיא כיון דלא מניח למעבד
 השתא לקבל גיטה מהו גט לאשה דמתין ומהנין לה ולמה לא יחוש
 צבעל שאמר כתבו והמו גט לאשה דמתין ומהנין לה ולמה לא יחוש
 לאחי דינא דכל מילתא דלא מני למעבד השתא לא מני משווי שלה דהא
 צעיה שאמר חמו גט לאשה עדיין היה מחוסר כתיבה ולא היה ציד הבעל
 למסור הגט בעצמו בשעה שאמר חמו גט לאשה אמנם זה אינו דבשביל
 שמחוסר כתיבה לא מהשב זה מלחא דלא מני עבד השתא כיון דכתיבת
 הגט הוא התקלה הענין והכשר לתורה והמיד כתיבת הגט הוא התקלה הנתינה
 והרי זה דומה לשולח גט לאשה למקום רחוק מהלך יום או יומיים דג"כ
 צעיה מניו שלה הולכה א"כ להבעל למסור הגט עכשיו ליד האשה וא"כ
 מני משווי שלה הואיל והליכה הוא ההתקלה והכשר לנתינת הגט וכבר עמד
 בזה האמתו הגאון ז"ל בספרי דורש לזיון (דרוש י"ג) להקשות
 מזה על דברי ר"ה בתוס' מס' ניר עם צאשה שאומרת להצרתה לנשי
 והפרס הלה (יע"ש בהגהתי) אבל צבעל שהוא עתים הליס ועתים שוטים
 וצטרס שיגמור כתיבת הגט יחזור לעשותו בזה בודאי מהשב הנתינה דבר
 דלא מני למעבד השתא דהא יחזור לעשותו הרחית לדעת דע"כ אינן כונות
 הצ"ה והצ"ש שיהי מצורר בשעת מינוי השליחות שהבעל הוא הליס רק
 כונתם שהאשה תעשה שלה במקום שיהי הבעל לעתיד צעת הלימתו
 וכס יתן הגט וימסורנו לשה קבלה יהי צאיה זמן שהי רק שיהיה
 ידועה לצ"ד שלה זה נעשה צפניהם לשה קבלה וכמ"ש לעיל וכן מוכח
 לדעת הרא"ש כל אדם צעיה שיהי כיון צו דעת עיין צב"י ס"ס
 קל"ה וא"כ ליכא צמניחות לעשות שלה קבלה אם לא נודע שהבעל
 נעור בשעת השליחות וזה א"כ לעמוד עליו עיין היטב צב"י עם ולקמן
 אכתוב לשון הצ"ה וכאן לא שייך לומר דיש ציד כל אדם נעור אותו
 משינתו דזה מחוסר מעשה וכ"ז שהוא יתן אין צו דעת וכן מוכח מדברי
 צ"י הג"ל ודוק וצונן הדבר למה לא השעו להאי דכל מה דלא מני למעבד
 השתא ולא משווי שניה שהוא דין מוסכם צ"ש . בתוס' ניר וצפוסקים
 צ"הין הולק ולכאורה י"ל דס"ל להצ"ה והצ"ש דעד כאן לא אמרין דלא
 מני למעבד שלה צמניחות למעבד השתא בשעה שיעשה שלה כגון צה
 להשתנות וליכא צמניחות למעבד השתא בשעה שיעשה שלה כגון צה
 דקאמר רבא עם צסוגיא דנייר דעורה ר"י צה"י לה אחות ומהגרסה
 לאמר מכאן דכיון צעיה שאמר לשבור לא וקדש לי אשה היתה זו א"כ
 ולא היתה עומדת להגרסה ולא הי' מניחות כלל שהתקדש לאיש אחר
 וליכא למימר דאיכא מניחות להתקדש לו אם הי' מגרסה צעלה צגט
 דסתם אשה לאו לגירושין עומדת כדאי' בתוס' צב"י ע"כ גסלח .
 הי' מניחות לומר שברגע זו שאמר לשבור לא וקדש לי אשה ימות צעלה
 כל אשה זו דמיתה כי האי לכ"ע לא שניה ולא מהשב זה מניחות וכצ"ה
 לאפטרופס כל הגדרים שהדור אשהי מכאן ולהבא היפר לה ליכא שום
 מניחות שהבעל יפיר להבא להכמים דר"ה עם וכן בהפרסה הלה שעמדו
 ענין רבוינו בעלי תוס' ז"ל צסוגיא דנייר ליכא צמניחות שברגע זו
 שאומרת האשה להצרתה לנשי לי קמה והפרישי הלה יהי העיסה נלשה
 מקמה זה שיהי ראויה להפריש ממנו הלה וכן צפסק שהסכימו הכתי
 קונסטאנטינא שהוא בהגהת מ"ל לא מהשב מניחות שהאשה שתהפה דכיון
 שהיא צחוקת שועה מוקמתין לה אהוקתה שהשתר עוד צשטותה כמו שהיא
 עד עתה משא"כ צב"ד שהבעל מוחוק להיות עתים הליס ועתים שוטים
 ורגיל הוא להשתנות משטותו להלימתו א"כ הרי איכא צמניחות שברגע
 זו שהאשה עושה שלה לקבלה יהי הבעל הליס וראוי ליתנוט ואף שאין
 הבעל לפנינו וא"כ למיזדק ולמייק להצטרר אם הי' הליס צאיה שעה
 עכ"פ הי' צמניחות להיות הליס צעיה זו שוב לא אמרין צוה מילתא דלא
 מני למעבד השתא כיון שאין זה ודאי ומניח למנות שלה קבלה וכן י"ל
 לדעת הצ"ה צ"ש קל"ה כל אדם צעיה שהוא יתן כיון צו דעת
 א"כ כל אדם הוא צגדר עתים שוטים דהא בודאי יתן ואפ"ה יש צו דין
 שליחות מטעם ה"ל :

ומצאתי ראי' לזה דאם הדבר שקול והוא צפסק שקול אי מני למעבד
 השתא או לא אפ"ה מני למעבד שלה והוא מוכח מהא דר"י צמניחות
 צמנות דף ע"ב ג' גבי תערובות כהן צולד שפחה דאין מתינין להם
 קדשים ואין מוניחין שלהם מידהם ופרש"י עם בלשון רש"י דאם

היו חייבים עולה או העלאת אין כופין אותם לתת לאנשי משמר הלא יכולין
 לעשות שלהם לכל כהן שיראו להקריב קרבנם והעורות שלהם והקפה רש"י ז"ל
 על פי' זה מהא דאמרין בהגול קמא דהיכא דלא מני למעבד עובד' לא
 משוי שלה לקדש' בלשון אחר דלענין צבור והרמיס קאמר דאין מוניחין
 שלהם מידם והתוס' סבד"ה ואין מוניחין מדיהם לזון שני של רש"י ומקיימי
 לשון הראשון וכתבו דקושי' רש"י מסוגיא דצ"ק דכל היכא דלא מני למעבד
 עבודה לא משוי שלה לא קשי' דשאני הכא אס' יבוא אלי' ויאמר שהוא כהן
 הי' ראוי למעבד עבודה דומה זה לזקן וחולה דקאמר עם שמתן לאיהו
 כהן שיראה כואיל וע"י הדקק הוא ראוי לעבודה וכן מנא הר"ר אלהק
 צירולמי דמסיק דתערובות עבדין כחולה וקו עכ"ל התוס' ע"ש ובאמת
 הכי איתא עם צירולמי צמנות וז"ל : אילון צני התערובות מה את עבד
 צוקו חולה או כעמא ובעל מוסתת צצרה מעבדין כעמא ובעל מוסתת צצרה
 עבדא לון צוקן וחולה דהנין אין מוניחין את שלו מידו עכ"ל צירולמי הרי
 מפורש דבני התערובות מני למעבד שלה להקריב קרבנם לאיהו כהן שיראו
 להפקיע הזכות מאנשי משמר ואף שהם צעמסאין יכולין לעבד עבודה
 אפ"ה יכולין לעשות שלה מטעם שאם יצא אלי' ויאמר שהוא כהן מני
 לעבד עבודה ולכאורה יפלא הלא צמנת לא אחי אלי' ולא תצטרר אם הוא
 כהן ועדיין צאיסורן עומדין שלא לעבד עבודה ולא היו יכולין להקריב
 קרבנן בעצמן ואף יהי' השליחות קיים א"ו ס"ל להתוס' והירושלמי כיון
 צמניחות להצטרר ע"י אלי' שיאמר שהוא כהן שוב לא שייך לומר שהוא
 מילתא דלא מני למעבד בעצמו ומעשה מכ"ש צב"ד שהאיש הזה מוחוק
 להיות עתים הליס פשיטא שהאשה מניח למנות שלה קבלה כיון דיש מניחות
 למעבד השתא אם יהי' הליס צעיה זו ולא עוד אלא שאני חומר רש"י
 ז"ל ממאן צתירון לומר שאם יצא אלי' ויאמר שהוא כהן שזה לא שכיח
 שיצא אלי' ויאמר מי שהוא גלד ככהן ואף דלעיל ר"פ החולך ר"פ ס"ל לר"י
 האי צצרה שאם יצא אלי' היינו הואיל וצצרה כבר דהא הפילה ס"ל לר"י
 דאמרין חילוף מלחא למפרע והוי כמו שאם הי' צא אלי' מתקלה ויאמר
 שמשפול מפלי וכן גבי ספיקות דהצנין צה הליס ויבוס הצניח עם התוס'
 צד"ה תיגלי מלחא וכו' ע"ש משא"כ צב"ד שצמנא צאיסור עכשיו אינו
 רשאי לעשות שלה שמת יבוא אליהו ויאמר מי הוא ולד שפחה ואין להקשות
 מקידש אחת משתי אחיות שהצניח התוס' ס"ל דמסקין צדק מ"א ע"כ לר"י
 דהוללת ומהשב עולה ליבוס מהאי עעמא שאם יצא אליהו ויאמר דהא
 קידש ע"ש דהתם אמרי' דרך שלילה דלאו ודאי מהשבת אינה עולה ליבוס
 כיון שהוליי יצטרר דהא קידש שאם יבוא אליהו ואף שהוא מלחא דלא שכיחא
 מ"מ לא נוכל צה לומר שאינה עולה ליבוס אבל הכא צולד כהן שמתערב
 צולד שפחה דעדיין צאיסור' מהמת ספק ס"ל לרש"י ז"ל דאין יעשה שלה
 צשביל דבר זה שמת יצא אליהו שהוא מלחא דלא שכיחא שיצא אליהו ויאמר
 שזה הוא כהן וגם ע"י מקרה אחרת הוא דבר הוא דבר קשה להצטרר מה
 שלא צצרה מקטנותה עד עתה צוה ס"ל לרש"י שהוא דבר רחוק שיהי' זה
 כבר לעבודה ומהשב לא מני עבד השתא אצל צב"ד שהבעל הוא מוחוק
 להיות עתים הליס צוה גם לשיטת רש"י איכא נקל צמניחות שיהי' ראוי
 ליתן גט הואיל והוא דבר רגיל להשתנות להיות הליס ומניח להאשה לשווי'
 שלה קבלה בכל עת כיון דאיכא צמניחות להיות הליס צעיה זו וראוי לזה
 ממה שכתב הצ"י צאשה ע"ס ל"ה וז"ל ונראה שגם דעת הרא"ש שפירש
 דעעמא משום דישנה לית צה דעת כלל שהלחה שלה קבלה הרי דיו כירה
 וכיון שיש לו דעת מגורשה וע"כ י"ל כן לדברי הכל שאל"כ לא הי' לנו
 להכשיר שלה קבלה אלא א"כ ידענו שהיתה נעורה צעיה עכ"ל צב"י היטב
 אין הבעל במקום האשה הוי דבר שא"כ לעמוד עליו עכ"ל צב"י היטב
 ואני מוסיף להקשות איך אפשר להבעל לעשות שלה להוליקה גט לאשתו שמת
 האשה ישנה צעיה זו ואינה ראוי' לקבל הגט וגם איך אפשר לאשה לעשות
 שלה לקבלת גיטה שמת צהאי שעתא יאזבעל והרי לדעת הרא"ש הג"ל
 השינה הוי כמו חסר דעת וכל הישן הרי הוא כאיש שאין צו דעת והי' לנו
 לדון את כל אדם כמו עתים הליס ועתים שוטים א"ו כמ"ש :

אין מלחתי וראיתי צמ"ל צב"ט מהאי חישות ה' ו' צד"ה ולפי' מסתפק
 צאשה שהיתה ספק מקודשת כגון שזרק לה קידושין ספק קרוב לו ספק
 קרוב לה וצא אחר ועשה שלה לקדש לו אשה זו לאחר שיגרסה המקדש
 הראשון מי אמרין דהשני שלה דהרי אינה אם הי' מקדשה היו חוששין
 לקדושו מספק וא"כ השני מילתא דמני עבד השתא או דילמא זיל לאיך
 גיסא כיון שהוא לא יכול לקדשה קדושין גמוריסאשיו מילתא דלא מני למעבד
 ע"ש צמ"ל שמראה פניסלכל ד' וצסוק דצרי' מסיק שדבר זה תלוי צמחלוקת
 רש"י ותוס' הג"ל צסוגיא דינמות צכהן שמתערב צולד שפחה והנה צבר
 צארתה דפלוגתא דרש"י ותוס' אינו ענין לנ"ד וגם לדעת רש"י מני עבד
 שלה לקבלה דדוקא צולד שפחה שמתערב ס"ל לרש"י דליכא מניחות שיעבד
 עבודה כ"א שיצא אליהו ויאמר שהוא כהן וזה אינו שכיח כלל ולכן גס ספיקא
 של הרב מ"ל אינו ענין לדון הג"ל דגם צספק קידושין ספק קרוב לו
 ספק קרוב לה ג"כ ליכא צמניחות שיצטרר צמילתא דלא שכיחא שיצא אליהו
 ויאמר גס אין לומר דאיכא צמניחות שיקדשה השליה קדושי' ודאי אם היה
 הראשון שהי' צו ספק קדושין מגרסה צגט דצבר כצמתי דגירושין לא ישכיח
 כדאי' צצנחיס צ' ע"כ ועיין בתוס' עם שכתבו שאפ"י צאשה שזינתה מתת
 צעלה הגירושין לא שכיח ע"ש מכ"ש צספיקו של הרב מ"ל וא שכיח שיגרסה
 ויותר הוא צמניחות שיקדשה שנית קידושי' וודאי כיון שצבר אצד צה צספק
 קידושין צאופן צצני' לכ"ע איכא צמניחות שיהי' הליס צעיה שהאשה
 עושה שלה קבלה כמ"ל אמנם הרב מ"ל עם שדף צ'י צרגא וכתב שאין יודעו
 מה

ה"ג ית

גולה בראייה זו דיש לללק בין ממון לקדושתו וכוונת הרב ז"ל דאף בלשונות
ההם' בהערותיו ונד שכרה יכול לעשות שליח להקריב קרבנו ומהשב רחמי
עשור שמה ינה הניח ויאמר שהוא כהן זה הוא רק נשני ממון כהפקיע
הטורות מהני משמר הכל בקדושתו שהוא היסורא לא שמענו ופ"ו רחמי'
שהבחי מהטורות כהן כולד שפחה למדון דידן נפלא בבירא דחין נכמך
היסורה ובפרט היסורה דה"א ממנונה אך הני הומר שמכבד רחמי' זו ג"כ
מוכה שדבר שהוא במניחה למיעבד השתא מני למעבד שליח אף שהוא הפק
הס הי' מני למיעבד השתא דה"כ לא תמנא שניות לקדושתו כלל דהיך
מני למיעבד שניה נקדש בו אשה אחי לא יתאם שמה צוהה שעה לא היה
האשה מרונה להקדש בו והרי נדעת דה"מ וכן פסק בש"ע אה"ע סי'
כ"ה סעיף י"ח בהגה דהם אמר לבלומו לקדש לו אשה פלונית ומת הטניה
נומר מיד בקדושתו ויש חולקין בזה וכן בד"מ הטעם בלשונות החום' במס'
נייר לא אמרין הוקה שניה עושה שליחו משום שמה לא היה האשה רונה
להקדש ומה שאמר ר"י שהבור בכל הגוים שבועלם הוא רק משום קנס ומזה
כמד מור"ס ז"ל דאם אמר לקדש לו אשה ידועה דלא שייך קנס בזה מזה
בקדושתו וכן אמרין הוקה שליח עושה שליחו דשתא לא היה האשה
רונה לקבל קדושתו ועיין ב"ב ובה"מ ועיי' במ"ל בפ"ט מה' היסודות הלכה ו'
ב"ש עכ"פ נדעת מור"ס לשיעור החום' נח סממין ההוקה שליח עושה
שליחו כיון שהיו בידו לקדשה דשתא לא התרנה וה"כ היך מני למיעבד
שניה לקדש בו אשה הא היכא ספק אם בשעת שעה השליח הי' רנון
האשה להקדש ומתא לא הי' חז רונה להקדש וה"כ לא מני למעבד השתא
וחיך שוי שליח וכן ה"א לאשה לעשות שליח קבלה שמה בהוי שעתא לא
היה רנון הבעל לגרש מהה וכן מניית למעבד השתא וחיך מניית למעבד ש"ק
הלא הוא הדבר אשר דברתי דכיון דהיכא במניחות שיהיה הבעל לגירושין או
האשה לקדושתו שוב לא שייך צו לומר מינתה דלא מני עבד השתא כ"ז
קעליה בימי עולמיך כעת אין רנון לקבוע ארני ההיך על יסוד ה"ל כי
עדיין יש לנ"ד הכולק ולומר שהין להביא רחמי' מדבר שהוא מולה ברנון האדם
השבו שפיר מניחות כיון שבקל יכול לפתוח את הבעל לגרשה וכן לפתוח האשה
לרנות לקדושתו משא"כ בעתים רעים ועתים שוטה שהוא דבר שהיוו ביד
האדם ותין סמה בידיו לעשות לוהו הניס בשעה זו אפשר נח מהשב מניחות
להיות השבו דבר שמני למעבד השתא ובת"ה ע"כ וריכין חנו לללק בזה
צין היכא דהיכא החלמנה לפנות זה את זה להיכא דליכא החלמנה דהא
רבה אמר צמיר בסוגיא ה"ל ומודה ר"י באשה שהיה לה אחות ונתגרשה
אה"כ שמהר בלחותה משום דלא מני למשוי שניה כ"ז שהיה ה"א וקשה
הלא הוא במניחות שיגרשה ונריך לומר דכיון דהתם אשה לאו לגירושין
עומדת מהשיב נח מני למעבד השתא

ולפ"ו יוקשה היך אשה עושה ש"ק שמה לא יהרנה הבעל לגרשה דהא לאן
נגירושין עומדת וכן מני למעבד השתא וחיך שוי' ש"ק וע"כ וריכין להלק
דשה אשה לאו לגירושין עומדת היכא דחין אשה מהחלמנה להשיב נח
מבעלה ובה"א אשה הינה מתחלמנה לכך הבל כשהאשה עושה שניה נקבנת
גט הרי חזין שהיא מתחלמנה לגט בזה אמרין דמקרי דמני עבד השתא
דחיכא במני נח שיפחה הבעל היה לה גט עכ"פ אין רחייה לנ"ד אשר
אין בידיו לעשות לוהו הניס בשעה זו והוא דבר שהוא בידו שמים :

אך אין חנו וריכין ככל זה ולענ"ד נראה ברור דבשליח קבלה אשר האשה
עושה השליח בזה לא שייך כלל היך דינה דכל מינתה דלא מני למעבד
השתא וגם בזה מני למעבד השתא מני משוי' שליח לקבנה ואין זה דומה
לשאר שליחות אשר המשלה לריך למכור לשניה הרנון והמגרשה והמעשה
לפעול פעולה לזכותו טון לקדש בו אשה לריך
לפעול פעולה שהיה האשה מקודשת להמשלה ובאומר לאפטורפוס ומהר
נדרי אשהו הוא פועל כההיר הגדרים להאשה וכן האשה שאמרה
לושי לי קמה הפרשי הלה פועלת לההיר העיסה ולכול קדושה על ההלה
וכ"כ שליח להולכה שממנה הבעל להוליך גט לאשהו הוא פועל להחיר את
האשה בכך הלה לריך המשלה למכורכה ברנון ובמהבנה בפועל וינח לשלישי
בזה אמרין שהין בידו ליהו הבה להשליח אס הוא בעלמו אין לו כה הזה
בשעה שעושה הכניה והוי זה כמו מקנה דבר שהיוו צרשותו משא"כ באשה
שעושה ש"ק בזה לא לריך לא פעולה ולא רנון ולא מהבנה דהא האשה
מתגרשת בע"כ בני רונה ומתבנת' וגם הינה לריכה למעשה בפועל דהא
אס זרק נח גט להיירה ונרשותה מתגרשת וכיון שהינה לריכה מעשה
ורנון ומתבנה לקבנת גיטה השליחות הוא רק הסכמה שהי' יד השליח כמו
ידה בן האשה בזה לא שייך לומר מינתה דלא מניית למיעבד השתא לא משוי'
שליח כיון שהין האשה לריכה למכור כה והרשאה לפעול פעולה ברנון
ובמהבנה רק שהי' יד השליח ידה וחיך דשניות לקבלה לאו מידה היהרבי
כ"א מושק ובמה חיתרצחי כדאמר אצ"י בגיטין ד' כ"א ע"א מ"מ שליחות
זה שהוא רק עסק שבין האשה והשליח והיוו נמשך מזה פועל וינח לשלישי
מהשב זה דבר שמניית למעבד השתא דהא בכל שעה תמיד הוא בידה למנות
אדם שיעמוד במקומה ומה בכך שהין האשה יכולה לקבל גט מבעלה מפני
שהוא שוטה בשעה זו הגא אין השליח פועל דבר' על כעל כ"א על האשה
שע"י קבלה הגט מיד הבעל כשהיה הליס מתגרשה האשה ועשה הקבוע
מסמורת בראי' הוקה מה"ס' דבשליחות לקבלה לא לריך להיית מיד דמניית
למיעבד השתא והוא מסוגיא דקדושתו דף כ"ג ע"ב דקא מבעי' לי אליה
דרשב"א דס"ל בשטר דוקא ע"י אהרים ולא ע"י עוממו מהו שיעשה עבד
שליח לקבל גיטו מיד רבו כיון דגמר לה לה מאשה כאשה או דילמא אשה
אחוי מני לקבלה גיטה שליח מני משה עבד דהיהו לא מקבל גיטו
שליח מני לא מני משה בנה דבעי' הדר פשטא לה לה מאשה
כאשה ומקשה ה"ס' מהא דאמר ר"י דהניס שולחי דהמנא נימה דחי שולחי דידן מי איכא

מידי דאין לא מניין למעבד והינה מני עבדי והאי עבדא דהיהו לא מני
מקבל גיטו ושלחי מני למעבד ומחרן הש"ס לרנך דקרבנות לא שייכי
ישראל כלל וכלל אבל עבד שייך בגיטין דהא עבד מקבל גיטו של הנירו
מיד רבו של הנירו ע"ש בגמ' והקשה אחמ"ו הגאון ז"ל בספרו דורש
ניון (דרוש י"ג דסוגיא זו כותרת כסוגיא דמיר דבסמ"ק
הש"ס דמה דלא מני עבד השתא לא מני עבד שליח וא"כ מה בכך דעבד
שייך בגיטין לקבל גט שהרור להנירו מיד רבו של הנירו מ"מ הלא הוא
בעלמו הינו יכול לקבל גט לעלמו מיד רבו לרשב"ח ואיך יעשה שניה קבלה
הא לא מני למיעבד השתא בעלמו ומה נשתנה זה מהא דאמר לא וקדש לי
אשה דמסקין דלא נעשה שניה לחשה שהיתה ח"ח ונתגרשה אה"כ משום
דבשעת שניות לא היה יכול לקדשה ואף שליה הוה היה בצורת שניות
לקדש אשה אחרת אפ"ה לא מהי השליחות לזו שנתגרשה אה"כ ומכה קושי'
זה ר"ה אחמ"ו הגאון ז"ל לפרש מה דקתמר כל מינתה דלא מני עבד
השתא לא משוי שניה הכוונה כל מה דהשתיח לא מני למיעבד השתא וא"כ
הרי שפיר סוגיא דקדושתו דכיון דהעבד שייך בגיטין השליח מני להיות
שולחו תמיד לקבל גט שהרור מרבו משא"כ באשה שנתגרשה אה"כ לא היה
השניה בשעת שיעשה שולחו לקדש אשה זו כיון שהיתה אז ח"א ועיין ב"ב
מה"מ חת"ע סי' ע' והנה חנודידן בשעת רש"י והוס' קיימין והס' לא
כירובו פו שפירשים בסוגיא דמיר כל מה דלא מני עבד השתא קחי על
המבליה עוממו דכל שהמכנה לא מני למעבד השתא לא משוי שליח א"כ הדרת
הקושי' נדוכתה לשיטת רש"י ואוס' היך יכול העבד למנות שליח לקבל
גט שהרור מיד רבו הא הוא בעלמו לא מני עבד השתא ועוד אי מוסקי
בהקשות הפנא ופנא היך פשיט לי' להש"ס בסוגיא דקדושתו דעבד מני
למשוי שליח לקבל גט שהרור מיד רבו מכה ג"ש דלה לה מאשה אחתי קשה
די נו לעבד להיות כאשה והא אשה גופא הינה יכולה למעבד שליח קבלה
חס היא בעלמה הינה יכולה לקבל הגט מבעלה ואיך ילך מאשה שהעבד
מני למעבד שליח אף שהוא עוממו אין יכול לקבל גט שהרור מרבו והחרבה
יילך הגו"ש דלה לה מאשה להומר דמה אשה הינה יכולה לעשות שליח אס
היא עוממה הינה רחמי' קבל גט מיד בעלה אף עבד לא יכול לעשות שליח
נקבלת גט שהרור הוחיל והוא עוממו רחמי' לקבל גט מיד רבו ומכה לחך
קושי' והמי' זאת מוכה דגבי שניות לקבלה ליהו להאי דינא ואשה יכולה
למיעבד ש"ק אף בשעה אשר היא בעלמה הינה יכולה לקבל גט מבעלה וגבי
שניות לקבלה לא אמרין כלל כל מינתה דלא מני עבד השתא כמו שביארתי
לעיל ובזה אמרתי לחרן עוד קושיא אמת שהקשה אחמ"ו הגאון ז"ל שם
בספרו דורש ניון נדעת ר"ה בחום' יבמות ק"א ע"ב ד"ה יתה וגיטין
ס"ד ע"ב ובקדושתו מ"א ע"ב ד"ה וכל . דקטנה אף שאינה יכולה לשמור את
גיטה ואינה מתגרשת ע"י עוממה אפ"ה מתגרשת ע"י אביה והקשה הגאון פני
יושע בגיטין דף ס"ד ע"ב לפ"מ דמסקין הש"ס בגיטין דף כ"א ע"א דמה
שזכרה ההורס נקבל גירושיו בזה הוא מתורת שליחות דקתמר בסדאשכחן שליחות
לקבלה בע"כ שכן האב מקבל גט לבתו הקטנה בע"כ ואיך יהיה נדעת ר"ה
האב שניה קבלה נגט בזה הקטנה הא קיי"ל בכל הש"ס דמילתא דלא שייכי
בדעפסו' לא מני למיעבד שליח והא קטנה ליתא בדעפסה בגיטין כלל וכ'
אחמ"ו הגאון ז"ל דקושיא הפ"י יש לדנות דכיון שבדלחי עמידה להתגדל
וכהניע לענות הפעולות שפיר מיהשב מילתא דחי' בדעפסה אף תירוק זה
זה מספיק ליישב קושי' הפ"י שהקשה דקטנה ליתא בדעפסה יכולין לומר
דמהשב ליתא בדעפסה לכהתגדל אבל מ"מ יאמר הקושיא מסוגיא דמיר
דמסקין שסדמלחא דלא מני למעבד השתא לא מני משוי שליח והרי קטנה
לא מני עבד השתא לקבל גיטה ואפ"ה האב יעשה שולחו לקבל גיטה
כן הקשה אחמ"ו הגאון ז"ל שם בספרו דורש ניון והנה ליכא
למימר דשאני האב דהמורה זכתה לו להיות מקבל גט בזה דסוף סוף מנ"ל
כהגמ' בגיטין ה"ל לומר דמתורת שליחות מקבל האב גט לבתו הקטנה
שהוא נגד יתר דיני השליחות הלא יותר ניחא לנלממר דלא מתורת שליח'
זכה האב לקבל גט לבתו הקטנה ומנ"ל להגמ' למילך מזה דאשכחן שליח
לקבלה בע"כ וחס זה היה ידוע לחכמינו ז"ל דליכא אופן אחר במה שהאב
יקבל גט בזה הקטנה כ"א מתורת שליח קבלה יסתפק מיני' למילך כלל
שניות דמני עבד שליח אף דלא מני למעבד השתא ואוס' הקושי' על
סוגיא דמיר ה"ל מנ"ל לרבה שם לומר דמורה ר"י באשה שהיתה ח"א
ונתגרשה דלא נעשה שליח לקדש אשה זו משום דלא מני למיעבד השתא
מנ"ל זה הלא מנינו להיפך שהאב נעשה ש"ק לבתו הקטנה אף דלא מניית
למעבד השתא אבל לפ"מ שבארתי לעיל דגבי שליחות קבלה לא שייך כלל
הך דינא דכ"מ דלא מני עבד השתא לא מני למעבד שליח אחי שפיר דחין
לדמות שאר שליחות לשליח קבלה ושפיר נעשה האב ש"ק לבתו הקטנה אף
שבשאר שליחות לריך להיות מלחא דמני עבד השתא ומעתה אחרי הודיענו
חלקים את כל זאת קמה וגם נצנה הוראת הג"ה והב"ש באיש שהוא עתים
הליס ועתים שוטה האשה יכולה לעשות ש"ק שיקבל הגט מבעלה בשעת
שהי' הניס אף בשעת שיעשה שליח לקבלה היה הבעל בשטוחו ולא היה
רחוי ליתן גט וכדאי הם מרי עמודי ההוראה הב"ח והב"ש לסמוך עליהם
ובפרט שהדבר מוכה מש"ס ולא מנינו חולק בפוסקים על ד"ו זה . וכן
מפני שהרדה לקר' אני לריך כ"ד ממותו הדר' הכותב בידים רפות מפני
הני הזמן וקורותיו :

הק' שמואל ס"ל לנדא

פו שאלה איש דקרא שמו בזהו יודי מתא והוא ספקאס לכאוב
מתמיהו צו"י או מתמיהו בלא וי"ו בסוף ולדעת מהרש"ל
לריך

לרדך צוה עלי גיטין אי' בשם מתחיהו מלא והשני בשם מתחיהו הסר וי' וכן כתב הב"ש בס' ק"ט ס"ק מ"ג וכן הכריע בסדר שמות אנשים אך שהוא קשה כעת לכתוב צ' גיטין וגם לא יתראה הצעל להתעכב בפני הרב זצ"ל משך זמן שהיה שהות לכתוב שני גיטין ויש כאן מקום עיגון ועל ד"ז בא בשאלה הרב המה"ס מוה" היגק שפיטץ חז"ל דק"ק ברעזניץ מלת חותמו הרב המה"ס מוה" אלעזר פלעקעלס ודרש ממני להוות דעתי צוה להלכה למעשה והנה הרב הנ"ל כתב צוה שני דברים אי' לכתוב רק שם מתח וכל שום והיכה דאית לי' כי זה הוא שם הרגילין צו ויודעים איתו ביותר ועיין ב"ש ס' ק"ט ס"ק א' וכן נעשה פה הלכה למעשה מאלמ"ו הגאון ז"ל וז"ל ובית דין הדרק באתר שהי' שמו נקרא צפי כל ליב ולא ידעו אה נקרא צ"ש הקודש ארי' או יהודה ונעשה המעשה ע"פ הוראתם לכתוב רק שם מול ליב וכן הביא צ"ס גט פשוט ס' ק"ט אות קל"ב צ"ב בני שמו עבידי ולא היו יודעים צ"ש הקודש אי' עובד או עובדיה ע"ש והרב מהר"א פלעקעלס הנ"ל מפקפק צוה וזהו צדדו בהש"ש שם מתח הוא גם שם לא"י ואלו ג"כ שמו אחר המרתו הוא ק"י ויש לחוש למה שמבואר צ"ש ס' ק"ט סעיף ה' לכן צדדו בדרך אחר לכתוב מתחיהו מלא וי' כמ"ש בה"ש ס' ר"ג וכו"כ צ"י הדבר פשוט אלל הסכמים במדינות שקוראין בהמונה מתחיהו מלא וי' יש לכתוב מלא וי' ועיין צ"ש ס' ק"ט ס"ק מ"ג ולכן הדקק כזה יש לסמוך ע"ד הה"ד זצ"ל וע"י ע"כ דברי הרב מהר"א פלעקעלס הנ"ל והנה אי' רואה שהרב הנ"ל בדרך השני נחית למנין וזרף גם דעת הט"ז לדעת מה"ד זצ"ל אבל שגה ברואה ואחרונה הט"ז פסק שיש לכתוב מתחיהו בלא וי' דבזה כשר אפי' הי' שמו מתחיהו כמו שמציא הב"י בשם מה"ד צ"ש הזק"י משא"כ להיפוך עכ"ל ע"ש צ"ש אה"ע ס' ק"ט ופ"ז א"ס א"ו נהנין למנין דעת הפוסקים אין לנו הכרעה כי לדעת הט"ז וצ"ס פסקו שיש לכתוב מתחיהו הכר וי' ולדעת מהר"ל שאין לסמוך על החומים צוה כלל אף שעולה בחורה צ"ש מתחיהו הוא ספק ומלרדך גיטין ע"ש אה"ס כיון שבדון זה שהוא שעת דקק וקשה לכתוב צ' גיטין לכן דעתי מסכמת לדרך הראשון לכתוב רק מתח וכל שום והיכה דאי' לי' וא"ס הוי השבין שם מתח להסמיכה והי' מקום לפקפק צוה לפי פירוש הב"י דריש ס' ק"ט לדעת הרמב"ם לדעולס אין כוונתו שם היכה לבדו ומכ"ש בדון זה שגם אלמנו כותבין וכן שום היכה דאי' לי' דע"י זה גרע עפי שיעשה השם מתח לטפל ואף שהצ"ש צ"ש ס' ק"ט א' וצ"ס ג' הולק על הב"י מ"מ לא מלאני לבי לכוטם בדבר שהוא הלי' צפונתא אמנם באמת אלמנו הוא שם מתח עיקר רק שקורין אותם לחורה צ"ש מתחיהו או מתחיהו לכן צענת הדקק כזה הוי כמו דיעבד ועיין צ"ש הנ"ל וצ"ס ג"כ פשוט שם ריש ס' ק"ט וז"ל צוודאי א"ס כתב רק שם שידוע צו ולא כ"י כלל שם הקודש הדבר פשוט כמו שכתב לעיל שיעשה פה קבלתיו ע"פ הוראת אלמ"ו הגאון ז"ל באתר שהי' נקרא צ"ש ליב ולא ידעו א"ס שם הקודש כל כוה אריה או יהודה ובריה צ"ד מו"ש פה לכתוב רק שם ליב לבד וכן פסק צ"ס ג"כ פשוט צ"ש עבידי שלא היו יודעים שם הקודש שנו א"ס הוא עובד או עובדיה ופסק לכתוב רק עבידי ואף ש"ל דה"ס שאני שם עבידי הוא שם צפני עגמו וכן בהוראת אלמ"ו הגאון ז"ל ובית דין ג"כ שם ליב הוא שם צפ"ע לכך כתב שם הזה לבדו משא"כ צ"ש מתח שהוא רק קילור שם מן שם מתחיהו ואינו דומה לשם עבידי ושם ליב אעפ"כ לא נבחר באתר מהפוסקים המפורסמים שא"ס ידוע ונקרא צפי כל בקילור השם וכתב הקילור שם לבדו שהי' פסול צדיעבד דהא אין לחוש כלל שיאמרו שזה הוא איש אחר כיון שהוא ידוע צ"ש מתח לבדו והי' רגיל בשם הזה לכל המכירין אותו וגם צוודא אה נקרא א"ס מתח חותמין ע"ש צ"ש מתח ולא נכרח צ"ש מתחיהו או מתחיהו רק כשנקראים לעלות החורה והנה מלאחי בתשובת מהר"ל הבי' ס' ק"ט הביא תשובה מהרב המגי"ע במעשה שם המגורשת שניתן לה מעריסה הי' גואלה וגם בכתובה נכתב צ"ש גואלה ובהגט נכתב צ"ש גזול סק הית' נקרא' צפי כל צ"ש גזול ופסק המגי"ע כיון שנקראת מפי כל מכירים צ"ש זה של גזול יהי' לקילור השם או לכוונה אחרת הרי הוא עיקר שמה ואינו שינוי השם כי לא ימכול בשינוי השם כ"א כשמשנה משם אחד לשם אחר אבל מכיון שזה שם של גזול אינו שם אחר אלל קילור שם או מסיבה אחרת א"כ לא יקרא שינוי שם לפסול והביא ראי' לזה בתשובת מה"ד שפסק צ"ש שהי' שם של המגרש יתמאל וכתב צ"ש יתמאל כיון שבכתוב גמאל רק יתמאל ולא נמאל כלל שם יתמאל לא הוי שינוי שם וכו' ע"ש וכן סיים שם בתשובה היות וכו' כיון ששם גזול אינו שם צפ"ע אלל שם של גזולה והיא היתה ידועה והיתה נקראת צ"ש גזול הי' ג"כ כשר עכ"ל המגי"ע והנה הרב מהר"ל הבי' איש ריב' של הרב המגי"ע שפך סוללה שם בתשובה שאמרו ופסל בגט זה היינו מטעם ריעותת אחרות שהיו שם צ"ש שהיו צו חוספות דברים צנוטה הגט וגם שהיו מהלך כמה הינות בגט וכו' נראין כשתי תיבות אבל מטעם שינוי השם לא הכליע לפסול גט זה רק שבסוף התשובה השיג על הרב המגי"ע צוה וכו' צוה הלשון גם על דבר שינוי השם מגואלה לגזול מהכך צנוטה והרבה דברים נבטלה וראי' שאינו דומה כלל ומסיים שם בתשובה האמת שהקראי פה ועיקר שמה הי' גזול גם אנשי מערב אומרים שיש נשים בצרנות המערב שמתן גזול למאות ולאלפים עכ"ל הרב מהר"ל הרי אף שהי' כתוב בתשובה גואלה וכתב גזול אפי"ס הכנים הרב מהר"ל שאין זה שינוי שם האיל ושם גזול ידוע והאשה היות היתה נקראת צפ"ע שמה גזול ומה שמפקפק צ"ש גזול היינו מטעם ששם גזול הוא ג"כ שם צפ"ע לכך לא יתב' לקילור שם מגואלה וכיון ששני שמות גלוקין הם יש לחוש שהוא שינוי שם מגואלה לגזול אבל צ"ד שם מתח איתו הלוק משה מתחיהו או מתחיהו וכל הנקראים מתח

הקודש שלהם הוא מתחיהו או מתחיהו לא הוי אלל קילור שם וכיון שהי' ידוע ונקרא צ"ש מתח אין זה שינוי השם ולכן לענ"ד כיון שא"ל ליתן שני גיטין ללאות מן הספק צ"ש הקודש מתחיהו או מתחיהו שהצעל לא יתראה ליתן שני גיטין וגם בלח"ה כמה פוסקים מפקפקים ואין דעתו מסכמת ליתן שני גיטין כ"א בהכרח גדול עיין צ"ש קמא אה"ע ס' י' וצ"ב צ"ש מה"ס אה"ע תשובה ק"כ ק"א ק"ב צ"ב צ"כ שיש לי צוה ע"ש צ"א הגאון מהר"א כ"י לכן מותר לכתוב רק קילור שם מתח והיינו היכא שידוע ונקרא צ"ש מתח ומה שהלוק פוסקים א"ס לכתוב מתחיהו או מתחיהו והמהר"ל והצ"ש הסכימו לכתוב שני גיטין ולא צדדו שיכתוב רק שם מתח לבדו צ"י שם הקודש כלל היינו צ"מ שנקרא גם צ"ש מתחיהו או מתחיהו וידוע גם צ"ש הקודש צ"י המכירים אותו משא"כ במדינות שקוראים צ"ל עסקיהם צפי כל צ"ש מתח צוודאי מוטב לכתוב שם מתח וזרף מי שיראה להתעקש ולפקפק צוה היינו לכתוב אלל במקום שא"ל צדיעבד אחר כמו בדון הזה הוי כמו דיעבד וכשר וכוון הדבר לעשות והנה מה שהשם הרב מוה" אלעזר פלעקעלס שלא לכתוב מתח פוןאלו גבאחר המרתו נכאר שמו מתח הואיל וזה הוא גם שם של א"י לדעתו אין צוה שום צ"י מיוחס הר"ה ששם של א"י הוא מלאימים או מלאימים ואינו דומה לשם יהודי מתח לא בכתובה ולא במגטא ועוד דמה עיין שאין כותבין שם א"י בגט הוא מטעם להזכיר שיהודי בגט שכתב צו כדת משה וישראל הנה כ"ז א"ס המגורשת נפרדים ואין דומין זה לזה אלל היכא ששם ישראל ושם א"י שוין אין צו קפידא כלל דלא אמרו אלל צ"ש המורגל רק צ"י א"י לבד ולא תסקי' ישראל בשמי' אלל א"ס השם מורגל גם לישראל מה הסרון יש צוה שגם הא"י נקראים צ"ש הזה וגדולה מזה כתב הרב ג"כ פשוט צ"ש ק"ט ס"ק כ"ג באתר שהי' נקרא צ"ש ציהדות ויהון ואחר שהמר קראו לו הא"י יוסף מני מגרש צו דהרואה הגט יאמר שמה ציהדות נשתנה שמו יוסף ע"ש הרי אף ששם השני ניתן לו אחר המרתו מן הא"י לשם יוסף מני מגרש צו הואיל ושם יוסף הוא גם שם ישראל כן ולענ"ד אחר כתב זאת יאל צדדום מהר"ל ספר תשובה מאהבה הלך שלישי ושם צסוף הספר בקונטרס פ' התערובות הדפים דברי אשר כתבתי בשולי מכתבו להחטו הרב המה"ס מוה" היגק שפיטץ ורנה לתרץ דבריו וכתב להשיב על דברי וז"ל שם המעיין בגט פשוט שם יראה שאין זה השגה עלי דער כתב שם וז"ל א"ס כשהמר קראוהו יוסף שכן משנים השמות ליוסף קוראים יוסף ולא צדדום קוראים חיצוניים וכיוצא צ"ש יש להסתפק א"ס השי' כה"ג שם של א"י ואין לכתוב עכ"ל והה"ד צ"ד אולי שיש א"ס שמו מתח למלאימים כמו מיוסף ליוסף ויש לחוש קצת למה שיבואר צ"ש ס' ק"ט סעי' ה' בהגה' א"ס כתב שם של א"י וכתב וכל שום והיכה דאי' לי' דפסול ולכך הייתי מסתפק צדדום הראשונות אף שאין כתיבתו כקראתו ע"כ דברי הרב מהר"ל והנה כל אלה הדברים הם דברי שגיאה ולא כוון יפה לדברי ג"כ פשוט הוא א"ס כותבין יוסף ולא יוסף או חיצוניים ולא אברהם צוה מסתפק הרב ג"כ פשוט דאי' כמו שם של א"י אבל כשכותבין יוסף או אברהם או איכסית לואס"ן הא"י נקרא יוסף או חיצוניים ואני תמה על הרב מהר"ל פ' דלפי הבנתו יהי' דברי הגט פשוט סותרים וא"י מרישא לסיפא ויהי' קשה דלפי דבריו שחש צ"ד שמה נשתנה שמו בהמרתו מן מתח למלאימים והשם לדברי מור"ם ס' ק"ט סעיף ה' בהגה' א"כ לא יהיה צ"ש שמה צ"ש ציהדות הי' שמו יוסף או אברהם לכתוב ג"כ לאשתו מפני שהשם שמה קראוהו יוסף או חיצוניים לכן האמת יורה דרוו דברי הרב מור"ם בהגה' שם כפשוטו היינו שכתבו צפירות שם של א"י וכתבו כל שואמניכה והדברים פשוטים ואין להאריך צוה כלל וכלל כ"ד

הק' שמואל ס' ל' לנדא

תשובה שהשבתי לאחד מהכתי דורינו

היה ה' עמו ויעל על במתי הצלחות ישיג שובע שמחות וינחל על מי משוחות ברוב ברכות ה"ה כבוד אה"י יודי . והבינו הרב הגאון צ"י

פתיחה איה שנועות אשר צ"ל לדינו מכתב מהרמב"ם צ"ד צ"ד עור הכמי העיר מופלגי תורה מקבלתו וצחוקו רנוף אהבה תשובה ופסק הלכה מסיני ועוקר הרים ה"ה כ"ד רוס מעל' יודי הגאון כ"י כחובה מזה ומה שם הרחה את ידו הגדולה לולל במים חדידים צהריות וצוקיות וכאשר מלאחי כי לרוח יש תשובה פניתי מכל טרדותי לבא אל עמק יהושפט להשתעשע וללקט באמרוי אמרי נועם רחשון נאמר מכבוד מעל' לרוח צמה שבאון מ"ל ז"ל בפרק כ"ג מהל' אישות ס' ע"ז עומד בבית הספק מי שקידש אשה צמנינו זה . דאיכא ה"ס רגמ"ה שלא לגרש צ"כ אף בארוסה א"ס יכול לגרש ארוסה צ"כ מי שנפסק לו מעות ממתנו ופסע לו את הרגל א"ס נימא דצ"י הא' גואל לא תיקון רגמ"ה חקיה זו להביא שם דברי תשובת פני משה שנסתייע מתשובת הרב משפטי שמואל וסיים הרב מ"ל שם שלא הבי' כ"א לפטור הארוס מצדו א"ס נצבע לעשות חופה אלל מתקנת וברס רגמ"ה לא הכריע צדדו אמנם כ"י מעל' מציא דברי התשובה הל' מתשובת פני משה אשר שם פסק הלכה למעשה צמה שבא לפני צ"ק קונטרס וטעמי שיש שם קידושין צענת השדוכין וגם שהיו נצבע להנתיבם לחופה צ"ס הנועד וכשהגיע היום היה התקן רוחה להכניס לחופה אף אבי המשודרת היה מעבד צדדו ודעה את התקן מדתי אל דחי מהמת שלא היה סיפוק צ"דו לסלק הגדויל אשר התקייב לתל לבדו ומסתפק שם מתחילה לדיודא איכא חרס רגמ"ה שלא לגרש צ"כ א"ס יכולה היא לומר אינו לא פשעתי ענד א"כ כנוס צעל כרחק כי אין אתה רשאי לגרשי צעל

ברמי

כרחי שלא צרוננו מפני חרס רגמ"ה ומסיים דס דהין לנדך כד נהני דהיכי לא פשעה נגדו גסהחרום לא פשע דרעתה דהכי קדשה שיהנו לו הגדוניה ואם לא יתנו לו הגדוניה בני האי גוונא ליכא חרס רגמ"ה דהך דהיא לא פשעה מפני זה לא יפסיד הצעל ודרעתה דהכי לא היקו הגהון ז"ל וגם הוא לא נשבע להכניסה לחופה דרעתה דהכי עכ"ד וע"ז תמה מעל" על הרב מ"ל שכתב שלא פסק כ"א על השבועה והרי מפורש שסעל שני' פסק הרב פני משה שאין כאן שבועה ואין כאן תקנה וחרס רגמ"ה הנה לדעתי קשה לסמוך בזה על הוראה זו לפסוק כהרב פני משה יען כי הרב מ"ל הביא דבריו ורחה השבועה ולא הכריע בדבר וסיים דמה שהרב פני משה נסתיע ע"ה מהשבת הרב משפטי שמואל הרב ז"ל לא הטיב כ"א על השבועה שנשבע הארום להכניסה לחופה דפטור משבועתו דרעתה דהכי לא נשבע וכוונת הרב מ"ל לעמוד בספק זה יען כי הרב פני משה צעלמו לא היה מכריע בדבר אם לא נסתיע מהשבת הרב משפטי שמואל והרב פני משה היה מדמה מסביר שהקנת חרס רגמ"ה לא חמור משבועה שנשבע הארום להכניסה לחופה ואם על השבועה פסק הרב משפטי שמואל שאין כאן שבועה ממילא שגם חרס רגמ"ה אין כאן דג"כ חמורין בכה"ג לא היה התקנה וע"ז מתקפק הרב מ"ל שהרב משפטי שמואל לא הטיב כ"א על השבועה דפטור משבועתו דרעתה דהכי לא נשבע וכוונת הרב מ"ל בהשגה זו דהייללמוד חרס רגמ"ה משבועה שנשבע הארום צעלמו דגבי שבועה יכולין הנו לדון מחומד דעת הכשבע דודאי לא נשבע כ"א ע"ד שיהנו לו הגדוניה אבל היך הנו יכולין לדון בזה ע"ד חרס רגמ"ה לומר שצ"ל לא היתקנתו ואין הנו יכולין להקל ראש בחרס רגמ"ה לשפוט מדעתנו שלא היה חרס גם צדקוזה אשר טענתה טענה שהיא לא פשעה נגדו הוא מוכרח לכונסה אחר שאינו רשאי לגרשה בע"כ כולל ע"ד ביאור דברי הרב מ"ל שלא רצה לפשוט ספיקתו מהאי הלכה למעשה שפעה הרב פני משה האיל ונראה לו שהרב פני משה צעלמו לא ה"י כוהך דהין אם לא נסתיע מהשבת הרב משפטי שמואל וכיון שאין ראי' מדברי משפטי שמואל ממילא נהרועע היסוד של הרב פני משה והדבר עומד בספק ומעתה אין מה נענין אחרת' דהרב מ"ל שלא רצה להכריע בדבר ואיך הולך בתקנת והרגמ"ה מסביר אם אין לנו ראיה ברורה מכרעת אך מעל" יח להכריע מכה רחיה להכריח כדעת הרב פני משה בהשגה ה"ל ונשען ע"מ שפסק הטור וכפי שפירש הרב בית שמואל ב"ה"ע ריש סי' קי"ט לדברי הטור דאסור לגרש אשתו הראשונה א"כ מנא צה ע"ד ופי' הרב צ"ש שם לדעת הטור דפלונית דב"ש וצ"ה שכלהי מס' גיטין הוא ציווג שני אבל ציווג ראשון גם צ"ה מודו לצ"ה דאסור לגרש בלי ערות דבר וע"ז צנה ודייק מעלמו מסתממת לשון המשנה ופוסקים דלא הלכו בהאי דינא דהדמון בפוסק מעות לחתנו להלק ציויווג ראשון לציווג שני דודאי ציווג שני דליכא איסורא לגרש אף בלי ע"ד בזה ריכיה האשה לעטון הו כעס או פטור אבל ציווג ראשון דלכ"ע אסור לגרש בלי ע"ד איני צריכה האשה לומר או כעס או פטור אדרבה יוכלה להאשה שהאמר כעס כיון שכל פשעיה עדיך מוגרה אהם לכעס אחי כיון שאסור לך לגרשני בלי ע"ד א"ו מדלא הלכו בך מוכה דגם ציווג הראשון ליכא איסור לגרש אף בלי ע"ד האיל ודרעתה דהכי לא קדשה ולא הלה עליו איסורא דלא יגרש את אשתו הראשונה א"כ ה"ה לדיקוניה הלה עליו חרס רגמ"ה וצ"ה לא גזר רגמ"ה כפסקו של הרב פני משה בהשגה ה"ל ואני אומר שזה דכ' מעל" כ"י לא ידעתי בזה והדברים הם בהיפך דהא דודאי בהאי דאמר הדמון יוכלה היא שהאמר או כעס או פטור ליכא להלק ציויווג ראשון לציווג שני דגם ציווג ראשון מותר לגרשה מרונה דהאי דלא יגרש א"כ א"כ מנא צה ע"ד הוא רק אם מגרשה בע"כ אבל לא כהמגרשה צרונן האשה וגם זה פשוט דהדמון לא פליג אה"ק דכונר השב עד שהלבוש ראשה אלא מטעם האיל והיא צ"ה בשעתה או כעס או פטור בזה סובר הדמון כיון שהיא לא פשעה נגדו אינו רשאי לעגן בת ישראל בכדי ונריך לגרשה אפי' באשתו ראשונה כיון שהיא מרוצה לקבל גט אינו איסור כלל לגרשה אבל כשהיא אינה צ"ה בטענה כ"א מנא אהר וחובעת ממנו שיחא אותה ויכניסה לחופה ואינה רוצית לקבל גט מרונן בזה גם הדמון מודה לת"ק דהשב עד שהלבוש ראשה דהא הצעל אינו מעגן אותה והיא חייבת צעמנה על שהיא ממחין לקבל הגט מרונן הטוב א"כ מה לו לצעל לעשות דלמה יחא אותה בלי גדוניה דרעתה דהכי לא קדשה ונגרשה אינו יכול כיון דליכא איסור לגרשה בע"כ את אשתו הראשונה לכן לכ"ע השב עד שהלבוש ראשה או עד שהלבוש ראשה גט צרונן הטוב והיא שההדל להשיג גט ממנו ומעתה היא הנותנת האיל והדמון מיירי גם צ"ה שהיא רשונה לכך צריכה היא לצוה דוקא מצ' נדדים ולטעון או כעס או פטור אבל בטענה דכעס להודא אינה יכולה לצוה דלא כייפ"י ל"י להצעל לכעס אותה בלי גדוניה דהא לא פשעה נגדה ודרעתה דהכי לא קדשה וגם לגרשה אין הנו יכולין לכוף האיל ואסור לגרש אשתו הראשונה בע"כ שלא צרונה ומעתה לדין דליכא חרס רגמ"ה ג"כ צריכה היא לצוה בטענה או כעס או פטור והיא מתרצית לקבל הגט אבל אם היא צ"ה רק בטענה כעס אף שאין הנו אחרת' לטענת' ואינו יכולין לכוף אותה לכונסה בלי גדוניה עכ"פ א"א לגרשה כיון דליכא חרס רגמ"ה שלא לגרש בע"כ וא"א לכוף אותה לקבל גיטה כיון שגם היא לא פשעה נגדו ומעתה אין הוכחה לפסק של הרב פני משה דיכולין הנו לומר דעד כאן לא פליג הדמון אה"ק אלא היכא דאפשר לו לגרשה ואין איסור בדבר כגון שהיא מרוצה להגט אבל היכא שהיא אינה חובעת' רק שטוענת כעס בזה גם הדמון מודה דהשב עד שהלבוש ראשה ואפי' לדין דליכא חרס רגמ"ה שלא ליטא שני נשים והיא מעגן אותה שלא יכול ליטא אשה אחרת ע"י שאינה מקבלת גט ממנו מ"מ כשה שאינו יכולין לכוף אותה ולהתיר ליתן לה גט בע"כ נד תקנת והרס רגמ"ה האיל וגם היא לא פשעה נגדו ויכולה היא לומר

להארום אני אינו מעגן אותך שאני רוצה צנשונין ואם אהה ממחין כי צנשיל הגדוניה עכ"פ אין אהה רשאי לגרשני בע"כ שלא צרוננו נגד תקנת והרס רגמ"ה ואהה מעגן אותך צעלמוך כן יש מקום לצ"ד לחלוק על פסק של הרב פני משה :

שוב

שנית כתב מעלתו כ"י דמאחר שכל האוכחה להוכיח כדעת הפני משה נשען על היסוד האיל ואסור לגרש אשתו הראשונה בלי ע"ד וכיון דהאי דינא דהדמון בפוסק מעות לחתנו שייך רק בארוסה ולא בנשואה כמ"ש הרמ"א ב"ה"ע ריש סי' נ"ב בהגה"כ נכתב כל הראי' הזאת עפ"י דכתב הרב מהרש"ד ב"ה"ע ח"ה"ע סי' ס' והוציא במ"ל צ"פ מהל' גירושין דהך פלוגתא דב"ש וצ"ה דלא יגרש אשתו א"כ מנא צה ע"ד הוא רק בנשואה אבל בארוסה לכ"ע מותר לגרשה אפי' במנא אחרת נאה הימנה ועפ"י נסתר הבנין כיון דהדמון בארוסה איירי שוב אין חילוק בין אשתו הראשונה לאשתו שני' וע"ז כתב כ' מעל' דהין מקום לדברי מהרש"ד האלה אחר שהרב מ"ל שם צ"פ מהל' גירושין דהא אף דבריו והביא דמהרב מוהר"א מזרחי בהשגה הלק ב' סי' א' מבוחר דהייללחק בין ארוסה לנשואה וצנשיל שייך פלוגתא דב"ש וצ"ה דלא יכול לגרש א"כ מנא צה ע"ד ע"ש במ"ל הנה אני אומר דהרב משה למנך לא דחה דברי מהרש"ד לגמרי רק שכתב דדברי מהרש"ד קטיווכבז לא ידעתי מנ"ל דקרא דוכי יקח אשה ובעלה מיירי בנשואה ואני תמה בזה על הרב מ"ל דודאי רישא דהאי קרא דוכי יקח בודאי מיירי בארוסה דהא יפ"י צ"פ"ק דקידושין מהאי קרא קידושי כסף וציאה חבל כסיפא דהאי קרא נדקו דברי מהרש"ד דמיירי בנשואה דש לאמר והי' אם לא ממנא הן בעיניו כי מנא צה ע"ד וכתב"ה ספר כריתות וגזן בידה ושלחה מצינו ויאלה מצינו דסתם ארוסה היא צנית אציה ולא צנית הארום ובודאי ליכא לפרש הקרא צנית היינו רבוהו דעדין אינו נופל בו לשון שלוח ויאלה ונפרט לפ"מ שדרש הגא' דני ר"י במס' יבמות דף ק"ג ע"ב דקענה אינה מתגרשת מדכתוב ושלחה מצינו מי שמלכה ואי"ל הוצרת יאלה זו שמלכה ומוצרת א"כ לתנא דבי ר"י בודאי מפרש האי ושלחה מצינו ביהו ממש ובארוסה לא שייך שלוח מצינו הארום דסתם ארוסה היא צנית אציה ואין להשיב ע"ז הא צנשילוח צעל השני ג"כ כתיב ונשאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתות ושלחה מצינו והרי להכמים במס' יבמות דף י"א ע"ב דפליגי על ר"י וצ"ה וסבירו אשה היא ארוסה מצעל האחרון ג"כ אסורה משו"מחזיר גרושה הרי דסיפא דהאי קרא איירי גם בארוסה אפי"ה כתיב צ"י ושלחה מצינו הנה אני אומר דאין זה דהי' דהך דס"ל לרבנן דפליגי על ר"י צ"כ דהך בארוסה מהאחרון ג"כ נאסרה משום מחזיר גרושה הנה הכמים סבירו כן מדכתוב ויאלה ליש אחר והי' היינו קידושין כמו שפיר' רש"י שם מזה ונלמד להכמים דבכל גוונא שייך צ"י איסור מחזיר גרושה אבל מ"מ מודים הכמים דהך ושלחה הנאמר צעל האחרון מיירי רק בנשואה דלכאורה קשה לצ"ה ח"ך גירשה הצעל שני מהמת שגאה לחוד אם לא מנא צה ע"ד וצ"ה לומר לצ"ה הפי' ונשאה האיש האחרון שהיא שואה לפני המקום וכמו שדרש ר' יהודה בשלמי מס' גיטין קרא דמלאכי כי שח' שלח האיש הנשואה לפני מקום שלה לפי גירסת רש"י שם וצ"ה ג"כ דרשו כן ואם שגאה שלה שהיא שואה לפני המקום כפי אוקימתא דגמ' ציווג ראשון ומעתה כיון דלצ"ה ע"כ האי ונשאה האיש האחרון הפי' שהיא שואה לפני המקום א"כ איירי קרא בנשואה ולכן כתיב גם צנשילוח צעל האחרון ג"כ ושלחה מצינו האיל ואיירי בנשואה אבל בארוסה יכול לגרשה אפי' בלי שום שגאה כלל אפי' מנא אחרת נאה הימנה כדברי מהרש"ד וצ"ה אחרת' פרפרת אהר דרש"י צ"פ כי מנא כתב ונשאה האיש האחרון הכתוב מצדו שסופו לנשאה ואם לאו קוצרתו שנאמר או כי ימות עכ"ל רש"י צומט והנה צנמ' שלמי מס' גיטין לא דרשונו כמו שפירש' צומט רק דרשו וזה משלחה לא זכה קוצרתו וכן אי' צמדרש דבה צ"פ נשא ולא נזכר האי מלאך דהכתוב מצדו שסופו לנשאה והנה בודאי מאור עיניו רש"י ז"ל ראה כן באיזה מדרש אשר אינו מצוי בינינו אבל יש לדקדק למה לא דרשו צנמ' כן שהכתוב מצדו שסופו לנשאה ולפי האמור לעיל דלצ"ה האי ונשאה האיש האחרון ע"כ הפי' שזינתה ונעשית שואה לפני המקום וא"כ י"ל דהאי דרשה הוא גם לצ"ה ולכן לא מצי למדרש שהכתוב מצדו שסופו לנשאה דכיון דהאי ונשאה הוא הפי' שהורה עוד הפעם להיות שואה לפני המקום וגם הנה צעל האחרון זינתה א"כ שוב לא שייך למדרש דהכתוב מצדו את זה דהא זדיה ורשע לא נאמר דאדם הוא צעל צמירה וא"כ גם האשה שואה עד רגע שזינתה הי' הבחירה בידה שלא לצוה וא"כ ח"ך נאמר שהכתוב מצדו שהי' שואה לפני המקום ולכן דרשו צנמ' רק סתם וזה השני שלחה דהיינו זכות הוא לו שהצולגל הדבר לשלחה מצינו ע"י גט דאם יצאו קוצרתו על שהכניס רשעה לחוך ציחו וק"ל היונא מזה דלדקו דברי מהרש"ד דפשע דקרא משמע דגירשה מן הנשואין מדכתוב ושלחה מצינו ומה שהביא הרב מ"ל מהרב מוהר"א מזרחי בהשגה שנשאל על ארום שר' לגרש ארוסתו ומייתי הרב מזרחי עלה פלוגתא דב"ש וצ"ה דלא יגרש א"כ מנא צה ע"ד הנה סבר נהעורר ע"י הרב מהר"ם הביט בצפרו גט פשוט צס"י ק"ט סוף ס"ק ז"כ דדברי מהרש"ד שהסעטעמא דמסביר דפלוגתא דב"ש וצ"ה בנשואה איירי וגם הרב מהר"א מזרחי אינו מולק בזה דהרב מזרחי בהשגה שם נשאל על ארוסה שהי' הארום מתייחד עמה קרוב להשעה הדשים כמנהג אנשי יהודה שהיו מתיידין כדי שישי' לבו גם בה וארום"ן זו דין נשואה שלה לענין שאינו יכול לגרשה אפי' הקדימה הצנשיל והדרבה יש להחמיר בה יותר מנשואה דעלמא כמו שגראה מדברי מהר"ם מזרחי עכ"ל הרב ג"פ יעיי"ש ומעתה חילוקו הכרעה לדחות דברי מהרש"ד :
אך מה שראה כ' מעל' לדחות דברי מהרש"ד ולהוכיח מהירושלמי הובא בתוס' גיטין דף ג' ע"א ד"ה מה להלן בעדים הקשה צירושלמי

ונסתרה בזה ליכא אלא עשה והש"ה נרדק לגרסה לב"ש ומה שב' כ' מעלי דלכ"ש לא שייך לגרס ספק סוטה היינו שקינא לה ונסתרה הוהיל ויכול לדקוק אותה ע"י מיסחא דרישא דאשר יכול להסקותה ויבאר אח"כ שיש הרבה אופנים אשר ה"א להסקותה דף שקינא לה ונסתרה ואסורה עליו משום ספק סוטה וגם לב"ש נרדק לגרסה :

עוד כ' מעלי דלכך לא מתרץ הירושלמי לעבור עליו צב' לאוין כיון דאין חיבור ה"א חיבור ח"כ לאו דמחזיר גרוסה חיבור אל על לאו דסוטה ואח"כ הקשה אם מיירי בספק סוטה שהיא רק בעשה ח"כ"ה שייך צ"י אין חיבור אל על חיבור ולפ"י לב"ש דלא יכול לגרסה ח"כ"ה מצא בה ע"ד ליכא במציאות שיכול עליו לאו דמחזיר גרוסה וח"כ"ה קשה מאי מתרץ הירושלמי לב"ש כתב לאו דמחזיר גרוסה למיקם עלי' בלאו הא חיבור מחזיר גרוסה חיבור אל כלל על לאו דסוטה הגה האמ"י הגאון ז"ל בספרו דורש ליוון עמד בזה בחקירה ב"א מדווקים ולא האר"י בחקיר' זו כ"א מה שרדק לדרוש שם ואלי רמזתי בזה בהגהתי במו"צ מה"מ צה"ש סי' קכ"ט שיש לעמוד בחקירה אם סובר צ"ש אין חיבור אל חיבור כשנתי דרבה ב"מ' יצמות דף י"ג ע"א דף בפשיעות וסגנות בעל המנהג נפלו ס' צדברי כמה טעיות בדפוס וכמה שיבושים עלו ס' שאני הוספתי על דברי האמ"י דזה הלוי בשמי' דרבה ב"מ' יצמות ס' דמתרץ חליבא דב"ש דאין חיבור אל חיבור וכן ז"ל ס' ולפי מה שחאמ"י הגאון ז"ל מפלפל ס' נפלו בספק אי ס"ל לב"ש אין חיבור אל חיבור דיש להוכיח לשיטת הירושלמי דב"ש לית לאו אין חיבור אל על חיבור דלא כשמי' דרבה ב"מ' יצמות דף י"ג ע"ב קד העליתי בהגה ס' ופרש כוונת אלה הדברים הם כיון דפליגי ס' בסוגיא דיצמות בעמא דב"ש דמתיר לרות ס' עריות לאהין דרבי שמעון בן פזי דמפרש ס' טעמא דב"ש דרבי' דרבי' לא תהיה אשת המת החולה מכלל דליכא פנימית ור"ש בן פזי לא רצה לפרש טעמא דב"ש כמו שמפרש רבא שם דאין חיבור אל חיבור דח"כ ח"ד קאמר קרא דאם מצא בה ערות דבר וגרסה ויאלה והיתה לאיש אשר שיש בה חיבור מחזיר גרוס' הא אין חיבור מחזיר גרוסה אל על חיבור סוטה ח"י לב"ש חיבור אל על חיבור ולכך לא מתרץ דרבה ומפרש טעמא דב"ש דדרש כוונה מכלל דליכא פנימית אבל רבא מפרש טעמא דב"ש משום דאין חיבור אל על חיבור דלרבה עממו ליכא הוכחה כלל וקושיא הירושלמי בלא"ה לא קשה מידי לרבה ד"ל דנרדק קרא לאסור מחזיר גרוסה לב"ש לענין אם עבר וגרסה כמו שמתרץ הרשב"א בחידושו הג"ל או אם גרסה מרונה או בשאר אופנים אשר גם לב"ש מני לגרסה ח"כ"ה בלי ערות דבר כמ"ש לעילי וח"כ"ה הירושלמי לא ניהא לתרץ כן הוהיל וקרא לא משתעי בכהי מ"מ רבא ניהא ל"י בחירוז זה שבכמה מקומות מנינו לאוקמי' הכתוב ב"א אין ענין לזה תמוה ענין לזה הוהיל מזה כיון דאין לנו הכרעה ואינו מפרש בשום מקום ח"ד סובר צ"ש בענין חיבור אל על חיבור שב ליכא להקשות לשיטת הירושלמי ד"ל דב"ש צ"מא סובר חיבור אל על חיבור וכמו שנינו במס' מעילה דף י"א ע"א דמתרץ הגמ' אמר לך ר"א האי תנא ס"ל חיבור אל על חיבור ח"כ"ה גם על צ"ש לתרץ כן :

אך מעלה נטה מדרך זה והלך בחורחא חריפתא וכ' דלפי תירוצ הירושלמי לאוקמי בל"ת קא מוקי הקרא דגרסה מהמת ע"ד היינו בספק סוטה דקינא לה ונסתרה דליכא חסורה עליו אלא בחיבור עשה ח"כ"ה דכתוב עשה כודאי מ"מ ליכא ל"ת כ"א עשה דונטמא ס' שאסורה לבעל קד חסורה לבעל ועיין במ"מ ס' צפ"א מהלכת ח"כ"ה ובהו כ' מעלי דהיכא שחאסר' על בעלה מפני ספק כגון שקינא לה ונסתרה שוב לא שייך צ"י להקשות דאין חיבור אל חיבור דמה שאסור הכתוב ספק סוטה כודאי היינו לגבי בעל שהוא מנווה עלי' אבל האשה אינה מנווה עליו דאף שבכל חיבורי ביהא קיימ"ל כשם שהוא מנווה עליה כן היא מנווה עליו אבל בספק סוטה לא שייך זה דמה דאסרה תורה ספק סוטה כודאי זה שייך לגבי הבעל הוהיל ולגבי דידי' הוא ספק שמי' זינתה מתוך שנסתרה אבל לגבי האשה לא שייך לומר שנעשה הספק כודאי דלגבי דיהא ליכא ספק כלל דהא היא יודעת בעצמה שטוהרה היא וכיון שכן שפיר אל חיבור מחזיר גרוסה אל על האשה שהיא נאסרת עליו משום דהוהיל וחיבור מחזיר גרוסה אל על האשה שהיא נאסרת עליו ושוב נעשה זה החיבור מחזיר גרוסה חיבור כולל דקודם שנשאת לבעל שני לא היה חיבור ספק סוטה על האשה ועתה ע"י שנשאת לבעל שני אל על חיבור מחזיר גרוסה וממילא אל גם על הבעל הלאו דמחזיר גרוסה מכה חיבור כולל הגה דברים האלה הם קרישים ונכונים וראויים למי שאמרן חפ"כ"ה יש לפקפק עליהן דנהי דלא שייך לגבי האשה חיבור ספק סוטה למיקם עלי' צ"חיסור' עשה מ"מ שייך לגבי חיבור לפני עור או לא התן מכסול דכיון דלגבי הבעל עשה הכתוב ספק כודאי וחיבור לבה עלי' בחיבור עשה משום ספק סוטה שוב חיכא נמי חיבור לגבי האשה ואין לדמות ולומר כיון שהאשה יודעת שהיא טוהרה ממילא יודעת שבעלה מותר לה וליכא לפני עור ז"ל דאף שהמאכיל להבירו דבר שהוא מותר לו לפי דעתו אין בו משום לפני עור וכו' כמ"ש הרשב"א במס' סוטה דף י"ג ע"ב ועיין בפרי חדש ח"כ"ה סי' תל"ו צדיק מהגוי חיבור אות ק"ג בשם הרלב"ה שאני התם דהו' מקולקס צדיו זה חוסר וזה מתיר ואם הי' זה החוסר הוה מדעתו והי' מורה לסברת זה המתיר הי' אוכל ממנו ח"כ"ה השתא נמי דלא קא מודה ל"י והוה עומד בדעתו לחיבור עפ"י ליכא משום לפני עור כיון שהמאכיל יודע לפי דעתו שהוא מותר משא"כ בספק סוטה דגזירת הכתוב היא לאסרה מספק לא מיבעיא להרמב"ם דסובר בכל התורה ספיקא דחורייתא מותר אלא חפ"י לדעת הרשב"א החולק על הרמב"ם מ"מ הרי בסוטה יש לה חזקת היתר לבעלה וחזקת כשרות וח"ף שחזקת כשרות חזקה לה הוהיל ונסתרה

לב"ש למאי נרדק קרא דלא יוכל בעלה הראשון לשוב לקחתה הא בלא"ה היא חסורה לו משום דהא מצא בה ע"ד ומה הוכיח מעלי דע"כ גם בחרונה צברי צ"ש דלא יגרס ח"כ"ה מצא בה ע"ד דלא כהרשב"א דח"כ"ה לא מקשה בירושלמי מידי דהא שפיר נרדק קרא לחיבור מחזיר גרוסה אם גרסה מן החירוסין גם לב"ש מני לגרסה ח"כ"ה בלא ע"ד ח"י דלא כהרשב"א ואני תמה על שבזר מעלי העלים עיני מדברי הרשב"א ז"ל בחידושו למס' גיטין אשר ס' במהמיתוספלה מס' גיטין הצי"ה הרשב"א קושיא הירושלמי הג"ל ורבה עליו וז"ל ולפום מה דאסקין בגמ' הכא דלא מצא בה לא ערוה ולא דבר וגרסה מאי דעביד עביד נראה דלא נרדק לחירוז הירושלמי למוקי בלאו ועשה דליכא לאוקמי קרא דאם עבר וגרסה חסורה לחזור לו ומיאו לא מתוור דבהאי לא משתעי קרא עכ"ל הרשב"א ז"ל כתבאר מזה דאף דליכא בגמ' ח"כ"ה לב"ש גירוסה בלי ע"ד ח"כ"ה שפיר פריך הירושלמי דעכ"פ בזה האופן דמשתעי קרא שגירסה ע"י ע"ד בזה לא היה נרדק קרא לאסור משום מחזיר גרוסה דכבר היא חסורה משום סוטה ואני בהגהתי לספרי דבי רב מ"ב הלך ח"כ"ה כ"י קכ"ט החוקמי ח"ד דברי הרשב"א הג"ל דע"כ ריכין ח"נו לומר דקושי' הירושלמי על האי גוונא דמשתעי קרא קא פריך אבל עכ"פ יש כמה אופנים אשר גם לב"ש מני לגרס ח"כ"ה בלי ע"ד כגון שגרסה מ רונה או בכל אלו אשר הדין נותן שכופין אותה להוניה אלא דקרא דמחזיר גרוסה לא משתעי בכהי ובהו תרתי מה שהקשה האמ"י הגאון ז"ל בספרו דורש ליוון (דרוש ו' ד"ה ושמקל וכו') למה לא פריך הירושלמי קושי' היתר עומה דלמא נרדק קרא לאסור גרוסה לכההלא בלא"ה היא חסורה לכהן משום זונה דיש לאוקמי' גרוסה כגון שגירסה שלא ע"י ע"ד ובהי דגם לב"ש מני לגרס בלי ערות דבר אבל על מחזיר גרוסה שפיר פריך ויין דקרא לא משתעי בכהי יעו"ש במו"צ מה"מ שהארכתי ס' בזה ותמ"י גדולה היא על הגאון פני יהושע שכלהי מס' גיטין שהי' קורא בלשון הרשב"א הג"ל דבהי לא משתעי קרא וע"י הרבה להקשות על הרשב"א מאוניא דיצמות דף ע"ה ע"א דמסיק הש"ס שם דבהי לחיבורא משתעי קרא חבל צ"מא מעולסלא עלה ע"ד הרשב"א ח"י לתרץ כולל חסורה הרשב"א לתרץ דבהאי לא משתעי קרא שגירסה ע"י ע"ד וכן כחזו בכל ספרי הרשב"א שפנינו דבהאי לא משתעי ולפי כוונת הפ"י האי ח"א מיותר וה"ל להרשב"א לומ' דבהי לא משתעי קרא שכן הוא לשון הש"ס במס' יצמות ואפשר שאינה גירסא משושבת מודמן להגאון פ"י בספרי הרשב"א אבל בספרים שלנו נכתב דבהאי לא משתעי קרא וכונתו כמו שכתבתי ס' בהגהתי במו"צ מה"מ עכ"פ גם על דברי הרשב"א ליכא חסירה מהך קושי' הירושלמי דכיון דלהרשב"א הקרא בנשואי' חיירי ולא בחרוס' ח"כ"ה שפיר פריך הירושלמי דליכא לאוקמי קרא בגרוסה מחירוסין דקרא לא משתעי בכהי כסברת הרשב"א הג"ל :

עוד כבש מעלי ח"י לחזונד דברי הרשב"א דלפי הגירסא שפנינו בירושלמי מתרץ הירושלמי דנרדק קרא לאסור מחזיר גרוסה כדי למיקם עלי' בל"ת חמס' בחוס' מתרשים בשם הירושלמי כדי לעבור עלי' צב' לאוין וע"י צנה ודייק מעלי דלמה לא מתרץ הירושלמי כמ"ש החוס' לעבור צב' לאוין שהוא מרווח יותר מתך תירוצ אשר הוא בגירסת ספרים שלנו בירושלמי לאוקמי עניו בלאו דהא בלא"ה אם זנתה בודאי תחת בעלה חסורה עליו בלאו ח"ף בלי לאו דמחזיר גרוסה ומתוך כך מתווכה מעלי צ"מא שכתב צ"י פנים מחירות הלך ח"י סי' כ"ד על דברי החוס' והוכיח דע"כ הירושלמי סובר דעל לאו דסוטה ודאי שזינתה לוקין עליו דאי ס"ל הירושלמי דעת הרמב"ם צפ"א מהל' ח"כ"ה דאין לוקין על לאו זה והרב מ"מ ס' מפרש טעמא דהרמב"ם סובר כיון דעיקר לאו נאמר במחזיר גרוסה רק דמרינון אשה שזינתה תחת בעלה שהיא בל"ת מדכתבי' אחרי אשר הועמדה לרבות אשה שזינתה ח"כ"ה הוי זה כמו לאו שבכללות ואין לוקין עליו לפ"י לא מקשה הירושלמי ד"ל להכי לא כתיב רק הלאו דסוטה ודאי דלאו ה"י לוקה עלי' ולכך כלל הכתוב לאו זה בלאו דמחזיר גרוסה כדי שהי' לאו שבכללות שלא ללקות על האי לאו באשה שזינתה תחת בעלה ומה מוכח דהירושלמי ס"ל כשיטת שאר מפרשים דס"ל דגם על לאו דסוטה ודאי שזינתה תחת בעלה לוקין וע"י תתחזק הקושי' מדוע לא תירץ הירושלמי כמ"ש החוס' לעבור עליו בשני לאוין כן בעלה מעלי דקדוק הזה להיות ליסור אשר עליו נשען בנין ולדעתו מלבד שאין הדקדוק הזה כדאי להוכיח ממנו דין ואין מן הדרך להקשות כן שהוא יודע דלמוקי בלאוי יתירא לא מוקמינן כמו דמתרץ ר"א במס' פסחים דף ק"ד ע"ב עוד ח"כ"ה יש לדמות דאף אם חס קושי' הירושלמי מוכח דסבר דלקי על לאו דסוטה דלא כדעת הרמב"ם צפ"א מהל' ח"כ"ה מ"מ ז"ל דמתקן והתירץ מחולקים בך דינא והתירץ שמתרץ למוקי עליו בל"ת צ"מא מתרץ ל"י כדעת הרמב"ם דמשום חיבור סוטה ודאי לא ה"י לוקה כדעת הרמב"ם הג"ל ולכך נאמר לאו דמחזיר גרוסה למוקי בל"ת שהי' לוקה עלי' ועוד אי תמה על מעלי כ"י כיון שכנסו צדיו לאו שבכללות למה לא הם עיניו לפרטיים אשר יש צענין לאו שבכללות כמו שמפרש בשורש ע' לספר המנות להרמב"ם ולהרמב"ן כמה ויכוחים ויש פרט אחד בלאו שבכללות שס"ל להרמב"ם ז"ל שאם שני החיבורים נאמרו בלאו אחד ואף שלקח אס עשה ח' משניהם מ"מ אס עשה שניהם ח"כ"ה ח"נו לוקה כ"א אמת וכן פסק הרמב"ם צפ"א מהל' ק"פ הל' ד' וצפ"י מהל' סנהדרין והמשל בזה בלאו דלא תאכל ממנו נח ובעל פסק הרמב"ם שאם יאכל נח לוקה או אם תאכל מבושל ג"כ לוקה ואם תאכל נח ומבושל כאחת אינו לוקה כ"א אמת וח"כ"ה גסכה דאף ס"ל להירושלמי דליכא חלוקה על לאו דסוטה ודאי חפ"כ"ה לא מני לתרץ לעבור עליו צב' לאוין ד"ל להירושלמי לפי הגירסא שפנינו דאין לוקין שמונים ח"ף שאיכא כלן שני חיבורים סוטה ודאי ומחזיר גרוסה מ"מ כיון ששניהם נכללין בלאו ח"ליכא אלא חלוקה אחת וח"כ"ה מאי נ"מ אי חיכא לאו ח"י או צ' לאוין סוף סוף לא לקי על שניהם כ"א חלוקה אחת ולכך מתרץ הירושלמי דנרדק קרא לאסור משום מחזיר גרוסה כגון שגירסה משום ספק סוטה שקינא לה

ונסתרה ועברה על איסור יחוד מ"מ הזקת שאיננה נאמרה וודאי לא איהרע
 והפ"ה אכורה עליו ועיין בה"מ נדה דף כ"ג ע"א זכוף ד"ה וזית הלל
 ייע"ש וה"כ אף שהיא צעלמה יודעת שהיא טהורה העפ"כ לגבי הבעל
 איסור טוטה מהמת נסתרה לא פקע מינה ואף אם הוא מאמין לדבריה
 בטוטה הוא עדיין אכורה עליו עד שהתה מים המאחרים ואינו מועיל
 מה שהיא צעלמה יודעת שהיא טהורה ועיין בה"מ מס' טוטה דף כ"ה
 ע"א ד"ה מה מ"ל כהנ"ו דאפי' אסודחי היא טהורה נע"ש כ"ד של מעל'
 אם זה עני' ע"ש והכונה להכשיל אותו להזדקק לבעלה משום לפני עור
 שהרי הוא עובר בצעילה זו על איסור עשה דעשה הטורה ספק כודאי
 וה"כ גם כספק טוטה לא כל עני' איסור מהזר גרושה על איסור לפני
 עור דתיקף כשקנינה לה ונסתרה הל' עלי' שלא להזדקק לבעלה לצעילה משו'
 לפני עור וה"כ כשהתקדשה להבעל בני טוב לא הל' עליה איסור מהזר גרושה
 והלכך זאת ג"כ דברי מעל' ו"י מעיקרה דדינה פריכה לנו והצניח ליה
 כך סברה דאיסור ספק ליכא לגבי החשה אכתי קשה לענין מאי מהרץ
 הירושלמי למיקם עלי' בל"ת האי אכתי ח"א להלקות את הבעל משום לאו
 דמהזר גרושה . דהא עדיין הוא ספק אם הל' עליו לאו

דמהזר גרושה דהא יש להוסיף שמה זינתה כשנסתרה ואז צודאי נאסרה על
 הבעל והיא מותרת עליו אם יודעת צעלמה שזינתה וה"כ לא הל' גם על
 האשה לאו דמהזר גרושה כיון שהיא יודעת צעלמה שנאסרה עליו כבר
 כשזינתה וה"כ טוב על הבעל לא הל' ג"כ איסור מהזר גרושה דהא כה"ג
 ליכא איסור כולל דגם על האשה לא הל' הלאו דמהזר גרושה וה"כ בכל
 ספק טוטה שגירשה בעלה מפני שקנינה לה ונסתרה והיא נאסרה לבעל שני
 ונתגרשה וחזר הבעל הראשון ונשאה ח"א ללקות הבעל משום לאו דמהזר
 גרושה דשמה זינת' כשנסתרה והיתה היא מותרת עליו משום טוטה ודאי
 ולא הל' הלאו דמהזר על הלאו דטוטה ודאי על האשה דהא היא יודעת
 צעלמה אם זינתה וליכא איסור כולל ואינו הל' גם צבעל איסור מהזר גרושה
 על איסור ספק טוטה וכיון שח"א ל"ד להלקות לא את הבעל ולא את האשה
 מפני ספק שמה לא הי' הל' לאו דמהזר גרושה על לאו דטוטה ח"כ מאי
 נ"מ צהאי לאו כיון דנשום חופן ליכא מלקות ונשאר קושי' הירושלמי ל"ש
 למאי נריך קרא לאיסור משום מהזר גרושה הא בל"ת איכא איסור ספק
 טוטה ולא הועיל תירוצ' הירושלמי לאוקמי' בל"ת דכיון שלא יזייר בלא
 זה מלקות ליכא נ"מ בין איסור עשה לאיסור ל"ת הן אמת שיש מקום לומר
 ולקיים תירוצ' הירושלמי דנריך לכתוב לאו דמהזר גרושה לענין מלקות דשפיר
 י"ל אם יזר ונשא גרושה שגירשה מפני ספק טוטה שקנינה לה ונסתרה שהיא
 לוקה ממ"ג אם היא לא זינתה כשנסתרה טהורה היא כרי הוא לוקה משו' לאו
 דמהזר גרושה דשפיר הל' הלאו דמהזר גרושה דכיון שהיא טהורה ליכא
 איסור טוטה ואם זינתה כשנסתרה ולא הל' הלאו דמהזר גרושה הרי לוקה
 משום לאו דטוטה ודאי וה"כ שפיר מהרץ הירושלמי למיקם עלי' בל"ת כי
 היכי שיקנה ממ"ג או משום ל"ת דטוטה ודאי או משום ל"ת דמהזר גרושה
 והוא כמו הכה את זה וכו' והכה את זה צבת אהת דהוייב מכה ממ"ג וגם
 הכה הוא צבת אהת דבהדא ביה איכא או לאו דטוטה ודאי אם זינתה
 כשנסתרה והכלל זינתה איכא לאו דמהזר גרושה אמנם אחר העיון קאת' לה
 דמי זה להכה את זה וכו' והכה את זה והוא לפי' מהלכו בתוים' במס' יצמות
 דף ק"א ע"א ד"ה ככה את זה דבהכה את זה וכו' והכה את זה כיון דאחד
 מהם ודאי הוא אביו יודע צבירור דעבר על לאו זינתה דמכה אביו אכל
 צפיגול ונותר שבללו זה בזה שח"א שלא ירבה ח' על הצירו פטור דאינו
 יודע חיזה מין נרבה על הצירו וה"כ אם עבר על לאו דנותר או אם עבר
 על לאו דפיגול יע"ש בה"מ ח"כ גם במהזר גרושה מפני ספק טוטה
 שקנינה לה ונסתרה ג"כ ח"א להלקותו בדרך ממ"ג כיון דא"י על חיזה לאו
 עבר דאם זינתה כשנסתרה איכא לאו דטוטה ודאי וליכא לאו דמהזר
 גרושה דלא הל' על לאו דטוטה ואם לא זינתה אז כיכא לאו דטוטה
 ואיכא לאו דמהזר גרושה . אמנם על הירושלמי
 שפיר איכא למימר דלקי ממ"ג אף שאין לנו יודעין צבירור על חיזה לאו
 עבר אם על לאו דטוטה או על לאו דמהזר גרושה אפ"ה לוקה כיון דודאי
 עבר על לאו אחר משתייהו ולא נריך לידע על חיזה לאו עבר דהא בה"מ
 מסיק במס' זבחים דף ע"ה ע"א דדוקא לה"ל שהוא בעל מימרא זו דפיגול
 ונותר וטמא שבלל שפטור מפני שהוא התרחת ספק יעיי"ש בה"מ ח"כ משמע
 לת"ד התרא' ספק שמי' התרא' שפיר לוק' אף שאינו יודע על חיזה לאו שער
 ומעשה כיון דר' יוחנן הוא דסבר התרא' ספק שמי' התרא' וסנה' ירושלמי היא
 ר' יוחנן שפיר מהרץ דנריך קרא לאיסור מהזר גרושה כספק טוטה למיקם
 עני' בל"ת כי היכי דללקי ממ"ג או משום טוטה או משום מהזר גרושה
 כ"ל אף נהי דיתרץ בזה הקושי' על הירושלמי דאזיל אליבא דר' יוחנן מ"מ
 עדיין ישאר הקושי' לה"ל דסובר התרא' ספק לא שמי' התרא' לא משכחת
 דללקי על לאו דמהזר גרושה ל"ש דאין איסור מהזר גרושה הל' על
 איסור טוטה כמ"ש לעיל וה"כ ע"כ נריכין לנו לומר דב"ש סובר איסור הל'
 על איסור כל זה אינו אומר לטייל בדברי כ' חס מעל' ו"י אך דל"ת
 שכתב הל"מ דעת הרמב"ם צפ"ה מהל' שבעות הל' צ' דסיכא שאין
 העדים יודעים חלילה לאו שיתרו זו לכ"ע אמרין התרא' ספק לא
 שמי' התרא' עיי"ש בל"מ ומעשה צ"ד ח"א להלקותו בדרך ממ"ג דהא הוי
 התרא' ספק דאין לנו יודעין אף עבר על לאו דטוטה או על לאו דמהזר
 גרושה . וזה גם לר"י לא שמי' התרא' לפי דברי הל"מ הנ"ל וה"כ דר'
 קושי' לדוכתה מאי מהרץ הירושלמי לאוקמי' בל"ת מאי נ"ת אם אינו לוקה
 וע"כ י"ל גם לר"י דב"ש ס"ל איסור הע"א כ"ל . ולכאורה י"ל
 להצניח קאת' רח"י מסוגיא דמס' זבחים הל' דקאמר ש"מ
 התרא' ספק לא שמי' התרא' מוכה כדברי הל"מ דכה"ג לכ"ע לא שמי'
 התרא' דל"כ קשה הא בעל מימרא זו דפיגול ונותר וטמא שבללו זה בזה
 הוא ר"ל ולנאי נריך לומר ש"מ התרא' ספק לא שמי' התרא' הא דבר זה

אינו נריך הוכחה לר"ל דהא ר"ל סובר פן צהדיח במס' מכות דף ע"ו ע"ב
 ונמס' שבעות דף כ"א ע"א דהתרא' ספק לא שמי' התרא' ואין שייך
 לומר ש"מ צדבר שהיא מפורש ח"ו דסתם גמ' צכוגיא דמס' זבחים הל' ס"ל
 דהך התרא' ספק לא הל' צפלוגתא דר"י ור"ל צהתרא' ספק וכלו
 ככ"ע לא הוי התרא' ודע דירושלמי ריש מס' הלה פליג ר"י על ר"ל
 צותר ופיגול וטמא שבללו זה צתוך זה ואכלו שהוא הייב היינו משום דס"ל
 לר"י דאין איסורין מצטלין זח"ו ואיכא לאו דנותר ופגול וטמא והוי התרא'
 ודאי דכיון דאין איסורין מצטלין זח"ו הרי עבר על כולן ומתרין על לאו
 דפיגול וגם על לאו דנותר וטמא ועיין ברמב"ם צפרק י"ה מהל' פסולי
 המוקדשין הל' כ' ועיין צכ"מ ס"ס ומעשה כיון דמוכה דל"ע אם אין
 העדים יכולים להתרות בו על חיזה לאו הוא עובר לא הוי התרא' ח"כ
 גם הכא אין העדים יודעין על חיזה לאו שיתרו זו
 אם על לאו דמהזר גרושה אם לא זינתה או שמה זינתה ולא הל' לאו
 דמהזר גרושה על איסור טוטה וכיון שח"א להלקותו דהרא' קושי' לדוכתה
 לענין מאי קאמר צירושלמי לעבור עליו בלאו ח"ו י"ל לשיטת הירושלמי
 דב"ש ס"ל איסור הל' ע"א :

עוד

כתב רוס מעל' לפי ההקדמה שהניח ליסוד דאין איסור
 מהזר גרושה הל' חלל היכא שגירשה מפני ספק טוטה
 שקנינה לה ונסתרה ליכא צמציאות ל"ש שגירשה מפני סוטה חלל צהרובה
 דקיי"ל שהיו חרובה שותת מ"מ דתחת חישיך כתיב וכיון שח"א לצדקה ע"י
 מים מאחרים לכן נריך לגרשה כשקנינה לה ונסתרה חבל צנשואה שיכול
 לצדקה ע"י מ"מ לא שייך לומר ל"ש דנריך כהנ"ו לכתוב לאו צמהזר
 גרושה היכא שגירשה מפני ספק טוטה דכיון דאפשר לו לצדקה ע"י
 שתיית מים טוב אסור לגרשה ל"ש כן העלה כ' מעל' והוכיח מזה דלא
 כהרשד"ס דע"כ כהנ"ו חיירי צהרובה דשייך צי' שגירשה מפני ע"ד צספק
 טוטה שקנינה ונסתרה ושייך תירוצ' הירושלמי הל' חבל אי חיירי הכתול
 צנשואה ליכא לאוקמי' הקרא ל"ש שגירשה מפני ספק טוטה הואיל ויכונ
 לצדקה ע"י שתיית מ"מ ע"כ דברי כ' מעל' בקרה ואינו חמה על מעלה
 דצבקי' לצקיאותו הלא יש כמה חופנים השג גם צנשואה נריך לגרשה
 צספק טוטה כשקנינה לה ונסתרה וח"א לצדקה ע"י שתיית מים כגון
 בגמ' הוה דליכא כהן מיוחס וליכא קרקע משכן ומקדש ליתו צתוך המים
 או אפי' צזמא הבית כגון דהבעל אינו מטוק מעון דאין המים צודקים אחרת
 או שפצ' היגר או כומא או חלס או שהיא נגרת או סומית או אלמת דכל
 הני חינה שותת והיא אכורה עליו כשקנינה לה ונסתרה ונריך לגרשה משום
 ע"ד צספק טוטה ל"ש חפי' צנשואה ולפ"ו מהיון דברי כ' מעל' מעיקרון
 דשפיר יש מקום לדברי הרשד"ס דקרא חיירי דוקא צנשואה ואפ"ה מהרץ
 הירושלמי ל"ש נריך קרא דמהזר גרושה למיקם עלי' בל"ת כשגירשה מפני
 ספק טוטה שקנינה לה ונסתרה וח"א לצדקה ע"י שתיית המים דמוקים קרא צהני
 דאין שותת כלל :

ואדר

כל הדברים אשר כבוד מעל' תקע יתקוה צפלפולא הריפיתא להחזי'
 דינו כל הרב השבת פני משה שהביא בגמ' מ"ל דלדין דאיכא
 חרס רגמ"ה אפ"ה יכול לגרשה בע"כ מפני חסרון הגדויה עדיין אין צו
 תועלת לנדון דידי' אשר הבעל כבר נסם האשה צחופה ונשואין ונהג עם
 אשתו ודר עמה כבעל ואשה ולא הרגיש צרמאות חמיו עד אחר הנשואין
 וצדונו כזה לא שייך כלל דינו דתדמון כפי מה' שפסק הרמ"א צש"ע
 חה"ע ריש סי' נ"ג צהגה' דדין זה דפוסק מעות להתנו הוא רק צהרובה
 קודם שהכניס' נחופה ולנשואין חבל לאחר שנשאה אינו רשאי לצגוד צהשאו
 מפני שלא נתנו לו מה שפסקו לו והוא ממחר"מ שהוצא דב"מ שם צשס
 הגהת מרדכי פ' שני דיני גזירות דכתב מה דתינון צפוסק מעות
 להתנו חיירי צהרובה דמשמע צלישנא דתדמון או כנוס או כעור חבל
 כנסה סבר וקיבל וע"י ינח מעל' להלק צין הפרקים דעד כאן לא פסקו
 המהר"ם והרמ"א דאם כנסה סבר וקיבל חלל צאיש' אשר יש לו משלו
 לפרנס או שיש לו חיזה אומנות אשר צחומנתו יחי' או שידע צטוב מו"מ
 אשר יכול לצטוט שימנא צרכה בכל אשר יעשה ויחי' סיפוק צידו לפרנס
 ח"ע ואשתו וצ"צ אף צני הגדויה שפסק לו חותנו צזה דברי הגאונים
 הנ"ל לאומדן דעשו הואיל וכנסה סבר וקיבל והיו מעלתו הכוונה מה דאמרו
 סבר וקיבל אין הפי' שמהלאת הגדויה דהא חפי' צקדשה על חתני וכנסה
 סהס דלריכה גט היינו מדר ההוקה דאין חרס עושה צעילתו צעילת אמת
 חבל לענין ממון צחנתי קאי וכן הביא צכנסת הגדולה סי' נ"ב צהגהות
 העור חות צ' צשס תשובת הרשד"ס הלך י"ד סי' ע"ט דאם כנס החתן
 צלתי לקיחת המעות לא מהל חלל הכוונה שסבר וקיבל שזכנס צספק
 זה לצצוע חח"כ את חלצ' וכיון שצצע את חלצ' מקודם ופשט לו את הרגל
 לכן אין רשאי לצגוד צה דמה לה לעשות וזה לא שייך צדונו דידי' כיון
 שהחתן הוא לורצבא מרבנן ולא ידע צשום מו"מ והוא איש' חס' יושב צאוהל
 של חורה וכל התחייבות' שהתחייב חצי הכלה צכדי שהחתן יחייב וטובה פרק
 חאה לו ונחא לעולם וילמוד מתוך הרחבה ויגדיל צחורה ואצי הכלה הראה
 מקום לגבות סך התחייבות' אלל עתיר נכסין אחד צעיר מלונה ווייען וקודם
 הרופ' החזיק הדברים צחנתיים אחרונים לכל התחייבות' ואדעת' דלדין כנסה מי
 ומי יאמר צכה"ג שסבר וקיבל שאיש' כזה יקבל על עצמו לישא אשה
 ולשום רחיים על צאוורו ולבעל מהתורה אשר עמל צו מעשריו להכניס' ח"ע
 צספק חס' יקיים חותנו . מאמרו או אם יחדל זה לא יעלה על הדעת שסבר
 וקיבל וכבוד מעל' החרץ צלשונו לצוון הכמים מרפא להטעם הדברים
 צעטס לצצה ואינו אומר חלילה לנו לצדות מלכנו סצרות לחלק מה שלא
 חילקו הפוסקים ומי ירוס ראש' להקל צהרס רגמ"ה לצנות יסוד על סצרת
 קלושה וקלה כמו שהיא סצרה זו ולדעתי הפי' והכוונה צמה סכ' מהר"ם
 והרמ"א דאם כנסה סבר וקיבל היינו שזכנסה ואניח המעות ציד פוחנו
 יהיה מחיזה כנסה שיהיה אמרין הואיל והניח המעות ציד פוחנו סבר וקיבל
 שיהיו

שיהיו המעות בידו בהורת פקדון או בהורת הלוואה וכו' אין עוד שם הורת גדושה על המעות הזה וכנסם בסוג הורת הלוואה ופקדון הגע בעצמך אם התנו קיבל הגדושה מן המני והח"כ הלוה כל מעותיו להחריס או שהור והלוה המעות למניו בעצמו וחין להלוה או להמין לשלם לו והוא יוכל לקי הכי האמר שרשאי לפרש את האחר בע"כ בשביל שחיבד כל הגדושה ויאמר שרשאי להכי נכנס ליתא השם ולכנס רחיים בלוואתו אם ישי' לו מעות לפרנס ועכשיו שחיבד את מעותיו ארבעתא דהכי לא נכנסה לא יעלה על לב האדם לומר כן אלא חמירין כיון שסילק המני את הגדושה או נפטר מהחייבין הממנים ופסק השיעבוד וכו' אין לו שום טענה נגד האשה מהמת איבוד הגדושה והאשה מניח' אומרת נבעלה מזלך גרים ואתה הפסדת הגדושה בידים על שחלית המעות בקרן צני' והאמת לבני אדם שאינם בטוחים בעד המעו' ומעתה זה הוא כונת מהר"ם ורמ"ה שאם נכנסה סבר וקיבל דהואיל וכנסם לחופה וכו' חבב בטחון על המעות והטעם המעות ביד המני בודאי סבר וקיבל להיות בידו בהורת פקדון או בהורת הלוואה והיוצו התנאים ודין הורת גדושה פסק מטעם שזכרנו לחופה והנה ראייתו שמעל' כהן שמהר"ם סמור"ם המה יהודים בדין זה וכו' וכו' מהו זה בשום אחד מהראשונים ודעתו הוליו דין זה מהחוס' במס' יבמות דף ק"ו ע"א ד"ה אמר ר"י א"ש ובמס' כתובות דף ע"ג ע"ה ד"ה לא תימא שכתבו מה דאמר ר"י א"ש במס' יבמות שם לפרש טעמא דב"ש דאין ממאנין אלא ארוסות לפי שאין תנאי בנשואין אין הכונה דלא מהני תנאי בנשואין דהא רב ושמואל פליגי בקדשה על תנאי וכנס' כהם אלא הכוונה הוא שאין רגילות שיהיו הנשואין מהבטלן מהמת הנאי שהי' בקדושת רגילות הוא או שידע וימנע מלישא או גמר ומחלי ולא הדרי בשעת נשואין ואף ב"ה לא פליגי שם אלא מטעם דמידע ידעי דקדושי קטנה מדרבנן ויכו' חבל בזה מודה ב"ה דאין רגילות להיות תנאי בנשואין יע"ש בחוס' ומזה למדו מהר"ם ומור"ם דאם התנו לא הקפיד שהמני ימסור לו הגדושה קודם החופה או שישלים לכל הפחות המני ביד שליט עד אחר הנשואין מכלל שהי' סבר וקיבל שהי' המעות ביד המני בהורת פקדון או מלוה דאין רגילות שיהיו הנשואין מהבטלן מהמת תנאי הגדושה שהחייב צני' הכלה דאם היה מקפיד בודאי לא הי' נכנס לחופה והי' מונע את עצמו לעשות נשואין ומזה נקבע המנהג בכל גלויות הללו שכת"ר יוס' קודם הנשואין

אזי התנו ואזי הכלה מסלקים הגדושה שהחייבו ליתן להווג התן וכלה ונתנים לתוך הכיס וכו' ומה שיש המעות ונתנים ביד שליט עד אחר הנשואין ואזי צאים התנו והכלה או שווחם ולוקחים השלישות מיד השליט כן היא המנהג אף שהם קנינים ועשירים גדולים וצטוחים זה לזה אעפ"כ מסלקים הגדושה קודם הנשואין ומניחים ביד שליט ומעתה אם התנו ואזי לא נהגו כמנהג זה והיו נותנים בטחון על קנה רנוך במה שהראה אבי הכלה שיש לו מעות ביד עתיד נכסין בוועין והם לא השגיחו שהי' המעות ביד האיש שבועין מונה בהורת שלישות לטובת התן וכלה ולא ישי' כה ביד אחר ליקח המעות הם הפסידו לעצמם והיו זה כמו שהלכו המעות ליד המני והאשה יכולה לטעון למה עשיתם כזה להאמין לאבי בלי שום בטחון ואם התנו ואזי היו מתאמנים שלא לנכנס לחופה עד שיהיו בטוחים במעותיהם בודאי הי' אבי הכלה עושה כל מה דאפשר כדי שלא תתפרד הבטלה ואם הם לא עשו כומה הי' לה להכלה לעשות שאין מדרך בנות ישראל לנכנס בעוני הקורה ולדבר קשות עכ"ל והנה שזכרנו בשביל הגדושה וכל העניינים האלה מוטלים על זר התנו ואם הם לא נהגו כמנהג כל מעולם מה לה לאשה לעשות כללו של דבר דכל דיושל דתמונדין פוסק מעות לחתנו אפי' אסנסכים לפסק של הרב פני משה דבאוי גוונא לא גזר רגמ"ה לגרש בע"כ זה הוא קודם נשואין דהוא"י ומנהג ודרך העול' לכלק הגדושה בשעת נשואין ולא בשעת הקידושי במקום שמקדשין בשעת שידוכין בזה פסק הרב פני משה כיון דהארוס אינו מהויב לישא אותה בלי הגדושה א"כ למה יהיו קשורין זה בזה וזו בזה בלתי תכלית ותרס רגמ"ה הי' לטובת האשה שהי' יושבת תחת בעלה ואף שהארס הי' שלא לגרש בע"כ אפי' בארוסה מ"מ הי' זה לטובתה כדי שישא אותה ולא יגרשה בלי רנונה מאחר שזכרנו בקשורין והחייב עצמו לכנוס עמה לחופה אבל אם פטע לו חמיו את הרגל ואינו רונה ליתן לו הגדושה בזה לא גזר רגמ"ה וכל זה בארוסה אבל אם כבר נכנסה א"כ נגמר כל המעשה והל על הבעל כל ההוצאות שהיב הבעל לאשתו והחייבים חליט עליו ממיא בלי שום החייבות והכל היא בתנאי ב"ד ע"י הנשואין ולדין בכלל החיוב הוא שלא יכול לגרשה בע"כ והחופה והנשואין אין להם ענין שהיו הלויין בחיוב התנאים והוקה שאין אדם עובר על לאו אל תהרוס לרעה רעה והיא יושב לבעלה אתך שאם הי' הדבר הלוי בפריעת הגדושה אף אחר הנשואין א"כ בכל בעינה ובעילה עובר על אל תהרוס לרעה ואין לומר כיון שהאשה יודעת שיכול לגרשה בע"כ אם אביה לא יתן הגדושה ליכא בזה משום אל תהרוס לרעה רעה דהוי כמו שהודיע בתחלה שישא אותה לימים כמו שפסקין בש"ע אה"ע סי' צ' וסי' קי"ט דאין זה עולה ע"ד האשה שהדבר חולה עדין כיון ששאהה סתם ולא גילה לאוננה דבר והיא באהבה ובקנינה עמו והיא אהובה לו היא בטרם שלא יגרשה ואחר הנשואין לא מצי' אסמורדיע לה כמ"ס צה"מ צ"ב ומעתה לענ"ד דברי מור"ם בסו"י כ"צ נ"ג צה"ג צ"ס מהר"ם בהגהת מרדכי נדקו יחדיו מטעם וסברה ולשון החוס' מהשיעור להם דכתבו דאין רגילות שיהיו הנשואין מהבטלן מהמת תנאי שהי' בקדושתו וא"כ אין לנו ליתן בהת' אומדנא להלק בין איש שיש לו במה להתפרסם וצני' איש שאין לו לאלול בהקנת ותרס רגמ"ה ויאמר כל

השריקין אסורין ושריקי בנות מותרים ואדרבה יולד בתר איפכא דהרבה צני' אדם מוחלין על כך שלא לבייש בת ישראל בשביל ממון גם יש לך חרס אשר הכלה מלאה קנייניו והאונה לו ביותר ולא יסוה לו כל סון ועשה אף שאינו יודע צמה להתפרנס והאונה מקלקלת השורה לבעול ולסמוך על הנס שמן הסמים יפתחו לו שערי שפע ופרנסה או שהוא בוסח על מספתו וכדומה באופן שאין כאן אומדנא דמוכה וסוף דבר הכל נשמע כבוד מעל' הגחון נ"י ראה וידע בעצמו חולשת יסוד זה אשר נשען עליו וכתב דאפילו מי שלבו נוקפו בהוראה זו מ"מ יש לדון דין מורדת כיון שהבעל התרה בה שהאשה תבא אחריו לדור בק"ק פלוני שהיא קלה מפוארה עיר ואם בישראל ונעשה התראה ע"י הגחון רב דמדינת (מערות) ושאר רבנים ממדינת (מערות) והאשה מאשימת' חזקה לשמוע בזה וממאנת לבא למקום אשר הבעל דר שם והנה אף שיש לפקפק ולדון אם מדינת אונגרו ומדינת מעהרן לא נקרה חיובו בלשונם אף שהם תחת מנכות אחת וכבר הוכיח הב"ש בריש סי' ע"ה דהכל תליא בחיובו לשון אף גם לא ידעתי אם מדינת אונגרו נהשב למה יפאנג מדינת מעהרן אחר ששניה הרבה חולה קדחת וחולה הנקרא שעריר ר"ל אשר נדבק בחשי' הבאים לדור שם ממדינת אחרת וחולה זה נקרא בפי כל חולה רעה מכת מדינת אונגרו מ"מ נדון זה שהתנה בפירוש בתנאים ראשונים ואחרונים שהוגו ידורו בק"ק פלוני והכלה היתה מרונית לכך בודאי חמירין שער' דן נשאב אעפ"כ לא נשמע מעולם במדינות הללו שיהא מפי' ב"ד בשום מקום להזיר תרס רגמ"ה בשביל מחלוקת מקום הדירה אם האשה מתאמת ניכ' למקום אשר הבעל רונה לדור שם והטעם ל"ל כי ע"פ רוב המחלוקת בקביעות מקום הדירה בזה מתאמת סיבה חיוב קטנה אשר נפלה בין הוגו והי' תיגרא צניינים מקודם ומה שמנינו בש"ס ופוסקים שבפנין את האשה לדור במקום בעלה מנוה רעה למה יפה הוא רק היכא שחיל האשה אמתלה ועונה מצורת למה היא מתאמת ליתך אחרי הבעל למקומו רק שמענה בפי' שכן המקום על יושביו ואינה רונית ללחא ממקום מולדתה אשר הית מורגלת שם חבל כשיש להאשה אמתלה ועונה מצורתה היא מתירא לדור עסבעלה במקומו כי הוא מתקוטט עמה ויש צניינים רגומפריד לפירוד הלבנות והיא מתירא' שאם תרחיק נדוד למקום אשר אין לה קרובים וגואלים שהבעל יטמין פח מוקש לרגלה להרע לה ולהמניא תבולות לגרשה או ללער אותה עד שתתראה לקבל גט אפשר שיענתה טענה ואין לדוניה דין מורדת אפ"כ הוא שיש תערומת בלב הבעל על אבינונפשו מרה לעורר מדינים עליו על הנבלות שיעשה עמו אבי האשה לפענ"ד אין צדיקו לדון אותה כדין מורדת להתיר לגרשה בע"כ ויש לדמות דבר זה למה שפסקין בש"ע אה"ע סי' ע"ד סעיף י"א בזה שהאשה חיינה רונית לדור בבית בעלה ולסבבן בחור אחת עם משפחת בעלה שהם גורמיולה קטנה אם נראה לב"ד שיש ממס בדבר שומעין לה ואף שיש לחלק בין דין זה לב"ד מ"מ לא נכון הדבר להיות נחפו ולדוניה דין מורדת לגרשה בע"כ ואף שגם לא יודק גיטא הוא קשה לעגן את הבעל אשר הוא רך בשנים ליבן ב"ד בלי טובה וכלי אשה אף עפ"כ אין הנער שזה לפרוץ גדר בדבר אשר לא נשמע בגלילותיו וטוב לו להבעל לשבול עוד וזכות התורה וזכות אבותיו יעמדו לו ומן הסמים ירחמוהו ו להויה ממסגר נפשו וימנאו פשר לרחמו לקרב :

ואדר' אחרון איני בא ע"מ שכ' מעל' שיכול לגרשה בע"כ אפי' ע"י שליח וצא להשיג על דברי אהמ"ו הגחון ז"ל בנו"צ מ"ק בחא"ה ע"י סי' ב' דלפי רוב הפוסקים דחולקים על רש"י ז"ל שאין אדם יכול לעשות שליח לחוב לאחרים וכתב הרא"ש הטעם בדבר דלאו כל כמיני' לעשות שליח כדי לחוב לאחריו וא"כ גסגט האשה הוא חוב לאשה ואינו יכול לעשות שליח לגרשה בע"כ וכתב מעל' שכמה סוגיית בש"ס מורים סתירת הדברים האלה וגם יא' להלק בסגרא בלי טעם אמר שיש חיובו בין חב לאחרים לחוב שהוא לבעל דבר בעצמו אשר נשלה אליו השליח הנה איני תמה על כבוד מעל' אחר שספרי דבי רב מ"ב מו"י ביד רוס מעל' נ"י כמו שראינו שמוכרו בדבריו ולמה העלים עיניו מכל מה שזאמר בכמה מקומות צמח"ת מענין זה וסילק את כל מה שגרא' בהסקפה ראשונה לסתור אלה הדברים מסוגיא הש"ס עוד זאת מבואר שם בהלק אה"ע תשובה ק"י דאין מקום לסדרת כבוד מעל' דמאי חיובו יש בין שליחת שהוא חוב לאחרים או לבעל דבר בעצמו סוף סוף הוא חוב לוולאו ולא חוב כמינהו לעשות שליח לחוב לאחר ואין לדמו' כלל שליח לגרשה האשה לתופס לבעל חוב במקום שאין חב לאחרים דלגבי ב"ח בעצמו ליכא שום חיוב ע"י שליחת זה דכל"ה נרקי לשלם מה שיש לו לב"ח ועליו רמי' החוב להלם לנשואין אף אם לא הי' צא השליח הזה לתפוס משא"כ גבי האשה אף שהבעל בעצמו יכול לגרשה בע"כ מ"מ אין האשה מהויבת לחזור ולהשתדל גט מבעלה ואדרבה אם יכולה היא להשתמש שלא יגרשה ושלא ישלח הגט לידה ליתא מליח משתמיט מיני' וח"כ בודאי שליחת זה להציא הגט לאשה חוב הוא לה ומה לי אם החוב הוא לאחרים או להאשה ובהו כל דברי מעל' דחיון פסק אהמ"ו הגחון ז"ל בריר וקיים ויעו"ש צמ"ב מה"ת ומחזירין בעניינה של שיר צניעה אחרונה שמעלתו ימחול לי על שבאתי לסתור את דבריו ויאמין לי שאין צו מדוד קטעור והאשה מעל' מקובע בלבבי אף האמת אהוב מן הכל ואף גם זאת איני שוקד לכבוד גדלו של מעלתו כמ"ס בתהלת דברי הנ"ל והי' סיר מאתו כל דאנה ועבר ויהרשע שלומו וטובו ויהי' אף שחם כנפשו נפש סיפה ונפש או הבו הד"ש ומוכן לטובתו כל האמים

הק' שמואל סג"ל לנדא

בית

שנית להגאון הנ"ל על ענין הנ"ל

שלום וישע רב לכבוד אהובי ירדני הרב הגאון המפורסם החרף ובני
נ"י ע"ה פ"ה כבוד :

פט מכתבו

הגעיס עם התשובה אשר ראה כי מעלי לעשות סגורין
לדבריו הראשונים הגיעני ושמחתי בשלומי הטוב ובעולם
הורה והאמת הגור כי אני לא צאתי לומר קבלו דעתי וזכרתי אשר כפי
דברי מעלי הסכימו עם פסק זה רבנים רבים מגאונים ומנינו ואילו הייתי
יודע שיטעור בו אחיזי הנדיק על שצאתי לסתור דבריו החרתי כי מה לי
לדבר בעסק דין זה אשר הוא חזק לגבולי ומעולם איך דרכי לפלפל לקטור
ולסתור דברי זולתי אף לקטוש בקטנים ומכ"ש לגדול כמחומי ירבה בשראל ואני
בזה לצני אמרתי כי אין משא פנים בדבר ולגלות לאזני מעלי כי אין
דעתי מסכמת עם פסק הזה מכל הנין ועמנין אשר ביארתי במכתבי ועתה
מאלתי את עמני להנין בעדי ולהסיר מעלי תלוות כבוד מעלי אשר מתלונן
עלי שלא עמדתי על כוונת מעלי בהרבה דברים וצאיזה דברים שוי"כפסי
כטועה אך רהייתי כי כדברי מעלי כן הוא שצמחון כהן את כל דבריו
האחרונים ואני בטוח שאם יתייצב בדבר יראה ביושר לצבו כי כנים דברי :

ראשון

האמרתי שדמותי ראיות מעלי לפסק הרב פני משה בתשובה
האשר הביא ראוי בדבריו הראשונים מפלוגתא דהרמון
והכמים בפוסק מעות להחמו שלא הלכו בין זיווג ראשון לשני אי עומד
בדבורי כיון שהיא עושנת או כנס או פטור ה"כ היא מהרצית לגירושין
בזה ליכא הלך בין זיווג ראשון לזיווג שני דצומן התלמוד קודם תקנת
רמ"ה ה"י יכול לגרש אשה בע"כ זיווג שני אבל זיווג ראשון לא
ה"י יכול לגרשה בע"כ שלא ברונה צלי ע"ד או לרבי דפליג
על ה"ק זיווג שני כופין אותה לגרשה ואינו רשאי לעגן אשה כיון שרשאי
לגרשה בע"כ אבל זיווג ראשון רשאי לגרשה בע"כ גם לרבי תב"ע
שהבין ראשה דה פשוט שאין האשה יכולה לעגון כנס לחד דאיך יתקן אותה
לכנס צלי נדוניה שפסק מהר"ה ואשה לא פסעה גם הוא לא פסע להיות
מהוי לכנס אותה לכוף ולכן תב"ע שהלבין ראשה כל זמן שאינה
מהרצית בגט אמנם התנא דמתניתין לא נחית להלק בין זיווג ראשון לזיווג
שני וקטע פלוגתייהו כשהיא עושנת או כנס או פטור בזה אין להלק בין זיווג
ראשון לזיווג שני וכל גוונא לרבנן יכול לעגנה אפי' אם מבקשת הגט ולר'
אינו יכול לעגנה הואיל והיא רוצית בגט וזה הוא רבותא לת"ק דאפי' אם
היא תובעת הגט אפי' יכול לעגנה ולרבי אפי' זיווג ראשון לרבי הוא
לגרשה דהואיל והיא מרוצית לגט וא"כ לירידן דאיכא הרס רמ"ה שלא לגרש
בע"כ גם זיווג שני יש לו דין זיווג ראשון וכנס שאין כופין אותה להכניסה
לכוף צלי נדוניה שפסק לו מחמתו כן אין יכולין לכוף אותה ליקה גט
בע"כ נגד הרס ותקנת רמ"ה כיון שהיא לא פסעה נגדו ודבר זה הוא
פשוט וברור ומה שמסתייע כי מעלי מדברי הב"ש בסי' ע"ו ובסי' ע"ט
אין לו ענין כלל דמה שנאמר שם דאפי' זיווג ראשון ולירידן דאיכא הרס
רמ"ה אפי' מני לומר שרונה לגרשה אין הכוונה שיכול לגרשה בע"כ
ולעבור על הרס רמ"ה אלא הכוונה היא שטעני' הצעל שרונה לגרשה
מועיל לו שאין הב"ד דנין אותו כדון מורד כיון שרונה לגרשה וליתן כהונה
וכן כשהיא חולנית שאין כופין להבעל לרפאות אותה כיון שרונה לגרשה
וליתן כהונה ואמרין שהב"ד עד שהרונה בגט אבל כל זמן שאינה מהרצית
לקבל גט אין כופין את האשה לקבל גט וגם אין דנין את הבעל כדון מורד
להוסיף על כתובתה ואין כופין אותה לרפאותה אלא מניחין הדבר כמו
שהיא וממילא גם בפוסק מעות להחמו בזמן הזה דאיכא הרס רמ"ה ג"כ
לא כייפיון את הבעל אמנם גם האשה אין צדינו לכופה לקבל גט ואף אם
הוא בא בטענה שאינו יכול לישא אחרת כל זמן שאינה ביי"מ מניית האשה
לטעון איני לא פסעתי נגדך ואם צביל מעות האדוניה אין אשה הפך צי
שז גלמוד ואין אשה יכול לגרשני נגד הרס רמ"ה כמו שכתבתי בתשובה
לכבוד מעלי בצלופן שאין להרב פני משה בתשובה ראוי מטרעת ואם מנד
הסבירא חומר דב"ג לא גזר רמ"ה אין זה אלא דברי נביאות ועליו
להביא ראיה כאשר צאתה הרב מ"ל מפסק בפסק של הרב פני משה כאשר
מורין דברי המ"ל ואין לכפול הדברים מה שביארתי במכתבי הראשון :

שני

ר"ה מעלתו להדג ולסתור דברי הרש"ס ש"י דפלוגתא דב"ש
וב"ה דלא יגרש אפי' מלא צה ע"ד מירי כשואה ולא בחרושה
והביא מעלי ראוי לסתור מדברי החוס' והרשב"ה בירושון במס' גיטין
דף ע"ג גבי פלוגתא דב"ש וב"ה דלא יגרש בגט ישוהבית החוס' והרשב"ה
שם דברי הירושלמי דב"ש וב"ה לשיטתייהו אזלי דל"ש דלא יגרש אפי' מלא
מלא צה ע"ד הלך מוזהמת היא עליו ואינו בא עלי' ולכן לא הייטושתמא
יאמרו גיטה קודם לזנה אבל צ"ה אית להו אפי' הקדישה תבטלו מני
לגרשה הלך אינה מוזהמת עליו וגזרין שמה יאמרו גיטה קודם לזנה
ואחד ק"ד כתב הרשב"ה דפלוגתייהו בגט ישן היא כשמגרשה מן האירוסין
מדלא קתיי ומודי' כשמגרשה מן האירוסין ומזה מוכח דלא כהרשב"ה
דפלוגתא דב"ש וב"ה דלא יגרש אפי' מלא צה ע"ד הוא אף בחרושה
דאל"כ איך אפשר לאוקמי' פלוגתייהו דגט ישן אף כשמגרשה מן האירוסין
הא כל חילי' דב"ש הוא שיכול לפטור אשתו בגט ישן הוא משום דס"ל דלא
יגרש אפי' מלא צה ע"ד מוזהמת היא עליו ולפי דברי הרשב"ה בחרושה
לא פליגי צ"ש וס"ל דמני לגרשה אפי' צלי ע"ד הנה קושי' זו על הרשב"ה
כבר היא מפורסמת ונדפסה צ"ש עמק המלך האם כבר מצוהר אל"י
בתשובה אמת שכתבתי לק"ק עיר חדש במדינת אוגורן זה זמן זמנים ליישב
קושי' זו דהנה עוררם להקשות לפי רוב שיטות המפרשים לא פליגי צ"ש
וב"ה דלא יגרש אפי' מלא צה ע"ד אלא כשמגרשה בע"כ אבל כשמגרשה
מרוונה גם ל"ש לא נריך ע"ד וכן יש כמה אופנים אשר ל"ש יכול לגרשה

דלי ע"ד כמו שביארתי בנגהתי לספרי דנירצ נ"ו צ"מ ה"ה ע"י סי'
ק"ט יעיי"ש וא"כ למה צב"ג מני לגרש בגט ישן . הלא צאלה אופנים
לא שייך טעמא דב"ש שמוזהמת היא עליו ואיך קאמר צ"ש כהם דיכול
הרס לפטור את אשתו בגט ישן אמנם הם צווח לעמוד על כוונת הירושלמי
דקאמר צב"ש וב"ה לשיטתייהו אזלי אשר לפי הפשוט הוא המי' גדולה איך
יגור פלוגתא דב"ש וב"ה בגט ישן ובלנה עמו צפונדק אחד על איזה סיבה
הוא מגרשה את מלא צה ע"ד מ"ט דב"ה הא ודאי מוזהמת היא עליו ואם
מגרשה שלא ע"ד ע"ד א"כ מ"ט דב"ש הא גם בגט חדש לא מני מגרשה כיון
דלא מלא צה ע"ד ואין לומר דפלוגתייהו הוא היכא דמגרשה ואין אמו יודעין
הסיבה מפני מה נחן עיניו לגרשה וצוה ל"ש מסתמא מלא צה ע"ד
דצ"ה אינו רשאי לגרשה ולכן מגרשה בגט ישן ולא הייטוין שיצוא עלי'
ולב"ה הייטוין שמה מגרשה מפני שהקדישה תבטלו ולכן הייטוין שיצוא
עלי' זה אי אפשר לומר דאיך שייך פלוגתא בדבר שיכול להחזיר וה"ל
לתקן שהעדים ישאלו להבעל על הסיבה מפני מה מגרשה ואם יאמר
הבעל שמה צה ע"ד א"כ גם ל"ש מני לגרש אותה בגט ישן ולא הייטוין שיצוא
עליה דמאוסה היא עליו ואם יאמר שמגרשה צלי ע"ד א"כ ל"ש לא מני
לגרשה כלל אפי' בגט חדש ואין לומר דהייטוין שמה לא ישאלו העדים על
הסיבה ז"ל דהא פלוגתא דגט ישן הוא רק לכהילה אבל צדיענד את
גירשה בגט ישן גם ל"ה היא מגורשה כמבואר צ"ש ופוסקים הם כן
לכהילה יש לתקן תקנה היותר טובה שהעדים יתקרו על הסיבה מפני מה
שמגרשה ויפורס' הדבר וכן בפלוגתא דלנה עמו צפונדק למה לריכה גט
ישאלו להבעל למה מגרשה אכירשה מפני ע"ד גם ל"ה לא הייטוין שיצוא
עליה וא"כ קשה איך אפשר לומר דהן פלוגתא דגט ישן תלי' בפלוגתא
דלא יגרש אפי' מלא צה ע"ד ואין לומר דב"ה לית כי' הקצרה דמוזהמת
היא עליו וס"ל דמים גנובים יתקן כדאי' במס' סוטה דף ז"א דמוכרין
לו שני ת"ח לבומרם שלא יצוא עליו בדרך גם ז"ל דאיך קאמר
בירושלמי דב"ה אזלי לשיטתייהו דכונן דמגרשה אף אם הקדישה תבטלו
הא צ"ה פליג גם בגרשה מסוס ע"ד דאינו פוטר בגט ישן ועוד מבואר
בפירוש בדברי הב"ש בסי' קמ"ה ס"ק ד' ובסי' קמ"ט ס"ק ד' דאשמגרשה
מפני הזאת ל"ש לא הייטוין שיצוא עליה כיון שמהושה היא עליו יע"ש
צ"ש שהעלה כן לדיוט דהיכא דמגרשה ע"פ ע"ד גם צ"ה מודה ל"ש
דלא הייטוין שיצוא עליה ומעתה ממ"ל במאי פליגי צ"ש וב"ה לשיטת
הירושלמי דאי מגרשה ע"י ע"ד גם ל"ה מני לגרשה בגט ישן ואם מגרשה
שלא ע"י ע"ד גם ל"ה לא מני לגרש בגט ישן דאפילו בגט חדש אין
לגרשה צלי ע"ד ומפני חומר הענין לריכין לומר דס"ל להירושלמי כיון
דהך לא יגרש בגט ישן הוא מפני שהש שמה יאמרו גיטה קודם לזנה ויש
צב"ה לומר את על עיקר גיטין דכתיבי בקרא שייך דך השש א"כ יש
לעשות תקנה זו שלא לגרש בגט ישן אבל אם צעיקר גט דכתיבי בקרא
אין להוש לשמה יאמרו גיטה קודם לזנה קוב לא עשאו הכמים תקנה זו
כלל מפני שאר גיטין כיון דצעיקר גיטין אשר נאמר בקרא אין לאסור גט
ישן ומעתה זהו כוונת הירושלמי דב"ש וב"ה לשיטתייהו אזלי דל"ש עיקר
גט הנאמר בקרא הוא כשמגרשה ע"י ע"ד וצוה ליכא השש שמה יאמרו גיטה
קודם לזנה כיון שמוזהמת עליו בודאי לא יצוא עלי' לכן איולעשות תקנה
לאסור לגרש בגט ישן אף במקום דשייך דך השש אבל ל"ה דרבי' הו
ערוה או דבר וגם בגט הנאמר בקרא שייך דך השש ולכן תיקנו שלא לגרש
בגט ישן מפני שהש שמה יאמרו גיטה קודם לזנה ומעתה אינסתירה לדברי
הרשב"ה דשפיר כתב הרשב"ה ז"ל דהן פלוגתא דגט ישן הוא גם כשמגרשה
מן האירוסין ואף דגם ל"ש יכול לגרשה צלי ע"ד מן האירוסין אפי' אם
לא ישו הכמים תקנה זו כיון דצעיקר הגט הנאמר בקרא לא שייך דך
השש דגיטה קודם לזנה דקרא היירי כשואה שגירש ע"י ע"ד ומני לגרשה
בגט ישן שוב לא הששו כלל גם בשאר גיטין דהיינו היכא שמגרשה צלי ע"ד
כגון שמגרשה מרוונה או מן האירוסין דהכמים השוו מידותם כ"ל כן
העליתי בתשובה לעיל סי' פ"ב :

שוב

השיב כי מעלתו ע"מ שכתבתי דהירושלמי לא ראה לתרץ כמו
שמחזיקים בתו' דלאו דמחזיר גרושה נאמר לעבור עליו בשני לחזין
דכל היכא דאיכא למדרש דרשינן כי היכא דלא לוקי צלאוי יתירא וע"כ
מעלי' שאין עניינו ללאוי יתירה דלא שייך הכא בציבור אחד אבל לא בנדון
זה שיש שני איסורים איסור סוטה ואיסור מחזיר גרושה לא ידעתי ממ"ל
כמעלי' הילוק זה ד' צדק שהם שני שמות אכתי כיון דלפי קושי' הירושלמי
ליכא במציאות לאיסור מחזיר גרושה צלתי איסור סוטה בודאי נהבז זה
כמו לאוי יתירא כיון שהיחס למדמים יחד שאין יכול לעבור על איסור
מחזיר גרושה אם לא שיעבור גם על איסור סוטה ואיזוה רומה לשאר איסור
הל על איסור דשם יש במציאות לכל איסור צ"ע והדברים פשוטים גם
מה שכתבתי דהירוש' לא רנה לאוקמיה בשני לחזין דאפשר דס"ל להירושלמי
כיון שהיחס היינו לאו דמחזיר גרושה ולאו דאטע שטעמא נכללים בלאו
אחד אין לוקין על שניהם כ"א מלקות אחת והראיתי מקוסלת"ש הרמב"ם
בשרש ע' לספר המצות וכן פסק בבבלי' סנהדרין פ' י"ה הלכה ג' ובבבלי'
ק"פ פרק ח' הל' ה' צב"ג ומבטל שאינו לוקה כ"א מלקות אחת לפי שהיחס
נכללין בלאו אחד וע"ז שפך מעלי' סוללה שהוא שגיאה גדולה וכתיב דזה
הוי כמו כה"ג שצא על אלמנה וזהו וגרושה וחללה שחיבי על כל אחת
ואחת הוא"ל והם איסורים מחולקים ואינו דומה ללא ומבטל איני תמה על כ'
מעלי' איך פלטה קולמסו דברי' כאלה והאבז שיטתא כהן דברים צלי שימת
עין למקורו ושורש דברים האלה וכן הם הדברים לכלל המעיינין צדק דודאי
כל מקום שנכללו איסורים הרבה בלאו אחד את עשה כולם צבת אחת אינו
לוקה כ"א מלקות אחת והעד ע"ז צב"ג נא ומבטל הלא הסמנות נפרדים
ואיסורים נפרדים ויש מניאות לכל אחד צ"ע אפי' אם אכלו שניהם
בחד

לאחר אינו לוקה כ"א אמת הואיל ושניהם נכללין בלאו אחד רק היכא שמינו
 שהכחוב חלק דהוה בלאוין אחרים צוה הייב על כל אמת ואמת ובאלמנה
 וגרושה וזוהי והללה חי לאו דהלקוח הכחוב דכתיב בקרא ואשה גרושה מאישה
 לא יקחו ולא היו נאמר כ"א הלאו דאלמנה וגרושה וזוהי והללה לא יקחו
 באמת לא היה הייב על כולו כ"א מלקות אמת כמו בלאו ומבואר אך אחר
 שהלקוח הכחוב גרושה מוזהר והללה בקרא אחר בלא הכחוב להלקוח שיהיה
 הייב על כל אמת ואמת כמו שאיתא במס' קדושין דף ע"ז ע"ב כשה
 שהילוקה גרושה מוזהר והללה בכהונתו וכן חי' במס' כריתות דף ד' ע"ב
 ודף ה' ע"א דאם אכל מעשר דגן הירוש וינהר לוקה שלש הואיל והלקוח
 הכחוב וזהו מ"ש הרמב"ם בהל' סנהדרין שם דאם נאמר לא תעשה דבר
 פלוני ופלוני הואיל ולא יחד לאו וכל חי' אין לוקין על כל חי' ואי' אלא
 חי' כ חלק אחר בלאוין אחרים או נאמר מפי שמועה שנתהלקו והן הן
 הדברים שאמתתי ועיין במגלת אסתר בתהלת שורש ע' שמבאר כל זה
 וכתיב שם וכבר עשה וזלתינו צוה הענין ייע"ש וכדומה לי שגם לך מעל'
 אירע כזה יען שכבודו בעלמנו מעיד שכתב בחפזון רב ומעתה יאמר נא
 מעל' באיזה מקום הילוק הכחוב בין מהזיר גרושה לאיסור סוטה שטומאה
 הלא שניהם נכללין בלאו אחד והם ממש דמיון דנא ומבואר
 ואין להפריד ביניהם אפי' כמלא יניח בג"כ הם שני שמות ושני איסורין
 ונכללין בלאו אחד ולא הילוק הכחוב בהן :

שוב

כתב מעלתו להחיות דבריו הראשונים ובורם הדברים מיוסדים על
 קושי' המפורסמת דלמה הקשה הירושלמי על מהזיר גרושה למה
 לא הקשה הירושלמי דלמה לי קרא לאיסור גרושה לכהן חיפוק לי' שהיא
 אסורה עליו משום זונה לב"ש דאיסור לגרש עד שמאל צה ע"ד הגה מלבד
 שאין להקוע יסוד על קושי' זו אשר יס' לה' כמה הירוש' כמ"ש בהגהותי
 לנו"צ מהל' חלק א"ה ע' ס' קכ"ט אלא אף גם זאת דברי מעל' בכוונת
 הירושלמי אין להם שחר ועיקר דברי מעל' הירושלמי לא מני להקשות
 מגרושה לכהן דידע שיש לתרץ לעבור עליו בשני בלאוין ואף שאין איסור
 הל' ע"א אפי' הלא איסור גרושה על איסור זונה לפי שיטת הר"ר אלעזר בתי'
 שלחי מס' מדרים על משנה חזרו לומר דלא מנינו זונה שהיא מוזהרת לישא
 לכהן אלא שהכהן מוזהר עלי' ולא שהיא מוזהרת עליו אמנם באיסור גרושה
 גם היא מוזהרת שלא לישא לכהן וא"כ הוי איסור גרושה איסור כולל לגבי
 האשה שהיא נאסרה לו וכיון שהיא איסור כולל ספיר הלא לגבי הכהן איסור
 גרושה על איסור זונה וספיר י"ל לעבור עליו בשני בלאוין . והנה מעל'
 בעלמנו דחה זה ועוד הו' דהא דברי הר"ר דכלל הוא כל שהוא מוזהר
 עלי' הוא מוזהרת עליו ואף גם זאת נראה לי דאף היכא שאין עלי' גוף
 האיסור זונה מ"מ עכ"פ איכא עליה איסור לפני עור דכיון שהוא מוזהר
 עלי' אסורה להזדקק לו משום לאו דלפני עור כמ"ש במכתבי הראשון .
 ומה שר"ר דהיא אינה מוזהרת עליו היינו מפני איסור זונה לא שיש
 שיהא נפשה התיבה דאיסורא כיון שאין האיסור על האשה מנירה ומשום
 לפני עור לא מהשב התיבה דאיסורא דאין זה האיסור מנירה רק מנירה שלא
 להכשילו וכיון שאיכא עלי' איסור שלא להזדקק לו משום לאו דלפני עור
 ממיכא לא הלא איסור גרושה על איסור דלפני עור . אמנם גם מעל' נטה
 מדרך זה לדרך אחר והוא ע"פ מ"ש הכ"מ בפ"א תהל' גירושין הל' י"ד
 צט"ט יס' מי שפי' דלא יכול בעלה הראשון קאי על שני דברים הלא אס'
 גירשה ונשאח לאחר וגם אס' הוטמאה וגיירשה או אסורה לחזור לבעלה וא"כ
 עיקר הלאו דאחרי אשר הוטמאה לא הלא כ"א צה"ג בגירשה אחרי אשר
 הוטמאה ועפ"י כ' מעל' דלא קשה קושי' הירושלמי מגרושה לכהן דספיר י"ל
 לעבור עליו בשני בלאוין מלך עומאה ומלך גרושה לכהן דמלקות דאיסור
 עומאה ואיסור כהונה באים צבת אמת לפי שיטת הים מפרשים הל"ל וצה"ג
 דבאיסור צבת אמת הליס שניהם ולוקה שנים ולכן עיקר קושי' על הא דמהזיר
 גרושה דאינו כ"א אחר בגירשה ונשאח לאחר ומת או גירשה דאי איסור
 על הא דאיסור עומאה דמתהיל האיסור צבת הגירושין עכ"ד דברי
 אלו דברי בגישה הם דהים מפרשים שהביא הכ"מ הנ"ל כתבו רק באיסור
 עומאה באשת ישראל שזינתה שנאסרה על בעלה ישראל משום עומאה אינו הלא
 כ"א אחר בגירשה אבל צה"ג האיסור זונה הלא תיפק משעה שזינתה וא"כ
 הדרא קושיא לדוכחא למה לא הקשה הירושלמי על גרושה לכהן אך הלא איסור
 גרושה על איסור זונה לב"ש דלא מגרש אלא ע"י ע"ד א"כ תיפק כשזינתה אמת
 בעלה הלא עליה איסור זונה לכהן ואף אס' היה בעלה כהן נאסרה עליו
 משום איסור זונה תיפק משעה שזינתה וכן כתב גם הכ"מ וכן פסק הרמב"ם
 בפרק א' מהל' א"צ ה' כ"ב המקנה לאשה ונסתרה וצ"א ואמר שזינתה
 זיהיה בעלה כהן לוקה עלי' משום זונה ואף שהרמב"ד השיג עליו היינו הואיל
 וליכא אלא עד אחד לא קרינו ב'י' זונה אלא עומאה אבל אס' זינתה בודאי כרי
 נאסרה עליו תיפק משום זונה ואף הלא עליו איסור גרושה אס' נהגרה אס' כ'
 ואין לומר דגם איסור זונה לכהן לא הלא כל עד בגירשה דכ"ז שלא גירשה אין
 איסור זונה הלא על איסור אמת אינו דאיסור' זונה ספיר הלא דהוי איסור
 מוסף דאס' ב'י' בעלה כהן נאסרה עליו חי' משום זונה משעה שזינתה
 וא"כ אף אשת ישראל שזינתה הלא עלי' איסור זונה לכהן אף שעדיין היא
 חי' דגם זנות פוסל בכהן באשת כהן שזינתה שנאסרה על בעלה משום זונה
 וכמו שאמרינון במס' קידושין דע"י ע"ב דאיסור זונה הלא על איסור אלמנה
 גרושה והללה הואיל וזם זנות פוסל בישראל כן איסור זונה הלא על איסור
 אמת אינה הואיל וזם זנות פוסל בכהן דאינו היתה אשת כהן היתה נאסרה
 עליו מיד משעה שזינתה אס' לא שנאמר דס"ל דאיסור זונה הוא איסור קל
 עד איסור חי' ובקל על איסור המור אפי' איסור מוסף לית לוכמ"ש החו"מ

בך

מ"ג

שם צד"ה פרט לכה"ג ע"ש ויש צוה אריות דברים אלא שאין להאריך
 בעינינו אשר כבר הלכו בו נימושות לקוטי בחר לקוטי וכדכירנה כד הוינא
 טיחא נאמרו פלפולים האלה בתוך הישיבה רבנו דבי רב הלמידי אמת'
 הגאון ז"ל וכבר כשלבשו בו להעלות מדברים האלה על הספר והנה לפי
 הקדמה זאת שהקדים מעל' דעל גרושה לכהן לא פריך הירושלמי משום
 דיש לתרץ דכתיב לעבור עליו בשני בלאוין כיון ששניהם לאו דגרושה ועומאה
 באים כאחד אבל מהזיר גרושה ספיר פריך ומפרש מעל' דקושי' הירושלמי
 הוא דמהזיר גרושה לא הלא על איסור עומאה דאיסור עומאה קדים משעה
 בגירשה ואיסור מהזיר גרושה אינו אלא עד שנשאח לבעל שני ונתגרשה
 או מת וע"י קא מפרש ואזיל לתירון הירושלמי לעבור עליו בל"מ הכוונה
 בגוונא דספק סוטה דאינה אסורה לבעלה כ"א באיסור עשה וספיר הלא לאו
 דמהזיר גרושה על עשה דספק סוטה כמ"ש מעל' במכתבו הראשון דעד
 עתה היא אינה לוקה משום דאומרת טוהרה אינו ואולם מלך מהזיר גרושה
 היא לוקה ואז ממילא הלא על הבעל לאו דמהזיר גרושה מלך איסור כולל
 מנו דהלא על האשה ממילא הלא על הבעל ע"כ דברי כבוד מעל' והנה
 עדיין דברי קמים נגדו כחומה מה שהשבתי ע"י במכתבי הראשון דמאי
 מהני הך תירון הירושלמי דמוקי עלי' בל"מ הא עדיין חי' אלא להלקות
 דהא הוי התראת ספק דהא אין אנו יודעין בשביל איזה לאו ילקה
 דשמה זינתה כשנאסרה וא"כ איכא איסור עומאה ולאו דמהזיר
 גרושה ליכא דלא הלא איסור מהזיר גרושה על לאו דעומאה
 אפי' לגבי ידיה אסוינתה ושמה טוהרה הוא ואז ליכא לאו דעומאה ואיכא
 לאו דמהזיר גרושה וכיון שאין אנו יודעין על איזה לאו שעבר לא שייך
 צוה לומר ללקות אותו ממ"ל כיון שאין אנו יכולין להתרות בו משום איזה
 לאו שיעבור הוי התראת ספק וכמו שהבאתי דברי החו"מ במס' יבמות דף
 ק"א ע"א צד"ה הנה זה שכתבו דבפיגול ומת ועמא שכללו זה צוה ואכלו
 שפסור לר"ל במס' זבחים דף ע"ה ע"א משום דס"ל איסורין מבעלין ואי'
 ואף שמתמ' עבר על לאו חי' או על נותר או על פיגול ועמא אפי' הוי
 זה התראת ספק כיון שאינו יודע איזה מין רבו אל חבירו אס' עובר משוי'
 פיגול או משום נותר ואין זה דומה לכזה שניהם צבת אמת שהייב ממ"ל והוי
 דשם עבר על לאו ומיתה דמכה אביו ואמו ממ"ל והוי
 התראת על לאו אחד אבל ב' בלאוין היכא שכלאין הם חולקים הוי
 התראת ספק והנה במכתבי הראשון כתבתי שזה הוא רק לר"ל דשבר התראת
 ספק לא שמי' התראת חמנס לפ"מ שמנאחי ורחימי בל"מ צפ"ה מהל'
 שבועות ליישב ע"מ שכתב הרמב"ם שם צה"ג א' ב' על מי שהשבע עלי
 אחרים שיעשו כך וקראו לי וינו חייב בשבועת ציטוי שהרי אין צידו לא לקיום
 ולא לבעל למה אינו לוקה משום שוא שהרי אפשר לאחרים שישמעו עמו
 והתקיים שבועתו ומנאל כשמתרים בו צבת ששבע הוא התראת ספק שאין
 לוקין עליו אלא חי' הוי לאו המפורש בבורך כמו שכתבתי בהל' סנהדרין
 וכל המניח לב עמדו להשמוע על דברי הלו"ב"ם האלה שהרי הלכה כרבי
 יומא והתראת ספק שמי' התראת וכמו שפסק הרמב"ם בעלמנו בהל' סנהדרין
 ועוד מה הוא כוונת דברי רבינו צמה שכתב אלא חי' הוי לאו מפורש הא'
 פלוגתא דר"י ור"ל הוא צותר שהוא לאו מפורש וכן שבועת שאלו ולא
 אובל ועיין צמ"צ מהל' צה"ה ע' ס' ע"י צדף ס"ז ע"י צד"ה ומעתה
 ע"פ פירושינו גם מפרש דברי הרמב"ם האלה דנדבר שהלאו מפורש
 על הספק כגון צותר שהוא תמיד ההתראת בספק ולא משכח' צ' התראת
 ודאי שתמיד הוא ספק שמה יקייס העשה והוי לאו היתק לעשה צוה אמתין
 התראת ספק שמי' התראת אבל צדבר בגוף האסורה משכחת בלא ספק כגון
 הכא בשבועת שוא ושקר שמשכחת לה בודאי אס' לא הוי תלוי ביד אחרים
 צוה לכ"ע התראת ספק לא שמי' התראת ע"ש צמ"צ שאלמ' הגאון ז"ל
 תקע יסודות ככלל זה הגם שיש לפקפק בו ממה דאי' בירושלמי במס' יבמות
 בסוף פרק נושאין על אנוסה בשני ימים טובים של גלויות דלר"י הוי התראת
 אף שהוא צספק אימת קדשו ב"ד את הודש ע"ש והרי גוף האסורת י"ט משכחת
 בלא ספק ואפי' סבר ר"י דהוי התראת אפי' בספק חמנס ל"ל ליישב דבשני
 י"ט של גלויות טעמא אחרינא אית ב'י' דמסוק שם בירושלמי הואיל ויכול
 לעמוד עליו ע"ש אבל הל"מ כתב דכוונת הרמב"ם הוא דודאי התראת ספק
 שמה התראת דקיי"ל כר"י היינו שידעין בודאי על איזה לאו שעובר רק
 שהוא התראת ספק אס' יקיים העשה או לא צוה סבר ר"י דשמי' התראת
 אבל הכא הוא ספק על איזה לאו הוא עובר אי משום שבועת שוא או
 משום שבועת שקר וא"כ כיון שא"א להתרות בו על איזה לאו שהוא עובר הוי
 זה לאו שאינו מפורש בבורה דהא אין אנו יודעין איזה אסורה הוא עובר
 וצוה לכ"ע התראת ספק לא שמי' התראת יע"ש בל"מ הינאל מזה דהיכא
 דאין אנו יודעים על איזה לאו שיתרו בו לא הוי התראת אף לר"י ומעתה
 גם צמ"ד כיון שאין אנו יודעין על איזה לאו שהוא עובר אס' על לאו דמהזיר
 גרושה או על לאו דעומאה א"א להלקותו לכ"ע אף לר"י והנה ראינו דברי'
 מתמיהים צדברי מעל' שכתב להליל עצמו מהשוב' זאת שהשבתי במכתבי
 הראשון וכתב דלא הוי התראת ספק כלל התיקף צבת שמתרין אותה דלא
 הנשא אלו מלך מהזיר גרושה אס' אמתה טוהרה אינה תלקה מלך לאו דמהזיר
 גרושה ואס' אמתה שבאמת זינתה או מהזיר אותה משום לאו דעומאה וא"כ
 מעולם לא מנסה זה בכלל דהתראת ספק עכ"ל כ' מעל' ואמי תנא חיד'
 לא שם כ' מעל' עיינו על דברי הו"מ במס' יבמות אשר הבאתי דבריהם
 במכתבי הראשון דהיכא שאינו ידוע על איזה לאו שעבר לא מהני התראת
 מכה ממ"ל וצויהר אי תמה על כ' מעל' שכתב שהולין אותה וכי מפיס אנו
 חיינ וע"פ דבריה יתברר ההתראת אומנאל יחי' עיקר המלקות ע"פ האשה ולא
 ע"פ העדים דהא בעדים חיינ

חיינ

ולא חזרתי לאיתני הראשון אעפ"כ אמרתי שלא לעכב התשובה ונתחזקתי מעט להשיב לך מעלי על שאלתו אשר לפי הנראה היא נהנה כשעה והנה שאלתו שאלת הכס הני השונה בעסק גט אשר סידר רב אחד הכמוך לך מעלי וינא עליו עוררין באשר שנמאז בגט שלשה ריעמות : (א) שס המגרש שהי' לו לכתוב לני המכונה הרש כחוז בגט לני דמתקרי הרש (ב) דכתב על סם הנגר דמתקריא בחלק שהוא לשון נקבה והי' לו לכתוב דמתקרי כי נהר הוא לבון זכר ועל שנים האלה פתח כי מעלי צערי היתר ויפה כי מעלי שאין לפסול הגט משום אלה הטעויות שצביל שהי' לכתוב על סם חול המכונה הרש וכתב דמתקרי הרש אין קפידא כלל דעל סם כינוי שיך גם מתקרי דהא באמת הוא כן נקרא צפי כל הרש וכן כי הצ"ש צסי' קכ"ט ס"ק למ"ד וכן מצואר בתשובת רמ"א סי' פ"ד וכן הביא הט"ז צסי' קכ"ט ס"ק כ"ה יע"ש :

וע"ד שכתב על הנגר דמתקריא בלשון נקבה במקום שהיה לו לכתוב דמתקרי בלשון זכר ג"כ אין צו בית מיוחד כלל דהא דלפעמים מנינו בקרא לני בל"ז ולפעמים גם בלשון נקבה דהיינו אם נמאז בלשון רבים נמאז פעמים הרבה נהרות ולפעמים נהרים והטעם ידוע שדבר שאין צו רוח הייס אין העברי שומר המין ומשתמש פעמים בל"ז ופעמים בל"כ אמנם אעפ"כ יש להמערער לפסקי ע"ז ולומר דכיון דכל היכא שנאמר בקרא נהר בלשון יחיד לא מנינו בתמי"כ בלשון נקבה כ"א בל"ז ה"ל למכתב דמתקרי אמנם י"ל דאין זה שינוי מטעם דמה שנהגין לכתוב לאיש מתקרי ולחצה מתקריא הינו מוסכם אס מתקרי הוא דוקא לשון זכר ועיון בפסקי מהר"א צסי' קפ"ה ומהר"י ווייל צסי' ק"ץ בתיקון הגט שכתבו שלא נחברר אס יש לכתוב לחצה מתקריא או מתקרי כי בתרגום של מגילה נמאז לפעמים מתקריא בחלק ולפעמים בל"ז אל"ף יע"ש אך גם מזה אין לדד להקל דנהי דמתקרי משתמש בתרי לישני בל"ז וגם בל"ז מ"מ מתקריא בחלק בודאי הוא רק לשון נקבה דוקא ולא יתכן לכתוב על נהר שהוא לשון זכר דמתקריא אמנם אחר העיון קאת אין אנו זריכין לכל זה ובר מן דין אין לפסול הגט צביל זה ולא מצעי' לדעת הצ"ש צסי' קכ"ח ס"ק י"ג דמפרש דעת הרמ"א שס שסתם וכתב דאס שינה צסם הנגר הגט כשר היינו דכשר ל"ע וגם המהמירין צשינוי מקום הלידה מכשירין צשינוי הנגר א"כ צמדון דיין בודאי הגט כשר אלא שאני אומר אף לדעת הדנה אחרונים שהביא הרב גט פשוט צסי' קכ"ח ס"ק ל"ט דמהמירין גם צשינוי צסם הנגר וס"ל דכל דבר אף שאינו זריך לכתוב צגט אס כתבו צשינוי גרע טפי ע"ש צס"ג גט פשוט מ"מ נראה צרור דגם אס לא החמירו אלא צשינוי צע"ס שס הנגר כגון צנהר דונא אס כתב נהר דונאלי וכדומה אצל בנ"ד שלא שינה צסם הע"ס של הנגר רק שכתב על מלה נהר לשון נקבה במקום שהי' לו לכתוב ל"ז אין זה שינוי כלל ואין צו בית מיוחד ואין להשיב על זה מזה שכתב מהר"ם פאדווי בתשובה סי' י"א וכן הביא מור"ם צד"מ ססי' קכ"ט לפסול גט שהיה לכתוב נהר פוא וכתב נהר פואה מטעם דהוי שינוי דפוא הוא לשון זכר שכן נקרא האי נהר פוא בלשון זכר בלע"ז (דער פוא) וע"י תוספת ה"א שכתב פואה נשתנה ללשון נקבה ע"ש וראיתי להרב גט פשוט צסי' קכ"ח ס"ק כ"ט כתב ויש להקור אס לכתוב נהר פלוני דמתקרי פלוני או דמתקריא פלוני ועיון השו"ב מהר"ם פאדווי סי' י"א עכ"ל ומדברים האלה נראה דעתו של הרב גט פשוט דרזנו לומר עפ"מ שצבואר בתשובת מהר"ם פאדווי סי' י"א דיש נהרות הנקראים צסם הפרטי לשון זכר כגון (דער פוא) ויש הנקראים צסם הפרטי בלשון נקבה כגון (דיא דאטיא) יש הלוק צין הנהרות האלה צכתיות דמתקרי דאס שס הפרטי של הנגר נקרא בל"ז או כותבין דמתקרי ואס שס פרטי של הנגר אני אומר שצברים האלה אס שגיאה גדולה צכתיות הלשון וכלל הנהרות אף שצסם הפרטי נקרא לשון נקבה ג"כ כותבין דמתקרי ולצאר דבר זה זריך אני להכפיל ולהוכיח ולצאר דברים אשר כבר אס רשומים אלני בתשובה שהצבתי זה אינה שנים להגאון מוה"ר דוד דייטש הצ"ד דקי"ק ע"ה והוא שלה את דברים האלה להגאון מהר"ם אצ"ד דקי"ק פרעכבורג ואזינהה כל קבוצות מים הנמשכים צשטח הארץ ממקום נוצעס עד הנשפכים לים כמ"ש כל הנהלים הולכים אל הים משיבת מרות המים האלה נקרא נהר וכל מים הנקוה ועומד במקום אחד ואינם זורמים ממקום למקום נקראים אגמים יאורים או ימים אצל מים הנמשכים ממקום למקום ומרוגים צלי הפסק עד שנופלים לים נקראים נהר כמ"ש ונהר יונא מעדן אמנם מהיקון וישו"ב המדינות הוא שיהי' שס פרטי לכל נהר ונהר כמו שיש שס פרטי לכל נהר ונהר אחר עיר ועיר כ"כ הוא מן האורך שיהי' שס פרטי לכל נהר ונהר אחר ע"כ קראו צשמות עלי אדמה לכל הנהרות כמ"ש צבורה צסיפור צריאת הארץ שס ארבע נהרות פישון גיזון הדקל ופרת צסם פרטי וצשמות הפרטים האלה נעשה בהרגל וכתובת בלשון צמנכה המדינות לכות קאת נהרות צסם הפרטי אשר להס בלשון נקבה ולקאת בל"ז ולפ"מ צעולה על זכרונני ממי עלומני יש לצבילי למודי חכונות כדור הארץ (געאגראפיה) הסכמת לסימן שצבלק (אייראפיה) כל נהרות אשר יש להס יאום למזרח העולם כגון שמימימס נשפכים לחוך יס המזרחי (אכטזעע) נקראי' צסם הפרטי בל"ז כגון (דיא מאלדוי דיא אדער דיא ווייכטעל) ואף שנהר עלבני אינו נשפך לים המזרחי ממש מ"מ נקרא בלשון נקבה (דיא עלבנע) הואיל ונשפך לים במקום ממוצע צבין היס המזרחי (אכטזעע) לים הצפוני (נארדזעע) וצימיס קדמונים הי' מצב במקום אשר נהר עלבני נשפך להחלה יס המזרחי ולכך נקרא שס נהר

האיך דמיון על אינה לאו עזרו צבעל והאזה אסעל לאו דטומאה אסזינהה. לו על נהר דמיון גרושה אס עזורה היא ונמאז יהיה צבעל נלקה צמלקות צב"ד ע"פ השנה . והיא גם היא התי' נלקה צב"ד ע"פ ענמה וע"פ רבנות . תלויה וכלילה לומר כן שצ"ד מלקין ע"פ הודאת צעל דין : וצ"ד דברי כ' מעלי' צזה שחר לדבריו הראשוני' דע"פ הוכחתו דלפי הירוך הירושלמי איירי קרא צספק סוטה א"כ למה אינה שותה ע"פ השבתי ע"ז שיש כמה וכמה נשים שאין שותות . ומעלתו כתב ע"ז והאשמוזל לא רצה לפרש סתמם דקרא צאורחא דהיקהא כ"א כמשמעות סקריה דהירי צארוסה . ימחול לי כ' מעלי' מעולם לא שמעתי סגנון כזה . ככתב ע"ז גופא אנו דנין אסאיירי הקרא דוקא צנשואה וכמ"ל הרש"ם וכן צארוסה ואין תופס כ' מעלי' זה לפשוט שהירושלמי ניהא לי' לאוקמי קרא צארוסה כמובן . אדרבה לפי דברי הרש"ם המובן הוא צקרא שאיירי דוקא צנשואה . והירושלמי באמת מוקי לקרא צכל הני שאינה שותת שהוא נכסתר ונהר ויוקר . ועוד אינה אורחיה דהיקהא הוא לאוקמי קרא צכל הני דמינה שותת אשר אס רבים כמוש"כ צמכתוי הראשון :

וידבר דברי כ' מעלתו אס צמוס צסברות ואין דרכי להתוכח עם זולתי צמלקות צסברות וצפרט שאינו מוטל עלי לדון צדבר אשר הוא רוך לצבוליו . אמנם הנרש לא חוכל . צראותי נשקל צשינוי מעלי' לערער ע"ז שצבר הורס הוקן כבוד אהמ"ו הגאון ז"ל שלפי דברי התי' והרא"ש נה מני נגרש צע"כ ע"י שליח והגט פסול והחזיק הוראה זו צמו"צ מה"ת וכתב כ' מעלי' שלא ראה דברי התי' וצ"ל שלפי דברי התי' והרא"ש אין אדם חגר כל הרוחות לא זיינו ממקומו דלפי דברי התי' והרא"ש אין אדם יצא לעשות שליח לחוב לזולתו וצברת מעלי' לא יעלה ודבר פשוט הוא דגני תופס צב"ה אס לא הי' רצ לאחרים לא הי' הצ להלוה צעימו כי צלתי שציות ג"כ הוא מהוי' לפרוע את חובותיו . אצל בגט אזה וכי יש חיוב עם האזה שמתגרש מצעלה אדרבה אס היא יכולה להשתמש שלא יגרשה הרשות בידי . ואס שהצבעל יכול לגרש את אשתו צע"כ מ"מ חוב הוא לה ולאו כל כמינו' לעשות שליח לחוב לזולתו . אמנם מה שהרב פני יהושע נקט זה דרך קושי' ולא הנגיט דנין . הוא מטעם שצברי הש"ס שאמרו מה לגירושין כן ישנו צבליחות צע"כ עמדו נגדו להגליט דנין : אצל אהמ"ו הגאון ז"ל ההצבסכניא הריפא לללך צין הפרקים . דמה שאמרו דגירושין ישנו צבליחות צע"כ הוא צמחפטי גיטין יכול אדם לגרש את אשתו צע"כ ע"י שליח והיינו היכא דליכא חוב לאזה כגון צארוסה שאין בגט חוב הוא נה' דעדין אין הצבעל משועבד לה צשארס כסותה ועונתה וצשאר חיובי הצבעל נגר האזה . אצל צנשואה שמתאבדת ע"י הגט מה שהי' הצבעל מחויב נה צוה ודאי חוב הוא לה ולאו כל כמינה לעשות שליח . ואני מסופק אס ה' מגדולי הדור אס יהיו לנגד עיניו דברי אהמ"ו הגאון ז"ל צמח"ת אס ירוס רחם להקל צמומר איבור א"א' ומפני העדרה אקור . כ"ד אהבנו הדי"ש

הק' שמואל ס"ל לנדא

לכבוד אהו' יודי' המאה"ג הגאון החריף ובקי נ"י ע"ה פ"ה מוה' רוד דייטש אב"ד דק"ק עיר חדש .

צ : מה שהשיב כבוד מעלי' ע"מ שהעלה אהמ"ו הגאון ז"ל צס' נ"ב מ"ק צנחא"ע סי' כ"ד דף ס"א ע"א צד"ה וצפרט וכו' דמה דחמירין קידש על הנאי ובעיל סתם דמחיל להתנאי היינו שאין שום הפסד צמחילת התנאי אצל היכא דליכא הפסד לא אהמ"ו דמחיל להתנאי וע"ז הקשה כבוד מעלי' מסוגי' דמס' כתובות דף ע"ד ע"א דקאמר לאסוקי מכהיתנא דהר"י א"ש משום ר"י והיא לא נחפשה וכו' אינה שהוא קרושי טעות וכו' ע"ש צגמ' ולפי סברת אהמ"ו הגאון ז"ל מנ"ל דפליג דלמא מיירי שהתנה צנחאי אשר הוא צאופוסאס יצטל התנאי יש לו הפסד דצכה"צ לכ"ע לא מחיל התנאי :

ארו' יודי' סברת אהמ"ו הגאון ז"ל להלק צין שמגיע אינה הפסד ע"י מחילת התנאי או לא כצרה זו היא לצבני דמוקי פלוגתא דרב ושמואל צבעיל ופלוגי' צסברת אי אדם עושה צעילתו צעילת זנות א"כ חזין דהך סברת דא"א עושה צב"ז לא אלימא כל כך כיון דשמואל פליג עלי' צזה שפיר י"ל סברת אהמ"ו הגאון ז"ל דהיכא דמגיע לו הפסד ע"י מחילת התנאי גם רב מודה דלא אחלי להתנאי ובעיל על תנאי ולא אהמ"ו א"א עוש' צעילתו צעילת זנות אצל לרב כהנא משמיי' דעולא דסובר דפלוגתא דרב ושמואל הוא רק צכנסה סתם אצל צבעיל לדברי הכל נריכא גט אהמ"ו דהך סבר' דא"א עושה צב"ז אלימא כ"כ עד שאין מי שחולק על חוקה . זו שוב ליכא למימר דאס יש הפסד צמחילת התנאי עושה צב"ז כיון שהיא חקת אלימא אהמ"ו חוקה זו גם צמקום פסידא כללענ"ד פשוטי דברי יודי'

הק' שמואל ס"ל לנדא

יצוה' את הברכה לאשר משנתנו שמורה וערובה ה"ה אהובי יודי' דרב הגדול המציל בתורה הדרוף ובקי כש"ת מוה' יעקב נ"י אב"ד דק"ק ביטש יע"א :

צא מפני אינה חולשא אהמ"ו להשיב לך מעלתו כי היה כבוד עלי העיון מפני כבוד תלמי הראש ל"ע ועדיין ראשי כל עמי

להר עלבני בלשון נקבה (דיא עלבנע) וכ"כ האולכים ופונים במרוצתם לחד מזה של עולם אף שאין נשפכים אל הים הזה ג"כ נקראים נשם הפרטי בלשון נקבה כגון (דיא דאמיא דיא וואלגא) ונאמר בהנהרות אשר אין להסיועם לחד מזה ואינם נשפכים לים המזרחי כ"א לים האמנעי שקורין (מיטלטלענדיגעס מעער) או לימים אחרים נקראים בלשון זכר כגון (דער ריינ דער נעקר דער פא דער ניטער) וכדומה זה הכלל ע"פ הרוב ומעט נהרות היוצאים מכלל הזה ומעלה הם מדברים מתרומת הנאר בלי שום פרטי נקרא תמיד בל"ז אף ששם הפרטי יכונה בל"ז וכמו שנאמר בלשון דייטש (דער שטראם דער פלוט ווירד געלאנגט דיא עלבנע) הרי שמרוצת המים שהוא נהר נקרא תמיד בלשון זכר רק בשם הפרטי נשמה מל"ז ללשון נקבה ומל"ש בל"ז נהרות נקרא שם האחד פישון הוא הסובב וגו' ושם נהר השני גיהון הוא הסובב את כל ארץ כוש וגו' ואין לנו להשיג את שם הפרטי נקרא בלשון נקבה ומעלה אין מקום לדברי הרב גט פשוט דהא כשכותבין בנט נהר פלוני דמתקרי פלוני מלת מתקרי סובב על מלת נהר והכוונה הוא דנאר הזה נקרא בשם פרטי כך ולכן כותבין תמיד דמתקרי בל"ז הואיל ונהר הוא לשון זכר ומתקרי קאי על מלת נהר כי על ששעשעם לא שייך לומר דמתקריא ולא יתכן לפרש דיא דמתקריא דונוי דמבטבט לא ישתנה לעולם ומלת דונוא לא ישתנה להקרות דונוי רק על הנאר שייך לומר דנאר הזה הנקרא דונוא משתנה לקצת ב"א וקוראין לנאר הזה ב' שמות דונוא וגם דונוי ועיין ב"ב מ"א ח"א ע"י ק"ט שכ' ח"א מ"ו הגאון ז"ל צענין המכוונה ומתקריא שקאי על האדם ולא על השם ומשיג על הב"ש וכן נבדון זה מתקריא אינו קאי על השם כ"א על הנאר וכאשר נדחין דברי הרב גט פשוט יאל לנו מזה שבג"ל שהשינוי היא בהפך מלת מתקרי מוזכר לנקבה אין לדמות כלל לדון של מהר"ס פארווי ה"ל דשם היה השינוי מוזכר לנקבה בשם הפרטי שכתב פואה בלשון נקבה ובאמת נקרא פואה בלשון זכר זהו שמוי ממש בשם הנאר ואינו נזכר מקום כתיבת הגט שיאמר דהגט לא נכתב בעיר הוצאת כ"א בעיר אחרת כי עיר הוצאת יושבת על נהר פואה והגט נכתב בעיר הוצאת על נהר פואה אשר יש בעולם נהר אחד הנקרא פואה וצקל יש לטעות כן הואיל ובעשם השם יש חילוק דפואה הוא לשון זכר ופואה הוא לשון נקבה אבל ב"ד דליכא שום שינוי בשם הפרטי של הנאר רק בשינוי מרוצת המים הנקרא בלשון זכר והוא כתב בלשון נקבה בזה אין לטעות ולומר שהיא עיר אחרת היושבת על נהר אחר כיון דליכא שינוי בשם הפרטי של הנאר הגט צענמן את אחד כתב נהר פלוני דמתקרי דונוא וז' כתב נהר פלוני דמתקריא דונוא וכי יש חילוק בין שתי נוסחאות האלה בשם הפרטי דונוא והכל יודעין ששניהם כיוונו על אותו נהר הנקרא דונוא רק שחילוק הנוסחאות הוא בשינוי מלת נהר זה כתב לנאר בלשון זכר וזה ענה וכתב נהר בלשון נקבה דהא הך מתקרי מוסב על מלת נהר ולא על שם הפרטי והדבר צדור שליכא בית מיהוש כלל לפסול הגט בשביל טעות בדקדוק הגטון לחד כ"ל :

האזיר בין שטע לשיטה שים ובשורה שזייף יהיה קרוב לשיטה הסמוכה בהני ריוח ממה שיש בין שיטה לשיטה בגט זה א"ל דהייטקן שלא ירגיבו צויוף ויחשבו שע"פ מקרה קירצ הסופר אותן שיטות ציורת א"כ גם אם זייף ויכתו' שורה אחת בכתב דק ג"כ לא יתחשב שנעשה זה צויוף וגו' יתלה במקרה שהסופר כ' שורה זו בכתב דק ועוד הלא מבלי טעם חשש צויוף עוד טעם לערות השיטין כדי שיהי' נראה כספר אחד כמו שכ' בסדר גיטין וכן כ' מהרש"ל בספרו ים של שלמה ב"ב ד' גיטין ס"כ"ה הטעם הואיל והיגוי להחיות השיטין כדי שיהי' צקלק י"ב שיטין רבדים וארוכים צריך לערות השיטין כדי שיהי' נראה כספר אחד שאכלא יצברו השיטין ע"י עריכות האותיות זה שלא כנגד זה מהזי' כל שיטה כספר בפ"ע והוא גרע טפי מאם יכתוב בשני דפין שדרך הספר שיהי' נכתב בדרך א' ולגמור בדרך שני משא"כ אם השיטין הם מרוחקים זה מזה ע"ש וכאשר נראה דברי כ' מעל' אין לנו ליישב דברי מהר"א ונריכין להגיה בדבריו כמו שהג"י הע"ז למחוק תיבת או ו"ל בדברי מהר"א שנתתי צענין שיהיה הנון נמשך למטה והלמד בשורה תחתונה יהי' נמשך למעלה אמנם לדידי נראה שאע"פ אין אנו נריכין להג"י בדברי מהר"א ז"ל ושפיר כתב מהר"א שנתחב סגי ואם מושך הנון או הכף עד שיטה שלמטה או שאינן מאריך הנונין והכפין רק שמושך ראש הלמ"ד שנתחתונה לשורה שלמעלה ממנה דהנה יש שלשה אופנים לערות השורות בגט (א) כמו שאנו עושין וכתבו שהוא בסדר גיטין דהיינו שמושך תרתי שמושך ורגלי ו"ל וקבלמטה וגם מושך וראש הלמ"ד למעלה זה שלא כנגד זה (ב) שמושך וראש הלמ"ד למעלה או רק רגל הנון וקבלמטה עד השורה הסמוכה ממש שמושך בלתי ש"ל שור' הסמוכה לה לפי דעת הרבה פוסקים והריב"ס בזה' מס' גיטין דף כ' ע"א ד"ה לא נריכא דלא צריך להיות בגט האותיות מוקפין גויל מכל ד' רוחות (ג) שמושך רגל הנון או הכף לתוך בית או שין שלשיטה שתחתיו או שמושך ראש הלמ"ד ביה"א או ביה"ת שלמעלה ממנו ע"ש והוא דעת מהר"י בתוס' ה"ל והנה לדעת מהר"י והריב"ס עשויות המעורה צעניות הוא רק או במשיכת רגל הנונין וכפ"ן לחד או במשיכת הלמ"ד למעלה לחד וסגי בחדא הואיל וז"ל לכתוב בין השורות כיון שהמשיכה מגיעה משיטה להצרתה והנה מהר"א הר"ן כתבו דעשויות המשיכה של הריב"ס גרע טפי שמתחנה אורת האות ע"י המעורה זו ע"ש בהדווי' רמב"ן והר"ן שם במס' גיטין וישע"ש שני אופנים האלה יחילך רעוה"א בהכשר הגט דמל"ז אם יגע רגל הנון בלתי ששיטה תחתונה או הלמ"ד נוגע בלתי ששיטה עליונה אין האות מוקף גויל ואם לא יגע רק שמושך לתוך הלל הטו"ת או ה"ת ישתנה אורת האות קצת ולכן צדור בסדרי גיטין לעשות מערות השיטין כמו שאנו מהגין שלא למשך הנו"ן למטה עד השורה שתחתונה ולא הלמ"ד למעלה עד השורה העליונה וצדור לעשות השיטין במשיכת הנו"ן למטה יותר מהני האזיר שבין השיטין וגם הלמ"ד ימשך ג"כ למעלה יותר מהני אזור ואז השיטין מעורין בלי נגיעות שום אור לחצרו וגם בלי השתנות אורות האותיות יאמנם דעת מהר"א ז"ל בסיומן קכ"ה סעיף ח"י בסוף הגה' שלחו בכל האותיות משתנה אורת האות ע"י המשיכת הנונין והלמ"ד ומכריע שאם מושך הלמ"ד לתוך הלל דלת שלמעלה או נשתנה אורת האות שראש' הד' כמו ה"א וכיוצא בזה אבל יש אחרות שאינן משתנין אורתן ע"י המשיכת אור הלמ"ד והנו"ן ללוח שלמעלה או ללוח שלמטה ולפ"ז אין אנו נריכין להגות הע"ז בדברי מהר"א ז"ל ודברי מהר"א הם כפשוטן שיכול לערות ככה' שמושך הנון או הכף עד שי"ש שלמטה ממנה ורזנו לו' שמושך רגל הנו"ן וקבלמטה עד תוך האות בלתי ממנו באופן שלא נשתנה אורת האות ע"י המשיכה זו כגון שמושך רגל הנו"ן לתוך הלל הטו"ת שנתחתונה והיינו כפי' מהר"י בזה' וסגי בזה כיון שהמשיכה מגיע לתוך השיטה א"ל לזייף ולכתוב עוד שיטה צענין וגם אינו נראה כשני ספרים כיון שהשורות מניעות אחת להצרתה או שמושך ראש הלמ"ד להלל החי"ת ששיטה העליונה ממנה וג"כ סגי בזה כ"ל ולפ"ז נבדון של מעל' שהמשיכת הנו"ן מעורה ששית אינו מגיע לתוך הלל אור של שורה צענית זה בודאי לא מקרי שורות מעורות איכא השא' דזייף לכתוב צענין עוד שורה בכתב דקה מן הדקה גם חשש שני ספרים כיון דאיכא אזור ע"פ כל רוחב שבין שיטה ששית לשביעית וליכא שורה מעורה :

אך האחרון הכניד והוא ריעוה"א השלישית בגט זה השיטה הששית אינה מעורה עם השיטה השביעית כ"א שלמעלה למטה בזה יש לפקפק הרבה ולדעתי אם ליכא מקום עיגון וצקל יטולים לשיג מהבעל שיתן גט אחד לפענ"ל אין להקל ולהשכיר גט הזה ואין לו לזוז מהכרעת מהר"א ז"ל בסי' קכ"ה סעי' ח"י בהגה שהחמיר שלא במקום עגון אם לא היו השורות מעורות לחוש לדעת המחמירין ומה שמעל' יזיד להקל מטעם שהיה עכ"פ מעורה קצת דהיינו שהנון של שיטה ששית הי' ארוך עד סמוך לשיטה השביעית ושענין על לשון מהר"א ז"ל בהגה שכתב ומהגין לערות השיטין דהיינו שמושך הנו"ן וקבלמטה עליונה עד שיטה שלמטה ממנה אור ראש למ"ד של תחתונה לשורה שלמעלה ממנה הרי דכתב מהר"א ז"ל דנחיא סגי או שמושך הנו"ן של שורה העליונה או הלמ"ד של שורה התחתונה למעלה ולא צריך תרתי שיהי' רגל הנו"ן מעורה עליונה משך למטה וגם הלמד מעורה התחתונה משוכה על למעלה ומעל' כ' טעם לזה דסגי בחדא דכיון שהנו"ן משוכה למטה עד סמוך לשורה תחתונה ממנה טוב אין כאן חשש צויוף דהא אם רונה לזייף ולכתוב עוד שורה צעני השיטין יהי' מוכרח לכתוב בלתי קטנות ומלא ניכר הצוין ועפ"י הוסוף מעל' לשפוך סוללה על הרב ע"ז בסי' קכ"ה ס"ק כ"א שמוחך תיבת או מדברי מהר"א וכ' שצריך להיות וראש הלמ"ד למעלה דתתי צענין ולקיים את דברים האלה דקה מעל' בדברי לשון מהר"א ז"ל בספרו ד"מ ששם מפורש דלא כדברי מעל' דהא כ' וכן הוא בסדר גיטין שלטו שצריך לערוהו בדרך זה שמושך ראש למ"ד עד שיטה עליונה וכן ימשך רגל הנו"ן או כ"ף שבעליונה עד שלמטה ממנה כדי שלא יכתוב עוד בין שיטה לשיטה עכ"ל מהר"א ז"ל ב"מ ולפי דברי מעל' הלא יש עוד דרך נכון יותר שימשך רק הנון של שיטה עליונה עד קרוב לשיטה התחתונה ממנה או שימשך אור הלמ"ד שנתחתונה עד קרוב לשיטה העליונה ממנה ועוד קשה לפי דברי מעל' שמור"ס ז"ל ב"מ כ' בשם הס"ג שצריך לעקם הנון של פטורין כדי שיכול להאריך הלמ"ד של ישראל שבשורה תחתונה ויהי' ג"כ אותה שיטה מעורה ומה מוכח שכל השיטות יהיו מעורין עכ"ל הד"מ ולפי דברי מעל' למה לי הלחץ והדחק לעקם הנון של פטורין שהוא שינוי אור קצת והלא יש דרך רחב לפטור למשך רגל הנו"ן והלמ"ד שתחתיו רק כחוט השערה כדפי' שיהי' מוקף גויל ואז הוי מעור' דהא אי אפשר לזייף ולכתוב צענין כ"א בכתב דקה ואז יהי' הצויוף ניכר ועוד לדברי מעל' היא גופא קשיא למה צריך לערות כל השיטין הא אף אם ייח שיטה אחת שלא תהי' מעורה עם הצענית הסמוכה ג"כ א"ל לזייף ולכתוב מיד שיטה אחת צענית דהא יהי' הצוין ניכר אכנראה שבשורה זאת אין ריוח שבין שורה לשורה כמו ריוח שבין שורה לשורה דהא נוהגין לשרטט השיטות שיהיה

אמנם צדור הדבר אם נריכין לערות השיטין בגט רבו החולקים ע"ז וראש המדברים בזה הוא בהגה' סדר גט מהר"א מיקוה"ב שכתב שמוסג'א במס' גיטין דף כ' ע"ב דמתחילא נריכא דמעורה נראה צדור דתסם גיטין אינו מעורין יע"ש ב"ב שהרבה להקשות ע"ז וכ' שאינו אלא מנהג ובכמה מדינות אינו נוהגין כלל לערות השיטין ומרעיש על הגה' מהר"א ז"ל שמתמיר שלא במקום עיגון ולפסול הגט שאינו מעורה והנה הרב ע"ז בסי' קכ"ה ס"ק כ"ב רונה לחרץ קושי' הב"ב מסוגי' דגיטין אמנם דבריו סתומים ודחוקים בפי' בסוגי' ויצוהר אח"כ מה שראש' לי בדעת מה"ז בפירושו דברי הגמ' וכעת ל"ל דבל"ה י"ל קושי' הב"ב דהנה ק' הוא לשון הגמ' הרי זה גיטך והגיייר שלי אינה מגורשת ופרש"י דכיון שהגיייר שלו לא הויב לה מידי דספר אחד אמר רחמנא והאותיות פורוהי' באזור צעני רב פפא בין שיטה לשיטה ובין תיבה לתיבה מהו חיקו ותיפוק ליה דספר אחד אמר רחמנא ולא שניסכלשם ספרים לא צריכא דמעורה ומה הקשה הב"ב דכיון דהגמרא מתרץ ומוקי אצבעי' דר"פ במעורה מכלל דסתם גיטין אינה מעורה ולי נראה ליישב קושי' זו ע"פ מ"ש מהר"א בהדווי' למס' גיטין וז"ל אומר ר"ת דלו או קאמר או בין שיטה לשיטה או בין תיבה לתיבה ולדבריו הא דקאמר ותיפוק ליה ספר אחד א"ר ולא שניס ובלשם ספרים : מכאן דהא קאמר דפסול היינו בין שיטה לשיטה אבל בין תיבה לתיבה אכתי ספר אחד יופריק

לוי דמעותה הוא . אבל מפרש"י נראה שהוא מפרשה במשיר ציון שיטה לשיטה וציון תיבה לתיבה וכי משני לוי לא נריכא דמעותה הכולהו קאי ואפי' ציון תיבה לתיבה דמעותה בנג האותיות עכ"ל הרשב"א . ופי' דצרי הרשב"א דלפי' ר"ת דהו או קאמ' או ציון שיטה לשיטה או ציון תיבה לתיבה ח"כ קושי' הגמ' והיפוק לוי דספר אחר א"ר הוא רק על ציון שיטה לשיטה דציון שהייר ציון שיטה לשיטה וספר כל שיטה מהצרתה ולא הוי ספר א' אבל כשעיר לעצמו רק-הייר ציון תיבה לתיבה . עדיין הוי ספר א' . דאף אם נהתך הייר ציון תיבה לתיבה עדיין מהוצר כל תיבה ותיבה למטה ולמעלה בנייר ציון שיטה לשיטה לא שיר לעצמו ולכן לר"ת מה שמוכרה לחוקמי שמעורה היינו צביל נייר ציון שיטה לשיטה . אבל לפרש"י מפרש אצעי' דר"פ צהר"א ששיר לעצמו נייר ציון שיטה לשיטה וגם נייר ציון תיבה לתיבה ח"כ נהב כחילו נהתך כל תיבה ותיבה זה מזה דהא הוא שיר לעצמו כל הייר שצבי כל תיבה ומי כאלו נפרדו התיבות זה מזה דהא אין היצור לא מלדדיו ולא מלמטה ולא מלמעלה . וספיר ל"ל דמה שמהרץ לא נריכא דמעותה הפי' דמעותין גם בנג האותיות זה בזה ולא מהני אם השיטין היו מעורין דאחתי לא הוי ספר אחר . דהא א"ר לערות השיטין זה בזה כ"א . ע"י וניי"ן וכ"ף ולמ"ד ור"כ תיבה שאין צו א' מאלו האותיות אין לו היצור לא מלמטה ולא מלמעלה דהא שיר הייר ציון השיטין לעצמו וגם מן הלדדיו אין לו היצור דהא שיר לעצמו גם הייר ציון תיבה לתיבה ומעתה אם נימא כפי' רש"י ז"ל אין מקום לראיות הצ"ח דכפיר י"ל דגם צומן הש"ס הי' מנהגם לערות השיטין שכלל הגיטין כמו שאנו נוהגין ואפי"ה פריך שפיר תיפוק לוי דספר אחר א"ר ולא נהי' ונ' ספרים . דנהי' שהשיטין הן מעורות ע"י וני"ן ופ"י ולמ"ד עדיין ולא הוי ספר א' כיון שהייר לעצמו וסנייר ציון תיבה לתיבה כ"ל ח"כ כל הייר אחר שצבי כל תיבה הוא שלו כ"ל וע"ז מהרץ הש"ס לא נריכא דמעותה היינו שגם תיבות מעורות בנגינתן כמ"ס הרשב"א וספיר הוי ספר א' . אמנם אעפ"כ יש לקיים ראיות הצ"ח דציון דע"פ לפירוש ר"ת קושי' הגמ' ותיפוק לוי דספר א' ח"ר . הוא רק על מה דנעי' ליה לר"פ צהר"א ששיר הייר ציון השיטין כמ"ס הרשב"א ז"ל וע"ז מהרץ לא נריכא דמעותה . מכלל דההם גיטין אין מעורות כלל אפי' משיטה לשיטה . וכיון שמפירוש ר"ת מוכח דההם גיטין אין מעורות כלל אפי' משיטה לשיטה ומפי' רש"י אין לנו הכרע דהא גם לפרש"י ז"ל דההם גיטין אין מעורות כלל . והש"ס דמשני לא נריכא דמעותה קאי דגם ציון השיטין מעורה והיינו דמוקי כן צעי' דר"פ אבל בהם גיטין אין מעורות כלל אפי' משיטה לשיטה ח"כ מני' לפסול גט שאינו מעורה משיטה לשיטה . כיון דלפי' ר"ת ודאי כשר ומפרש"י אין הכרע בזה :

אבל

אחר עיון קצת יש לדמות ראיות הצ"ח ומתחלה יש לתמוה על הצ"ח אשר רואה לומר דמה שמהרץ הש"ס לא נריכא דמעותה הכוונה הוא שמעורה כמו שאנו נוהגין להערות השיטין במשיכת הנוני"ן והלמ"ד זה שלא כנגד זה . אך מאלו ידינו בדברי התוס' שהריצ"ס רואה להוכיח מהרז"י דש"ס דמעותה שאינו נריך להיות האותיות מוקף גויל בגט ולהר"י שגפרש שכוונה הש"ס שממשיך הנו"ן לתוך הטי"ת שבצורה חתומה . מני' להריצ"ס נהכי' שאינו נריך להקיף גויל . ולמה לוי להר"י לדחוק כן כפי' הגמ' ואחתי לא מוקי כפשוטו : דהרז"י דש"ס הוא שמעורה כמו שאנו עושין לערות השיטין ע"י משיכת הנוני"ן ולמ"ד זה שלא כנגד זה צבי גביעה ובלי הכנסה לתוך אות אחרת . אך צהר"א דברי התוס' כנים ואמתים דכיון דחיצעי' דר"פ הי' כשאר הוץ מהייר ציון השיטין וע"ז פריך תיפוק לוי דלא הוי ספר א' כיון שהייר ציון השיטין לא נתן לה וא"כ אף שהיו השיטין מעורות כפי' מנהגינו שהמשך רגל הנו למטה וראש הלמ"ד למעלה זה שלא כנגד זה עדיין לא יכל מהבש צ' ספרים דהא עדיין יש נייר הלך ציון אורך כל השיטין דהא יש ריווח ציון רגל הנו"ן וציון ראש הלמ"ד אשן אין נוגעין זה בזה והאי נייר הלך ג"כ שיר הבעל לעצמו דהא הוי ציון השיטין ועדיין לא הוי ספר אחר כיון שהוא של הבעל ועומד לקוץ וע"כ צ"ל מה שמהרץ לא נריכא דמעותה הכוונה הוא שמעורה השיטין באופן אחר לא כמו שאנו נוהגין לערות והיינו שגם האותיות ארוכים משוגעים משיטה לשיטה צבי שם ריווח נייר הלך . ומה שפיר הוכיח הריצ"ס בחוס' שלא נריך להיות האותיות הגט מוקף גויל ולא נייר זה אלא שרגל הנון נוגע בצוה שבצורה שהתחומה ממנה או שראש הלמ"ד נוגע בצורה שלמעלה ממנו . דאם יש הקפת גויל עדיין יש נייר הלך ציון השיטין ויכא ספר א' אמנם הר"י מודה רא"י זו דלעולם י"ל דלריכא הקפת גויל ואפי"ה משוגעים השיטין זה בזה . וכגון שגם מעורות השיטין שרגל הנו"ן נכנס לתוך הטי"ת והוא אי אפשר לקצן העי"ת . או הלמ"ד נכנס לשיט' העליונה לתוך הטי"ת . ושם אי אפשר לקצן ציון השיטין במקום שרגל הנו"ן או ראש הלמ"ד עובר לכל האויר ציון השיטין ואם ירצה לקצן ונכפריד השיטין ישי' נריך לקצן רגל הנון או ראש הלמ"ד דהא נכנסין לתוך האות שהשיטה הסמוכה למעלה או למטה ולכצב ההיתוך והקנינה בנייר הלך שבתוך האות ג"כ א"א . דהא הייר ציון תיבות לא שיר הבעל לעצמו דהר"י מפרש ג"כ החיצעי' דהו או קא מיצעי' לוי לר"פ הו שיר ציון תיבות או שיר הייר ציון השיטין כמו שצ"ב צחידי רשב"א צב"א ר"ת . ולפי' אין מקום לתמימה הצ"ח דשפיר י"ל דגם לפי כש"ס הו נוהגין לערות השיטין שבגט רק שהי' עש"י מעורה כמו שאנו נוהגין שלא הי' רגל הנו"ן נגיע עד שיט' שהתחומה ממנה וראש הלמ"ד לא מגיע עד שיטה העליונה ופריך הלא ליכא ספר אחרת כיון דהאי אויר מועט שצניעה שיר הבעל לעצמו . ומתר"בש"ס לא נריכא דמעותה . היינו שגם המעורה צאופן שנגיע המשיכה האותיות משיטה לשיטה או כפי' הריצ"ס או כפי' הר"י לכל מר דאחי' לוי . ואפשר לומר דגם הרב ט"ו נהגין צמקת לדברים האלה אלא ששקילור צמוצו דבריו : ומעתה כיון שסלקו קושי' הצ"ח

מדיו של הרמ"א ז"ל נלע"ד שכל מקום שאפשר לנו לראות ידי כל המפיקות יש לנו לחוש לדעת המהמירין לכן סיומא דהך פסקא צהאם אפשר להשיג מהבעל גט אחר יש לצ"ד להתאמץ ולרצות את הבעל שיהן לה גט אחר כשר צלי שום פקדון אבל אם הבעל יתקש ואינו יתרה לזה צלתי רזוי כסף : או כדאי הם הצ"ח והלבוש ושאר פוסקים אחרונים המקילין אם לא היו שיטות מעורות אף שכל צמקס עיגון . וגם צהר"א מדיומ' חינוהגין כלל לערות השיטין : ולכן יש להקל צשעת הדק אף שהיו מקום עיגון כלל . אמנם יען כי נמלא ג' ריעותות צגט זה יש לחוש פן לא ידע זה המסדר צטיב גיטין : ואירעו לו עוד כמה דברים הפוכים את הגט ולא הלה ולא הרגיש בהם . אכן אם כ' מעל' מכיר את הרב המסדר והוא מוחזק לו שבקי צדיני גיטין והריעותות הג"ל נעשו ע"פ מקרה אז יש להקל . כ"ד אהבנו ד"ש

הק' שמואל ס"ל לנדא

שאלה . גט שניתן לאשה צחתי מעכשו אם לא צחתי עד שיעשר דהש' אס נריך להיות הגט . שלם ציד האשה עד כלות זמן הנתי :

תשובה

יצו ה' את הברכה שלום לכבוד אהוי יודיו הרב המופלא המאמ"ג המפורסם החריף ובקינ"ו ע"ה פ"ה כבוד מוה' דוד נ"י אב"ד רק"ק דרעודען וע"א :

צב . מכתבו

הנעים מן כ"ו העבר צח לידי לכוון עב"ד ודבריו נגונים וישרים לל צמים אדירים ועיניו משועשות על אפיקי הפוסקים : ויפה עשה כ' מעלתו שלא קרע הגט והשגת לדעת מהר"י ומתרי"י מינן צסדר הגט וכוננסת הגדולה צסדר הגט הלך ט' אות י"א דגם צמגרת את אצתו ע"ת אף שאמר מעכשו אכלא צחתי עד זמנפלוני נריך שיאחר הגט שלם צלי קרע וטשטוש ציד האשה עד כלות זמנהתי . והגה צדיעבד צודחי אין לחוש לזה וצטלה דעההגד הרבה גדולי פוסקים הרחשונים . ואפי' לדעת הפוסקי' דנריך צגט שצבי מרע שהי' צידה שלם צשעת קיום הנתי מ"מ מצוחר צצצריהם צגט צריח צמעכשו אכלא צחתי עד י"ב חרש אף שנקרע הגט או נאצד צנתים הוי מגורשת ועיין צצ"ש סימן קמ"ה ס"ק ג' מ"מ ראו לחוש לכהלה לדעת המהמירין הנ"ל : ומה שדחק מעל' לפרש טעם המהמירין להיות גט שלם צידה עד כלות זמנהתי שהוא משוגעוזה אטו חנתי צאכלא צחתי הו דוקק גדול להמניח גזירה זו אך יש לנו טעם מרווח יותר לפרש טעמומוקס דס"ל להגדולים האלה כמו שכ' התוס' צמס' גיטין דף ע"ג ע"ב צד"ה אמר רבה צגט מהיום אם לא מתי שדעהו לאחר הגט כל מה שיכול כמו כן יש צברא לומר צצריח צמגרת צחתי מעכשו אם לא צחתי עד יצ"ה דנ"כ הוינו לדעתו של המגרת שרצה לאחר הגט כל מה שיכול דח"כ למה לא מגרשת תיכף א"ו צרונו שלא יהול הגט אלא לאחר יצ"ה וגם שהקשה צמרדכי צפ"מ שאחזו ע"ז דלמה אמר מעכשו ולא הוי לוי לומר אלא הרי זה גיטך אם לא צחתי עד יצ"ה י"ל דס"ל להפוסקים המהמירין הנ"ל דאין זה דיוקא דנ"כ י"ל דאמר מעכשו משום דהייש שחא ימות הוץ יצ"ה ואין גט לאחר מיתה ואף דלא היישי' למיתה י"ל דהבעל לא רצה שישאר אשתו זקוקה ליצם והייש גם למיתה וצפרט לפ"מ שאמר רצח צמס' גיטין דף כ"ה ע"ב צצצריהם אכל עכ"פ ג"כ הי' דעהו לאחר הגט כל מה שיכול והר"י שהצו צבהמרדכי מפלוגתא דר"ה ור"ה צחומר ע"מ שהתן לוי מאלהים וזו ואמר ר"ה והוא שהתן וקאמר הגמ' איכא צנייכו שנקרע הגט או נאצד צמגורשת לר"ה והלכתא כוותי' רחי' זו יש לדחות דסס מיירי צחתי ע"מ שהתן לוי מאלהים צזה לא הלה חנתי צזמן כלל אלא צנתים מאלהים וזו וצכל רגע יכולה הוי לקיים חנתי וליחן המעות צזה צודחי דעתו שיהול הגט מעכשו דכל החומר ע"מ כאומר מעכשו דמי אבל אסבעל הלה חנתי צזמן ס"ל למתרי"ק ומתרי"י מינן וכייעתסדשיין צי' צצרת התוס' לומר דכל מה שהוא יכול לאחר הגט מאחר ומעתה אם אנו רוצים לחוש לדעת סדרי הגט הנ"ל המהמירין אסות שלם צלי טשטוש עד כלות זמן חנתי יותר טוב להניח הגט ציד האשה עד כלות זמן שהוא ואף שהאשה נהנה ציד מעל' צצצרת פקדון וכן פסק הרשב"ס צבי' ע"ג וכ' שכן סכמים עמו הרשב"ז יע"ש גם צצצרת מ"ה מ"מ צצצרת מקור צרוך כוי' י"ג וס"כ צצצרת מהר"ה צצצרת ס"י צצצרת צצצרת המולקים על הרשב"ס צזה כאלה צצצרת יש לפקפק על דבריו ואם לדין יש השוה דממ"נ אם אנו חוששין לדעת המהמירין הנ"ל ע"כ נריכין אנו לומר דאם נקרע או נאצד צנתים בעל הגט ח"כ הגט הוה שומכר לה מיד הבעל הוי צידה עדיין צצצרת פקדון : וא"כ הבעל הוא בעל הפקדון ולא האשה וכן כ' הרשב"ס צפ"ע מהל' גירושין ה' ה' דכל ההולה הגט צזמן לא הגיע הגט לידה צצצרת גירושין אלא צצצרת פקדון . והרי לדעת המהמירין הנ"ל אף צחומר מעכשו הלה הגט צזמן . וא"כ אם אין הגט צידה צשעת השלום זמן חנתי לא מהני מה שהוא צצצרת צצצרת ציד אחר דהאי לא מקרי צצצרת . ואין זה דומה לקידושין ע"ת שדממה הרשב"ס לגט ע"ה דסס גצי קידושין אפי' אם נגעלו המעות הרי הוי מקדושת משא"כ צגט הוה קיימין לשיטת הפוסקים דאם נאצד או נקרע הגט צנתים הגט צצצרת אחר זה מנתי וראיתי צצצרת מקור צרוך צבי' ע"ג שהמה ג"כ על הרשב"ס צזה ואף שהוא מקיל צגוף הדבר וכן מצוחר שם צצצרת ס"י כ"צ מ"מ אנו צדיק

צדיק שרויף לאלה אליבא דכל הדיעות נריך להיות הגט צד האשה לכן ימחול כ' מעל' וימסור הגט צד האשה ולהזכיר אותה שלא תזיחו מנרתיקה ויהי שמור בחמתה מבלי להראותו לשום אדם מפני כמה טעמים ואחר כלות זמן הגט ימסור הגט ליד צ"ד שיעשו בו כטוב צעיהם ותו מפני עול הניצור העמום עלי נריך אני לקצר כ"ד אהבנו הד"ש

הק' שמואל ס"ל לנדא

ב"ה שנית להרב הג"ל על ענין הג"ל

יהי דור בכל דרכיו משבול וד' עמו: מראה פנים מסבירות להלכה כי טוב טעמו: דורש טוב לעמו: צדק מתהלך בתומו: ה"ה ארובי ירדיו כנפשי וחביבי הרב המאה"ג החריף ובקי ב"י ע"ה פ"ה כבוד מוה' דוד ב"י אב"ר דק"ק דרעורען יע"א:

צב שני כתובים הנאים בלחוד

א' ע"י האשה גרושה עם המעשה צ"ד. ושנית עב"ד הניעני לכונן ביום אהמול ושניהם כא' טובים. צנה ודייק מנצח ומלצין דבר על אופנו וכל דבריו מיוסדים על אדני פז לולל במים אדירים בצבנה ישרה בהריוסות ונקיאות ועריבים עלי דברי דודים להשעשע בנוס אחריו. אך האמת עד לעצמו כי אני מוקף בחבילי ערדן בעסקי ניצור בעבודת העם הזה"י העמוסים עלי. ואין הפנאי מסכים עמדי להעמיק העיון בכל ספרי השו"ת אשר הניח כ' מעל' אשר כעת אין לדבר גוגע להלכה למעשה. לכן אהו הסליחה אם בחרתי דרך קצרה: ולא באתי לסחור דבריו הנחמדים כ"ל להגזעדי וליישב התמיכות אשר תמה כ' מעל' על מכהני הראשון. והנה היסוד המוסד הוא כי לא הי' הסוונה במכהני הראשון לקבוע הלכה למעשה כדעת מהר"ק ומהר"י מינץ וכנסת הגדולה בסדר הגט שלהם. והנלכה היו דברי מאז שבדיעבד אין לחוש להומרא זו כי בטלו דעת סגור דעות הפוסקים הראשונים והאחרונים המקילין שאין נריך להיות בגט בריח שנתן מעכשיו ולאחר שנים עשר הדג הגט קיים בכלות הזמן. רק אחרתי לכתחלה ראוי לעשות באופן היותר מועיל כדי לנאת לדעת כל הפוסקים דמנה פעמים נריכין אנו למיעבד עובדא לנאת ארציא דכל הדיעות כמ"ש מהר"א בכתבים סי' ר"ג כאשר האריך בזה בס' גט פשוט סי' קכ"ט ס"ק ו"י יע"ש ובעבור זה גם אנכי כבתי ליתן הגט צד האשה שהי' צידה כללות הזמן כדי למיעבד עובדא לכתחלה כדעת בעל סודי הגט הג"ל. ומה שמפקק כ' מעל' ירדיו ב"י ע"מ שכתבתי לפרש טעמא שהשבו שהי' הגט צד האשה כללות זמן התנאי משום דס"ל דגם צדיא שנתן גט מעכשיו אם לא יצא עד יצ"ה שייך סברת התו' דחיון לרעתו של המגרש שרואה לאחר הגט כל מה שיכול. ומה שאמר מעכשיו היינו שאם ימות בתוך הזמן שיוכל הגט מעכשיו. שאל"כ אין גט לאחר מיתה וע"י השיב והביא כ' מעל' דברי הרש"ם בתשובה סי' מ"ה ס"כ על דברי התו' דרך ע"ג ע"ב שפרש שנוי' הרב צד בומר מעת שאני בעולם קאי על אומר מהיום אם מתי שהכוונה הוא שיוכל שעה א' קודם מיתה וע"י כ' הרש"ם כמה קשה הלשון להטום כוונה האחת רק הם אמרו ומי יצא אחרים וע"י כ' מעל' דאף אם נריכין אנו לדחוק ולפרש כוונה הלשון היינו דוקא היכא שהזכיר הבעל ההשג מיתה כהאי דחייבי בבו התו' טון שאמר מהיום אם מתי הזכיר עכ"פ מיתה. אבל היכא דלא הזכיר בלשון מיתה כלל רק שאמר מעכשיו אם לא באתי איך נאמר לבאר מלת מעכשיו עכ השם מיתתו הא לא נקט על לשון להזכיר השם מיתתו והלא התגאיר רק אם לא יצא ליצ"ה ואיך שייך לכלול בלשון הבעל שאמר מעכשיו אם לא באתי שהי' כוונתו נפרדות שאם יתי' לא ירול הגט כ"ל אחר זמן קיום התנאי. והאם ימות בתוך משך הזמן יחול הגט מקודם שעה אחת קודם מיתתו. הנה אף אני עניתי ואחרתי שסברתו כוון למונאי דעת הפיות נמנן ולנייה לדברי המרדכי. דסובר אם אמר מעכשיו אם לא באתי עד יצ"ה לא נריך להיות הגט קיים. ולכל הדיעות אף שנקרע או ע"צד הגט קודם כלות הזמן היא מגורשת. והמרדכי דייק מדאמר מעכשיו. אבל בשביל כך אין לקבוע יסודות בסברא זו כדי להשיב ולהקשות על המהמירין. והואמר אני וכי כעורה זו שעה לנו הר"ן ז"ל בס"פ מי שחזו דמפרש על מה דקאי בציבעי' דלא אפשרטו בסוגי' דגיטין דף ע"ו ע"ב ע"ה דתי' במהמירי' שרי' זה גיטך מעכשיו אם לא באתי מכאן עד יצ"ה ומת תוך יצ"ה גט. וקא מצעי' צמ' לאלתר הוי גט דאמת ולא אתי או דילת' לאחר יצ"ה. ומקשים התו' הם וא"ת מה יש לחוש דהא ודאי יתקיים התנאי דכיון שמת לא יבז עוד לביח ומתני' התו' הם דחייבי' הוא דחייב למיגרז אטו לא מת. והר"ן אחר שהבי' קושי' התו' ותירו' כ' ולי' דהיינו טעמא משום דאיהו ודאי לא הי' למיתה ירדיו ולא הי' גומר ומגרש אלא לאחר יצ"ה משה' היישי' ולא שרינו לה מקמי הכא עכ"ל הר"ן. וכי' הב"ש בס"י קמ"ד ס"ק ה' דלטעמא דהר"ן אם נשאת תנא דהוי ספק דאורייתא דמתא לא הי' לגרש אלא לאחר יצ"ה יע"ש. והנה נריכין אנו לבנין סברת הר"ן דמת' אם לא הי' למיתה ירדיו ולא הי' גומר ומגרש אלא לאחר יצ"ה למת שרינו לה אחר יצ"ה. הא אין גט לאחר מיתה ועוד קשה קושי' המרדכי למת אחר כלל מעכשיו ולא אחר סתם הרי זה גיטך אם לא באתי עד יצ"ה. ונריכין אנו לומר דכוונת הר"ן הוא צמ' שכי' דאיהו ודאי לא הי' למיתה היינו שלא הי' לנאות התנאי במיתה רק צדיחתו תוך יצ"ה

דאל"כ ה"ל להבעל לומר הרי זה גיטך אם לא באתי מהיום תוך יצ"ה או אם ימות תוך יצ"ה וכיון שהוא לא הזכיר בתנאי המיתה. מנה אנו חומדין דעת המגרש שהי' דעתו שלא יתי' גמר הגירושין כ"ל אחר יצ"ה אף שימות תוך יצ"ה. אבל ודאי מה דאמר מעכשיו ע"כ הוא שאם ימות בתוך יצ"ה שלא יתבז גט לאחר מיתה רק שהחלות היילות הגירושין הוא מעכשיו והוי זה נתינה חריכתא הממשיך לזמן מעכשיו עד יצ"ה כן נריכין אנו להסביר סברת הר"ן. ומעתה לפ"ז ג"כ יוקשה למעל' על דברי הר"ן איך נאמר לבאר מלת מעכשיו על מיתתו אשר לא נקט על לשונו: וע"כ נריכין אנו לומר דמכה לישנא יתירא שאמר מעכשיו מוכה שהכוונה הי' להגלל שלא יתי' גט לאחר מיתה אם ימות אך מדלא הזכיר בתנאי ההשג מיתה רק אם לא יצא תוך יצ"ה קא דייק ומקום אנפשי' שרצונו הי' הסוף היילות הגט לא יתי' גומר אלא לאחר יצ"ה והן הו' הדברים אשר אמרתי לפרש טעם המהמירין שצריך שהי' הגט קיים כללות זמן התנאי הואיל ולא הי' גומר ומגרש כ"ל כללות זמן האו. והוא ממש כדברי הר"ן שמעכשיו אמר כדי שאם ימות שלא יתי' הגט לאחר מיתה ואם לא באתי תוך יצ"ה אמר כדי שלא יגמר נתינת הגט כ"ל כללות יצ"ה:

ובמה שהאריך כ' מעל' להודיק דעת הרש"ם בתשובה דפסק שאין נריך להיות הגט בלוח הזמן צד האשה ואם שנתה בפקדון לאחר ג"כ מגורשת דפקדון ברשות דמרי' קיימא כלל מקום שהוא. ומעל' מרנה זה למת דקא מצעי' בסוגיא דכתובות דף פ"ו ע"ב הרי זה גיטך ולא תתגרשי עד לאחר למ"ד יום והיתה צדי' רה"ר דמסקינן דלדי' רה"ר לאו כרה"ר דמי והוי כסימטא דמגורשת לא ידענא איך מדמה כ' מעל' סימטא לפקדון צד אחר. הנה צדי' רה"ר הוי גט ברשות דיכולה לישול הגט משם בכל רגע: וא"כ אף בלוח שעה כללות יום למ"ד הוי זה ברשות דהרי צידה ליך ולישול משם. משא"כ אם הוא ברשות אחר אף שהוא צורת פקדון מ"מ ברגע שיוכל הגט אין צידה לוקח הגט משם. דשמא לא ירנה הנפקד להחזיר לה גט ברגע זו: ואם יעבור הזמן טוב לא מהי אם מחזיר לה אח"כ: ועכ"פ לא שייך לומר שחולל ליקח הפקדון בכל שעה מיד הנפקד דשמא לא יהיה הנפקד צדי'ו בשעה זו אחר האשה רוצה לישול ממנו הפקדון ואין זה דומה לדדי' רה"ר וסימטא אשר תמיד צידה ליקדולוקח אותו משם משא"כ אם נתנה בפקדון לאחר אין לה הצחירה ליקח הפקדון והיא הלוי דדעת הנפקד שיהזיר לה ואין זה מקום הראוי לקנות לה והוא גרע מלדי' רה"ר ועוד אפשר לומר כיון שכבר יצא הגט מהשליח ליד האשה אפשר שרצו הבעל שהי' צידה עד כלות הזמן ויכול הבעל לומר אין רצוני שהיה פקדוני ציד אחר דכ"ז שלא נגמר הגירושין אף שהתחיל הנתינה משעה שצא הגט לידה כיון דאמר מעכשיו אע"פ עדיין לא נגמר ועדיין יש ליד הבעל שייכות להגט ויד הבעל באמצע ואף שהבעל הרשה להשליח לעשות שלוחי' אחרים עד מאה ולמסור הגט לידם היינו קודם שבאו ליד האשה אבל אחר שכבר בא ליד האשה מתי הבעל לומר אין רצוני שהיה פקדוני ציד אחר ומה שהביא מעל' מדיי' המבוארים בח"מ סי' קל"ה צמ"ע וצמ"ר טע"ף צ"הגה' אינו ענין לזה דבדאי אם הקנה לה הנפקד מקום להניח שם הגט פשיטא דמהי והוי כאלו מונה צדי'ה וברשותה אבל לא צמ' נתנה בתורת פקדון סתם צמ' יולא מרשות הבעל לרשות האשה ומה שמפלט כ' מעל' ברח"י הרש"ם מקדושין שאם אמר לה שהקדשי בפקדון שיש לי צידך שמקודשת אף שהינה ברשותה הנה ערבך ערבא נריך ודבר זה אינו מוסכם ואפשר דגם בקדושין אם אין הפקדון ברשותה אינה מקודשת ומה שמדייק הרש"ם מדקאמר והלכה ומלא נענצ או נאבד אם לא נשתיר ש"פ אינה מקודשת משמע דוקא נענצ או נאבד אבל אם היא נתנה ציד אחר מקודשת אין זה דייק ד"ל דאם אינה ברשותה אינה מקודשת ונקט נענצ או נאבד לאשמעינן דאם נשתיר ש"פ מקודשת ותו אין הפנאי מסכים אתי לענין יותר וכבר מבואר בתשובת מהר"ה שבהי' סי' כ"ב שרבו החולקים בזה על הרש"ם ואם שיש לקיים סברת כ' מעל' להמליץ עבור סברת הרש"ם כל זה הוא רק בדיעבד אבל לכתחלה אנו חוששין ללכלל הדיעות ולמה לן להחוקי נפשי' לכנסו בפלוגתא ולהכריע בחומר איסור א"ל והנה ידוע להוי שכתב אחר צמ' האשה לכאן עלה דעתי שלא להניח הגט צד האשה משום כמה השנות אשר גס כ' מעל' הושג לזה וכדי לנאת מכל ספק ארשה שאמר מלאנו יקח הגט לרשותו ויקנה המקום לאשה אחר שם יתיה הגט וצמ' צודאי תקנה לה רשות כללות הזמן ורחמי' שגס כ' מעל' צובר בזה הדרך ומיני' ומיני' הסתיים שמתחלה. דברי אהבנו הד"ש ושלוס תורתו:

הק' שמואל ס"ל לנדא

שלום וישע רב לב' אהי' הרבני המופלא חרוץ ושגין כש"ת מוה' משה עלישטאבע יצ"ו

צד מכתבו הנעים הגיעני והמתחי צדותי שמעל' שוקד על ספרי דבי רב נ"ב מה"מ ומעמיק בעין עיונו וטובל הדברים בפלס הסכמה והתבונה הכמתו צדן מרונה וע"ד שהשג מעל' ע"מ שהקשינו בתשובתי בנ"ב מה"מ צמ"ד סי' קמ"ז על הרב מבר"י מטרתי

כא

הלך

הלך אל סי ק"ז שכ' דגס בשליחת הוא מיד המעלה לשליח ג"כ
 אמרתי מיני לא ממכרן לשליח והקטיני מסוגיא דנדרים דף ע"ג וכו' ו
 דנדר ד"ב ע"ג דפליגי ר"י ור"י בחומר לאפטרופוס כל הנדרים וכו' ו
 יכול להסר לר' יונתן יכול להסר ואפי' ר' יאשי' לא פליג אלא מדממעט
 הקרא איש יפרט אבל בלא"ה לכ"ע מני להסר אלא דמיד המעלה עלמו
 לשליח יכול למכור גם מיני . וע"ז הו"פ מעל' ליישב דברי הרב מהר"ט
 ד"ל דפלונית דר"י ור"י בנדרים וכו' הוא הו"פ וכו' וכו' כר"מ במס'
 גיטין דמיני ממכרין לשליח אבל דברי מהר"ט הם לדיון דקיי"ל כר' יוסי
 דמיני לה ממכרין לשליח ואני אומר דזה גופא הוא השו"ב על הרב מהר"ט
 אם לדבריו נריכין אנו לאוקמי פלונית דר"י ור"י שלא לניבא דהלכתא
 ואף פריך בסוגי' דמריסוקמי מפלונית דר"י ור"י אהר הם שלא לניבא
 דהלכתא וכן במס' ב"מ דל"ו ע"א קא פטיט הגמ' האיבעי' בשליח לענין
 שאלה צבעלים שחלי' בפלונית דר"י ור"י וכו' הג"י הם דיש פוסקיס דפסקון
 כר' יונתן ועוד אני אומר בסוגי' דמה' גיטין דס"ו ע"א קאמר מאמר
 שר"מ והגיגא איש אונן חולקין על ר' יוסי מה ראה רבי לומר הלכה כר'
 יוסי א"ל שהוק בני אלמנא רחיה את ר' יוסי נימוקו עמו והנה בסוגי'
 דמס' ערובין דף מ"ו ומ"ו רוב האמוראים סברי הלכה כר' יוסי מהביר
 ולא מהבירין ונריכין אנו לומר לשמואל לניבא דרבי בסוגי' דגיטין דפסק
 כר' יוסי עד ר"מ והגיגא איש אונן דסבר כר' יעקב ור' זיקא סבבסוגי'
 דערובין דס"ל דהלכה כר' יוסי אף מהבירין וזה מיושב קושי' התו"ב במס'
 יבמות מ"ב ע"ג בסוף ד"ה סתם ואח"כ מהלוקת שמקשים על שמואל
 במס' ע"ד דף כ"ח פסק כר"י בשכירות בתים אע"ג דסתם לן תנא בתר
 הכי כר"מ ובאמת לא קשה קושי' זו לפי דברי התוס' במסכת ע"ד דף ז"ן
 ע"א ד"ה פטיט שמיטת קושי' זו דיש לומר דשמואל סבירא ליה דמה
 דהלכה כסתם משנה הוא רק מטעם דסתמא נהבד כמו רבים ושפיר פסק
 שמואל כר"י בשכירות בתים אף סתם לן תנא כר"מ דלגבי ר' יוסי אינו
 מועיל סתם משום דהלכה כר"י אף עג רבים אמנס אי אמרין דהלכה
 כסתם משנה הוא יסוד מוסד משום דסתם לן תנא כוונתו ולא משום דסתמא
 דסתם נהבד רבים וזה גם עג ר"י הלכה כסתם וזה עולין דברי התו"
 במס' ע"ז הג"ל בהגון ומתבאר ומהר"ם לובלין נדקו כוונת התו"ם הם
 אף במס' ערובין דף י"ד אמר ר"י אמר שמואל אי הלכה כר' יוסי לא
 צהילמי ולא בלחיי"ל ר"ה צהילמי אמרת לובלין לא אמרת מ"ש צהילמי
 דפליגי רבנן עליה בלחיין כמי פליגי רבנן עליה א"ל שאני לחייין דרבי קאי
 כותבי' ע"ש בגמ' היוצא מזה דחילו לא הי' רבי קאי כוונתו דר' יוסי לא
 הי' סובר שמואל לומר הלכה כר"י ונפרט לליבא בתרא הם פליגי רבא
 וסובר דחין הלכה כר"י לא צהילמי ולא בלחייין ואצ"י הם ג"כ שאל הלכתא
 מהי ופטיט לי פוק חיי מאי עמא דבר דחין הלכה כר"י ואף שמואל
 הם לליבא בתרא פסק הלכה כר"י דנימוקו עמו אפי' קיי"ל דחין הלכה
 כר"י עג רבנן ומעשה צהאי דויא דמיני לא ממכרין לשליח אי הוי תנאים
 דפליגי עליו וגם רבי גופא לא הי' מכריע אף שהי' מכריע עג ר"מ
 והגיגא איש אונן אבל לא עג ד' תנאים וכלל הפחות לא הי' הפוסקיס פסקון
 כשמואל וזה הכלל זה נראה דר' יאשי' ור' יונתן לא מיירי כלל מדיומילי
 ממכרין לשליח דזה דוקא בשליח ראשון שעושה שליח שני אבל מיד המעלה
 עלמו לשליח בני אמנעית שליח אחר יכול לעשות שליח אף למיני כמו
 שכתבתי הם בהש"ב דלא כהרב מהר"ט :

גט לא אמרין בהמא לשמה כמו דר"י במסכת זבחים דף ב' ע"ג עיין
 גם ומעשה צעל שאמר לכהוב ולהתוס גט היקף הוא מוסר להם מיני
 היינו שיהבנו לשמה ולזה דקדק רש"י ז"ל וכו' שאין כה בנדרים להיות
 חוזרים וממכרים לאחר אבל מיד המעלה ע"כ יש כה בנדרים למוסרם
 לשניה דה"ל לא ינוייר שליחות בכתובת הגט והתימתו דהא נריך לעשות
 שליחות גם למעשה שיהבנו לשמה (ולדעת מהר"ט הם מיני לא ממכרין
 לשליח אפי' מהמעלה עלמו מכ"ש שאין כה למסור עסקי מהעשה לשליח)
 ועיין בהגהות שכתבתי בנ"ב מה"ש צהא"ע סי' קי"ב צדעה הקדוש מרדוך
 צדון שליחות לקדש אשה ע"ש . אמנס רחמי בר"ז ז"ל צפ"ק דמס' פסחים
 דמציא חולקים על צעל העיטור שכ' דיכול לעשות שליח לצעל המנו
 (עיין צ"ב וצ"ע א"ח סי' הל"ד) וכ' הר"ן דאחרים חולקים דכיון דצ"ע
 הוא מהורה הפקר ודחי לא מני שליח לצעל שהרי אם אדם אומר לחבירו
 הפקר את נכסי אין צדך כלום עכ"ל הר"ן ע"ש ויש מי שפרש את דברי
 הר"ן ז"ל דכוונתו בזה שכ' שאין שליחות להפקר מטעם דהוי מיני ולא
 נמכר לשניה ולפ"ז הי' להרב מהר"ט ז"ל סיוע מהר"ן ז"ל אמנס זה הוא
 טעות ומעולם לא עלה זה על דעת הר"ן ז"ל דאם כך הוא כוונת הר"ן
 ז"ל קשה למאי נריך להקדים דצ"ע המן הוא מטעם הפקר הא אפי' אם
 צ"ע המן לאו מטעם הפקר אפי' לא מני לעשות שליח לצעל המנו דהא
 עכ"פ הצ"ע הוא מיני ולא ממכרין לשליח א"ו דכוונה אחרת הוא בנדרין
 הר"ן דהואיל וצ"ע הוא מטעם הפקר ועיקר דין הפקר הוא מטעם נדר
 כמ"ש הרמב"ם צ"ב מה"ל נדרים ה' י"ד וגבי נדר ס"ל להר"ן ז"ל דחיינו
 יכול לעשות שליח לנדרים כמו שהבאתי בהש"ב הם דעת התוס' במס' נזיר.
 דף י"א ע"א ד"ה דהוי יודעת הרמב"ן בהדושו למס' צ"ב דף קכ"ו ע"ג
 הביאו אמתו הגאון ז"ל צ"ב צ"ל למס' נדרים דכ"א ע"ג ע"ש וא"כ
 שפיר צ"ל הר"ן ז"ל דחין יכול לעשות שליח לצעל המנו מטעם דצ"ע הוא
 משום הפקר והפקר הוא משום נדר אבל אי לאו דקטעמא הי' יכול לעשות
 שליח לצעל המנו דאף שהצ"ע הוא רק מיני הוי ממכרין לשליח מיה
 המעלה עלמו כ"ל ועיין צ"ב צה"א סי' הל"ד כהצ צה"י לפרש טעם מי
 שסובר דלא יכול לעשות שליח לצעל המנו הואיל וצ"ע הוא מטעם הפקר
 והפקר הוא מדיו נדר וכשם שאינו יכול לעשות שליח לנדר כן לא יכול
 לעשות שליח להפקר ע"ש ודוק ותו לא מידי כ"ד ידיו

הק' שמואל סג"ל לנדה

לק"ק פפס"ט להרב המ"ה הג"ה ישראל ב"י

צו ע"ד שאלתו אחר מת בלא ז"ק ואשתו זקוקה ליבם ויש לה שטר
 הלוינה מאתו צעלה כהגון וכאשר נכלמו ל"א ימים בקשה היבמה
 מהצ"ד לבלו להיבם ללחון לה צננס כזה שטר הלוינה אשר בידה והציב
 היבם ע"י שליח צ"ד שהיבמה פעשה שטר צירורין לניית ד"ת עמו אצל
 הצ"ד או אצל שאר לומדים וזה צורך לו א' וזב"ל"א וכל מה שיצא מפי
 הצ"ד יעשה בני עכוז אף היבמה אטומה אונה לניית ד"ת והלכה שלא
 ציריעת צ"ד חל מושל העיר לקבול על היבם צעטר הלוינה אשר בידה והי'
 היבם מוכרה לתוס' הם צפראטראקאל שילך עם היבמה אל הצ"ד ויוכאשר
 חורה היבמה וצקשה מהצ"ד ע"י אצ"י שיהלכו שיצוא היבם ללחון לה
 והיבם השיב צההלה שרונה לניית דין עמה וכל אשר יושב עליו מפי הצ"ד
 יעשה בני גרעון וצ"י צ"י פעלה היבמה צהא הפקידה מהמושל לתפוס
 את היבם עד שילחן לה ועתה היבם נבצח והיא ירא לנאת הונה שלא יבא
 צבית הבוחר וכבר צקשוה והפסוהו צביתו לתפוסו ולא מנאוהו וכאשר הוא
 רואה כי כלתה אליו הרעה והיא סגור צהרירי הדריים ונפסק ממנו דהרף לנאת
 הונה לנאת ולצוא למנוא ערף לנייתו או מכה אונסו והלחן זו הדק שלם את
 גיסו לאחר שרונה ללחון לה כדי להפטר מהכפיות אשר עליו מהמושל העיר
 ועתה צאלו לניית הספק אם הלוינה זו תהי' כשרה ע"פ דין ומעשה יוריי
 אדוני דעתו וזה וצ"י ויהי' כפול מן השמים :

תשובה

הנה אם יש להיבם אשה אחרת כופין אותה ללחון ויש צוה
 הלוקי דיני' עיין צה"א ע"ר סי' קס"ה בהגה ובב"ש הם
 ס"ק א' ועיין בהש"ב מהר"ם פאדווי סי' ה"י מה שמצא צהם השו"ב
 רצ"י דוק הם ועיין בהש"ב שז יעקב הלך צ"י סי' מ"א :

אמנם צ"ד עדיין לא צאלו לדידמה זו וכ"ז הי' לנו לפסל אם הי'
 הדיו נתן לכוף אותו והכפי' הי' ע"פ צ"ד אבל כיון שהלוינה
 מעושית דינו כגט מעושה עיין צה"א ע"ב סי' קס"ט ע"י מיג ואק פסקיו
 צסי' קל"ד סעי' ה' דאם אנוסוה א"י לגרש אף שהיבם לגרש ע"פ דין אפי' ה'
 פסול ואם לא הי' היבם לגרש ע"פ דין אפי' ריה גט אין צו ע"ש וא"כ
 צ"ד אפי' אם היבם הייב ללחון ע"פ דין אפי' כיון שהוא מעושה ע"י א"י
 הלוינה פסולה היא ולא עוד אלא אפי' מן הדיו אינו הייב ללחון ואף שנתן
 שטר הלוינה ואין לו זכות מנד תקנות הקבלות עיין סי' קס"ט סעי' ד' בהגה
 ובב"ש הם ס"ק י"א מ"מ כיון שהיבם צועק ככרוכיא ורונה לניית ד"ת ולקבל
 על עלמו כ"מ שושב עליו ע"פ פסק דיני ישראל והיא מסרבת לניית ד"ת
 אף יעלה על הדעת לומר שהיא מהיבם ללחון כ"ו שהיבמה מסרבת לניית
 ד"ת עמו ועיין בהש"ב שז יעקב הא"ב סוף השו"ב מ"א שכ' צ"י שיכול
 לעכב ההלוינה עד שיניית דין עמו והם צהצ יעקב הי' להיבם דין ודנדרים
 עם אצ"י היבמה ואפי' פסק הם שיכול לעכב ההלוינה כדי שיכוף כהגמון
 ראשו לניית ד"ת מכ"ש וק"ו צו צו של ק"ו צ"ד שהיבם צועק שיש לו
 טענות והציעות על היבמה עלמה ועיין צ"ב חוקי דרך מט"ז ומג"א על
 אה"ע סי' קס"ה הם כתבו תקנות הקבלות שאם יש חציצה מאון ציניסה
 העשה

צו ונדרי

דברי צענין זה אמרתי לכתוב דברים שהוספתי בזה אחר
 שינא הספר נוי"ב מה"ת מצית הדפוס וכן סן הדברים
 אשר רשמתי לעמית על הגליון הם ע"מ שכתבתי הם בהש"ב להשיב על
 הרב מהר"ט הג"ל מדברי רש"י במס' גיטין דף כ"ט ע"א צ"ד רבא
 אמר שכ"ר ש"י ז"ל דלא מסר להא אלא דברי' ואין צדנדרים כה להיות חוזרים
 וממכרים לאחר הרי שכ' רש"י ז"ל דדוקא שאין השליח יכול למסור לאחר
 דלא כהר"ט ורשמתי בגליון הם ואין להתעקש ולומר דגם לדעת רש"י
 ז"ל מיני לא ממכרין לשליח אפי' ממעלה עלמו לשליח כדברי הר"י מטרנאי
 ומה שכ' רש"י ז"ל דאין כה בנדרים להיות חוזרים וממכרים לאחר אין
 הכוונה למידק מיני' כה מיד הצעל לשליח ממכרים אלא כוונת רש"י ז"ל
 דכל זמן שאינו חוזרים וממכרים לאחר לא מהבד שליחות למיני כ"א
 למעשה ממש דהא שהצעל מוזה לסופר ועדים כהבו והתמו גט לאשתי הוא
 מעשה צפועל שיכתבו ויהתמו בגט רק ע"י שהם אינן כותבין ואומרים
 לאחרים לכתוב ולהתוס וסם עושים השלושים צמקוס הצעל ע"י זה נעשה
 השליחות הצעל אולם למיני מה שהם אומרים לאחרים לכתוב ולהתוס
 כיון שאין עושה מעשה כ"א אמירה בעלמא אבל שליחות שאינו למעשה
 כלל והוא היקף שליחות לדברים צעלמא כגון שיעושה שליח להקדש דבר או
 לנדר נדר ושבועה אינו נמכר לשליח אפי' מיד המעלה עלמו כדעת
 מהר"ט הג"ל :

אמנם

אחר העיין ז"א דגם באומר כהבו והתמו גט לאשתי מהבד מיני
 ואף שכתבתי הגט והתימתו הוא מעשה צפועל מ"מ לא סגי
 צמעשה זה לצד דהא צריכים לכתוב ולהתוס הגט לשמו ולשמה ולשם
 צהסופר והעדים צריכים לומר צפירוש שכתבים והתמים לשמו ולשמה ולשם
 צירובין ועיין צ"ב אה"ע סי' קל"א סעי' ז"ן ובב"ש הם ס"ק הו"א אפי'
 אם נימא דחין עיכוד צהמירה צפה עכ"פ צריכים להבדו צמהעשה צשעת
 מעשה לשמה ואין זה דומה לשאר שליחות שאין המעלה נריך לזוה לשליח על
 עסק מהעשה מה שיהי' צמהעשהו אבל צני גט עיקר שליחות הוא גם על
 המעשה שישענו צשעת כתיבה והתימתו לשמו ולשמה ולשם צירובין דגני

מבטל ומשפח את דירתו הראשונה מכל וכל וא"כ הוא זה הדין ממש שהביא
 הרמ"א בס"י קס"ו סעי' א' בהגה שאם היבס דר בין הכותש או בין
 הדיוטות שאין יודעין סדר החליטה שפופין אותו לילך לבית הוועד ויפטר
 יבמתו עכ"ל הרמ"א י"ע"ש ולכאורה דברי הרמ"א ז"ל חיון
 מדוקדקים דהא הרמ"א ז"ל בעלמנו בכבודו כ'
 בש"ע ח"מ סי"ד סוף סעי'א' בהגה דאין לנו עכשיו לא ב"ד הגדול ולא
 בית הוועד ואין לי יכול לטוף את הבית לדון עמו ב"ד אחר י"ע"ש ונראה
 שכונת הרמ"א ז"ל כאן דכיון שהיבס דר במקום שאין בו ב"ד וע"כ נר"ך
 הוא לילך ממקומו למקום שיש בו ב"ד אוקמי אדניא שר"ך לילך למקום
 שיש בו ב"ד השב ודבריו בש"ע ח"מ הם הם יש ב"ד בעיר כמו שמפורש
 שם עיי"ש הטוב אך את זה לא ביאר הרמ"א ז"ל אם היבמה דרה בעיר
 שיש בה ב"ד אם כופין את היבס לבא אחרי יבמתו לעירה אפי' אם הוא
 רחוק קלת או אם היבס יכול לומר שילך לב"ד אחר הוא קרוב וסמוך לו וגם
 היבמה חשימה לדרך פעמים לבא שם אבל ברדב"ז שם בתשובה מפורש
 שאם אין להם זקני עיר שפופין אותו לבא אחרי' וכן משמע מלשון הג"י
 שהביא בשם הר"ח"ה (במס' סנהדרין צ"ב זה בורה) אמנם כל זה אם היבס
 עקר דירתו וקבע מקום דירה בעיר אחרת אבל אם היבס עקר דירתו מק"ק
 קאלליוועדיין לא קבע מקום לדירה בעיר אחרת והוא משוטט ברח"ך בלי
 קביעות דירה זה הוא הדין שהבי' הג"י בשם הרמ"א בסוף פ' זה בורה אך
 כיון שמתחלה היבס והיבמה היו דרים בשתי עיירות שהוא היה דר בק"ק
 קאלליוועדיין והיא דרה פה קאלליוועדיין בזה שפיר כתב מע"ל שזה תלוי בפלוגתא
 אשר דברי הרדב"ז מתנגדים לדברי בר"ם בדין זה . דמלשון הב"ש משמע
 שהבין שכונת דברי הר"ח"ה דכלל גוונא קאמר שהיבס נר"ך לילך אחר
 היבמה אם היבס הלך מעירו אף שהיו דרים בשתי עיירות ובדברי הרדב"ז
 מפורש שכונת הר"ח"ה הוא דוקא אם גם היבמה דרה בעיר שהיה דר בה
 היבס מתחלה אבל אם היבמה דרה בעיר אחרת אין כופין את היבס לילך
 לעיר שדה בה היבמה חלה כופין אותו לילך לעירו אחר גם היא נריכה
 לבוא לשם . וי"ל שדבר זה תלוי בחילוק שיש בהאי עינינא בין תלמוד ירושלמי
 ובבבלי . דהנה הג"י מסיים בשם הר"ח"ה דכ' בירושלמי נמי משמע הכי
 ואני בעיני יגעתי ולא מנאחתי דבר מזה בירושלמי רק במס' יבמות צ"ב
 מנות הלילה ה"י וי"ו איתא בירושלמי ר"י בעי ביבמה מי מרדף אחר מי
 החיזר ר' אליעזר והכחיז ועלתה יבמתו השערה עד שמע ר"י אחר ופה
 למדתי ר' אליעזר ע"כ דברי בירושלמי נראה מזה בירושלמי ליקח דהיבמה
 נריכה לילך אחר היבס אמנם בתלמוד דידן בסוף פ' זה בורה ליק' ר' י
 כהנא שהיבמה נריכה לילך אחר היבס מקרא דכתיב וקראו לו זקני עירו
 ולא זקני עירה ומעשה חיי אומר הנפקותה במשמעות דורשין בין ב'
 תלמודים האלו לפני דרשה רב כהנא דדרים מדיוקא דעירו ולא עירה
 היינו היבס דיכולין לקיים הקרא דכתיב כגון שיש לו זקני עירו אבל אם
 היבס הלך מעירו טוב א"ל לקיים הקרא דוקראו לו זקני עירו כיון שיש
 ממקומו או ממילא חור הדין שהיבס נר"ך לילך אחר היבמה למקומה ואין
 חילוק בין אם היו שניהם דרים בעיר אחת או שהיבמה דרה בעיר אחרת
 דסוף סוף לא נוכל לקיים וקראו לו זקני עירו קיון שיש מעירו למקום
 אחר ולכן נר"ך הוא לילך למקומה והיינו מדעת הב"ש אבל לפי דרשה
 התלמוד ירושלמי דנפקא ליה דהיבמה נריכה לילך אחר היבס מקרא דועלתה
 יבמתו השערה א"כ כל מה דאפשר לקיים דרשה דקרא שהיבמה תלך אחר
 היבס מקיימין מנות הקרא בזה שפיר יש להקבילומר דאם היבס והיבמה
 היו דרים בשתי עיירות ואפשר לקיים הקרא דועלתה יבמתו שהיא נריכה
 לעלות מקיימין שהיבמה תלך לעיר שהיבס דר בו מתחילה מדעת הרדב"ז
 אך לפי הכלל המפורסם בידיו שאם בירושלמי אומר לתלמודא דידן אוקנוקטיון
 כהנא כהלמודא דידן . אמנם כיון שמר"א דהאי שמעתא שהמציא לדיוקא
 אם היבס עקר דירתו מעירו הוא הג"י בשם הר"ח"ה ומדבריו עלמנו נר"ך
 שסמך בזה על התלמוד ירושלמי דהא מסיים וכ' וכן משמע בירושלמי
 א"כ לדעתו הדבר עומד בספק אם נעשה מעשה כפי' הב"ש או כפי'
 הרדב"ז ויותר מזה ראיתי במ"ל מראה מקום לעיין בתשובת מהריב"ל
 ופקחתי עיני וראיתי במהריב"ל ח"א סי' י"א שמתפקק על גוף דיון של
 הר"ח"ה ז"ל ועושה זה להלכ"רופפת האויל ולא נמאח בכל הפוסקים הראשונים
 דבר מזה ואדרבה הם סתמו את דבריהם וכתבו שם שהיבמה תלך אחר
 היבס ולא חילקו בזה שחולק הר"ח"ה ז"ל וכתב שמירי ספיקא לא נפקא
 אם כל הפוסקים הראשונים מסכימים לדיון של הר"ח"ה ע"ש במהריב"ל
 וי"ל דגם הרמ"א ז"ל בש"ע ח"מ סי' קס"ו בהגה סעי'א' אחר לבינו של
 הר"ח"ה ז"ל לספיקא דדינא ז"ל הרמ"א ז"ל דוקא שהיבס במקו' דירתו והוא
 במקום ב"ד חבל אם הלך למקום אחר אין כופין היבמה לילך אחריו
 עכ"ל הנה נקט דרך שלילה שאין כופין היבמה לילך אחריו ולא כתב
 כמו שהביא הג"י בשם הר"ח"ה ז"ל דאין היבמה חולקת אחריו אלא כופין אותו
 לבא אחרי' ומזה נראה דגם מור"ם ז"ל לא רצה להחליט הדין האויל וכל
 הפוסקים הראשונים סתמו את דבריהם וכתבו שם שהיבמה חולקת אחר
 היבס וס"ל למור"ם ז"ל כדעת מהריב"ל שהוא ספיקא דדינא ולכן כ' רק דרך
 שלילה שאין כופין אותו לילך אחריו והיינו שאין דנין בה דין מורדת
 המצוואר בס"י קמ"ה שאם היבס בעירו כופין את היבמה שהלך אחריו ואם
 היא ממאנת דנין בה דין מורדת אבל הכא שהיבס הלך מעירו הוא ספיקא
 דינא אי קיי"ל כדעת הר"ח"ה ז"ל לטוף את היבס לילך אחרי' או לא
 לכן אין צורך לעשות מעשה ושאר הדבר כמו שהוא שאין כופין את היבמה
 לילך אחר היבס וגם את היבס אין צורך לכוון שיבא אחרי' ואמ"ל יעל
 הב"ש ז"ל שם שהספיק על לשון רמ"א חלה הוא מוכרח לבא למקומה ואח"כ
 לשון

העשה קיומם עד שתד עמו לדין וביותר כל זמן שאין לנו יודעין כל טענות
 של היבס נגד היבמה ואין אדם מגלה טענותיו חוץ לב"ד ואפשר אם נשמע
 טענותיו י"א הדין עמו ואפי' לדעת הש"ך בח"מ ריש סי' י"א שהתבצע
 יול לומר הגד מתחלה מה שהרבה לדין עמו זה היבס שלא מודע אם יש
 ציניס דררא דמנוחא מה"ל ב"ד הוא ידוע שיש ציניס סכסוכים בעסק
 הלך בית אחר היבמה רוצה להחזיק בו ולהיבס יש ערעורים על חוקה
 או בזה לכ"ע נריכה היא לעמוד עמו לפני ב"ד לניית עמו דין ופן י"א
 הדין שיכול לעכב החליטה הדבר פשוט שהאי כפי' ע"י ח"י הוי כפי' שלא
 ע"פ ד"ת ויהי' החליטה בטלה כדן החליטה מעושה ע"י ח"י שהינה הלילה כלל:
ואף אם לא הי' היבס מסר מודעה אפי' תהי' החליטה בטלה וא"ל
 בזה מודעה כיון שהכל יודעין בחונוס ודבר מפורסם אין נר"ך
 רא"י ואין לך אונם גדול מבית חסורים ושני כולא איתנהו צ"י ועיין בבי'
 סי' קל"ד ומה שמציא שם בשם תשובת רשב"א ועיין בלבוש ח"ה"ע
 סי' קל"ד :

עוד יש לתת לב לדבר זה אם יאמר היבס עתה שהוא רוצה להלך לה
 מרנונו הטוב ויבטל כל המודעות וכל הדבורים אשר יהיו לגרוע
 מה החליטה גם זה אינו מועיל דהא גם זה הוא באונם ועדיין האונם
 במקומו דהא האונסו לזה בעונם תפיסה אם לא יתלוצ לה ודבר זה מפורש
 בתשובת מהריב"ם סי' תפ"ב דף שפ"ו וז"ל שם בסוף עמוד ב' אמנם יהי'
 דברי אלה צמי שלא ידענו שהוא אונם אבל אם ידענו שהוא אונם הלילה
 פסולה והע"פ שביטל המודעה והמודעה כאלו אינה כיון שבטלה מ"מ האונם
 במקומו עומד ופוסל החליטה עכ"ל . ועיין במהרי"ק שורש ס"ג שכ' שאף
 שנתפיים ליתן הגט לא מהני כל זמן שלא נשתנה הענין והצדד לנו שאין
 צד האונם לאונסו כבתחלה עכ"ל מהרי"ק וגם הבי' צ"י קל"ד הביאו
 ומעשה גם צ"ד כ"ז שהאונם במקומו קשה למנוח היתר להלילה זו :

עוד חלה כבוד מע"ל לעיין כי אחרי אשר שמעתי היבמה דלה תהי' לה
 מעשה בכפי' זו השיאה את לבנה למנוח טענה (וזה צודאי ע"פ
 ענת איהו תלמיד טענה) ואומרת שאינה רוצה הכפי' ע"י מושל העיר
 דוקא על החליטה אלא שאם יפיים אותה בממון ליתן לה כדרי פורסה כל
 זמן שהיא יושבת בלי בעל ג"כ היא מרוצה ויסיר ממנו הכפי' ולתקן תפיסה
 הנה זה הוא טענת גדול והרואה שאומר כן לא שימש כל זרמו ונשתבש בזה
 שראה בס"י קל"ד סעי' ד' בהגה שהרמ"א מציא שם שתי דעות אסקיבל
 עליו קנסות אם לא יגרש לא מקרי אונם מאחר שהלה גיטו בדבר אחר
 ויכול ליתן הקנסות ולא יגרש ויש חולקים ומתמירין אפי' בכה"ג והרמ"א
 מכריע דלכתחלה יש לחוש לדעת המתמירין שהוא הרשב"א ובדיעבד אסכבר
 גירש מפני זה כשר ע"ש והנה הרואה יראה דזה הוא דוקא אם הוא מעמנו
 קיבל על עצמו קנס בלי אונם אבל לאונם אדם בתפיסה שיחז ממון או
 שילחין מי אונם להלילה ודבר זה מפורש בצ"י בשם תשובה המתחלת כתב
 הר"ר מימון נוחר ע"ש וכן מפורש בד"מ שם אות ז"ל ע"ש וכן מורידברי
 הרמ"א ה"ל בהגה שמסיים האויל ומתחלה לא אונסו על כך הרי דאם
 אונסו על כך הוי אונם וכן מפורש בתשובת מהרי"ק שורש ס"ג אות צ"י"ה
 עיין שם והוא דבר פשוט כ"ד אהבנו

הק' שמואל ס"ל לנדא

שפעת שלומים אלה לכבוד אה"ש ש"ב הרב האון החרוף ובקי בש"ת
 מורה וואלף ג"י אב"ד דק"ק קאלליוועדיין ע"א :

צו דין אחרתי מלהשיב לך מעל'על מכתבו מו"ץ תשרי העבר כי צבא
 אלי מכתבו הנעים האודעתי הדברים להיבמה והייתי מהריס לדעת
 דעתה של האשה האם תתנה לחלות רנון היבס כדי להשיב לך מע"ל
 מלא דבר ואחמול בלילה בא אלי א' מקרובי היבמה ואמר לי שכבר נסעה
 מזה להתפטר עם היבס וביקש ממני לדרוש כי מע"ל שלא לעכב החליטה
 לכן עתה באתי להשיב לך מעלתי על שאלתו ש"ה הני תשובה ע"מ שעמד
 בבית הספק יעו כי היבס היה מתושבי ק"ק קאלליוועדיין ויאל משם והוא מתגורר
 בעיר שאין בה ב"ד ולפי דברי הב"ש סי' קס"ו ס"ק א' שהבין בנ"י
 שהביא בשם הר"ח"ה שבאשכנזים הלך ממקומו אין כופין אותו שהבא למקומו
 י"ע"ש והיבס ה"ל הוא כל אותו הימים בעיר שאין שם ב"ד ואולי ראיתי
 בתשובת רדב"ז ח"א סי' רפ"ג שלא הבין כן וכ' להיפך מב"ש וז"ל
 ואם היה דרים בשתי עיירות והיבס הלך מעירו לעיר אחרת ולא קבע שם
 דירתו הרי היבמה חולקת לעירו וכופין אותו לבא גם הוא לעירו להלוצ
 או ליבס י"ע"ש והבין כוונה אחרת ברמ"ז כתבואר לתענין שם ופי' שבק
 למענין ואולם מזה הסברא מסתברין דברי הרדב"ז ויעיין צמ"ל צפ"ד מאל'
 יבוס ה' א' נראה שלא הבין כנ"ל ושון רמ"א מורה כנ"ש מכתב את
 הלך למקום אחר וכן משמע שדינס שווים והנה המ"ל לזה לעיין . בתשובת
 מהריב"ל ואין אחי לפיין בוגם אני כעת ערוד מאוד לכן ימחול מעכ"ת
 לעיין בזה כפי אשר ישפוט שכלו כנח כה יקום גם אפשר שאם שיהיה
 רוצים שהיו במקו' היבס מנוח שיהיה במקום היבס ע"כ דברי מעלתי :

הנה אחר עיין קנת נלע"ד אם היבס עקר דירתו מק"ק קאלליוועדיין וקבע
 דירתו במקום שאין בו ב"ד אם כופין את היבס לבוא אחר היבמה
 כיון דלית ליי זקני עירו כלל דב"ד של ק"ק קאלליוועדיין לא נקראו עוד זקני
 עיר כיון שעקר דירתו משם ובמקום שקבע דירתו אין
 שם ב"ד כלל א"כ הוי זה כמו שאין לו זקני עירו דהכל הולך אחר המקום
 אשר קבע שם דירתו עכשיו וכן מפורש ברדב"ז שם בסוף התשובה שהכל
 הולך אחר מקום דירתו עתה וכן כולא מסתבר דקביעות דירה האחרונה

שנית להרב הג"ל על ענין הג"ל

לשון הג"י צ"ל הר"ה לזקוק דין ולעמוד נראה דמור"ם ז"ל הסמיט
בטובה את סוף דברי הר"ה ז"ל וס"ל כדעת מהר"ם ז"ל שהיא בפיקח
דרי"א ואין כה צד צ"ד לזקוף את היצב כ"ל :

אמנם

נר' לעמ"ד שכו"ה הוא א"ס היצב והיצבמה מתקוטטים מי יקרא
מי הצל א"ס שיהיה נהירו ונתפסרו שהיצב ילך לשירי של היצבמה
או שהי"א מרונים לילך לעיר אחרת להטות צוה אין מקום לדיני האלו וכן
הוא המנהג בכל בני דינין שא"ס היצב והיצבמה צאים להלך שמסדרים להם
ללינה ואין משגיח עליהם א"ס הוא עירו או עיר אחרת או עיר שאינה של
שניהם והאמת אנ"ד שמי"ס שהג"ה להור"א עמדתו משתומם ע"ז המנהג
ועל כל הפוסקים שלא היו כלל לדרשה של רב כהנא בסוף פ' זה צורך
וקראו לו זקני עירו ולא זקני עיר אחרת דבר מלא דיבר רב כהנא בהכח
צ"ל למעט זקני עיר אחרת ומ"ל לומר דמ"ס היצב והיצבמה לצורך להם
מקום צעיר אחרת להלינה ה"ן שא"ס זקני עירו ולמה לא נמצא דגוירת
הכחז הוא שה"י שהלילה דוקא בעירו ובצ"ד של היצבמה שדרשין מה"י
קרא במ"י יצמות דף מ"ד ע"א וקראו לו זקני עירו הן ולא שלוחאף
שכלל הגורם שליח ה"א כמותו אפ"ה דייקנו מה"י קרא למעט שלוחאף
ועיין ב"ב ס' דף ק"א ע"ב צ"ד וקראו להם כ"כ ש"ס לנו לדרוש זקני
עירו למעט שלא תהיה ההלינה בצ"ד של עיר אחרת . וז"ל צוה שעת
דמסדר דלפי שדרשין במ"י יצמות דף ק"א ע"ב להחיר ההלינה בג'
הדיוטות ה"ן שכתב בקרא זקני אפ"ה מרבי"ן הדיוטות שיכולין להקרות
הואיל וכתיב צישראל לרבות כל דהוא מישראל א"כ ממילא נדרשה גם צ"ד
של עיר אחרת דכ"כ הוא כל דהוא מישראל . ולכן לא שייך בהלינה לומר
דבעינו קרא כדכתיב להיות דוקא בזקני עירו : כיון דקרא ק"א מפיק ל'
דישראל כל דהוא מישראל ה"י מעיר אחרת . ומה שקפיד הכתוב להיות
בזקני עירו ולמעט זקני עיר אחרת : היינו שהיצב והיצבמה מתקוטטים והיצב
רוצה לעגן אותה ואינו רוצה לא בהלינה ולא ביצום וצריכה היצבמה להצו
את היצב לדין . צוה אמר קרא היצבמה צריכה לילך אחר היצב ולב"ד של
עירו להצו אותו ש"כ צעירו לדין הצל א"ס ח"י ציטיהם טענה ותביעה
וציטיהם מרונים להלינה לא קפיד קרא כלל צ"ה עיר וצ"ה צ"ד שה"י
ההלינה ומרבי"ן מישראל כל דהוא מישראל וכן מורה הדר לשון ה"ס
צ"פ זה צורך דק הוא רשי"א דסוגיא ש"ס והיצבמה הולכת אחר היצב
להתירה עד כמה אמר רב אחי אפי' מטבירי לייפורי אמר רב כהנא ממי
קרא וקראו לו זקני עירו ולא זקני עיר אחרת ולכאורה י"ס דקדק למה סויד
המסדר ה"ס ה"ן דרשה רב כהנא דזקני עירו ולא זקני עיר אחרת
מימרא רב אחי ראפי' מטבירי לייפורי הלא ה"ן דרשה דר"כ אחי להורות
למה היצבמה הלך אחר היצב מרבי"ן זקני עירו ולא זקני עיר אחרת וז"ל
לסדר רשי"א דהלכה זו היצבמה הולכת אחר היצב להתירה אמר רב כהנא
מאי קרא וקראו לו זקני עירו ולא זקני עיר אחרת רב אחי אפי' מטבירי
לייפורי ולמה טינה הסדר וזקני עירו וזקני עיר אחרת רב אחי ראפי'
מטבירי לייפורי קודם שהציא הקרא וקראו לו זקני עירו והיו צ"ה לזה הוא
הדבר שדברתי שמה שאמר שהיצבמה הולכת אחר היצב להתירה אין הכוונה
על עיקר מנות ההלינה שה"י במקום ובצ"ד של עירו שבו אין קפידא כלל
וההלינה מני להיות בכל מקום ובכל צ"ד ה"ן שא"ס זקני עיר של היצב ורק
הכוונה הוא שהיצבמה הולכת אחר היצב להתירה שא"ס עדיין לא נהרסה היצב
לשום דבר ורוצה לעגן את יצבתו וצריכה היא להצו אותו לדין בטענה או
כיום או פוער בהלינה צוה אמר שהיצבמה צריכה לילך אחר היצב וע"ז קאמר
עד כמה כלומר מה צ"ל להורות צוה דהוא מילתא דפשיטא ולא למימרא
דז"ל ר"ך דא"ס היצבמה צ"ה בקובלנא על היצב שרוצה לעגן אותה א"כ י"ס
לה דין הוצע שהיא תובעת את היצב שיתיר אותה מהצ"ל העיגון וזהו כלל
גדול בדיוק ההוצע הולך אחר ההצב ואינו חידוש דין י"ס ציטיהם עד שאתה
צריך להורות הדין שהיצבמה צריכה לילך אחר היצב ולא סמכת עלמך צוה
על הדין שהוא בין הוצע להצב דעלמא . ע"ז מתוך הגמ' ומפרש ר'
אחי אפי' מטבירי לייפורי אפי' ש"ד של עבירא בס גדולים והשונים
יותר מצ"ד של ייפורי אפי' צריכה היצבמה לילך מטבירי לייפורי להצו
את היצב ש"ס ופירי"ס צוה חידוש דין דא"ס שכתבי"ת דעלמא שבין הוצע
להצב יכול הוצע לזקוף את ההצב לילך עמו לבית הוועד כמו שפסק
אחימיר ש"ס הלכתא כופין אותו וילך למקום הוועד : אפי' ציטיהם שהיא
צ"ה בקובלנא על היצב להתירה מהצ"ל העיגון בטענה או כיום או פוער
בהלינה והרי היא תובעת אפי' צריכה לילך אחריו לייפורי א"ס שטבירי
הוא מקום הוועד אך ע"ז קשה מ"ל להלך צוה בין ציטיהם היצבמה להיצב
לשאר הוצע וכתב ע"ז בא ר"כ ודרש קרא וקראו לו זקני עירו ולא זקני
עיר אחרת צ"ל להורות דלציטיהם היצבמה צריכה היא לילך אחר היצב לעירו
דפשיטא דקרא מיירי שהיצבמה צ"ה בקובלנא על היצב שא"ס רוצה להקים
ש"ס אחי צישראל ואמרה מאן יבני להקים ש"ס אחי וע"ז אמר וקראו
לו זקני עירו הו"א מה מסדר רשי"א של סוגיא זו מוכח דמה דאמר
היצבמה הולכת אחר היצב להתירה . הוא רק שהציטיהם ה"י צעירו דאי
קאי על ההלינה גופא שה"י צעירו קשה דה"ל לה"ס לקבוע דברי רב
כהנא תיבך כ"ל . ומה נמצא היצב דמנהג של ישראל הורה היא דא"ס היצב
והיצבמה נהרו להלינה ונהרו להם צ"ד להלינה ה"י צ"ה צ"ד שה"י א"ן
ש"י"ן לא זקני עירו ולא זקני עיר אחרת אין קפידא צוה כלל וכלל . כ"ד
ידידו וס"ב

דק' שמואל פ"ל לנדא

יהי ה' עמו ויעלהו על במותי הצלחות . ושיג שובע שמחות : וינהל
על מי טעויות . ה"ה אהובי ש"ב הרב הנאמן החריף והבקיב מזה
זאת וזאת נ"י אב"ד ר"ק קאללין יע"א :
צ"ה ח"ה שבוטות חסר הגיעני מכתבו הנעים מג"ל ע"פ צבירור
ש"פ כשולת מופת צ"ג נפס והאמת אנ"ד כי ח"יני בעל מלאכה
אחת ערדות רבות נהרנו לעול על אוזריי כאשר יראה כי מעל צמחתי
הראשון אשר נכתב בהלינה רבה ומקמתו אינו כתב ידי כי מ"פס הפנאי
נחתי את מכתבי אשר רשמתי צו כל מה ששלעמ"ד לצורך אחד להעתיק
וצאשר רחמי כי המעתיק אינו מהיר במלאכתו וממשיך בהעתיקה לקחתי
כתבי מידו להשלים את האגרת בעלמי וכחתי במהירות רב כדי שיהי' שהות
לשלחו עב"ד כי הייתי נחפו לשלוח את מכתבי צ"ס הוא באשר שקרובי
היצבמה בקבו ממני למחר ולהריץ את מכתבי שלא לעצב את היצבמה ש"ס
ומרוצ הנחילה כמעט שורה אחת אשר רמזתי צו כי זקני העיר הנאמר בפ'
יצום אין לו ענין לשקל וטרי' במ"י סנהדרין אי בעינו קרא בדכתיב וכל
זה נשכח מפני המהירות וגם עתה אני ערוך מאור לעיני במכתבו הנעים
בכתב דקה מן הדקה ואור עיני אין אחי כצ"ה ע"לוי ודין ככתב לא ניתן
למקרא כ"א אחר ערחה וסקירה רבה אך מפני גודל אצתי לכי מע"ל לא
ר"יני לעצב את ההצבמה עוד ועברתי צו בהעברה בעלמא ושמתי עיני
עניו להשיב מפני הכבוד ולהשתעשע בצמתיי אצתי טעם . ראשון נאמר
מה שהציב מעלה ראי' לסתור דברי ולהוכיח שגם צעיקר ההלינה י"ס קפידא
שההלינה ה"י צעירו של היצב מדברי הטור ברמז"ס בקור פסקי הר"ה
למ"י סנהדרין צ"פ זה צורך שכתב היצבמה צריכה לילך אחר היצב לעירו
ליהלך מלשון הזה הוכיח מע"ל שצ"ה וסדר דין הלינה הוא שה"י מעשה
ההלינה צעיר של היצב הצל לדעתי א"ס היצב נהרסה להלך צעירה של
היצבמה אין להוכיח מלשון זה דבר דהא ודאי מ"ס הטור ברמז"ס היצבמה
צריכה לילך אחר היצב הכולל הוא שא"ס היצבמה רוצה להצו ההלינה מהיצב או צריכה
לילך אחר היצב להצו אותו צ"ד שצ"ה אפי' מצ"ד גדול לצ"ד קטן
והיינו כמו שפירשתי במכתבי הראשון דברי ה"ס סנהדרין בסוף פרק זה
צורך היצבמה הולכת אחר היצב להתירה מהצ"ל העיגון שא"ס היצב רוצה
לעגנה והיא צ"ה בטענה או כיום או פוער וצ"ה הטור בקיבור פסקי
הר"ה ש"ס סנהדרין קי"ג בלשון ולא נהיית לפ"י הדברים יעו שא"ס מקום
לדין זה לאו וסמך עלמו צ"ה שמשפ"ס בקיבור פסקי הר"ה למ"י יצמות
צ"פ מ"ס סי' י"ט אשר ש"ס מקומו וס"ס צ"ה הדבר צ"ה וכן היצבמה
הולכת אחר היצב להלך והצ"ד כותבין לו ענה ההגונה לו והיינו ע"ז שצ"ה
עדיין לעצב צ"ד שלא לעגן את יצבתו וזה ברור ככוונת הטור דאי כדעת
מע"ל לא הי' לו לשחוק מזה צטור א"ה"ע והי' לו להוכיח בסדר וצמחתי
דיני ההלינה שצריכה להיות ההלינה צעיר של היצב אמנם מה שהציב מע"ל
מדברי ה"ס של שלמה צ"פ מ"ה יפה כוון צ"ה אך גם הגאון מהר"ם ל"י ב"ש
ש"ס לא הרעיש צרעם גדול ע"ז רק כ' כמדומה שאינו מנהג של תורה
ולא יתכן לעשות כן ואחי אומר שכל מקום שהלכ' רופפת חוליקי בחר המנהג
אשר גם מהר"ם ל"י צ"ה נראה שגם ציטיהם ה"י המנהג שלא להקפיד בהלינה
שהיה דוקא במקומו של היצב ומה שכתב כ' מעלה שחלת לשון ה"ס
המה מגומגמים קצת לדעתי כל דבריו נכונים וכראי מוזק"ס וז"ל ש"ס
גרסינן צמסכת סנהדרין והיצבמה הולכת אחר היצב להתירה ואפי' מצ"ד
הגדול לצ"ד קטן ממנו כן כ' הטור וה"י שנאמר וקראו לו זקני עירו ולא
עיר אחרת מ"מ אינו לעיכוב למקומה הצל כמדומה שאינו מנהג של תורה דהא
כתיב זקני עירו ע"כ נראה דלא יתכן להלך במקומה ע"ל וכוונת פירושן
של אלה הדברים דמהלכה כתב דמה דכתיב זקני עירו אינו לעיכוב למקומה
שלא תהיה ההלינה במקומה וגם מהר"ם ל"י צ"ל סביר' ליה דמה דדריש
רב כהנא צ"פ זה צורך דזקני עירו צ"ל למעט זקני עיר אחרת שא"ס לנו
מנות ההלינה אלא לענין לדין ע"ס היצב לאחר מיעוט זה שא"ס היצבמה
יכול' להצו את היצב כ"א זקני עירו והמהר"ם ל"ל למד זה ממנהג וגם
שלא נשתמע צ"ה מהפוסקים לכתוב מזה דריני וסדר ההלינה וע"ז כתב
שכמדומה לו שאינו מנהג של תורה דהרי כתיב זקני עירו ע"כ נראה שלא
יתכן להלך במקומ' ע"כ נראה שצ"ה מהר"ם ל"ל כצדו וצ"ה אינו
כותב זה לפסוק דין מוהלך רק הלשון כמדומה נראה שרוצה צוה שכוון
הדבר לנהוג ולקבוע המנהג כפי סדר הכתוב שהיה ההלינה במקום היצב
וגם צוה הוא דעת יהוד כמ"ס של הפוסקים לא היו צוה ללכת רחמי
שמעלה הביא דברי השאלות דרב אחאי ב"י ק"ל בסדר ההלינה ובספר
הישר לר"ת סי' ה"י כולם השמינו צ"ס ההלינה שהיה זקני עירו רק
כתבו סתם שהיצב והיצבמה צאים לפני הדיוטות וכן הר"ה ז"ל צ"ס המימד
לא הוכיח שהיה ההלינה זקני עירו דוקא מג' רועים האלה הביא מעלה
ראיה כדברי והוא לי למשיי"ע ש"ס צו ממש גם מתשובת בית חדש המפורשים
בסוף סי' ל"ה כ' נהדיא דהאי זקני עירו אינו מן החיוב מחד מנהג ללא
משתמט א"י מן הפוסקים לכתוב להאי דינא ולא הוינן לרצת קשישתי
דנשיגי הכי ומעשים ככל י"ס שהיצב צ"ל לצ"ד של היצבמה ע"כ ע"ז והיינו
מטעם שביארתי במכתבי הראשון מדרשין ציטיהם דק"א מרבי"ן צישראל
אפי' כל דהוא מישראל ולא לר"ך כלל זקני"ס . הרי עוקר הקרא ה"ן דכתיב
זקני עירו דמני צישראל כל דהו יהיה מי שיהיה רק שידעין לקרות ומה
שכתב כ' מעלה ראי' לסתור דברי מלשון הספרי צ"פ כי תלא שכתב וקראו
לו זקני עירו מנהג זקני עירו וכן הרמז"ס צ"ה פ' ד' מה"ל יצום כ' י"ג
מנות הלינה היצבמה הולכת אחר היצב וכן כתב הטור צ"ה יצום וכן כ'
המסדר צ"ה סי' קס"ו אין מן האורך להשיב ע"ז כי כבר דחה כ' מעלה
בעלמא

בעלמנו שיש לפרש דבריהם ע"מ שכתבו אח"כ שנתנו לו ענה ההוגנת לו
אם לחלוץ או ליבם והיינו דעדין לא נתבאר דעתו של היבם והיבמה
קובלת עליו והוציאה אותו או כנוס או פטור דאל"כ ה"ל להטור ושי"ע
לכאן בדיוני ההלכה בסי' קס"ט שההלכה לריבא להיות בעירו דוקא וכמו
שהארבתי במכתבי הראשון שבדרי רב כהנא בס"פ זה צורר וכל דברי
הפוסקים שרויך להיות בזקני עירו הוא דוקא בחילת דין שצין היבם
לביבמה שהיא בזה בטענה ותביעה אבל אם ליכא ביניהם שום טענה ותביעה
והיבם מרוצים להלינה אין קפידא בחיזה עיר שהיא ההלכה וסני ביהראל
כל דהו ומה שכתב מעל' שבדרי זה תלוי בין פי' הרמב"ם לפי' רש"י ז"ל
דעס במס' סנהדרין מפרש רש"י דר"ה החוקק דמשום קד רולה זה לרון צנית
הועד משום דעס יש ת"ח הרבה ויהי' זה שכתבו בזה מהס' וע"פ פי' זה
מוכח בדברי שקאי על עיקר תביעת היבמה ואיכא רבותא בזה שאמר רב
אמי דאפי' מטברי' לייפורי דר"א דגם בזה יכולה היבמה לכוף היבם לילך
עמה לבית הועד כדי שיהי' בזה מהס' אבל אי הוי קאי על גוף סדר ההלכה
מאיר רבותא יש בזה הא גס הב"ד של יפורי בקיאים דיוני הלינה . אמנם
הרמב"ם בפ"ו מהל' סנהדרין הל' ה' ו' מפרש הטעם שיכול לומר נלך לב"ד
הגדול לפי שחושש פני יטעו אלו הדיינים ויזיחו ממנו ממון שלא כדון ולפי'
שפיר י"ל דהך שהיבמה הלך אחר היבם קאי על גוף ההלכה עצמה ואיכא
רבותא בלא תאמר שהיבמה יכולה לכוף את היבם להלכות ב"ד הגדול מטעם
שחוששת שב"ד הקטן לא יהיו בקיאים בדיוני ההלכה שהם מרובים ועמוקים .
אח"י ידירי אף שבדרי הכמה דיבר . מ"מ הוא דוקא לומר שחוששת לזה דאף
דיוני הלינה רבים ועמוקים ידועים לכל ב"ד קבועים אשר לא קטלי קנים
באגמא הם וליכא שום ה"א לומר שחוששת שב"ד של יפורי לא ידעי סדר
הלינה ולמה לן לכנוס בפרשה דחוקה במקום שיש לנו פי' מרווח יותר שקאי
על עיקר טענות ותביעות של היבמה נגד היבם דבזה שייך שפיר לומר
דסד"א שיכולה לכוף את היבם לילך לב"ד הגדול ג"כ מטעם זה שח"א הב"ד
הקטן אינם בקיאים בדיונים ויטעו בשיקול הדעת ולא יכופו את היבם מפני
איוה אמתלא שלא כדון . והשמעתי דאפי' לריבא היא לילך לעירו אף מב"ד
הגדול לב"ד הקטן ובל"ה אנו לריכין לומר דמה דכי' הרמב"ם הטעם שטענת
לך לב"ד הגדול הי' משום שחושש פני יטעו הדיינים ויזיחו ממון שלא כדון
אין דוקא . וע"כ יש עוד טעמים והמתלחות לבקש לדין בב"ד הגדול דהא
מה שב' הרמב"ם ז"ל שח"א יטעו הדיינים ויזיחו ממון שלא כדון . זה שייך
אם הנחשב טוען נלך לב"ד הגדול דבני נחבע שייך לומר שחושש שיוזיחו
ממנו ממון שלא כדון אבל לפי המסקנא וכן פסק הרמב"ם שם בל"ח וט'
שדוקא הנחבע יכול לומר נעלה לב"ד הגדול אבל לא הנחבע אף שייך לומר
לגבי הנחבע שחושש שיוזיחו ממנו ממון שלא כדון הלא ע"פ הרוז הנחבע
הוא מוהק והחובעו בל' להוציא מיד הנחבע . וטפי ה"ל להרמב"ם ז"ל לומר
שחושש שח"א יטעו הדיינים ולא יאיר דין אמת לאמתו שזה שייך לחוש בין
מהחובע ובין מהנחבע . לכן י"ל להרמב"ם נקט כן לרבותא הואיל ובסלכה
ו' מדבר שהנחבע חומר נעלה לב"ד הגדול . בזה לא שייך חששא אחרת
כ"א שח"א יטעו הדיינים ויזיחו ממנו ממון שלא כדון אבל לא שייך לומר
הטעם משום בזה כפירש"י ז"ל שהי' הנחבע בזה לחבוע ממון דכיון דודאי
יש לו טענה ותביעה על הנחבע כגון שיש ראיי' קנת שזה גזלו או הויקן
או הלוה לו דבהכי איירי הך דיעא דעניס שנתעמו דין דבל"ה גס' הנחבע
אין יכול לומר נעלה לב"ד הגדול כמבואר ברמב"ם שם הל' ה' ועוד
דחוקה שאין אדם חובע אלא ח"כ יש לו עליו בזה לא יכול הנחבע לומר
לעלות לב"ד הגדול כדי שיהי' המלוה בזה לחבוע אותו כיון שבדאי יש
דרח' דממונה ביניהם איוה בזה יכסה פניו שיסתלק מלחבוע תביעתו
ואין לומר שהי' בזה לחבוע ממנו יותר ממה שמגיע לו דלגבי תביעה
בין רב למעט לא שייך בזה ולא מנינו שום מקום שאמרו
על החובע אין אדם מעיז פניו וחדרבה אמרו חוקה אין אדם חובע אלא
ח"כ יש לו עליו ולכך נקט הרמב"ם שהנחבע נתחבץ לומר נעלה לב"ד
הגדול מפני שחושש שב"ד הקטן יטעו דין ויזיחו ממנו ממון שלא כדון
ואפי' כופין אותו וזו בעירו אבל לפי האמת דרק החובע יכול לומר נעלה
לב"ד הגדול גס' להרמב"ם ס"ל כמו שפירש"י שהטעם והאמתלא של החובע
לכוף להנחבע שילך עמו לב"ד הגדול וס' יהי' בזה מהס' לכפור ויהי' מה
שהייב ליתן הינחא מזה שלגבי החובע הרולה לרון בב"ד הגדול אינו מוכרח
שרש"י ורמב"ם ז"ל מחוללים בפירושהם ולכ"ע הטעם כדי שהיבם הנחבע
יורה מפני הנושה כמו שאמר רבה מפני מה אמרה תורה מורה במקל' הענגה
יבבע חוקה אין אדם מעיז פניו בפני צבל חובו ומזה יאיר לנו שבדרי הרב
תורת הייס שם בסוף פרק זה צורר אינם מוכרחים ואין לעשות מחלוקת
בין רש"י ורמב"ם ז"ל וגם בזה אין דבריו מוכרחים שכי' שהרבותא הי' כמה
דאמר רב כהנא היבמה הולכת אחר היבם היינו אע"פ שגם ההלכה הוא
דין דהא יש לנו פי' מרווח יותר אף אמרין דקאי על תביעת היבמה להיבם
בטענת או כנוס או פטור :

ומ"ש כבוד מעל' להיות לי לתנא דמסייע שבטיק מנות הלינה לא
צריך זקני עירו דוקא מסוגיא דמס' מכות דף י' ע"ב דפליגי
ר"א ור"א אי נעשה בן סורר בעיר שאין בה זקני' ואי מצוי עגלה
ערופה ואי קולטי' הרונח ופלוגתייהו בשלש אלה הואיל וכ' בהן זקני עירו
וריעב"א בחידושיהם מפרש דפלוגתייהו אי בעינן קרא כדכתיב ולמ' לא
פליגי גס' לעיני הלינה הנה בחמת במכתבי הקודם רמזתי וכחתי בקיור
בהלינה לא שייך לומר לענין זקני עיר בעינן קרא כדכתיב כיון דקרא מסיק

ללא בעינן זקנים כלל וכונתי בזה דכיון שאוכחתי דמה שאמר זקני עירו
הוא רק לדון בין היבמה להיבם שהיא לריבא לקרב את משפחה לפני זקני
עירו ח"כ ממילא לא נאמר זקני עירו למנוה כלל כ"א לזכות את היבם
ושבו לא שייך כאן לומר בעינן קרא כדכתיב כיון שלא נאמר למנוה אף יש
לעינין בזה בהתרת החקירה אף פליגי ר"א ור"א בהק' ג' דברים אי בעינן
קרא כדכתיב הא כבר פליגי תנאי בזה כמו דמסיק הס"ם במס' סנהדרין
דף מ"ה ע"ב כחלפי דתן אין לו בזהו יד מכתים אומרים אין לו טענה
דבעינן קרא כדכתיב ר"א נותן על מקומו ורש"א נותן על שחלו
ללא בעי קרא כדכתיב הרי תנאי פליגי בזה וראיתי שגם כ' מעל' הרבי
בתמי' זו בהגה' במכתבו הנעים וביישוב תמי' זו נלע"ד ע"פ"מ דכתב החי"ט
בפרק י"ד מנגעים משנה ט' על סזירת פסקי הרמב"ם בדיוני' האלה
דגבי נקטעה יד העדים פסקי הרמב"ם בפרק י"ד מהל' סנהדרין דפטור
כשחולל במס' סנהדרין דאמר בעי' קרא כדכתיב וכן גביאין לו בזהו יד
ורגל פסק ג"כ הרמב"ם דאין לו טענה דבעי' קרא כדכתיב כת"ק דתנאיין
והוא סזירה למה שפסק בפ"ה מהל' נירוח הל' ה' גבי נזיר ממורט
שאין לו טענות דאין לר"ך להעביר תער דכל אלו אינו חלל למנוה ולא
לעכב ובמס' נזיר דף מ"ו פליגי ב"ש וב"ה בנזיר ממורט
וקאמר שם ר' פדת דב"ש ור"א אמרו דבר אחד דב"ש סובר בנזיר ממורט
אין לו חקנה עולמית ור"א סובר באין לו בזהו יד ורגל אין לו טענה והוא
סוגי' הפוכה דר' פדת מהפך דעת הת"ק לדעת ר"א כמ"ס החוס' במס'
סנהדרין שם הרי דסוגי' דנזיר מרמז הך דאין לו בזהו יד ורגל לך דנזיר
ממורט ואף פסק הרמב"ם תרתי דסתריגי אין לו בזהו יד ורגל פסק אין
לו טענה דבעינן קרא כדכתיב וגבי נזיר ממורט פסק דאין תגלחת מעכב
ללא בעינן קרא כדכתיב ומתוך התו"ט דמה שפסק הרמב"ם באין לו בזהו
אין לו טענה עולמית ס"ל דאיכא טעמא אחריתא לאו משום דבעי קרא
כדכתיב אלא ס"ל כסוגיא דמנחות דף ה' ע"א ודף י"ט ע"א דמתוך שאני
מאורע דכתיב ב' תהי' כמתן דכתיב ב' חוקה דמי'
ומעכב ומדחיק שם התו"ט לומר דאף דסוגיא דסנהדרין גבי נקטעה יד
העדים וסוגיא דנזיר ממורט מוכח דמתן דסובר באין לו בזהו יד ורגל
שאין לו טענה עולמית הוא מטעם דסובר דבעינן קרא כדכתיב אפי' ה'
סובר הרמב"ם דמדחיקתני תרי סוגיא מקמי סוגיא דמנחות יעו"ש שמדחיק
מאוד בזה ויעיין בשו"ת חות יאיר סי' קס"ז שהרבה להשיב על דברי התו"ט
האלה דמ"ל להרמב"ם לדמות הני ב' סוגי' מקמי סוגיא דמנחות אמנם
לפי דרכינו נראה דשפיר הכריע כסוגיא דמנחות והוכיח כן מדפליגי ר"א
ור"א באין לו בזהו אי בעינן קרא כדכתיב ח"ו ע"כ ז"ל דבזה גופא פליגי
ר"א ור"א בטעמא דמ"ד באין לו בזהו דאין לו טענה עולמית אי משום
דס"ל דבעינן קרא כדכתיב או משום דס"ל דתהי' דכתיב גבי מאורע כמתן
דכתיב ב' חוקה דמי כסוגיא דמנחות ומאוד סובר גבי עיר מקלט וגבי ע"ב
וגבי בן סורר ומורה דבעינן קרא כדכתיב אמר אלא דאמרי כהאי תנא דס"ל
באין לו בזהו יד ורגל אין לו טענה עולמית משום דס"ל בעינן קרא
כדכתיב ומתן דסובר שהוא רק למנוה ולא לעכב דלא בעינן קרא כדכתיב
אמר אלא דאמרו אפי' כהאי תנא דע"כ לא ס"ל באין לו בזהו דאין לו
טענה אלא משום דכתיב ב' תהי' לעכב אבל כ"ע ס"ל דלא בעינן בעלמא
קרא כדכתיב וח"כ כיון דמפלוגתא דר"א ור"א
במס' מכות מוכח דהך מהני אמוראי ס"ל דטעמא דמתן דתני באין לו
בזהו דאין לו טענה הוא משום דסובר דתהי' דכתיב גבי מאורע הוא לעכב
לפי' קמה וגם נכנה כנרת התו"ט דהרמב"ם מדה להק ב' סוגיות
דסנהדרין דנזיר מקמי' סוגי' דמנחות הואיל וחד מהך אמוראי ר"א ור"א
דפליגי וחד מהס' סבירא ליי' דטעמא דתנא דסובר באין לו בזהו דאין לו
טענה הוא משום דדורש תהי' דכתיב גבי מאורע לעכב וממילא מתוך
ג"כ הך תמי' אף פליגי ר"א ור"א במכות בפלוגתא דתנאי דיי' דפליגי
רק אליבא דתנאי תנא דסובר באין לו בזהו יד ורגל אין לו טענה כ"ל
והנה אף שהחוקאי את דברי התו"ט והוכחתי מפלוגתא דר"א ור"א במכות
מוכח דחד מהך סובר דטעמא דמתן דסובר אין לו בזהו דאין לו טענה
לאו טעמייהו משום דבעינן קרא כדכתיב אלא משום דס"ל דתהי' דכתיב
גבי מאורע הוא לעכב עדיין נאמר הסזירה בפסקי הרמב"ם כאן דפוסק
בנזיר ממורט דתגלחת אינו מעכב אלא ס"ל להרמב"ם דלא בעינן קרא
כדכתיב ולמה פסק בנקטעה יד העדים כשחולל דבעינן קרא כדכתיב והנה
התו"ט מדחיק עמנו להק דמה דפסק בנקטעה יד העדים דבעינן קרא
כדכתיב היינו בנקטעה ידו אחר שהע ידו אבל אם אין להס' יד מעיקרא לא
בעינן קרא כדכתיב כמו שמסיק שם בסנהדרין ע"ש בתו"ט אבל זה הוא
דוחק דהא מסיק בגמ' שם דבאין להס' יד מעיקרא הוי קרא כדכתיב דיה
שהי' להס' כבר בעינן ועיין בשו"ת חות יאיר שמהרה דברי התוס' י"ט
האלה אמנם ראיתי בל"מ שם בפ"ה מהל' נירוח הלכה ה' מתוך דאף
דסבירא ליי' להרמב"ם בעלמא דבעינן קרא כדכתיב אפי' הכי שפיר פסק
דהתגלחת דנזיר אינו מעכב מטעם דסבירא ליי' גז"ש דאמר אחר כמו
שמסיק בגמ' בנזיר דף מ"ז ע"א אליבא דרבנן עיין שם וח"כ לדברי הלח"מ
בלל"ה אין סזירה בפסקי הרמב"ם בזה ואין אנו לריכין לתרונו בלח"מ
אעפ"כ קשה לדברי הג"ל ע"כ מוכח דפלוגתא דר"א ור"א במס' מכות
הוא אליבא דמ"ד באין לו בזהו יד ורגל אין לו טענה עולמית או טעמא
דחד תנא משום דסובר דבעינן קרא כדכתיב או משום דס"ל דתהי' דכתיב
גבי מאורע לעכב . והיא גופא קשיא כיון דהך תנאי דס"ל באין

באין לו צה יד ורגל דש לו טהרה ונתן על שמאלו או על מקומו . ע"כ
 ס"ל להני הנחי דלא צעין קרא כדכתיב חס כן מנה לן לומר דמתן דסובר
 דאין לו צה יד אוין לו טהרה כדכתיב לי' דצעין קרא כדכתיב ח"כ דה
 פלוגתא חי צעין קרא כדכתיב שייך בכל הורה כוכה ופלוגתא דהני הנחי
 ת"ק ור"א ור"ש שייך צוקענה יד בעדים כמו דמטיק ס"מם כדכתיבין וגם
 פליגי צעיר שאין צה זקנים לענין צן ס"מם ולענין ע"ע ובענין עיר מקלט
 הלא טפי יתח' לנו נקרב המהלוקה וטמר דלא פליגי הנח צהין לו
 צה יד ורגל וטעמא דה"ק דסובר דאין לו טהרה משום
 דכתיב גבי מנורע התי' לעבד . אבל צה שזין כולו
 הנחי דלא צעין קרא כדכתיב . וא"כ מ"ל לשמאל צמנהדרין וכהך המורח
 צמ"ס מכות לפסוק להלכה דצעין קרא כדכתיב דלא כר"א ור"ש צהין לו
 צה יד ורגל דבדחי ס"ל דלא צעין קרא כדכתיב ומת"ק דפליגי ענייכו
 צהין לו צה ליכא הכרע חס ס"ל דצעין קרא כדכתיב . וצוהר קשה היך
 הכרע הרמב"ם ופסק בפ"ו מהל' רונה ה' וי"ו דעיר שאין צה זקנים חינה
 קולטת מדכתיב זקי בעיר ההיא ולפי פסק הזה חס נס הרוחה בעיר מקלט
 שאין צה זקנים וטעמא לגואל הדם להרוג את הרוחה . ואיך הכרע בספק
 נפשות ליתן רשות להרוג נפש דהא ר"א ור"א דס"ל דלא צעין קרא כדכתיב
 צודחי העיר קולטתו ואליבא דת"ק הוא ספק והי' לי' להרמב"ם לצחר שהוא
 ספיקא שגם גואל הדם אינו נהרג עליו מפני הספק חס הת"ק פליגי על
 ר"א ור"ש צה כ"ל . ומכאן זה מ"ל לדכות כל דברי הת"ק אלא דליכא חס
 הנח ואמורא דסובר לדרוש הך התי' גבי מנורע לענין שאין לו צה יד
 וכולו צודחי ס"ל דהך התי' דכתיב דמנורע לעבד הוא רק לענין שלא
 יהי' הסר מידי מדברים שצמנורע דהיינו ע"ז ארוז ואזוב וכו' הולעת ונפטר
 וכן לענין שהיו כל העשויות טהרות המנורע על הסדר הלא להקדים המתנת
 זה לפני זה הלא כסדר . אבל חס אין לו צה ורגל הלא יתועל מנמו
 או על שמאלו זה ליכא חס הוי' אמיתא למעט מקרא דהתי' אלא לכוונה
 אמוראי ס"ל דלמאן דסובר דאין לו צה יד ורגל שאין לו טהרה הוא מטעם
 דס"ל בכל הורה דצעין קרא כדכתיב . וכו' הנחי ת"ק ור"א ור"ש פליגי
 צה חי צעין קרא כדכתיב או לא צעין ואפ"ה אין לתמועל ר"א ור"א
 צמ"ס מכות חיך פליגי בפלוגתא דהנחי ד"ל דפלוגתא דהנחי צה יד צעיר שאין
 זקנים חי מביאים ע"ע וחי נעשה צה צן ס"מם וחי קולטת הרוחה ככל הוא
 אליבא דהד הנח דהיינו לענין ערי מקלט פליגי אליבא דה"ק דמ"ד דאיה
 קולטת חס אין צה זקנים אמר אלא דאמרי כת"ק דאין לו צה יד ורגל דסובר
 דצעין קרא כדכתיב ומאן דסובר דקולטת את הרוחה אמר אלא דאמרי אפי'
 כת"ק ע"כ לא צעין ת"ק קרא כדכתיב צהין לו צה יד ורגל ודכוותי' ככל
 דבר שהוא מפורש בהורה צה צעין קרא כדכתיב אבל לענין עיר מקלט לא
 נאמר בהורה שיהי' צה זקנים רק שהוא מקרא בצפר יאסע . דכתיב שם
 וגם אל אחת מערים האלה ועמד פתח שער ודבר צאוני זקני העירי צה
 י"ל ת"ק סובר שהוא רק למנוח מדברי קבלה ואף שהלכה הפרשה מהגיל
 וידבר ה' אל יאסע לאמר י"ל דעיקר הווי' בהלכה הפרשה בפסוק הסמוך
 הו' לכס את ערי המקלט . עד והי' לכס למקלט מנורע הדם הם מדברי
 ד' אליהו ומה שנאמר ח"כ הוא רק מדברי קבלה . ואף חס נאמר
 דכל הענין הוא מלות ד' ליהושע מ"מ ס"ל להך אמורא דלא צעין קרא
 כדכתיב הלא צמנחי המפורש בהורה . אבל מה שנאמר מפי הקב"ה לנביא
 ולא נכתב בהורה משה הוא רק למנוח בעלמא ולא לעבד וגבי עגלה ערופה
 פלוגתא דהנחי הוא להיפך אליבא דהנחי דלא צעין קרא כדכתיב וזה דכתיב חס
 אין צה זקנים מביא ע"ע אמר אלא דאמרי כהני הנחי דלא צעין גבי צה
 יד ורגל קרא כדכתיב . ומה שאומר דאין מביא ע"ע אמר ע"כ לא צעין
 הני הנחי קרא כדכתיב דוקא צהין לו צה דליכא קרא מיותר לעבד אבל גבי
 ע"ע איכא קרא מיותר שנאמר ולקחו זקני העיר ההיא והחי עיר יתורא הו'
 כמו שמפרש רש"י במס' סוטה דף מ"ה ע"ב דהוי' לי' למכה ולקחו זקנים
 עגלה צקר ע"ש ברש"י ודרים הוי' אמורא מהחי עיר יתורא לעבד שאינו
 מביא כלל צעיר שאין צה זקנים וצוה פליגי ר"א ור"א דאמר דהאי קרא
 יתורא הוי' לרצונו דלא חיו צעיר הקרובה זקני' שמודדים מעיר אחרת
 שיש צה זקנים כמו דדרשין בסוטה סבדף מ"ה ע"ב וממילא ממועט חס
 בכל העיריות הסמוכים אין צה זקנים שאין מביאים ע"ע כלל ודאמר
 דהך קרא יתורא לא חיו לרצונו' הלא דלא צעיר אהת הקרובה אין צה
 זקנים שמניחים עיר האת ומודדין מעיר אחרת שיש צה זקנים . אבל חס
 בכל העיריות אין צה זקנים מביאים ע"ע דלא צעין קרא כדכתיב ועיין
 צה"ס חס' מכות ס' ד' יו"ד ע"ב ד"ה דאמר וכן לענין צו"ס צעיר
 שאין צה זקנים ג"כ פליגי אליבא דהני הנחי דלא צעין קרא כדכתיב . ומאן
 דסובר דאין נעשה צן ס"מם לומר ע"כ לא ס"ל להני הנחי גבי אין לו
 צה ורגל דלא צעין קרא כדכתיב הלא משום דליכא קרא מיותר לעבד ואינו
 אלא למנוח בעלמא . אבל גבי צו ס"מם הוי' קרא מיותר לעבד ואינו
 צניע זה . כולה קרא יתורא דא"י כדכתיבין דמ"ה ע"ב ואחי לעבד לכל
 הדברים הנאמרים בהאי קרא . ומ"ד דנעשה צן ס"מם סובר דקרא יתורא לא
 חיו אלא חס כיו' חיו ואמו הגרים או אלמים וסומים שאינו נעשה צן
 ס"מם אבל זקי עירו נאמר חידי כמו סובר ר"ע במס' שבוטות דהיי' ע"כ
 ע"ה דכרעה ששנית לא נשנית אלא בצביל דבר שמתחדש צה אבל זקני עירו
 נאמר חידי דהפסי' צי' ואמרו בנינו זה אינו שומע ואינו אלא למנוח
 בעלמא שגם האמירה מפי האב ואח"כ יכיס לפני זקני עירו אבל לא לעבד
 דלא צעין קרא כדכתיב וזה יתח' לי' מה דקשה עובא למה הביא חס'ם
 צמכות הך פלוגתא דר"א ור"א בתלמוד צה ומה לא כ"ל פלוגתא דהנחי צה
 צה וכו' הוי' לומר עיר שאין צה זקנים פליגי צה ר"א ור"א ח"א אין

קולטת את הרוחה ואינה מביאה ע"ע ואין נעשה צה צן ס"מם משום דצעין
 זקני העיר ויכא ור"ח חיו הנח למנוח בעלמא וכן לעבד הנכספי דברי
 הג"ל הוי' ספיר הואיל ובענין עיר המקלט פליגי הכינה דהנחי דצעין קרא
 כדכתיב ובענין ע"ע וצו ס"מם פליגי הכינה דהנחי דלא צעין קרא
 כדכתיב וכל הני ג' חיכה טעם וסברא דהנחי בפלוגתא דהנחי כהך מיימי
 הס"ס פלוגתא דהנחי צה . וצוה יתח' ני נמי להרץ מה שהקשה הרב
 בעל מהנה כמך בפ"ה מהל' רונה הג' וי"ו וצפ"ו מהל' ממרים הג' ו'
 דצעין עיר המקלט מביא הך דינח ופסק בפ"ו מהל' רונה הג' וי"ו דעיר
 שאין צה זקנים חינה קולטת את הרוחה . ולמה השמיט הך דין צעיר שאין
 צה זקנים נענין ע"ע ולענין צן ס"מם דהא צמכונה פליגי צה ר"א ור"א
 צמכות ע"ע ולפי דרכיו חיו ספיר דמתן לענין עיר מקלט פלוגתא דהנחי אליבא
 דהנח דס"ל דצעין קרא כדכתיב ופלוגתא דהנחי דהנחה דהרמב"ם פסק
 כשמותל דצעין קרא כדכתיב לך מביא הרמב"ם דעיר שאין צה זקנים
 חינה קולטת את הרוחה ופסק כמ"ד דגם דבר הנאמר בדברי קבלה ג"כ
 צעין קרא כדכתיב אבל בהך חיך תרתי לענין ע"ע וצו ס"מם פלוגתא דהנחי
 דר"א ור"א הוא אליבא דמ"ד דלא צעין קרא כדכתיב יתח' נפקותא אליבא
 דידן דמתן קיימ"ל דצעין קרא כדכתיב בכל הורה כולה לך השקט
 הרמב"ם הוי' תרי מיני וסמך ע"מ דפסק בעממא גבי נקטעה יד העדים
 ואין לו צה יד ורגל דצעין קרא כדכתיב הך כ"ז מועיל לייבד דעת
 הרמב"ם וכל עדיין השוב הקובי' על ר"א ור"א ממ"מ כמאן ס"ל חי'
 כברי כת"ק דאין לו צה יד ורגל דצעין קרא כדכתיב ח"כ למחי נפקא
 מיני' פליגי גבי ע"ע וצו ס"מם הכינה דמתן דלא צעין קרא כדכתיב הלא
 ס"ל כהני הנחי וחי ס"ל דלא צעין קרא כדכתיב ח"כ למחי פליגי צעיר
 המקלט וח"כ ממ"מ קשה על ר"א ור"א חיך פליגי דבר שאינו אליבא
 דהלכה וכו' דמקטין בעממא אטו טעמא דב' ש' חיו לשמעיין ולייבד
 זה נע"ד דכיון דיש בהך מתניתין דהין לו צה יד ורגל גירכות הפכות כמ"ס
 המום כדכתיבין ס' צ"ד ר"א דבוגיה כדכתיבין שנה הך דאין צה יד
 ורגל אין לו טהרה עולמית בלשון ת"ק וסוההלכה דצעין קרא כדכתיב
 וכן סובר שמואל אבל בצויר דמ"ו ע"ב גבי ניר ממורט אמר רב פדת צ"ה
 ור"ח אמרו דבר אחר וכו' הוי' דאין לו צה יד ורגל שם ר"א
 וכן דנייה על שמאלו שנה בלשון הכמיוסו"ל לדברי רב פדת הילכתא דלא
 צעין קרא כדכתיב הואיל וכו' זה בלשון הכמיוסו"ל ומה ש"ל דר"א
 ור"א צמ"ס מכות הוי' זה לבספק חיך נשנית משנה זו דאין לו צה יד ורגל
 טהרה עולמית חס בלשון ת"ק כמו שנה שמואל כבוגיא דכדכתיבין או
 בלשון יחיד כמו שנה רב פדת צמ"ס ניר וח"כ איכא ספיקא דדינא חי'
 קיי"ל דצעין קרא כדכתיב או לא ולכך פליגי ר"א ור"א בהך ג' ענינים
 פסע אליבא דמ"ד דצעין קרא כדכתיב ופסע כמ"ד דלא צעין
 קרא כדכתיב הואיל ולא הוי' נהס הכרעה הלכתא כמאן : הווצא מזה דיש
 טעם וכו' למה פליגי ר"א ור"א בהך שנה ענינים ופלוגתא דהנחי ככל
 חיד דק אליבא דהד הנח לפ"ו דמה סיועה כ' מעל' ג'י' שהביא רחי'
 כהוכיח בדברי דהנחי זקני עירו הנאמר צ"כ יבוס לא קחי על עיקר מלות
 הכינה כ"ח על הציעת צהין כיצמה להביס מדנח פליגי ר"א ור"א גס לענין
 הכינה צעיר שאין צה זקני עיר ד"ל דהנחי לא פליגי לענין הלינה כיון
 דזה צודחי הליח בפלוגתא דהנחי חי' צעין קרא כדכתיב ולמה לאו לר"א
 ור"א פלוגתא בפלוגתא דהנחי אשר כבר פליגי צו ת"ק ור"א ור"ש צהין לו
 צה יד ורגל האס יתח' קת חוץ לענינו והארכתי צה לעייל בדברי מעל'
 לדמות רחי' שהביא מעל' חמנס כבר כהנחי דהך צלי רחי' ז"ל דברי
 מוכרסו דלא שייך לומר דקפיד קרא צווק מלות הלינה שהיה צוקני עירו
 דכיון דמרבין מקרא דבישראל אפי' ישראל כל דהו' סוס מפיק לי' הקרא
 דלא צריך בהלינה זקני עירו כלל כיון דסוגי בהדידות : ומה שהביא כ'
 מעל' על דברי לומר דמה דדרשין מבישראל אפי' כל דהו' היינו שהלינה
 כשירה בהדידות צדיעבד אבל לכהלה צריך ח"ח ח"כ ממילא יהיה צריך
 ג"כ לכהלה זקני העיר ומעל' הביא סמוכין לזה מדברי הירושלמי ריש פ'
 מלות הלינה כתיב זקנים ואת אמרת הדיעות מלות צוקנים מנין אפילו
 הדיעות ח"ל הלוח נעל מ"מ אהובי ידידי אף שמדברי הירושלמי משמע
 דלכהלה צריך זקנים אעפ"כ אנו לא קיימ"ל כן אלא קיימ"ל דג' הדיעות
 שודעין להקרות כשרין להלינה אפי' לכהלה דהא הרמב"ם בפ"ד מהל'
 יבוס והלינה הג' ה' כ' וההלינה ציוסולא צלינה וצפני ג' שודעין להקרות
 וסוף ה' יו"ד כתב או שהללו צפני ג' עמי הארץ שאין יודעין כוונת סומא
 שהלך הלינתו כשרה הוי' מנורע דצדיעבד כשרה אפי' צפני ג' שאין
 יכולין להקרות מכלל דמה שהנב צה"ה צפני ג' שיכולין להקרות הוא
 אפילו לכהלה דחי כוונתו רק צדיעבד ח"כ מה הילוק צין ג' שיכולין
 להקרות לג' שאין יכולין להקרות הא אפי' אינן יכולין להקרות כבר צדיעבד
 וכן מוכה נמי מהטור והש"ע ריש סי' קס"ט דכתבו ג"כ צה להלך יעדו
 ג' דינים להלך צפניהם שמלות הלינה צ' כשרים שלא יכו' קרובים אפי'
 חס עמי הארץ רק שודעין להקרות את היבוס ואת היצמה וחי"כ כתבו נמאלו
 עמי הארץ שאינם יודעים אפי' להקרות הלינה כשרה הוי' מוכה הדיעות
 שודעים ל: ק"ה כשרים אפי' לכהלה והיינו דדרשין מבישראל להכשר
 אפי' ישראל כל דהו' אפי' לכהלה ואם שיש לדוק ולומר שאין מדברי הטור
 וה"ע רחי' דלדודן שאינן סמוכים הוי' צדיעבד ועיין צ"ה בסדר ההלינה
 ס"ק צ' מ"מ להרץ דברי הרמב"ם אין לומר קודמא הרמב"ם מביא צמפרו
 יד המוקה גס הלכתא למשיחא אף מה שאינו נהג צמניו ח"כ ה"ל להרמב"ם
 לפרש הדין דמלות ההלינה בשלשה דיינין סמוכין וצוה הזמן דליכא סמוכין
 סגי

דרכי זקני עירו מקרא דועלתה יבנתו כ"ח מקרא דוקראו לו זקני עירו ואפי' לירושלמי דלמד דיבמה זריכה לילך אחר היצב מהאי קרא דועלתה יבנתו השערה הא מפיק לילך דלך זריקוני עירו מדישראל כל דהו מישראל כמ"ש במכתבי הראשון וח"כ הקריא מאן יבני ולא הפנתי לקחת' ח"ה אס הס מסדר ההלילה לא עדיף מהלילה עממה ואס ההלילה כשרה לכתולה בכל דהו מישראל אפי' זג' הדיוטות שידעין להקרות ממילא גס הקריאה היא צפני הדיוטות דלכני נריך שהיו יודעין להקרות ועכ"פ לפי תלמודא דירן איז ענין הקריאה מהיצב והיבמה לזקני עירו :

ומה שכתב כ' מעל' שמסדר ההלילה הוא ג"כ שנתנין לו ענה ההוגנת לו דין משמעות המשנה במס' יבמות דף ק"ו ע"ב דהאי ענה הגונה היא ג"כ מסדר ההלילה וגס נוסחה גט הלילה צמס' המנות מהר"ה ז"ל וכנסת הגדולה ח"ה מצוה שהחזיקו עממה מצד"ד שיד' להלילה עממה וח"כ ממילא נריך זקני עירו צהלילה עממה ימחול לי מעל' שכל סובב על קוטב אחד וממ"ל אס הנתינת הענה שיד' לגוף ההלילה והרי ההלילה כשרה לכתולה זג' הדיוטות שידעין להקרות איד יתכן שעממי בעממה ישאל להדיוטות איד האמת יורה דבר דמה שהני במתניתין מנות הלילה יבא הוא ויבנתו לב"ד והו משיחילו ענה ההוגנת לו שנאמר וקראו לו זקני עירו ודברו אליו כוונת התנא דמתניתין שזה הוא ג"כ מנוה על הדיינים להשיא לו ענה ההוגנת לו מרחבי וקראו לו זקני עירו ודברו אליו והנה מנוה זו שיד' היכא שריכיי לענה כיון שהיצב ממנון להחירה או שהוא נכון בדעתו אס להקין אס ליצב או שהוא רוצה ליצב והוא זקן והיא יורה וכדומה צוה הוא מנוה על הדיינים לשפוט צנייהם ולהשיא להם ענה צוה קפיד הקרא שהיה צוקני עירו ויש צוה טעם נכון ומתקבל על הדעת ואף שאין לא קי"ל כר"ש דדרים טעמא דקרא היינו לנטות מפשטא דקרא שנאמר סתם בלי הילוק והמתו ננוח להמליא טעם כדי להלק בין הפרקים כנון להבול בגד אלמנה נאמר בתורה סתם שלא להבול בגד אלמנה בין שהיא עניה או עשירה ואזו צאיח לומר טעם לתה הוהירה תורה שלא להבול ציד אלמנה כדי להויה הכחוש משמעות ולומר דכוונת הקרא הוא רק באלמנה עני' אבל לאו בעשירה וכדומה לזה צוה לא קיימיל' כר"ש ואין לנו לדרוש טעמים במנות ה' להמליא הילוק כמה שנאמר סתם אחר לא כן צנ"ד שפשטא דקרא צפ' יבמה דכתיב זקני עירו הכחוש מדבר שהיצבמה צאה אל הצ"ד בקובלנה על היצב שרונה לעגנה ואינו רונה להקים סס אחיו צישראל רק שאנו רוצים לדמות כיון שגזירת הכחוש שהיצבמה זריכה לקרות מאן יבני והוא זריקלקרות לא הפנתי לקחתה נריך להיות בקריאה זו כל משפטי הדינים הנאמר בקרא וצוה צודאי דרשינן טעמא דקרא להוכיח הדבר כפי פשטות משמעות הקרא ועיין בחוס' מס' סוטה דף י"ד ע"א צד"ה כדי ליגעה סס מצוהר שלפעמים דרשינן טעמא דקרא במקום שאין הטעם מוליא פשטא דקרא משמעות ע"ש והרי גס הכא ימלין אנו להלק ולפרש טעמא דמסכת צקרא דלכך יהיה הניעה היבמה והתינת הענה צוקני עירו הואיל והצ"ד אחר סס מצני עירו סל היצב יודעין צטיב מולאו ומצוהו סל היצב ומעמדו חכונת האיש ומעשיהו יודעים ג"כ איזה ענה הגונה לו ואיזה דרך נכון לפניו אס להקין או ליצב מה שאין צ"ד סל עיר אחרת יודעים ומעממה כ"ז אס עדיין לא צאו אל עמק הסוה והיצב נריך עדיין לענה צ"ד לשפוט צנייהם אבל אס כבר נתפסרו וצנייהם נתנו דעתם להקין מרונס הטוב צוה אינו נריך לענה צ"ד וליכא צו סוס מנוה על הדיינים להיותם מדרשים ללא שאלום ואיזה ענה יענו לו וח"כ מי שיש לו מוה צקדקרו ישפוט במשרים שאין הענה שיד' לגוף ההלילה כיון דמליאת ההלילה הוא ע"פ רוב צלי ענת דיינים ומעממה הכלל יעיד דמה שכ' הפוסקים צסדר גט הלילה נוסח זה הוא רק טופסי דטערי והיא נוסחא בעלמא ואין למידין ממנה והגוף הקריאה מאן יבני ולא הפנתי לקחתה עדיין אינו מצוהר אס הוא מד"ת דאף מלשון המשנה ציבמות דף ק"ו ע"ב דהיא אומרת מאן יבני משמע שהוא מן התורה וכן משמע קנמ' סס דאמר ר"י מנות הלילה קוראה חוללת ורוקקת ופרך הגמ' מאי קמ"ל מחתי' היא ומתוך הא קמ"ל מנוה הכי ואי אפיך לית לן צה משמע מוה שהקריאה לכתולה הוא מן התורה דאל"כ לא נריך לאשמעינן דאי אפיך לית לן צה ואף שעכ"פ נריך להשמיענו דאס הייך הרקיקה והלית המעול דלית לן צה מ"מ משמעות הלשון דגס על הקריאה קרי וקמוכח מנה דקיימיל' דאלס והלמת שאלנו הליתן פסולה משום דכל שאינו רחוי צליה צילה מעבבת צו ואלס והלמת אינו רחוי לקריאה מכלל שהקריאה לכתולה הוא מן התורה דאל"כ לענין מאי נריך שהיו רחוי לקריאה גס מעל' הציא ריח' דקריאה היא מה"ס דרש"י ציבמות דף ק"ד ע"א במשנה צד"ה חלסה פי' דקריאה לא מעבד מדכתיב ככה יעשה ומדאיטריך קרא להכשיר צדיעבד מכלל דלכתולה הוא מן התורה אעפ"כ אפשר לומר דכ"ז אס אירע המעשה כמו שכתב צקרא שהיצבמה היתה זריכה לצא לפני צ"ד דקובלנה על היצב שאינו רונה להקים סס אחיו ורונה לעגנה והצ"ד הוטרבו לשלוח ולקרוח להיצב וליתו לו ענה ההוגנת לו צוה הוא הקריאה מה"ס וצמקי' שמוהגין ליצב אס סס רועין אבל לפי מנהגינן דלא היינו מביגין ליצב כלל כ"א להקין והיצב והיצבמה אינן צאיח לפני הצ"ד כ"א אדעתא דהלילה וכבר נתנו טעיהם להלילה י"ל שאפשר שאין הקריאה זו מה"ס רק בהקנת הכמים הוטרבו שהיא תקרא מאין יבני והוא קורא לא הפנתי וי"ל דקריאה זו היא רק כדי להודיע ולפרסם לתה מדקקרו להלילה והלא מנות יצום קודם וכדי שלא להויה לעו וריתו על הצ"ד לומר שדקקרו להלילה ולא נתנו גילוי דעת להיצב שרשאי ליצב מד"ת ונפרט להר"ף והרמב"ם ז"ל מנות יצום קודמת להלילה ואפי' לדעת רש"י ור"ת דמנות הלילה קודמת מ"מ אין כופין אותו להקין אס הוא רונה ליצב וכדי לפרסם הדבר שהיצב והיצבמה

סגי זג' הדיוטות שידעין לקרות וצדיעבד כשר אפי' אינו יודעין להקרות ח"ו דקיי"ל להלכה דאפי' צומן דאיכא סמוכין אפי' כשרים לכתולה צג' דיינים שידעין להקרות וכן כ' ס"ש צסדר ההלילה אזה ג' דלהרמב"ם צעין יודעין להקרות רק לכתולה אבל צדיעבד כשירה אפי' אינו יודעין להקרות והיינו דהקדמה דבישראל אפי' הדיוטות קאי אפי' לכתולה וממילא מוכח מהאי קרא דלא נריך זקני עירו אפי' לכתולה כמ"ש במכתבי הראשון : **ומ"מ** במכתבי הראשון לפי פירושי דמה דאמר הגמ' צס"פ זה צוהר דהיצבמה הולכת אחר היצבמה הדינה הכוונה בתחילת הצביע' מיבמה צטענה או כנוס או פטור צהלילה לייצב צסדר והיטעו דסוגי' סדקאמר סס על דברי הגמ' עד כמה אפי' מטערי' לציפורי היינו משום דקשי' ליה לה"ס דצפשיטות ליכא חידוש דיוהיצבמה הלך אחר היצבולא נריך להשמיענו דהא מליחא דפשיטא שהוא כלל גדול צדין שהצובע הולך אחר הנצבע אס לא דבא לאשמעינן אפי' מטערי' לציפורי וע"ז הציב כ"מעממה והציב להקשות הרבה הטובת ודברי הרמ"א צח"מ סי' י"ד סעי' א' צהנה שזה הוא רק מוה המנכה שהצובע הולך אחר הנצבע אבל מדתי דש"ס עדיף כס הצובע לכוף את הנצבע שילך אחריו וכ"מעל' האריך צוה ולא עליו לבד תלמינו כ"א על פי קרבן הענה צירושלמי בג"כ כ' צלשון זה שכלל גדול צדין שהצובע הולך אחר הנצבע הנה המי' לי על כ' מעממה אחר לנו כלל חרי' הוקר ובודק גמי הפוסקים ראשונים ואחרונים איד שגה צוה והענין הוא כן שמה שיפס כס הצובע לכוף את הנצבע לילך אחריו לנייה דין זה ודוקא אס הצובע עוען שילך אחריו צניח הועד או לב"ד הגדול לדעת הרמב"ם ולשיטת החו' והרא"ש יס הילוק דצטענות נלך צניח הועד שוים הצובע והנצבע וכל אחד יכול לומר נלך לצניח הועד אבל צטענת נלך לב"ד הגדול יפס כס הצובע לכוף את הנצבע לילך אחריו לב"ד הגדול וכ"ז הוא אס צאיח צטענה נלך לב"ד הגדול או לצניח הועד לכל מר כדאי' לי צוה יפס כס הצובע וע"ז כ' הרמ"א שכל זה הוא מדינה אבל כבר נהנו צומן הנה שאין א' יכול לכוף את הצביר לילך עמו לב"ד אחר כי אין לנו עכשו צ"ד הגדול או צית לוועד עכ"ל הרמ"א מוה מצוהר דדוקא צטענת נעלה לב"ד הגדול או לצניח הועד הי' מדינה ככח הצובע לכוף את הנצבע שילך אחריו לב"ד אחר וזה נשתנה מד המנהג יען כי אין צומנינו לא צ"ד הגדול ולא צית הועד אבל היכא שצני דין שוים ואין כס צ"ד יפס מהצביר ואין גדולים צהכמה וצמנין זה מוה גס מדינה דגמ' אין כה להצובע לכוף את הנצבע שילך אחריו לב"ד אחר אחר הוא שזה לב"ד סל הנצבע צלי טענה ואמתלה וצוה צודאי הנצבע מוחק בעממו וצגוש ואין כס ציד ההצובע לטרוח את הנצבע לטלטל צלטולא דצגורא הקשה וגס מדינה דש"ס ומדינה דאורייתא נריך ההצובע לילך אחר הנצבע מאחר שצני דינין שוים צהחור וצקומה ואין יתרון לב"ד זה מצ"ד אחר וצוה לא שיד' לומר עבד לוח לאיש מלוה שהי' כס ציד המלוה להלך צהלוה לטלטלו ממקום למקום ואס שיש עליו חביעות ממונו ומשועבד לו מ"מ אין עליו שיעבוד גופו שילך אחריו ורק צטענת נלך לב"ד הגדול שיש להצובע אמתלה לומר שהי' לו פסידא דממונא אס דין עמו צצ"ד קטן וחייס שמא יטעו צדין לפי פי' הרמב"ם או שיהי' צוה ויורה כפרש"י צוה אמרין עבד לוח לאיש מלוה להסיר מעליו החשש פסידא אבל צלי סוס אמתלה דדין דיואמת מעולם שהצובע נריך לילך אחר הנצבע וכן מוכח מלשון רמ"א ז"ל שחזן טעם למנכה שאין א' יכול לכוף את הצביר הואיל ואין לנו צומנינו צ"ד הגדול או צית הועד והא תימה וטעממה מספיק שאין הנצבע יכול לכוף את הצובע לשיטות החו' והרא"ש שילך עמו לצניח הועד הואיל ואין לנו עכשו צית הועד אבל אכתי לתה לא יהי' ציד ההצובע שכוו יפס לכוף את הנצבע לילך עמו לב"ד אחר ח"ו אס הצניח דינין שוין אין כס הצובע עדיף מהנצבע אף מדיון תורה וצומנינו הנה המנכה שלא יתב צ"ד אחר גדול מהצביר וכוסל שוין לעובה צלי יותר שאת ויותר עז גס לא מלינו צגמ' וצפוסקים דין צ' שנתלמו צדין אלא שזה חומר נדון כאן וזה חומר נלך לב"ד הגדול צהחור שצלי טענות צ"ד הגדול או צית הועד מסביר ומדין תורה נריך ההצובע לילך אחר הנצבע ומעממה דברים שאמרתו במכתבי הראשון צפני' ססוגי' דס"פ זה צוהר שרירין וקיימין אין צהס נפתל ועיקש דקודם שמתפרס ר' אחי אפי' מטערי' לציפורי ליכא סוס חידוש צהאי דינה שהיצבמה הלך אחר היצב דהא היא חובבת אותו לדין ואס אין לב"ד יתרון על צ"ד אחר פשיטא שהצובע נריך לילך אחר הנצבע לכך מפרש רב אחי דהרבותא היא דאפילו מטערי' לציפורי אחר צטענות וחביעות דעלמא עדיף כה הצובע לכוף את הנצבע שידין עמו צטערי' סצ"ד סל טערי' גדול ציביבה וצהכמה מצ"ד סל יציפורי אפי' ציבמה גרע כהה וצריכה היא לילך אחריו אפי' מצ"ד גדול לב"ד קטן איד ע"ז קשה מנ"ל להקין בין יבמה לשאר חובע ומתוך רב כהנא ודרש קרא דזקני עירו ולא זקני עירה :

ומה שהשג' כ' מעל' על דברי לומר כיון שלכתולה נריך קריאה מאן יבני להקים והקריאה היא מדאורייתא ולמד מעל"ז' מדברי רש"י ציבמות דק"ד ע"א צד"ה הלסה דקריאה לא מעבד מדכתיב ככה יעשה אלמא דלכתולה הקריאה היא מד"ת צסדר ההלילה וכיון שצבאי קרא נאמר וקראו לו זקני עירו ח"כ קאי על סדר הלילה שצבי' צוקני עירו לא ידעתי מאי הטובה הוא זה דמה שנאמר וקראו לו זקני עירו ודברו אליו והיינו שהיצבמה הלך אחר היצב על גלגוף הדין צצין היצב והיצבמה קאמר קרא שאינו רשאי לעגנה וצמנין לו ענה ההוגנת לו אס לקין או ליצב סוס ישי' צוקני עירו ח"כ על ועמד ואמר לא הפנתי לקחתה כנאמר ח"כ פ"ז לא קאי כלל כן זקני עירו ועל האמירה וקריאה של היצבמה דכתיב ועלתה יבנתו השערה ואמרה מאן יבמה להקים צוה נאמר רק ועלתה השערה אל סוקרים סתסולא נאמר צו זקני עירו ולפי תלמודא דירושלמי למדו והיצבמה

והיבנה יודעים ממדות יבוס רק שנתנו להליכה מרונס הטוב קוראין לא הפלתי ומאן יבמי וכו' כדי שיבטחו כל העומדים שם :

ואמנם

ראיתי צב"י סי' קס"ט שבניא השבת הרא"ש ז"ל צנשם שמו הדין הוללות ולא תתייבמות את נריך קריאה דלא הפלתי לקהלה דמשמעות קריאה זו דאי צבי מיבס והא לא מני ליבס והסבי הרא"ש ז"ל דכל איסור מנוה ואיסור קדושה מדאורייתא מתיבמות דעשה דיבוס דוהה ל"ת אלא דרבנן גזרו שלא ליבס גזירה ביאה ראשונה אטו ביא' טיה ולא פליג חכמים בכל ההלכות מדברי הרא"ש משמע שהקריאה בהרבה הלכות הוא מדרבנן משום לא פליג א"כ מנינו למימר דלפי מהגינו דלא שבקינן ליבס לשום יבמה ג"כ הקריאה היא רק מדרבנן משום לא פליג אך הב"י שם מביא גם השבת הרמב"ן ז"ל ששאל צוהתן יבמות שאינו רוניס ביבוס והוא רונה בה איך אפשר שהאמר מאן יבמי והסבי הרמב"ן ז"ל כיון שע"י ענה צ"ד נהרסה א"כ כבר גמר בדעתו שלא ליבס א"כ יכול הוא לומר לא הפלתי לקהלה וגזירת הכתוב הוא שכל חוללת תקרא מאין יבמי ויקרא הוא לא הפלתי לקהלה עכ"ל הרמב"ן ע"ש צב"י משמע מדברי הרמב"ן שהוא מה"מ לקרות את היבס ואת היבמה וא"כ לפ"ז ז"ל לדעת הרא"ש הקריאה ליבס והיבמה הוא רק מדרבנן ואפי' לדעת הרמב"ן ז"ל דגזירת הכתוב הוא להקרות כן לכל היבס ויבמה מ"מ זה ברור דהגוינת הענה לא נריך לדין ואין לו שייכות לגוף ההלכה ואינו מנריך להיות בזקני עירו דהא אין מקום לקיים הקרא וקראו לו זקני עירו ודברו אליו כיון שאינו נריך לענה זקנים ובצביל הקריאה מאן יבמי ולא הפלתי לקהלה ג"כ אינו נריך זקני עירו כמו שבארתי לעיל דלא עדיף מהלכה ענמה ולכן מנהג של ישראל תורה היא שאין להקפיד בהלכה בליזה עיר ובליזה מקום שיהיה את שיהיה נהרנו יבמנו להם מקום להליכה :

ועל

מה שכתבתי במכתבי הראשון שהחילוק שבין הב"ש צריש סי' קס"ו וצ"ן הרדב"ז בהלק א"י סי' רפ"ג הליא במשמעות דורשין לפי תלמודא דידן דיליך רב כהנא צב"י זה צורר דהיבמה הלך אחר היבס מקרא דוקני עירו ולא זקני עירה א"כ היבס שהיבס עקר דירתו שוב א"א לקיי' הקרא מכתב נריך היבס לילך אחר היבמה כדעת הב"ש ולפי תלמודא ירושלמי דהיבמה הלך אחר היבס מקרא דועלתה יבמתו א"כ צריכה היבמה לעלות לעיר שהיא ר"ר צה היבס אף שבכחו עקר דירתו כדי לקיים הקרא דכתיב ועלתה יבמתו השערה וע"ז כהנא מעלתו שלא ירד לסוף דעתי כי טעמא דרדב"ז מנזאר להדיא דכל שלא קבע דירתו במקום אחר רק שהלך לשם עדיין מקרי צוהתו עיר שדר שם בקביעות זקני עירו וא"כ גם לדרשא דרב כהנא נוכל לקיים קרא דכתיב כיון שעדיין לא קבע מקום צעיר אחרת יש לו זקני עיר במקום שילא משם כי שם ציחו עכ"ל מעל' . הגה נריך אתי לפרש דברי הקודמים לידע ולהודיע דעתי בזה הוא ודאי המהלוקת של הב"ש ורדב"ז הוא את עקר דירתו מעירו ולא קבע דירה עדיין במקום אחר דאי קבע דירתו צעיר אחרת לית דין נריך צוהת היבמה צריכה לילך לעיר שהיא אחר היבס קבע בה דירתו עתה וכן מפורש ברדב"ז וצוה ליכא שום מהלוקת שבמקום אחר דר צו היבס הוא נקראת זקני עירו וגם ועלתה השערה שהוא שער הב"ד של היבס רק המהלוקת של הב"ש ורדב"ז הוא גוגא שהביא הב"י בשם הרא"ש צב"י ז"ל אחר משמע מלכונו שהיבס הלך ועקר דירתו מניפורי אבל עדיין לא קבע דירתו במקום אחר והוא עדיין מני מקום מניפורי עקר וצעיר אחרת לא נכנס עדיין כ"א באקראי ולא להשתקע . בליש כזה א"א לקיים הקרא דכתיב וקראו לו זקני עירו כיון שהוא קרה מכאן וקרה מכאן ואין לו זקני עיר כלל בזה פסק הב"י בשם הרא"ש דנריך היבס לצו אחרת : אך עדיין יש ספק בדעת הרא"ש ד"ל ע"כ לא פסק הרא"ש בעוקר דירתו שהוא נריך לילך אחרת אלא את מתחלה היבס והיבמה דריש צעיר אחרת וכבר היה הב"ד של עיר הולא מוכשר לשפוט ציניהם דהא היבס ה"י דר שם לכן גם עתה שהיבס עקר משלל אצדה היבמה וצוה לדין שצוהתה עיר שהיא דריש שם קודם שעקר ויש לה טענה עד היבס לומר לאיזה צ"ד הלך אחרת הלא עתה אין לך מקום קבוע לדירה ואין לך זקני עירך אבל את מתחלה לא היה דריש צעיר אחרת בזה יש להיבס טענה עד היבמה לומר לה הלא קודם שעקרתי דירתי את הייתי מוכרתה לילך אחרת לעיר הולא גם עתה מה איכפת לך צמה שעקרתי את דירתי ותבא אחרת לעיר הולא אחר ה"י צה דירתי מתחלה וזהו דעת הרדב"ז אבל דעת הב"ש דגם את ה"י דריש צעיר עיריות אין אנו מבינים צמה שה"י דר מתחלה אלא באשר הוא שם עכשו צערה שבאים לדון זא"ז וכיון שענה אין לו זקני עירו כיון שעקר מדיירתו ובמקום אחר לא נתיישב עדיין וי"א לקיים הקרא דוקני עירו ונשאר הדין כמו בשאר הוצע ונתצע ונריך היבס לצו אחרת לטעורא אף שדירתו ה"י מתחלה צניפורי וע"ז כתבתי שדר זה הליא במשמעות דורשין צן תלמוד דידן לתלמוד ירושלמי דלפי תלמודא דידן לא רמי' הקרא ולא גזר על היבמה שה"י מטוללת לילך אחר היבס אלא רק משו' שה"י משפטו זקני עירו אפי' מטעורא לניפורי א"כ כשעקר היבס דירתו מניפורי שוב אין אתה קורא צו זקני עירו ממילא חר הדין כמו בשאר הוצע ונתצע ונריך היבס לצו לצי' הגדול שבטעורא אבל לפי הדרשה של הירושלמי דיליך דהיבמה צריכה לילך אחר היבס מקרא ועלתה יבמתו השערה א"כ גזירת הכתוב הוא על היבמה שהיא ה"י מטוללת ממקומה לילך אחר היבס א"כ אף עתה שהיבס עקר דירתו מניפורי מ"מ אין להיבמה וצוה ע"י עקירת היבס דקוף סוף יכולו אנו לקיים גזירת הכתוב שהיא צריכה לעלות לצ"ד של ניפורי כיון שהמתחלה היתה היא צריכה לעלות ענמה ולעלות לשם גם עתה נתיקם גזירת הכתוב שעתה לשם וצוה יתא לי ליישב מה דקשיא לי על הירושלמי דמפיק לי' מקרא דועלתה

יבמתו השערה למה ממאן הירושלמי דדרשא דרב כהנא ואף שה"י קרא דועלתה יבמתו הוא מוקדם בקרא מ"מ זו הדרשא דוקראו לו זקני עירו מסתבר יותר שה"י הוא מפרש הדיוק בקרא זקני עירו ולא זקני עירה וה"י כמו שמפורש בקרא ולמה שבין הירושלמי דבר המפורש בכחצו ואחז דרשא דועלתה יבמתו השערה שאינו מפורש כל כך והוא רק דרך דרשא מיתורא דקרא ועיין צב"י קרבן העדה ופי' פני משה שם דכתבו תלמודא דידן לא מני למדרש מה"י דועלתה יבמתו השערה לענין שהיבמה הלך אחר היבס דלפי תלמודא דידן אין הקרא מיתור דריש לי' למדרש למלחא אחריתא דיש לך שעולה להליכה וחינה עולה ליבוס באלמנה מן הנשואין לכהן גדול ע"ש אבל איפכא קשה למה שבין הירושלמי דרשא דרב כהנא אבל לפי דרכינו אתי שפיר דס"ל להירושלמי דאי לאו יתורא דקרא דועלתה יבמתו השערה ולא ה"י ילפינן רק מדיוקא דוקני עירו ולא זקני עירה לא ה"י נפקא לן אלא את היבס עדיין יש לו מקום קבוע לדירה אבל את עקר דירתו ולא נתיישב עדיין במקום אחר דאין לו זקני עיר עדיין לא שמענו שצריכה היא לילך לעיר שה"י דר בה מתחלה ללך אחרת מיתור דועלתה יבמתו לאשמעינן דאפי' צב"י גמי צריכה לעלות והנה ראיתי בתשובת מהר"ש להלן סי' רע"ז דברים מתמיהים שמפרש דברי הב"י שהביא בשם הרא"ש שהיבס עדיין לא עקר דירתו מניפורי רק שהלך משם דרך אקראי בעלמא לסחורה או כיוצא בזה ופסק הרא"ש שכופין את היבס לילך אחר היבמה וע"ז קא מתמה הרב מהר"ש להלן בתשובה סי' רע"ז למה לא נאמר שהוא יחזור לעירו וגם היא הלך אחרת לשם ע"ש שהאריך ולע"ז אחר מהלכת כבודו לא דק דאם לא עקר דירתו רק שהלך באקראי בעלמא בזה לא דיבר הרא"ש כלל דפשיטא שב"ד של עירו הם עדיין זקני עירו רק דברי הרא"ש הסעק דירתו מניפורי ועדיין לא נתיישב בקביעות צעיר אחרת וכן מורין דבריו למעיין צב"י צב"י זה צורר כ"ד הכותב בעררות רב :

הק' שמואל ס"ל לנדא

לכבוד אהובי הרבני החרוץ והשנון מוה' שמואל ליב קוידער יצ"ו מתושבי קהלתנו יע"א אשר בעת הוא אב"ד הגליל שאבאר ובורוויו :

צמ שאלתו

שאלת הכס הגיעני צעה אחר אתי טרוד מכמה טרודות אחר כצנתי ואין הזמן מסכים להשתעשע בצלפוליס מהודדים לכן אתי צא בקצרה צמה שרחה לע"ד לדינא וזה דבר השאלה : גבאי אהד מנבאי צהי ככיות פה אסף מעות נדבה מלכתי צית הנכנסה שלו לצורך הולאת קמחא דפכהא לעניי קהלתו כדרך ומנהג פה קהלתנו יצ"ו צכל שנה ומה שבגא'י מצבי כנסיות מחכמים נדבות האלה וכאשר גבאי אהד קיבץ הנדבות ה"י כורך המעות צתוך הרשומה אחר נרשם צה הנדבות כמה אחר נתן כל אחד מהמתנדבים צעם לנדבה ה"י וצשהלכו אנה ואנה לצדדה ממנו הנייר הרשומה ה"ל עם מעות שה"י נכרך צו ונעלם ממנו ולא ידע הסיבה והמקום שנאצרו ממנו המעות ה"י וחי אפשר לו לחזור על אצירתו וע"ז מפלפל כבוד מעלתו בצלפוליס הריפתא את הגוצר הזה הייב לשלם הסך שנאצד ממנו ודעת מעלתו לזכות את הגוצר ולפטורו מלשלם ודבריו נשענים על שלשה אדניס(א) שאין זה פשיעה לומר כספים אין להם שמירה אלא צקרקע כיון שמעות הנמלא אצלינו הם רק ניירות שטרי הקיסר יר"ה שקורין אינאפונאסטיניע ואין להם שמירה מעולה כי אם לשאת אותם צהיקו צתוך כיסו ושומר אותם כאשר הוא שומר את שלו וא"כ אין להיבוס כי אצבדין שומר שר שחייב בגניבה ואצדיה . ועל זה מפלפל כבוד מעלתו את יש להגוצר דין שומר שר את יש לדמותו לאפטורפוס שמינהו אצבי יתומים או למנוח הב"ד . גם את שייך צ"י לומר שהוא שומר שר מעטע פרוטה דר' יוסף . (ב) ואף את נימא דה"י פשיעה אפי"ה יש לפטורו משום דאי מהיבנת לי' ממנע מלהיות גוצר כמו שקיי"ל בצאפטורפוס שמינהו אצבי יתומים אשר להרבה פוסקים אפי' בפשיעה פטור כמו שבאר צב"י ח"מ סי' ר"ג ס"ק כ"ה דה"י ספיקא דדינא ואין מוציאין מידי (ג) יש לפטורו מטעם דלשמור ולא להלק לעניים כמו שפסקין צב"ע ח"מ סי' ש"א סע"ף ו' ודעת מעלתו דזה ה"י מידי דלא קיין דאף הוא מיוחד לעניים מקבלתו מ"מ יש ציד הגוצרים להלק וליות למי שלגם הפך לפי ראות עיניהם וכו' זה ממון שאין לו חובעים ופטור אף בפשיעה . ובשלש אלה בעלה כבוד מעלתו לפטור את הגבאי מלשלם המעות שאצד ואחי אומר שלש המה נפללו ואין צהם ממש לפטור את הגבאי . ראשון נאמר מה שכתב מעלתו כיון ששומר כדרך ששומר את שלו וה"י המעות צתוך הכיסים אשר צהיקו אין כאלו פשיעה ומביא ראיה מדברי המסבד צב"ע ח"מ סי' רנ"א סעיף י"ח שכתב צערה שאין גבוס מנויס שאינו נריך ללכות הכספים צקרקע אלא מניסם במקום שמניה מעותיו וה"י גם הגוצר הזה ה"י המעות שהם ניירות שטרי הקיסר יר"ה שגבס ננדב צב"י צב"י צהיקו במקום שמניה גס מעותיו ולא פשע בשמירה כלל . אה"ו דידי למה לא שם עיניו על דברי מור"ם צהג"ה שם שהוסף על דברי המסבד וכתב וצמקום שמתמך כפי דרך המקום וכפי הזמן שהוא מפקיד עכ"ל הרמ"א שם והכוונה צוה שהרמ"א ז"ל הוסיף דברים האלה על דברי המסבד כדי ללסקל אצן העושים שלא צוול לטעות ולומר שדעת המסבד שסבי להשומר את מניה מעות הפקדון במקום שמניה מעותיו וזה לא יעלה על הדעת את זה האפקד מניה מעותיו על קרן צבי ואינו חושש לשמור את שלו צשמירה מעולה ה"י נימא דסגוי לי' את עובה גם צפקדון כמו שטובה צשלו ולכוונה זאת כתב הרמ"א ז"ל שט"פ נריך להיות

ואתה ספר איתו מעות שנאמר מהגבאי דבית הכנסת מחזיקי הפרנסה להשליח
המחזיקים להשליח להעביר עבודת הקמה שלקחו ולפי הגבאי דבתי כנסיות הם
השומרי אשר העמידו הפרנסים לשמור המעות אשר מאחסנים מצדלי צדקה
על ידי שהיו שמורים בידו עד עת הצורך להעביר עבודת הקמה שלקחו ממנו
ודין זה מפורש ברמ"א סי' ע"א סעיף ו' בגמ' דאם הגבאי אומר להשומר
שומר לי הייב כשאר שומר עכ"ל . ואף שדיון זה הוא דוקא אצל האומר הגבאי
לשומר צדקה אבל אם לא אומר שיהיה פטורים כמו"ש הש"ך שם סי' ק"י
שאינו תוס' דעם גם הגבאי פטור מלשלם אם נפטר השומר ואין להגבאי שום
הפסד בזה שפטור השומר בזה דרך לומר הגבאי בפירוש להשומר שומר לי
אבל בדרך דיון אם יפטור השומר הוא הגבאי דבית הכנסת לשלם המעות
שאזכר יבוא הפסד וההיוק על הפרנסים וגבאי העיר לשלם להעומדים
בזה הוא סתמא כפירוש הגבאי דבית הכנסת נעשה שומר ומייב לשלם
לפרנסים ולהגבאים דמתא . וצ"ע נראה כיון שמתנה הוא כן בכל שנה
ושנה שהפרנסים והגבאים דמתא נכנסו בערבות על סתם המעות שיש צד
גבאים דבתי כנסיות בזה ודאי נעשה הגבאי דבית הכנסת שומר להפרנסים
וגבאים דמתא ועיין בש"ך צ"ב סי' ק"א ל"ה על מה שפסק שם בש"ע מי
שנתמסן ע"י נאמני הקהל מפני המס והאזכר המשכון אין להקבל ולא לנאמן
דיו שומר וכתב שם מור"ם בגמ' שיש מנהג בעיר הולכין אחר המנהג
ומפרש הש"ך שם הכוונה בזה דהולכין אחר המנהג שאם יש מנהג שהקבל
פורעים המס והם גוזבים מכל יחיד ויחיד שנתמסן היחידים הייבדים להקבל
שאו נעשו הקבל שומרי שטר עכ"ל הש"ך . ור"מ לומר כיון שהקבל הייבדים
לפרוע המס להשלטון אף שאינם גוזבים מהקבל והשלטון נובע המס מפרנסים
א"כ מה שהנאמן מתמסן את היחידים על המס הוא לפרועו הפרנסים והיו
כאלו הם הלואה את היחיד על זה המתכוון שוב נעשים שומרי שטר כדיון מלוה
על המשכון . ועיין בתשובת הרשב"א שהצ"ח שה"ך שם שמתנו נובע דין זה
שהצ"ח ברמ"א ז"ל . עכ"פ דרין יולא מזה לדרון דרין ג"כ כיון שהפרנסים
וגבאים דמתא הייבדים לפרוע בעד הקמה שלקחו להקבל לעניים א"כ המעות
שנתקבצו ע"י גבאים דבתי כנסיות אין לו דין מעות עניים כי אם מעות
הפרנסים ויש לגבאי דין שומר עליו להיות הייב עכ"פ בפשיעה אכלא שטר
כדרך השומרים כן נלענ"ד : כ"ד ידיו

הק' שמואל סי' ל' לנדה

ב"ה פראג יוס' ב' דמוכה תקע"ג לפ"ק

יצו ה' את הברכה לאהובי חלמידי דרבני המופלא ומופלא החרון והשגון
כש"ת מודה זאב וואלף יצ"ו .

ק . מכתבך הנעים הגיעני ציוס א' העבר ושמתתי בראותי שאתה
מחזיק במעוןך לישב באוהל תורה כה יוסף ה' וכי יקום
הנלחך בלימודך לקיים את התורה מעשור ללמוד מתוך הרבנות ללב אמן . על
דבר אשר נתעוררת על מה שכתבתי בהגהתי לפרי דביר צ' ב"מ מה"ל בחלק
י"ד סימן ע"ז אשיבך על ראשון ראשון : (א) מה שהקשית על דברי שכתבתי
דסוגי' במס' ב"מ דף ס"א אויל אליה דר"ל דסובר במסכת מכות בטלו
ולא בטלו לגירסת הרי"ף ולא שייך בו ציטוט המעשה צדדים . וע"ז הקשית
לדברי מאי פריך בגמרא ולוקמי צדדיה הא רביה הוא יתק לעשה ולא שייך
בו ציטוט : אין מן הצורך להשיב ע"ז כי הרבנות צעמך דלשיטת התוס' לרבה
ר"ק אינה יולאה צדייני ולא הוי יתק לעשה וכתבתי שה"ל ושאר פוסקים
לא ס"ל כן . הנה וכי כעורה זו אם דברי נעשים על דברי התוס' : ועוד
דסתם גמ' שם ב"מ דף ס"ב ע"א מוקי דלכ"ע אם גבה הריבית אז לא הוי יתק
לעשה . פלוגתא דת"ק עם ראב"ז ור' נחמ"י הוא כשלא גבה המעות והעשה
הוא לקרוע שטרא ע"ש ברש"י ותוס' ד"ה לא עיין שם : (ב) מה שכתבתי
על הקושית שהקשית למאי צריך הרמב"ם ליחן טעם דאין לוקין על לאו עובק
שטר שכיר משום דניתן לתשלומין תיפוק לי' דאיהו לאו שאין בו מעשה . וכתבתי
דגם בעובק שטר שכיר יש למצוא מעשה כגון שיהיה לו כלי לעסקו וטעמו
וחזר והפקידו ואינו רוצה לשלם לו ע"כ דצריך לא העלית ארוכה
בזה דמס' שטובל ממנו הכלי בזה אינו עובר על לאו רק עיקר הלאו הוא
במה דלא משלם לו שכרו ובוה הוא שב ואל תעשה שמחזיק שכרו צדו
ועוד דאם ייחד לו כלי לפועל לשכרו שוב נעשה שכרו להלוואה ואינו עובר
בכל הלן דכיון שלקח משכון על שכרו הוי כמלוה ודע אחר הדפסת נודע
בזה דאם בל ילדי ספר . שער המלך (אשר עד הגה לא ידעתי צדית ספר
הגה כ"א לעתים רחוקי' שכל ילדי בשאלה על איזה שעות) ועתה ראיתי
שהקשה ג"כ זו על הרמב"ם ומתוך דמייירי שהקפן ההפך מיד האומצ"ע
בשער המלך צ"ח מה"ל המן הלכה ג' ולדעתי לא כועיל מידי ועדיין
בקושית במקומה עומדת דהא בזה שהקפן ההפך לא עביר היסורא דהא
הקפן הוא שבו דאין קיימ"ל אין אומן קונה בשבט כלי וכן פסק הרמב"ם
צ"ח מה"ל שכירות רק שצריך לשלם להפועל שכרו בשעה שטובל ההפך
בעת שהקנה המטה ואל"כ האיסור הוא בלא מעשה שאינו מכל' לו שכרו
ועוד כיון שהאומן מחזיק בהפך דאל"כ לא צריך ליעול ממנו בחוקה א"כ
נעשה ההפך משכון על שכרו וכיון שנעשה משכון אין עליו לאו דבל תלין
פעולה שכיר דהא הוא הלואה ועובק ש"ש אין למצוא כי אם בפועל
שעובר במלכתו אלל צ"ב אז בעל השדה ואינו פורע לו שכרו קוד' שקיעת
המטה אבל היכא שיש לפועל משכון על שכרו והוא חוטף המשכון מידו בחוק'
ה"ה

להיות מקום משתמר כפי דרך המקום וכפי הזמן . וכן מפורש בדברי המהרר
עלמנו שם בסעיף י"ג דאף אם הניח הפקדון עם שלו אם אין המקום ראוי
לשמירה הייב דבשלו הוא רשאי ואינו רשאי בשל אחרים יע"ש . ומעתה הלא
כוח דבר ידוע דכל מי שיש לו מעות ייירות שטר הקיסר יר"ה שקורין
איוולטונגס . סוגם המנהג ודרך העוכם להניח בזה חיק ואמתחת של עור
שקורין פארטפילונג . הו טורנסטער המיוחד לתת לתוכו שטרות וייירות שיש
בהם דררא דממונא וחותה אמתחת עותן בזה כיון אשר בחיקו אכל איוול דרך
ליהו ייירות כאלה בזה חסדים כדרך נייר בעלמא יואם השומר לתוגיירות צדים
שבחיקו מצלי חכרדיק עור העשוי לקהוי זה פשיעה שלא שטר כדרך השומרים
כי אדם עשוי למשמה צדימו בכל שעה וע"י משמש צדימו בקל יכולים
הייירות להשתמש ויפסול ארנה צלי הרבשה ואינו מרגיש בשעת נפילתו וגם
לא בחסרונו מן הכיס עד שצריך להם כי היירות מתחת דקותו ומעט
כמות המה קלים כמוך אשר הדפנו הרואה ואם יש אדם אשר נתן היירות
צדים צלי חיקו וחכרדיק עור אין זה שמירה מעולה המוטלת על השומרים
ובשלו הוא רשאי ולא בשל אחרים באופן שזה משמש פשיעה שלא שטר
כדרך השומרים ואפילו הוא שומר המס הייב בפשיעה : אך מעלתו כתב
דאף בפשיעה אין להייב הגובר לדעת הפוסקים באפטרופוס שמינהו אבי
יתומים דפטור אף בפשיעה ומעלי חקע יחידותיו כמה שפסקין בש"ע
ה"מ סי' ע"ב סעיף ה' מי שנת משכון ע"י נאמני הקהל על המס שמוע
על חלקו אין להקבל ולא לנאמן דין שומר שטר ומצוה בתשובת הרשב"א
דגבי נאמן לא שייך לומר ב' דנפיק עלי' קלא דאינש מהימנא הוא ולא
דמי לאפטרופוס שמינהו צ"ד עיין בש"כ שם ס"ק ל"ד ומזה שפט מעל' דגם
גבאי דדקא הוא כנאמן הציבור לגבות מסים ומימלא יש לפטורו אפילו בפשיעה
לדעת הפוסקים באפטרופוס שמינהו אבי יתומים דפטור אפילו בפשיעה
משום דאחי לממנע מלהיות אפטרופוס כמו שבאר צ"ח סי' ר"ז ובש"ע
שם סעיף כ' ובש"כ שם ס"ק כ"ה אהובי ידידי לדעתו אין לדמות גבאי
לדקא דקבלתו לנאמן הקבל לגבות מסים ויש עיניו צ"ח שם סי' ע"ב
שהצ"ח דברי הרשב"א ויראה דעיקר סברת הרשב"א דגבי נאמן הקהל לא
שייך ביה לומר דנפיק עלי' קלא דנצרא מהימנא הוא הואיל והוא גרע
מאפטרופוס דלא אמרו באפטרופוס שמינהו צ"ד אלא משום שאין מעמידין
אפטרופוס ליתומים אלא אחר הצדיקה שאדם נאמן הוא זה שבה גדול
לו אשר לא כן בנאמן שמתמידין עליהם הציבור ואינו אלא באפטרופוס
שמינהו אבי יתומים והנאמן אין הציבור צודקין אחריו שהוא נאמן אלא
שמתמין מתוכם לפקה על עסקי יצור ולא לאחר הצדיקה ולא עוד אלא
שמגרע גרע מאפטרופוס שמינהו אבי יתומים דהתם האב ממנה אותו
מדעתו ומעיד שנתן צדימו לפקה בנכסיו אבל הנאמנים הם המדברים
שרונים להתמנות הם מהיורים על דבר זה ופעמים שמקנת הציבור מוכרחי'
צדבר זה בכל מקום ומקום עד כאן דברי הרשב"א ז"ל ועיין צ"ח שם ס"ה
דעיקר העעם הוא משום דנאמן הציבור לגבות מסים אין לו להפארת
ולשבה שהוא אדם חסד ונאמן משום שאין הציבור צודקים אחריו כל קדוכמו
שאלו רואים כמה פעמים שראשי הציבור נעשים ע"י תחבולות וזה לא שייך
כלל בגבאים דבתי כנסיות אשר בקבלתו שאינו נאמנה לגבאי בית הכנסת
לא ע"י תחבולה ולא ע"י השררה והדבר מסור לאנשי בית הכנסת שבורי'
לעצמם גבאי שהוא ידוע להם שהוא נאמן וירא וחרד לדבר ה' ורובם לא
נעשו גבאים ע"י שום תחבולה אלא ע"י הפירות אהשי בית הכנסת שנתנו
עיניהם בו להיות לגבאי ויודעים בו שהוא איש ישר וכשר וראוי לאותו
איוולטא ואיש אשר אלה לו שהציבור הי' מתאמץ עליו שיקבל על עצמו
להיות גבאי בית הכנסת צודדי הוא לו להפאר ולשבה ויאל עליו קלא דנצרא
מהימנא הוא ויש לו דין אפטרופוס שמינהו הצ"ד לאבא שאלו הוא סמנו
עליו הציבור וליכא למיחוש דאחי לאמעט וחיב לשלם אם פשע בשמירת
מעות דדקא היולא מזה שאין לדמות ממונים על הציבור זה לזה והכל
חלוי בטבע ומנהג אנשי העיר בהתמנות הנאמנים והגבאים שלם לא רחי
זה כראי זה יש ממונה הקבל שנעשה ע"י תחבולה ואין להם סבור ושבה
בהתמנות אדרבה לפעמים הוא להם לקלון שפוסעים פשיעה גסה על
הציבור בעל כרחם ויש התמנות שהוא להפארת ולשבה כמו גבאי דבתי
כנסיות בקבלתו . אשר אין לפטורם כשפטורו בשמירת מעות דדקא
דלא שייך אחי לאמעט כיון שהוא לו לשבה ותעשה בדרך דיון לא נאחר
לטובת אה . הגבאי כי אם מטעם השלישי שכתב מעלתו והוא מטעם
דפסקין בש"ע ה"מ סי' ע"א סעיף ו' מי שהפקידו אלו מעות עניים
וכו' ופשע בהם ועבדו פטור שנאמר לשער ולא להלק לעניים והרי הוא
ממון שאין לו תובעים אף גם מזה אין לפטור הגובר בדרך דיון והא דרמי
דאם הי' המנהג פה להלק לעניים מעות והעניים יקחו לעצמם קמה לתב
הפסח שפיר הוי מקסולדברי מעלתו לפטור את הגבאי משום דהוי ממון
שאין לו תובעים דלא קצ' לעניים והצדירה צד הגבאים ליחן למי שיראו
ואין צד העניים לתבוע חלקם בחוקי' אבל כיון שמתנה בקבלתו שמתלקי'
לעניים קמה ופרנסה העיר והגבאים דמתא עשאו שטר מקח עם טעונו
הקמה ליקח ממנו כך וכך מוחת קמה במקח הקצוב והם נכנסו בשלש עבוד
לפרוע להעוון עובר מספר ההוא אשר קצ' עמהם וכך הוא דרכ' הגבאי
צדו כנסיות עותנים לאותן גבאים דמתא ופרנסה הקבל המעות אשר גבאו
מצעלי צחים הדינים שכל בית הכנסת ואם ימנע גבי דבית הכנסת
ליחן להם המעות שקיבצו מהדינים אז הפרנסים וגבאי דמתא תובע' ממנו
אותו המעות אשר נתת ידו ואל"כ הוי זה מעות שיש לו תובע' שהרי
הפרנסים וגבאים דמתא הם התובע' המעות מכל גבאי דבית הכנסת
שהרי הם נכנסו בערבות ועליהם מוטל לפרוע להטוון מה שנתחייבו לו

וכן לדברי החוס' זריש מס' מכות דבעדות צנ גרושה אינו לריך עדות שהתה יכול להזימו א"כ עדיין מני למיצעי' הקדמי' צדיני ממות או בעדות צנ גרושה ידוע להוי לכבוד מעלתו. בדברי הירושמי החומים ולריכין ציבור דהיך אפשר שהעלה לעדות אחת הא קיי"ל בזמנא אחד מהגדלים קרוב או פסול עדותו צטיילת אם הקרוב נתכוון להעיד וא"כ הרי ה"ן השפחה ג"כ צא להעיד ומתכוון להעיד צצ"ד א"כ גם עדות ה"ן כהגה בטל' ואין לומר דס"ל להירושמי מה דתני במתני' במס' מכות דף ה' ע"ב דנמנא אחד מהם קרוב או פסול וכו' זהו דברי ר"ע אבל ת"ק ור"ש דמקשי' שגם לשנים לענין שיוזמו כולן חו לענין שיהרגו כולן לא ס"ל הך הקיבא לענין נמנא אחד מהם קרוב או פסול ועיין בחוס' י"ט צפ"ק במס' מכות משנה ז' ואזיל היציעא דירוש' הליצא דת"ק ור"ש דהה"ה הוא דווקא לומר דהירושלמי אזיל שלא הליצא דהלכתא ועוד מאי קמ"ל לצעל האיציעא לומר שאין מנטרפין לעדות שיהיו נהגים עכ"פ לעד אהד דהא אהד מהם ודאי כשר הוא :

ונראה לי לומר דהירושלמי קאי הליצא דהלכתא הן באיציעא והן בפשיטו' והכל הוא לפי מה דקיימא לן כר"ש דאין העדים זוממין נהרגין עד שיוזמו כולן וגם קיי"ל דברי דאחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות חס נמנא בהן קרוב או פסול עדותו צטיילת והאיציעא בירושלמי הוא רק צד"כ מהו שיעלה לעדות אחת דהיינו שיהיה נהגו כעד אחד ואם יש עוד שלישי עמנו אז יש שני עדים ס"ל להירושלמי דכאן לא שייך לפסול אותם משום שיש צינייהם פסול היינו ולד השפחה הואיל ותיקף כצדדים לצ"ד אינם מתכוונים שיהיו שניהם נהגים לעדות רק צדדים לצדד דרך ממה נפשך ובהנאי שהעדות של ולד הכהנת יהיה עדות ועדות של ולד השפחה יהיה בטל וכיון שכוונתם מתהילה הוא שיהי' שניהם נהגים רק כעד אחד לא שייך לומר בהן נמנא אחד מהן קרוב או פסול שיהי' עדותו צטיילת דהא הפסול אינו מתכוון להעיד כלל וכו' זה כאלו התנו מתהלה צבעת הגדת עדותו צצ"ד עדות הכשר יהיה עדות ועדות הפסול יהיה בטל רק הכפק של הירושלמי היה כיון דקיי"ל דצדיני נפשות לריכין שני עדים להעיד צצ"ד צנת אחת דהיינו האחד חוץ כדי דיבור של הבור וכן פסק הרמב"ם ריש פ"ד מהל' עדות דצדיני נפשות לריכין העדים להעיד כאחד וצצ"ד אהד ע"ש צכ"מ והנה ודאי אין הכוונה שיעידו שניהם כאחד צנת אחת דתרי קלי לא משהמעני ועוד שא"ל לנמנא אלא הכוונה שיהי' כל אחד מעיד חוץ כדי דיבור ש"ה עיין במס' שבעות דף ל"ב ע"א ומעשה זה הוא היציעא וספק של הירושלמי שכיון דריכין אנו לנרף עדות הני צ' וולדות שהערצו עם עוד עד שלישי ולדון על פיהם דיני נפשות דאי ליכא עד שלישי א"כ מאי מועיל עדותו הא ליכא מצייניהם אלא עדות אחת ועד אהד צד"ג לאו כלום הוא . וכיון שע"כ איכא עוד עד שלישי א"כ יש לחוש שמה שאי שהעיד חוץ כ"ד של העד השלישי זה הוא ולד השפחה ומיירי שזוג התערובות העידו צזה אהד זה ועד השלישי העיד עדותו קודם להם או אהריהם וא"כ הוי דברי הולד השפחה הספק בין עד הולד כהנת לעד השלישי ולא הוי חוץ כ"ד של הבור ולא הוי עדות דצד"ג בעינין שיעידו כאחד או דלמא כיון שהגדת שניהם נהגו לעדות עד א"ל לא הוי זה הספק כלל כיון דריכין לנרף את הגדת דברי ולד השפחה לדברי הולד הכהנת נהגו הכל כדיבור אהד זה הי' הספק האיציעא של הירושלמי וע"ז קא פשיט הירושלמי כיון שאלו נעשין זוממין אין אנו יכולין להרוג שום אחד מהם כיון שאין אנו יודעין מי הוא צנ השפחה ומי הוא צנ הכהנת וא"ל לקיים צנה דין הזמה ממילא עדותו צטיילת דכיון שאלו ימנאו זוממין אין נהרגין דהא אין יכולין להרוג אחד מהם מפני הספק שמה הוא ולד השפחה והנה כ"ן שייך צד"ג אבל צד"מ ליכא שום ספק כלל דהא עדות מיוחדת פשר צדיני ממונות ושומעין דבריו של אחד היום ודברי הבור למחר צזה ליכא למיציעא' כלל וליכא שום ספק דודאי עולה עדותו לעדות אחת ולא שייך צזה דין נמנא אחד מהן קרוב וכו' כיון דמתהלה הם צדדים לצ"ד שיהיו רק עדות אחת כנ"ל ומעשה מיוחד תמיהת כבוד מעלתו דבעדות ממון ליכא למיציעא' כלל כן נראה לענ"ד והו מפני הערדה חק"ר אהצו המוכן לטובתו וד"ש

הק' שבוואל סג"ל לנדא

שאלה מאת הרב המא"ה רב מוה' לוי קרפלא נ"י אב"ד דק"ק ליבנא וגליל קוירשים וזה לשונו :

קב הערה קענה צמה שהעלה כבוד אציו הגאון זצ"ל דהיכא בדברי הא מורא סליק בקושית אין הלכה בדברי האי אמורא ועיין מר צהל"ק י"ד צנ"צ מהדורא הניינא סו' קס"ג דף קל"ה וז"ל בס וצזה מיושב דעת הרמ"א ודעת הר"א עכ"ל : ולענ"ד גדולה פליאה יותר צסתירה פסקי הר"א ממס' מכות דף וי"ז ע"ב דמקשה מר זוטרא ממתני' ואמר קשיא והר"א ע"כ פסק כר"י ע"כ ואינו מתמהם עליו וצצ"ב דף קכ"ב מהמיה עליו וצלא דבריו ל"ל דאמת הי' להם הגירסא צצ"ב תיובתא : א"ל דה"ש וכי יקא מועד' אלפס לתשובתו ברמתה נאם :

הק"ן לוי קרפלא

חי"פ ק"ק ליבנא וגליל

השנה

זה נקרא גזול ולא עושק רק שממילא עובר גם על לאו דלא תלוי פעולת צביר מממת שהינו פורע סכרו צומנו ועיין במס' צ"מ דף קי"ב ע"א צבעי' דר"ש בקבלות חי עובר צבל תלוי ע"ש ודוק סוף סוף צזה הלוא דנח תלוי ליכא מעשה דהא הפילו אס אינו הוטף המשכון מיד הפועל אפ"ה עובר על לאו דנח העשוק אס הפועל מקפיד ורונה צהשגומין ולא נוחא ליה צהחי משכונא שיש צידו עג סכרו ודוק צזה :

(ג) מה שהר"ת קושיא התי' על הרמב"ם דלכך אוקמי חכונש"ש לעבור צשני לחוין דכונש"ש לא הוי ניהק לעשה דנח התי' הד עשה ועקר הרי לחוין ובעשוק הם תרי לחוין דסמיכי לח העשוק ולא תגזול מהחי"כ בגול . חכונש"ש תלמידי נעלם מתך דברי החוס' במס' תלוי דף פ' ע"ב צד"ה הך למחוסר זמן סס צסו' . הדיבור בהבו החוס' בהדי' דלא העשוק ונח תגזול לא הוי תרי לחוי דסמיכי ע"ש ובהמת לריך ציבור דהא צפרשת קדושים כתיבי הני תרי לחוין בהדי' לח העשוק את רעך ולא תגזול ולריכין ה"ן לומר דס"ל להחוס' דדוקא לא יהלויק ולא ימיר הוי תרי לחוי דסמיכי שאין הספק צינייהם אבל לח העשוק את רעך ולא תגזול אינו סמוכין דאח רעך מפסיק צין השני לחוין דה"ל למכה לח העשוק ולא תגזול את רעך וכיון דהפסיק צהך התי' תיבות את רעך טוב לא הוי סמיכי ואפילו אס גימח דורך למכה את רעך סמוך ללא העשו' למעוטי עובר כוכביסומולות אצכ צנח תגזול ליכא למעט עובר כוכביס ומולות דגול עובדי כוכביסומולות ג"כ אסור ועיין צצ"ב מהדורא קמא צהל"ק יורה דעה סימן פ"א סוף סוף איכא הספק צין הני שני לחוין ולא הוי סמיכי :

ומה שכתב לתוך דברי הרמב"ם דסוגיא דגמרא אולא הליצא דמ"ד מלקי לקי ממונא לא משלס והרמב"ם סבר דממונא משלס מלקא לא לקי לא ירעתי מה אהה שה הפלוגתא דמלקי לקי או ממונא משלס הוא היכא שהייב מלקות וגם הייב תמון על חייה מהן יענש דרנש' לצרי צמס' מכות כל המשלס אינו לוקא ור"מ סבר מלקי לקי ממונא לא משלס אבל היכא שהתשלומין לתקן הלאו צא דהיינו לאו הניחק לתשלומין צזה בודאי משלסולא לקי וא"כ בגזול בגזל מעות ויכול להחזיר כמו שהי' גזל בודאי לכ"ע הוי ניהק לעשה ואס אין הגזילה צעין צזה צאמת פלפליה סס צפלוגתא שבין הרמב"ם והראב"ד הי' השלומין הוי ניהק לעשה ע"ש :

ומדי דברי צזה אזור מה שהעליתי סצבה"ה זו לפרש מה דפסק הרמב"ם צפ"א מהל' גזילה דאין לוקין על לאו דגזול הואיל וניתן לתשלומין אין הכוונה דפטור ממלקות הואיל וניתק לעשה אלא הכוונה דהרמב"ם סבור כעולא צמס' כתובות דכל היכא דאיכא תמון ומלקות ממונא משלס ומלקי לא לקי משום שתי רשעות וללאורה יש להשיב על דברי הרמב"ם צריש פ"ג מהל' גניבה פסק בהדי' כר"י דכתב סס העושה עבירה צהחייב צה מלקות והתשלומין לוקא ואינו משלס עכ"ל ע"ש . אמנם יש צזה סתירה צפסקי הרמב"ם ז"ל דפי"ה מהל' סנהדרין הלכה צ' פסק כעולא דכתב סס דכל לאו שניתן לתשלומין כגון לא תגזול ולא תגזול חוין לוקין עליו והיינו כעולא והכ"מ סס תמה על הרמב"ם למה לא פסק כר"י והניח צצ"ע ע"ש וריך לומר דיש להלק צין מלקות וממון דגזילה וגניבה לשאר עבירות שיש צו ממון ומלקות ודוק צצ"י גזל וגניבה פסק הרמב"ם כעולא הואיל התשלומין מפורש בקרא דגזי גזל כתוב והשיב את הגזילה וגני' גניבה כתיב שיש יעלס לכך אמרין צזה משלס ואינו לוקא וכמו דאמרין במס' כתובות דף ל"ב ע"ב צפירוש רבתה התורה לתשלומין ולכן אפילו היכא דליכא עשה דהשיב את הגזילה כגון שאינו צעין שערף או שגאבד ג"כ סובר הרמב"ם דמשלס ואינו לוקא והיינו כעולא דממונא משלס ומלקי לא לקי כמו שכתבתי סס צבהתי ורתי' לזה דצני גניבה לא נאמר למנות עשה שיש גניבה רק צבלוין הויב שיכלס שיש וצממין סמנות מונה הרמב"ם . השבת הגזילה למנות עשה אבל השבת הגניבה אינה מונה הרמב"ם סמנות על הגנב שיש גניבה רק על הצ"ד דלונגנב צהשלומין עיין צממין סמנות להרמב"ם מנאו רל"ע ומשום ק' לא כתב הרמב"ם הטעם שאינו לוקא בגניבה משום דניתק לעשה אלא מטעם שניתן לתשלומין כמו שצבואר צדבריו צפי"ה מהל' סנהדרין שכתב כל לאו שניתן לתשלומין כגון גזל וגניבה אין לוקין עליהם וכל לאו שניתק לעשה כגון לא תקה האס על הצנים עכ"ל ע"ש הרי מפורש צדבריו ספטור התלקות בגזל וגניבה אינו משום שניתק לעשה אלא משום שניתן לתשלומין והיינו כעולא אמנם כל זה הוא גני גזל וגניבה צזה פסק הרמב"ם כעולא מטעם דצפירוש רבתה תורה לתשלומין כמ"ש לעיל אבל צשאר עבירות שיש צו חייב מלקות והשלומין פסק הרמב"ם כר"י לוקא ואינו משלס ומעשה ליכא סתירה צפסקי הרמב"ם דמה שפסק צריש פ"ג מהל' גניבה כר"י הוא צשאר לחוין אבל צפי"ה מהל' סנהדרין מיירי בגזל וגניבה לכך פסק כעולא כנ"ל דברי כד"ש :

הק' שבוואל סג"ל לנדא

להרב הא"ן המובהק ומופלג בתורה כבוד מוה' רוד דייטש נ"י :

קא . מה שהקשה כבוד מעלתו על הירושלמי צפי' י"א ממסכת צימות הלכה ה' צולד כהנת שנהערב צולד שפה דקא מיציעא ל"י מהו שיעידו עדות אחת והעלה להם עדות אחת וקא פשיט בירושלמי כיון שאנו ימנאו זוממין ואין נהרגין אהרן אינו נהרג וחקי הכא כופירות דברי הירושלמי משום דהוי עדות שאי אהה יכול להזימו אס א"ל לקיים צהו דין הזמה וע"ז הקשה כבוד מעל' לפי דברי אהמ"ז ז"ל צנודע ציהודה קמא הלך אה"ע סו' פ"ב דכהנ דצדיני ממונות לא צעין עדות שההה יכול להזימו

עוד להרב הג"ל

קרי מה שהקשה מעלתו על דברי האמ"ץ הגאון ז"ל ב"ב מהדורא קמח בלהק ח"מ סי' י"א להלך בין הלוה ענמו שחייב חיובק מעת שהלוה משא"כ לטרוף מלקוחות עיקר הטריפה הוא ע"י השטר וע"י הקשה מעלתו משלשון החום' במס' גיטין דף כ' ע"ב ד"ה וכתב וכו' דמשמע דאף לענין טריפת הלקוחות לא היו השטר חלף לראי' בעלמא . אהובי ידידי החו' כתבו זה אם אמרין שעבודא דאורייתא ומלוה על פה צעדים גובה מנכסים משועבדים רק שתקנת חכמים הוא משום פסידא דלקוחות חינו טורף ממשעבדי אלא בשטר שיש לו קול כמו שפורש שלח' מס' ב"ב דף קע"ה ע"ב ד"ה שיעבודא דאורייתא בזה כתבו החום' שהשטר הוא רק לראי' בעלמא דעיקר השיעבוד הוא ע"י הלוה . ויעיין ברש"ם שלישי מסכת ב"ב דף קע"ה ע"ב ד"ה שיעבוד דאורייתא . אמנם חי אמרין שיעבודא לאו דאורייתא א"כ ע"י הלוה לא נעשה משועבד לטרוף מלקוחות כי אם ע"י השטר . הוא טורף ומעשה דברי האמ"ץ הגאון ז"ל נכונים אשר הם מתווכח עמי על שבי' פשוט צעניי בתשובתי שם מה דאמרו שם במס' ע"ז דף י"ד ע"א סברו רבנן למימר אחי שגור מאוחר הוא ניעבדי' עד דמטי זמני' ולא טריף . ואני אמרתי שגם מהלוה ענמו לא טריף . וע"ז השיב לי האמ"ץ הגאון ז"ל שם דיש לומר דקאי רק דלא טריף ממשעבדי ולהלך בסברא בין הלוה ללקוחות . ובאמת הסוגיא בע"ז קאי למאן דסובר שיעבודא לאו דאורייתא וממילא לדין שאין לנו הכרע חי קיימ"ל שיעבודא דאורייתא כמו שהאריך בש"דצח"מ סימן ל"ט ס"ק ב' א"כ ממילא יש להלך בין הלוה ענמו בשטר מאחר שגובה קודם זמן הכתובה בשטר ומלקוחות חינו גובה עד דמטי זמני' :

קרי ועל מה שהכריע האמ"ץ הגאון ז"ל בנודע ביהודה קמח סי' י"ט דלא אמרין מנו מגברא לגברא והקשה מעלתו מהרמ"א בהג"ה סי' קכ"ט סעיף י"ב יפה כוון אמנם גם האמ"ץ לא הכריע בזה רק בשועבד עעיתו נמנו דפרעתי כמו שמבואר שם בסוף החבורה :

ומה שחקר כבוד מעלתו אם שני ראב"ד היו הואיל והש"דצח"מ ריש סימן ל"ט כתב דאולי תרי ראב"ד היו והוא כמסתפק בדבר: אהובי ידידי ועיין בתשובת חות יאיר סימן ק"ח כתב דשלשה ראב"ד היו בדור אחד ושמעתי מאחאמ"ץ הגאון ז"ל שאחד הי' שמו ר' אברהם בן דואר ונקרא בפוסקי' בספר ראב"ד הוקוגם מה שכתב הש"דאולי תרי ראב"ד יניאו לא אמר לשון אולי אם הי' תרי ראב"ד דזה ידוע רק מה שכתב אולי הספק הוא אם נימא שהראב"ד חזר בהשגות וס"ל שיעבודא לאו דאורייתא או אם נימא שאין כאן חוסר וזה שביא בע"ה בשם הראב"ד דעצמו' לאו דאורייתא אינו הראב"ד בעל השגות :

עוד להרב הג"ל

קרי ע"ד שאלת הכס אשר נסתפק על מה שכתב בש"ע ח"מ סי' קע"ו בשותפין שהתחילו לישא וליהון צעסק שותפין ונתקיי' השותפות אם כוונת הש"ע דרוקא כל אחד מהשותפין לריבין להתחיל לישא וליתבועסק השותפין או אם מהני אם רק אחד מהן התחיל להתעסק ואם יש לדמות לזה למ"ש הסמ"ע בסי' י"ב ס"ק כ"ג ע"ב דברי כבוד מעלתו לעני' דנראה פשוט שריבין שיתעסקו שניהם דכיון שהתחלת ההתעסקו' הוא הקנין אשר בו נכנסו בשיעבוד השותפות בודאי דמי זה לפשרה אשר לריבין קנין והתחלת הבנין הוא במקום קנין לקיים הפשרה וזהו לריב' שיבט שנישם וכמו שמתלך הסמ"ע בין פשרה להלוקח השותפין בקרקע הנמכר בסי' קנ"ז א"כ ה"ה בקיום השותפות שג"כ התחלת ההתעסקות הוא במקום קנין לקיים השותפות שורק' כ"א מהשותפין לעסוק צעניו השותפות אמנם נראה לי דבמה שכבר עסק האחד צעסק השותפין בזה ודאי מהני אף שלא עסק עדיין כ"א א"י מהשותפין שהריוח הוא לאמצע לזה כמו לזה דכיון שהעסק נעשה ממעות שהטילו לכיס כל אחד מעותיו או הריווח הוא לשניהם אבל להבא יכולין שניהם לחזור בהם וטעמא דמילתא ללע"ד דהא לפי רוב הפוסקים דומה שיעבוד השותפות זה לזה כדין פועלים שנישעין פועלים זה לזה כמו שמבואר צ"י וצ"ב סי' קע"ו והנה צפועל פסקינו דיכול לחזור בחצי היום היינו על להבא אבל למפרע במה שכבר עבד אין הפועל יכול לומר שהוא חוזר למפרע ליקח השבח שהשבי' לצע"ה לעצמו דהא פועל ששכרו ללקו' מציאות המבואר בפ"ק דב"מ ופוסקין בש"ע ס"ס ע"ה שמיציאות הפועל לבעל הבית ואין הפועל יכול לומר שהחזר בו להחזיק המציאה לעצמו ויעיין ברבי"ש בתשובה ריש סי' הע"ו שם מבואר זה היטב וא"כ גם בדמן דידן במה שכבר עסק א' מהשותפין לא עדיף מפועל ויש להצירו זכות בו ליקח חלקו כמו שיש לכל ב"ב במה שכבר השבית הפועל קודם שחזר בו ואינו יכול לחזור למפרע וירק' ליתן להצירו חלקו ממה שהריוח במעות השותפות אף שהצירו לא עסק עדיין בשותפות וכל זה הוא במה שכבר נעשה בשותפות אבל בלא אף אם התנו ביניהם שיעמדו בשותפות זמן קצוב דפסק הטור והמחבר בש"ע סי' קע"ו סעיף ט"ו שאין יכולין להלוק עד שיגיע הזמן או עד שיכלו המעות השותפות בזה נלע"ד שאם לא נעשה אחד מהדברים שהשותפות נתקיים בו הנזכר בריש סי' קע"ו רק שיעדנו מעות שניהם והתנו שיתקיים השותפות לזמן קצוב ולא התחילו לישא וליתבועסק השותפות רק אחד נכדו התחיל להתעסק בזה יכולין לחזור בהן עוד ונתקיי' צי"ב האחרונים

תשובה לדעתי יש להלך דמה שהאמר לדעת הרא"ש והרשב"ם אף דמסיק הש"ס קשיא לית הלכתא כי האי דקאי בקשי' היינו שהקשה עליו סתירה ממשנה ובדייתא או מדברי אמורא אחד אשר הי' מקובל אלס דהלכת' כהאי אמור' כגוני האי סוגיא במס' ב"ב דף ל"ב דמתקיף לי' ר"פ לשמואל מרבא דאפיק זוגא דסרבלי מיתמי משום דלא טעינון ליתמי מה דאזבוחו לא הי' נאמן לטעון בזה שפיר מאן דגרס שם קשיא דלא הי' הלכתא כשמואל כיון דאסיק בקשיא מדברי רבא שהיה מקובל אלס דלא טעינון ליתמי אלא מה דאזבוחו הי' נאמן לטעון וכן בסוגיא שם דף קכ"ו דמסיק הש"ס קשיא לרי' שיזבא ואתקיף ליה ממשנה דחמי תשב לזכר ולנקבה ולא תני גס לנדה שפיר כתב הרא"ש כיון דקאי בקשיא לית הלכתא כוותיה משא"כ בסוגיא דמכות שם לא פריך אמורא וגם סתמא דתלמודא לא קא פריך לר"ג בדרך סתירה ממשנה או בדייתא או מימרא דאמורא רק דמר זוטרא שהוא בר פלוגתי' דר"ג שם אתקיף ליה מכה סברא אלא מעתה צדיני נפשות תליל ומר זוטרא בר פלוגתא הוא ענמו מסיים קשיא בזה אין אנו אחראי' לדמות דברי ר"ג אשר הלכתא כוותיה צדינא וכו' הסברא ענמה אשר פשיטא ליה למר זוטרא לדמות אם מנטרפין עדות מיוחדת צדיני ממונות הי' לן להטטרף גס ב' כיתי עדים שראין מלהן זה ומלהן זה לד"ג וקא סברא זו אינה מוכרתה ורב נחמן סובר כיון דגזירה הכתוב גבי דיני נפשות דלא מנטרפין עדות מיוחדת דכתיב לא יומת על פי עד אחד היינו דוקא עדות מיוחדת ממש אבל אם בכל הלוך איכא שתי כיתי עדים ולא נריכין להטטרף למא' לן להטטרפס . ואם כימר זוטרא לית לי' הך סברא . ר"ג אית לי' והלכתא כר"ג צדינא ואף דמר זוטרא מסיק קשיא היינו לפי סברתו אבל לא משנהיין בזה כיון דהך אתקפת' אינו לא ממשנה ולא מדברי אמורא כ"א מסברת חבר פלוגתי' ולפי דברי החום' לא גרסי' קשי' איכא דליכא אתקפתא מדברי הנא מכ"ש בסוגיא דמכות שם דפשיטא דלא גרסי' קשיא . והן כמה דבר' אה"ש הגאון ז"ל דבצירא ליי' להרא"ש ז"ל דכל היכא דליכא קשי' מדברי הנא לא גרסיין בכל הש"ס קשיא כן נראה לענ"ד דברי ידידי

הק' שמואל ס"ל לנדא :

יצ"ע י"ב מרהסון תקע"ג לפ"ק

שלום וישע רב להרב המא"ה הגאון החריף ובקי בש"ת מוה' ד"ר דיי"ט נ"י אב"ד דק"ק עיר חדש

קרי ככתבו הנעים מן ד' מרהסון הגיעני ציוס ה' העבר ושמתתי בצלמו ובשלוס חורחו כיוסוף וכן יקום עד זקנה ושיבה אמן . וע"ד דברי חורה אשר בא להקשות לפי דברי האמ"ץ הגאון ז"ל ב"ב מהדורא קמח בלהק ח"מ סי' נ"ח אשר העלה שם דאין קיימ"ל כר"ל בירושלמי דאם הפקיר לישאל ולא לעובדי כוכבים ומזלות לא הי' הפקר . וע"ז הקשה כבוד מעלתו כ"י דנשאר קושי' הש"ך בח"מ סי' ס"ז ס"ק כ"ה . וכונת מעלתו דהש"ך הקשה שם במפקיר שטר חוב הא' בלא"ה לא קנה מה שנהויק בשטרא דהא הלוה שחייב בשטר זה הוא קודם וזכה בחובו מיד שהפקיר זה השטר . ומתוך הש"ך דמייירי בשטר שיש לו על עובדי כוכבים ומזלות . ורבים מקשים על הש"ך דלא הועיל בחירונו כלום דאף שהבע"ח הוא עובד כוכבים ומזלות ג"כ הוא זוכה מהפקיר ומזה שפט מעלתו דכוונת הש"ך הוא בחירונו דמייירי שהשטר הוא על עובד כוכבים ומזלות והתלוה הפקיר השטר לישאל ולא לעובדי כוכבים ומזלות ולכן לא זכה העובד כוכבים ומזלות בהבזבז ולפי דעת האמ"ץ הגאון ז"ל לא להוי הפקר כלל אם הפקיר רק לישאל ולא לעובדי כוכבים ומזלות זה חורף קושי' מעלתו נ"י . ולא ידעתי מאי קשיא דכיון שאחאמ"ץ הגאון ז"ל הוכיח דקיי"ל כר"ל שוב אין אנו אחראי' לחירונו של הש"ך במקום שיש ישוב אחר על קושייתו ויעיין מעלי' בצאורים וחומים שם שמדחה ג"כ דברי הש"ך ומתוך הקושי' צטוב טעם . אמנם גברא רבה הש"ך אמר להא מלתא אין מוניחין אוחו לכן כ"ל דדברי הש"ך נכונים דמוקי ליי' היכא שבע"ח מזה השטר הוא עובד כוכבים ומזלות ומייירי שהפקיר את השטר בין לישאל ובין לעובדי כוכבים ומזלות ואפ"ה אין העובד כוכבים ומזלות זוכה בחובו מן ההפקר הואיל ולעובד כוכבים ומזלות צדיני דידהו דייניין ליי' ומייירי במקום שדיניהם הוא שכל מי שמוציא השטר חייב הלוה לפרוע לו וכיון שדיניהם העובד כוכבים ומזלות לריק לפרוע בזה שהחויק בשטר מן ההפקר שוב לית לעובד כוכבים ומזלות לזכות בחובו: ומה דפסקיין שאזכר בשטר מן ההפקר אינו קונה על ידו מלוה הכתובה בו הוא לענין א"ש ישראל אחר חטף מן הזוכה את השטר אף המפקיר צענמו חזר והטף השטר מיד הזוכה בשטר ונפרע מן העובד כוכבים ומזלות א"ל ליתן המעות ליד זה הזוכה הואיל ומעולם לא קנה המלוה הכתובה בו ואין לו עליו אלא דמי הנייר ומעתה לפ"ז אין הכרע בחירונו של הש"ך נגד פסק האמ"ץ הגאון ז"ל וגם הש"ך מני סבר דהפקיר לישאל ולא לעובדי כוכבים ומזלות לא הי' הפקר כר"ל בירושלמי . ואפ"ה עולה כהוגן חירונו של הש"ך דמוקי בשטר שחייב בו עובד כוכבים ומזלות דאף שהפקיר גם לעובדי כוכבים ומזלות מ"מ אין העובד כוכבים ומזלות הלוה זוכה במלוה צדיניהם דאין דייניין לעובדי כוכבים ומזלות צדיניהם וכל הזוכה בשטר יכול לתבוע את העובד כוכבים ומזלות בשטר זה כל זמן שאין לו שובר על השטר כן נלע"ד :

מתקנת הכמים דלא כהכרעת הש"ך הג"ל :
ודנה ראינו להגאון פני יהושע בחידושו למסכת צ"ק דף ל"ה ע"ב
הקשה לדעת מהרש"ל הג"ל מהא דמוקי רבא שבסורף שטר של
הצירו במאמינו ולדברי מהרש"ל בלח"ס פטור משום דמוה צקנס ע"ש
צפני יהושע . ולענ"ד ליכא ראי' מסוגי' זו ד"ל דזה גופא הוא טעמא
דרבה דאמר שורף שטרותיו של הצירו פטור משום נירא בעלמא קלאי
מיך ולכן ליכא לחייבו כי אם מדינא דגרמי וכי' דדינא דגרמי הוא רק
משום קנס אי"כ פטור ממה נפשך אי ליכא סהדי דידעי מה דכתב בשטר
לא מפסיד לי' מידי בהאי שרפה דכיון דעדים ידעי מה דכתב צ"י מנן
למיכתב לי' שטר מעלי' ואי ליכא עדים אכן מנאי ידעינן מה דכתיב
צ"י וע"כ נריך לזקמי במאמינו כמו שמוקי רבא וג"כ פטור מטעם מורה
צקנס . וכך הוא הדין דסוגיא דהתלמוד קודם שמוקי רבא דהדרבה
במאמינו פריך בגמרא לרבה למאי נריך לומר דפטור משום דאמר נירא
בעלמא קלאי מיך הא בלח"ס ליכא לחייבו דממה נפשך אי ליכא עדים
דידעי מה דכתב בשטר לא קא מפסיד לי' מידי דהא העדים יכתבו לו
שטר אחר ואי ליכא עדים אכן מנאי ידעינן וע"כ מתרץ רבא במאמינו ואי
לאו משום דמני אחר נירא בעלמא קלאי מיך הוי חייב מדינא ולא משום
קנסא אבל כיון דיש לו טענה זו דניירא בעלמא קלאי מיך ליכא לחייבו
מדינא כי אם משום קנסא דדינא דגרמי טוב ממילא פטור מטעם מורה
צקנס והילן כדעת מהרש"ל דגם צקנס דרבנן מודה צקנס פטור יומעתי
כיון דליכא סתירה מהש"ס נגד דעת מהרש"ל וגם כוכחתי שגם הרמב"ם
כוותי' וברח"ב מפורש כדעת מהרש"ל וכן ראינו בספר מעיל דרקה בסוף
השונה ס"א שפשוט לי' דגם צקנס דרבנן מודה צקנס פטור ע"ש
בדלוי בטלה הכרעת הש"ך בזה ונקטין להלכה דמוה צקנס פטור אף
צקנס שהוא מתקנת הכמים ולכל הפחות אין להוציא ממנו מיד העובר על
התקנה כי מני לטעון קיס לי כהך דברותא דס"ל דפטור במוה מעלמא .
ואין לומר דאף שפטור מיד הדיון מ"מ חייב צקנס מנד התקנת הקהל וקבלת
המנהג המבוחר בש"ע י"ד ס"י ר"י ע"י וי"ו וזה גופא הוא קבלת המנהג
לקנס לכל מי שעובר על התקנה הנה דבר זה אינו מפורש בתקנה שיתחייב
קנס ע"פ הודאת עצמו אלא ליכ' עדים בדבר וסתמ' דמלחא משמעות התקנה
הוא חייב קנס ע"פ דין דהיינו שיצורר צעדים שצבר על התקנה ואפי' אם
יש ספק במשמעות התקנה מ"מ אין להוציא ממנו מספק סיומא דהך פסקא
שאין ביד הקהל לצבוע הקנס הנכתב בצקנס יאמננו יש ציד מנהיגי וראשי
העדה לקנסו מפני העוה וזוה"פ שה"ל להעובר נגד פרסי' להיות כמתפא'
עלמא ונקל בעיניו לפרוץ פרצה נגד התקנת הכלל כפי דלות עיני ראשי העדה
אך הוי מתחייב דיון וילכו בדרך חכמה והשכל שלל יסתעף מזה מהלוקת .
ואם יבקש זה העובר מחילה מפרנסים יהיו רכים כקנה לחמול לו אם יכניע
עלמא גדרם ואל ימתו החבל יותר מדאי והעושה שלום במרומיו יעשה שלום .
עלימא ועל כל ישראל . כ"ד הכותב בטורות רב

הק' שמואל ס"ל לנדא :

שאלה אחד מנר ציטו לאחד מיקרי קבלתו . ורובה המוכר ליקח
עמו המזונות הקבועות בפניו חדים . והלוקח עומן כיון
שמכר לו הבית גם המזונות נמכרו' עם הבית . כמו הדלתות : ושאל
השואל הדין עם מי :

ק' תשובה צ"ע ח"מ סימן ר"ד סעיף י"א פסקין המוכר את
הבית סהם ולא כתב עם כל מה שכתבו לא מנר לו
אלא כל מה שמוכר נטיט אבל מה שמוכר ציחיות לא מקרי חיבור .
ובהא אף שמו"ס ז"ל כתב זה בשם יש אומרי' מ"מ אין צוה פלוגתא ואין
חולק בזה הדין כי הוא נובע מגמ' צ"ב דף ס"ט ע"א דר"א קא מיבעי'
ליה מלכות של פתחים מהו וקאמר שם היכא דמחברי נטיטא לא קא
מיבעי' ק' כי קא מיבעי' דנקט בסוכי וקא' ציקו . וכיון דלא איפשיט'
איבעי' זו קאי בצפיקא דדינא ולכן פסקין מומרא לזבוע וקולא לזבוע
והמוכר הוא הנחבצ . והמוציא מחבירו עליו הראיה . עיין שם
צ"י ובסמ"ע ס"ק מ"ה שאין כאן מהלוקת בין הפוסקי' ע"ש . ולפ"ז יש
לכאורה לומר שגם המזונות אשר הם ג"כ מוכרי' ציחיות הוא בכלל
האי ספיקא והמוכר הוא המזונות ועל הלוקח להביא ראיה . אמנם אחר
העיון נראה לענ"ד דגבי מזונות אין לפסוק כן וזה של הלוקח ועל המוכר
להביא ראיה והוא עפ"י מה דפסקין צ"ע י"ד ס"י רנ"ה סעיף צ'
בשורר ציח מחבירו השוכר חייב לקבוע המזונה כיון שהוא חובת הדר
ואעפ"כ כשיצא לא יטלנו צידו ודין זה מפורש בצרייתא במס' צ"מ דף
ק"ב ע"א וע"ש בצוסי' ד"ה לא יטלנו ויאל . וכתב מור"ם בהג"ה שם צ"ע
דאף שאינו ראוי ליעול עמו המזונה מ"מ אם הראשון מקפיד על דמיו
צדק השני לבלס לו המעות דמי שווי' של המזונות . וכן כתב מרן הב"י
צדק הר"ר מנחם שאם הראשון מקפיד על דמי' טוב לשלמה לו : אבל אין
מוציאין עכ"ל ע"ש : ולפ"ז אני אומר דמה דקיימ"ל דהמוכר הוא המזונות
ודבר שהוא ספיקא דדינא אמרינן שהלוקח הוא המוציא ועליו להביא ראיה
כל זה הוא דבר שמוכר יכול להחזיק בו גם אחר המכירה בזה אמרינן דכל
דבר שאם ספק אם נמכר עם הבית לוקטנון צחוקת במוכה . וכן
משום דקרקע **בה** מ"ג צחוקת

ע"ה ס"ק י"א מציא בשם המרדכי ומתרי"ל בהשג"ב דצקנס שהוא מדרבנן
חייב אף באדאת עומן ווא"כ קנס זה שהוא מתקנת הקהל הוא כמו קנס
הוא מדרבנן ואף שהש"ך שם מציא בשם מהרש"ל צ"ע צפרק הגוול
נראה ס"ס נ' שפסק דגם צקנס הוא מדרבנן אמרינן מודה צקנס פטור
מ"מ כיון שהש"ך שם מכריע לדינא דלא כדעת מהרש"ל א"כ יש לחייבו
לא עפ"י הודאות פיו אמנ' אחר העיון נלענ"ד שאין לחייבו לכל' הקנס
יש להכריע לדינא נגד הכרעת הש"ך ואף שהמרדכי ומתרי"ל בתשובה
פסקו דצקנס דרבנן מודה צקנס חייב מ"מ יש לדעת מהרש"ל עוד כמה
גדולי' פוסקי' ס"ל דגם צקנס דרבנן אמרינן מודה צקנס פטור והדבר מפורש
ברח"ב ס"י ג"ב דגם צקנס דרבנן מודה צקנס פטור ע"ש בספר רח"ב וועוד
נלענ"ד להוכיח דגם הרמב"ם ז"ל ס"ל כדעת מהרש"ל והוא על פי מה
שפסק הרמב"ם צ"י ז' מהל' הובל ומזיק הלכה ד' העושה מלאכה בפרת
הטאה ובמי הטאה צמוד חייב והראש"ד שם משיג עליו דלירדו דקיימ"ל
היוק שאינו ניכר לא שמי' היוק לא קנסו בו וראי' לזה במס' גיטין דף
ל"ג בסוגיא דהיוק שאינו ניכר פריך ר"א מצרייתא דעושה מלאכה במי
הטאה ובפרת הטאה פטור מדיני אד' והייב דדיני שמי' ונריך לזקמי
צפרה שהכניסה לרובה ובמי הטאה שהסיח דעהו מיניה וכל השקלי' וערי'
הוא שם רק למ"ד היוק שאינו ניכר שמי' היוק ולשיטת הרמב"ם קשה למה
לא פריך בגמרא גם למ"ד היוק שאינו ניכר ל"ש היוק ועיין בחידושי
מהרש"ל שם במס' גיטין שהקשה קטיף או על הרמב"ם ועיין במ"מ שם
בהל' הובל ומזיק דמכה קטיף או מרחיק עומן לומר דבאמת צ"ל לשיטת
הרמב"ם דאי מני למימר ולטעמן ע"ש וזה הוא דוחק גדול והנה אני
בתשובתי בודע ביהודה מהדורא תניינא בהלק"ה ס"י ס"א בסוף התשובה
כתבתי לייבב דעת הרמב"ם ז"ל על פי מה שיש להקור האי מויד היכי
דמי אי ליכא עדים בדבר לא מחייב על פי עומן דמורה צקנס פטור וע"כ
מיירי דאיכא עדי' אחר ראו שעה כן זה שייך במעמא ומדמע ומכ"כ
דאיכא מניחות דחייב במויד על פי עדי' שראו המעשה אבל בעושה מלאכה
במי הטאה ופרת הטאה לא יספיק ראיית המעשה מהעדי' דע"י המעשה
לחד עדיין לא נחייב דהא אינו פוסל במלאכה עד שיהי' יתח' לי' לעובר
דומי' דעביד כמו שמוכר בחום' שם צ"ה העושה מלאכה ע"ש וכיון
ולבעלים בודאי לא יתח' לאורד עכ"פ שיהי' יתח' לעובר כמו שמוכר
בחידושי רשב"א שם וזה אי אפשר שידעו מהשגתו של העובר וכי צבצבתא
דלבו יתבו העדים שידעו דהי' יתח' לי' במלאכה זו דמתא לא יתח' לי'
בעיקר מלאכה זו רק שהי' מתכווין להפסיד הפרה ולהפסיד מי המעלה וע"כ
נריכין אלו לדון על פיו של העובר שאמר דיתח' לי' בעבודה זו ווא"כ למ"ד
היוק שאינו ניכר לא שמי' היוק וההיוב הוא רק מטעם קנס שקנסו צמוד
אף אפשר לחייבו בעושה מלאכה בפרת הטאה ובמי הטאה כיון דהגדת עדים
אינו מועיל בלתי הודאת פיו שאמר שניחא לי' בהאי מלאכה : עדיין הוא
מודה צקנס ופטור . אבל למ"ד היוק שאינו ניכר שמי' היוק אין הכוונ
השלומין הוא מטעם קנס כי אסתמינא הוא חייב כמו כל מויד ומפסיד ממון
הצירו וספיר הוא חייב גם על פי הודאת פיו . ולפ"ז מיושב החתום הג"ל
דלמ"ד היוק שאינו ניכר לא שמי' היוק לא מני למיפרך מהך צרייתא כיוודי'
לאוקמי הך צרייתא בעושה מלאכה שאינו ניכר מתוך מעשה אם יתח' לי'
במלאכה זו ורק ע"י הודאת עומן שאמר דיתח' לי' וספיר מני צרייתא
דפטור מדינא אדם משום דהחייב הוא קנס ומודה צקנס פטור דהא אי
אפשר לחייבו בלתי הודאת עומן ולכן פריך בגמרא רק למ"ד היוק דפטור
ניכר שמי' היוק ומדינא הוא חייב וספיר קשה למה תני' בצרייתא דפטור
מדינא אדם . אמנם הרמב"ם דפסק בעושה מלאכה במי הטאה ובפרת הטאה
דחייב צמוד מטעם קנס באמת מיירי בעושה מלאכה אחר נראה ויכר שהוא
יתח' לי' ונכנה במלאכה זו וכגון שרוכב על הפרה בדרך אשר נריך לשם או
שרוחץ במי הטאה צענה שבת מן הדרך והוא עיף ויגע ורגליו מלוכלכות
צטיט בזה אכן סהדי דיתח' לי' במלאכה זו אף בלי הודאת פיו בזה ספיר יש
לחייבו קנס ע"פ העדת העדים שראו עיקר המעשה שרכב על הפרה ורחץ
במי הטאה צענה שיהי' עיף ויגע ומכה הגדת העדים שראו המעשה מבורר
שהי' נכנה במלאכה זו והי' יתח' לי' ע"ש בנדע ביהודה מה"ל שם הארדתי
צביאור אלו הדברים יומעתי יאל לנו מזה ציטוב שיטת הרמב"ם ז"ל דהגמ'
לא מני למיפרך מהאי צרייתא למ"ד היוק שאינו ניכר לא שמי' היוק משום
דיש לאוקמי הצרייתא שעה מלאכה במי הטאה ובפרת הטאה צלופס שאין
לשפוט מכה המעשה שהי' יתח' לי' צלופס מלאכה ומיירי במלאכה שאינו המעשה
מוכיח שהי' יתח' לי' ואין בהגד' העדים שראו המלאכה הוכחה שהי' יתח'
לי' דמתא לא נחכווין אלא להקניט את הצירו ולהפסידו וע"כ נריכין אלו
לדון רק על פי הודאת עומן שאמר שהי' יתח' לי' ולכן פטור משום מודה
צקנס . ומעשה מוכח דהרמב"ם ג"כ ס"ל כדעת מהרש"ל דגם צקנס שהוא
מחוי' מתקנת הכמים ג"כ אמרינן צ"י מודה צקנס פטור . אבל אי אמרינן
כדעת המרדכי ומתרי"ל דצקנס שהוא חייב מדרבנן גם במוה מעלמא הוא
חייב בדרך קטיף לזוכהא לשיטת הרמב"ם ז"ל למה לא פריך בגמרא גם
למ"ד היוק שא"כ ל"ש היוק מצרייתא דמי פטור מדינא אדם אמאי לא מבייב
צמוד משום קנס . ואף דמיירי במעשה שאינו מוכיח שהי' יתח' לי' בהאי
מעשה עכ"פ יתחייב עפ"י הודאת עומן כיון דצקנס דרבנן לא מפטור
בהודאת עומן כ"ל . ומעשה הראיתי לדעת דגם הרמב"ם ס"ל דמודה
צקנס פטור אף שהקנס הוא רק מתקנת הכמים ולפ"ז יש לנו שלשה עמודי
העולם הרמב"ם והראש"ן ומהרש"ל דס"ל מודה צקנס פטור וצקנס שהוא

בחוקק בעליה עומדת ויכול המכיר להוציא מצינו . עיין בש"ך ה"מ סימן
 שי"ז ס"ק ה' וזה הוא בדבר שהוא בחוקק המוכר שגשג בחוקקו מה שאינו
 כן במזוזה שאין המוכר רשאי להחזיק בו דהא הוא מוכרה לעצמו את הבית
 שמכר ללוקח וליתן הבית ללוקח ובעשה שהוא מוכרה ללוקח מבית שמכר הוא
 מוכרה להגיה המזוזה גם ואינו רשאי להגיש המזוזה ולגבול הותם עמו כמו
 שפסקוין ב"ד סי' רנ"א סעיף ב' גבי שוכר ומכיר וח"כ שוב אין המוכר
 לקרר מוחזק בגוף המזוזה דהא הוא לריך להגיה המזוזה עם הבית שמכר
 וה"כ בגוף המזוזה הנגררים אחר הבית נקרה הלוקח המוחזק וחין להמוכר
 על הלוקח כי אם תביעת דמים שיחזו לו דמי שוי' של המזוזה ובהביעת
 ממנו הלוקח הוא המוחזק והמוכר הוא המוציא דהא הלוקח מוחזק במעשהו
 ובעתה הספיקה דדינא חסמה שמחזר ביהדות מקרי גיבור או לא זה הספק
 הוא גבי מזוזה לענין אם הלוקח הייב לשלם להמוכר דמי שוי' של המזוזה
 הו לא חבל על המזוזה עלמנו כיכא הפק דהא הפי' אם לא מכר המזוזה
 עכ"פ אסור להמוכר להפרידן מן הבית ניקח אותן עמו וכל הספק הוא אם
 הלוקח נריך לשלם דמי שוי' של המזוזה כהמוכר : וזהו בודאי הלוקח הוא
 המוחזק במעשהו והמוכר הוא המוציא ועליו להביא רהי' כדון כל המוציא
 מהביתו עליו להביא רהי' ואפי' ללוקח ידו המים אין הלוקח הייב לשלם לו
 דמי המזוזה דכיון שמכר לו הבית כהס' ה"כ הביעת המוכר הוא בספק דהא
 כפיקא דדינא אם מה שמחזר ביהדות נגרר אחר גוף הבית וא"כ הביעת
 המוכר הוא כמו שטוען איני יודע הם הכותיק והלוקח אמר איני יודע אם
 נהיבתי לך שטוער לשלם הפינו ללוקח ידו המים : והנה לכל זה אנו נריכין
 בהקומות ובמדינות אחרות חבל במדינתנו הק ומנהג מדינה הוא שכל מי
 שמוכר בית גס כל מה שמחזר ביי' וביתדות שייך לבית ומכר עם הבית
 אף שלא מפורש בשטר המכר ח"כ בלח"ה חין להמוכר על הלוקח בוסטענה
 ומענה אודות המזוזה ודינא דמלכותא דינא וכו' לא מדידי כס דברי הטור

הק' שמואל ב"ל לנדא

ב"ה להרב המופלא מוה' צבי הורש יצ"ו .

קיא . ע"ד . שאלתו . ראובן סי' ממשכון סחורות אצל שמעון שהלוה לו
 על סחורות וראובן נתן לו רשות למכור הסחורות במקרה כפי
 הערך אשר יש על הסחורה ויקח הפדיון לפרעון והמוכר יתן לשמעון
 ועסק זה סי' צנייטס כמה שנים ועתה מוצע ראובן לשמעון יתן לו השבון
 באמרו שיש ערדין תחת יד שמעון מעות הרבה ממה שפדה יותר בעד
 ממה שהיה הייב לו ושמעון הוליה פטורים כהיבית יד ראובן שכתב והתחשבה
 פוער את שמעון מכל הביעות שבעולם . ומוהל לו עליהם . וראובן הביא
 עדים לב"ד המעידים שראובן מכר מודעה בפניהם שהוא מוכרה ליתן לשמעון
 פטורים באשר שיש צידי שמעון וכתב ראובן אשר יכול להעליל עליו וכדי
 להוציא הכתבים מיד שמעון הוא מוכרה ליתן לו פטורים ולמחול לו על כל
 הביעות . והנה העדים העידו עדותן בעל פה ולא כתבו שטר מודעה זו
 ואין זוכרים באיזה יום מסר מודעה זו בפניהם ולא נהגרו כב"ד אשהמודעה
 זאת היא קודם הזמן שהיו הפטורים או אח"כ . ומעתה שאל השואל אם יש
 ממש במודעה זו שהעידו העדים בעל פה :

תשובה

בש"ע ה"מ סי' ר"ה סעיף ט' בהגה' פסקי מור"ם שטר מודעה
 שאין בו זמן ואין העדים כאן ולא ידעו אי נעשה קודם המכר
 או אח"כ המודעה כהרה ומטעלין המקח מאחר ידיעוין בלאונסי' מסתמא מסר
 מודעה קודם לכן עכ"ל מור"ם בהגה' . וכזה הסמ"ע גם בס"ק כ"ה היינו
 טעמא דאוקמינן העדים על החוקק דלא חין הותמין אם לא שידעו שהיתה
 קודם המכירה עכ"ל : אמנם בתשובת מהר"י טרלהי בספר שני סימן מ"ג
 דף ל"ט בדפוס פיורדא מפסקק על הטעם שכתב הסמ"ע דעדי המודע'
 אינן נריכין להקורר אם עדיין לא מכר והעדים מעידין רק על האונס בלבד
 ואח"כ יתר המוכר שהמודעה היא קודם . ע"ש בתשובת מהר"י טרלהי שהארך
 בזה . ואני אומר דדברי הרב מוהר"ט נכונים אם היה המודעה על דבר
 שאין לו קול כגון מכירה מטעלנין וכיוצא בזה שאין לו קול בזה לא אמרינן
 שמוטל על עדי המודעה להקורר אסעדיין לא נעשה דבר אבל במכיר' קרקעות
 דקיי"ל שיש לו קול ואמרינן צ"י אחריות טעות סופר הוא דעדי הקנאה
 מוציאים הקול בזה שפיר שייך סגרת הסמ"ע ואמרינן דמוקמינן העדים אחרים
 דלא חין הותמין אם לא ידעו שהיתה קודם המכירה דאף שאין העדים נריכין
 להקורר אימת סי' המכירה מ"מ כיכא ידיעו שכבר מכר אינן רשאים להגיש
 על מודעה בדבר שיוודעים שיש רמאות המוכר שרונה לערער על המכירה
 במודעה שנעשה אחר המכירה ואף שבעדים יודעים בלאונסי' מ"מ אסלא מסר
 מודעה קודם המכירה המקח קיים אף שהי' בלאונס דהא קיימ' לחי' וזכין הוי
 צינא ומעתה דברי הסמ"ע שריון קיימין אסעי' המודעה על מכירת קרקעות

צקנין דבזה קיי"ל דהית' לי' קול וא"כ אם כבר היתה המכירה מסתמא עדי
 המודעה חין ידיעוין ממכירה זו ולא חין רשאיין לכהוב כהב מודעה אהסס
 יודעין שהמודעה היא שלא כד' שהיה אחר המכירה והי' להם למנוע להוציא
 מידם מכשלה והי' להם להרהיק מדבר שקר דהא לשון המודעה בלאונסעתיך
 שהוא אונס למכור נכסיו וזה הוא שקר דהא כבר מכר אמנם אם הית'
 מסירת מודעה על מכירה מטעלנין או עסק אחר שאין לו קול בזה נדקו
 דברי מהר"י טרלהי שאין על העדים להקורר אם כבר נעשה מעשה קודם
 המודעה . אך בגוף הדבר לכאורה יש להמוה על הסמ"ע מאי דוחקא
 להוכיף עוד טעם על טעם שכתב מור"ם שם בהגה' דמאחר שידעוין
 בלאונסי' מסתמא מסר מודעה קודם לכן ונראה לי לומר שהוכרה הסמ"ע
 להוכיף טעם זה הואיל ומור"ם בד"מ צסי' ר"ה כתב דין זה צבס מרדכי
 יטן . וז"ל מלאהי כהוב במרדכי יטן דאם יונא' שטר מודעה כהס' ואין בו
 זמן ויונא' על חיזה שטר מכירה או מתנה אז מודעה כשירה ומטעל המכר
 או המתנה וכן נראה לי דמאחר ידיעוין בלאונסי' אלא דלא ידעוין מאי
 מודעה מסתמא מודעה זאת נכתבה קודם המכר או המתנה ומטעלין המכר
 או מתנה מאחר ידיעוין דבאונס נעשה כן כ"ל עכ"ל מור"ם בד"מ והנה
 יש לדקדק דטעם שכתב מור"ם בד"מ הוא מספיק אם המודעה הוא על
 מכר בזה שידלומר הטעם משום כיון ידיעוין בלאונסי' מסתמא מסר מודעה
 קודם המכר אבל מודעה שהיא על המתנה בזה לא שייך טעם זה דהא
 פסקוין לעיל סעיף ו' במתנה או מחילה אם מסר מודעה קודם אעפ"י
 שהינו אונס הרי המתנה או המחילה בטל אף שלא ידיעוין בלאונסי' וכגו'
 בגלוי דעת הותמין שאינו רונה להקנות ככל לבו ואז לא קשה המקבל מהנה
 וגם מחילה מתנה היא עיין בס' קו' ווא"כ קשה איך כתב מור"ם טעם זה
 בד"מ על דברי מרדכי יטן שכולל מכר ומתנה בחדא מתנה ואריכין אנו לומר
 דבאמת מור"ם כתב טעם זה להכריע ורק במודעה שנעשה על מכר ס"ל
 מטעם זה כפסק המרדכי יטן אבל לא במודעה שנעשה על המתנה וכן
 ראינו בהדושי אנשי' הסס הדפסים צרי"ף . במרדכי פרק חוקת הבתים
 שביא דין זה של מרדכי יטן וכתב ור' ינחק ומתה"ס הורו במכר חבל לא
 בשטר מתנה משום דמתנה חין להעדים להקורר שום דבר הואיל ואינן נריכין
 לכתוב וידעוין בלאונסי' משא"כ במכר עכ"ל הדושי אנשי' הסס הרי מנזאר
 כדברי כ"ל שכן הוא דעת מור"ם לפסוק כחולקין על המרדכי ומתקייסין
 מכר למתנה ולכן בהגה' השלחן ערוך נקט מור"ם רק מכר והשמיע מתנה
 משום דהרמ"א ס"ל כדעת רבינו ינחק ומתה"ס שהביא במידושי אנשי' הסס
 כ"ל אמנם אעפ"י נריכין אנו לקטעמא שכתב הסמ"ע דמוקמינן העדים על
 החוקק דלא חין הותמין על המודעה אסלא שהיו יודעין שהיו קודם לדעת
 המרדכי יטן דלא מהלק בין שטר מכר למתנה אינו מספיק טעם שכתב
 מור"ם . ע"כ דאיכא עוד טעמא אחריתא בזה אשר שייך ג"כ במתנה אך
 מ"מ לא יתייבש הקוביא על הסמ"ע דכתב טעם זה על דברי מור"ם
 בהגה' והרי מוכר דמור"ם לא ס"ל טעם זה דאל"כ ה"ל למור"ם לנקוט
 גם מתנה :

והנה עוד יש נפקותא לדינא בין טעם שהביא מור"ם ובין טעם שכתב
 הסמ"ע כגון שהעדים לא כתבו המודעה רק שהעידו בעל פה צפני
 הבית דין שכלוין מסר מודעה בפניהם ולא ידעו הזמן אם הוא קודם המכירה
 או אחרי כן דלטעמא שכתב הסמ"ע לא שייך בזה חוקת העדים דהא לא
 התמו המודעה כלל . ועתה כשמעדיין צפני הנ"ד הרי אומרים שלא ידעו
 אימת מסר המוכר מודעה אם אחר המכר או קודם לכן ח"כ אין עדות
 המודעה מטעל את המכר ומכר קיים אמנם לטע' שכתב מור"ם דמאחר
 ידיעוין בלאונסי' מסתמא מסר מודעה קוד' לכן המכר בטל והעדוה
 המודעה קיים :

ומעתה נדון דינן שהמודעה הי' על שטר מחילה שנתן ראובן לשמעון
 והעדים מעידין שמסר מודעה בפניהם אך לא ידעו באיזה יום
 מסר ראובן מודעה בפניהם ואי אפשר להתברר אם המודעה הי' קוד'
 המחילה או אחרי כן לא מצעיה לדעת ר' ינחק ומתה"ס שהביא במידושי
 אנשי' הסס שחולקין על המרדכי יטן במודעה שהיא על המתנה בודאי המודעה
 בטלה דהא מחילה מתנה היא כמו"ש בש"ע סעיף ו' אלא אפי' לדעת
 המרדכי יטן דמתנה מתנה למכירה היינו כיכא שהעדי' התמו המודעה בזה
 שייך טעמא שכתבו הסמ"ע דמוקמינן העדי' על החוקק דלא חין הותמין
 אם לא שהיתה קוד' המתנה משא"כ כיכא דעדי' לא התמו המודעה רק
 שעתה מעידין צפני ז"ד שמסר מודעה ליתא לאחי חוקק כלל כ"ל לכן
 לענ"ד נדון דינן שלא נכתב באיזה יום מסר מודעה בטל המודעה ושטר
 פטורי' שיש לשמעון מראובן שאר בחוקפו עד שיברר שמסירת מודעה כיתה
 קוד' שנתן הפטורי' גם לא שייך לומר כיון שמדי ספיקא לא נפקא נימא
 יד בעל השטר דהייט שמעון שהוא בעל השטר אשר צידו הפטורים על
 בהתחנה

על כך ברייתא דתניא הגולנין ומלוה בריבית שסחורו אין מקבלין מהו ופרקי הגמרא מצרייתא דרועין והגבאי' והמוכסי' תשובתן קשה ומחזירין למכירין . ומתוך מחזירין ואין מקבלין מהם אלא למה מחזירין כדי לנאת ידי שמים . ופרקי חי הכי אמאי תשובתן קשה ע"ש בש"ס ולכחורה יפלא לפי מה שפירש רש"י בד"ה תשובתן קשה שגזלו רבנים ואין יודעי' למי יחזיר עכ"ל א"כ גם חי ליתא לאחי תקנה ג"כ קשה אמאי תשובתן קשה דממה נפשך למכירין יכול להחזיר להגזל עגמו ואין מכירין יכול לעשות לרכי ליבור כמו שחייבם בסופא דברייתא . ויותר קשה על מה דפרקי הגמ' ועוד אימא סיפא ושחין מכירין יעשה בהן לרכי ליבור הא גם צבא דסיפא יש לאוקמי צבא לנאת ידי שמים דכמו שמוקי מחזירין דרישא צבא לנאת ידי שמי' כמו כן יש לאוקמי בסופא דיעשה לרכי ליבור ג"כ צבא לנאת ידי שמים לעשות לפני' משורת הדין שאעפ"י שמחל לו אפ"ה רוגה להחזיר לו . ומכה קשיא זו הוכיחו הטור והמהר"ר ז"ל דאם אינו יודע למי גזל ונריך לעשות לרכי ליבור לא שייך ככה תקנה דאין מקבלין ומדינת נריך להוציא הגזילה מתחת ידו : ושפיר פרקי הגמרא אימא סיפא וכו' כיון דסיפא ע"כ מדינת מיירי ולא לנאת ידי שמים דנריך לעשות לרכי רבים מדינת דמי ימחול לו כיון שאינו מכירין וא"כ ע"כ גם רישא מדינת מיירי ולא לנאת ידי שמי' דהא צבא דחדא מתתא מתחית לתרונותיהו מחזירין למכירין ולאין מכירין יעשה לרכי ליבור וקשיא על דברייתא דלעיל דתני ואין מקבלין מהו והמקבל אין רוח חכמים נוהג סימנו וקושי' הגמ' הוא כד בשלמא אם מדינת נריך להחזיר שפיר תני תשובתן קשה הואיל ונריכין להחזיר הרבה דרועים וגבאים ומוכסים כל עסקיהם בכך ויש גזל הרבה חתה ידסוכל אשר להם לא יספיק להחזיר לכל אחד מה שגזלו ממנו אבל חי מוקמת לנאת ידי שמים אמאי תשובתן קשה ועוד אימא סיפא ושחין מכירין יעשו בהן לרכי ליבור וצוה בודאי מדינת נריכין לעשות לרכי ליבור דמי ימחול להם אם אינן מכירין למי גזלו וכיון שסיפא אינו מיירי צבא לנאת ידי שמים מכלל דרישא ג"כ מדינת מיירי ואיך תניא לעיל דברייתא דאין מקבלין מהו והמקבל מהו אין רוח חכמים נוהג סימנו ומתוך הגמרא לא קשיא כאלוקוד' תקנה כאלוחר תקנה ומאי דמיייתי בנאי' ברייתא תשובתן קשה וכי"ל צבא דחדא מתתא מכירין ושחין מכירין ברייתא זו נשנית קודם התקנה . א"כ בגזילה קיימת עכ"פ מוכח מהאי שקיל וטרי דבאינו יודע למי גזל שריך לעשות לרכי רבים ולכך לא הביאו הטור והמהר"ר גבי רועים וגבאים והמוכסים האי תקנה דאין מקבלין מהם . והנה יודע דהרי"ף והרמב"ם השמיטו כל האי דרועים וגבאים ומוכסים שתשובתן קשה ומחזירין למכירין ולשחין מכירין יעשו לרכי ליבור את כל אלה השמיטו ועדיין לא נחברר לי דבר ברור למצוא טעם צוה . ודברי הסמ"ע צריס סי' שס"ו אינו מובין לי דכתב על מה שכתב בש"ע גזלן מפורסם שעסקין בכך ותשובתן קשה דגזלן כי האי כל אשר לו אלא יספיק לו כשהחזיר לכל אחד ואיך כשהגזלן הוא עשיר מ"מ כיון דיעטרך לבצו הרבה ולהוציא מידו ממון הרבה לא יחזיר בתשובה . גם אינו יודע למי ישוב כיון שעסקין בכך וגזל הרבה עכ"ל הסמ"ע . ודבריו אינו מדוקדקים דבשביל קדשאינו יודע למי שישיב עדיין אין תשובתו קשה דהא יכול לעשות לרכי רבי' וכך היה להסמ"ע לומר דכיון שגזל הרבה ואינו יודע למי גזל אינו יכול לשער כמה ישיב ועד כמה יעלה הערך שיעשה ממנו לרכי רבים . ולקדחתו קשה וצוה ליכא תקנה שלא יקבלו ממנו כמ"ש לעיל דוק : דברי ידיו

התחנה זה אינו דכיון דשמעון הוא המוחזק וראובן צא להוציא ממנו ע"י המודעה על ראובן להביא רחיה אימת מסר מודעה כדן המוציא מחבירו עליו הראיה . ועיין בתשובת מהר"ט סג"ל בנרון כזה שהי' ספק אם המודעה היתה קודם שטר המכירה או אחרי כן שאמרין יד בעל השטר על התחנה ע"ש במהרי"ט היינו במכירת קרקע אמרין קרקע בחוקת בעליה קיימת והלוקח צא בשטר מכירה להוציא צוה שייך לומר יד בעל השטר על התחנה משא"כ צדון דידן שהיא הביעות ממנו שיש לראובן על שמעון מזה בודאי ראובן הוא המוציא ושמעון הוא המוחזק ועל ראובן להביא רחיה כ"ל . ועיין בה"מ סי' מ"ג סעיף כ"ה צמי שהוציא שטר הוצעל הבירו וכתב צניסן שחס וזה הוציא שטר מחילה הנכתב צ"ה ניסן יש פה ציד המחילה לבעל השטר משום דהמוציא מחבירו עליו הראי' . ועל המלוה להביא רחיה שהלוואה נעשה אחר י"ח ניסן הואיל והלוה הוא המוחזק . ומפני הטורדה לקרר אני נריך

הק' שמואל סג"ל לנדא

להרב הגדול המופלג בתורה ויראה כבוד מוהרר לייב בעלים חד מב"ר מ"ש רקהלתינו יצ"ו :

קיב מה שהקשה על המהר"ר בש"ע ה"מ סי' ס"ו סעיף ב' דחס וכתב הרועים וגבאי' ומוכסי' תשובתן קשה וכו' ולפיכך יעשו בהן לרכי רבים וכו' והקשה מעלתו למה חס הטור והמהר"ר דין זה ולא הלכו אם צא לעשות תשובה ואין הגזילה קיימת דאין מקבלין מהו מפני התקנה . הנה הב"ה הקשה זה על הטור והמהר"ר ומתוך דהמהר"ר סמך על מה שכתב מקודם בסעיף א' גבי גזלן מפורסם דאם אין הגזילה קיימת אין מקבלין מהו . והנה מירון הב"ה הוא דחוק דלא ה"ל להטור והמהר"ר לסמוי' אלא לפרש כמו שהרא"ש צ"ק דף ע"ד ע"ב מפרש דהך דרועים וגבאים וכו' מיירי בגזילה קיימת . ועוד קשה ידלח ה"ל להטור ולהמחבר להפוך הסדר וה"ל להקדים דין דרועי' וגבאי' וכו' ואח"כ ה"ל להביא האי דינת דתקנה דאם אין הגזילה קיימת אין מקבלין מהם . ולעני"ד נראה ליישב דעת הטור והמהר"ר דבבירור להו דהאי תקנה דאין מקבלין מהם כשבאו לעשות תשובה תקנה זו הוא רק אם יודע למי גזל ורוה להחזיר להגזל עגמו צוה הקט שלא יקבל מהם . אבל אם אינו יודע למי גזל ומדינת נריך לעשות לרכי רבים צוה לא שייך האי תקנה שלא יקבל מהם . וטעם לדבר הוא על פי מה שפסקו הפוסקי' . וכן הביא הש"ך צ"ד סי' קס"א ס"ק י"ג בשם הריב"ש דגזלן הייב להחזיר הגזילה רק על הגזל גזרו שלא יקבל ממנו וימחול לו כל זה הוא כשבא להגזל עגמו להחזיר לו שייך לומר שגזרו עליו שימחול לו ולא יקבל ממנו אבל בגזל ואינו יודע למי גזל שמדי' נריך לעשו' לרכי רבים ואינו הגזל לפנינו על מי נאמר שגזרו עליו שלא יקבל ממנו כיון שהדבר שייך לרבים ומי ימחול לו כיון שאין הגזל לפנינו וכל זמן שאין הגזל מוחל לו עדיין מחויב הוא להחזיר ומה יועילו לו התשובה בלתי מחילה הגזל והוי כעובל ושרץ בידו ולא שייך צוה לומר הפקר צ"ד הפקר . דע"י התקנה שלא יקבלו מהם עדיין לא נעשה הפקר דא"כ למה אמרו והמקבל שהם אין רוח חכמי' טעה הימנו מזה מוכח שאם אין הגזל רוגה למחול אין כופין אותו למחול ואי אמרת דנעש' הפקר צ"ד ה"ל למיך את הגזל שלא יקבל . ועיין בסמ"ע סי' שס"ו ס"ק ג' דמפרש אין רוח חכמי' וכו' היינו שאין חכמה וחסידות בקרבו והטור והמהר"ר הוכיחו דבר זה מסוגיא דמס' צ"ק דף ע"ב ע"ב דק"ה שקיל וטרי'

הק' שמואל סג"ל לנדא

מפתח כולל מהתשובות

על מה אדניהם מהטבות

מדרבנן בשביל מנוח דאורייתא נטילת לולב ביום הראשון :
הקירה בחתרוג שנפלו מהקיר דבי"ע או שהוקנה לנוי סוכה אף שגוף האיסור
הוא מדרבנן אלא שפילו דההורה משום שאין בו היתר חכמה ולא מקרי
לכס כיוון שהחכמים הכריזו ההיתר מטעם מוקפה :

פלפול על דברי שער המלך שהבי' רה"י לדין זה מסוגי' דמס' סוכה דף
כ"ג ע"א בעושה סוכה בראש האילן דקאמר שם דמדאורייתא מהני חזי
רק דרבנן גזרו בו :

פלפול בחתרוג של תרומה עמאה שאינו אלא מדרבנן בתרומה פירות :
הקירה בחתרוג שאינו חסור בחכמה כי אם בי"ע וחרר יו"ע חוזר להחירו אם
יה לפסולו משום שאין בו היתר חכמה :

פלפול הרוך גדון אחרונם הבלוע מחסור שהביא המג"א בס"י הרמ"ע בשם
הש"ס גזורים שאין יוחזין בו :

פלפול גדון אחרונם של ערלה דפלוני בו במס' סוכה דף ל"ה ע"א אספול
מטעם שאין בו דין ממון או משום שאין בו היתר חכמה . וביאור דברי
הח"ס שם ופלפול בדברי הח"ס במס' פסחי' דף ל"ח ע"א צמחה של טבל
בעל כהן עלמו :

פלפול הרוך ורוב אסקיי"ל להלכתא מתנות שלא הורמו כמו שהורמו דמי'
במס' קדושין דף נ"ח ע"א :

ביאור סוגי' דמסכת הולין דף ק"ל ע"ב גדון מתנות שלא הורמו ופלפול
בכמה מקומות בס"ס שהוזכר דין מתנות שלא הורמו: וביאור דעת הרמב"ם
בזה . וה"י על קושי' הכ"מ בפ"ג מהל' מעבר שני הלכה י"ז שהקשה סתירה
בפסקי הרמב"ם גדון זה :

המ"י על הריב"ז בחדושי' למס' מכות דף כ' ע"א שכתב מה דאמרינן
מתנות שלא הורמו כהורמו דמי' הוא רק להזמיר ולא לקולא: סתירה על
דברים האלה מכמה סוגיות הש"ס דאמרינן אף לקולא כמו שהורמו דמי' :
יך שנית על ענין אחרונם של טבל ותרומה עמאה ואתרוג המוקפה וביאור
דין אחרונם שאין בו היתר חכמה :

יח קטן שהגיע ל"ג שנה אם מותר לעבור לפני ההנה :

יז ר"ה אחר שהל צבנת וטעה הקורא והחזיק לקרות פרשת שקלים קודם
לפי ר"ה וזכר באמצע הקריאה אם נריך להפסיק . וביאור דברי
ג"כ מה"ח הלך א"ח סי' י"א בזה :

כ כלל צמח דקיי"ל להלכתא כרצא נגד אבני חוץ מיע"ל קב"ס אם זה הוא
גם היכא שרצ אבי או בתמא דתלמודא חזלי אביבא דאבני :

כא אם הוא כלל להלכתא כרצא נגד אבני הוא רק בדברים המוגהים
בזמניה אבל לא בדברים שהם להלכתא למשיחא :

כלל אי קיי"ל כרצא נגד ר"ג אף שר"ג הוא רבו של רצא : וביאור דברי
הרמב"ם בפ" י"ג מהל' מדרים הל' ד' ח' :

כב אגשים שהיו בפורים בדרך ולא הי' להם מגילה לקרות בו: אם מהוינים
לומר הלל במקום קריאת המגילה :

ביאור דברי המג"א בא"ח סי' תרל"ג ס"ק ז' דנקט טעמא דרצא דלא קרינן
המגילה בפורים משום דאכתיו עבדי דאשורוש און :

ביאור דברי הגמ' במס' פסחים דף קי"ז ע"א הלל זה מי אמרו וביאור
פלוגתא דתנאי שם :

אם הלכה כרצא נגד ר"ג היכא דפלוני עליו צנפיו בלשון אהקפתא:
ביאור הכלל דאין הלכה כחלמיד במקום רב: והלכתא כבתראי מאבני ורצא ואילר:

כג שוחט אחד נפל למשכב וכאשר הכניד הלוי שלח לקרוא את הרב וכאשר
צא הלוי הרב אמר שרונה להתודות על הטאוו וא"כ לא סי' עמ"ס
בחדר ואמר שרונה דרך וידוי להרב שנעוריו נכשל בביאת ארמיית ועתה
נכשל בשחית סתם יינס . וסמוך להלוי מלא המשה פעמים הסבין פגום
אחר שחיטה והכשיר הנסמות האלה . וכאשר שמע הרב דבר זה בדק אותו
אם הוא שפוי צדעת יוכאשר ראה שדעתו מיושבת עליו הלך הרב והטריף
כל כלי ראשון של צעלי בתיאשר לא ימלט שום אחד מהסללא קנה וניטל
בשר מנהמות האלה . ובתוך יומים עמד שוחט מחליו והעמיד לו הרב
משגיח אחד ששיגית על שחיטתו : אמנם אח"כ נכנס רוח אחרת בהשוחט
ואמר לא פעלתי און ומכרתי את הרב ומכרתי את כל הודיו אשר התודה
להרב ואמר שהכל שקר ומעולם לא מלא את הסבין פגום אחר שחיטה:
ושאל השואל אם הרב נאמן בזה ואם יש לדון בו דין עד אחד בהכחשה :

כד דין

כה

כז

כח

כט

י דין לית שוואן עובד כוכבים ומזלות וביאור דברי המג"א סי' י"ד
סק"א וביאור דברי מודע ביהודה מס"ח סי' קע"ה :
דין רעויות של חפלין שמושחים בשומן של דג טמא המוצא במודע
ביהודה מס"ח ח' ח"ה סי' ג' :

ביאור דברי הגמ' במס' המורה דף כ"ג ובמסכת מנחות דף ו' ע"א
בדרשא מן המשקה לישראל מן המזרח לישראל :
ביאור הגמ' במס' שבת ק"ח ע"א מה שהשיב ר"י לבייתוס :

פלפול רבב צמוגי' דמס' ב"ק דף ק"א ע"א וע"ב אי חותא מלתא היא
ודין בגד שנעשו בקליפי ערלה ושביעית :

הקירה אם יש לפרוך חומרת ל"ח נגד חומרת עשה אם הל"ח המור מן
מנוח עשה :

ג עוד בענין רעויות של חפלין שמושחי' בשומן דג עמי' :

הערה בדברי הראב"ד בהשגות בפ"ד מהל' מ"א הל' כ' דפסק בר"ש במס'
צרכות דף ז' :

עור שסכו בשמן של שביעית במשנה במס' שביעית פ"ה משנה ט' :
ד הפליגו שכתבו הרש שאינו שומע ואינו מדבר (ועיין בהשגמות) :

המ"י גדולה דברייתא במס' גיטין מ"ה ע"ב ובמס' מנחות מ"א ע"ב שהני
סמ"מ שכתבו עובד כוכבים ומזלות ועבד ואשה וקטן והשמיט הרש :
ביאור הדרש וכתבתם וקשרתם מי שהוא בר קשירה :

ביאור דברי הרא"ש בריש מס' הולין דכתב הטעם פסול שהיטת עובד
כוכבים ומזלות משום דדרשינן וכתבתם מי שהוא בר זביחה :

הקירה על מה שהבי' הש"ס במס' יבמות ג' לימודים האכור לספות איסור
לקטן בידים אם גם להרש יש איסור לספות לו איסורא :
ביאור דברי הש"ס במס' שבת דף ק"ג ע"ב :

ד עיר שיש בה קהל ספרדים וקהל אשכנזים ויש חרס קדמונים לקהל
ספרדים שלא ילכו להתפלל בבית הכנסת של קהל אשכנזים ועתה
התמעטו קהל ספרדים ואין להם מגין עשרה אם מותר להספרדים להתפלל
כמנהג אשכנזים כדי שימלא להם מגין עשרה מאשכנזי' שיבואו להתפלל
בב' הכנס' של ספרדים :

ה אם יש ביד הקהל לתקולתה כהאים ללאח צענת קריאת התורה כדי
שיתרבה מעות המנות שיעלה ביותר אם יש ביד הקונה מנות לקרות ישראל
במקום כהן תשובה ע"ז שאין רשות לתקן מנהג גרוע כזה ואם כבר תקנו
צריכין לטעל המנהג הזה שהוא מנהג צורים :

ז כלי קודש שחשבו קדושה שמכרו עובי עיר במעמד אנשי העיר אם
יאלו מקדושתן :

ח עיר אשר מהוטה לה יש הרבה בתים בתוך שבעים אמה ושירים ובסוף
בתים האלה יש ארוות כוסים ובתוכו דירה לשומר הכוסים אם יוכלו
לזרף זה להבתים כדי למדוד תהום שבת מסוף ארוות כוסים הוא :

ביאור חשבות מודע ביהודה מס"ח סי' מ"ו גדון דיר וסוהר של צהמות
המיה על הרמב"ם שהשמיט דין זה של ארוות כוסים המפורש בס"ס מס'
עירונין דף ג"ה ע"ב :

ט יחודי שיש לו שדות אם מותר לזרוע שעורים שלשה ימים קודם פסח:
יחך להתנהג במכירת המזן :

ססח שער מכירת המזן שיסד ראמ"ו הגאון ז"ל עם ב"ד הנדק פ"ה

ק"ק פראג :
דין חטיף שנפל לחוד מי פירות מעורב בתים אם מהמיץ : וביאור

דברי מודע ביהודה קמח הלך א"ח סי' כ"ב :

ביאור דברי תשובה ה"ל אי קיי"ל המזן נוקשה אסור מן התורה או
מדרבנן :

יז ביאור דברים שכתבתי ב"ב מהדורא תגייתא סי' קט"ו וביאור דברי
רבינא דמתרין במס' יומא עומתת מת לא שכיח :

יח צענין חכמה נסתא נסתא כמו שלא כדרך הגאון וביאור דברי בתשובה
ג"כ מה"ח הלך א"ח סי' קט"ו :

יט אחרוני' החלאן בככך לנוי סוכה אם מותר ליטול מאותו אחרוני' מהסכך
ביום ראשון של תג כדי לנאת בהם לנטילת לולב : ואם מהני בזה גילוי
דעת בעלמא בלא הגאי מפורש לאמור איני בודל מהם כל בין השמשות :
אם יש לזרז לקבל בדי' מיניס שהם מוקפה לרשות איסור מוקפה הוא רק

מפתח כולל מהתשובות

כד דין שהינתן בהמה תוך 4 ימים אחר הלידה אם הוא איסור דאורייתא או אם הוא רק איסור דרבנן :

כה שהטעם שהמזבח על הטבח שהמזבח הסורכות קודם שבה שהטבח לבדוק הריחה אם שהטבח נאמן נגד הטבח :

ודין הכס שאסור שהיו הצירו רשאי להחזיר :

כו דין טרפה הכבד שנסרך נצית הכוסת ומנחם הם מהטעם נצית הכוסת :

כז דין הלכ שנין ללע י"א ללע י"ב דע ביהודה מה"ת הלך י"ד סי' ל"ח בזה :

כח חורז שהנחו במים שהחזו בו האורז קודם הביטול יתושים קטנים :

כט דג שקקטיו נקלפי' בכלי או ע"י שרית בני אפר המצוה נטוע ביהודה מה"ת הי"ד הטובה כ"ח :

דין דג שבה לפניו עם קקקטיו חס צריכי' לבדוק אם הם נקלפי' או אם יש לסמוך על רוב דגים שיש בהם קקקטיו הגם נקלפי' :

דין אם יש לסמוך על תרוב במקום דחיכה נצרורי ודעת הפוסקי' בזה : פנפול ברוב ההטוי במעשה :

ל דבר שיש בו ס"ס חו הוקה להחזיר חי המרינן היכא דחיכה לצרורי מצרינן ולא סמכינן לח עכ"ס ולא על הוקה :

לב תומן שביטלו בכלי של בשר וחי"כ נהנו המומן על דגים שטגנו בהמאה :

משיב על דברי הטור ומוכיח דמה דקיי"ל דדבר הריף מעלי' לי לשבח הוא מדין דאורייתא :

מבאר מלחא בטעמא למה אמרינן בחיבור שפול לתוך הנשיל של היתר מין שחיינו מינו והוא ספק אם יש ששים נגד החיסור למה לא אמרינן דמותר מספק מטעם שהבטיח הוא בהזקת היתר :

לג פלפול בדברי הטור צ"ד סי' קי"ז סי' ח' שכתב דבר שהיתר מפורש בהורה אין קח ביד אדם לאסרו :

ישב על קושי' צ"ב מה"ת הי"ד סי' ס"ב על דברי הטור :

לד מחזיק קושי' ההוס' דף ג' ע"ה בד"ר' ישמעאל אומר רבות הסר ג' מלות ממנין תרי"ג מלות מדה יסוב על קושי' זו שהביא בהקדמת י"ד משה על מדרש רבה בזה הגהון מה"ד אפסעהיים :

לה פנפול ע"ד הקושי' נטוע ביהודה מה"ת ח' ח"מ סי' ו' למה שהמיט הרמב"ם דין קמינה בכלי וביאור פלוגתא דרשב"ע ור"י ור"ע בפולטת ט"ז וביאור פלוגתא דרב ושמאל חי ילפינן שעה מדורות :

לו ביאור דברי מהר"א בפסקיו סי' מ"ז בזה הנמנח על עד הבדיקה וענין הרגשה בלשה שמונחת דם וביאור דין רוחות דם מ"ת הלכות הרגשה בני רגלים או בסיכה אחרת שהיא השואל נכון בפרטים האלה :

לז על ענין ה"ל וביאור דין הלכות הרגשה עד היכן יש לחלות האוי הרגשה בסיכה אחרת :

לח אשה שאמרה שראת' דם מ"ת והקירה גדולה אם היא נאמנת על כך וכן הי"ש ק' המח' עיני' כגנה בלח' :

וביאור דין מלחא דעבידא לאגלוי' :

לט דין כתם הנמנח על הגייר' וביאור דברי נטוע ביהודה הי"ד סי' ק"ה :

מסיק להלך בין גייר שלנו שנטעה מבלי הכנות או מעשבים כחשים שהיא מעשה לבדים זה בודאי מקבל עומתה אבל גייר שהיה להם בדרות הקודמים ועדיין עושים כן במדינת הורו מעלים או ירקות זה אינו מקבל עומתה :

ביאור דברי רש"י ז"ל בפי' קרושים בקרא דשטעטו לא יעלה עליך . כלל היכא דחיכה אינעו' דלח איפסעטא ואיכא אינעו' אחריתא בלח"ל נקטיון להלכה כהאי חל"ל :

דין כל שאינו מקבל עומתה אינו מקבל כתמים :

מא כלה שאירע טבילה סמוך לוסתה אם יש להחזיר הנעילה ראשונה .

מב אשה שיקלה כאב עינים ורופאיסגורו עליה שלא תרחץ עיני' במים אך תתנגב בהפיפה וצטנולה .

מג סופר שטעה וכתב צ"ל כך בפסוק ה' אלקים מה תתן לי ששם הראשון ראוי להיות אדני וגם השני הוי' וטעה הסופר וכתב שם השני אלקים כקריאתו אם מותר לקדור השם שכתב בטעות :

מד ביאור טעם האוסרין לקדור את השם .

מה מה שכתב הפ"ה צ"ד בכללי ס"ס כלל י"ה היכא דחיכה ספק אחד אין לעשות צידים עוד ספק כדי שיהיה ס"ס אם דין זה הוא מוסכם מכל הפוסקי' בלי חלק .

מו אשה שהפילה החיכה ולא הביעה בו אם ניכר בו ריקוס אצרי' וביאור ההטובה נטוע ביהודה מה"ת הלך י"ד סי' קפ"ח :

מז עוד על ענין ה"ל :

מח ביאור דברי הרמב"ם והר"ם צפי' המשנה צפ"ג ממקורות דלא אמרינן ספיקא דאורייתא להומרא אלא בדבר שעיקרו מן התורה ופרשו מ"ד"ם אבל דבר שעיקרו מהלכה למשה מסיני ספיקא לקולא .

פלפול ארוך כמה דקיי"ל ספק ערלה בח"ל מותר וביאור דעת הרמב"ם שכתב ז' מיני עריפות ספיקא מותר חוץ מדרוסה שאמרו בפירוש בתורה :

מא חילן שנטעו בקיץ ולא נודע אם נטעו קוד' ט"ז אב או אחרי כן אימת נטעו שנת ערלה .

עוד ספק בחילן שעקרו ממקומו ונטעו במקו' אחר וכאשר בו עפר סביבות השרשי' ויש ספק אם סי' בחלותו עפר כדי שיכול להחיות בחלותו עפר :

הקירה כמה דקיי"ל ספק ערלה בח"ל מותר אם הוא דוקא בספק שקול אבל לא היכא דחיכה חיסורא .

הקירה אם חוקת חיבור פירות פועל גם על החילן לענין ערלה ואם חוקת גוף אחד פועל על גוף אחר . מבאר מה חלי' בפלוגתא בתם' כחיות י"ג ע"ב בראיה מדברת דר"י סבר מאן דמכשיר בה מכשיר בבה' .

מסיק שיש בזה פלוגתא בין גדולי ראשוני' רש"י ותוס' ורמב"ן ז"ל אם חוקת גון אחד פועל על גוף אחר :

מיבב לדעת הרמב"ם דסבר דכל הספיקות מותרים מן התורה לענין מאי נאמר הלכה למשה מסיני דערלה בח"ל מותר :

ביאור משנה צפ"ח מתם' ערלה משנה ג' חילן שנטער וסלע עמו :

מב קהל שקבלו עליהם שלא יתעסקו בזמן סחורה אחד ויש להם מאות' סחורה מקודם התקנה אם גם זה הוא בכלל התקנה :

מג עוד על ענין ה"ל וביאור דברי נטוע ביהודה מה"ת הלך י"ד סי' ס"ד :

מד דין נדוהו בהלום דפסקין בש"ע י"ד סי' בל"ד סעי' ל"ה דלרין התרה ובעלמא קיי"ל הלומות אין מעלין ואינו מרדין ופסקין להלכה בש"ע י"ד סי' רנ"ט דאם אמרו לו בהלום מעות שהניח לך חבך במקו' פלוני הם ויכך וכן הם . וכל מעשר הסי' והלך ומלא במקום ובמספר שאמר לו בעל הלום אש"ה אין בזה דין מעשר :

ישב על זה :

חקירה בענין הלומות מאתה סיבה הם : ויש הלומות שאמרו ח"ל ששם הלך' ס' מנבחה ויש הלומות שאין בזה מתם' והקירה בענין הנבחה .

ודעת המוקרים בעניינים האלה :

מז ישראל שיש לו שדות וא"י מושבר לו לחרוש שדותיו אם מותר לזנות להאי' לחרוש בכלאים שור והמור :

ביאור דין שלוחות לאי' . וביאור דין חמירה לאי' שבות :

מח בכור פטור רחם שלא נימל מפני חולשא והגיע יום ל"א אם יש לעשות פדיון בכור קודם שנימל :

מט יסוב עמ"ס נטוע ביהודה הראשון הי"ד הטובה כ"ז בלשח כהושלך בעלה למדה"י שיש לה שני חוקות חוקת היים של בעל וחוקת היתר של האשה שצורתה לאכול תרומה :

פלפול בדברי מהרי"ו בתשובה שמהשב להני תרי' חוקות לחוקה אחת :

נ הקירה בקטן שהגדיל אם אמרינן שברגע זו שנטעה גדול בואים עליו כל האיסורין בבת אחת ולא סייך צ"י לומר אין איסור הל על איסור :

וביאור דברי התשובה נטוע ביהודה מה"ת ח"ה סי' קי"ח בענין זה :

הכרעה לזה מסוגי' בתם' יצמות דף ל"ד ע"א בשופעת מתוך י"ג בלאחר י"ג :

נא מ"ש בל"ה למס' פסחים דף ל"ה ע"ב . דאיסור חכילה פסח בטומאת הגוף לא הל על איסור שלא למתו אם אפשר צ"י איסור ב"א בקטן שהגדיל :

נב אחד שהזמין אבן לניון על קבר אביו ונהנב בו שם אביו ומפני איה כונה לא אסתי' מלחא להעמוד האבן האת לניון על קבר אביו ומתעבב הדבר כמה שיש וצ"י צ"י נשח מקום קבר אביו ובהמתך הומו מת גם הבן אם רשאיסנינו ליקח אבן האת להעמידה לניון על קבר אביהם ולחוקק שם אביו זקנס ולהקוק בה שם אביהם :

ביאור פלוגתא דת"ק ור"ש בל"ה קבר לאביו וכו' בתם' סנהדרין דף מ"ח ע"א :

נג מי שקבר מתו ברגל ונהב שבעה אחר הרגל אם הקרוצים מהויצבים להתחבל עמו ולשנות בגדיהם בשבת שאמר הרגל :

נד אבל בערב שבת אימת פוסק ממנו האבלות אם הוא דר בכפר במקו' שאין שם יצויר לקבלת שבת :

ישב דברי החוס' בתם' מ"ק דף כ"ו ע"א בד"ה מן הממה ולמעלה :

נה בקטן שמת אביו ובחור ימי השבעה נעשה צד מנוה אם הייב צדיני אבילות :

נו מושל עיר שרונה לעשות דרך רצי' ולא יצויר הדרך על קברי יהודים ברפפת אבנים אם צני העיר מחויבים לנצור הרבה לפיים את המושל לעקס הדרך ולנטותו למקום אחר :

נז בית קברות ישן נושא אשר פסקו לקבור שם מתים יחד ממאה שני' וכשר ארון העיר רונה להרחיב בזין הארמון שלו והוא נריך לחותו בית הקברות הישן להכניסו חוץ הבנין ורונה לקטת הבית בקברות הזה אשר כעת אין צריכי' לקברות במהור כסף או בהליפועל שיה אחרת ואי אפשר להיהודי' לשרב בזה נגד שר ומשל העיר פויהפוך להם לאויבי' וצ"י להמניח להם לרות רבות וגם הוא צ"י מושל ליקח בחזקה שלא ברעוים :

נח אם מותר לפתוח קבר כדי לראות אם יש להמת סימנים בגופו כדי להחיר האשה מבצלי העינון :

נח על ענין ה"ל :

נט עוד על ענין ה"ל :

נז אשה שמת בעלה ויש לה צניס ממנו ונתעברה בזנות ואמרת שהיא בעלה נתעברה והוא מורה לדברי' שמתו נאצרה והלכו למקום שאין

א חשבו חל"כ מלא בה ערות דברי וביאור מה שגדפם בזה ב"כ מק"ת
 בנה"ס בחל"ע סי' קכ"ט :
 פירוש דברי הירושלמי הובא בחומ"ס גיטין דף ע"ט ע"ב דעמח דב"ש
 דכובר דפוטור את חשבו בנגט יבן דלזיל לשיטתו דלא יגרש חל"כ מלא בה
 ע"ד (ועיין בהשמועה) :
ב חס אדם יכול לגרש את חשבו ע"י שליח בעל כרחו ופסק ג"כ הראשון
 חל"ע סי' ז' שכתב דאפי' קודם חרס ר"ג ג"כ חייבין הבעל
 לגרש את חשבו בעל כרחו ע"י שליח :
ג על ענין חל"ל :

ד נהרות שנקראים בלשון נקבה חס ים לכתוב דמתקרי או דמתקריא
 בנגט (ועיין לקחון תשובה צ"א תבאר דבר זה באר הטיב) :
ה חס הוא עזיס חל"ס ע"י שוטה חס חשבה יכולה לעשות שליח קבלה
 ושיטתו סבבוקוס הבעל ולשון השעה הוא חל"ס לקבל הגט מיד הבעל
 מבאר דנגט שליחת חשבה עשה לקבל גיטה לא שייך לומר ב"י כל מלא
 דלא מלי גמיעבד השהא לא משוי שליח :
 פלפול ארוך ורחב בכמה מקומות בש"ס אשר יש להעיר על דין זה :
ו אחד שהי' נקרא בחינתו בדת יהודית בשם מתת ח"ך לכתוב בנגט חס
 מתחילו מלא ו' צסוף או מתחיה בלא ו' :

ז חס אחד שהי' מתעשה ואין כל שייך את במו עם צחור בן גדולים
 והתחייב לתת לגרו במו סך עולוס וכשנא החתן עם אביו לעשות
 כשואין אמר אביו הכלה שהגדן עבר מוכח אול עשיר אחד בווין והחתן ואביו
 החמינו לדבריו ונעשו הגשוואין כדת משה וישראל ואח"כ בלו בעלי חובות
 ולקחו מאבי הכלה את כל אשר נמלא חמו וישאר ערוס בחוסר כל ואין ירו
 משבת לשלם לחתנו את הכדוני' ופשוט לו את הרגל אשר שאי להבעל לגרש את
 חשבו בעל כרחו שלא ברעוה ויטוח עם אחד מהכני דוריו בנגט :
 פלפול עולוס בדברי החל"ע ב"י כ"ג מהל' אישות חל"ע ע"י שהצית דין זה בשם
 תשובות פני משה :

פלפול בדברי הרש"ס הובא בחל"ע ב"י מהל' גירושין דכתב דפלוגתא דב"ש
 וב"ה דלא יגרש אדם את חשבו חל"כ מלא בה ע"ד הוא רק בשוטה אבל
 בארוסה לכ"ע מלי מנרשה בלי ע"ד :
 פלפול בדברי ארמון בפוסק מעשה לחתו ופשוט לו את הרגל
 פלפול בדברי ירושלמי הובא בחומ"ס מס' גיטין דף ז' ע"א ד"ה מה להלן
 וכו' שמקשה למאי לריך ע"ש קרא דלא יגול בעלה הראשון לשב לקחה
 ח"ל שהיא אכורה עליו משום סוטה :

ביאור דברי הרשב"א בחומ"ס גיטין דכתב דגם ל"כ"ס יש מליאות לגרש בלי
 ע"ד : ואח"כ שפיר פריך בירושלמי דקרא לא משתעי בכה"י והשגה על
 הפ"י בכונת דברי הרשב"א :
 פלפול רב כמה שמתרין הירושלמי דלריך קרא בחמור גרושה למיקוס עלי' בל"ת
 חקירה חס איסור מחזור גרושה הל על איסור סוטה - והערה בדין התרת
 ספק בככה את זה והור והכה ח"ן :

אין הבעל יכול לכוף את חשבו שכתוב אחריו חמי' למה יפה חס ים לחשבה
 אמתלאות שלא תוכל לרור במקום אביו הבעל גס לא נשמע מעולוס שהחירו
 בשביל זה לגרש את חשבה בעל כרחו :
ב על ענין חל"ל : תשובה להכנס שרעה לעשות סגורין ולדבריו הראשונים
 להשיב על דברי תשובה חל"ל :
 ביאור בריאה אופן יש מלק בפלוגתא דב"ש וב"ה דלא יגרש חל"כ מלא בה
 ע"ד בין זיווג ראשון לזיווג שני :
 דח"י להכנס המשיב שרעה לסחור דברי הרש"ס ולהוכיח מדברי בירושלמי
 הובא בחומ"ס מס' גיטין דף ע"ט דפלוגתא דב"ש וב"ה הוא אף בארוסה :
 וביאור דברי הירושלמי חל"ל (עיין לעיל סי' פ"ב) :
 יסוב למה לא מתרין הירושלמי דלריך קרא בחמור גרושה לעבור עלי'
 בשני לאווין :

ביאור ענין לאו שבכללות היכא שכתב איסורין נכללין בלאו אחד :
 פלפוליס למה לא הקשה הירושלמי ב"ש למה לי קרא לאסור גרושה לכהן
 תחזיק פסק הגורע ביהודה שכל המגרש את חשבו בעל כרחו ע"י שליח
 הגט בעל :
ג בדין קידש ע"ת ובעיל סתם או מחיל התנאי :

צ גט שאירר רב אחד ויאל עליו עורריןמפי שלשה רשותות שנתאל בנגט
 ח' בשם המגרש נכתב במקום שהי' לכתוב המכונה וכתב דמתקרי :
 ז' כתב על שם הכהן דמתקריא לשון נקבה ומה הוא לשון זכר :
 ג' שיטה השייכת לא הי' מעורה עם שיטה השביעית :
 מבאר דאם כתב על שם חול דמתקרי ג"כ הגט כשר :
 מבאר דאם לא שינה בעל שם הכהן רק שכתב על מלת מה נכלשון נקבה
 אף זה שינוי כולל : והשגה על הרב גט פשוט בזה (וכבר נזכר מזה
 לעיל תשובה פ"ח) :
 ביאור שיטות הפוסקים בדין מעורות השיטות בנגט :
 ביאור סוגי' הש"ס בנגיטין דף כ' ע"ב דמתרין ל"ז דמעורה : ויסוב נכון
 על קושי' הב"ה בסוגי' זו :

כ מי שגרש את חשבו בתנאי מעכשיו חס לא באתי עד זמן פלוני חס
 לריך שיקאר הגט ביד חשבה בלי עשטוש עד כלות אותו הזמן :
 ביאור :

שאין מכירין אותם ונשאו זה לזה בחופה וקידושין חס הולך בן זוג הוא
 הוא ממזר ודחי או חס ינמא במא להעברה מאחר וכנס שזינתה חס
 בעלה זינתה גם עם אחרים :
ס ביאור כונת רש"י ריש מס' סנהדרין ד"ה המיואווין בזה משו'
 כל מה דהקטו רבנו כעין דאורייתא תיקנו חס כוונה הוא
 כעין דאורייתא כמו גט או כמו הלילה וגט אינו לריך ב"ה שלשה :
 וביאור דברי הגם' בנודע ביהודה מהדורא הניינא חל"ע תשובה ק"ד :
 השגה על דברי מהרס סוף גס :

ס נער ח' קידש בחולה בעצנת של נחשת בפני ב"ים ועד איתמר
 שלא ראה נתינת הטבעת מיד הנער ליד הבחוי ועד השני אמר
 שראה נתינת הטבעת מיד הנער ליד הבחולה רק שהי' הנתינת חמל לה
 הרי חס מקודשת לי והנער והבחול' מכהשים חס ג' ד"ס :
 ביאור דין חון כדי ליעור בקדושין וביאור דין שתי' לאחר מתן מעות :
ע דין וסדר קדושין על חתני בעת הגורד' וחס ארי הכוזב בשעת קדושין
 ע"ת מענייני הכתובה :
ע בענין קדושין ע"ת והשגה על הגאון מהר"י חייבין שרעה לאסוף
 עוד בדין קדושין ע"ת שריכין להשניעם את חשבה שלא תמחול
 לעולם התנאי :

פלפול חס גם גבי חשבה שייך לומר שאינה רואה בבעילת זנות :

ע על ענין חל"ל והשגה על חס אד שרעה לומר שאף חס שאין
 להחליט ולומר שאין חשבה רוצה בעילת זנות מ"ת מדי ספיקא
 לא נפקא וי' לרף לזה עוד ספק שהא הלה כפוסקים שאינה זקוקה לחס
 מומר לעוג' כוכבי' ומולות - דרי' לזה שא' לעשות ס"ס בידים :
ע כהן שנתא יתומה בחוקה בחונה ובזינתה הסוואין הרחיק גרוד ונתעבב
 כמה חדשים וכשהור מלא חשבו מעברת והיא חמרה שמיאיה ראשונה
 נתעברה והי' בחוקה לטועה ובעלה הכן מתאמן לדברי' - ויש שמפקקים
 בדבר לחס שאי חשבה נתעברה מביאה ראשונה :
 פלפול בנודע ביהודה הראשון חל"ע ז' כ"ב שכתב מה שאמרו ח"ל אין
 חשבה מתעברת מביאה ראשונה הוא ה' ע"פ הרב אבל מכל מקום אין זה
 מן הנמנע ויש הוי' שמתעברת מביאה ראשונה וכו' כתב הר"ן ז"ל בשם'
 יבמות :

סחירה ע"ז ממדש רבה פ' לך הפלוגי תנאים בזה - יסוב על זה :
ע חשבה שינא ע"י קלא דלא פסקושינתה תחת בעלה עם חס אחד ויש
 ויש כחו עדי כיעור ועדי יהוד עם הגהשד - וגרשה בעלה מהמת
 שאשה כודית לבעלה שהדבר אמת שזינתה - ואח"כ רוצה הבעל לחזור ולישא
 אותה והאשה אמרת אמתלא על מה שהודית שזינתה - חס נאמת לומר
 אמתלא לחזור מדרי' הראשוני' שהודית שזינתה :

ע על ענין חל"ל הבעל עבר ונשא אותה ואין כח ביד הב"ד להפריש'
 חס ים השש'מנרה בנגי' שולרו להס להחזיק לממזוריםמ"ס ולחוס
 לדברי ר"ת הובא בחומ"ס מס' יבמות דף מ"ט ע"ב ד"ה סוטה :
ע ביאור דברי הב"ב בנ"ז מהדורא הניינא חל"ע תשובה י"א לתרין דברי
 ב"ה'ג שמחלק בדין זנות לאסור אשה לבעלה לדיני נפשות :
 פלפול בדברי ר"י ב"ס' קדושין דף פ' ע"א דסולקין על החוקה ואין שורפין
 הרומה על חוקה :

כלל חדש בדיני חוק' דאין סומכת על חוקה חל"כ החוקה היא בדרך חיוב
 אבל לא בחוקה שהי' חל"ל :
ע ביאור דברי הגה' ב"ב מהדורא הניינא חל"ע תשובה ע"ז דלא
 שייך שבועה להכחית את העד שמעיד על חשבה שנקדשה דאמרינן מנו
 שהיא הודעה על איסור היא השודה ב"כ על איסור שבועה :
 קובי' על דברי החומ"ס בחומ"ס כרימות דף ז' ע"א ד"ה או דלמא :
ע ספק חל"א שזינתה מהשכ ספק סוטה ועשהה הכתוב כודחי' וביאור
 דברי נודע ביהודה מה"ת ח"ד תשובה ל"ה :

ע חס אחד נטבע נקר והעלוהו תיקף ואכשי' שראו הטבעיה הכירו את
 סטבע שהו בעל אשה פלונית חס ים להחיר את חשבה ע"י עדותו
 ולא הי' שינוי שאמרו בדרמי' :
 פלפול בסוגי' בחומ"ס יבמות דף קכ"א ע"א מעשה בעמי' ששילטלוהו ליסולא
 עלתה בידם כי חס רגל אחד - וביאור דברי הרמב"ם ז"ל בדין זה :
 ביאור דין מקי' חס הי' סימן :
פ חס אחד נטבע ואצדיאחר כמה חדשי' נמלא חר' אחד מת ונרקב ערו'
 בלי בנדי' כי הי' מומם כמה שבועות תחת הקרח :
 פלפול וביאור פלוגתא דרבי ורשב"ג בשדה שאנדר בו קבר אי אמרינן הייע
 כאי שאנדר וכו' :

שאין לסמוך על סנתת הר"א מוחרדיין לומר שאי' הי' הי' בא לביטוי'
 אפי' חס ליכא אלא חוקה אחת לאיסור אין לסמוך על סנתת זו :
פ עד שנטל זכר להעיד לחשבה שמת בעלה חס ים לסמוך על
 עדותו :
 פלפול על מ"ס בדין זה ב"ב הראשון חל"ע סי' כ"ט :
 יסוב דברי הרמב"ם ב"י מהל' שבועות שהעמיט דברי ר"פ בחומ"ס שבועות
 דף ל"ב ע"ב כולל מדיס בעד אחד שהוא פטור :
פ ביאור פלוגתא דב"ש וב"ה בשלמי מס' גיטין דלא יגרש אדם את

